

J. Ludo

Regele Palaelibus

I. LUDO • REGELE PALAELIBUS

Coperta și ilustrațiile de *Eugen Taru*

Din ciclul

P A R A V A N U L D E A U R
au apărut:

Domnul general guvernează, ed. I, 1953;
ed. a II-a, 1954; ed. a III-a, 1961. Starea
de asediu, ed. I, 1955; ed. a II-a, 1956;
ed. a III-a, 1962. Regele Palaelibus,
ed. I, 1957. Salvatorul, 1959. Ultimul
batalion, 1960

I. L U D O

REGELE
PALAELIBUS

Ediția a II-a

E D I T U R A P E N T R U L I T E R A T U R Ă

I

La miezul nopții, prințul Carol, după ce se îmbăie, își puse uniforma de general de aviație, își înfipse în piept toate decorațiile și trecu în bibliotecă, unde-l aștepta domnul Dacu, președintele Consiliului de miniștri.

— Domnule Dacu, am sosit ! făcu el, vioi, și scutură energic mâna primului ministru.

Dacu, drept, solemn și, în glas fără nici un fel de accent care i-ar putea trăda vreun sentiment ori vreun gând oarecare, îi răspunse :

— Bine ați venit, alteță ! Cred că sînteți mulțumit !

— Încîntat, domnule Dacu ! Mai mult decît mă așteptam. N-am destule cuvinte să-ți mulțumesc. Te rog să mă crezi.

Carol era, într-adevăr, uimit de ordinea în care au decurs lucrurile. Aparatul care-l aducea, fusese semnalizat deasupra aerodromului de la Pipera pe la nouă și jumătate seara, cu o întârziere de trei ceasuri peste ora convenită cu cei care făceau parte din conjurație. După o așteptare atît de lungă, ofițerii, în frunte cu colonelul Raul Panaitescu, adunați pe cîmp să-l primească, se înapoiară, amăriți, în oraș, convinși că lovitura, pregătită cu atîta grijă, ratase. Pașcanu, directorul aerodromului, dăduse ordin să fie stinse toate luminile și se pregătea să plece acasă și el, cînd auzi pe sus zumzetul unui motor. Un avion vroia să aterizeze și, din pricina întunericului, nu știa unde. Îndată, luminile fură aprinse din nou și, peste cîteva minute, Pașcanu se găsi în fața a doi inși: unul, cu obrazul ascuns de o eșarfă pînă la ochi și al doilea, probabil pilotul, care i se recomandă:

— Sînt căpitanul Măcriș !... Trebuia să fim așteptați !... N-au fost niște domni ofițeri pe aici ?

— Ba da ! răspunse Pașcanu, care, cuprins de bănuială, căută să-l recunoască, sub eșarfă, pe celălalt. Au fost... dar au plecat mai adineauri.

Brusc, călătorul își descoperi fața. Pașcanu, zăpăcit, făcu un pas înapoi:

— Alteța voastră ?

— Da ! Sînt prințul Carol !

Și cu o mînie prin care străbătea îngrijorarea, îi spuse pilotului:

— Măcriș !... Am fost trădați !... Ce facem ?

Nu așteaptă răspunsul căpitanului Măcriș și se întoarce către Pașcanu:

— Trebuie să mă predau ! Te rog condu-mă pînă la Cotroceni.

Dar Pașcanu, ceva mai calm, se împotrivi:

— Ba nu, alteță !... Vă duc la mine ! Acolo veți fi în siguranță... Și între timp îi anunț pe ofițeri ! Nu v-a trădat nimeni !... Toți vă așteaptă !

Peste o oră, Carol se convinse că Pașcanu are dreptate: toți îl așteptau. La cazărțile regimentelor 9 și 2 Vînători, de sub comanda prietenilor săi, colonelul Raul Panaitescu și colonelul Spiru Maramă, trupele îl așteptau spre a-l

aclama și a-l duce la Cotroceni în triumf. La palatul Cotroceni îl așteptau, tot ca să-l aclame, regimentul 6 Mihai Viteazul, demnitarii curții, garda, valeții. Iar sus, în capul scării, îl aștepta fratele său, prințul Nicolae, care-i spuse, strangulat de emoție:

— În sfârșit ! Bine că s-a isprăvit și cu porcăria asta !

În momentul acesta se produse un incident vesel. În poarta palatului intră în mare viteză o mașină care aducea pe Crai-Voievod, ministrul de interne și pe Pricoleanu, prefectul Capitalei. Nicolae zări de departe pe noii sosiți și-i spuse lui Carol, rîzînd:

— Te caută poliția ! . . . A venit să te aresteze !

Nu greșea. Ministrul de interne și prefectul veniseră să-l aresteze pe Carol, convinși că afacerea a eșuat. Dar cînd văzură atîta armată și atîta ofițerime, Crai-Voievod și Pricoleanu luară poziția de drepti și începură să strige:

— Trăiască prințul Carol al nostru !

Și mii de glasuri le răspunseră:

— Uraaaa !

Dacu își instruisese, deci, oamenii bine: să fie gata la orice surpriză și în tot cazul, să nu facă prințului dificultăți decît numai dacă va fi pierdută partida. Dacu merita toate felicitările. Și prințul ar fi vrut să-l asigure că nu-i debitează simple formule de politeță, ci-i mulțumește din inimă. Era vădit, însă, că vorbele lui nu-și avură efectul dorit: primul ministru, cu privirea înghețată, stătea nemișcat, parcă ar mai fi așteptat ceva. Oarecum jenat, Carol căută o expresie mai elocventă a recunoștinței lui.

— Domnule Dacu, zise el, te-ai purtat ca un adevărat patriot !

Deodată, președintele Dacu se însenină și, dacă n-ar fi avut conștiința grelei sale răspunderi în stat, și-ar fi permis, poate, chiar să zîmbească. Grăbit, își scoase, din cutiuța pe care o ținea în buzunarul de la jiletcă, un pămătuș și-și pudră nasul care, de plăcere, începuse să-i transpire, apoi se înclină:

— Alteță, niciodată nu voi fi în stare să iubesc patria mai mult decît o puteți iubi dumneavoastră. Patria...

Carol își făcu aspre muștrări că i-a pomenit lui Dacu despre patrie, pentru că știa că președintele se va lansa

într-o lungă și foarte duioasă evocare a virtuților patriei și mai cu seamă a virtuților mamei lui de la Bădăcin. Prințului, însă, numai de patrie și de mama lui Dacu nu-i ardea acum. N-avea timp de pierdut cu toate prostiile. Trebuia lucrat repede. Cea mai mică întârziere ar putea compromite momentul acesta istoric. Carol, deci, se repezi să-l rețină pe Dacu să nu cadă în prăpastie:

— Patria, domnule Dacu, doar pentru asta-i făcută: să fie iubită. De aceea și cred că nu trebuie s-o lăsăm să aștepte prea mult. Ce facem?

Dacu își mai dădu o dată cu pământul pe nas și răspunse:

— Alteță, rămîne așa cum ne-am înțeles la Neuilly: Alteța sa prințul Nicolae se retrage din regență. Locul e liber. Dacă vreți, guvernul este gata să vă proclame imediat regent.

Cu obrajii acoperiți de o roșeață vie, Carol îl întrebă pe Dacu:

— Domnule președinte, dumneata de ce crezi că m-am deranjat pînă aici?

Prințul nu mai zîmbea și nici glasul lui nu mai avea rezonanța clară, tinerească, de mai înainte, ci era aspru, îngroșat, aproape răgușit — și tăios, ca o somație.

Senin, Dacu răspunse:

— V-ați deranjat, alteță, ca să fiți aici printre noi... și să se termine o dată cu chestia închisă. Patria...

— Lasă patria în pace, domnule Dacu! se răsti Carol la primul ministru al țării. Eu vreau să știu: ce caut aici?

Dacu uită de pământ, deși ar fi avut nevoie de el mai mult ca oricînd. Prințul îl strîngea cu ușa, dar demnitatea lui de președinte al consiliului și de șef al partidului național-țărănist nu-i permitea să cedeze cu una cu două.

— Alteță!... încercă el să se explice.

— Nici o alteță, domnule Dacu! Eu nu vreau să știu decît atît: ce caut aici?

— Doar ne-am înțeles o dată, alteță!

— Ce ne-am înțeles, domnule Dacu? Ne-am înțeles să vin în țară, ca să ocup locul ce mi se cuvine. Și eu îmi cer locul. Sînt fiul regelui Ferdinand și moștenitorul de drept al tronului. .. Și dumneata vii să-mi spui că ne-am înțeles. Ce ne-am înțeles, domnule Dacu? Ce ne-am înțeles?

Președintele consiliului de miniștri, cu pleoapele pe jumătate închise, își scrută sufletul, curios și el să știe cam ce sentiment îl stăpânește, acum când prințul răcnește la el ca la o slugă. Indignare? Amărăciune? Dezgust? Regretul că s-a băgat de bunăvoie în această aventură? Și ce aventură! Și mai ales cu cine! . . . Cu cel mai prost crescut prinț din câți a dat cândva instituția monarhică, în tot cursul istoriei. Dacă, acum, când nu-i decît un Caraiman oarecare, strecurat în țară clandestin, cu pașaport fals, îndrăznește nu numai să-l mintă cu atîta nerușinare, dar să și urle la el, la primul ministru al țării, ce-ar mai fi în stare acest prințisor să facă atunci când va fi rege? . . . Vedeă lucrurile clar domnul Dacu, pentru că domnul Dacu avea un puternic simț al realităților. Dar tocmai pentru că era un realist, cu capul bine înfipt între umeri, domnul Dacu vedeă la fel de bine și cealaltă față a problemei: că acuma toate sînt de prisos. Să pertracteze cu Carol? N-ai cu cine. Cu un Carol nu poți pertracta. Carol nu te lasă nici să vorbești. Prin urmare — ce? Să-l alunge? Ar fi prea tîrziu! Toată ofițerimea este cu el. De voie, de nevoie, deci, prințul trebuie lăsat în pace. Dar dacă este lăsat în pace, să fie cel puțin folosit. Pentru că prințul, în pofida sau tocmai datorită imenselor sale cusururi, poate fi de mare folos partidului național-țărănist. Dacă partidul național-țărănist va trebui să țină seama la tot pasul de Carol — va fi și Carol silit să țină seama la tot pasul de național-țărăniști. Și Carol și național-țărăniștii au în Franța și în Anglia aceiași prieteni comuni, care văd în Carol și în Dacu niște reprezentanți devotați ai intereselor lor în România. Și Carol și național-țărăniștii au în țară același dușman comun: liberalii. Ura înverșunată a lui Carol împotriva liberalilor, care i-au făcut atîta rău în trecut, îl vor obliga pe Carol să se sprijine pe Dacu — cel puțin tot atît cît adversitatea firească față de liberali îi va împinge pe național-țărăniști să se sprijine pe Carol. Din această interdependență dintre Carol și Dacu ce poate rezulta? Ce alta ar putea să rezulte decît o guvernare permanentă, neîntreruptă și nelimitată a național-țărăniștilor, sub oblăduirea regelui lor Carol! Așadar, e bine! Atunci, de ce să regrete șeful național-țărăniștilor că

l-a adus pe Carol aici? Ba nu regretă de loc. Că prințul e un bătăran? Așa este el! Dar un bătăran care prezintă mai multe avantaje decît neajunsuri!... Un bătăran necesar. Ceva mai mult: indispensabil. Și să te indigneze mojiciile unui bătăran indispensabil? Să te amărăscă? Să te dezguste? De loc! Să fim realiști. Noi sîntem oameni politici, nu niște fetițe sentimentale de pension. Patria nu ne permite să fim sentimentali. Patria...

Și vesel că înaltul său simț politic a ieșit din nou învingător și că nu l-a lăsat să cadă, proteste, pradă indignării, amărăciunii, dezgustului, ori muștrărilor de cuget, Dacu, la zbieretele lui Carol, răspunse — zîmbind pentru întîia oară de la începutul întrevederii:

— Alteță, sînt și eu de acord că, din clipă în clipă, condițiile politice, prin forța împrejurărilor, se schimbă... și aș putea afirma că ne îndepărtează, tot mai mult, precum, desigur, crede și alteța voastră, de condițiile în care am făcut înțelegerea. Evident că, în împrejurările de azi, nu mai poate fi vorba de un loc în regentă. Despre regentă am tratat în perioada vorbelor. Acuma, însă, nu mai sîntem în perioada vorbelor, ci a faptelor. Fiul marelui rege Ferdinand cel loial nu poate fi decît rege... și nu simplu regent. Așa că la întrebarea alteței voastre de ce ați venit în țară, vă răspund: ați venit spre a fi rege!

Patetismul candid cu care Dacu vorbise, îl făcu pe Carol să izbucnească într-un prelung hohot de rîs:

— Ba bine că nu, domnule Dacu! Sînt aici ca să fiu rege! Și atunci, ce mă mai întrebi dacă vreau să fiu regent?

— Constituția, alteță! răspunse Dacu, imperturbabil. Numai considerente constituționale. Alteța voastră este un cetățean al Romîniei Mari. Și în Romînia Mare oricare cetățean se bucură, după constituție, de libertate deplină în toate — deci și de libertatea de a alege ce vrea să fie: rege sau numai regent. Așa că numai în numele acestei libertăți constituționale mi-am permis să întreb pe alteța voastră ce vrea să fie: regent sau rege?

Carol se uită cu admirație la Dacu și, plin de entuziasm, izbucni:

— Domnule Dacu, am fost din totdeauna de părere că singurul om care merită stimă în țara românească, ești dumneata. Constituția !... Dar evident, domnule Dacu !... Constituția !... Pe baza constituției am venit eu aici !... Și tot pe baza constituției vreau să domnesc ! În această privință, domnule Dacu, voi fi intransigent.

Și cu grija de a fi înțeles, sublinie:

— In-tran-si-gent ! Ca și dumneata, domnule Dacu ! Dacu primi asigurările prințului cu satisfacție.

— În acest caz, alteță, veți găsi în mine sluga dumneavoastră cea mai devotată !... Constituția !... Precum zicea mama mea: fără constituție, patria...

Pe rege îl cuprinsese panica: Dacu începe iar cu mama și cu patria.

— Da, domnule Dacu ! interveni el, precipitat. Este și părerea mea. Așadar, ne-am înțeles.

— Ne-am înțeles, alteță ! Între calitatea de rege și cea de regent, alteța voastră optează, în mod liber și nesilit de nimeni, ci numai în virtutea drepturilor pe care i le conferă constituția, pentru cea de rege. Voința alteței voastre va fi împlinită !

— Când ?

— Mîine după amiază ! Consiliul de miniștri mă așteaptă acum la prezidenție, ca să aduc răspunsul alteței voastre, spre a putea lua toate măsurile...

— ...constituționale ! îl completează Carol.

— Numai constituționale, alteță. Alteța voastră să n-aibă nici o grijă. Numai constituționale. Vor fi, desigur, și divergențe.

Prințul se încruntă:

— Divergențe ? Pe ce chestie ?

— Pe chestie constituțională. Pur constituțională. Guvernul *nu* va fi unanim de acord să treacă tronul în mîinile alteței voastre...

Lui Carol i se urcă sîngele în obraz.

— Nu va fi de acord ! țipă el. De ce ?

— V-am spus: tot din motive constituționale. Fiecare dintre miniștri este liber să-și manifeste părerea, după cum i-o dictează conștiința. Este, așadar, de prevăzut, că nu toți vor adopta una și aceeași soluție...

Mai ales că... și asta rog pe alteța voastră să rețină... oriunde este libertate constituțională, se presupune că sînt divergențe... Ba, e și de dorit să fie asemenea divergențe...

Carol nici nu mai auzea ce-i spune Dacu. Știa numai că gulerul ăsta înalt și tare îi vorbește de divergențe — și asta îl făcea să vadă numai roșu înaintea ochilor.

— De dorit? Cum așa, domnule Dacu? De dorit să nu fie de acord?... Și apoi, domnule Dacu, aș vrea să știu: cine va fi acela care va îndrăzni să voteze împotriva?

Președintele de consiliu, cu ochii drept în ochii prințului, răspunse:

— În primul rînd... eu !

Carol simți că se sufocă.

— Dumneataaaa? făcu el, stupefiat.

— Da, alteță !... Eu !... Și probabil că și Bagradian, ... și Crai-Voievod.

Acum Carol își recăpătă glasul ca să-și poată striga indignarea:

— Dar atunci, domnule Dacu, pentru ce-mi spuneai că dorința mea va fi satisfăcută?

— Pentru că avem nevoie de un rege, alteță. Pentru că din pricina nestabilității monarhice, suferă creditul nostru din străinătate. Pentru că...

Carol se apucă de cap:

— Dar nu mai pricep nimic, domnule Dacu ! Care rege, ce rege... cînd ba spui una, ba spui alta. Înainte mă asigurai că mîine voi fi proclamat rege și după un minut mă previi că vei vota împotriva. Și dacă te întreb de ce vei vota împotriva proclamării mele ca rege, îmi răspunzi că o faci pentru că țara are nevoie de un rege... Ce-i asta, domnule Dacu?... Este un fel al dumitale de a glumi... sau ce?

— Nu-i nici o glumă, alteță ! răspunse Dacu, nevinovat. Eu *trebuie* să votez împotriva, tocmai spre a da tărie principiului democratic de libertate constituțională. Eu și Bagradian și Crai-Voievod vom fi împotriva. Dar ceilalți, toți, se vor declara *pentru*. În urma acestui vot, eu îmi voi da demisia pe loc, pentru

că este cinstit, alteță, este constituțional, ca un guvern să demisioneze atunci cînd nu obține un acord pe o chestie constituțională...

— Dar de ce să demisionezi, domnule Dacu?

— Nu v-am spus, alteță?... Pentru că așa cere constituția! Dar, în afară de considerentul constituțional care-mi dictează să demisionez, mai este și unul moral la fel de important. Eu, care sînt primul ministru al maiestății sale regelui Mihai I, nu pot prezida, tot eu, detronarea maiestății sale regelui Mihai I, și înlocuirea lui cu maiestatea sa regele Carol al II-lea. Ar fi indecent, alteță!... Nu face! Această formalitate trebuie s-o împlinească un altul...

— Cine? făcu prințul. Vreun liberal?

— Nu alteță! Tot noi național-țărăniști.

— A, bun! zise Carol, care-l privi cu un surîs tot mai larg pe acest neasemuit produs al facultății de drept din Budapesta și al societății canonice din Blaj. Vrasăzică numai dumneata demisionezi, nu și partidul!

— Da, alteță!

Primul ministru răspunsese cu atîta convingere, încît Carol își spuse că de la omul acesta ar avea de învățat multe asupra bogăției de subtilități pe care • oferă morala. Conducătorul național-țărăniștilor, dornic să se prezinte, cînd îi va suna ceasul, în fața celui-de-sus, cu sufletul cît mai curat, se străduia, el, ființă fizică supusă păcatelor, să se pună cît mai în curent cu morala. Cu partidul său, însă, lucrurile se schimbă. Partidul său ce este? O abstracție, imponderabilă și inezisabilă, care se găsește dincolo de tot ce poate fi moral sau imoral — și care, de aceea, n-are cum să păcătuiască, deci n-arc nici cum să se teamă de judecata lui Dumnezeu.

Totuși, Carol mai era nedumerit:

— Și cum, domnule Dacu?... Dumneata mă părăsești?

— Ba nu! Imediat ce formalitatea de mîine va fi săvîrșită, stau la dispoziția alteței voastre și a tronului... Imediat!... Chiar de a doua zi.

— Așa da! răspunse Carol, încîntat de felul cum știe Dacu să împace morala cu politica lui constituțională. Este foarte bine!... Trebuie să dăm de la

început un exemplu: statul este dator să se sprijine pe moralitate și constituție... Și pe cine propui ca șef al guvernului, în locul dumitale?

— Cred că cel mai potrivit ar fi Marinescu.

— Marinescu? E bun ! Sînt de acord ! Ce face nepoată-sa ? A mai crescut !

— A crescut, alteță, a crescut ! Acuma e domnișoară în toată regula !

— Tot frumoasă ?

— Mai frumoasă ca oricînd, alteță !

— O ! exclamă Carol, cu un gest de neliniște. Cum o cheamă ?

— Margareta !

— Margareta ! Aș dori s-o văd.

Interesul pe care prințul i-l arăta, spontan, Margaretei, înveselea orizonturile primului ministru. Margareta nu este Lupeasca. . . Lupeasca era acum departe și va trebui să rămîină departe. Așa s-a angajat Carol față de național-țărăniști: că se va întoarce în țară fără « Roșcata ». Așa s-a angajat și însăși Roșcata față de colonelul Sîrbescu, omul lui Dacu de la ambasada romîină din Paris.

— Domnule colonel, a spus Lupeasca lui Sîrbescu, știu de ce nu lucrează domnul Dacu pentru întoarcerea prințului. Se teme că voi veni și eu după el. Dar te rog să-i spui domnului Dacu din parte-mi, că, atunci cînd prințul se va duce în țară, eu nu-l voi însoți.

Prințul, care era martor la scena aceasta, își dădu confirmarea :

— Poți să-l asiguri pe domnul Dacu că cele spuse de doamna sînt perfect adevărate.

Și iată că prințul s-a ținut de cuvînt, reflectă Dacu. A înțeles, în sfîrșit, că încăpățînarea nu poate decît să-i strice. Cu Roșcata ar fi continuat să rămîină un vagabond, printre străini. Fără ea, poate fi rege. Numai fără ea. Femei sînt destule și aici. Liber să aibă oricîte ar vrea. Ba, cu cît vor fi mai multe, cu atît mai bine pentru prinț și pentru țară — și pentru național-țărăniști. Poate fi și Margareta și Lili și Mimi și Fifi. . . Dacă nu va avea destule la îndemîină, își ia răspunderea el, Dacu — și o dată cu el întreg partidul național-

țărănist — să i le procure. Zece, douăzeci, o mie, zece mii. . . Numai să nu fie *una*. Primejdia mare este să fie doar *una*. . . una singură. . . și mai ales cînd *una* aceasta este tocmai Roșcata. Și Dacu numai de Roșcata să n-audă. Roșcata trebuie smulsă definitiv pînă și din amintirea prințului Carol. Nu pentru că ea ar fi stricat casa prințului și ar fi înveninat viața prințesei Elena. Dacă n-ar fi existat Roșcata, s-ar fi ivit o alta — și mama lui Mihai tot nefericită ar fi fost. Nu o femeie sau alta e vinovată că prințul s-a despărțit de soția lui — ci pentru că nimic nu-l lega de ea. De cînd s-au cunoscut, prințul n-a avut pentru mama fiului său nici cel mai slab sentiment de dragoste, de stimă, de milă. . . nimic !. . . Și Carol nu făcea nici un secret din antipatia ce i-o inspira prințesa Elena. Bineînțeles, prințul nu arăta oricui și originea acestei antipatii. Inițiații — și erau destui — susțineau că prințul n-o poate suferi pe prințesa Elena, pentru că ea refuză să se supună capriciilor lui erotice. Deci, nu considerente de natură conjugală îi dictau lui Dacu să fie împotriva Roșcatei — ci considerente strict morale. Revenirea în țară a acestei femei, își spunea Dacu, ar fi profund imorală, mai întîi pentru că e jidoafcă — și apoi, pentru că prea are obiceiul să se amestece în toate. Dacă ar fi liberă să vină înapoi, s-ar amesteca din prima zi și în conducerea țării. O femeie la conducerea țării ! Dacu — Dacu, fostul jurisconsult al Mitropoliei Unite — să guverneze țara cu o femeie !

Așa că, la dorința ce și-o exprima Carol de a o vedea pe Margareta, Dacu, transfigurat de speranța că regele e, în sfîrșit, pe drumul cel drept, răspunse cu nemărginită sollicitudine:

— Oricînd, alteță, oricînd ! Îi va face multă plăcere !

— Sper ! făcu, scurt, Carol, ducîndu-și involuntar mîna la mustață. Dar, deocamdată, domnule Dacu, e vorba de unchi, nu de nepoată. Cine va alcătui guvernul lui Marinescu ?

— Poftim, lista, alteță ! Mai toți fac parte din guvernul actual.

Carol cercetă hîrtia cu atenție.

— Nu, nu ! zise el, deodată, nemulțumit. La armată să nu mi-l pui pe Pisoski. Îl vreau pe Panaitescu !

— Am înțeles, alteță!

— Și la interne... Băleanu? Nu!... Nu merge!
Trebuie să rămână Crai-Voievod!

Aici deveni mai vesel:

— Cu toate că a vrut să mă aresteze!

— Îl veți avea, alteță! Va reveni în guvern, o dată cu mine! Bineînțeles, dacă alteța voastră va avea nevoie de noi!

— Desigur, desigur!... Și de dumneata... și de parlament!... E un parlament sigur?

— Garantez pentru el! Nu uitați, alteță, că este un parlament național-țărănist, nu unul liberal.

— Nu uit... și tocmai de aceea vreau să rămână. Avem nevoie de un parlament serios, care să poată face față unor probleme gingașe, de mare răspundere... Mai întâi și-întâi, înzestrarea armatei, domnule Dacu. Armata e baza!... Cu Skoda cum merge?

Privirile prințului și ale lui Dacu se încrucișară — și amândoi întoarseră în același timp capul spre o direcție opusă. Își citiseră reciproc gândurile. Fiecare știa câte ceva despre celălalt. Carol cunoștea relațiile primului ministru cu firma Skoda din Cehoslovacia și Dacu cunoștea rolul jucat de Skoda în întoarcerea prințului. Unul și același personaj făcea legătura amîndurora cu Skoda: Fialkowski, reprezentantul uzinelor de armament cehoslovace în România, care a avut o parte activă în complot. La întrebarea prințului, deci, președintele consiliului de miniștri putu să răspundă cu mîna pe conștiință:

— Bine, alteță!

— Dificultăți?

— Nici una!

— Te felicit, domnule Dacu!... Și telefoanele?

— Alteță! Totu-i în ordine! Încă de ieri, cînd alteța voastră se mai găsea la München, am adus chestiunea în consiliul de miniștri. Am acceptat oferta grupului Morgan. Experții mei au declarat-o ca fiind cea mai avantajoasă. Expunerea de motive a proiectului de lege a și fost redactată și va fi supusă parlamentului, imediat...

— Imediat... cînd?

— Mîine dimineată ! Am revizuit și contractul de concesiune care urmează să fie semnat de reprezentanții americani.

— Cînd ?

— Tot mîine dimineată !

— Dificultăți ?

— Nici una !

Carol tresări de bucurie. Mîine dimineată, înainte de a fi proclamat rege, va fi semnat contractul cu Morgan. Vor vedea americanii — care, la început, nu arătau prea mare încredere în el — că prințul Carol este un om de cuvînt. Fericit, prințul strînse cu multă căldură mîna lui Dacu :

— Domnule Dacu, noi doi sîntem destinați să facem lucruri mari pentru țara aceasta !

— Sînt convins, alteță !

Ușa se deschise și în cameră năvăli prințesa Ileana, cea mai mică dintre surorile prințului :

— Cînd ai venit, dragă ?

Și se repezi în brațele lui Carol. Era drăguță Ileana. Atît de drăguță, încît în primele clipe Carol uită pe ce lume se află și o sărută mai mult decît s-ar fi cuvenit să-și sărute o soră. Dar gîndul la ziua de mîine îl ajută să-și revină repede în fire. Vesel, o îndepărtă nițeluș pe prințesă, ca s-o admire în perspectivă :

— Fă ! îi zise el, cu încîntare. Ești dată-n paștile mă-ti !

Ileana roși de plăcere și-i făcu lui Carol cu ochiul înspre primul ministru, care, rușinat, își întoarse capul și se prefăcu că n-aude. Dar lui Carol puțin îi păsa. Ținînd-o de mîină, cu brațul întins, o îmboldi pe Ileana să facă o piruetă. Dar, pe neașteptate, își retrase mîna cu atîta brutalitate, încît tînăra prințesă mai-mai să cadă.

— Ai înnebunit ? strigă ea, rîzînd, convinsă că fratele ei glumește.

Totuși, după căutătura piezișă și crîncenă pe care prințul i-o aruncă, Ileana își dădu seama îndată că n-a fost o glumă.

— Ce-i cu tine ? făcu ea, îngrijorată.

Dar Carol tăcea. Cu pumnii strînși și gura încleștată, continua să arunce priviri dușmănoase Ilenei

Acum, sub lumina directă a lampadarului cu zeci de brațe, îi vedea bine chipul: soră-sa, Ileana, fata asta frumoasă, Ileana, semăna leit lui Ciubuc-Bey. Prin urmare, tot ce s-a spus era adevărat... Dușmanul lui de moarte Ciubuc-Bey... era...

Carol simțea că dacă Ileana îi mai spune un singur cuvânt, se va repezi la ea și o va lua la bătaie. În acea clipă, primul ministru tuși scurt. Prințul tresări. Uitase! Dacu e aici...

Și încă o dată, gândul la ziua de mâine îl ajută să-și recapete calmul.

— Ești frumoasă! zise el fetei. Păcat numai că te-ai îngrășat.

Se răzbunase!

Pe Ileana o podidiră lacrimile.

— Tot grăjdar ai rămas! îi strigă ea — și roșie ca focul, fugi din odaie.

Prințul își petrecu noaptea bînd cu fratele său Nicolae și primind în audiență pe cîțiva dintre cei mai importanți factori de răspundere ai țării. Cel dintîi care se prezentă fu generalul Prezan. Acest stîlp străvechi al coroanei și al partidului național-liberal îl îmbrățișă pe Carol, tremurînd de emoție și bătrînețe.

— Acuma pot să mor liniștit, alteță! Știu că țara a încăput pe mîini bune.

Carol protestă:

— Domnule general, nu vorbi de moarte. Țara mai are nevoie de dumneata!

Prezan începu să plîngă:

— De mine?

— De dumneata! Ne așteaptă zile mari! Trebuie să ne răfuim cu bolșevicii! Și fără generalul Prezan îți dai seama că...

— Îl ai pe Neață, alteță!

Carol rîse:

— Tot nu vă înțelegeți?

— E un mizerabil și un bandit, alteță! Nu-l cunoști. Dacă ai ști cît a lucrat împotriva alteței tale!

— Știu, domnule general! Dar am venit să împac și să liniștesc spiritele. Nu am nici un gând de ură sau răzbunare. Dimpotrivă! Doresc să înlesnesc unirea și împăcarea tuturor, în interesul superior al țării. Eu nu sînt contra nimănui și vreau să lucrez cu toată lumea.

— Cu toată lumea, alteță, cu toată lumea. Numai cu Neață, nu!

După Prezan, sosi generalul Neață.

— Alteță, m-ai chemat și am venit. La ordinele alteței tale!

— Bine te-am găsit, domnule general. Ce părere ai?

— Nu pot decît să te felicit, alteță!... Ai venit tocmai la momentul oportun. Cu guvernarea acestui Dacu prost și îngîmfat, a dispărut orice urmă de democrație.

Prințul era informat asupra noii orientări a eroului de la Mărăști. De șase luni, de cînd Safta, menajera lui, a murit, Neață renunțase să mai facă revoluție în sufragerie pentru un regim de dictatură musoliniană, deoarece nu avea cine să-i mai schimbe fața de masă — și se aruncase cu totul în brațele democrației. Ca primă acțiune pozitivă pe tărîmul democrației, generalul Neață a dat de știre țării că va înființa în curînd o mare instituție financiară, cu un capital de mai multe miliarde și că banii aceștia vor fi împrumutați aproape fără dobîndă tuturor țăranilor care vor participa la apropiatul congres al partidului poporului. Ca tînăr democrat, generalul Neață, plin de elan și de ambiții, își punea toate speranțele în prinț: prințul va lua puterea din mîinile reacțiunii național-țăraniste și o va preda, necondiționat, partidului poporului, deci democrației, de care țara a fost pe nedrept și în chip prematur lipsită acum patru ani. Cel puțin așa s-a înțeles cu prințul în urmă cu șase săptămîni, cînd s-a dus să-l vadă la Bellinzona.

— Țara, i-a spus el prințului, nu-i mulțumită de felul cum o guvernează regența aceasta. Mi-a mărturisit-o chiar patriarhul: «Țara nu merge pentru că nu are cap: prințul Nicolae își fumează țigările, Sărățeanu cercetează cărțile, eu, un preot, nu pot decît să încerc o împăcare!»... Cineva trebuie schimbat în regență, alteță, și să vină

altul în loc. Toate gândurile țării sînt îndreptate spre tine, alteță !... Vino înapoi ! Eu îți pun la dispoziție toate puterile mele și ale partidului, în mod nelimitat și necondiționat... Necondiționat, alteță !... Cu alteța ta în regență și cu mine în fruntea guvernului, țara își va regăsi echilibrul !

Prințul a ascultat cuminte, apoi i-a răspuns :

— Iau act cu recunoștință de declarațiile dumitale, care nu pot porni decît dintr-o inimă cu adevărat patriotică. Din primul ceas în care voi călca pe pămîntul scumpei mele Romîinii, te voi chema !

Și l-a chemat. Neață era neclintit: tronul și democrația. Carol căută un accent cît mai inimos, ca să-l liniștească pe Neață :

— Doar pentru asta am și venit în țară, domnule general: să restabilesc democrația în drepturile ei.

— Și să-i pedepsești pe liberali, alteță... și în primul rînd pe generalul acela de paie, Prezan !... Dacă ai ști, alteță...

— Știu ! Dar n-am venit să pedepsesc, ci să împac și să liniștesc spiritele. Nu am nici un gînd de răzbunare ! Dimpotrivă ! Doresc să înlesnesc unirea și împăcarea tuturor, în interesul superior al țării.

Neață părea nemulțumit, dar se înclină :

— Alteță, am toată încrederea în înțelepciunea ta. Prin venirea alteței tale în țară, am credința că jaful și bunul plac vor lua sfîrșit. Așa că voi fi cel dintîi să aclam alegerea alteței tale în regență...

Carol schimbă o privire cu Nicolae, care-și înfundă repede nasul în pahar, și-i răspunse lui Neață :

— Eram sigur, domnule general, și-ți mulțumesc. Dar Neață nu voia să plece.

— Încă o chestiune, alteță ! zise el, fără să se miște de pe scaun. La Bellinzona, alteța ta își amintește că...

Nu mai era nevoie să continue. Prințul își aducea bine aminte.

— Firește ! făcu el. Te asigur, că foarte curînd, mai curînd decît te aștepți, eu și țara vom apela la serviciile dumitale.

Pe la trei dimineața se prezintă și doctorul Bratu, președintele partidului țărănesc rupt din marele partid

național-țărănist. Bratu, om cu veche experiență politică, venea să depună la picioarele prințului nu numai partidul, dar și ultimul său program democratic:

— Alteță, cred că trei măsuri capitale ar putea reda țării liniștea și prosperitatea de care are nevoie: suprimarea partidului național-țărănist, întărirea armatei și răspîndirea Bibliei în milioane de exemplare.

— Doctore, replică prințul, în principiu, este un program demn de a fi luat în considerație și cred că dumneata ai fi cel mai indicat să-l pui în aplicare. Nu sînt, însă, în totul de acord cu privire la suprimarea național-țărăniștilor...

— Să mă iertați, alteță! N-am înțeles suprimarea fizică a național-țărăniștilor, ci numai suprimarea partidului național-țărănist, care ne-a ruinat țara.

— A! Asta-i altceva! Pentru că eu n-am venit să pedepsesc, ci să împac și să liniștesc spiritele. Nu am nici un gînd de răzbunare. Dimpotrivă! Doresc să înlesnesc unirea și împăcarea tuturor, în interesul superior al țării.

În zori, Carol putu să rămînă, în sfîrșit, singur cu fratele său Niky. Așezați la o masuță scundă, garnisită cu o serioasă colecție de sticle, cei doi prinți își împărtășiră în liniște părerile, impresiile și sentimentele stîrnite de această noapte istorică. Primul gînd al prințului Carol fu pentru mama lui, văduva Maria.

— Și mă-ta unde-i acum? îl întrebă el pe Nicolae. Nicolae dădu din umeri, plictisit:

— A plecat!

— Aha! mormăi Carol. S-a supărat... Nu-i place că vin înapoi! I se spulberă ultimele visuri.

— Probabil! făcu Nicolae, impasibil.

— Și încotro a luat-o dumneaei? Prin străinătăți? Să facă film?

— Ei, și tu!... Film!... Cînd nu mai are un dinte în gură!

— Prin urmare, nu după film a șters-o în străinătate. Atunci, pentru ce? Te pomenești că, de necaz,

o fi alergat să se refugieze în brațele vreunui prieten...
Ca în 1926 !... Ce spui?

Multe ar fi tolerat Carol mamei lui, dar numai asta nu i-o ierta: că în 1926, îndată după actul istoric de la 4 ianuarie, ea s-a apucat să-l facă de rîs în ochii străinătății. În fața oricui avea urechi să audă — om politic, diplomat, gazetar străin — ea-și declama aceleași cuvinte dramatice:

— Carol, copilul meu, pe care-l dăruisem țării acum treizeci și doi de ani, acela care a fost mîndria și speranța Romîniei, să ajungă un fiu rătăcitor ! Ne-a părăsit pe noi, și-a părăsit casa, copilul, părinții, datoria, onoarea, pentru a trăi după capul lui. În mintea mea, îl văd rătăcind în pustiu, un paria, departe de tot ce a fost al lui. În inima mea de mamă este o dragoste care nu poate, nu trebuie și nu va muri. Cînd, la un moment dat, durerea îmi devine insuportabilă, caut alinarea în lacrimi și în brațele unui prieten, unde poți să-ți ascunzi capul și să plîngi !

Lui Carol, cuvintele acestea îi erau adînc săpate în minte și oricît ar fi vrut, n-ar fi putut să le uite.

— În brațele unui prieten ! strigă Carol, care începea să se simtă prost în uniforma de general. Nerușinata !... Și tata mai trăia !... În brațele unui prieten... Și-și mai făcea și reclamă prin presă, ca să se uite lumea la mine ca la un caraghios !... Fiu rătăcitor, hai?... Ce spui, Niky?... Fiu rătăcitor !... Ca și cum nu dumneaiei a fost aceea care m-a alungat, ca să rămînă singură stăpînă pe țară, după ce-o muri tata... Și à propos ! Toți ăia care au venit la mine la Paris mi-au povestit că, după constituirea regenței, ea zbiera peste tot: « Mie mi se cuvenea o regență și țara ar fi trebuit să mi-o dea... Asta e și părerea fiului meu ! »... Ia spune-mi, Niky !... Adevărat ? Asta a fost și părerea ta, că ei i se cuvenea o regență ?

Niky își umplu paharul și răspunse, placid:

— Minte !

— Mi-am închipuit ! Și acuma, nici nu vrea să mă vadă. Cum m-a simțit că vin, a șters-o !... Opt cu-a brînzei...

Totuși, indiferența lui nu era decît de împrumut. Lipsa Mariei îl preocupa. Cine știe ce intrigi pune la

cale împotriva lui, acolo, pe unde se află ! Dar unde se află ?

— Vrei să știi cu tot dinadinsul ? făcu Nicolae care-i citea curiozitatea în ochi. E în drum spre München...

— Dar ce caută la München ? Pe cine caută la München ?

Nicolae chicoti.

— Se duce la Oberamergau, în Bavaria, la spectacolele teatrale religioase care încep acolo peste două zile.

— Alta acu ! Au lovit-o spectacolele religioase !... Aiurea !... Astea sînt povești de-ale ei ! S-a dus să înșire iar vrute și nevrute pe socoteala mea !

— Ei și ? Poți să-i interzici ?

Carol, care băuse peste măsură, sări în sus și începu să zbiere la Nicolae :

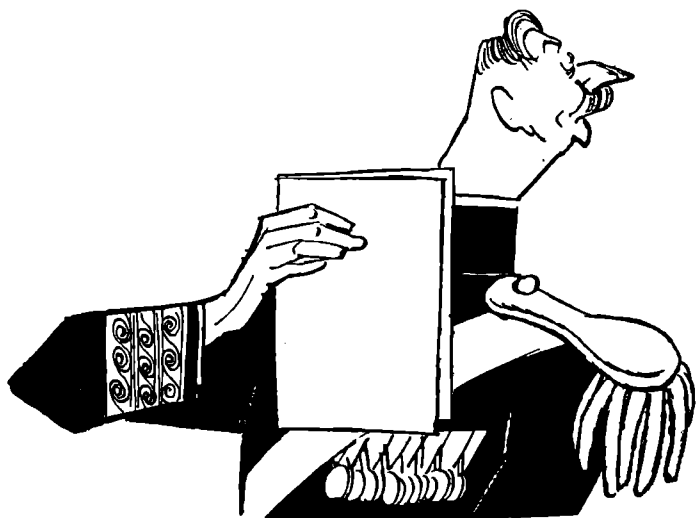
— Firește că pot ! Eu sînt acum șeful vostru ! Eu sînt stăpînul vostru ! Eu sînt regele vostru ! Un rege și-o lege !... Și aș vrea să vă văd că faceți cea mai mică mișcare fără învoirea mea !

Nicolae rămase ca împietrit, cu paharul în mînă. Are dreptate, fratele Carol ! Așa trebuie să-i vorbească fratele Carol. Nici n-avea voie să se aștepte să-i vorbească altfel fratele Carol, pentru a cărui înscăunare ca rege se zbate de ani ! Fratele Carol pentru care a luptat cu colegii săi din regență, a complotat cu Dacu, s-a deplasat de nenumărate ori în provincie ca să stea de vorbă cu ofițerii, sub pretextul stabilirii unor relații mai strînse între coroană și armată ! Fratele Carol de care a avut grijă pînă și acum cîteva ore, cînd a aflat că a sosit, ca să-l pună în siguranță ! Dar bine ! Cum a putut el să uite cine e fratele Carol ? Cum a putut fi el atît de prost încît să-și închipuie că pe fratele Carol anii de pribegie și vîrsta l-ar putea schimba cu ceva ?

Încetișor, Nicolae se ridică și cu glas moale, aproape blînd, dar plin de dezgust, îi spuse fratelui Carol, peste umăr :

— Hai sictir !

Apoi, cu paharul în mînă, se îndreptă încet în-spre ușă.

II

Incinta era goală. Este adevărat că ședința Camerelor reunite fusese convocată pentru orele zece, dar ar fi fost de dorit ca domnii deputați și senatori să se arate ceva mai grăbiți — cel puțin astăzi, când corpurile legislative aveau să ia o hotărîre de care atîrnă destinele țării. E nouă și jumătate — și încă n-a venit nimeni. Arghir tremura de revoltă. Mîntea îi era plină de gînduri, inima plină de sentimente, gura plină de vorbe — dar gîndurile erau amare, sentimentele amare, vorbele amare, cu atît mai amare cu cît vedea că n-are pentru cine gîndi, nici pentru cine simți și nici cu cine vorbi. Era singur și mai supărat ca oricînd. Azi dimineată la cinci, maiorul Par-tenie, aghiotantul lui Nicolae, a venit să-i bată în geam:

— Domnule profesor, domnule profesor !

Arghir care era trezit de mult și lucra, ca de obicei, la istoria romînilor, sări îndată la fereastră:

— Ei, ce s-a întîmplat, dragă?

— Vestе mare, domnule profesor. A sosit prințul Carol, cu avionul...

— Cineeee?

— Prințul Carol!

— Cînd?

— Aseară!

— Și a trimis după mine?

— Nu!

Arghir îngălbeni. Cu multă demnitate, dar foarte înțepat, îl admonestă pe Partenie:

— Cum vii, domnule, să mă deranjezi cu noaptea-n cap, de la treburile mele?

— Am venit... ca să știți! răspunse ofițerul, care se urcă în mașină și o porni mai departe, în viteză.

Arghir se așează iar la birou, dar furia și dezolarea îl împiedicau să lucreze. A venit și nu l-a chemat!... Ce soartă, ce soartă!... Cu două luni înainte, cînd se înapoia din călătoria făcută în Statele Unite, Arghir avusese, în mijlocul oceanului, un vis ciudat: prințul, în uniformă și cu toate decorațiile, venea către el. Ca om de știință, ilustrul profesor dădu visului o interpretare strict științifică: era un caz uimitor de telepatie sau, cum spunea el, de «transmisiune de la distanță a unei voinți omenești peste măsură de încordate». A cui era voința aceasta peste măsură de încordată? A lui? A prințului? Sau poate a amîndurora?

În mod practic, Arghir nu avea cum să-și dea un răspuns la chestiunea aceasta, cît timp se mai afla pe vapor. Dar de îndată ce sosi la Paris, trimise vorbă lui Puiu Florescu, secretarul prințului, că se află acolo. N-avea nici o pretenție, dar se simțea singur-singurel în această gălăgioasă capitală a Franței — și se gîdea că e bine să știe și altul că este singur și trist. Poate... poate... cine știe!

Totuși, mari speranțe n-avea. Aflase că o seamă de ticăloși l-au descris în ochii lui Carol ca pe un prieten fățarnic, în care nu trebuie să aibă încredere. Dar, spre marea lui bucurie, Puiu, un tînăr cuviincios și

inteligent, i-a adus peste cîteva ore o scrisoare din partea prințului Carol, care-l poftea la el în termeni neașteptat de stăruitori. Ei ! Acuma, cînd știe că prințul vrea să-l vadă și să reia legăturile cu el, lucrurile se schimbă ! Se schimbă radical. De aceea, îi spuse lui Puiu :

— Dragul meu, comunică prințului Carol că nu e bine, nici pentru mine, nici pentru el, să ne vedem acum. Dar îl sfătuiesc să se întoarcă în țară și să aștepte voința legală a poporului de a-i reda tronul. Dacă la hotărîre se interzice intrarea, atunci se va deschide în fața lumii întregi un mare proces, pe care, poți să-l asiguri pe prinț, că-l va câștiga el — și nu altul.

De atunci, n-a mai auzit nimic de intențiile lui Carol, pînă a venit acest ofițer obraznic să tulbure viața lui tristă. Iar cînd i s-a telefonat că Parlamentul trebuie să se adune la zece ca să decidă asupra situației prințului, s-a grăbit, de teamă să nu i-o ia altul înainte. Vroia să fie primul. Dar primul nu înseamnă să stai de un ceas singur, absolut singur, fără să se ivească după tine unul, măcar unul din politicienii aceștia nemernici care conduc țara cu toate că pînă la deschiderea ședinței nu mai e decît o jumătate de oră. Cît țin la dinastie și tron fripturiștii aceștia... Nouă și jumătate... și...

— Domnule profesor !

Arghir întoarse capul și se luminea la față. Era doctorul Bratu ! Un om de inimă acest Bratu !... Un patriot !

— Bratule, dragă, îmi pare bine că te văd ! Uită-te, dragă ! Încă n-a venit nimeni. Să-ți iei lumea-n cap ! Aștia-s oameni?... Niște...

— Nu te necăji, domnule profesor !... Vin ei îndată !... Ce spui de prinț ?...

— Ce să-ți spun, doctore ? Sînt supărat. Sînt zdruncinat pînă în adîncul inimii mele. Am un trecut de care s-a uitat și o experiență de care nimeni n-are nevoie. Mă uit la greșelile pe care le face țara.

— Care greșeli, domnule profesor ?

— Cum, care ? Parcă n-ai ști care ? Mai întîi nimeni nu m-a întrebat, nimeni nu mi-a cerut sfatul. Așa că eu nu-mi pot da adeziunea la un fapt împlinit. Problema trebuie cercetată. Prințul a uzat de dreptul oricărui român de a fi acasă la el, lîngă ai lui. Și va găsi, desigur,

pe lingă aclamațiile amatorilor de lucruri noi, devotamentul fals al celor care i-au făcut mai mult rău, dar și sfatul bun, uneori neplăcut al cui l-a apărat când toți erau împotriva lui. Se pare, însă, că prințul n-are nevoie de sfaturi, pentru că, pînă la ora aceasta, nu m-a chemat... Și nechemat, nu mă duc. Eu aștept să fiu chemat... Pînă nu mă cheamă cineva de trei ori, nu sînt sigur că m-a chemat într-adevăr. S-au întîmplat și unele cazuri cînd regele Ferdinand, de pildă, m-a chemat de trei ori, sau m-a chemat numai de două ori și a regretat că nu m-a chemat a treia oară... Dar acu, prințul nu m-a chemat nici o singură dată...

Bratu își strecură printre gene un zîmbet care-l ustură pe Arghir mai tare decît cuvintele care aveau să urmeze:

— Pe dumneata nu te-a chemat, domnule profesor? Curios! Pe mine m-a chemat!

— Cînd? strigă Arghir, ca înjunghiat.

— Ast-noapte la trei!

Arghir simți că se scufundă pămîntul sub el. Pe Bratu nu-l mai vedea. Nu mai vedea nici fotoliile, nici deputații și senatorii, care începuseră să intre în sală... Un singur lucru vedea: trădarea! Trădare de sus pînă jos!... Răsufală din greu ca să poată vorbi, și îi spuse lui Bratu, cu violență:

— Nu, doctore! Văd posibilitatea ca prințul să fie regent. Rege, însă, nu!

— Păcat! reflectă Bratu, cu același zîmbet subțire.

— De ce?

— Pentru că greșești! Prințul are numai cuvinte bune despre dumneata... și nu te uită de loc!

Obrajii lui Arghir se încinseră de o flacără vie.

— De unde știi? îl întrebă el pe doctorul Bratu, cu glasul întretăiat de emoție.

— Mi-a spus-o chiar el.

Arghir îl apucă pe doctor de braț:

— Ce ți-a spus?

— «Hehei! mi-a spus el. De-am avea cîțiva Arghiri, altfel ar merge treburile țării!»

— Pe onoarea dumatăle?

— Pe onoarea mea!

Lui Arghir i se umeziră ochii de bucurie. A spus-o chiar prințul. Prin urmare, prințul îl pune în fruntea tuturor.

— Un adevărat rege ! făcu el. Numai cine e născut pentru a fi rege, poate fi atît de bun cu niște bieți oameni modești ca mine, care sînt mulțumiți să fie lăsați în pace la treburile lor. Un adevărat rege ! Ce spui, Bratule dragă ?

Dar Bratu nu-l mai auzea. Toată atenția lui era îndreptată înspre mulțimea de parlamentari care dădea năvală în incintă. Cît ai bate din palme Camera, pînă mai adineauri goală, se umplu de deputați și senatori, care, în ținută de zile mari, discutau cu aprindere evenimentele. Fără să vrea, Arghir și Bratu se găsiră în mijlocul unui grup, în fața căruia Crai-Voievod își expunea punctul său de vedere :

— Păi, să vedeți, dragilor, că eu, ca ministru de interne, pus să păzească ordinea constituțională, adică să am grijă ca chestia închisă să nu se deschidă, eram tare nemulțumit de felul cum se făcea propaganda carlistă. Mai ales broșurile alea care proslăveau pe Carol, ce să vă spun ? Le cunoașteți și dumneavoastră !... O nenorocire... Parcă ar fi fost scrise cu picioarele, nu de niște oameni de meserie... Și i-am spus-o lui Dacu : « Stai să-ți arăt cum se face o broșură care să ne ajute să deschidem chestia închisă »... Și chiar în seara aceea, am ticluit-o și am imprimat-o la o tipografie de la marginea orașului, să nu afle nimeni, și am pus niște băieți de încredere s-o împrăstie prin căzărmi și prin mahalale. A doua zi, șeful siguranței îmi telefonează că oamenii lui au confiscat o broșură. « S-o văd ! » i-am spus. Mi-a adus-o. Era aia scrisă de mine. « Bine, frate ! zic. Cum este posibil să circule asemenea lucruri ? » « Se întîmplă ! îmi zice șeful. Dar cred că știu cine sînt autorii ! », « Cine ? » « Comuniștii ! Am și lista lor ! » Și-mi întinde o hîrtie cu vreo patru nume necunoscute. Am strîmbat din nas : « Să mă ierți ! Dar nu sînt de loc mulțumit de felul cum îți faci dumneata datoria ! » Și m-am dus direct la regentă. « Ce-i nou, domnule ministru ? » Arăt regenților broșura : « Iar propagandă carlistă ! » — zic. « Păi cum așa ? » « Iacă așa ! N-am

un șef de siguranță ca lumea!» «Ai dumneata pe un altul?» «Am!» «Pe cine?»... «Pe Belciug!» Când a auzit de Belciug, Sărățeanu a făcut niște ochi!... «Belciug? Dar Belciug e carlist!» Am protestat: «Carlist? De ce? Fiindcă l-a văzut pe prinț la Paris? Era o datorie elementară de curtoazie s-o facă. O obligație morală și cetățenească. Nu cred înălțimile voastre că un asemenea procedeu ar trebui să fie urmat de oricine?»... Patriarhul era de partea mea: «Firește! Așa e! E de datoria oricui!» De prințul Nicolae ce să mai spun? «Aș vrea să văd, zice el, să fiu la Paris și să mi se facă reproșuri că-l vizitez pe fratele meu!» Mie, mai mult nu mi-a trebuit: «Ați văzut? Sînteți cu toții de acord! Și dacă sînteți de acord, sînteți cu toții carliști! Așa că dați-mi voie și mie să fiu al patrulea carlist!» Și l-am numit pe Belciug șeful siguranței, pus să păzească chestia închisă... și să deschidă drumul lui Carol.

Toți cei dimprejur, într-o dispoziție de sărbătoare, rîdeau cu poftă de cele ce povestea ministrul de interne. Dar veselia lor fu întreruptă de Bratu, care-i spuse lui Crai-Voievod:

— Dar după cîte știu, parcă umblai aseară să-l arestezi pe prinț la Cotroceni!

Crai-Voievod pufăi din lulea și, printre norii de fum, replică:

— M-aș fi mirat să nu ai dumneata ceva de spus în afacerea asta!...

— Te-ai fi mirat, nu, domnule Crai-Voievod? Numai că te-aș ruga să te miri mai puțin și să-mi spui ce-ai vorbit acum zece zile la prînzul de la legația franceză!

— Ei, ce-am vorbit?

— Nu știi? Las' că-ți spun. De față cu toată lumea ai declarat... și-o redau cuvînt cu cuvînt: «O restaurație nu este posibilă nu numai pentru că nu o vrem, dar mai ales fiindcă nu se poate concepe o monarhie cu un rege fără relații cu celelalte dinastii din Europa. Or, prințul Carol, din nenorocire pentru el, prin imoralitatea purtării sale, este astăzi la index și repudiat de toate casele domnitoare.»

Crai-Voievod nu părea de loc tulburat.

— Nu contest ! zise el. Așa am vorbit. Dar am făcut-o cu un scop... Trebuia să abat atenția lumii...

— Atenția? Ca să abați atenția puteai face orice, dar n-aveai dreptul să-l insulți pe prinț.

— Asta o va aprecia prințul, nu dumneata !

Scos din fire de calmul lui Crai-Voievod, doctorul Bratu țipă:

— O va aprecia, n-avea grijă, o va aprecia !

Dar nu mai putu continua, din pricina aplauzelor zgomotoase la care participa toată adunarea în picioare.

— Ce s-a întâmplat? întrebă doctorul Mihăescu, independentul, care stătea lângă Crai-Voievod.

— A sosit Mihai Teianu ! îl informă Bratu.

— Aha ! Omul zilei ! făcu profesorul Arghir cu năduf.

— Un adevărat om al zilei ! zise Bagradian, aruncînd fulgere de mînie prin ochelari. Canalia asta și-a găsit timp azi dimineată să alerge la prinț să-i spună că am pus la cale asasinarea lui, dacă vine în țară !... Licheaua !

— Să mă ierți, domnule Bagradian ! interveni Neață. Dar a avut și Teianu rolul lui în reîntoarcerea prințului !

— Vrei să spui a regelui ! îl rectifică Bratu.

— Ce ai spus ? își aplecă urechea Neață, care crezu că n-a auzit bine. A regelui ? Care rege ?

— A regelui Carol II !

Erau atît de categorice cuvintele doctorului Bratu, încît Neață pricepu. Carol l-a înșelat. De necaz și rușine, bătrînul abia mai putu să vorbească.

— Și mie... prințul... ast-noapte nu mi-a spus un cuvînt. Credeam că se va mulțumi cu un loc în regență. Așa ne-am înțeles... Este dreptul lui...

Aici, generalul începu să se însufletească.

— Dreptul lui ! repetă el. În 1927, cînd regele Ferdinand se afla între viață și moarte, Ionel Viziru m-a întrebat : « Ce ai face dumneata dacă regele ar vrea să vadă pe Carol înainte de moarte ? » I-am răspuns : « Domnule Viziru, mi s-ar părea odios, ... odios, domnule Viziru... să opresc pe fiu să vină la patul de moarte al tatălui său, mai ales dacă însuși regele Ferdinand își exprimă această dorință ! » Dar am mai spus ceva lui Viziru : « Aș admite lui Carol să vină, însă i-aș cere ca

el să nu agite țara, și să dea voie țării să se pronunțe ea singură»... De altfel, când eu eram încă la guvern, în sufletul lui Ferdinand se produsese o schimbare... Mi-a destăinuit-o... Ținea să se împacă cu prințul și să-i redea titlurile de moștenitor!

— Când zici că ți-a destăinuit-o? îl interpelă Bratu care era pornit pe ceartă.

— În 1926.

— Și cu Viziru când zici c-ai vorbit?

— În 1927!

— Așa! Prin urmare în urmă cu trei-patru ani. Atunci de ce ai tăcut pînă azi, domnule general?

Disprețuitor, Neață răspunse:

— Există, domnule doctor, pînă și-n politică o anumită decență pe care dumneata n-o cunoști.

— Decență? strigă Bratu.

Și către ceilalți:

— Domnul general Neață vorbește de decență. Cît a trăit Ferdinand, dumnealui n-a spus nimic... Cît a trăit Ionel, tot n-a spus nimic... A așteptat mai întîi să moară amîndoi, ca să ne spună că de ani de zile a luptat pentru întoarcerea prințului... Și asta se cheamă la domnul Neață decență. Decență se cheamă la dumnealui ca noi să fim proști cu toții și să credem în toate bazaconiile astea... Dacă e vorba de decență, domnule general, dumneata care zici că ai fost pentru întoarcerea prințului încă din 1926, de ce ai tratat acum o lună un pact cu liberalii, prin care te angajai să te opui la întoarcerea prințului, dacă regența te cheamă pe dumneata la putere?

— Nu-i adevărat! sări Traian Săpunaru, care se apropiase la ultimele cuvinte de grup. Ai luat-o cu sprîțul de dimineață, domnule Bratu!... Nu te lași de nărav nici măcar într-o zi ca asta!

— Dumneata? răcni Bratu către Traian Săpunaru. Dumneata ai nerușinarea să-l aperi pe general? Dar cine altul, dacă nu dumneata, a cerut liberalilor să prevadă în pactul cu partidul poporului, că dumneata, Traian Săpunaru, vei fi numit ministru de interne, pentru ca măsurile împotriva prințului Carol să fie mai eficace?

Traian Săpunaru păli, dar nu-și pierdu cumpătul.

— Bețivule ! îi strigă el cu scîrbă, lui Bratu.

— Pungașule ! îi răspunse pe același ton Bratu. Te-ai umplut de parale cît ai fost la putere... și acum...

Mihăescu, independentul, interveni.

— Domnilor, domnilor, mai mare rușinea !... Nu uitați că astăzi...

Cu un gest blînd dar hotărît, Neață îl dădu la o parte pe Mihăescu :

— Lasă, domnule Mihăescu !... Nu vezi că doctorul Bratu este pornit împotriva tuturor?... Dar eu îl înțeleg, fiindcă sînt și eu om politic. Un om politic, fără să vrea, este nedrept sau subiectiv... Din cauza aceasta, partidul nostru a avut atîtea de răbdat din partea oamenilor politici, care i-au adus tot felul de acuzații. Dar adevărul e că în timpul celor două guvernaări pe care le-am prezidat, partidul meu a rămas sărac și ziarul meu a făcut datorii.

— Partidul, da ! aprobă Arghir. Dar nu și conducătorii partidului !

— Inexact, domnule profesor ! În afară de excepții posibile, pe care eu nu le cunosc, noi n-am participat la acest permanent ospăț de sub regimul plutocratic liberal și cel demagogic național-țărănist. Ceea ce doresc din toată inima este să-i pun capăt !

Cunoscutul critic literar și fost, pînă la recenta remaniere a guvernului național-țărănist, director general al teatrelor, Leahu, care asistasese de la început la disputa dintre acești șefi politici, se adresă lui Neață :

— Fii pe pace, domnule general ! Acum are cine să-i pună capăt.

— Cine ? întrebă Neață cu simplitate de copil.

— Maiestatea sa regele Carol II !

Era mereu același Leahu, tînăr și entuziast, lacom să creadă, numai să aibă în ce și în cine. Sufletul lui, simțitor la tot ce este bun și curat, era un nesecat izvor de credință care se cerea investită. În urmă cu ani, Leahu crezuse în Neață. Sub regimul lui Neață — spunea el — va fi o adevărată revărsare a Nilului peste acest nefericit pămînt românesc... Sub regimul lui Neață va fi muncă, cinste, dreptate, belșug. Sub regimul

lui Neață, masele, sătule, își vor întoarce ochii cu scîrbă de la bolnăvicioasele ispite bolșevice. Sub regimul lui Neață, se va reface creditul țării. Sub regimul lui Neață, în sfîrșit, se va realiza acea solidaritate cinstită și trainică între toate clasele sociale — acel vis frumos de armonie socială, la care aspiră toți cei cu dragoste adevărată de neam și de țară. Așa l-a cîntat el pe Neață pînă a venit Neață la putere: ca pe un idol, care întrunea în el toate virtuțile unui mîntuitor. Neață era înțelept, cinstit și dinamic. Dar după o lună, a venit dezamăgirea: Neață nu era nici înțelept, nici cinstit, nici dinamic, ci o simplă lichea. Și idolul se prăbuși la pămînt în bucăți. Totuși postamentul lui de cristal rămăsese intact. Leahu, în focul credinței, ardea de dorința să așeze pe el un alt idol.

Dorința-i fu repede împlinită. Noul mîntuitor era pe aproape. Jugănarul! Omul nou! Omul ogorului!... Înțelept, cinstit și dinamic! Cum de nu l-a recunoscut pe Jugănarul pînă acum!... Jugănarul!... Dar știe țara ce-ar fi un regim Jugănarul? Sub regimul lui Jugănarul va fi o adevărată revărsare a Nilului peste acest nefericit pămînt românesc! Sub regimul lui Jugănarul va fi muncă, cinste, dreptate, belșug. Sub regimul lui Jugănarul, masele, sătule, își vor întoarce ochii cu scîrbă de la bolnăvicioasele ispite bolșevice. Sub regimul lui Jugănarul se va reface creditul țării. Sub regimul lui Jugănarul, în sfîrșit, se va realiza acea solidaritate cinstită și trainică între toate clasele sociale — acel vis frumos de armonie socială, la care aspiră toți cei cu dragoste adevărată de neam și de țară.

Așa l-a cîntat Leahu pe Jugănarul pînă acum cîteva luni, cînd aceiași național-țărăniști care l-au numit director general al teatrelor, l-au înlăturat, ca să numească în locul lui pe stîrpitura aceea de Ionescu-Ciurcheni. Spre marea lui durere, Leahu trebui să constate că Jugănarul nu-i mai bun decît Neață: tot o lichea. Și al doilea mîntuitor se prăbuși la pămînt în fărîme. Totuși, acel postament de cristal stătea neclintit în picioare și aștepta un alt idol. De astă dată, Leahu nici nu trebui să-l caute. Bătea la poarta inimii lui mai de mult: prințul Carol. De luni și luni, întreaga ființă a

lui Leahu se scâldea în imaginea prințului. Dacă ar veni prințul înapoi!... Dacă prințul ar fi proclamat rege!... Dacă prințul ar lua frînele țării în mînă!... Dacă acest prinț Carol, înțelept, cinstit și dinamic cum este, ar pune mîna în gîtul acestor lichele!

Cu atît mai mare frenezie, deci, începu să facă elogiul lui Carol, acuma cînd avea în fața lui pe idoli lui dărîmați:

— Da! Maiestatea sa regele Carol II!... Sub regimul lui Carol II va fi o adevărată revărsare a Nilului peste acest nefericit pămînt românesc. Sub regimul lui Carol II va fi muncă, cinste, dreptate, belșug. Sub regimul lui Carol II, masele, sătule, își vor întoarce ochii cu scîrbă de la bolnăvicioasele ispite bolșevice. Sub regimul lui Carol II se va reface creditul țării. Sub regimul lui Carol II, în sfîrșit, se va realiza acea solidaritate cinstită și trainică între toate clasele sociale, acel vis de armonie socială, la care aspiră toți cei cu dragoste adevărată de neam și de țară!

Punea atîta căldură în tot ce spunea, încît nici unul diutre cei de față nu îndrăzni să-l întrerupă. Dar, din nefericire, tocmai atunci se ivi Gogu Elefterie, care se mulțumi să prindă doar ultimele cuvinte ale lui Leahu, ca să intervină:

— Toți, în afară de liberali!

— Adevărat! zise și Mihăescu. Ia uitați-vă în sală! Nici un liberal!

Îl zări pe Serafim Mărunțelu și-i strigă:

— Mărunțelule, ce-i cu liberalii dumitale?

— Ba, or fi ai dumitale! îi răspunse directorul ziarului *Drumul nostru*, care se apropie rîzînd și strînse mîna tuturor.

— Dumneata trebuie să știi! făcu Arghir. Unde mi s-au ascuns liberalii?

— E lată rău, domnule profesor! răspunse Mărunțelu. Sînt în plină rebeliune!

Neață se arată interesat la culme:

— Ia spune-ne și nouă ce știi!

Serafim Mărunțelu își ajustă cravata care nu vroia să stea locului peste plastronul lui alb și povesti cele ce s-au întîmplat la liberali. Aseară, comitetul execu-

tiv al partidului național-liberal se întrunise pentru a discuta asupra unei decizii a Curții de conturi cu privire la neconstituționalitatea legii Creditului agricol, cînd Macrodi, directorul oficiosului liberal *Viitorul*, telefonă că prințul Carol este în capitală. Știrea căzu ca un trăsnet peste șefii liberali. Dacă prințul e în țară, ei sînt pierduți.

— Zvonuri! zise doctorul Gherlescu spre a liniști pe ceilalți și o dată cu ceilalți, pe sine.

Se părea că Gherlescu, fără să vrea, are dreptate. Erau zvonuri. Zvonuri care curgeau cu duiumul și se băteau cap în cap: ba că prințul a sosit, ba că n-a sosit, ba că a sosit și a fugit, ba că a fost arestat. Pînă veni Pricoleanu, prefectul capitalei:

— Prințul e aici și armata e cu el!

Urmară scene de panică pe care bătrînii nu le-au mai trăit decît în toamna anului 1916, cînd armata germană a lui Wilhelm II era la porțile Bucureștilor. De spaimă și furie, fiecare arunca asupra celuilalt vina că s-a ajuns în situația aceasta. Cine a cerut alungarea prințului Carol? Eu? Nu! Tu!... Cine a făcut apoi o propagandă insultătoare împotriva prințului Carol? Eu? Nu! Tu!... Cine a amenințat că dacă prințul Carol se întoarce, va fi revoluție? Eu? Nu! Tu!... Și acum ce-i de făcut? Să se închine lui Carol? Să se ascundă? Să fugă? Era jalnic. În cele din urmă, însă, oamenii, obosiți de atîtea învinuiri și insulte, stătură cumiți cînd Vintilă Viziru dădu cuvîntul lui Muică să precizeze atitudinea partidului liberal față de Carol. Muică se arătă bătaios și tranșant.

— Am fost prea strîns legat de opera regelui Ferdinand și a lui Ion Ion Viziru, ca să nu țin seama de actul de renunțare la tron semnat de prinț acum 4 ani și cunoscut sub Actul de la 4 ianuarie. Aș considera că mă înjosesc dacă aș proceda altfel. Nu vreau să-mi închei cariera cu un act dezonorant. Reîntorcerea prințului este cea mai primejdioasă aventură din cîte cunosc și este tot ce poate aduce mai mult rău consolidării naționale și situației țării în toate privințele. La o asemenea aventură nu pot să iau parte. Prefer să mi se taie mîna decît să-l servesc pe prințul

Carol. Refuz să mă duc la prinț chiar dacă viața mea politică ar lua astăzi sfârșit...

Un glas ascuțit de mînie întrerupse povestirea lui Mărunțelu:

— Sînt nebuni ! Nebuni de legat !

Era Naie Naie, numit Filozofu, pentru că era profesor de logică la Facultatea de filozofie și pentru că atît în viața particulară cît și în cea publică făcea mare risipă de filozofie spre a asigura gazetei *Vorba românului* — și, pe lîngă gazetă, lui însuși — o existență demnă de un om care cugetă.

Arghir, care de ani de zile nu mai vorbea cu Naie Naie, atîta scîrbă îi inspira colegul său universitar, ținu seama de împrejurările excepționale de astăzi și-l aprobă din tot sufletul:

— Absolut ! Nebuni de legat !

— Și încă nu v-am spus tot ! făcu Mărunțelu. Aseară, George Viziru, care se afla la Iași, a fost poftit să se prezinte urgent la Palat. George a sosit azi dimineață — și s-a repezit la unchiu-său, Vintilă, să-i spună că se duce să-l vadă pe Carol. Vintilă parcă și-a ieșit din minți. « Să nu te mai văd ! Nici tu nu-mi mai ești nepot, nici eu nu-ți mai sînt unchi !... Și o să te mai dau afară și din partid ! »

— Adevărat nebuni ! zise Leahu.

— Nu-i așa ? țipă Naie. Dar mie nu mi-e atît de Vintilă... cît mi-e de Muică !... Un grecotei murdar ca Muică, un fanariot aciuiat pe lîngă stăpînii lui fanarioti de la Brătieni, să-l terfelească pe Carol !... Pe stăpînul nostru Carol II !

— Este o obrăznicie de slugă față de un stăpîn generos, care totuși nu le vrea răul ! comentă Arghir.

Între timp, grupul crescuse cu Grigore Artag, care-și manifestă și el revolta pe același ton ridicat:

— Dar și răbdarea stăpînului are o margine !

Doctorul Bratu care-l zări abia acum pe Grigore Artag, îl salută zgomotos:

— O, Gligore ! Ce faci, Gligore ? Te vedem sau nu ministru în viitorul guvern ?

— Prefer să fiu prefect !

— De ce ?

— Sînt destui, poate chiar prea mulți oameni politici, buni să fie miniștri, dar foarte puțin buni să fie prefecți.

— Înțelept cuvînt ! strigă Curelea de la *Democratul român*. Merită să fie notat...

Și dispăru tot atît de subit pe cît apăruse.

— Mha ! exclamă Mărunțelu. Uite un liberal... Ce faci, domnule colonel?... Poftim mai aproape !

Colonelul în rezervă Costache Raiciu, ales al Camerei de comerț, se apropie.

— Dumneata aici ? îl întrebă doctorul Bratu. Parcă ai ordin de la Viziru și Muică să stai acasă !

Dar colonelul Raiciu era un om mîndru :

— Conștiinței mele nu i se poate dicta, domnule doctor ! Sîntem chemați aici nu pentru o chestie de partid, ci pentru un mare act național. Mai întîi națiunea și după aceea partidul... Și pentru mine, prințul Carol și națiunea sînt una. Am iubit totdeauna națiunea, deci l-am iubit totdeauna pe Carol. Sînt carlist, ca să zic așa, de la naștere. Am supt carlismul odată cu laptele mamei. De altfel, nu sînt singurul liberal aici. Uitați-vă ! A venit și generalul Prezan !

Strîns în uniformă de paradă, pe care străluceau zeci de decorații, Prezan, radios, dădu mîna cu toți. Întinse mîna și lui Neață, dar Neață, printr-o abilitate mișcare strategică se retrase la timp și se pierdu în mulțime. Prezan nu dădu faptului nici o importanță și zise vesel :

— În sfîrșit, ne-a ajutat Dumnezeu și am apucat ceasul cel mare !

— Se cunoaște că ești un erou al războiului de întregire ! îl luă Bagradian peste picior. Ai mult curaj !

— De ce ?

— Doar ești liberal... și totuși, ai călcat consemnul partidului !

— Domnule ! răspunse el, grav. Eu nu fac politică. Pe mine nu mă interesează decît chestiunile naționale.

Bratu îi șopti lui Arghir :

— Îți place ? Ca și Raiciu ! Parcă s-ar fi înțeles !

— O fi vreun contraconsemn ! răspunse Arghir, răutăcios.

Un nou ropot de aplauze făcu pe toți să-și întoarcă ochii spre intrare. Apăruse Dacu.

— Uite-l! zise Arghir către Bratu, în timp ce Crai-Voivod și Bagradian se desprinseră de grup spre a-l întâmpina pe șeful partidului național-țărănist. Marele om!... Da, da! Așa se scrie istoria! Acum o să mai iasă că el a fost singurul carlist consecvent de la început pînă la sfîrșit.

— Consecvent? protestă Bratu cu aprindere. Dar în toamna trecută, cînd și-a ales regentul pe care l-a vrut, cine a dat din atîtea sute și sute de voturi, numai optsprezece voturi prințului Carol? Nu majoritățile lui național-țărăniste? Și cine a confiscat jurnalele care vorbeau de chestia închisă? Nu domnul Dacu?

Pe doctorul Mihăescu îl supăra vehemența cu care Bratu vorbea despre Dacu.

— Păi dacă ar fi să trecem așa prin filtru conștiința fiecăruia, zise el, unde o să ajungem, domnule Bratu? După modesta mea părere, azi e zi de sărbătoare pentru toată țara, pentru că toți românii sînt carliști. Eu, cel puțin, am fost carlist de cînd mă cunosc!

— Dumneata carlist? fise Mărunțelu. Eu cred că nici nu știi cu ce se mănîncă.

— Ba tocmai că știe el cu ce se mănîncă! zise Arghir. De aia și este carlist!

Ședința Camerelor reunite, convocată pentru ora zece, începu la unsprezece. La acea oră, Dacu mai era prim ministru. După tunetele de aplauze care salutară apariția lui la tribună, Dacu luă cuvîntul:

— Domnilor senatori, domnilor deputați! Cer iertare că am întîrziat. Guvernul a avut înaintea lui o problemă dificilă: trebuia să stabilească sub ce formă să fie repus prințul Carol în drepturile sale legitime. Se puneau în discuție două modalități: aceea de a intra în regență și aceea de a ocupa imediat tronul care de fapt i se cuvine. Prințul Carol mi-a spus încă de aseară care este opinia și dorința sa — și m-a întrebat care

este dorința guvernului. Dar, în același timp, prințul Carol, minat de sentimentul său adînc constituțional și parlamentar și de respectul său nemărginit față de voința națională, mi-a declarat că oricare ar fi voința reprezentanței naționale și a guvernului parlamentar, i se va supune și va renunța la părerea și dorința sa proprie.

Aclamațiile entuziaste ale adunării îl siliră pe Dacu să-și întrerupă expunerea pentru cîteva minute. Cînd reprezentanții poporului se potoliră, primul ministru continuă:

— Guvernul, în conformitate cu dorința alteței sale, hotărăște ca, observîndu-se formele strict legale de drept constituțional pretinse de așezămintele noastre, prințul Carol să fie proclamat rege pe baza drepturilor sale constituționale. Nu trebuie decît să ne înclinăm cu recunoștință în fața adîncului simț constituțional și parlamentar al prințului, care ne dă cele mai frumoase speranțe în ce privește principiile pe baza cărora este hotărit să domnească.

În tribuna ziariștilor, Mărunțelu se folosi de zarva aplauzelor ca să-i spună lui Macrodi:

— Dacă ai ști cît au lucrat juriștii național-țărăniști nu ca să adapteze situația la constituție, ci constituția la situație! Toată noaptea au stat cu nasul în colecțiile *Monitorului oficial*, pentru a găsi o formă juridică potrivită pentru redactarea decretului. Înțelege că nu-i glumă să găsești o soluție constituțională pentru o problemă nouă, necunoscută și neprevăzută în constituție.

— Este adevărat! confirmă Aristotel de la *Democratul român*. Toți, cu ministrul de justiție în frunte, au studiat pe brînci toate codurile romînești și franceze. Pînă și cel de drept civil.

— Sînt convinși, făcu Nectarie, că ar fi găsit formula mult mai ușor, dacă ar fi studiat, pur și simplu, codul penal!

Jos, în rîndurile din față, doctorul Bratu îi șopti lui Arghir:

— Auzi ce-mi spune generalul Malacu! Cică Teianu a depus un proiect din inițiativă parlamentară după

care regele Mihai ar urma să poarte de aci înainte titlul de « Voievod și principe de Alba Iulia » și să i se spună « măria ta ! »

Arghir simți cum insulta i se înfige în inimă ca un cuțit. Cum îl rabdă pământul pe acest ignorant de Teianu să se ocupe de titluri domnești, fără să-l întrebe pe el, pe profesorul de istorie Arghir ! Unde trăim ? În ce țară ne aflăm ! Ce este această nouă necuviință ? Până când o să-și facă fiecare de cap în țara aceasta ?

— Nu, dragă ! șuieră el printre dinți către Bratu. Ți-am spus-o și ți-o repet: vād posibilitatea ca prințul să fie regent, dar nu rege !

Sedința fu reluată imediat și formele preliminare expediate rapid. În locul lui Dacu, luă cuvîntul Marinescu, care citi unul după altul decretul de demisie a guvernului Dacu, decretul de numire a guvernului Marinescu, decretul pentru abrogarea art. 6 și 7 prin care se anulează renunțarea prințului Carol la tron — și decretul prin care regele Mihai I nu mai este rege, ci Voievod de Alba Iulia. Toată adunarea se pregăti să voteze, dar Arghir, în culmea supărării, sări să ceară cuvîntul :

— Cred că guvernul ar fi fost dator, ca, înainte de a depune un asemenea proiect, să ne fi consultat și pe noi ! Ați găsit un titlu nepotrivit și ridicol: Mare Voievod de Alba Iulia. Ce legătură are titlul de Mare Voievod cu Alba Iulia ? Dacă m-ați fi consultat, v-aș fi oprit să comiteți o asemenea eroare, care transformă viața noastră de stat într-o operetă vieneză. « Domn » ar fi fost un titlu acceptabil cu care m-aș fi mulțumit. Nu Mare Voievod ! Destul jucăm la Teatrul Național piese bulgărești, ca să mai acceptăm și procedee bulgărești. Trebuie să judecăm lucrurile cu seriozitate și vă rog să nu nesocotiți umila mea competență, rezultată dintr-un lung contact cu istoria lumii.

De pe banca ministerială se ridică Jugănarul să-i răspundă :

— Între domnul Arghir și domnul Teianu, care este autorul proiectului de lege, evident că noi nu putem trage învățăminte decât din ceea ce spune marele nostru istoric. Rugăm, însă, pe domnul Arghir să țină seama că este o chestiune de oportunitate. Hotărîrea este luată și împlinirea ei trebuie realizată urgent.

— Domnul Jugănaru, replică Arghir, reprezintă în istoria politică romînească bunul simț al poporului nostru. De aceea soluțiile dumisale sînt totdeauna demne de a fi luate în seamă, în special cînd domnia sa guvernează. Eu n-am guvernat. Asta, însă, nu înseamnă că nu pot să dau și eu o soluție justă.

— Dacă n-ai guvernat pînă acum, vei guverna ! îl asigură Stănescu, ministrul justiției. De aceea se află maiestatea sa regele Carol II printre noi: spre a repara nedreptățile. Vei guverna, domnule Arghir, vei guverna.

— În nici un caz în guvernul domnului Neață ! strigă Arghir, tulburat de cuvintele lui Stănescu, care probabil era informat asupra intențiilor lui Carol.

— Nici noi ! făcu Jugănaru.

Mișcat pînă la lacrimi, Arghir capitulă :

— Bine ! Sînt de acord cu proiectul. Dar cer să mi se dea o satisfacție: să se treacă în procesul verbal propunerea mea, care să fie tradusă în fapt imediat ce lucrurile își vor relua cursul normal. Pînă atunci, strig: Trăiască Mihai, Marele Voievod de Alba Iulia.

Entuziasmul adunării se transformă în delir. Adunarea se repezi la urnă și votă proiectul în unanimitate, cu un singur vot împotrivă. Era votul lui Dacu.

Apoi se citi proiectul pentru proclamarea lui Carol ca rege. Dar și aici, Arghir ținu să-și spună cuvîntul.

— Dumneavoastră recunoașteți că actul de la 4 ianuarie nu a avut niciodată o putere legală. Mulți o spun, dar nu știu de ce. Să le spun eu de ce, pentru că argumentul mi l-a dat, chiar a doua zi după 4 ianuarie, ministrul nostru în Italia. Renunțarea — spunea el — a fost semnată la Veneția, pe teritoriul italian. Dar semnătura, spre a fi valabilă, trebuia să fie aplicată în prezența ministrului Romîniei în Italia — sau cel puțin a unui notar italian. Și n-a fost ! Deci, valoarea actului

de renunțare este nulă... Și încă ceva, domnilor, aş vrea să vă spun: în dimineața zilei de 4 ianuarie, regele Ferdinand mi-a vorbit un ceas, scâldându-mi mîna cu lacrimile lui. Niciodată un suflet de părinte nu s-a frînt așa cum s-a frînt sufletul regelui Ferdinand. Am uitat un moment că eu nu sînt decît un simplu, un modest profesor și că el este suveranul Romîniei și i-am sărutat lacrimile. Dar i-aș fi sărutat încă o dată aceste lacrimi, dacă ar fi rămas la hotărîrea luată atunci, dimineața, de a nu accepta renunțarea prințului. Dar sub două influențe mizerabile — regele a venit în consiliu cu hotărîrea de a accepta. I-am spus: « Sire, nu va ieși bine ! » La asta, regele mi-a răspuns: « Mi-a spus și Petre Carp, în 1916, cînd am declarat război Germaniei, că nu va ieși bine — și totuși, a ieșit bine ! » « Da ! i-am replicat eu regelui Ferdinand. Dar să nu uitate maiestatea voastră că Petre Carp n-a iubit în viața lui pe nimeni, pe cînd eu pe fiul maiestății voastre îl iubesc ! »... Asta am vrut să vă spun, domnilor !... Și ca încheiere vreau să știți că ceea ce se hotărăște astăzi nu este decît un act de dreptate ce se face unui om care a suferit ani de zile, departe de țară. Prințul Carol este, din voința lui Dumnezeu și a nației, regele nostru. Trăiască regele Carol II !

Zise și păși cel dintîi, sub ochii adunării dezlănțuite, să-și pună bila în urnă.

În după amiaza acelei zile de 8 iunie, președintele Camerei luă cuvîntul în fața Corpurilor legiuitoare:

— Domnilor deputați, domnilor senatori ! Sinteți întruniți în adunare națională pentru a primi jurămîntul maiestății sale regelui Carol al II-lea !

În acest moment, Carol apăru pe ușa din dreapta a estradei prezidențiale, însoțit de principele Nicolae. Sala întreagă începu să-l ovaționeze prelung:

— Trăiască regele nostru ! Trăiască regele Carol II !

Carol se înclină adînc în fața adunării, apoi, drept, bărbătește, sclipind în uniforma strînsă pe trupul lui zvelt, începu, cu siguranța liniștită a omului care nu

ia în primire decît un drept cîştigat, să-şi plimbe privirea printre băncile de parlamentari, apoi ceva mai atent, prin tribunele înţesate de lume. Cîte femei tinere, frumoase, elegante, se găsesc în ţara romînească !... Şi el, care a fost silit să-şi piardă patru din cei mai frumoşi ani ai săi, departe de patria în care s-a născut şi a crescut. Ce bine e să te întorci acasă... şi să te simţi iar printre ai tăi !... De pildă, cine o fi fetişcana aceea...

Dar glasul preşedintelui Camerei îi aminti că se află aici, nu pentru a da curs liber simţămintelor lui patriotice — ci pentru a împlini o formalitate, plicticoasă, birocratică, absurdă, totuşi obligatorie.

— Corpurile legiuitoare, spuse preşedintele Camerei, întrunite în reprezentanţă naţională, au hotărît că drepturile la tronul Romîniei vi se cuvin vouă, maiestate ! Vă rog să binevoiţi a depune jurămîntul !

Şi-i întinse textul jurămîntului. Carol rosti formula sacramentală, sărută crucea pe care i-o întinse patriarhul — şi începu să citească un discurs, ridieîndu-şi tot mai des ochii spre tribune.

— Domnilor senatori, domnilor deputaţi, primirea atît de emoţionantă ce mi-o faceţi (A !... uite-o pe Valentina !... Tot nostimă !... Trebuie s-o văd neapărat !) mă emoţionează cu atît mai adînc... cu cît sînt fericit de a putea resimţi prin glasul domniilor voastre... (Dar asta cine e ?... Ei, fire-ar !... Stai !... E Margot !... Să n-o recunosc !... E grozavă !... Parcă-i mai frumoasă ca înainte !... Trebuie s-o văd neapărat !) sentimentele acelora care v-au trimis aici şi de a constata încă o dată legătura sufletească şi naţională care m-a unit şi mă va uni cu... (Virginica !... Să fiu al dracului dacă nu-i Virginica !... Ea e !... Superbă !... Şi ce bine-i şade pălăriuţa asta ! O adevărată pariziancă !... Trebuie s-o văd neapărat !)... cu... (Dar, baba aia de colo, care se uită aşa fix la mine ?... A ! E Miţa !... Miţa biciclista !... Aoleo ! Ce s-a ales de ea !... Mai mult oase ! Dar şi prin cîte a trecut !... Şi mai luptă, nenorocita, să fie frumoasă !... Numai ochii i-au mai rămas !... Dar ce faci cu ochii !... Păcat !... O amintire frumoasă, de la tata...) cu... cu... poporul meu !...

Jurământul ce l-am depus astăzi în fața reprezentanților națiunii depășește zidurile acestui lăcaș istoric și pentru sufletul meu devine un legământ strâns între mine, regele vostru...și...

Aici, Carol își plecă ochii asupra hîrtiei, hotărît să-și citească în liniște discursul pînă la capăt, dar imbolduri mai tari decît el îl făcură să-și ridice iar privirea înspre tribune și să rămînă, o clipă, ca fascinat: sus, acolo, în primele rînduri, un chip alb, alb, un păr blond, blond și niște ochi... Să juri că-i Priscilla, fata lui Hanemecker, reprezentantul grupului Morgan, cu care a fixat la Paris punctele principale ale acestui discurs... Cine o fi? Cum o cheamă?... Și cum să-i comunice că o iubește? Simțea regele o nevoie urgentă, indispensabilă, chinuitoare, s-o vadă pe această necunoscută. Trebuie s-o vadă!... Trebuie!... Cuprins de ameteală, regele făcu un efort dureros și-și termină fraza:

— ... și poporul meu!...

Îngrijorat, Bratu îi șopti lui Arghir:

— Uită-te ce congestionat e! Ce i s-o fi întîmplat?

Arghir, însă, nu era îngrijorat, ci indignat:

— Nu știu! mormăi el. Dumneata ești doctor. Trebuie să știi mai bine... Pe mine mă supără discursul!... Ce stil!... Ce compoziție!... O rușine!... De ce nu m-a chemat să i-l redactez eu?

— A vrut să-l scrie el singur! îi explică Bratu.

Dar regele, cu glasul deodată îngroșat, nu se uita în acest moment la stil, ci tot la tribune.

— Urmînd, continuă el, pilda din Sfînta Scriptură (Extraordinar!... E și Marcelica aici... Pasiunea mea de trei zile și trei nopți, oacheșă și îndrăcita de Marcelica, pe care mi-a suflat-o răposatul meu tată, Ferdinand cel loial!... Trebuie s-o văd neapărat!... Neapărat!) zic: Nu vreau moartea celor ce au greșit, ci întoarcerea lor la matca din care nimeni n-ar fi trebuit să iasă! Eu nu am venit să mă răzbun pe nimeni, ci, cu inima caldă și iubitoare...

Tăcu brusc și uitînd că toți ochii țării sînt acum îndreptați spre el, rămase ca vrăjit, cu gura puțin întredeschisă și cu privirea înfiptă într-un punct din stînga tribunelor. Un obraz oriental, încadrat cu grație de un

păr negru, ondulat, care cădea peste niște umeri tineri, albi, rotunzi... rotunzi... și rugători!... Rugători! În acești umeri Carol vedea însăși chemarea Patriei... Erau umeri noi, umeri fragezi, care au înflorit în lipsa lui și care parcă și-ar cînta bucuria că el s-a întors tocmai la timp să-i culeagă!... Trebuie s-o vadă îndată! Chiar astăzi!... Neapărat astăzi!... Trebuie!...

Toată sala aștepta, mută, respectuoasă, dar la început stupefiată. Nimeni nu pricepea ce se petrece. Încet-încet însă deputații și senatorii, călăuziți de traectoria privirii regelui, se dumeriră și începură, cu multă delicatețe, să-și dea coate. Se pare, însă, că tăcerea adîncă dimprejur îl trezi pe Carol. Scuturîndu-și capul cu energie, noul rege își relua cuvîntarea:

— ...cu inima caldă și iubitoare, să strîng într-un mănunchi pe toți cei care au voința și puterea de a colabora la propășirea patriei... Fără unirea tuturor nu vom putea apare în fața celor ce ne pizmuiesc, ca o forță indisolubilă, care, sprijinită de o armată după ultimele cerinți și care se va putea bucura totdeauna de întreaga mea grijă și dragoste, spre a păși definitiv la o muncă pașnică și harnică, cu colaborarea fără preget a tuturor forțelor vii ale națiunii...

— Ai văzut? șopti Bratu cu satisfacție lui Arghir. Acuma citește fără nici o întrerupere!

— Da! mormăi Arghir. Dar tot în stilul ăsta școlăresc. Și-apoi de ce este așa de grăbit?

Regele, într-adevăr, era foarte grăbit. Violentîndu-și ispita chinuitoare de a-și ridica ochii spre tribune, regele citi textul în ritm de marș forțat, înfulecînd vorbele, cu glas alb, scăzut, fără nici o intonație, aproape imperceptibil:

— ... Mai am o bucurie pe care țin să v-o împărtășesc, bucuria cea mare care în clipele acestea de reîntoarcere îmi umple sufletul. Este terminarea celui mai mare chin ce l-am avut de îndurat în anii mei de pribegie... În sfîrșit, mi-am regăsit fiul, scumpul meu fiu pe care voi putea, cu toată iubirea, să-l cresc în sentimentele care au ilustrat pe strămoșii săi: dragostea nesfîrșită de țară.

Bratu se aplecă spre Arghir:

— De alaltăseară de cînd a venit, nu și-a făcut încă timp să-l vadă pe fiu-său !

Arghir se uită la el trist, fără să-i spună un cuvînt, și ascultă mai departe pe rege, care ajunsese la încheiere.

— Sfîrșind cuvîntul meu, citi regele, încă o dată fac cel mai călduros apel ca toți să lucrăm împreună pentru bunul cel mai scump al nostru: Patria ! Romîni din cele patru unghiuri, uniți-vă în gînduri, uniți-vă în simțiri. Înainte, spre muncă !

— Trăiască regele Carol II ! Ura ! Uraaa ! Uraaaa !
Îi răspunseră miniștrii, deputații, senatorii, femeile, care începură să intoneze imnul regal.

Patriarhul se apropie de rege și-i spuse:

— Să trăiești, maiestate !

Apoi, îi luă capul între mîini să-l sărute. Dar, cum avea ochi buni, se cutremură: pe fruntea tînărului rege se desena un pronunțat ruj de buze. Carol văzu că patriarhul șovăie și păli de necaz: asta e Norica. În grabă, înainte de a-și pune uniforma, uitase să se mai uite o dată în oglindă. Vru să facă un pas înapoi, spre a scuti înalta față bisericească de îmbrățișare. Dar patriarhul, mișcat, îl strînse la piept, ridică ochii la cer, apoi îi închise și-i sărută de cîteva ori fruntea exact pe semnul infamant, spre a-i șterge păcatul. Carol, supus, se întrebă: dar de ce mă sărută atîta ?

După patriarh, se apropie de Carol iubitul său frate, prințul Nicolae, care-i spuse vesel:

— Acuma zic și eu că am scăpat de Comisia interimară.

Și-l îmbrățișă pe Carol. Regele se folosi de prilej, ca să-i sufle la ureche:

— Ia spune-mi, Niky dragă, cine-i turcoaica aia din tribună... Acolo în stînga... Aia cu umerii goi !...

Discret, Niky se uită peste umărul lui Carol și o găsi pe « turcoaica » îndată.

— A, îi șopti el lui Carol, asta nu-i turcoaică ! Asta-i miss România !

— O cunoști ?

— Nu !

— Pe onoarea ta ?

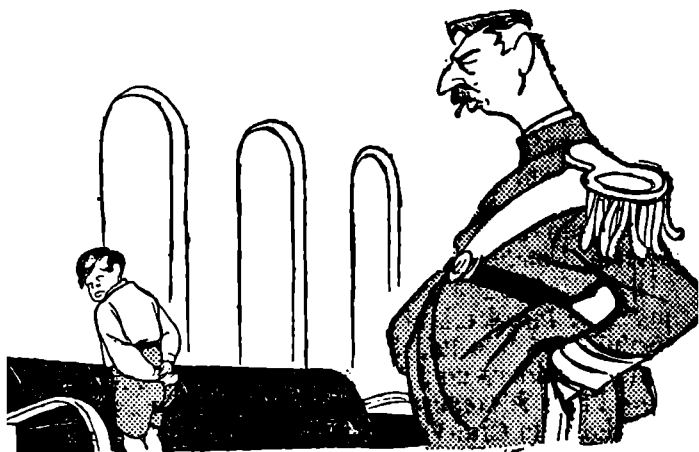
— Pe onoarea mea !

Publicul din sală stătea în picioare și cu lacrimi în ochi aplauda această prelungă îmbrățișare fraternă, care demonstra dragostea mare dintre membrii dinastiei române de Hohenzollern. Cînd se smulseră unul din brațele celuilalt, Carol declară miniștrilor care-l felicitau:

— Nicolae este pentru mine mai mult decît un frate !

Cum ajunse la palat, regele nici nu avu răbdare să-și schimbe uniforma — și-l chemă la el pe aghiotantul său, generalul Mateescu:

— Generale, îi porunci Carol, să mi-o aduci îndată pe miss România !

III

A doua zi dimineța, Crai-Voievod veni la Dacu cu ochii atît de înroșiți, dar cu o față atît de radioasă, încît fratele Iulian îl mustră prietenește:

— Ei, bravo ! Iar ți-ai pierdut noaptea cu revistele alea pornografice !

Crai-Voievod rîse:

— În principiu, aproape că ai ghicit... Dar numai în principiu... Altfel nu m-ai fi văzut la ora asta aici...

— Tocmai ! Mă mir ! Ce s-a întîmplat ?

— Ceva mare, mare de tot... Cred că e cazul să ne felicităm ! Miss România a fost primită aseară în audiență de rege...

— Și ? făcu Dacu, în sufletul căruia începu să mijească o bucurie, pe care încă nu îndrăznea să și-o arate.

— Și audiența s-a prelungit pînă dimineța la șapte...

— Și?... strigă Dacu, nerăbdător să afle amănunte.

— Ce «și»? îi răspunse Crai-Voievod, care se îneca de rîs. Atîta știu!... Că doar n-am fost de față. Dar Belciug a trecut acu o jumătate de oră pe la mine să-mi spună că regele Carol, în loc să se odihnească după atîtea emoții, a fost auzit de valeții care trăgeau cu urechea, cum spunea într-una: Scumpa mea Romînie!... Dulcea mea Romînie!... Frumoasa mea Romînie!... Neprețuita mea Romînie!... O să te iubesc pînă la moarte, Romînia mea dragă!... și așa mai departe...

Dacu îl ascultă pe Crai-Voievod — ai cărui ochi parcă se înroșiseră și mai tare, probabil din pricina rîsului — și fața lui, de obicei severă și înghețată, se topi sub căldura unui inefabil sentiment de mulțumire.

— Frate Alexandre, frate Alexandre! se surprinse el strigînd la Crai-Voievod cu vibrații euforice pe care Crai-Voievod nu i le-a cunoscut nici pe vremea cînd erau amîndoi tineri studenți la Universitatea din Budapesta. Ai dreptate, frate Alexandre! Trebuie să ne felicităm! Nu mai e o femeie, ci un simbol, miss Romînia... Regele și miss Romînia... Regele și Romînia!... Numai Dumnezeu, în înalta lui înțelepciune, a putut să-i apropie de la început. Să știi că am călcat cu dreptul, frate Alexandre! Poate așa o da cel de sus s-o uite regele cu totul pe Roșcata lui de la Paris.

La ora în care Dacu începea să spere că regele o va uita cu totul pe Roșcata — regele o și uitase cu totul pe miss Romînia. Pe Roșcata, nu numai că n-o uitase un singur moment, dar o dorea mai mult ca oricînd. Și, parcă n-ar fi fost destul că sufletul lui o chema oricum, din toate puterile, dar a mai intervenit un fapt — un fapt oarecare... o nimica... o prostie — care a turnat ulei peste foc. După ce s-a despărțit de miss Romînia, regele socoti că în prima sa zi de domnie, nu este frumos să se ducă la culcare, ci ar fi mult mai bine să stea de veghe la interesele neamului. Intră, deci, în camera de

lucru, dar, înainte de a se atinge de mormanul de dosare care-l aştepta pe birou, se adinci în lectura ziarelor de dimineaţă, abia ieşite de sub teasc. Toate — şi *Globul* şi *Năzuinţa* şi *Vorba românului* şi *Drumul nostru* şi *Democratul român* — descriau în pagini lungi şi entuziaste condiţiile şi atmosfera în care prinţul Carol a fost repus în drepturile lui şi toate erau de acord că, prin urcarea lui Carol II pe tronul lui Carol I cel înţelept şi al lui Ferdinand I cel loial, a fost înscrisă cea mai măreaţă pagină din istoria ţării. Deşi reportajele se repetau pînă la monotonie, regele citi fiecare rînd cu nesaţ — şi numai după ce epuiză tot ce s-a scris asupra evenimentelor de ieri, începu să se uite şi prin celelalte pagini. Acuma, răsfoia *Democratul român*... Ca şi toate concurenţele lui de mare tiraj, *Democratul român* era plin de asasinate, jafuri, violuri, accidente, sinucideri, incendii, bătăi, procese... Pasionat cititor de romane poliţiste, regele studia cu interes, în gazetă, amănuntele unei drame pasionale încheiate cu vitriol, cînd, deodată, îngălbeni şi rîndurile începură să-i joace sub ochi.

De patru zile se afla în ţară, de o zi este rege... şi ea... ea stă acolo, la Paris, singură şi înlăcrămată şi aşteaptă... Ea... să aştepte! Ea!... Furios, Carol zvîrli cît colo ziarul, sări în picioare şi începu să străbată camera în lung şi în lat, cu paşi iuţi, aproape gemînd. Ce-i de făcut, ce-i de făcut?... Să-i pună Dacu asemenea condiţii... Cui? Lui, regelui Carol al II-lea al Romîniei! Condiţii!... Unui rege, condiţii... A, nu! Asta poate s-o creadă numai un ascet ridicol şi respingător ca Dacu, care în viaţa lui n-a cunoscut femeie!... Condiţii!...

— Condiţii! repetă Carol în gura mare.

Cuvîntul îi sună atît de caraghios la ureche, încît îl făcu să ridă. Condiţii! Îi va arăta el lui Dacu condiţii!...

Hotărîrea îl linişti dintr-o dată. Înviorat, reveni la birou şi trase spre el dosarele pe care i le pregătise, cu grijă, secretarul său Puiu. Erau diverse referate poliţieneşti asupra stării de spirit din ţară în ultimele 48 de ore. Fiecare raport arăta că peste tot domneşte liniştea cea mai perfectă. Dar de fiecare raport cra ataşat cîte un manifest, care-l făcu pe Carol să-şi piardă din nou calmul.

— Comuniștii ! își zise el, cu fălcile încheștate. Nu se putea !... Fără ei nu se poate !... « *Aventurierul Carol s-a întors în România. Domnia fascistă a lui Maniu și a partidului național-țărănesc a pregătit, sub conducerea directă a imperialiștilor asasini, a marilor puteri, întoarcerea lui Carol...* ». Desigur !... Trebuia să-i întrebe mai întâi pe comuniști dacă vor !... « *Chiar a treia zi după sosire el a fost proclamat rege. Ce înseamnă aceasta pentru masele largi de trudiși ? În România va începe o dictatură fascistă deschisă...* ». Ba nu ! Domnia bolșevică ! Asta va începe !... « *Ce va aduce această dictatură ? O și mai sângeroasă exploatare, întărirea și mai grozavă a teroarei îndreptate împotriva organizațiilor revoluționare de sub conducerea Partidului Comunist, înăbușirea în sânge a luptelor pentru revendicările politice și economice ale maselor muncitorești și țărănești* ». Prin urmare, ei îmi cunosc programul ! Cu atât mai bine ! « *Dar principalul în proclamarea dictaturii fasciste deschise este ascuțirea primejdiei de război. Asasinii poporului muncitor sînt din nou setoși de sânge muncitoresc și țărănesc, au nevoie de noi victime omenеști...* Dictatura fascistă deschisă, în frunte cu Carol, este un inel din lanțul de pregătire al războiului antisovietic... »

Carol închise, scurt, dosarul — și rămase pe gânduri... Război antisovietic !... Războiul este hotărît pentru acest an... sau cel mult pentru anul următor ! Este un război necesar !... Cel puțin pentru el, războiul antisovietic este o chestie de viață și moarte !... Altfel ce și pe cine ar căuta el aici în lumea aceasta străină ? Poporul ? Care popor ? Partidul comunist și bolșevicii lui care scriu manifeste obraznice ? Țăranii aceia în izmene și în opinci, la care, numai cît te gîndești — trebuie să-ți duci mîna la nas ? Bandele de politicieni care ieri l-au bîrfit și azi îl ridică în slăvi, pentru ca mîine, dacă nu le va face pe plac, să-l trădeze ?... Dar ce are el cu toată omenirea aceasta care, în fond, îl urăște, fiecare din alte motive — și pe care el îi ignorează, pe toți laolaltă, dintr-un singur motiv : pentru că-i sînt indiferenți. Toți ! Indiferenți cum ți-e indiferent praful din mijlocul drumului, sau frunza din copac, sau cotcodăcitul unei găini ! In-di-fe-renți !... Nu-i iubește, nu-i urăște, nu-i

aude, nu-i vede, nu-i simte ! Indiferenți !... Atunci, ce l-a împins să-și părăsească viața lui tihnită, liniștea lui, dreptul lui de a trăi cum și cu cine vrea el, fără nici o obligație de a da cuiva cont și să vină aici ? Ce ? Își aminti că, o săptămână după moartea tatălui său, a venit la el în vizită, la vila lui de lângă Paris, Mihail Teianu, care, după ce i-a povestit ce se petrece în țară, îi spuse, à propos de moștenire :

— O întâmplare nostimă, alteță ! Nu de mult a murit la noi un funcționar, un om perfect cumsecade. Nu s-a plîns nimeni de el. N-a înjurat, n-a amenințat, n-a bătut, n-a furat... Un om cinstit — tot ce poate fi mai cinstit cu puțință. La locul lui, discret, modest, binevoitor...

Carol nu înțelegea unde vrea să ajungă Teianu cu istoria asta despre un om nesărat și nepiperat.

— Foarte frumos ! zise el, cu politeță.

— Așa s-a spus și la noi, alteță ! Foarte frumos ! A trăit și a murit cum a trăit : modest și corect... și cînd i s-a deschis testamentul... fiindcă avea și testament... s-a aflat că lasă moștenire o avere de șasezeci de milioane.

Carol deveni, deodată, atent :

— Șasezeci de milioane ? Și în cîți ani a adunat banii aceștia ?

— În trei ani !

— În trei ani ? se minună Carol. Dar, pentru Dumnezeu, ce slujbă avea ? Era ministru de interne ?... Ministru de fi...

Își mușcă limba. Era să spună : « finanțe » — cînd în fața lui stătea Mihail Teianu. Zîmbi, jenat — dar Mihail Teianu părea mult mai puțin jenat decît el :

— Nu era nici ministru de interne, nici ministru de finanțe (rosti cuvîntul, parcă mai apăsător ca oricare altul), ci un biet comisar de siguranță, atașat la serviciul emigrărilor !

— Comisar de siguranță ?... În trei ani !... Și mai era și corect !

— Tot ce poate fi mai corect, alteță !... O lume întreagă îl regretă !...

Teianu relatase acest caz lui Carol cu un scop bine definit — și izbuti: îl întristă pe prinț peste măsură. Parabola omului corect puneă într-o lumină cum nu se poate mai tragică sacrificiul pe care-l face prințul de a sta departe de țară, tocmai în anii aceștia cît mai este capabil să arate ce poate face în țara lui un om tînăr, cînd este energic și știe ce vrea. În trei ani... șasezeci de milioane... un simplu comisar oarecare... și lumea îl regretă, pentru că, pe lîngă toate, mai era și corect!... În trei ani... șasezeci de... Era atît de chinuit de cifrele astea, încît seara, Elena îl întrebă îngrijorată:

— Ce-i cu tine, dragul meu?... Anecdota?

— Da! îi răspunse el, sincer, deoarece cu ea era sincer. Anecdota! Tu-ți dai seama ce-i asta? Un modest comisar... fără bătaie, fără înjurături, și numai în trei ani... E fantastic!...

— Da! zise Lupeasca. E impresionant!

— Impresionant? Numai atît? Adică, tu ce spui? Nouă, ca să fim pe deplin fericiți, ce ne trebuie?

— Bani! făcu ea, simplu.

— Asta e! răspunse Carol, fericit că ea îl înțelege totdeauna. Bani, bani mulți!... Cu cît vom avea bani mai mulți, cu atît vom fi mai fericiți! Deci, bani mulți! Trebuie să fim bogați, Eleno!... Foarte bogați! Dacă nu cei mai bogați, măcar printre cei mai bogați oameni din lume...

Carol nu era străin de problemă. Cunoștea pe de rost pe toți stăpînii financiari ai omenirii: pe nizamul indian din Haiderabad, care, în fruntea unui modest și aproape necunoscut principat de numai treisprezece milioane de locuitori, era socotit drept cel mai bogat om din lume; pe Rockefellerii, Ford-zii și Ellmanii americani; pe Citroenii, Renault-zii, Cotty-ii francezi; pe Kreugerii suedezi; pe Thyssenii și Huggenbergii germani; pe Volpii italieni; pe Pototzkii și Radziwili polonezi; pe Estherhazyii unguri, pe Lichtenșteinii austrieci — și n-avea decît această ambiție: să fie primit în rîndurile lor.

— Ar fi bine! zise ea, cu tandreță. Numai să te văd fericit.

— Și eu pe tine, draga mea ! Dar de unde să luăm atîția bani ? Din veniturile din țară ? Cu sau fără veniturile astea...

Nici nu mai continuă. Știa și ea, ca și el, că veniturile din țară le ajung atîta cît să nu moară de foame.

Era, deci, timpul să se grăbească. Tata a murit și țara are nevoie de un rege. Carol era cu atît mai convins că țara are nevoie de un rege, cu cît știa că și bancherii francezi, americani și englezi care-i dădeau tîrcoale mai de mult, au și ei nevoie de un rege în România. Bancherii străini nu puteau admite, nici pentru capitalurile lor deja investite în țară, nici pentru proiectele lor politice și economice de viitor, șubredul provizorat al unei regențe. Lor le trebuie în România un rege matur, lucid și de multă, multă încredere. Un rege al Romîniei, care să fie al lor... Era ceea ce urmăreau și național-țărăniștii, care aveau nevoie și ei de un rege al lor, un rege național-țărănist exclusiv. Interesele lor comune, care, pînă în 1927, cît trăise regele Ferdinand, nu făceau pe viitorii parteneri decît să se adulmece, începură, după moartea lui, să-i apropie tot mai mult, spre a da o formă concretă așa-zisei lor conspirații. Prințul Carol conlucra cu febrilitate și subscrise la toate condițiile... În trei ani... șasezeci de milioane... și să fii regretat de toată omenirea... face să accepți orice, cu ochii închiși, mai cu seamă că nu ți se dă o slujbă de comisar oarecare, ci una de rege. Și ce să accepți ? Să-i lași pe bancheri să-și aducă banii lor în țară și să-și facă în toată libertatea afacerile. În schimb, tu, tu să nu le dai nimic, decît cel mult soldați ! Dar soldați sînt destui și țara nu are ce face cu ei, așa că poți da oricîți, că tot nu pierde nimeni nimic !... Și între timp tu, ca rege, să te scalzi în zahăr, în grîne, în petrol, în textile, în toate !... Să nu iasă și să nu intre nimic în și din buzunarul cuiva, fără să-ți iei partea ta !... Rege !... A fi rege !... Este cea mai ispititoare afacere pe care ar putea-o visa cineva. A fi rege !... Regele-vameș !... Carol II, regele-vameș !... În trei ani... șasezeci de milioane... un biet comisar... regretat pentru corectitudinea lui !... Ce țară sublimă !

Imaginea acestui biet comisar dădu meditațiilor regelui un curs optimist. Vesel, Carol puse din nou mîna

pe *Democratul român* spre a se convinge că într-adevăr el, el, fostul prinț în bejenie acum patru zile, este astăzi regele unei țări de optsprezece milioane de suflete — și fu atît de uimit de cele ce văzu, încît rămase cu mîna întepenită în aer: pentru întîia oară observă, că alături de fotografia lui, se mai găsește o fotografie. Curios! Cum de nu și-a dat seama pînă acum!... Intrigat, cercetă și *Vorba românului*: aceeași fotografie stătea lingă a lui... Și ciudățenia se repetă... și în *Globul*... și în *Drumul nostru*... și în *Trăiască România Mare*... Nemaipomenit! Și în toate, aceeași explicație sub poză: *Măria Sa Marele Voievod Mihai de Alba Iulia*!

Carol dădu ziarele de o parte, se sprijini de spatele fotoliului — și închise ochii. Va să zică, are un fiu: Mihai. Așa spun ziarele: că maiestatea sa regele Carol II are un fiu. Deci, fiul acesta, despre care el a vorbit în discursul rostit ieri la Cameră, nu este o simplă legendă, născocită spre a mișca inima poporului, ci o realitate pe care fotografia o atestă: un băiat cu mîini, cu picioare, cu ochi, cu nas, cu urechi. Și băiatul acesta a ocupat tronul Romîniei pînă ieri după amiază... Mda!... Chestia e neplăcută... Trebuie să se ducă să-l vadă!... E absurd, dar așa-i obiceiul: un tată trebuie să-și vadă copiii!... Va trebui să-și facă, neapărat, timp să-l vadă. Pînă acum, n-a fost cu putință. E drept că azi se împlinesc patru zile de cînd se află în țară, dar în astea patru zile cîte n-a avut el pe cap!... A trebuit să fie constituțional, să schimbe guvernul, să înlătore regența, să-l detroneze pe regele minor, să se proclame pe sine însuși rege... tot numai treburi care privesc viața și viitorul țării, și care nu i-au dat răgaz un singur moment să-și aducă aminte că are un copil!... Acuma, însă, da!... Acuma poate și trebuie să-l vadă!... Regele își vede copilul!... După cît stăruie presa asupra bucuriei regelui că și-a recăpătat fiul, se pare că și asta place mult poporului: să audă bătăile paterne ale inimii regelui... Va trebui, prin urmare, să-i bată inima de tată, în public. Foarte bine! Dacă asta-i place poporului, să-i facem poporului pe plac. Dragostea dintre regele-tată și prințul moștenitor-fiu nu este de disprețuit. Poate aduce profituri

imense... Poporul este un copil!... Să-i dăm jucării să se joace!

Cu cât gîndea mai mult la foloasele ce i le-ar putea aduce Mihai, cu atît se trezeau în rege sentimentele lui de tată. Cum a putut el să-și uite copilul?... Din pricina țării?... Asta nu este o scuză!... Țara l-ar fi iertat dacă și-ar fi rupt o jumătate de oră, ca să alerge să-l îmbrățișeze pe scumpul său Mihăiță. Îi și zicea: «Mihăiță» în gînd!... Mihăiță al său! Nu se mai poate! Pe Mihăiță al său trebuie să-l vadă chiar azi... Nu-l mai rabdă inima să nu-l vadă pe Mihăiță... Pe Mihăiță al său!

Mihăiță stătea în fața lui Carol și nu îndrăznea să scoată o vorbă! I s-a spus că omul acesta i-ar fi tată, dar cuvîntul tată n-avea nici un răsunet în inima lui. La cîțiva pași de el stătea un ofițer blond, cu ochi albaștri, în uniformă albă — dar tata? Unde-i tata? Tata nu era nicăieri. Pînă la vîrsta de patru ani îl văzuse pe tata foarte rar — iar în ultimii cinci ani nu l-a mai văzut de loc. I s-a mai spus lui Mihai că de ieri, nu mai este el regele țării, ci tata. Dar pe Mihai asta nu-l tulbură. La vîrsta de nouă ani, prea mare lucru nu poți să înțelegi ce importanță are dacă ieri ai fost tu rege și dacă azi este altul rege în locul tău — și nici ce înseamnă dacă cel care te-a dat jos de pe scaun este un străin oarecare, sau chiar propriul tău tată. De atîția ani n-a mai dat ochi cu tata — așa că, oricum, nu-i mai ducea dorul. Ba, în acești cinci ani a văzut-o pe maică-sa, prințesa Elena, plîngînd de atîtea ori din pricina tatei, încît privea pe omul acesta nu numai ca pe un străin, ci ca pe un străin rău.

Carol, plictisit, se uita la băiețașul acesta în uniformă de cercetaș și nu știa ce să-i spună. În drumul de la Cotroceni pînă aici, în palatul de la șosea, unde locuia Mihăiță cu mamă-sa Elena, regele își propusese ca de îndată ce-l va vedea pe fecioru-său, să-l strîngă în brațe. Dar cînd văzu că lucrurile fuseseră aranjate, cu delicateță, de frate-său Nicolae, ca să nu fie nimeni de față, Carol socoti de prisos să se cheltuiască în ase-

menea efuziuni sentimentale. Cum intră, închise ușa după el, făcu un pas în cameră, rămase pe loc, la doi metri de Mihai și se uită la el câteva momente lungi, fără să deschidă gura. Prin urmare acesta e Mihăiță al meu ! își zise el. Scumpul meu Mihăiță ! Sînge din sîngele meu ! Fiul meu Mihăiță ! Hm ! Scumpul meu Mihăiță !... Și inima, să zici că-mi bate măcar un pic mai iute !

Se mira însuși Carol cum, după o lipsă de cinci ani, își revede fiul — și cu toate astea, în loc să se repeadă la el și să-l strîngă în brațe, stă liniștit cu mîinile în buzunar și-l examinează cu răceala cu care ar examina un cățeluș de porțelan. Revoltat de propria lui indiferență, Carol vru să zică ceva care l-ar încălzi și pe el și pe Mihai.

— Nu vîi să mă îmbrățișezi ? își întrebă el copilul.

Cu ochii în jos, Mihai răspunse :

— Nu !

Regele primi răspunsul cu recunoștință. Ar fi fost o scenă la fel de penibilă pentru el, ca și pentru Mihai. Drept răsplată, Carol făcu iar o pauză, pînă găsi o altă întrebare, tot atît de tandră ca și cea dintîi :

— Ce mai faci, Mihăiță ?

După puțină gîndire, copilul regal răspunse, tot cu ochii-n jos :

— Bine !

Era tot ce-și puteau spune. Regele se uită la ceasornic : își pierduse aici zece minute întregi. Pentru o primă întîlnire ajunge. Se apropie grăbit de Mihai și-l luă de mînă :

— Hai !

Fără nici o rezistență, Mihai îl urmă.

Cînd coborî scările, Carol văzu că jos este așteptat. Se opri pentru câteva secunde, apoi se îndreptă spre mașină, ținîndu-l de mînă pe Mihăiță al său și cu niște ochi înroșiți, din care curgeau șiroaie de lacrimi. Valeții și gazetarii se dădură respectuoși la o parte, și, mișcați, începură să plîngă și ei.

În timp ce gonia spre Cotroceni, Carol nici nu se uită la Mihai care ședea alături de el. Era prea mulțumit

de succesul cu care a plîns. Era primul examen dat în țară — și încă primul examen dat ca rege. Plîngea mai mult decît mulțumitor: plîngea excelent. Dar cît de mult a trebuit să muncească spre a ajunge la această desăvîrșire. Se pregătea pentru tron încă din primele zile ale anului 1926, cînd a semnat actul de renunțare la tron. Era convins că, mai curînd sau mai tîrziu, tot va fi rege și știa că un rege nu poate fi mare, decît numai dacă știe să plîngă. Dar să nu plîngă oricînd. Se pricepea și tata să plîngă... și totuși, n-a fost mare: plîngea în mod prea anarhic. Se potrivea, nu se potrivea — el plîngea. Un adevărat rege, însă, trebuie să plîngă numai la momentul oportun. Mînat de principiul acesta, Carol a studiat la Paris, cu marele artist Pierre Dubois de la Comedia Franceză, arta de a se emoționa, de a-și înroși nasul, de a-și tremura buzele, de a-și deschide robinetul glandelor lacrimogene și de a-și umple ochii cu lacrimi, oricînd credea că ar fi necesar.

Dar pe lîngă arta aceasta de a plînge, pe care și-o însușise prin studii, prințul mai era înzestrat și cu daruri firești, care, la nevoie, puteau suplini tot ce a învățat de la Pierre Dubois: în afară de tron, prințul moștenise de la tata și niște hemoroizi. Erau interni, nu externi, așa că nu se vedeau. Dar dacă nu se vedeau, asta nu-i împiedica să-l mănînce. Și cum să-l mănînce! Avea prințul Carol niște mîncărimi, de-i venea să urle! Numai marea lui stăpînire de sine și demnitatea lui de prinț regal îl împiedicau să se scarpine în public și să înjure cum înjură omul de rînd la durere. Dar, suferința era suferință, așa că atunci cînd îl apuca mîncărimea, dacă păstra o ținută discretă, i se umpleau ochii de lacrimi.

La început, Carol s-a speriat: știa că tata, care a murit de cancer rectal, suferise și el ani de zile, înainte de a muri, de acest beteșug. A consultat, deci, Carol toate somitățile medicale franceze și a căpătat un singur răspuns:

— Este o rectită! Dacă vreți să scăpați de ea, suprimați băuturile alcoolice și suprimați condimentele: muștarul, piperul, ardeii iuți și așa mai departe!

Dar cum se întîmplă și muritorilor de rînd, lui Carol, exact ce-i interziceau doctorii, asta-i plăcea lui mai

mult: ardeii iuți, piperul, muștarul. De renunțat să mănânce nici nu putea fi vorba. Dar nici «ăia» nu renunțau să-l mănânce. Cu cât bea și mânca el mai mult, eu atît îl mâncau și ei mai mult.

Carol, care-și urmărea destinul cu atenție și-i dădea tot concursul, aprofundă chestiunea și ajunse la concluzia că și această mîncărime — fatală, inevitabilă și inexorabilă — ar putea fi de mare folos coroanei și Tronului. Trebuia numai condusă și disciplinată. Și prințul izbuti și de data aceasta. Cu răbdare, Carol ajunse în scurtă vreme să aibă mîncărimi nu numai cînd mânca și bea ce nu trebuie, ci și prin simplă sugestie: ajungea să-și concentreze gîndurile înspre locul sensibil și să-și spună că-l mănîncă, pentru ca de îndată să-l mănînce așa de rău încît să-l podidească plînsul.

Așadar, rectita îl servea pe Carol tot atît de bine ca și cele învățate de la Pierre Dubois. Din întîmplare, însă, lacrimile vărsate acum cinci minute de regele Carol II, nu se datorau nici cursurilor de artă dramatică, nici forței de sugestie a lui Carol asupra rectitei — ci unei fericite coincidențe: înainte de a fi venit să-și vadă fiul băuse atîta coniac și mîncase atîtea feluri picante, încît mîncărimile l-au apucat exact cînd avea mai mare nevoie de ele. Și a fost destul să nu se scarpine, ca să obțină efectul dorit. Carol, care ținea mult la Cel-de-sus, vedea aici un semn îmbucurător. Dumnezeu îl ajută! De aici și satisfacția nețărmurită care i se citea pe obraz. Pînă acum, toate au mers bine. Mai rămînea de rezolvat o problemă: fosta lui soție, prințesa Elena. Nicolae stăruia pentru împăcare:

— Ascultă-mă pe mine! i-a spus el azi dimineață. Anulează divorțul. E bine și pentru tine și pentru ea și pentru Mihai!... Țara o să se bucure!... Nimeni n-o să se mai bage după aceea în treburile tale particulare!

Ca să evite o discuție, Carol îi replică:

— Bine! Să mă mai gîndesc!

Dar cum plecă Nicolae, îl chemă pe secretarul său Puiu. Carol ținea mult la Puiu. Era deștept, vorbea porcării, îi făcea rost de femei — și se bucura de protecția Roșcatei, ceea ce era în ochii lui Carol un titlu.

— Auzi, Puiu, ce-mi spune Nicolae: să mă împac cuu... .

Era inutil să continue. Puiu ştia despre ce este vorba: despre o împăcare ale cărei urmări ar fi pentru el catastrofale. Dacă regele redevine iar soţul legal al prinţesei Elena — nici n-ar mai putea fi vorba vreodată de reîntoarcerea Elenei Lupescu în ţară. Şi dacă Elena Lupescu nu mai revine în ţară, autoritatea lui Puiu pe lângă rege ar fi definitiv compromisă. Pentru Puiu, aşadar, chestiunea împăcării nu era o problemă care privea numai pe Carol şi pe prinţesa Elena, ci pe el cel dintîi.

— Sire, răspunse Puiu, cu zîmbetul lui de băiat cumsecade, care-i plăcea atîta lui Carol. Ar fi bine dacă maiestatea voastră ar putea redeveni iar *soţul*... (aici suspendă fraza pe care o reluă numai după cîteva secunde) alteţei sale principesa Elena!... Țara ar fi fericită...

Puiu ştia pe ce trebuie să apese, ca să-i fie lui Carol pe plac.

— Soţul ei? făcu regele. Încă n-am ajuns așa de rău...

Ideea unei împăcări îl scandaliza şi-l îngrozea. Nicolae nu ştie ce spune. Să se împace cu Elena! Cu o femeie, care... Dar nici nu poate fi vorba! Ar fi cea mai mare prostie. Problema împăcării nu este o problemă, pentru că nici nu există. Problema e alta: care va fi de aici înainte situaţia legală a prinţesei Elena. Pînă în prezent ea avea titlul de prinţesă şi i se spunea alteţă. Acuma, Carol era rege — şi ea... ?... Ce era ea? Era mama fiului său! Poate fi mama fiului său prinţesă, cînd tatăl e rege? Poate, de vreme ce sînt despărţiţi. Dar Nicolae este de altă părere. Şi Dacu. Amîndoi îi scot ochii cu acelaşi argument: Țara!... Mda, da!... Țara!... Cel puţin dacă ar fi numai țara! Dar mai e şi mama la mijloc!... Scumpa lui mamă! Maria... Şi mama nu-i comodă de loc!... Acuma se plimbă prin străinătăţi şi se ţine de intrigi, ca să vadă prietenii lui că aici, în țară, cu toată Restaurația — nu există nici o stabilitate dinastică. Tocmai acum!... Asta-i mama!... O nenorocire!... Şi nu poţi să scapi de ea, decît dacă-i astupi gura!... Cum? Mai întîi trebuie s-o aduci înapoi. Şi după aceea?... După aceea, cu ce o împaci?... Fiîndcă

nici ea nu va accepta o stare civilă oarecare. Mama ! Mama vrea titluri, onoruri...

— Am ajuns ! zise Carol, către Mihai, intrînd cu mașina pe poarta palatului de la Cotroceni. Dă-te jos !

Supus, Mihai coborî din mașină. Carol, cu ochii plini de lacrimi, îl luă pe Mihai de mîna și trecu pe lîngă soldații, ofițerii și demnitarii palatului, care-i ieșiseră în întîmpinare.

Rămas singur cu fiul său, Carol îi spuse :

— De mîine o să stai aici. Vrei ?

— Nu ! răspunse Mihai cu ochii pe fereastră.

Carol parcă nici nu-l auzi.

— Bine ! făcu el. Așa dar, de mîine, stai aici... Și acuma, haide înapoi !

Îl urcă pe Mihai din nou în mașină și-l conduse pînă la palatul mamei lui. Despărțirea fu simplă, dar zguduitoare :

— Bună seara, Mihăiță !

— Bună seara !

Singur în mașină, Carol răsufală ușurat. O făcuse și pe asta ! Și nu-i părea rău — fiindcă abia acum s-a convins că acest Mihăiță îi va fi de mare folos. Mîine, gazetele vor povesti țării cîte lacrimi de fericire a vărsat tatăl cînd și-a revăzut fiul — și țara va plînge și ea. Țara e sentimentală și se emoționează ușor. E bine ! Sentimentalismul acesta al țării îi va fi de mare folos... Va trebui, deci, să aibă grijă să-i servească scene emoționante !... Acuma, ce urmează ?... Să plece la Curtea de Argeș !... Acolo e mormîntul tatii !... Minunat !... Îi va fi și mormîntul tatii de mare folos !... Fiul se duce din prima zi de domnie la mormîntul tatălui său... iubitului său tată Ferdinand, de care a fost despărțit în mod atît de crud... Strașnic ! Țara va avea iar de ce lăcrima... Va pleca chiar astăseară la Curtea de Argeș !... Și va pleca singur. Să știe țara că vrea să fie singur !... Singur el și tata... Fără martori !... E mai de efect !... Așa să scrie presa : că regele nu vrea să facă paradă cu pelerinajul lui la Curtea de Argeș, ci, singur, departe de ochii lumii, vrea să îngenunche la mormîntul tatălui său și să-și plîngă durerea, discret... Singur !

— Puiu ! îi spuse el secretarului său cum ajunse la Cotroceni. Să mi se pregătească trenul ! Plec peste o oră la Curtea de Argeș !... Trimite-mi-l pe Mateescu.

Generalul Mateescu se prezintă îndată :

— Generale, plec la Curtea de Argeș, la mormîntul tatii... Să nu mă însoțească nimeni... Vreau să fiu singur !... Înțelegi?... Singur?... Convoacă-mi-o urgent pe Valentina !... S-o găsesc în tren !... Neapărat !... Vreau să fiu singur !

În tren, după o noapte de pioasă reculegere în stația Curtea de Argeș, alături de pioasa Valentina, a cărei inimă era plină de recunoștință pentru marele Ferdinand, care, cu șapte ani în urmă, i-a fost un ocrotitor și deschizător de drumuri spre Ministerul de război, Carol era atît de obosit, încît dimineața cînd își puse pantofii, începu să se întrebe dacă mai e necesar să se ducă pînă la mormîntul tatii, sau dacă n-ar fi mai bine să se întoarcă îndată la București. Dar cînd scoase capul pe fereastră și văzu ofițerii, soldații și agenții pe care Mateescu îi trimisese odată cu trenul regal spre a veghea ca regele să fie singur, înțelese că nu mai are încotro.

Singur, deci, așa cum a cerut, o porni încet, cu capul în jos înspre lăcașul de veci al marelui său părinte, urmat de la distanță de cîteva plutoane de soldați și agenți. Ajuns la mormînt, Carol îngenunchie și gînduri care de care mai triste îl năpădiră : el este aici singur... și ea e singură acolo ! Ea nu știe ce face el aici, el nu știe ce face ea acolo !... Apoi, banii !... Perspectivele sînt mari, dar pînă una alta, e de cinci zile aici — și încă n-a făcut nici o ispravă... Și mama... Și prințesa Elena .. și Mihai... și partidele politice ! Dar cîte chestiuni încurcate nu-i stau pe cap !

Carol oftă ! Greu să fii rege !... Dacă i-ar fi spus cineva acest lucru cu o săptămîină înainte, n-ar fi crezut. Acu, însă, crede ! E greu !

Cu fruntea lipită de piatră, Carol simți în mod vag că nenumărați ochi sînt fixați asupra lui. Aruncă pe

furiș o privire razantă împrejur și zări cizme, pantofi și opinci. Mai rămase nemișcat cîteva clipe, după care se ridică și cu obrazul roșu și ud de lacrimi îmbelșugate, se îndreptă spre ușă, fără să se uite nici în dreapta, nici în stînga. Durerea îi dicta să nu vadă pe cei care, în ciuda dispozițiilor regale, veniseră să plîngă alături de el, pe mult regretatul său tată.

★

După vizita la Curtea de Argeș, unde comunicase atît de intim cu spiritul părintelui său, regele se înapoie la București cu nenumărate idei și cu multă dorință de muncă. După o oră, comandantul regimentului 9 Vînători era la el.

— Spirule ! îi vorbi regele. Vreau să-ți comunic mai întîi că l-am numit pe Belciug secretar general la interne... și că va avea în subordine Siguranța generală a statului. Cum ți se pare?

— E o măsură excelentă ! Belciug e un baiat de ispravă. Îl cunosc !

— Bun ! făcu regele, vesel. Și acum, o chestie care te privește pe tine. Tu aparții de Ministerul de război, nu?

— Da !

— De azi treci la jandarmerie !... Ești inspector al jandarmeriei. Așa că, de azi aparții de Ministerul de interne.

— Dar parcă Pricoleanu este inspector la jandarmerie !

— Bine, bine ! N-avea tu grija lui Pricoleanu ! De azi el nu va mai fi inspector. Îl trec la Ministerul de război.

— Atunci n-o să mai poată funcționa ca prefect de poliție al Capitalei.

— Tocmai de aia ! Ca să nu mai funcționeze, l-am și scos de azi de la prefectură.

— Și în locul lui cine vine?

— Tu !

— Eu ?

— Adică, ce ? Te temi cumva că n-o să poți fi un prefect cel puțin tot atît de deștept ca Pricoleanu ?

Spiru Maramă își trecu mîna prin mustață, cu aerul că s-ar codi să răspundă... Auzi întrebare? Deștept ca Pricoleanu!... Parcă cine nu cunoaște deșteptăciunea lui Pricoleanu! Nu era crimă, nu era accident, nu era incendiu sau manifestație — să nu afli a doua zi că peste cinci minute cel dintîi la fața locului a fost domnul prefect Pricoleanu. Să se fi petrecut în aceeași clipă o sută de nenorociri — și la toate dintr-o dată se afla la fața locului, peste cinci minute, domnul prefect Pricoleanu! Se minuna o lume întreagă cum se aranja Pricoleanu să fie în același timp pretutindeni peste cinci minute, dar adevărul nu-l cunoșteau decît foarte puțini: domnul prefect Pricoleanu putea fi simultan în o mie de locuri, pentru că nu era prezent nicăieri. Nici nu se mișca de pe scaun. Avea grijă presa de el. În cei zece ani de prefectorat i-a educat în așa fel pe gazetari, încît aceștia adăugau, în mod automat, la toate reportajele lor, că cel dintîi la fața locului a sosit domnul prefect Pricoleanu... Deșteptăciunea lui Pricoleanu!

— De, știi eu? răspunse, în sfîrșit, cu un zîmbet modest colonelul Maramă. M-oi strădui să fiu și eu la fața locului peste cinci minute...

Dar Carol n-avea azi chef de glume.

— Lasă prostiile, Spirule! Poți să fii, să nu fii, treaba ta!... Eu alta te-ntreb: știi tu ce făcea Pricoleanu pentru bucățița de pîine a tatii?

Maramă își privi vîrfurile pantofilor și nu îndrăzni să răspundă. Mai bine l-ar fi întrebat Carol ce *nu* făcea Pricoleanu pentru bucățița de pîine a tatii... Fiindcă, de făcut, făcea multe... Tripouri, bordeluri, case de rendez-vous, toate fuseseră declarate de el moșie regală — și pe toate le administra el personal, ajutat de o seamă de comisari vrednici și de încredere. Nu era client să intre în casele acestea cu ferestrele închise, fără a lăsa, indirect, un impozit pentru casa regală. Răfuiala dintre Pricoleanu, vechilul coroanei și matroanele ori patronii acestor stabilimente, care nu erau considerați decît niște concesionari ai comerțului regal de plăceri interzise, se făcea, de obicei, într-o atmosferă cordială, ca între niște oameni onești și cuminți care-și

cunosc interesele. A făcut, deci, tot ce putea Pricoleanu pentru bucăţica de pîine a regelui Ferdinand. Şi colonelul Maramă ştia că, din acest punct de vedere, Carol nu-i poate şi nici nu-i reproşează lui Pricoleanu că l-ar fi servit prost pe tata. Dimpotrivă! Îi reproşează că l-ar fi servit *bine!* Încă prea bine! Pricoleanu a fost sluga iubitului său tată Ferdinand, care l-a alungat acum cinci ani din ţară şi, implicit, a fost şi a mai rămas sluga familiei Viziru. Şi asta nu i-o poate ierta Carol lui Pricoleanu!

— Ei, Spirule, ce? strigă regele, pe care discreţia şi jena lui Maramă îl scoteau din sărite. Ți-ai înghiţit limba? Zi-i? Ştii sau nu ştii?... Hai, lasă mofturile că doar sîntem între noi... Vechi prieteni!

Maramă îşi ridică ochii, întîlni privirea supărată a regelui — şi începu să rîdă.

— Păi, ştiu! Cum să nu ştiu!

— Aşa te vreau, Spirule! Să ştii!... Să ştii că am nevoie de bani. Bani mulţi! Țara are nevoie de bani. Am nevoie de bani chiar pentru tine... zece la sută e al tău!... Bani mulţi, Spirule, bani... Mă înţelegi? Bani!... Bani!... Bani!...

Şi, ca-n friguri, continuă să bolborosească: Bani... bani... bani... bani!...

Noul prefect de poliţie al capitalei îl lăsa pe rege să se mai potolească niţel şi, lipindu-şi călcîiele, răspunse milităreşte:

— Sire, ordinul se va executa. Vor fi bani!

— Mulţi? se agăţă Carol, ca un copil, de mîneca lui Spiru Maramă.

— Mulţi! Mulţi de tot, sire!

Misiunea guvernului Marinescu era împlinită. Consultările pentru noul minister începură imediat la palatul de pe Calea Victoriei. Cel dintîi fu primit în audienţă profesorul Arghir, care, cum intră, spuse regelui grav:

— Sire, de alaltăieri am început să scriu istoria domniei tale... Dă-mi voie să te numesc Carol cel curajos!

Regele se supuse:

— Domnule profesor, nu uita că eu nu sînt decît elevul dumitale, și că de la dumneata nu pot decît să învăț !

— Mulțumesc, sire !

— Și eu, domnule profesor. De altfel, se pare că însuși Cel-de-sus vrea ca dumneata, profesorul meu, să fii cel dintîi pe care-l primesc în casa mea.

Arghir oftă.

— Casă, da, sire !... Nu palat !... O biată casă, părăsită, neîngrijită, cu covoare rupte ! Se cunoaște că n-a fost stăpîn pe aici ! Nu, sire, țara n-ar fi demnă de regele ei, dacă regele n-ar avea un palat demn de țară...

Cele ce spunea Arghir îi plăcură mult lui Carol, pentru că traduceau propriile lui gînduri. Trebuie un alt palat, alte covoare, altă capitală...

— Domnule profesor, zise el, într-o zi vom examina mai pe îndelete această problemă care-mi stă și mie la inimă... Azi, te-aș ruga să-mi spui ce părere ai despre un nou guvern ?

— Dacă mi-aș permite să dau sfaturi regelui meu, i-aș spune că trebuie neapărat un nou guvern. S-a petrecut o revoluție pentru care sînt absolut necesare forțe noi. Un guvern de oameni cinstiți. Cu condiția ca regele meu să nu-i roage... Cine e cinstit va veni singur...

— Sînt convins ! zise Carol. Ai dreptate. Trebuie un guvern de oameni cinstiți. Aș vrea un minister care să nu aibă în frunte un șef de partid !

— Negreșit, sire ! Nu este bine ca țara să aibă un guvern de clasă ori de partid.

— Tocmai ! Și de aceea m-am gîndit la Jugănarul. Ce zici de un guvern Jugănarul ?

— Sire, omul acesta a fost ridicat peste puterile lui. Mai mult nu merge. Și apoi, Jugănarul nu mai reprezintă azi un simbol al țărănimii. Prestigiul lui a fost ros de Dacu pe trei sferturi, pe dinăuntru. Un guvern Jugănarul ar însemna să avem mai mult țărănism, așa cum un guvern Dacu ar însemna să avem mai mult naționalism. Acuma, însă, a sosit vremea unor formule

noi, nu a formulelor vechi pentru care a fost de ajuns și regenta.

— Dar un guvern Titulescu?

— Nu se poate, sire! replică Arghir cu o promptitudine în care se citea enervarea. Aduce multe servicii în străinătate. Să rămână acolo. Aici n-are ce căuta.

— De ce?

— Vorbește prea mult!

Regele, amuzat de argumentul lui Arghir, zîmbi:

— Da, da! Ai dreptate!... Prin urmare ar trebui să mă gîndesc la un guvern Neață!

— Imposibil, maiestate! Uiti, probabil, care a fost atitudinea lui Neață la 4 ianuarie. Că acuma încearcă să dea explicații... Și în nici un caz un guvern Neață cu Traian Săpunaru!

— Dar ce ai cu Traian Săpunaru?

— Sire, află că Traian Săpunaru zbiera că te împușcă dacă îndrăznești să vii înapoi.

— Și pe cine recomanzi dumneata?

— Pe Prezan! Numai pe generalul Prezan. Un mare general și un mare patriot. Lui Prezan sînt gata să-i dau sprijinul meu nelimitat și necondiționat. Prezan, da!... Este un om cinstit!... Lui nu-i fac opoziție... așa cum nu fac nimănui... Mie, după recunoașterea meritelor mele, în străinătate, țara nu mai are ce-mi da. De dat, îi pot da eu.

Carol, mișcat, luă de pe birou o cutie și i-o întinse:

— Domnule profesor! Pentru meritele dumitale culturale, ți-am acordat cordonul Carol I... Iar pentru sfaturile dumitale, îți mulțumesc din toată inima. Te asigur că voi ține seama de ele.

Arghir se înclină.

— Mulțumesc pentru cordon, sire!... Dar sînt sigur că tot pe Dacu îl vei numi prim ministru.

Surprins o clipă, regele pufni de rîs:

— Te știam apostol, domnule profesor, dar nicidecum profet. Va trebui să-l pun pe Dacu. N-am încotro. Sînt obligat. Nu știi? În politică pornești de la o idee și ești silit să ajungi la alta. Dar să știi că mă gîndesc și la Prezan... Dacă ar fi să-l numesc pe Prezan, ai accepta vice-președinția?

Arghir roși de umilință. Prezan președinte, și el numai vicepreședinte ! Nu ! Decît o asemenea situație rușinoasă, mai bine numai ministru.

— Nu, sire ! Nici să nu pomenști despre așa ceva. S-ar speria ceilalți. Mă mulțumesc cu un simplu ministeriu.

— Care ?

— Acela pe care nu-l va primi nimeni. Pentru că eu, sire, sînt un biet profesor care-și vede de treaba lui. Un biet occidental, rătăcit în această țară orientală. Cînd universitățile americane văd în mine pe cel mai proeminent reprezentant al culturii contemporane — în țara mea nu mi se dă nici măcar atîta atenție cît se acordă cutărei doamne care se agită în saloanele pariziene.

Cel din urmă dintre șefii de partide consultați de rege fu Dacu.

— Domnule Dacu, începu regele, mi-ai spus că-mi stai oricînd la dispoziție. A sosit momentul.

— Regret, sire, că nu pot să accept !

— De ce, domnule Dacu ? Parcă ne-am înțeles !

— Sînt bolnav. De cîteva săptămîni duc pe picioare o gripă cu temperatură de 38 de grade.

Regele ar fi vrut să găsească pe fața lui Dacu urmele gripei, dar se osteni în zadar : Dacu părea perfect sănătos.

— Sper, domnule Dacu, că acuma nu mai ai temperatură.

— Acuma n-am ! Dar s-ar putea să am diseară... sau mîine...

Era atît de neașteptat răspunsul lui Dacu, încît regele, instinctiv, făcu un pas înapoi :

— Doamne ferește !

— Desigur ! zise Dacu, pe care zîmbetul ironic al regelui nu-l stingherea. Și apoi, temperatura pe care am avut-o și n-am îngrijit-o, m-a slăbit teribil... Simt că am urgentă nevoie de odihnă...

— Te vei odihni, domnule Dacu, te vei odihni ! insistă regele. De fapt, putem suspenda lucrările Parlamentului, ca să-ți poți lua un concediu.

— Va fi greu, sire... Nu se poate !... Ca prim ministru, mai ales în primele zile de domnie a maiestății

voastre, nu mi-aş putea permite un concediu... Numiţi pe un altul...

Regele îl asculta şi citea în vorbele lui îngîmfarea omului care, fiindcă se simte tare, este decis să nu cedeze decît dacă este implorat.

— Am înţeles ! zise regele, cu o politeţă rece. Gripa te împiedică să iei o hotărîre. Dar eu înţeleg să mă conduc în domnia mea numai după normele constituţionale. Şi normele acestea constituţionale cer ca dumneata să formezi guvernul, pentru că dumneata deţii majoritatea în Parlament. De aceea, domnule Dacu, te rog... şi insist... să primeşti însărcinarea de a face guvernul.

Preşedintele naţional-ţărăniştilor îşi epuizase toate obiecţiile posibile spre a putea să apară în ochii regelui drept un om care nu se îndeasă la putere — aşa că acum putea să accepte. Frîngîndu-şi trupul ţeapăn în două, răspunse:

— În faţa voinţei maiestăţii voastre, mă închin !

— Mulţumesc ! zise regele.

Şi adăugă, pe un ton glumeţ:

— Ştiam că patriotismul dumitale va învinge gripa...

Şi acum, domnule preşedinte, ca să nu ne pierdem vremea, ce părere ai despre situaţia juridică a mamei mele şi a mamei copilului meu?... Este o problemă care mă supără. Ţara vrea să fie lămurită...

— Sire, soluţia e pregătită ! Mama maiestăţii voastre se va numi regină — regina Maria — fără a i se spune maiestatea sa... Iar mama marelui voievod Mihai se va numi maiestatea sa Elena, fără a i se da titlul de regină !

Formula i se păru lui Carol atît de ingenioasă, încît scutură mîna lui Dacu de cîteva ori:

— Te felicit ! Sper că pînă şi mama va fi satisfăcută.

★

Soarele amiezii de iunie se prelingea ca o pastă de plumb topit peste capetele şi feţele jandarmilor şi agenţilor adunaţi în piaţa Gării de Nord s-o întîmpine pe regina Maria. Era încă un moment emoţionant în istoria restauraţiei: regina Maria îşi întrerupea brusc voiajul în străinătate, unde avea treabă şi se întorcea

grăbită în țară, spre a-l îmbrățișa pe iubitul ei fiu. De aceea, toți așteptau, asudați și nerăbdători, trenul.

— Mă, când vine odată trenul ăla, că ne topim de sete !... Uraaaa !...

Sosise în capul pieții patriarhul care se dădu jos din mașină și urcă scările dinspre peron. Peste cinci minute sosi și fostul regent Sărățeanu, salutat de mulțimea fiartă și dornică de o limonadă, cu un « uraaa ! » prelung... Peste alte cinci minute apăru și regina Elisabeta a Greciei... Și, așa, din cinci în cinci minute, apărură, unul după altul și Dacu și Crai-Voievod și Jugănaru și Spiru Maramă... pînă sosi însuși regele Carol II, împreună cu voievodul Mihai și prințul Nicolae. De aici înainte, jandarmii lui Maramă și agenții lui Belciug își deplasară uralele spre peronul de sosire, unde membrii familiei regale, miniștrii, autoritățile, stăteau cu gîtul întins și se uitau cum se apropie trenul mult așteptat... Maiestuos, sclipitor, pufăind cu importanță, trenul regal intră, cu viteză din ce în ce mai scăzută în gară, și lunecă liniștit de-a lungul peronului.

Din ușa vagonului, regina Maria, radioasă în toaleta ei gris asortată la pălăriuța ei de aceeași culoare, salută de departe mulțimea. Apoi, nerăbdătoare să-l strîngă la piept pe Carol al ei, nu așteaptă ca trenul să se oprească, ci sări jos din mers, și, îmbujorată de fericire, alergă spre rege, cu brațele deschise:

— Carol ! Dragul meu !

Și sărutîndu-l cu patimă pe amîndoi obrazii, de cîteva ori, îi șopti:

— Secătură !

Carol, cu ochii atît de inundați de lacrimi încît nu putu distinge exact pe cine are în brațe, strigă sfîșietor:

— Mamă !...

Și, în plină îmbrățișare, îi strecură, cu năduf, în ureche:

— Iar ai început cu mahalagismele dumitale ?

IV

Deși pe birou cu două ventilatoare: unul în dreapta și celălalt în stînga, lui Stănică Popescu tot îi era cald. Cald de nu mai putea. Așteptarea aceasta îl înnebunea. De azi dimineață scrisese regelui Carol: « Maiestate, Am Servit pe Gloriosul Marele Vostru Unchi Carol I, Învîgătorul Oastei Lui Osman Pașa La Plevna, L-am Servit Pe Marele Vostru Tată Glorios, Regele Ferdinand I Cel Loial, Învîgătorul Nemților La Mărășești, Vreau Din Tot sufletul meu De Român Să Servesc Pe Maiestatea Voastră Cu Toată dragostea mea. Pentru Aceasta Nu Solicit Maiestății Voastre Decît O audiență.»

Scrisoarea aceasta i-a scos peri albi lui Stănică Popescu. O viață întreagă a știut că dacă te adresezi regelui, scrii cu inițiale mari numai anumite cuvinte. Cum

ar fi «Maiestate» sau «Tron», sau «Dinastie», sau alte substantive sfinte de felul acesta. Dar de trei zile, de când i-a adresat lui Carol II o cerere de audiență și n-a primit nici un răspuns, Stănică nu mai știa cesă creadă. Și când aseară l-a mai informat și un binevoitor de la palat că regele e foc supărat pe el, Stănică Popescu și-a pierdut capul cu totul. Supărat — de ce? De ce? De ce să fie supărat regele pe un cetățean devotat și cinstit ca Stănică Popescu, proprietarul celui mai mare ziar românesc: *Globul*?

Și-a stors creierii Stănică Popescu... poate o fi asta, poate o fi ailaltă... degeaba!... Prostii! Nu asta l-a supărat pe maiestatea sa regele Carol II. O fi altceva. Ce?... Și s-a oprit la scrisoare!... Să știi că regele s-a supărat că în scrisoare i-a pus și cuvinte cu inițiale mici!... Asta e!... Toate trebuiau să înceapă cu litere mari!... Toate! Și «sufletul meu»... Și «dragostea mea»... și «audiență»... toate!...

Mulțumit că a dat de fir, Stănică Popescu a așternut pe hîrtie o nouă cerere de audiență și l-a trimis cu ea la palat, personal, pe consilierul său intim Mihail Ghiora, zis Segălică. Și acuma, nădușea așteptînd. Era chestie de onoare! El și tronul!... Tronul și dinastia!... Tot programul gazetei!... Tronul și dinastia!... Fără asta, vorba aia...

Era să și spună și vorba aia, dacă în clipa aceea n-ar fi intrat Segălică.

— Ei? sări Stănică din fotoliu. Ce-ai făcut?

— Nimic! zise Ghiora, trist.

Cu un leșin la inimă, Stănică abia mai putu bîlbîi:

— Ce-i aia nimic, Segălică? Spune!

— Nimic!... A rupt scrisoarea matală în bucăți-bucățele... uite-așa!

— Cine?

— Regele!

— Chiar regele?

— Chiar el! Cu mîinile lui...

— De unde știi?

— Mi-a spus-o generalul Mateescu. Zicea că era așa de furios regele, că s-a făcut galben ca ceara și că i-au ieșit ochii din orbite... uite așa!

— Păi de ce? întrebă Stănică, mai mult mort decât viu. N-a spus nimic?

— Ba de spus a spus el ceva!

— Ce?

— Ei, ce!

Aici, Stănică redeveni Stănică. Cu un muget de mînie, sări la Ghiora, îi puse mîna în piept și începu să-l scuture:

— Mă, spune mă, că acuș uit cine ești!... Spune, mă, că te ucid!

Ghiora îndepărtă încetișor mîna lui Stănică și răspunse:

— Păi, să-ți spun! Dacă ții atîta... îți spun! A zis o singură vorbă: pește!

Din tot obrazul lui Stănică nu se mai vedea decât albul ochilor, căscați de groază și disperare.

— Pește! bolborosi directorul *Globului*. Maiestatea sa regele Carol II să mă facă pește!... Maiestatea sa regele Carol II!

— Da, da! îl asigură Ghiora căruia-i sîngera inima de mila patronului său. Maiestatea sa regele Carol II...

Un urlet jalnic țîșni din gura lui Stănică Popescu:

— De ce, mă? De ce? Zi tu: de ce? Ce i-am făcut?

După ce-și aprinse o țigară, Ghiora îi răspunse:

— Ei, de ce!... Numai de mamă nu l-ai înjurat!

Lui Stănică îi veniră lacrimi în ochi de nedreptatea care i se face.

— Să-l înjur de mamă?... Eu să înjur de mamă pe maiestatea sa regele Carol II!... Adică cum?... Asta ar însemna s-o înjur pe maiestatea sa regina Maria... Se poate să zici tu una ca asta? Tu, să zici una ca asta?

— Dar cine zice, coane Stănică?... Tocmai că Mateescu zicea că pe maiestatea sa regele Carol II numai de mamă nu l-ai înjurat. Da-ncolo, cine a susținut, în toți anii din urmă, campania anticarlistă dusă de liberali, dacă nu dumneata?

Spre uimirea lui Ghiora, chipul lui Stănică, în loc să se întunece și mai mult, se luminează dintr-o dată.

— Ce-ai spus, mă Segălică? strigă directorul *Globului*, vesel. De aia e supărat?... Păi du-te-ndată la

Mateescu și spune-i că aia a fost politică, mă... Politică, mă !... Politică !... Mă auzi, mă, sau nu ?... Politică !... Și în politică nu se mai supără nimeni !... Și să se supere tocmai o minte luminată ca maiestatea sa regele Carol II ?... Politică !... L-am înjurat pentru că așa cereau atunci interesele țării... Dar acum, s-a isprăvit... Maiestatea sa regele Carol II e regele nostru !... Stăpînul nostru !... Să îndrăznească cineva să se atingă de el, că-l tai !... Așa să-i spui lui Mateescu: că aia a fost politică, mă, nu ceva serios !... Politică !... Du-te, mă, la Mateescu și spune-i că pun gazeta la dispoziția maiestății sale regelui Carol II... Ce-o vrea, aia să facă din ea... N-o să ies din cuvîntul lui nici măcar c-o iotă... Hai, du-te !

Dar Ghiora nici nu se mișca.

— Degeaba, coane Stănică ! făcu el. I-am spus-o și asta lui Mateescu: « Domnule general, te rog comunică maiestății sale regelui Carol II că domnul Stănică Popescu îi stă cu trup și suflet la dispoziție și că nu va ieși din cuvîntul lui niciodată ! Niciodată ! Numai să-l primească ! » Mateescu m-a ascultat, a intrat la rege și cînd a ieșit, ce crezi că mi-a spus ?

— Hai, spune odată ! zise Stănică Popescu, care mai mult horcăia decît vorbea.

— « Spune-i peștelui — așa a zis maiestatea sa regele Carol II — spune-i peștelui că oricum, fie că-l primesc, fie că nu-l primesc în audiență, tot n-o să-l las să iasă din cuvîntul meu »...

De data aceasta, directorul *Globului* a înțeles. Fără putere, se tîrî pînă la birou și se lăți ca un aluat moale în scaunul lui de director. Acuma nu-i mai era cald, ci rece. Înghețascră în el și sîngele și inima și creierii. Gheață !... De jur împrejur numai gheață !... Maiestatea sa regele nu vrea să-l primească... Și-l mai și amenință... Maiestatea sa regele !... Și mintea, mintea refuză să-i vină într-ajutor. Regele Carol II trebuie îndulcit... dar cum... cînd miei nu-ți dă voie să te apropii de el ?

— Mă, Segălică ! zise directorul *Globului*, cu jumătate de gură. Ce-ar fi să-i tragem un articol de omagii la adresa maiestății sale regelui pe chestia declarațiilor lui Dacu ?

Vorbea, dar fără convingere, cu totul lipsit de speranță:

Ghiora se strîmbă, plictisit:

— Lasă fleacurile astea, coane Stănică !

Pe Stănică îl apucă un nou acces de revoltă.

— Ei cum, mă ? strigă el bătînd cu pumnul în masă. Păi așa merge treaba ? Eu să zac aici, în timp ce mii de lichele să se poată îndesa la pomana regală ? Toți derbedeii să poată ajunge la el și eu, eu, Stănică Popescu... eu, care sînt cineva în țara romînească, să fiu aruncat ca o otreapă ?

Dar în sufletul lui simțea că urlă în deșert. Tăcu, deci, și rămase iar nemișcat, cu privirea goală și cu obrazii căzuți, ca un om care nu vede înaintea lui decît ștreangul sau falimentul !... Falimentul !... Cuvîntul îi apăru în minte cu litere de foc și-l galvaniză ! Stănică Popescu falit ? Nu ! Nu ! Nu !... Nu se poate ! Stănică Popescu e firmă solidă ! Stănică Popescu mai știe să lupte ! A trecut el, Stănică Popescu, și prin altele, mai grele !... Nu !... Încă n-a murit Stănică Popescu !... Stănică Popescu mai are idei !... Idei !...

— Segălică ! strigă el voios. Am găsit !... Ceva digranda !... O idee primantîi... Să i-o recomanzi lui Mateescu pe Nineta pentru maiestatea sa regele Carol II...

Lui Segălică începură să-i joace ochii în orbite:

— Pe Nineta ?... Fina dumitale ?

— Ea !... Gîndește-te, Segălică !... Șaptesprezece anișori mă !... Trufanda !... Prospătură !... O bomboană !... Să știe maiestatea sa regele Carol II ce-i în stare să facă Stănică Popescu pentru țară... Șaptesprezece anișori... Să răscolești tot Bucureștiul și nu găsești două ca Nineta mea !... Hai, du-te fuga !... Nu sta, că nu-i timp de pierdut !

Ghiora, căruia ideea îi dădea și lui mari speranțe, era acum dincolo de ușă, cînd Stănică alergă după el:

— Mă... și să știe maiestatea sa că-i de la mîna mea... Auzi ?... C-alminteri n-am făcut nici o brînză !

Supărat, Segălică îi răspunse:

— Ia nu mă mai muștrului atîta, coane, că doar nu-s copil !... Știu eu ce-i aia !... Chestie mare, coane ! Ce ?... E pentru întîia oară ?

Stănică nu mai spuse o vorbă. Avea toată încrederea.

Gras și greoi, Aureanu, condus de prințul Nicolae, urca scările din dos ale palatului, gîfîind și gemînd de oboseală, cu exagerație ostentativă, ca să-și arate nedumerirea: de ce pe scările din dos? Nu înțelegea rostul acestci măsuri conspirative. Pentru întia oară în lunga lui viață politică i se întîmpla să fie primit în audiență de rege pe altă ușa decît cea din față. Intrigat de ciudățenia faptului, îl întrebasese pe prințul Nicolae:

— De ce pe aici, alteță?

Dar Nicolae îi răspunsese evaziv:

— Este voința fratelui meu!

Aureanu își dădu seama că mai mult nu va putea scoate de la prinț și, resemnat, începu să urce treaptă cu treaptă, tamponîndu-și mereu cu batista fruntea și gîtul.

Regele îi făcu o primire mai mult decît prietenească:

— Domnule Aureanu... domnule Aureanu... te văd în sfîrșit!... Pe unde ai fost?...

— M-au prins evenimentele, sire, tocmai prin Bosnia și Herțegovina... Dar cum am aflat, am lăsat totul baltă...

— Bine ai făcut! Avem treabă multă, domnule Aureanu!... Trebuie să curățim grajdurile, domnule Aureanu... Și în primul rînd, cele liberale!

Aureanu ascultă și înregistrează cuvintele regale cu o ureche complezentă. Știe că regele urăște tot atît de mult pe Viziri, cît îl urăsc și Vizirii pe el, încă din 1919, de la prima lui renunțare la tron — și că cea mai obsedantă preocupare a lui Carol este să le dezmembreze partidul. Deși de trei ani fruntaș liberal, Aureanu nu avea nici el nimic împotriva dislocării partidului național-liberal, în care imigrase doar provizoriu. Toată viața lui, Aureanu a aderat sau a întemeiat cîte un partid politic, sub rezerva provizoratului. Aureanu își făcuse din acest provizorat o virtute, pentru că nu și-a pus niciodată experiența politică la dispoziția unui partid, ci numai la dispoziția regelui. Iar dacă din 1927, Aureanu

părea că se stabilizează în partidul liberal, în care a mai fost membru fruntaș cu mulți ani în urmă, aceasta s-a putut întâmpla numai pentru că, de când a murit regele Ferdinand, nu se mai găsea la palat un alt suveran pe care să-l poată servi și care să-și dea seama că el îl servește. Acuma, însă, palatul era din nou locuit — și Aureanu avea cu cine vorbi.

— A propos de liberali, sire ! zise el. Cunoaște maiestatea voastră declarațiile făcute aseară de Sorcoveanu ?

De când s-a înapoiat în țară, Carol nu prea auzise multe despre Sorcoveanu. Tot ce știa era că Dacu, pentru a se debarasa de bunul său prieten Sorcoveanu, care-și permitea oarecare independență în partid, i-a aranjat o farsă: într-o seară, când știa că Sorcoveanu se duce la Operă, Dacu a trimis acolo câțiva generali național-țărăniști, care, cum îl vor vedea pe Sorcoveanu, să se ridice cu toții și să părăsească sala, demonstrativ, în văzul lumii întregi. A doua zi, generalii — tot după indicațiile lui Dacu — au explicat prin presă că manifestația lor ostilă de aseară se datorește indignării ce-a stîrnit-o în sufletul lor de romîni, prezența într-o sală de operă romînească a unui filogerman, care a pactizat cu nemții în timpul războiului de întregire. Incidentul a avut consecințele urmărite de șeful național-țărăniștilor: Sorcoveanu, dezgustat nu atît de gestul generalilor care nu erau decît niște unelte, cît de fățărnicia lui Dacu, demisionă în aceeași zi din partid. Asta era tot ce știa regele despre Sorcoveanu.

— N-am auzit nimic ! zise Carol.

— E pur și simplu senzațional ! rîse Aureanu. Închiiți-vă, sire, că Sorcoveanu a devenit scutierul Vizirilor !

— Sorcoveanu ? făcu regele, sincer uimit. Tocmai el ? Doar Vizirii s-au purtat cu el și mai rău decît Dacu !...

— Ce-are aface ! replică Aureanu. Ca să se răzbune pe Dacu !...

— Da ? Și ce spune în declarațiile lui ?

— Justifică atitudinea de rezistență a liberalilor față de restaurație...

— Serios ? zise regele pe care buna dispoziție îl părăsi brusc.

— Da ! Și dă argumente destul de picante !

Și Aureanu arată regelui cum Sorcoveanu este uimit că se găsesc *unii* care dezavuează pe liberali. Când liberalii ar trebui de fapt felicitati. Să presupunem — zice Sorcoveanu — că reîntoarcerea lui Carol și lovitură de stat din 6 iunie n-ar fi întâmpinat nici o rezistență. Dar cine garantează că peste o săptămână nu s-ar da o nouă lovitură de stat, pentru răsturnarea lui Carol? Și cum ar trebui să fie întâmpinată acea contralovitură? Tot fără rezistență? Din această lipsă de rezistență, ce s-ar deduce? Că în țara românească nu există o opinie publică și că poporul român este lipsit de orice simț democratic care să-l ajute să cîntărească o schimbare, înainte de a o accepta sau respinge. Așa că, partidul liberal, opunîndu-se în primele momente loviturii de stat, nu numai că și-a salvat onoarea sa de partid democratic, dar a salvat însăși ideea democrației — și prin aceasta a servit țara și tronul. Ceea ce dă valabilitate restaurației, așadar, este însăși opoziția partidului național-liberal, care, dacă iese înfrînt de majoritatea țării favorabilă revenirii lui Carol în țară, iese mărit prin curajul său de a ține sus, cu orice preț, drapelul democrației!

— Dar știi că e abil Sorcoveanu! rîse regele. Cum s-ar zice, Vizirii cad iar pe patru labe...

— Ca-ntotdeauna, sire! Din dorința de a da proclamării maiestății voastre ca rege un caracter desăvîrșit de legalitate, v-au făcut această opoziție. Prin aderarea majorității celorlalte partide și prin rezistența național-liberalilor, a fost realizată adevărata expresie a voinței poporului!

— Bun! Și acum?

— Și acum, sire... acum...

Regele se aplecă, interesat de cele ce ascunde zîmbetul șiret al lui Aureanu.

— Acum, sire, continuă fruntașul liberal, partidul liberal bate în retragere.

Dar Carol, în loc să se bucure, cum s-ar fi așteptat Aureanu, se arată foarte îngrijorat:

— Cum asta... bat în retragere?

— Da! Ei zic acum că partidul liberal este prea conștient de îndatoririle sale către patrie și este prea

mult un partid de ordine, ca să împingă țara la dezordine și la război civil.

— Auzi, auzi ! Acuma găsesc că restaurația este o stare de ordine... Și...

— De aia, zic ei. partidul național-liberal rămâne în expectativă binevoitoare și patriotică.

Carol se cruci:

— Ferește-mă, doamne, de bunăvoința Vizirilor !... Asta-i tot ?

— Ba mai este ceva !... Partidul liberal, zic liberalii, nu este un partid revoluționar, ci unul monarhic. Partidul liberal socotește că ceea ce s-a petrecut este o revoluție... Dar recunoaște situația de fapt.

— Ce ? Cum ? Recunosc situația de fapt ? Dar câte zile sînt de cînd răcneau liberalii că nu recunosc situația de fapt ?

— Cinci zile !

— Și câte zile sînt de cînd l-au exclus din partid pe George Viziru pentru vina de a fi recunoscut situația de fapt ?

— Patru !

— Și în patru-cinci zile s-au și răzgîndit fanarioții ăștia ?

— Categorie, sire !... Au remușcări !... Înainte de a veni aici am stat de vorbă și cu Muică și cu Vintilă. Muică e distrus.

— O ! făcu regele, scurt.

Aureanu, care vedea cum crește curiozitatea lui Carol, îi relată, cu lux de amănunte, tot ce a vorbit cu Muică.

— Dar ce ți-a venit, l-a întrebat el pe Muică, să spui că mai bine-ți tai mîna decît să i-o întinzi regelui ?

— Nu mă mai întreba ! Sînt destul de nenorocit de ceea ce am făcut. Nu știu nici eu ce m-a apucat. M-a luat gura pe dinainte. Și apoi, n-am vrut să se creadă că mă desolidarizez de Vintilă și că vreau să-i iau locul.

— Dar de ce ai votat pentru excluderea lui George ?

— Eu am fost contra. Dar așa au vrut Vintilă și Dinu. Mai ales Dinu !

— De ce? Pentru că s-a dus George la rege? Ei, bine, dragă Muică, află că eu mă duc chiar azi la rege... Să vad! O să mă dați și pe mine afară din partid?

— Ba nu, ba nu! i-a răspuns Muică. Du-te!... E chiar foarte bine că te duci... De aia am și venit să-ți vorbesc! Te rog, vezi dacă regele ar fi dispus să mă primească. Eu aș vrea să-i cer o audiență și să mă explic!

Aureanu se opri, ca să vadă ce spune regele. Dar regele parcă nici n-auzise.

— Și Vintilă? îl îndemnă el pe Aureanu.

— Vintilă a fost și mai limpede. « Spune regelui că-i dau tot concursul dacă este de părere că acest concurs ar fi util pentru binele țării! Dacă regele vrea să mă vadă, sînt gata să merg la el. Dar nu voi cere audiență, decît dacă regele-și exprimă dorința să mă vadă! »

Spontan, regele, fără să se întrebe dacă Aureanu mai are sau nu ceva de adăugat, consimți:

— Spune-i lui Vintilă că doresc să-l vad. Poate să-mi ceară o audiență.

— Și Muică?

— Muică e o lichea! Să mai aștepte! Am să-l primesc mai tîrziu. Vintilă e altceva. Pe Vintilă poți să-l urăști, poți să-l iubești... dar este un domn!

Aureanu se întreba ce se petrece în capul regelui, care abia cu cîteva minute înainte schimba fețe-fețe de furie cînd i se vorbea de bătrînii Viziri — Vintilă și Dinu — și acuma vrea să se împace cu ei. Și cu George? Cum rămîne cu tînărul George despre care toată lumea politică știe că a fost instigat de rege să provoace spărtura în partidul bunicului, tatălui și unchilor săi — spre a-și face, din fărîmături, un partid propriu! Ce gînduri are Carol față de George?

— A fost și George Viziru la mine! insinuă Aureanu.

— George! zise Carol, cu un aer decepționat. După cîte îmi spunea, am crezut că dacă el pleacă, sare partidul în aer. Și cînd colo știi cîte din cele șaptezeci și una de organizații liberale îl urmează?

— Știu! Una!

— Poftim!... Una. Și cu una o să facă un partid? Aureanu, milos, interveni pentru George:

— Sînt numai patru zile, sire !... Mai are timp !...

— Să fie sănătos ! zise regele. Dacă are el timp, am și eu... Deocamdată, domnule Aureanu, avem treburi mult mai urgente. Cum vezi dumneata situația ?

— Ce să vă spun, sire ? Este situația care a făcut imperioasă revenirea maiestății voastre în țară !... Ați venit, sire, în ceasul al doisprezecelea, sau cum spune poporul, tocmai la țanc... Încă o clipă de întîrziere, și țara s-ar fi prăbușit ! Lipsește, sire, o mîină tare, care să facă puțină ordine aici. Ordine înainte de toate ! Ordine peste partide și în contra partidelor ! Fără milă și fără cruțare !... Repet: peste partide și împotriva partidelor ! Partidele sînt un balast ! De parlament, să nu mai vorbim ! Parlamentul este o instituție care nici nu se poate adapta la spiritul adevărat românesc. Se flecărește mult și nu se face nimic. Iar parlamentarii sînt niște pungăși. Toți !... Maiestatea voastră are dreptate cînd spune că trebuie să se înceapă o acțiune de curățenie în țară. Curățenie mare, sire !... Fără milă și fără cruțare... Împotriva partidelor și contra partidelor... Pentru o asemenea operă, sire, eu stau cu trup și suflet la dispoziția voastră !

Regelui îi creștea inima de bucurie cînd auzea cum îi vorbește, în sfîrșit, un om care nici nu-ți pomeneste despre democrație, ci-ți spune cînstit, fără ocol, tot ce gîndește. Dușman al partidelor, dușman al parlamentului, dușman al parlamentarilor — și pentru curățenie, fără milă și fără cruțare... Este ceea ce și-a spus și regele cu un ceas înainte, cînd Belciug i-a făcut un raport asupra situației din țară. Toată lumea — zicea Belciug — e fericită că are un nou rege, în afară de muncitorime. Tocmai în zilele acestea de sărbătoare pentru țară, ei și-au găsit să se țină de greve. Grevă la Buhuși, grevă la Reșița, grevă la Cîmpina... Agitații pentru grevă la Oravița, la Cluj, la Timișoara, printre muncitorii de la căile ferate. Vor ziua de 8 ore, respectarea repausului duminical, acordarea concediilor în afară de calea pensionării — și înlăturarea șomajului. La o întrebare a regelui, Belciug i-a precizat: Șomeri sînt ! Cîți ? Nu se știe ! Dar muncitorii zic: De ce să fie, de pildă, la Ploești aproape două mii de muncitori șomeri, în timp ce la

toate rafinăriile, muncitorii folosiți fac cîte două-trei ore pe zi suplimentar? Sau în capitală! Zece mii de muncitori se plimbă în capitală și se uită cum fabricile, toate, lucrează cîte zece-douăsprezece ore zilnic. De aceea, pentru ca să poată fi folosiți și șomerii, muncitorii cer interzicerea orelor suplimentare, interzicerea de a se comanda în străinătate ceea ce se face în țară, interzicerea concedierilor, interzicerea...

— Ce ne mai interzic dumnealor? se răsti Carol, a cărui răbdare ajunsese la limită. Să ne spălăm? Să fumăm? Să mîncăm?... Poate că nici să strănutăm nu ne dau voie?... Acum îmi dau seama cît de bine au mers treburile pe aici, dacă niște neșesălați au ajuns să-și permită să ne învețe pe noi ce este permis și ce este interzis! Și dumneavoastră... dumneavoastră ce faceți? Dormiți?...

— Nu dormim, sire! s-a apărat Belciug. Facem tot ce putem! Îi arestăm, îi închidem, îi mai tragem nițeluș de urcchi, să se învețe minte... Dar nu-i vina noastră, dacă lor nu le intră în cap și zbiară că asta-i dictatură... Și se mai bagă și comuniștii la mijloc...

— Dar cine-ai vrea să se bage, dacă nu comuniștii? strigă Carol. Asta-i o scuză?

— Nu-i nici o scuză, dar...

— Dar, ce?... Să nu mai aud altă dată prostiile astea, Belciug... Te rog!... Ți-o spun pentru întâia și ultima oară! Să curmi toate porcăriile astea cît mai degrabă!... Fără milă și fără cruțare!

Erau exact vorbele lui Aureanu: fără milă și fără cruțare! Pentru acest program de guvernare, Aureanu părea ca turnat. N-a reprimat el greva generală din 1920 — și n-a arestat el întreg congresul socialist din 1921?

— Domnule Aureanu, îi răspunse el, voi ține seama de oferta dumitale, mai curînd decît crezi.

Și la ușă, adăugă:

— Noi doi, domnule Aureanu, sîntem destinați să facem lucruri mari pentru țara aceasta.

Afară, aștepta Mateescu, să-l conducă pe Aureanu tot pe scara din dos. Aureanu nu se mai putu stăpîni să-i spună:

— Toate bune, Mateescule dragă! Dar de ce pe scara din dos?...

Generalul Mateescu, prieten intim al lui Aureanu, rîse blînd:

— Așa a cerut regele care ține la tine: ca tu să fii primit în secret. În secret... știi!... e mai senzational și află lumea mai repede!

Discuția de dimineată, mai întîi cu Belciug, apoi cu Aureanu, îl conduse pe Carol să dezbată mai pe larg, cu Dacu, în după amiaza aceleiași zile, problemele economice.

— Domnule Dacu, țara e străbătută de șomaj și de criză. Poporul român o duce prost. De ce? Știu mai de mult de la profesorul Arghir că poporul român o duce prost, pentru că nu știe să fie econom. Ceea ce este foarte rău, pentru că tot de la profesorul Arghir am învățat că economia este baza economiei — sau, dacă vrei, viceversa: economia este baza economiei... Și așa este! Numai cine știe să facă economii, își poate rezolva problemele economice. Poporul român nu știe să-și rezolve problemele economice. Va trebui să-l învăț eu. Cum? Deocamdată, prin exemplul meu personal... Așa că, domnule Dacu, țin să te informez că vreau să încep prin a face economii în bugetul casei regale. Și asta... imediat!

Dacu tăcea și asculta.

— După calculele mele sumare, domnule Dacu, pot realiza o economie de cel puțin douăzeci și patru de milioane pe an. Este o sumă, nu?

Dacu deschise gura.

— Douăzeci și patru de milioane, desigur, este o sumă! Dar de unde economia aceasta?

— Din personal, domnule Dacu! Curtea regală are un personal prea numeros. Vreau să-l reduc. Uită-te și dumneata! Membrii casei mele civile și militare... nu vorbesc de valeți, de cameriste, de șoferi, de pădurari și așa mai departe... ci numai înalții demnitari ai curții se ridică la șaptesprezece, este enorm! Șapte-

sprezece ! Ce-mi trebuie mie atîția?... De pildă, ce-mi trebuie mie un ministru, sau un mare șambelan al casei regale ! Este absurd.

Dacu dădu sceptic din cap :

— Nu-i chiar așa, sire ! Un ministru al palatului reprezintă... mă rog...

Carol, care nu vroia să risipească timpul țării în pertractări sterpe cu primul ministru, nici nu-i mai îngădui să termine.

— Bine, am înțeles, zise el. Îl păstrez. Un ministru, înțeleg ! E necesar ! Dar un consilier regal ? Ce-mi trebuie un consilier regal ?

— Nu uitați, sire, obiectă Dacu, că un consilier regal nu este simplu consilier regal, ci mai este și mare maestru al curții și administrator al domeniilor regale. Funcție grea, răspundere mare !... Cine să se ocupe de toate treburile acestea ?

— Bun ! căzu regele de acord. Las'să rămînă. În definitiv, își scoate leafa ! Dar ce-mi trebuie un mare maestru de ceremonii ?

— Maiestatea voastră doar n-o fi vrînd ca funcțiile marelui maestru de ceremonii să fie împlinite de ministrul palatului, sau de consilierul regal. Sînt funcții și funcții. Una nu poate fi confundată cu cealaltă.

— Admit ! Dar un mare maestru de vînătoare ?

— Este același lucru, sire ! Un mare maestru de vînătoare își are sarcinile lui perfect definite. Vînătoarea face bine maiestății voastre !

— Nici vorbă ! Ai dreptate !... Dar spune dumneata ce rost arc să mențin un mareșal al curții regale ?...

— ...care e și ministru plenipotențiar, sire ! îi atrase Dacu atenția.

— Ei și ? N-am un ministru al palatului ? Ce-mi mai trebuie un ministru plenipotențiar ?

— Sire, mă mir ! Este o constituție a curții ! Este o tradiție de secole. Nici unul din marii voștri strămoși n-a găsit că dacă există un ministru al casei regale, ar trebui suprimat ministrul plenipotențiar. Sub Ludovic al XIV-lea...

— Bun, bun ! Fie !... Dar ai să admiți că funcția de secretar al palatului e, într-adevăr, de prisos !

— N-admit de loc ! replică energic primul ministru. Secretarul palatului e și prefectul palatului. A admite un palat fără prefect, ar însemna să admit un palat fără ordine. Nu se poate !

— Just ! zise regele cu resemnare. Va trebui să-l păstrez... Și acuma, adjutanții ! Am trei. Nu e prea mult ?

— Dimpotrivă ! Găsesc că e prea puțin. Trebuie patru ! O cere prestigiul coroanei. Țara poate suporta un aghiotant în plus pentru regele ei. N-ar fi un sacrificiu prea mare.

— Atunci ce fac cu ofițerii de ordonanță, domnule Dacu ? Am patru !

— Vor fi cinci, sire ! Cinci ! Este ridicol ca maiestatea voastră să aibă patru adjutanți și tot patru ofițeri de ordonanță. Sînt necesari cinci !... Cel puțin cinci !

Regele vedea că Dacu are dreptate. Cinci ofițeri de ordonanță sînt indispensabili. Prin urmare, economia trebuia făcută aiurea. Carol mai parcursese o dată tabloul membrilor casei lui civile și militare — și constată că un singur post a mai rămas în discuție: cel de bibliotecar. Extraordinar ! Tocmai pe bibliotecar îl uitase, cînd trebuia să înceapă cu el. Auzi ! Un bibliotecar ! Cînd țara moare de foame, el să-și țină un bibliotecar !... E revoltător ! Nu-i vreme azi de bibliotecari !... Afară cu bibliotecarul !... Desigur că Dacu o să aibă ceva de zis și cu bibliotecarul. Dar să și-o scoată Dacu din cap. Poate să dea domnul Dacu toate argumentele din lume ca să-și păstreze bibliotecarul, va fi în zadar. Aici nu cedează !

— Domnule Dacu ! făcu el, hotărît să se certe cu primul său ministru. Am găsit !... Bibliotecarul ! Îl concediez pe bibliotecar. Mă pot lipsi de el. Ce părere ai ?

Și se pregăti de luptă. Dar, spre marea sa satisfacție, Dacu se supuse imediat.

— Excelent, sire ! Este o măsură care va face o foarte bună impresie asupra țării. O s-o adopt și eu pentru bibliotecile publice. Bibliotecarii sînt un lux prea mare pentru criza de azi.

Dacu vorbea cu atîta entuziasm, încît regele avu impresia că-n acea clipă îl iubește.

— Mă bucur ! zise el. Și acuma, să trecem la lista civilă.

— Da ! zise primul ministru și desprinsе din dosarul pe care-l scoase din mapă, o hîrtie. Pînă la 8 iunie, lista civilă a casei maiestății sale regelui Mihai și a regenței s-a ridicat la cifra de douăzeci și două de milioane lei pe an. De la restaurație această listă civilă a căzut și a fost înlocuită cu una nouă !

— Cît ? făcu nerăbdător regele care nu putea suporta introduceri prea lungi.

— Ne-am gîndit la treizeci de milioane...

De indignare, Carol se întoarse scurt în călcîie, cu spatele la Dacu.

— Nu ! strigă el către fereastră. Vreau cincizeci de milioane.

Se pare că supărarea lui Carol era pentru Dacu un incident prevăzut, deoarece îi răspunse regelui calm, dar fără nici un fel de ezitare :

— Așa am și hotărît, sire, în consiliul de miniștri: patruzeci de milioane !

Cifra îl împacă pe rege cu soarta. De fapt, nici nu s-a gîndit că ar putea obține mai mult de patruzeci de milioane. Asta l-a și făcut să ceară cincizeci. În-seninat, se întoarse cu fața spre Dacu.

— Să nu ne mai tocmim, domnule Dacu ! Dacă zici dumneata patruzeci, fie patruzeci. Dar fără nici o sarcină !

— Evident, sire ! E lege ! Maiestatea sa regele nu plătește impozite.

— Nu asta mă interesează, domnule Dacu ! Atîta lucru mai știu și eu... că regele nu plătește impozite. Dar nu vreau să mi se dea pe cap, în lista asta civilă, pe nimeni... *Pe nimeni...* Am destule nevoi și așa !

Dacu desprinsе din dosar încă o hîrtie.

— Nici nu încape discuție, sire ! Știu că maiestatea voastră are greutăți. Așa că va avea țara grijă de fiul maiestății voastre ca și de soție...

— ...și de mama ! îl completă, repezit, Carol.

— Și de mama, sire ! îl liniști primul ministru care desprinsе din dosar încă o hîrtie. Este o datorie a țării de a o onora pe regina Maria, care, prin munca ei fără

preget la toate operele mari și generoase, este legată pentru totdeauna de suferințele acestui popor. Guvernul, luînd în considerație acest lucru, a hotărît să-i acorde o listă civilă de douăzeci de milioane lei anual.

Numai de rușinea lui Dacu, regele se reținu să nu tragă o înjurătură zdravănă la adresa iubitei lui mama: el, regele țării, numai patruzeci de milioane și mama lui, această femeie... în sfîrșit, această femeie imposibilă... douăzeci de milioane...

— Douăzeci de milioane? strigă, totuși, Carol, care nu-și putea masca indignarea. Ce-i trebuie mamei atîția bani?

— Pentru obligamente de reprezentare! răspunse Dacu, solemn.

Carol rîse de necaz:

— Asta ce-o mai fi? «Obligamente de reprezentare!»

— Regina Maria, sire, are de executat dispozițiuni costisitoare din testamentul regelui Ferdinand,

— Costisitoare, înțeleg, dar atît de costisitoare, asta mi-e mai greu să înțeleg!... Dacă ar fi vorba de o sumă de douăzeci de milioane, o dată pentru totdeauna, da!... Ar mai merge! Dar să i se asigure pe tot restul vieții cîte douăzeci de milioane pe an! Și dacă mama mai trăiește douăzeci-treizeci de ani, înseamnă că timp de douăzeci-treizeci de ani, adică pînă la adînci bătrînețe, să-i tot dai cîte douăzeci de milioane lei anual, pentru... cum îi zice?... da!... pentru obligamente de reprezentare în legătură cu testamentul tatălui meu. E de-a dreptul ridicol, domnule Dacu! Pur și simplu ridicol!

Opoziția lui Carol îl amări pe Dacu:

— Sire! Mai puțin nu-i putem da. Țara ar fi revoltată dacă ar afla că am lăsat-o pe regina Maria pe drumuri!

Carol, în mintea căruia începu să și încolțească o idee ispititoare, nici nu mai ascultă răspunsul lui Dacu.

— Și pentru mama copilului meu ce-ați hotărît? îl întrebă el pe primul ministru.

Dacu desprinsese o nouă hîrtie din dosar:

— Pentru a-i răsplăti marele devotament cu care l-a crescut și îngrijit pe voievodul Mihai și pentru a-i

înlesni să-și continue opercle de binefacere, țara a hotărît să acorde maiestății sale Elena, șapte milioane pe an.

— Și fiului meu...?

— Tot șapte milioane! zise Dacu.

Și adunându-și birțiile în mapă:

— Nu mă îndoiesc că poporul va primi cu însuflețire propunerea noastră, pentru că sînt convins că aceste sume corespund cu sentimentul unanim al țării...

Între timp, «ideea» se și copsese în mintea lui Carol, care deveni din nou agresiv:

— Ba eu nu sînt așa de convins! Decizia guvernului de a fixa el listele civile, mă jignește. Rolul acesta mi-ar reveni mie de drept, ca șef al casei regale. Guvernul, însă, privește lucrurile altfel. Nu-mi rămîne, deci, decît să trag concluzia că guvernul n-are încredere în simțul meu de echitate. Consider aceasta ca o insultă... O gravă insultă, domnule Dacu!

— Și ce ar dori maiestatea voastră? întrebă primul ministru, uluit de interpretarea neașteptată pe care o dădea Carol hotărîrilor guvernului.

— Să mi se încredințeze mie sumele acestea și să le împart eu, după cum îmi dictează conștiința mea și interesele țării.

În așteptarea lui Carol, care mai avea în audiență pe Dacu, corespondenții presei străine stăteau de vorbă cu prințul Nicolae. Fostul regent, bine dispus, n-avea astîmpăr. Mereu se ridica, trecea din fotoliu în fotoliu, își strivea în scrumieră țigară după țigară și făcea confidențe:

— Am de gînd să întreprind un voiaj în Anglia. N-am mai ieșit din țară de doi ani și jumătate și mă simt obosit.

— Ați muncit mult ca regent? întrebă unul din corespondenți.

— Ei așa! Sînt obosit de plictiseală. Regența a funcționat cît se poate de prost. Cum nu se poate mai prost.

Și înveselit de uimirea cu care gazetarii îl ascultau, își întări declarația:

— Cred că în viața mea n-am fumat atîtea țigări ca în timpul regenței.

— De ce ați acceptat?

— Am fost silit! Sînt membru al casei regale și am obligații. Trăiam fericit o viață de ofițer pe bordul unui vas de război englez, cînd am fost chemat, pe neașteptate, acasă. M-au despărțit de prietenii mei englezi și m-au silit să ocup o funcție înaltă aici, în țara aceasta, unde nu am prieteni, nu am pe nimeni. Sînt singur. Și mi-a fost greu. M-am simțit izolat. Ce mă privesc pe mine toate astea!

Și rîse discret:

— Aici sînt un englez în orient. Cînd o să mă văd iar în Anglia, o să mă simt ca nou născut.

Nu mai continuă, pentru că apăru Carol care, vioi și amical, se adresa corespondenților:

— La dispoziția dumneavoastră, domnilor!

Jurnaliștii profitară cu lăcomie de invitație:

— Am vrea să știm, întrebă unul din ei, dacă maiestatea voastră va lua parte activă la guvernare, sau dacă este pentru o guvernare strict parlamentară.

Regele medită un moment, apoi răspunse:

— Personal, sînt convinși că un suveran trebuie să rămînă în limitele constituției. Din parte-mi, voi face toate eforturile pentru o colaborare sincră cu guvernul și cu parlamentul. Datoria unui rege este să se înțeleagă cu oamenii politici din țara lui, pentru a face față dificultăților și în primul rînd, pentru a înlătura birocratismul. Personal sînt împotriva birocratismului... și pentru muncă. De cînd m-am înalțat... și nu-i nici o săptămînă... lucrez regulat cîte optsprezece ore pe zi la această masă.

Regele se opri un moment spre a-și arăta masa încărcată cu dosare, apoi reluă:

— Cîte optsprezece ore pe zi!... Sînt un om energetic și muncitor!... Nu-mi pierd niciodată răbdarea și curajul!... Caut mijloacele cele mai bune pentru întrebuintarea cît mai folositoare a banului public și a forțelor noastre de lucru. Este metoda oamenilor de afaceri americani și intenția mea este să conduc România după principiile unui om de afaceri american.

— Dar presa? întrebă un corespondent. Este adevărat că libertatea presei va fi redusă?

— Cum? făcu regele, scandalizat. Eu să reduc libertatea presei? Eu care am suferit de pe urma cenzurii și a stării de asediu? Niciodată! Nu voi admite nici o cenzură și nici o confiscare. Toată lumea poate să scrie ce vrea. Toată lumea e liberă să manifesteze pentru sau împotriva cui îi place. Armata nu va fi scoasă în stradă. Nici jandarmii. Chiar dacă s-ar manifesta la palat. Da! Să vie și la palat. Să poștească și în curtea palatului. Dar cu o condiție: nimeni să nu provoace scandal. Nici măcar un geam să nu spargă... Dacă...

Trebui să se întrerupă, pentru că secretarul lui particular, Puiu, intră fără să bată în ușă și cu un aer foarte aferat se apropie din doi pași de Carol și-i șopti la ureche:

— Un moment, sire!

Carol, care știa că Puiu nu-l deranjează decât numai din înalte rațiuni de stat, se ridică, îl luă de braț și se retrase cu el într-un colț:

— Ce s-a întâmplat?

— Ceva colosal, sire!... O fetiță... un bibelou... șaptesprezece ani... Îi zicc Nineta!... Liceancă, sire!... Divină!... Blondă... cu...

Lui Carol începură să-i clănțânească măselele.

— De unde ai luat-o?

— Mi-a predat-o Mateescu...

— Dar el de unde o are?

— Să nu vă supărați, sire! zise Puiu șovăitor. E fina lui... Stănică Popescu!

Dar regele, nici n-avea de gând să se supere:

— Fina lui Stănică Popescu? Cu atât mai bine! De ce să mă supăr? Una e Stănică, și alta e fina... Să mă aștepte fina... Viu imediat!

În timp ce Puiu zbura pe ușă, regele se apropie de corespondenți, și-și ceru scuze:

— Mă veți ierta, domnilor! Mai înainte de toate sînt rege și am datorii urgente față de țară!... În altă zi, oricînd, cu plăcere.

Și o luă cu pași iuți, după secretarul său Puiu.

V

După ce domnul ministru de interne Crai-Voievod îi repetă, cu un mic comentariu, cuvintele regelui precum că «ceva trebuie făcut», Aureliu Cziucziewicz, fără să întrebe, fără să se tocmească, fără să stea pe gânduri un singur moment, răspunse:

— Bine, domnule ministru! Să facem!

— Unde?

— Tot în Ardeal!

Crai-Voievod urmări câteva secunde rotocoalele de fum care-i țigneau din lulea, apoi mormăi, cu o manifestă lipsă de entuziasm:

— Ardealul... Ardealul!... Hm!... Ardealul...

În cele din urmă se hotărî:

— În ordine!... Fie și Ardealul!... Dar numai în județul Arad, nu! Te rog să lași în pace județul Arad.

Domnul ministru de interne vroia pace în județul Arad. A avut destule necazuri prin regiunea Ardealului! Și ce necazuri!... Și cât au ținut necazurile astea!... Nu o zi, nici două, ci trei ani la rînd. Tot cu chestia aia nenorocită a Olrețului! Olrețul era al lui. Moșia Olreț! Pentru că orice ai spune, tot moșie se cheamă că este. Că moșia este ea plină de rîpi și ponoare, că e mai mult nisip și piatră și că nu prea ai ce face cu pămîntul de acolo, nu-i vina lui Crai-Voievod. Nu el a făcut pămîntul. L-a făcut Dumnezeu. Poți să te iei de gît cu Dumnezeu? De asta și Crai-Voievod, suflet pios, nici n-a îndrăznit să aibă pretenții la Dumnezeu — și s-a gîndit, ca omul, să-și aranjeze lucrurile singur, cum s-o putea. Întîmplarea făcea ca în județul Arad să se afle niște proprietăți de-ale arhiducelui Iosef. Nu mare lucru: șase sute șaptezeci și patru de jugăre teren arabil, la Dohingia, cincisprezece clădiri în tirgușorul Chișinău, o moară cu turbine și motor la Nădab, o grădină de pomi fructiferi la Haida... Toate în județul Arad. Dacă arhiducele Iosef ar fi fost român, n-ar fi avut Crai-Voievod atîta necaz pe el. Dar arhiducele Iosef era austriac, din apriga familie imperială de Habsburg, care timp de sute de ani a ținut pe frații romîni din Ardeal sub robie. Și asta n-a mai putut răbda Crai-Voievod, care nu era un ardelean oarecare, ci unul din cei care au pus umărul la dezrobirea Ardealului. Nu unul din miile de luptători ardeleni, ci unul din cei doi-trei care au stat în frunte. Era fruntea frunților. Și pentru tot ce a făcut, atîta cerea de la țară: să i se dea lui averea arhiducelui Iosef, care tot de la romîni a fost jefuită. Ba, ceva și mai frumos: nu cerea nimic de pomană. În schimbul averii habsburgului, el oferea statului moșia Olreț. Și au început alergăturile, pînă ce, acu trei ani, comitetul agrar s-a îndurat și l-a satisfăcut. Dar cînd să treacă la fapte... asta s-a întîmplat în 1927... se nimerește să vină la putere liberalii care, ca să nu-i facă lui, adversar politic, pe plac, au suspendat executarea.

— Cu ce drept, domnilor? a răcnit Crai-Voievod.

— Cu dreptul cinstei, i-au răspuns liberalii. Dacă Olrețul dumitale face, să zicem, o sută de lei, averea arhiducelui Iosef face, pe puțin, o mic de lei. Așa că mai pune-ți pofta-n cui, domnule luptător al Ardealului!

Și s-a înfuriat Crai-Voievod! Ce s-a mai înfuriat Crai-Voievod! Numai seînteii ieșeau din el. Și pe drept cuvînt! Ce naiba! Sîntem farmaciști să cîntărim toate cu miligramul, sau romîni?... Romîni! Că o fi avînd averea arhiducelui o valoare mai mare, se poate. Doar nu degeaba e arhiduce!... Dar, treabă romînească este să prețâluești cu aceeași măsură averea unui austriac asupritor, și sărăcia unui biet romîn asuprit ca el, care și-a irosit, sub călcîiul habsburgilor, cei mai frumoși ani din tinerețe? Au înnebunit liberalii — sau ce? Să nu-i recunoască lui, romîn, în țara romînească, dreptul de a trăi ceva mai bine decît sub regimul lui Franz Iosef?

Dar el țipa și liberalii mugeau. Și, între timp, și-au găsit și țărani să-i pună bețe-n roate. Cică pămîntul, moara, grădina, li s-ar cuveni lor. Că ei așteaptă de ani de zile să fie împrăprietăriți și nu capătă nimic — și cum vine domnu Crai-Voievod, gata! I se dă tot ce cere... Și au venit grămadă la primărie, cu furci și ciomege, să amenințe că dacă boierul le suflă proprietatea arhiducelui Iosef, fac moarte de om. Rănit în mîndria lui de fruntaș ardelean, Crai-Voievod a lăsat-o încurcată pînă acum două săptămîni, cînd a crezut că a sosit momentul să i se facă dreptate. În calitatea lui de ministru de interne a cerut ministerului agriculturii și domeniilor să numească un nou expert — și tot el a indicat și expertul. Un om de încredere. Un neam de-al lui, din Cluj. Un inginer Niculescu. Niculescu și-a făcut expertiza și a venit îndată la București.

— În regulă, nene Alexandre! i-a comunicat el voios lui Crai-Voievod. După cîte am văzut, toate alea ale arhiducelui nu fac nici două parale față de Olreț. Olrețul e moșie în lege, cu pămînt gras, cu păduri, cu pășune, cu iaz plin de pește... pe cînd nenorocita ceea de proprietate a neamțului...

Crai-Voievod asculta și aproape că uitase despre ce este vorba, așa de tare se minuna. Auzi, auzi!... Olrețul lui... Și el nici nu știe...

— Le-ai scris tu toate astea pe hîrtie? îl întrebă el, timid, pe Niculescu.

— Am scris! De ce să nu scriu?

Dar Crai-Voievod încă nu îndrăznea să se bucure.

— Și țăranii? întrebă el cu îngrijorare.

— Păi, nene Alexandre, mă mir de dumneata că nu te-ai gîndit singur. Chestia-i doar simplă ca bunăziua. După legea agrară, statul poate declara ori ce pămînt fermă de stat. Tot după lege, țăranii au drept să reclame pămînt, dar n-au drept să se atingă de o fermă a statului... E clar? Cere la domenii să se dea un decret că toată averea arhiducelui este fermă a statului... și cu asta ai astupat gura țăranilor.

Decretul a apărut a doua zi și peste alte trei zile, Crai-Voievod era moștenitorul arhiducelui Iosef, în județul Arad. De aceea, ministrul de interne Crai-Voievod vroia pace în județul Arad. Țăranii arădeni, care au cam priceput ce se ascunde îndărătul decretului, sînt prea îndîrjiți contra lui, ca să-l mai pună pe Aureliu să facă printre ei agitație contra jidanilor. Pentru sau contra, agitația este agitație și țăranii *lui* nu-i bine să fie, în nici un fel, agitați în momentul acesta, fiindcă țăranul rămîne țăran: de început cu el știi cum începi, dar nu știi niciodată cum isprăvești. Să facă, deci, Aureliu Cziucziewicz instigație antisemită oriunde o fi, în afară de județul Arad. Va avea tot sprijinul lui, mai ales că este și voința expresă a regelui. Azi dimineață, regele, foarte nervos, l-a întrebat pe neașteptate:

— Spune-mi, te rog, domnule Crai-Voievod: ai dumneata impresia că aș fi jidovit?

Ministrul de interne nu vedea rostul întrebării. Carol nu-i rege decît de două săptămîni și Crai-Voievod, ca șef suprem al ordinei și siguranței statului, n-a aflat că s-ar găsi în țară cineva care să-i aducă regelui o asemenea acuzație. Nici n-a fost cînd — și nici n-a fost de ce. Atunci, ce i-a venit regelui să fie așa de supărat?

— Maiestatea sa regele Carol II jidovit? făcu el mirat. Cine îndrăznește?

— Asta nu-i treaba mea, domnule ministru de interne ! replică regele, a cărui nervozitate creștea. Eu văd că îndrăznește ! *Cine* îndrăznește, este de datoria dumitale să afli !

Pentru Crai-Voievod nu mai încăpea nici o îndoială : regele nu știe nimic, n-a auzit nimic și toată nemulțumirea lui se întemeiază pe nimic. Dar cu atât mai mare era acum confuzia ministrului de interne.

— Sire ! făcu el, fără convingere. Voi cerceta.

— Mersi ! replică regele care, în culmea supărării, părea că nici nu-și mai dă seama că are în fața sa pe însuși ministrul de interne. Cercetări ! Ce să cercetezi, domnule Crai-Voievod ? Ca să aflu peste o lună sau peste un an că l-ai arestat pe Stan Păpușă pentru lèse-majestate ? Și între timp, să se înmulțească șoaptele că sînt jidovit ?... Te rog, domnule Crai-Voievod !... Orice, numai de cercetări să n-aud ! Vreau fapte, nu cercetări ! Fapte ! Să vadă țara că eu sînt român adevărat, nu român de sîmbătă !

Ministrul de interne, familiarizat cu limbajul cifrat al suveranilor, plecă de la rege de-a dreptul la Dacu :

— Frate Iuliane, regele îmi cere să organizez un pogrom !

Și-i povesti de-a fir-a-păr cum a decurs discuția cu Carol. Cînd Crai-Voievod sfîrși, Dacu era lămurit :

— Frate Alexandre, vrei să știi ceva ? Tare mă tem că regele și-a pus de gînd să ne tragă pe sfoară și să ne-o aducă pe Roșcata înapoi !

Izbit de cuvintele fratelui Iulian, fratele Alexandru, ca să-și ascundă necazul, plecă ochii în jos. Prin urmare, Dacu e mai deștept decît el. Dacu a înțeles — și el nu ! Un prost să înțeleagă — și el, să se întrebe : de ce ? Dar mai e loc de întrebare, cînd pînă și un Dacu poate să vadă că regele umblă cu șoalda ?... Toată furia regelui n-a fost decît teatru. Nu i-a spus nimeni că ar fi jidovit. E născocire curată. Carol are nevoie de un pogrom împotriva jidovilor ca s-o poată aduce înapoi pe jidoavca. El vrea să arate țării că Roșcata e Roșcata, dar pe jidani nu-i poate înghiți.

— Ai dreptate, frate Iuliane ! recunosc Crai-Voievod. Și ce crezi că ar fi de făcut ?

Consecvent cu înclinațiile lui spre pertractare, Dacu răspunse:

— Deocamdată, să nu faci nimic !

Sentința lui Dacu îl nemulțumi adînc pe Crai-Voievod.

— Asta nu-i o soluție, să nu fac nimic, zise el plictisit. Chiar dacă aș vrea, nu s-ar putea, pentru că e ordinul regelui. Și-apoi, gîndește-te bine ! Revenirea Roșcatei nu-i decît o simplă prezumție. Poate vine, poate nu vine. Pe cînd pogromul depinde de interesele noastre, spre a fi o realitate. Și interese avem, slavă Domnului, destule !... Grevele... țărani... ce să-ți mai spun !... Și tu vii să-mi ceri să calc interesele noastre în picioare, numai de teama Roșcatei !... Așa vrei tu: să-i pupăm pe toți jidanii din țară, numai să nu-l lași pe rege să-și pupe ovreica. Și stai, că nici nu e sigur dacă se gîndește măcar la Roșcata. Poate i-a ajuns, într-adevăr, la ureche că-l ia lumea drept jidovit !... Dar tu, cu încăpățînarea ta, nu vrei să știi de nimic ! Pe o simplă bănuială, musai să-l indispunem pe rege... Nu ți se pare că exagerezi ? Dacă n-ar fi vorba decît numai de tine și de mine, mă rog ! Dar aici e în joc însuși partidul, frate Iuliane ! Partidul !... Înțelegi tu ce-i asta ? Partidul !... Să părăsească partidul puterea tocmai acum, cînd sîntem singura forță politică pe care se sprijină regele, n-ar fi cam paradoxal și ridicol ?

În sinea lui, Dacu trebui să admită că fratele Alexandru are perfectă dreptate: dacă s-ar împotrivi astăzi regelui — și încă fără nici o motivare concretă — riscă să nenorocească partidul. Totuși, ca să nu cedeze dintr-o dată, Dacu mai încercă o mică rezistență:

— Și ce ne facem dacă o aduce înapoi ?

Crai-Voievod satisfăcut că Dacu îi dă, în sfîrșit, mîna liberă să demonstreze țării că regele nu-i jidovit, îi răspunse:

— Om trăi și-om vedea, frate Iuliane ! Ce să ne facem griji de pe acum ?

Blînd și resemnat, Dacu se mulțumi doar să dea din umeri, cu conștiința împăcată că dacă o fi să se

întîmple ceva, nu va fi din vina lui. A oricui, numai nu a lui. El n-a vrut !

Peste două ore, Aureliu, convocat urgent de Michiduță la ministerul de interne, se afla în fața lui Crai-Voievod, care-i vorbi categoric. Oriunde, în afară de județul Arad.

— Bine, domnule ministru ! îi răspunse Aureliu. Nu vom face nimic în Arad !... Ce-ar fi să încercăm în Maramureș ?

Maramureșul îi plăcea și ministrului de interne.

— Perfect ! Să fie într-un ceas bun. Maramureș !... Și manifestul ?... Mi-ai adus manifestul ?

— L-am adus !

Crai-Voievod își șterse bine ochelarii, luă un creion și începu să citească :

— « În cazul cînd venim la putere... în cîteva zile încercăm toate liftele străine în vagoane de vite și le transportăm în țări străine... iar averile lor le împărțim între voi și stat »...

Se opri, mai citi o dată fraza și se declară mulțumit :

— Bun ! Pînă aci merge !... Mai departe !... Așaaa !... « O dată cu plecarea liftelor se vor desființa cîrcumile și fiecare român va putea să-și fabrice singur rachiu »...

Aici, Crai-Voievod se opri iar, își scoase ochelarii și, meditativ, începu să se bată cu ei, încetișor, peste bărbie :

— Să-și fabrice singur rachiu !... Hm !... Adică cum vine asta... să-și fabrice singuri rachiu ?

Dar fiindcă nu-i dădea de capăt, își puse la loc ochelarii și continuă :

— « Nici un țăran nu va mai plăti impozite, căci statul va avea bani suficienți din averile confiscate de la străini... De aceea, e bine ca țărani să nu mai plătească de pe acuma impozite »... Bun !... « Să nu mai plătească de pe acuma impozite !... Fiecare țăran care se înscrie în ligă va primi îndată ce garda de fier va veni la putere, cîte o leafă lunară de trei mii de lei »...

Nemulțumit, Crai-Voievod se uită la Aureliu și-i spuse tranșant :

— Puțin !... Trei mii de lei e o bătaie de joc !... Cu trei mii de lei pe lună românul nu face nimic !... În țara românească, românul trebuie să aibe cel puțin șapte mii !... Uite așa !... Șapte mii !

Corijă el însuși cifra cu grijă și citi mai departe:

— « Pentru aceasta, toți țărani care se înscriu în ligă, pentru a putea fi deosebiți de ceilalți, vor trebui să poarte la căciuli pene de curcan ! »

Penele de curcan îl înveseliră pe ministrul de interne.

— Asta-mi place ! Dar de unde luați voi atâtea pene de curcan ?

Michiduță, care stătea lângă el, îi explică cu gravitate:

— Am făcut o combinație cu fabrica de puf și fulgi « Leibovici & Bercovici » de pe Văcărești !

Ca să poată râde în voie, Crai-Voievod trebui să pună creionul pe masă și să-și scoată ochelarii.

— Mă, Michiduță, uite mă, să n-am parte de tine dacă nu te-a făcut mă-ta cu dracu !

După ce se potoli, reluă lectura:

— « Cine face slujba în armata lui Aurică »...

Ridică ochii la Aureliu:

— Țăsta ești tu ?... Aurică, hai ?... Te alintă poporul ! Bravo ! Îmi place ! Care va să zică... « în armata lui Aurică nu face decât doi ani serviciu militar »... În regulă !... Bun !... Se aprobă !...

Împături manifestul și i-l restitui lui Aureliu:

— Dă-i drumul ! Urgent !... Și vezi să iasă ceva frumos, că se uită vodă la noi, Aurică !

Și abia se porni pe ris:

— Aurică !... Bună idee ! Aurică ! Auzi, domnule ! Aurică !... Strașnic... Aurică !... Phiii !...

Nu mai putea de invidie !

Trăsnetul căzu din senin asupra caselor cu perdele trase. Asemenea glume și-a mai permis câteodată și fostul prefect Pricoleanu. Dar știa că-i glumă, pentru că bietul Pricoleanu era om de omenie. Își răsucea el, nervos, mustățile lui lungi de un cot, și holba el deasu-

pra mustăților, niște ochi fioroși de să te bage în boală, dar nu ținea mult. Peste o clipă îi trecea și tot el izbucnea într-un hohot de râs:

— Te-ai speriat, nu, madam? Păi, ia vezi!... Rîd, rîd, dar și cînd n-oi mai rîde!

Și dintr-o vorbă-două, erau ca frate cu soră. Totdeauna! A stat nea Pricoleanu zece ani la prefectură și nu s-a întîmplat nimic. Legea sanitară? Care lege sanitară, dacă era nea Pricoleanu la mijloc? Controlul autorizațiilor? Care control, dacă era nea Pricoleanu la mijloc? Măsuri contra exploatării minorelor? Care măsuri, dacă era Pricoleanu la mijloc? Cît a stat Pricoleanu, toate au mers ca pe roate. Serviciul sanitar își avea partea lui și tăcea. Serviciul controalelor își avea partea lui și tăcea. Poliția de moravuri ușoare își avea partea ei și tăcea. Cît despre nea Pricoleanu... să fim noi sănătoși! Tăcea cel mai mult. Așa că, oricine vroia, putea să facă traficul ăsta oricît poștea, cu control sanitar, fără control sanitar, cu autorizație, fără autorizație, cu minore, fără minore... că ajunsese orașul să fie plin de asemenea case... și mai ales centrul... Brezoianu, Imprimeriei, Belvedere... Cît era nea Pricoleanu, puteai să dormi pe o ureche. Și deodată, s-a răsturnat lumea pe dos. A venit vodă ăsta nou, Carol! O adevărată nenorocire!

— Auzi, maică! Cică o să ne închidă pe toate și o să ne trimită la sare.

— Am auzit, arză-l-ar focu de nepricopsit! Da' ce are cu noi?

— Păi are! intră în vorbă Pirpirica, fată cultă, care citea zilnic *Globul*.

— De ce?

— Pentru că-i «dictator».

— Dictator? Ce-i aia, soro, «dictator»?

— Ia, unul care se leagă de noi, că altă treabă nu are, trăzni-l-ar... decît să facă dictatură!

— D-aia a venit de la Paris?

— Vezi bine că d-aia! Să facă curățenie mare!... Așa zice!...

— Și începe cu noi?

— Cu noi, soro! Cu noi! Zice că de la noi vine tot răul!

— Sta-i-ar răul în gît, de sifilitic, să-i stea, Dumnezeu!... Să se lege de nişte biete femei care-şi văd de treabă, cinstit !

În urmă cu cîteva zile aflaseră ele că boierii ar fi venit cu o nouă lege sanitară care zice că oricine va mai îndrăzni de aci înainte să țină vreo casă de toleranță, va înfunda pușcăria — dar ele, nici măcar să rîdă nu și-au dat osteneala. O nouă lege... pușcărie... apă de ploaie !... Să se afle ăia în treabă !... Cîte legi de astea au făcut !...

Dar spaima a intrat în ele numai acu o jumătate de ceas cînd au auzit că o evacuează pe Sița Virtelniță.

— Auzi, Froso dragă ! Au scos-o pe Sița din Belvedere !

Coana Frosa, fără să mai asculte ce i se spune, și-a pus pălăria, și-a luat poșeta de pe masă din zbor și a alergat într-un suflet la fața locului. Aici, prăpăd mare ! Poliția, lume și tot calabalicul coanei Sița în stradă: lucruri, fete, pisici, colivii, claie peste grămadă. Sița zbiera, fetele plîngeau, pisicile micunau, curioșii adunați împrejur glumeau și rîdeau... Numai poliția se ținea serioasă :

— Dați-vă la o parte ! Dați-vă la o parte !

Coana Frosa își croi drum pînă la Sița :

— Ce-i, Sița dragă !... Ce-ai pățit ?

Coana Sița, cînd o văzu pe buna ei prietenă Frosa, izbucni în lacrimi și-i căzu în brațe.

— Vai, soro, m-au nenorocit ! Mi-au luat contractul de închiriere și m-au scos din casă !

La durerea Siței, coana Frosa răspunse cu și mai mare durere :

— Da' ce au cu noi, Dumnezeu! sfinte ? Ce le-am făcut ? Să ne scoată din case, așa ca sub turci ?... Da' unde sîntem ?

În mulțime, un oltean își săltă cobilițele goale și-i răspunse :

— Păi, coană mare... Cred că ți-a venit vremea să te măriți !

Întreruptă în jalea ei nemărginită, coana Frosa își puse mîinile în șolduri și plină de demnitate îi strigă :

— Ia-n ascultă, mă golane ! Nu ți-e rușine ?...

Era cât p-aci să-i mai zică ceva, dar îl zări de departe prin mulțime pe subcomisarul Berlescu, și-l strigă disperată:

— Țumburuș !... Allo ! Țumbule !... Vino-ncoa !

La apelul Frosei, Țumburuș se repezi îndată la ea și o luă de braț:

— Ce-i, coană Froso ? Ce te-a apucat plînsul ?

Frosa îl trase pe subcomisar ceva mai la o parte:

— Dumnezeu mi te-a trimis, Țumburuș dragă ! Ce-i cu ăștia ? Dictatură ? Ce-i beleaua asta care a dat peste noi : dictatură ! ... Și dacă-i dictatură trebuie să ne zvîrle pe drumuri ?...

Țumburuș rîse cu indiferență :

— Dă-i dracului, coană Froso !

— Păi cum să-i dau ? Nu vezi ?

— Dacă-ți spun eu să-i dai, să-i dai ! Nu te lua după ei.

— Să nu mă iau după ei, cînd ne aruncă în stradă ?

— Pe dracu ! Pe cine ai văzut dumneata că aruncă

în stradă ?

Frosa se uită bănuitoare la subcomisar :

— Îți bați joc de mine, Țumburuș dragă ?... Da' Sița ?

— Sița ? se miră subcomisarul. Spune drept, ai văzut dumneata, de cînd ești, vreo cutră mai mare ca Sița ?

Frosa-și zise că haimanaua asta de subcomisar a nimerit-o : cutră ca Sița, mai rar ! Însuflețită de cuvintele subcomisarului, Frosa vroia să cunoască adevărul.

— Atunci ce-i toată panorama asta ?

— Uite ce ! îi vorbi subcomisarul. Pe Mița Găzaru o știi ?

— Ei, asta-i bună... dacă o știu !

— Bine ! Mița s-a înțeles cu Sița să-i dea o sumă, știi, coala din gros, ca să renunțe la contractul de închiriere, fiindcă vrea ea să cumpere casa.

— S-o cumpere ? Și ce să facă cu ea ?

— Ce a făcut și pînă acum. Numai că o renovează. Vrea să facă ceva lux... Nemaivăzut și nemaipomenit !... Cu portar la ușă... cu saloane, cu alte fete...

— Ce vorbești ?

— Ce auzi ! Azi Mița a și cumpărat casa. A fost la tribunal și a vărsat proprietarului toți banii.

— Și Siței?

— Și Siței!

— Dar atunci de ce plînge Sița?

Țumburuș se aplecă să-i vorbească la ureche:

— Froso, îți vorbesc matale ca la o soră. Nu scoți o vorbă!

— Eu? Atunci nu mă cunoști!

— Ei bine, Sița se vaietă, ca să scape de fete, să n-aibă pretenții la ea... și apoi, pentru că a pus-o prefectul ăsta nou al nostru să facă scandal ca să se adune lumea împrejur și să afle că el, colonelul Spiru Maramă, desființează casele de prostituție.

— De unde știi?

— Mi-a spus-o chiar ea!

În inima coanei Frosa nu mai încăpeau atîtea sentimente cîte o năpădeau tumultos: mirare, invidie, năduf, curiozitate — toate o presau fără milă și cereau un răspuns. Și ea, săraca, nu știa ce să facă mai întîi: să se bată cu palma peste gură, să îngălbenească de ciudă, s-o acopere de sudălmii pe Sița, ori să-l pună pe Țumburuș să deșerte tot sacul. Dar cum era de așteptat, din lupta sîngeroasă ce se dădea în sufletul acestei biete femei, ieși învingătoare curiozitatea:

— Și cum, nene? îl întrebă ea pe subcomisar. Sița se lasă de afacere?

— Aș! căută s-o liniștească subcomisarul. Cu banii pe care-i ia, își face una nouă... Nou-nouță!... În alt cartier... cu alte fete... A și intrat în vorbă pentru o casă prin Batiștei!

Curiozitatea, satisfăcută, se dădu la o parte ca să facă loc larg nădufului. Cu o mină în șolduri și cu alta repezită cam înspre direcția prefecturii, coana Frosa guiera printre dinți:

— Zi-i așa: curățenie mare... hai? Curăți-l-ar maica domnului... « Dictatură »... hai... Curg miile, hai?

Desperarea Froschi înduioșă pe subcomisar:

— Cît îmi dai, tanti dragă, îi șopti el la ureche, să-ți grăbesc și ție o « curățenie » ca asta?

Numai sentimentul de pudoare o împiedică pe coana Frosa să-i sară de gît subcomisarului și să-l îmbrățișeze în public.

— Să-ți dea Dumnezeu sănătate, Țumburuș dragă !
îi șopti ea congestionată de recunoștință — alt sentiment care-i ieșea învingător în competiția vijelioasă din inima ei. Așa, da !... Grăbește-mi-o, maică, grăbește-mi-o... că tare sînt grăbită să gust și eu din «dictatura» asta a voastră !

În timp ce toată strada Belvedere era agitată de drama Siței și a Frosei, într-un alt punct, nu prea îndepărtat al capitalei, în halele centrale din Piața Mare, nimic nu prevestea ce avea să se întîmple peste cîteva minute. Soarele acelei după-amieză de iunie își vărsa flăcările, cu sălbăticie, peste barăci, peste mărfuri și peste cîinii din jurul măcelăriilor. Nimic nu mișca în acest incendiu solar în afară de muște și albine, care lucrau de zor, fără să le supere nimeni.

Deodată — cam pe la orele patru — răsăriră ca din pămînt și începură să se îndrepte din toate direcțiile înspre hale, grupuri-grupuri de femei și bărbați, unii desculți, alții în pantofi rupți, dar toți, femei și bărbați, murdari, puși în zdrențe și neșesălați. Negustorii, care moțăiau în umbra barăcilor, săriră în sus, speriați. De unde atîția mușterii — și toți dintr-o dată — pe o asemenea arșiță ?

Dar mult timp n-avură să se întrebe, pentru că numaidecît se auzi un glas de femeie :

— Regele !

Strigătul trecu repede din gură în gură :

— Regele ! Regele pe jos !...

Negustorii își pierdură capul : regele pe jos !... Și unde ? Tocmai la ei ! Zăpăciți, uitară și de mușterii și de mărfuri și începură și ei să strige laolaltă cu sutele de desculți dimprejur :

— Ura ! Trăiască regele ! Uraaa !...

Regele trecu prin mulțimea care, foarte disciplinată, se despicasă, respectuos, în două și, împărțind saluturi și zîmbete prietenești în dreapta și-n stînga, urcă scările înspre hala de pește, însoțit de un domn care-i dădea explicații.

— Domn' primar Gănescu ! își ziseră entuziasmați negustorii. Ce om cumsecade domn' primar ! Să ni-l aducă pe rege aici !...

După cinci minute, regele și primarul ieșiră din hala de pește și coborîră scările, pentru a se îndrepta spre barăci. Uralele reîncepură :

— Uraaa ! Trăiască regele !

În uniformă albă, care sclipea, regele se plimba ca o lumină vie prin acest amestec cenușiu de zdrențe, barăci și cîini speriați. Primarul îi vorbea într-una — și suveranul clătina din cap, zîmbea și-și ducea neconținut mîna la chipiu. Ce-i spunea primarul, chiar dacă i-ar fi vorbit mai tare, nu s-ar fi putut auzi. Prea erau multe, entuziaște și neîntrerupte uralele. Încet-încet, regele trecu în revistă brînzeturile, fructele și zarzavaturile, și cînd ajunse la capătul pieței, făcu un salut larg către mulțime, se urcă în limuzină și în cîteva clipe dispăru după colț.

Îndată, dispăru și poporul, spre nedumerirea negustorilor care se întrebară unul pe altul :

— Da' vînzare ai făcut ?

— Vînzare ? Da !... Mi-au șterpelit în înghesuială cîteva boțuri de brînză !

Mașina regală goni spre Piața Victoriei, traversă ca un fulger șoseaua și nu se opri decît la Băneasa. Aici regele sări sprinten din mașină și, fără să mai aștepte să coboare și primarul, o luă, nerăbdător, înainte. Cînd părintele capitalei îl ajunse din urmă, Carol văzuse tot ce era de văzut.

— Da, domnule primar ! Ai dreptate ! Aici sînt de făcut multe ! Și pe șosea... și peste tot, de jur împrejur !... Să-mi aduci cît mai degrabă proiectele. Nu-i timp de pierdut !...

Era încă un cuvînt istoric pe care-l crease de cîteva zile : Nu-i timp de pierdut ! Tînăr, energic și înfrigorat, nu îngăduia ca vremea să fie risipită în zadar. Vroia o capitală mare, nouă, cu blocuri, cu lacuri, cu monumente. Vedea numai exproprieri, dărîmări, amenajări,

alinieri, construcții, devize, concesi, fonduri, bugete. Nimic din ce-ar putea fi de folos țării și suveranului ei, nu-i scăpa din vedere. Cerceta, nota, calcula... și cerea tuturor muncă, energie, urgență !

— Urgența, domnule primar, zise el, sentențios, este prima condiție a succesului. Așa lucrează și americanii: urgent. Așa să lucrezi și dumneata: urgent ! Când crezi că am putea începe lucrările ?

— Sire, la toamnă !

Răspunsul îl decepționează pe Carol :

— La toamnă ? Dar este enorm !

— Sire, pînă la toamnă nu mai avem decît două luni !

Primarul avea dreptate. Numai două luni. Totuși, să aștepți două luni !

— Nu s-ar putea mai devreme ?

— Ne vom strădui, sire ! Poate în august !

Cum urcară în mașină, regele se interesează de criza din industria zahărului.

— Ce e cu zahărul, domnule primar ?

— Va trebui să-i urcăm prețul !

Cu un zîmbet mic de tot în colțul gurii, așa de mic încît primarul nu i l-ar fi putut surprinde, Carol îl întrebă pe Gănescu :

— Cu cît ?

— Cu 5 lei la kilogram...

— Adică ?

— Zahărul tos de la 33 lei kilo, la 38... și zahărul cubic de la 36, la 41...

Regele nu răspunse îndată, pentru' că trebui să ocolească o căruță. Dar după cîteva sute de metri, îi zise lui Gănescu :

— Nu-i bine ! Zahărul trebuie urcat cu 7 lei. Statul are nevoie de bani. Ai văzut ce ne așteaptă ! Așa că, te rog să faci un raport către prezenție... 7 lei... Nici un ban mai puțin. N-avem de unde !

La palat, regele găsi gazetele de seară, care aduceau țării la cunoștință că azi după masă regele a venit singur

în halele centrale, în mijlocul poporului, fără a fi păzit nici de armată, nici de jandarmi, nici de poliție. Faptul era subliniat cu mare satisfacție, în special în presa democratică. Prin vizita lui în Piața Mare — zicea ea — regele Carol a dat din nou dovadă că a fost și rămîne atașat ideei democratice și că înțelege să domnească într-un spirit absolut democratic. Încă o dată, așadar, regele, prin actele lui publice, dezmente zvonurile lansate de dușmanii democrației că ar urmări să instituie un regim de dictatură fascistă.

Vesel, regele îl chemă la telefon pe Spiru Maramă, prefectul poliției:

— Spirule, îți mulțumesc! Toate au mers bine!... Și-n piață... și-n presă... Numai peștele ăla miroase al naibii! Îmi venea să leșin!

Prefectul rîse:

— Îmi pare rău, sire!... A doua oară o să luăm măsuri împotriva lui!

După ce isprăvi cu Maramă, regele își scoase uniformă, își puse un costum civil și intră în bibliotecă, unde trebuia să primească în audiență pe Vintilă Viziru. Se uită pe fereastră și-i veni să rîdă. Piața era neagră de lume. Probabil, oameni de-ai lui Vintilă care se bucurau că-l văd pe șeful lor călcînd iar pragul palatului. Va călca, dar cum? În patru labe! Așa va veni șeful marelui partid al Vizirilor: de-a bușilea!... Cu fruntea-n țărînă! Și totuși, nu sînt decît trei săptămîni de cînd Muică zicea că preferă să-și taie mina decît să i-o întindă noului rege... și de cînd Vintilă țipa că va fi revoluție, dacă prințul se înscăunează rege. Credeau că-l sperie. Și uite că nu el s-a speriat. S-au speriat ei și au capitulat ei. Vintilă numai că n-a plîns să fie primit în audiență și a uitat să-i mai pună condiția că nu va încerca să instituie dictatura. «Asta aș mai fi vrut să văd! își zise regele. Să-mi ceară el mie garanții!» Dar Vintilă n-a mai cerut nimic. Vintilă e mulțumit să poată veni la palat, și fără garanții — numai să fie primit. Poftim! Să vină! Regele-l primește, pentru că nici nu trebuie întinsă coarda prea mult. Încă nu-i momentul să dai cu piciorul într-un partid atît de puternic ca cel liberal. Cu George, nepotul Vizi-

rilor, nu e nimic de făcut. Pînă acum, cel puțin, George n-a izbutit să facă nici cel mai mic rău partidului unchilor săi. Puținii care s-au luat după el sînt niște profesorași și avocați, pe cît de lipsiți de orice valoare electorală, pe atît de grăbiți să ajungă. Dar vechiul partid liberal rămîne la fel de solid pe temeliile lui bancaro-industriale, deocamdată intacte. Iar dacă Vintilă, șeful acestui partid este el cel care-i cere iertare...

Carol întoarce capul spre ușă. Intrase Puiu care-i aducea un plic voluminos.

— Ce ai aici? îl întrebă regele.

— De la domnul Crai-Voievod!

Carol desfăcu plicul. Erau telegrame transmise de prefectul județului Maramureș. Tîrgușorul evreiesc Borșa a luat foc și a fost prefăcut în scrum, laolaltă cu lucrurile, vitele, păsările și cîțiva locuitori surprinși de flăcări în somn. Numai cinci case au scăpat. A ars pînă și roata morii, pe jumătate în apă. Prefectul comunica ministrului de interne că a cerut ajutor pentru menținerea ordinei și că i s-au trimis de la Sighet, imediat, trei camioane cu soldați, sub comanda locotenentului Horia Cziuczewicz.

— Pe cine? se miră Carol. Pe Horia Cziuczewicz? Nu-i fratele lui Aureliu?

— Da, sire! Exact!

Pe Carol îl pufni rîsul:

— Și pe el l-a trimis să mențină ordinea la Borșa? Teribil mai e și domnul Crai-Voievod ăsta! Numai de glume se ține.

Se uită la ceasornic.

— O! E șapte fără două minute. Și domnul Vintilă încă n-a sosit!

Puiu făcu un gest scurt cu capul înspre ușă:

— Ba a sosit! Și așteaptă!

— Așa? Așteaptă!... Atunci să mai aștepte cinci minute, că nu-i strică! Să știe și el ce înseamnă să aștepți...

La șapte și trei minute Vintilă Viziru păși pragul bibliotecii spre a închina steagul național-liberal în

fața noului rege. Pentru acest eveniment unic în istoria Vizirilor, Vintilă își pusese o vestă albă cu câteva pete galbene destul de vizibile, pe care spălătoreasa nu izbutise să i le scoată, o haină gri, puțin verzuie pe la subsuori, niște pantaloni vârgați în care piciorul părea mai mult înfășurat și despre care se spunea la Corso și la Capșa că fratele său, Ionel, i-ar fi purtat în timpul campaniei electorale din 1919 și niște ghetete de stofă maron pe care șeful partidului național-liberal era hotărât să le schimbe la prima ocazie. Ținuta lui de audiență era completată de vestita lui servietă căreia îi lipseau curelele, dar cu o încuietoare care funcționa ca în primele timpuri.

Regele se apropie, zîmbitor, de Vintilă, îi scutură mîna de câteva ori și-l întrebă vesel:

— Sănătos, voinic, domnule Viziru?

Vintilă îngălbeni. Acest ton de familiaritate excesivă, în care străbătea disprețul regal, îl umilea. « Sănătos, voinic ! »... Acest băietan neisprăvit și stricat, să-i vorbească lui, unui Vintilă Viziru, șeful partidului național-liberal, parcă ar vorbi vreunuia din colegii lui de beție și poker ! Dar, pentru că Vintilă Viziru, ca toți Vizirii, a știut din totdeauna că nu e bine să confunzi monarhul cu monarhia, răspunse respectuos:

— Vă mulțumesc, sire ! În primul rînd trebuie să avem noi grijă de sănătatea maiestății voastre !

— Asta nu poate decît să mă bucure ! răspunse regele, cu un zîmbet amabil.

Și arătînd spre servietă:

— Ce lucruri bune ai în valiză ?

Această nouă necuviință răsună în inima lui Vintilă ca un pocnet de pușcă. Dar încă o dată interesele țării îi interziceau lui Vintilă să se arate jignit. Înghiți, deci, în sec și scoase din servietă niște hirtii:

— Sire, am aici un memoriu asupra felului în care partidul meu vede situația politică și economică a țării.

— O, o ! exclamă regele. Trebuie să fie foarte interesant. Mie îmi place să cunosc părerea oricui. Te rog, citește !... Te ascult !

Și se trînti în fotoliu cu aerul că se pregătește să asculte.

Din galben ce era, Vintilă se făcu roșu ca sfecla. Inima începu să-i bată iute-iute. Ar fi fost fericit să poată fugi, ca să nu-l mai vadă pe Carol cum se hlizește la el cu atîta satisfacție drăcească. Dar o dată pornit pe drumul Canossei, nu mai era chip să se oprească. Trecu, fără răspuns, peste această nouă impertinență a regelui și puse hîrțile pe masă.

— Memoriul acesta, sire, rămîne la maiestatea voastră spre cercetare. Eu vă rezum numai în cîteva cuvinte cuprinsul.

— Perfect ! Spune !

— Sire, țara amețită de făgăduielile din opoziție ale partidului național-țărănesc, vede că a fost înșelată. Opera de consolidare a Romîniei întregite este întreruptă și amenințată.

Buna dispoziție a lui Carol pieri dintr-o dată.

— Întreruptă ? întrebă regele, nervos. Ce-i aia « întreruptă » ? A început vreodată ? Cînd ? Sub dumnea-voastră ? Sub liberali ?

Vintilă înghețase. Regele, tîrît de mînie, continuă pe un ton din ce în ce mai răstit :

— Sub liberali ? ... Un moment, domnule Viziru ! ... Țin minte un amănunt. Era încă în 1923. Dumneata ți-ai luat angajamentul să salvezi leul. Te-am întrebat : « Ce se aude cu leul, domnule Vintilă ? » ... Și dumneata, în loc să-mi răspunzi, ai roșit ! ... Sînt șapte ani de atunci. Ce-ați făcut între timp, domnule Viziru, ca să consolidați România întregită ? M-ați alungat din țară ! Și altceva ? L-ați ajutat pe Ciubuc-Bey să se umple de bani ! Și altceva ? L-ați băgat în pușcărie pe Mihail Teianu, pentru că cerea să mi se dea tronul care mi se cuvenea de drept ! Și altceva ? L-ați ...

Se întrerupse pentru că i se făcuse milă de Vintilă Viziru. Gîfîind, cu capul în jos, cu fruntea asudată, cu obrazul livid, Vintilă părea, pur și simplu, în agonie. Regele se ridică și se apropie de el.

— Ce-i cu dumneata, domnule Viziru ? Ți-e rău ? Vrei un pahar cu apă ?

Vintilă își ridică ochii :

— Mulțumesc ! ... N-am fost înțeles ! Spuneam că refacerea este amenințată !

— Amenințată? zise regele pe un ton conciliant. Amenințată... este altceva! Deși nu văd de ce!

— Țara e în prada anarhiei, sire.

— Hm, hm! făcu regele, sceptic.

— Da, sire! insistă Vintilă. Ați aflat, de pildă, ce s-a petrecut astă-noapte la Borșa?

Regele părea foarte surprins:

— La Borșa? Habar n-am! Ce-i cu Borșa?

— A ars!

— Ei și? A ars! Nenorociri de astea se întâmplă peste tot.

— Nu e vorba de o nenorocire, ci de un incendiu aranjat de guvern cu ajutorul legionarilor.

— De unde știi?

— Sire, vă asigur! Memoriul este întemeiat pe fapte controlate.

— Nu contest! Dar de la unele incidente, desigur regretabile, pînă la anarhie, mai este!

Și cu ochii țintiți în ochii lui Vintilă:

— Spune-mi drept, domnule Viziru! Sub guvernarea dumneavoastră nu s-au întîmplat niciodată asemenea *incidente*?... Vezi că taci? S-au întîmplat! Și încă foarte des. Și cu toate astea, nimeni n-a susținut că guvernele național-liberale ar fi guverne de anarhie.

Stingherit, Vintilă trebui să facă o pauză înainte de a putea să răspundă.

— Sire, zise el, după cîteva clipe. Mă preocupă mai mult risipa și jaful. Oamenii regimului fură!

— Oamenii regimului fură? Dar cînd n-au furat oamenii indiferent cărui regim? Ai putea să-mi spui, domnule Viziru? Cînd?

Și pînă să deschidă gura Vintilă, regele avu tot timpul să revină la birou și să se așeze în fotoliu.

— Între a fura și a jefui, sire, este o mare diferență, răspunse Vintilă în cele din urmă. A fura este o întîmplare, pe cînd a jefui este un sistem.

Definiția lui Vintilă avu darul să redea regelui întreaga lui bună dispoziție:

— Dar dacă am spune tocmai pe dos, ce s-ar întîmpla, domnule Viziru?

Vintilă înghiți, cuviincios, încă un nod și continuă:

— Din pricina nepriceperii, sire, agricultura se ruinează. La fel și comerțul. Industria e la pământ. Șomajul e în creștere. Creditul în afară...

Plictisit, Carol îl întrerupse:

— Creditul în afară? Ai răbdare, domnule Viziru. Răbdare. În țara aceasta mai sînt și eu !... Nu trebuie să uiți asta, domnule Viziru !

Șeful liberalilor se cutremură. Carol nu era Dacu. Carol era finanța anglo-franco-americană care l-a trimis aici cu o misiune precisă și creditul de care va avea nevoie, pentru a-și împlini misiunea aceasta, i se va da. Fără misiți, fără sprijinul vreunui partid politic și fără luminile cuprinse într-un memoriu oarecare. Memoriile au aici, la palatul regal, un sunet sec, sinistru, de coșciug peste care cad bulgări grei de pământ... Înțelegea bine Vintilă ce-i spunea Carol. Dar orgoliul Vizirilor îl silea să continue:

— Sire, cu toate că dezvoltarea culturii se impune tot mai mult ca un suprem interes național...

— Pentru ce? îl întrerupse, nemilos, Carol.

Vintilă, care nu se aștepta la această întrebare, amuți.

— Pentru ce? repetă regele. Sau, dacă vrei, pentru ce *azi* mai mult ca altădată? Pentru că este Dacu la putere și ca să aibă opoziția ce-i reproșa?

— Sire, noi, național-liberalii, nu vrem să facem lui Dacu nici o dificultate ! răspunse Vintilă, cu glasul stins. Dar, este un fapt: numărul școlilor sub național-tărăniști este mai mic decît în trecut. Am cifre !

Regele glumi:

— Mă întreb, domnule Vintilă, ce-ai face dumneata dacă Dumnezeu n-ar fi inventat cifrele !

Pentru șeful liberalilor lucrurile erau acum definitiv clare. Poate să-și arunce memoriul la coș. Dar, pentru ca hîrțile acestea să aibă un sfîrșit eroic, Vintilă se mai agăță de un ultim argument:

— Sire, ordinea publică este amenințată de organizațiile militare de partid, de mișcările subversive și de curentele care nu fac decît să ajute uneltirile comuniste.

— Vechiul cîntec al dumneavoastră, al liberalilor, replică regele. Comuniștii ! Ce comuniști, cînd pînă și

presa democratică susține că nu există comunism în țară.

— Există nemulțumiri, sire, și nemulțumirile duc la comunism.

— Ei aș! Nemulțumirile duc la pușcărie, domnule Vintilă. Asta am învățat-o chiar de la dumneavoastră, liberalii...

— Sire! făcu Vintilă, deznădăjduit. Se bate în armată. Frații și fiii noștri sînt bătuți în armată, sire!

— Cum, cum? Ce-ai spus? strigă regele care nu-și mai putu stăpîni rîsul. Frații și fiii dumitale?... Sînt dezolat, domnule Viziru, că fratele dumitale Dinu e bătut în armată. Cît despre copii, nu știam că ai. Sau poate în lipsa mea...

Vintilă închise ochii ca să nu vadă rînjetul sadic al regelui și continuă, sleit de puteri și de orice convingere:

— În concluzie, sire, se simte nevoia grabnică a unei redresări morale...

Regele era sigur că Vintilă va ajunge aici: la redresarea morală. Vechiul lor nărav: să vorbească despre redresarea morală. Le ajunge să stea la putere un an, sau o lună, sau o săptămînă, ca să simtă o nevoie urgentă să plece în Elveția să se refacă, și după ce-și depun fructul muncii lor guvernamentale pe la băncile din Basel sau din Geneva, se simt perfect refăcuți — în orice caz, destul de refăcuți să se poată întoarce îndată în țară spre a chema poporul să lupte pentru o redresare morală. Asta au făcut-o și înainte de restaurație și asta o fac și acum. De trei săptămîni de cînd s-a înapoiat el în țară, toate partidele au început, deodată, să simtă nevoia de a lupta pentru o urgentă redresare morală — și toate au gata, în acest scop și cite un plan: și Neață, și Jugănarul, și George. De doctorul Bratu nici vorbă. Doctorul Bratu este atît de înflăcărat de idei, încît pentru succesul ei e hotărît să recurgă pînă și la dictatură. « Peste un an — striga el — sau voi fi dictatorul țării romînești, la dispoziția regelui, sau călugăr la muntele Atos! » Bratu, se înțelege, e pentru redresare morală prin dictatură pur democratică. Dar mai există și un alt pasionat al redresării morale: Grigore

Artag. Numai că acesta o vrea prin dictatură fascistă. Artag a și dat declarații presei engleze: vrea să creeze un partid fascist numit Vlad Țepeș, în slujba regelui, care nu este numai un Carol II, ci și un Vlad Țepeș II. Carol, ajutat de o organizație administrativă disciplinată și incoruptibilă, nu va trebui să tragă mulți oameni în țeapă. Îi ajung și câțiva, ca exemplu, pentru ca lumea să vadă că noul rege al țării este împotriva corupției și pentru redresarea morală. Și acum, vine și acest bătrînel, șeful unui partid faimos prin programul lui tradițional de jaf și corupție, să-i vorbească despre o redresare morală. Despre o grabnică redresare morală.

— O fi « grabnică » nevoia aceasta, domnule Viziru, răspunse regele, dar cred că pentru atîta lucru nu merita să te deranjezi pînă aici. Probabil că ai venit să-mi spui ceva mult mai « grabnic » !

— Da, sire ! făcu Vintilă, cu glasul înăbușit.

Și, disperat, cu graba de a scăpa de-o corvoadă, începu să recite pe nerăsuflăte :

— Am venit să declar maiestății voastre că patriotismul luminat al partidului național-liberal îi impune să fie și azi apărător neclintit al regimului fixat de constituție, sub ale cărei principii dinastia s-a consolidat și neamul s-a întregit. De aceea, partidul național-liberal va rămîne un slujitor leal al purtătorului coroanei, maiestatea sa regele Carol II, pe care îl va ajuta să poată apăra și întări opera glorioasă începută sub cei doi mari regi dezrobitori și întregitori de țară...

Regele se uită la ceasornic și în timp ce Vintilă mai vorbea, se ridică :

— Așa da, domnule Viziru ! zise el, fără să se mai întrebe dacă Vintilă a isprăvit. Dacă o spuneai asta de la început, n-ar mai fi fost nevoie să ne risipim în vorbării inutile. Dumneata declari că o să mă ajuți. Foarte bine ! O să țin seama de acest lucru. Nu uit, domnule Viziru, nu uit.

Dar privirea lui Vintilă era atît de lipsită de orice expresie, încît regele, îngrijorat că n-a fost auzit bine, ridică tonul ca să repete :

— Regele nu uită, domnule Viziru !

Vintilă ieși din palat și se urcă în mașină, fără să-și dea seama ce se petrece cu el. Amețit, tremurând din tot trupul, cu degetele crispate dureros, pe servietă, Vintilă o singură dorință lucidă avea: să se vadă acasă, cu toate că știa că frunțașii partidului îl așteaptă cu nerăbdare, la club. Dar mulțimea de afară era nemiloasă. Amicii lui politici și amicii amicilor lui, cum îl zăriră, începură să strige:

— Ura ! Trăiască regele ! Trăiască domnul Viziru ! Trăiască partidul național-liberal !

Gazetarii, mai nemiloși încă, se și aflau pe scara mașinii:

— Cum a fost, domnule Viziru ?

Vintilă, care se înghemuise într-un colț din fundul mașinii, răspunse îmbufnat:

— N-am obiceiul să spun ce-am vorbit cu regele !

— Totuși, domnule Viziru, o declarație, oricât de mică...

— N-ar fi cuviincios nici pentru mine, nici pentru rege, să fac declarații.

Cum ajunsese acasă, îl chemă pe Muică la el. După un sfert de oră Muică sosi.

— Ei, cum a mers, domnule Viziru ?

Întins pe sofa, Vintilă oftă:

— Credeam că dacă a părăsit atmosfera palatului și a stat cinci ani la Paris, o să se mai șlefuiască puțin ! M-am înșelat !... E și mai prost crescut ca înainte... Degeaba !... Din păr de cîine, greu să faci sită de mătase...

— Dar declarația, domnule Viziru ? întrebă Muică pe care nu-l interesa ce crede Vintilă despre rege. Declarația ai făcut-o ?

— Am făcut-o ! răspunse Viziru în silă.

— Atunci e bine ! sări Muică, entuziast.

— Da, bine ! mormăi Vintilă. Dumneata vezi numai bine... și cu am ieșit de acolo pe jumătate leșinat !

Dar și aceasta prezenta un interes secundar pentru Muică. Important este ca momentul să fie speculat cu folos de partid.

— Îmi pare nespus de rău, domnule Viziru că, personal, ai avut de suferit ! Dar să nu uităm interesele țării. Țara vrea să știe cum a decurs întrevederea.

Vintilă se uită chiorîș la Muică :

— Țara ? Bine ! Atunci dă un comunicat că partidul liberal și-a reluat...

Gemînd, se întoarce cu fața spre perete și încheie :

— ...și-a reluat relațiile normale cu tronul !

VI

Primul ministru Dacu nu-l mai văzuse din iulie pe contele Bethlen, care fusese plecat în străinătate. De aceea, conversația lor lunecă, de la primele fraze, spre evenimentul care tulbura Europa de câteva săptămîni: alegerile din Germania. Social-democrații, care guvernau republica germană, căzuseră în alegerile din septembrie, de la 9.151.029 voturi, cîte au întrunit în 1929, la 8.572.016. În schimb, național-socialiștii lui Hitler, care, în 1929 obținuseră numai 603.904 voturi, acum înregistraseră 6.461.210 voturi, adică aproape de unsprezece ori mai mult.

— Și asta numai într-un an ! comentă Bethlen, cu admirație.

Mai stăpînit, Dacu răspunse :

— Este colosal, desigur ! Dar să nu ne scape din vedere că în acest an au crescut mult și comuniștii !

Avea cifra sub ochi: de la 3.263.154 de voturi în 1929, comuniștii au crescut la 4.587.808.

— Da, da ! reflectă Bethlen, posomorît. Șomajul are două tăisuri.

Dacu tăcu. Contele nu-i releva nimic nou. Șomajul are două tăisuri la fel de ascuțite.

— Va fi luptă grea ! continuă Bethlen, după o pauză.

Dacu-și privi cu multă înțelegere partenerul. Pentru primul ministru al Romîniei, discuția cu contele Bethlen era întotdeauna o adevărată reconfortare. Bethlen era om de lume, plin de tact, bine informat și cu relații în cercurile politice engleze. Dacu găsea, prin urmare, nenumărate puncte comune între el și șeful minorității maghiare. Dar ceea ce-i făcea o deosebită plăcere să constate și să sublinieze ori de cîte ori se întâlnea cu Bethlen, era asemănarea frapantă între compoziția partidului național-țărănist și cea a partidului maghiar. Ca și în partidul național-țărănist, se găseau în partidul maghiar toate clasele sociale posibile: optzeci la sută țărani, iar restul meseriași, funcționari, negustorași, liber profesioniști. În cap stătea, firește, marea burghezie capitalistă: bancheri, industriași și membri ai vechii aristocrații feudale. Contele Bethlen, conții Teleki, baronul Banffy, Abrudbanyay, Iakabfi etc. — în același partid, cot la cot cu țăranii, cu potcovarii, cu zugravii ca și cu negustorii, cu profesorii, cu medicii, cu avocații. Ceea ce-i aduna pe toți aceștia sub același acoperiș nu erau nici convingerile lor politice, nici interesele lor sociale și economice atît de opuse — ci originea lor maghiară. Bancherii și conții unguri susțineau că numai prin unire — adică numai prin gruparea lor într-un singur partid — maghiarii vor putea obține drepturile culturale și civile ce li se cuvin pe baza statutului minorităților, semnat la Versailles. Cît despre dreptul ce-l reclamau de a sta, exclusiv, în fruntea acestui partid, bancherii și conții unguri și-l întemeiau pe argumentul că numai ei au experiența politică de care este nevoie spre a putea sta de vorbă cu guvernanții romîni. Ca urmare a acestei politici duse strict

pe tărîmul național, candidații partidului maghiar nu se recrutau decît din rîndurile nobilimii feudale sau financiare. Astfel că, în parlamentul român, veneau să vorbească în numele celor trei milioane de unguri din Ardeal, aceiași conți și baroni care vorbiseră în parlamentul de la Budapesta, sub regimul habsburgic, în numele întregului popor maghiar. Dacu, deci, avea de ce să-l privească pe Bethlen ca pe unul de-ai lui. Aveau scopuri comune, foloseau mijloace comune și vorbeau o limbă comună, fără gesturi și fără cuvinte. Între un Dacu și un Bethlen ar fi existat o încredere oarbă chiar dacă nici nu s-ar fi cunoscut. Acordul între ei se încheia, prin fire nevăzute, peste spații, limbă și origine națională. Iar în cazul lui Dacu, șeful partidului național-tărănist și al contelui Bethlen, șeful partidului maghiar, acordul avea și o clauză precis definită: reprezentanții aristocrați ai maselor maghiare din România vor veni mereu în Parlament să ceară guvernului român aplicarea statutului minoritar, iar guvernul va răspunde cu promisiuni. Promisiuni și nicidecum drepturi. Drepturile ar fi o primejdie. Dacă ungurii și-ar primi drepturile lor naționale, partidul maghiar și-ar pierde orice rațiune de a fi. Satisfăcut din punctul de vedere național, fiecare membru al partidului maghiar ar trece automat în partidul politic spre care îl cheamă interesele lui sociale și economice. Și atunci, ce se va întîmpla cu sutele de mii de muncitori și țărani, săraci lipiți pămîntului? Cine-i va putea opri să se apropie de comuniști? Chestiunea nu mai cerea un răspuns. Nici contele Bethlen, nici Dacu n-aveau vreun interes cît de mic să aplice statutul minorităților. Aplicarea statutului minoritar trebuie să continue a fi o preocupare vie, ascuțită și nesatisfăcută pentru populația maghiară, care numai așa va putea fi ținută departe de preocupările ei politice și sociale.

Reflecția sumbră a contelui Bethlen nu-l putea, deci, lăsa indiferent pe primul ministru, care-i răspunse:

— Lupta va fi foarte grea, domnule Bethlen! Dar dușmanii omenirii vor fi, în cele din urmă, învinși. O singură condiție se cere: unirea!

Și cum Bethlen părea grăbit, Dacu îl întrebă:

— Mai rămîneți în București, domnule conte?

— Da ! Cred că o să mai stau pînă duminică !

— Îmi pare bine ! În cazul acesta vă rog să nu lipsiți de la ședința de mîine a Camerei. Se va citi o declarație prin care guvernul asigură populația maghiară de toată simpatia lui.

Prima temă pe care Dacu o abordă în ședința consiliului de miniștri, care se întruni peste o jumătate de oră, fu declarația făgăduită lui Bethlen.

— Aveți vreo propunere în această chestiune ? întrebă el.

Nimeni nu avea nici o propunere.

— Bine ! conchise Dacu. Am s-o redijez eu.

Și consiliul trecu la ordinea de zi. Lucrările fură lichidate rapid, fără obiecții sau comentarii. Dacu aproba ori respingea decretele și propunerile subalternilor săi — iar alături de el, Crai-Voievod, absent la cele ce se petrec împrejur, pufăia din pipa lui ungu-rească și cugeta. Avea la ce ! Funcția de ministru al internelor îl apăsa greu pe umeri. Sarcina de a menține ordinea în stat e neînchipuit de gîngășă. Primul comandament al unui ministru de interne înțelept este să păstreze măsura. Să nu facă niciodată mai puțin decît trebuie, sau mai mult decît trebuie !... Și Crai-Voievod se gîndea, rușinat, că era cît pe ce s-o pățească ast-vară cu Borșa. Probabil că din grija liberalilor, presa străină a început să vorbească prea mult despre tulburările din România. Chestia devenea incomodă. Guvernul trebuia să facă ceva pentru a dezminți zvonurile că s-ar pregăti dictatura. Crai-Voievod invită deci la el pe corespondenții presei străine și declară :

— Domnilor, lumea mă crede pe mine antisemit. Dar se înșeală. Antisemitismul e o politică a mea. Știindu-mă antisemit, studenții mă ascultă și în felul acesta îi pot stăpîni. Vedeți, dar, că eu îi înșel pe antisemiți, și-i servesc pe evrei, pe care-i iubesc. Adevărat, Michiduță ?

Michiduță, care se găsea totdeauna de față, dădu prompt stăpînului său, certificatul cerut:

— Adevărat, domnule ministru !

Dar Crai-Voievod vedea că numai cu atît nu poate să înăbușe afacerea Borșa. Expeditiv, Crai-Voievod trase sertarul și scoase de acolo o nouă afacere: macedonenii. După douăzeci și patru de ore, cîțiva studenți macedoneni, în cap cu unul Riza, se prezentară la Dăscălescu, subsecretarul de la interne, și traseră în el cîteva gloanțe, dar cu multă băgare de seamă, ca să nu-l atingă mai rău decît le poruncise Belciug. Cît ai bate din palme, afacerea Borșa dispăru din atenția publică și făcu loc atentatului de la interne. De ce a tras Riza în Dăscălescu? De supărare că guvernul a venit cu o lege de organizare a Dobrogei noi, care punea în inferioritate elementul macedonean. Dar de ce l-a ales Riza pe Dăscălescu, care nu este decît subsecretar de stat și n-a tras într-un ministru plin? Pentru că Dăscălescu — spunea presa — nu-i un adevărat Dăscălescu, ci un Dascaloff, un bulgăroi ticălos, care-i asuprește pe macedoneni și-i protejează pe bulgarii lui din Cadrilater.

Opoziția, care stătea, neobosită, de veghe, denunță guvernul că nu face arestări. Ca să se scuze, membrii guvernului începură să se certe între ei. Ministerul de interne arunca vina pe ministerul de justiție și ministerul de justiție arunca vina pe ministerul de interne. Ministerul de interne susținea că parchetele dau drumul celor arestați, iar ministerul de justiție răspundea că parchetele n-au cui da drumul, pentru că poliția nici nu face arestări. În cele din urmă, totuși, se făcură arestări. Nu multe, cîteva. Printre cei arestați, se afla și Aureliu Cziuczewicz, care devenise macedonean pentru cauză — și care în zilele acelea cît a fost închis, nu mai prididea de atîtea interviuri și fotografii cîte a fost silit să împartă în dreapta și în stînga. Crai-Voievod declara presei, cu melancolie:

— Și cui folosesc toate astea? Bolșevicilor. La capătul acestor agitații apare întotdeauna agentul anonim comunist. Nu ne trebuie multă filozofie ca să ne exprimăm această temere, cînd știut este că agenții

sovietelor nu așteaptă decît asemenea ocazii pentru a arunca sămînța revoltei.

Și după fiecare declarație, Crai-Voievod cerea fonduri noi pentru ministerul de interne. Îi trebuiau bani pentru ordinea publică, adică bani pentru foile și manifestele «studentilor», bani pentru uniformele lor, bani pentru congresele lor, bani pentru călătoriile lor de-a lungul și de-a latul țării... Bani!... Și acuma, după ce va achita la proces pe Cziucziewicz și pe ceilalți cîțiva studenți, va avea și mai multă nevoie de bani. O achitare nu se face fără parale... Opinia publică îi cere îndată altceva în loc. Și Crai-Voievod vrea să-i dea. Dar costă și asta milioane... Chestie mare! Un complot bolșevic! Spionaj! Ceva de răsunset. Belciug muncește pe brînci să nu se facă de rîs.

— Cum doriți complotul, domnule ministru? I-a întrebat Belciug. Cu ramificații, sau fără ramificații?

— Ce-i aia fără ramificații, imbecilule? — s-a răstit la el Crai-Voievod, care de obicei vorbea cu secretarul său general destul de frumos. Unde ai mai auzit complot fără ramificații?

Și s-a aranjat o chestie cu «ramificații». Ceva demn de ceasurile pe care le trăia țara. Era băgat și un ofițer rus alb, autentic. A fost prins mai de mult cu o spargere, și era ținut în rezervă. Acuma omul își va scoate plinea cîstit. El va fi capul. Dar trebuie bani! Anul bugetar încă nu s-a împlinit și s-au și dus cele douăzeci de milioane înscrise în buget. În afară de aceasta, s-au mai cheltuit douăzeci și ceva de milioane din capitolul credite extraordinare. E adevărat! Dar lui îi trebuie bani. Numai asta vedea Crai-Voievod: bani. Bani pentru ordinea publică.

Chinuit de grija aceasta a banilor, ministrul de interne, cum îi veni rîndul să ia cuvîntul, nu-și mai pierdu vremea în introduceri, ci spuse de-a dreptul:

— Domnilor, țara e în primejdie!

Cumnatu-său, Băleanu, pe cît de iscusit ministru de finanțe, pe atît de bun patriot, ca să facă și el economie cu timpul țării, socoti că orice cuvînt în plus ar fi de prisos, și-l întrerupse, energic:

— Cît?

— Cinci milioane !

Dacu rosti sentința, aproape fără să-și miște buzele, așa cum vedea că fac englezii:

— Se aprobă !

După consiliu, Dacu, deși era obosit, mai rămase la prezidenție ca să primească în audiență pe noul reprezentant al Vaticanului, să discute cu Bagradian unele chestiuni dificile în jurul bugetului, să semneze câteva decrete de numiri și destituiri și să aibă o lungă consfătuire cu Spiru Maramă și cu Belciug. Când termină, primul ministru își adună hîrțile și ieși din birou cu graba unui elev care aude clopoțelul. Afară, se opri în capul scărilor și se lăsă mîngîiat de razele blînde, călduțe, ale acestui binecuvîntat soare de octombrie, care nu ținea seama că se află în toamnă. Toamnă?... Era primăvară ! Cerul senin și albastru, copacii încă verzi, femeile în rochițe ușoare... Dacu vru să-și mai spună ceva, dar tresări, rușinat ! S-a surprins în flagrant delict de lirism ! Mușcîndu-și buzele de necaz, Dacu coborî scările în fugă și se aruncă în mașină.

— Acasă ! porunci el șoferului.

Era furios. El, Dacu, președintele consiliului de miniștri și șeful partidului național-țărănist, să se rătăcească în sentimente și gînduri care depășesc interesele stricte ale țării.

Totuși, pînă acasă, Dacu își găsi circumstanțe atenuante, care-i potoliră conștiința — și-i dădură voie să onoreze cu întreaga lui poftă de mîncare bucățica de pește rasol servită de menajeră. Peștele era bun și primul ministru n-avea nici un motiv să creadă că ar putea interveni ceva pe lumea asta care l-ar împiedica să-l înfulece pînă la capăt. Dar, deși om politic, Dacu nu ținuse seama de elementul surpriză. Astfel, tocmai cînd sufletul lui pur închina imnuri de slavă Celui-de-sus care, în marea sa înțelepciune, a născocit, pentru delectarea și a celor buni și a celor mai puțin buni, peștele rasol, telefonul îl ridică de pe scaun cu apelul lui strident.

— Alo, da !... Cine ?

Răspunsul pe care-l primi de la celălalt capăt al firului, îi coloră obrajii de o roșeață vie. Cu șervetul pe care-l ținea în mîna stîngă, Dacu își șterse bărbia și răspunse:

— Bine ! Plec imediat !

Puse jos receptorul și-și strigă menajera:

— Spune-i lui Nicu să tragă mașina.

— Da' masa, conașule ?

— Nu mai mănînc !... Dă-mi pantofii ceilalți !

Trebuia să plece îndată, fără să știe în ce scop. Urgent ! Urgentisim ! E vorba de « o chestiune de cea mai înaltă importanță ». Dar care era chestiunea — și de ce atîta urgență, nu i s-a spus. Preocupat și nedumerit, Dacu se încălță, ieși și se urcă în mașină:

— La Sinaia !

În dimineața acelei zile de octombrie, Carol — care de-o săptămînă se afla la Sinaia — fu mai activ ca de obicei. Mai întîi primi în audiență niște țărani veniți în delegație cu un memoriu în care vroiau să explice de ce în ținuturile lor din nordul Moldovei au putut avea loc tulburările din vară. Se prezentaseră la palat, cinci. Dar pentru rege, cinci erau prea mulți.

— Ajung și doi !

Din cei cinci, Puiu alese doi îmbrăcați într-un port mai pitoresc și mai bogat decît ceilalți și-i introduse la rege:

— Sire, sătenii Nicu Varlam și Costache Grecu !

Regele sări vesel la ei, cu mîna întinsă.

— Ei, bine ați venit sănătoși ! Ce nevoie vă aduce la mine ?

Sătenii, de emoție, nu-și putură descleșta gura. Dar regele, plin de căldură, îi încurajă:

— Hai, oameni buni, haide ! Că nu vă mănînc ! Doar eu sînt vodă al vostru, al țăranilor !

Îndemnul atît de prietenos și de stăruitor al lui vodă, învioră pe țărani. Cel mai tînăr dintre ei, Nicu Varlam, îndrăzni:

— Păi, să trăiești, măria ta ! Nevoi avem o grămadă.

Și, ba unul, ba celălalt, țăranii își deșertară sufletul plin de nădufuri în fața lui vodă. Prețul pe grâne — ziceau ei — a ajuns o bătaie de joc. De pildă, pe un kil de orz, capătă un leu, dacă nu chiar și optzeci de bani. Dar pe o cutie de chibrituri li se cere trei lei. Care vasăzică, pentru o cutie de chibrituri ei trebuie să dea trei-patru kile de orz.

— Era mai bine, măria ta, în urmă cu douăzeci de ani. Pe atunci primeam cincisprezece bani pe un kil de orz — și dădeam pe o cutie de chibrituri numai cinci bani, sau trei sute treizeci de grame de orz, adică de zece ori mai puțin.

De asta — ziceau țăranii — nimeni nu mai vrea să-și lucreze pământul. Munca îl costă pe țăran mai mult decât i se dă pe bucate. Pe alocuri, pînă și transportul se urcă la mai mult decât face recolta. Și apoi, birurile. Birurile îi seacă pe toți... Și datoriile!... Cu datoriile e o întreagă poveste. Nu-i țăran să nu fie dator. Unii, cei împroprietăriți, din pricina secetei din 1927 și a anilor fără prețuri din 1928—1929, alții, cei neîmproprietăriți, împinși de dorința de a-și avea și ei bucata lor de pământ, toți au făcut împrumuturi sau la cooperativele de consum, sau la băncile de stat, sau la băncile locale, sau de multe ori, la toate împreună. Mai întii, cum se fac împrumuturile. Dacă ceri cinci mii de lei, banca îți oprește de la început o mie de lei pentru dobînzii, o mie de lei pentru niște acțiuni de ale băncii, care nu fac nici două parale, și nu-ți dă în mînă decât trei mii. După aceea, încep să curgă dobînzile. Tu dai cît poți, dar datoria rămîne întreagă — și alături de ea cresc dobînzile la dobînzii, pînă ajung dobînzile astea să întreacă, numai ele, întreaga valoare a pământului. Și între timp, te calcă mereu portăreii, să-ți pună mîna în gît. Îți intră în bordei, te silesc să le frigi singura găină pe care au zărit-o în ogradă, te pun să plătești mașina cu care au venit — și nu pleacă, pînă nu-ți iau și ceaunul de mămăligă de pe vatră. Și abia după aia te dă banca în judecată. Judecata e mai rea decât toate. Luni de zile te tîrîi pe la tribunal pentru ca la urmă să te vezi osîndit să plătești băncii, pe lîngă ceea ce zice ea că i-ai fi dator, și niște cheltuieli de judecată,

care sînt mai mari decît toată datoria și dobînzile ei la un loc.

Cît au vorbit țărani, regele se uită la ei cu drag, numai să-i mănînce din ochi. Iar cînd isprăviră tot ce-au avut de spus, regele își alege cu grijă cuvintele, ca să le răspundă ca un vodă al lor:

— V-am ascultat, oameni buni, și inima-mi sînge-rează cînd aflu cîte aveți de îndurat. Vă plîngeți de dobînzi... Știu! Răul nu-i de astăzi. E un rău stră-vechi, un rău de cînd lumea. Dar să știți, oameni buni, că de aia am venit în țară înapoi: ca să pun capăt rău-lui. Un singur lucru vă cer: să aveți răbdare. Puțină răbdare și, cu ajutorul Celui-de-sus, o să scăpați de dobînzi. Vă plîngeți de biruri că ar fi mari. Cred! Dar eu de ce sînt aici? Să lupt din răputeri să vă scap de biruri! Vă plîngeți că bucatele sînt ieftine. Dar, oameni buni, voi credeți că numai aici sînt bucatele ieftine? Și în Italia sînt ieftine! Știți ce-i Italia: o țară care tot din bucate-și scoate o bucată de pîne. Și-n Canada! De Canada ați auzit?... Nu? Foarte rău! Dacă ați fi auzit, ați fi știut că nici în Canada nu merge treaba mai bine... Dar eu, de asta mă aflu iar printre voi: ca să urc prețul grînelor... Răbdare și o să vedeți ce știe vodă al vostru... Un singur lucru nu-mi place: iertarea datoriilor. Asta-i mai greu. Datoriile trebuie plătite. Dacă datoriile rămîn neplătite, se duce țara de rîpă. Sînt bani grei, de care țara are nevoie. Să mun-cească toată lumea și să cheltuiască mai puțin! Așa o să aibă de unde plăti.

— Dar noi muncim, măria ta! făcu Costache Grecu. Cît despre cheltuială, să ne ierte Dumnezeu, am chel-tui, dar nu prea avem ce!

— Voi, da! răspunse regele. Voi doi, cred că munciți și că faceți economie, dar ceilalți?... Ce fac ceilalți... sute de mii și milioane de țărani? Nu! N-aveți dreptate! Datoriile trebuie plătite. Cine-și iubește țara, își plătește datoriile. Cu muncă și cu chibzuință o s-o scoatem cu toții la capăt. Duceți-vă și spuneți-o asta, în numele meu.

Cei doi săteni, tulburați de sfaturile părintești ale regelui, schimbă o privire între ei, după care, cel mai tînăr, Nicu Varlam, zise:

— Mulțumim, măria ta!... Dar am avea o rugă-minte mare: să ne dai, măria ta, o dovadă că am vorbit cu adevărat cu vodă al nostru... Ca să ne creadă ăilalți.

Regele zîmbi cu hunătare:

— Eu sînt regele vostru și un rege nu poate da dovadă la mîină. De crezut trebuie să vă creadă. Cum să nu vă creadă!... Să vorbiți cu regele vostru și ei să nu vă creadă? Nu se poate! S-ar chema că nu vor să-l creadă pe rege!... Așa că plecați sănătoși și nu uitați să spuneți alor voștri că vodă își ține cuvîntul!

Și le strînse inimos mîina, la amîndoi dintr-o dată, dar cum se închise ușa după ei, regele sună furios:

— Phui! strigă el, cînd valetul apăru. Pute a ceapă și a brînză!... Deschide toate ferestrele!

Cînd i se păru că biroul este destul de bine aerisit, regele porunci să fie introdus trimisul special al zia-rului englez *Daily Herald*.

Correspondentul începu cu fraza pe care regele o știa inevitabilă:

— Sire, zvonurile sînt la noi din ce în ce mai per-sistente. S-ar părea că maiestatea voastră are intenția să proclame dictatura. Este adevărat?

De cîte ori ziariștii francezi sau englezi îi puneau această întrebare, Carol își întorcea gîndul la conversa-țiile intime dintre el și cei cu care a tratat la Quai d'Orsay și în Downing Street, restaurația. Toți îi dă-deau, în concluzie, aproape ncalterat, aceleași instruc-țiuni:

— Vei primi bani și armament! Dar să ții frînele în mîini! Este prima condiție: să ții bine frînele în mîini. Și să nu-i lași pe muncitori să răsufle! Fii cu ochii în patru și procedează cu energie... Comunism, comuniști, partid comunist... astea n-au ce căuta sub domnia dumitale!

Probabil, pentru a-i reaminti această « primă condi-ție », Quai d'Orsay și Downing Street îi trimiteau aici pe acești gazetari, care se înapoiau în țara lor cu aceeași declarație a lui Carol:

— Dictatură? Nu! Sînt democrat și sînt pentru regimul parlamentar. În educația fiului meu Mihai, țin seama că va trebui să fie un rege democrat. Numai la extrem dictatura poate fi barca de salvare. Ar fi mai bine să n-am nevoie de ea.

Amicii lui apuseni îi apreciau subtilitatea și făceau loc larg în presă corespondenților lor, care scriau invariabil că regele are ochi albaștri, părul blond și statura zveltă; că duce o viață sobră, de spartan; că muncește optsprezece ore pe zi, studiind dosare și rezolvînd problemele cele mai urgente ale zilei; că niciodată nu pare obosit; că, datorită acestui înalt exemplu regal, poporul român s-a trezit din toropeala lui orientală și că s-a pus și el pe muncă și pe economii.

De data aceasta însă, regele, care mai era urmărit de mirosul de ceapă și brînză lăsat de cei doi musafiri rurali, dădu conversației sale o alură și mai accentuat democratică.

— Zvonurile despre dictatură, răspunse el ziaristului, cu cît sînt mai stăruitoare, cu atît sînt mai mincinoase. Eu am alte griji. Situația populației noastre sătosești este gravă. Țăranii romîni au fost aduși la desperare din cauza prețurilor coborîte ale grîului și din cauză că, în pofda acestor prețuri, ei nu pot vinde nici pe jumătate din cît au vîndut pînă acum doi ani. Vinovat este guvernul sovietic care stă la pîndă. Prin cantitățile de grîne, petrol și lemne pe care le aruncă pe piețele mondiale, pe prețuri mult mai joase decît cele obișnuite, guvernul sovietic agravează mizeria noastră și a Europei întregi. Dacă Occidentul nu va face repede ceva pentru a ne ușura situația, va fi greu să scăpăm masele noastre rurale de efectele propagandei bolșevice. Înțelegeți dumneata cum stau lucrurile? Dacă România, în căutarea unei soluții, s-ar arunca în brațele sovietelor, cred că Anglia, Franța și Statele Unite ar pierde enorm.

Gazetarul, care înțelegea foarte bine cele ce-i spunea Carol, notă iute pe marginea hîrtiei ideea principală a reportajului său: trebuie să ajutăm pe Carol, dar să-i cerem să nu-și comande materialul de război în altă parte decît în Anglia.

— Sire, zise el apoi regelui, dezmințirea ce o dați zvonurilor de dictatură va face o excelentă impresie în Anglia, care este îngrijorată de soarta democrației în această parte a continentului.

— Anglia să fie liniștită. Eu vreau să fiu... și sînt... campionul hotărit al democrației în orientul Europei, potrivit cu problemele particulare ale țării. Eu mă consider șeful unei gigantice întreprinderi cooperative și socotesc că rolul meu este să încurajez poporul să depună maximum de energie spre a obține rezultate cît mai bune cu putință. Idealul meu este ca toți să-și îndeplinească lucrul cu plăcere...

— Sire, dar acesta este un ideal comunist !

— Nu ! răspunse Carol cu gravitate. A-ți iubi munca nu este un ideal comunist, ci unul curat democratic. Iată, eu, deși muncesc optsprezece ore pe zi, îmi iubesc meseria de rege.

La masă, regele îl avea pe Arghir. Cu o zi mai înainte, Puiu i-a comunicat regelui:

— Domnul profesor Arghir mi-a telefonat că dorește să fie primit în audiență.

— Să vină mîine la prînz, la Sinaia !

Și a venit. Cu aerul lui de o solemnitate gravă, oarecum tristă, îi spuse lui Carol:

— Sire, eu nu am cerut audiență. Ci am vrut să vă văd. Eu nu cer audiențe, pentru că nu vreau să se creadă că urmăresc vreun avantaj. Eu nu mă umilesc nici în fața lui Dumnezeu și nu cer nimănui nimic. Dacă vreodată aș avea să servesc pe maiestatea voastră, să nu mi se poată spune că eu, cerînd, trebuie să execut ce mi se spune, ci vreau să fiu chemat pentru ideile mele, liber a le realiza.

— Știu, domnule profesor, și pentru ideile dumitale am tot respectul.

— Asta am spus-o și amicilor mei, cu care am avut aseară o lungă consfătuire, înainte de a veni aci.

— Da ? Și despre ce ați vorbit ?

— Despre marile probleme ale zilei, sire! Problemele economiei în primul rînd... și în special problema agricultorilor.

— Și cum vezi dumneata, domnule profesor, această problemă a agricultorilor?

— Este rezultatul unei politici absurde și demagogice, sire!... Acum zece ani s-a făcut o anumită împroprietărire, pentru care țărani trebuiau să plătească șase miliarde. Dar au putut plăti pînă acum numai două miliarde și jumătate. Ar fi însemnat că ar mai avea de plătit trei miliarde și jumătate. În realitate, datoria lor s-a urcat la șaptezeci-optzeci de miliarde.

— De ce? întrebă regele cu aerul că aude toate acestea pentru întîia oară.

— Pentru că nu și-au plătit datoriile la vreme.

— Așa? Și de ce, mă rog, nu și-au plătit datoriile la vreme?

— Pentru că li s-a dat pămînt, sire, dar nu li s-a dat nici instrucție agricolă, nici bani, nici unelte, ca să poată produce pe o scară întinsă.

— Și dumneata îi crezi?

Arghir, surprins de întrebare, ridică ochii spre rege și simți că i se scurge tot sîngele din vine: regele era supărat. Îngrozit, Arghir își înclină și mai mult capul pe umeri și răspunse aproape în șoaptă:

— Nu!

Se simțea vinovat. Rolurile erau radical schimbate acum: elevul era el — iar profesorul, regele Carol. Un profesor sever, dar iertător, pentru că îndată surîsul lui bun îi flutură iar pe buze.

— Ei vezi! Și atunci?...

Inima lui Arghir se înveseli. Regele tot de la el așteaptă o îndrumare.

— Sire! începui el cu oarecare sfială. Am o idee. Regele nu se miră.

— Mă așteptam, domnule profesor! răspunse el simplu. Te ascult!

— După opinia mea, sire, problema agricultorilor ar putea fi rezolvată în mod echitabil numai de comisiuni!

Știa regele — și a avut el însuși nenumărate dovezi în trecut — că Arghir posedă o fantezie foarte

fecundă și originală. De aceea s-ar fi așteptat mai degrabă ca Arghir să-i propună, pentru rezolvarea echitabilă a problemei agricultorilor, ca toți țăranii să fie obligați, împreună cu copiii și nevestele lor, să învețe jiu-jitsu, ori să urmeze cura lui Kneipp, ori să fie obligați să frecventeze cursurile de la Vălenii de Munte. Dar comisiuni... Era ceva atît de nou, încît de uimire, Carol rămase nemișcat cu furculița înfiptă în ultima bucăică de mușchi.

— Comisiuni? făcu el cînd se simți în stare din nou să vorbească... Interesant! Și care ar fi rolul acestor comisiuni, domnule profesor?

— Să facă constatări la fața locului și să rezolve lucrurile de la caz la caz. Fiindcă sînt două categorii de țărani, sire: țărani de bună-credință și țărani de rea-credință. Cei de bună-credință, cînd zic că n-au, n-au... pe cînd cei de rea-credință, cînd zic că n-au, au.

— Extraordinar! zise regele, care părea din ce în ce mai interesat de judicioasele observații ale fostului său profesor. Este exact ceea ce gîndesc și eu, dar nu știu să exprim atît de limpede ca dumneata! Comisiunile, așadar...?

Arghir îl lămuri:

— Comisiunile vor face cîte două tablouri asupra situației fiecărui țăran. Într-un tablou comisiunile vor înscris declarațiile săteanului: cît pămînt are, cîte unelte, cîte vite, cîte păsări, cîți copii, cît a muncit, cît a produs, ce datorii arc și așa mai departe. Iar în celălalt tablou comisiunile vor înscris propriile lor constatări, după ce ele înseși vor cerceta la fața locului, cu de-amănuntul, dacă omul a spus sau n-a spus adevărul.

Pe măsura în care Arghir vorbea, creștea și entuziasmul lui Carol.

— Bun! strigă el. Bun! Bun de tot!... Ai un creion și o hîrtie?... Mulțumesc!... Acu să vedem. Cîte familii de țărani sînt? Să zicem trei milioane!... Așa!... Prin urmare, trei milioane de țărani ar trebui vizitați! Cîte cazuri zici dumneata că ar putea fi anchetate pe zi, de o comisie?

— Zece! răspunse Arghir.

— Nu-i cam mult? întrebă regele. Gîndește-te, domnule profesor!... Declarațiile săteanului pot fi înregistrate mai mult sau mai puțin iute!... Dar verificarea lor cu de-amănuntul cere timp... Sînt țărani care-și ascund vitele, își ascund grînele. Nu merge așa!

— Atunci trei! făcu spontan profesorul Arghir.

— Prea puțin trei! replică regele. Nici zece, nici trei. Zic cinci!... În cît timp crezi că ar trebui rezolvată chestiunea?

— În cel mult două luni, sire! E o problemă urgentă.

— De acord! Țărănimea e în fierbere! Trebuie să ne grăbim!... În două luni! Adică în șaizeci de zile! În șaizeci de zile, deci, o comisie, dacă ar lucra și duminica... și nu prea văd asta... ar putea rezolva trei sute de cazuri. Cîte comisii ne-ar trebui?

Socoti și puse frumos creionul pe masă:

— Domnule profesor, știi cîte comisii ne-ar trebui ca să ducem lucrurile la capăt?... Zece mii!... Este enorm!

Arghir recunosc.

— Sire, într-adevăr este enorm! Înțelepciunea maiestății tale a trebuit să mă lumineze. Tehnicește este mai mult decît enorm: este imposibil!... Și atunci, într-adevăr, nu văd cum s-ar putea soluționa problema!

— Ba eu văd! zise Carol. Țăranul cheltuiește prea mult! Și mult și proteste. Degeaba se plîng de biruri. Birurile apasă pe orășan. Cea care trebuie ajutată este marea proprietate. S-a făcut o crimă că s-a dat țăranului pămîntul de pomană. Sînt pierderi de miliarde. Țăranul să le plătească. E datornic bun. Să se înhame la lucru și să vezi cum are de unde plăti.

— Sire, mă închin! Eu nu m-am gîndit. Orice s-ar întîmpla, sire, partidul meu stă la dispoziția maiestății tale, dacă voi primi cîndva sarcina de a servi tronul, dinastia și țara. Sire, eu nu cer nimic și nu vreau nimic! Ceea ce mi se va da, voi primi, dar să se știe că n-a fost cerut de mine. Sînt om sărac și-mi iubesc regele și patria.

— Domnule profesor, îți mulțumesc. Noi doi, dumneata și cu mine, sîntem destinați să facem lucruri mari pentru țara aceasta.

La orele șase după amiază, Dacu se afla în fața suveranului său, care era în cea mai bună dispoziție.

— Cum a fost drumul, domnule Dacu?

— Bun, sire! Eram numai îngrijorat să nu întîrzii.

— Ai fost punctual, cum numai dumneata știi să fii, domnule Dacu! zise regele, cu amabilitate excesivă. Bei ceva?

— O citronadă, sire! răspunse primul ministru, care-și scoase pudriera și-și aranjă nasul.

Regele, care părea că nu-și găsește locul, îi vorbi:

— Azi dimineată am avut o vizită foarte instructivă. Niște țărani. Cereau să li se ierte datoriile. Le-am spus ce părere am. O cunoști!

— O cunosc, sire, și o împărtășesc. Nu numai că nu le putem ierta datoriile, dar nu văd posibilă nici măcar o conversiune.

Și vorbiră despre conversiune, spre a constata amîndoi că, într-adevăr, se află în fața unei probleme aproape insolubile. Fiindcă ce este o conversiune a datoriilor? Înseamnă a-ți plăti datoriile, dar cu o dobîndă mai mică decît cea convenită în momentul împrumutului. Vor accepta, oare băncile, de bună voie, o reducere a dobînzilor? Nu! Guvernul, deci, ar trebui să recurgă la o conversiune forțată. Și unde ar duce conversiunea forțată? La falimentul tuturor băncilor creditoare. Are statul român interes ca băncile să dea faliment? Nu poate avea, deoarece un faliment general ar zdruncina creditul în străinătate. Atunci ce ar trebui statul să facă? Să împace ambele părți: pe de o parte să accepte conversiunea agricolă, iar pe de alta să apere băncile de prăbușire. Cum poate realiza statul această formulă? Suportînd el însuși diferența de dobîndă pe care țăranii nu vor s-o plătească și la care băncile nu vor să renunțe. Are statul de unde plăti miliardele acestea? N-are!...

Prin urmare, conversiunea forțată este exclusă. Ce altă conversiune s-ar putea încerca? Una facultativă. Dacă agricultorul datornic nu vrea să-și achite datoria pe dobînda ridicată de astăzi, creditorul trebuie să aleagă una din două: ori scade dobînda, ori cere debitorului înapoi banii împrumutați. Dar de unde să ia debitorul banii aceștia? Dacă el s-ar putea împrumuta pe piață cu 10%, s-ar scutura repede de creditorul lui de azi, care-i cere 30% — și ar rămîne cu o datorie pe o dobîndă de trei ori mai mică, ceea ce ar fi pentru el o mare ușurare. Numai că, vechiul lui creditor, speriat că debitorul lui se poate împrumuta aiurea pe o dobîndă mult mai scăzută, ca să nu-și piardă clienții, ar trebui, după însăși logica afacerilor, să-și scadă îndată și el dobînzile la 10%. Ce ar urma de aici? Ca în cîteva zile să se producă pe piață o reducere masivă și generală a dobînzilor. Dar unde să găsești bancheri atît de nebuni să accepte această catastrofală cascadă a dobînzilor! În concluzie?

— În concluzie, sire, statul vrea să-i ajute pe agricultori, dar nu poate!

— Nici nu mai e ce discuta! zise regele, care ba se așeza, ba se ridica de pe scaun. Țăranul, așa cum a știut să ia, n-are decît să știe să și dea înapoi!

Ieși dindărătul biroului și începu să se plimbe agitat prin fața primului ministru, care se văzu silit să-și învîrte capul încolo și încoace, într-o mișcare neîngăduită de gulerul lui scrobit și înalt. Tăcerea aceasta survenită brusc, fără nici o justificare aparentă, nu putea decît să-l apese pe Dacu. Mai întîi, de ce l-a chemat? Asta să fie « chestiunea de primă importanță » pentru care a fost adus pînă aici? Chestiunea nu-i de primă importanță, și nu merită deranjul. Atunci, ce s-a întîmplat? Ce l-a făcut pe Carol, care părea atît de însuflețit și de bine dispus, să devină deodată nervos și încruntat?

Era chinuit Dacu de întrebări și nu știa ce să-și răspundă. Dar frămîntarea lui fu repede curmată de rege, care-și întrerupse plimbarea și-l întrebă cu multă solitudine:

— Bei ceva, domnule Dacu?

Deși nu-i era sete, Dacu se arată sensibil la invitație:

— O citronadă, sire !

Cînd să-și ducă paharul la gură, Dacu îl auzi pe rege că-i spune:

— Ce părere ai, domnule Dacu, despre un guvern de concentrare?

Chipul lui Dacu se acoperi de pete mari, roșii și vinete. Iar începe regele cu guvernul de concentrare? Pentru asta l-a chemat «urgentisim» aici? Doar au mai vorbit și astă-vară despre un asemenea guvern — și regele îi cunoaște părerea. În ce scop, așadar, îl sîcîie iar? Numai așa, să-l indispună?

Cu ochii în jos, spre a-și ascunde supărarea, Dacu zise:

— Nu cred, sire, că un guvern de concentrare ar fi necesar.

— Mă mir, domnule Dacu, să aud asemenea cuvinte din partea unui om care are un atît de mare simț de răspundere cum ai dumneata ! Noi n-avem de rezolvat numai chestiunea datoriilor agricole. Problemele care se pun guvernului dumitale sînt multe și mari. De ce nu i-am ușura sarcina, apelînd și la celelalte forțe naționale?

— Sire, aș fi cel dintîi fericit dacă aș ști că se poate face ceva. Dar s-au făcut atîtea încercări nenorocite, încît am pierdut orice speranță. Fiecare partid își are particularitățile lui, disciplina lui, concepțiile lui politice și economice. Și apoi, mai sînt și oameni la mijloc, nu numai programe. Nu putem face abstracție de ei. În condițiile acestea, sire, un guvern de concentrare nu văd cum ar fi cu putință !

— Ba eu văd ! răspunse regele.

Dar primul ministru nu mai avea înaintea sa pe regele amabil și zîmbitor de adineauri, ci un rege tranșant, autoritar și obraznic !... Obraznic !... Alt adjectiv mai potrivit pentru acest «buzat» îngîmfat și agresiv nu putea găsi Dacu: obraznic ! Chipul congestionat al lui Carol, cu buza de sus mai grea și mai proeminentă decît de obicei, peste niște dinți gata să muște, reflecta numai obrăznicie ! Prin urmare, de aceea l-a

atras în cursă aici: ca să-i spună o necuviință. Guvern de concentrare!... De ce? Pentru că i-a dat tronul înapoi și pentru că i-a pus la picioare un partid puternic și devotat! Aceasta se cheamă, probabil, recunoștință regală!... Să-i ceară să împartă puterea cu alții! A, nu!... Sau tot, sau nimic. De împărțit, Dacu nu împarte puterea cu nimcni!

Rigid, parcă nici n-ar fi avut încheieturi, Dacu se ridică de pe scaun, își puse cutiuța în buzunar și-i răspunse regelui:

— Sire, am luat act de dorința maiestății voastre și o voi comunica imediat colegilor mei! Dați-mi voie să mă retrag!

— De ce? făcu regele, pe fața căruia zîmbetul prietenos și prevenitor, reapăruse. Nu-i nici o grabă!... Te rog să rămii la masă cu mine!

Și Dacu, înainte de a ști cum să refuze invitația, se și trezi în sufragerie, în fața unei femei cu tenul alb ca laptele și părul roșcat, în costum de amazoană și cu o cravașă în mînă. Primul gând al lui Dacu fu să fugă, dar groaza îl țintui pe loc. Ar fi vrut să-și întoarcă privirea în altă parte, dar, ca vrăjit, se trezi că se uită tîntă în ochii ei... Inutil să se întrebe cine e!... Deși n-a văzut-o niciodată, o cunoaște!... Este ca! Roșcata! Femeia aceasta blestemată, care vine să tulbure liniștea țării. Zvonurile au fost, deci, adevărate! A adus-o! Și cine iese tras pe sfoară din afacerea asta? Dacu!... Încă o dată tras pe sfoară! Întîia oară, cînd acest om fără obraz l-a obligat să-l facă rege, deși în exil jurase că se mulțumește să fie numai regent — și a doua oară astăzi, cînd a adus-o pe Roșcata înapoi, după ce-i dăduse toate asigurările că a rupt orice legături cu ea. Și mai are îndrăzneala să-l pună pe el, primul ministru al țării, față în față cu o asemenea tîrfă! Acuma totu-i clar! Aceasta a fost « chestiunea de cea mai mare importanță » pentru care a fost chemat urgent, urgentisim, aici: să stea la masă cu ea!... Două surprize plăcute: guvern de concentrare și un chef cu o prostituată. Și regle-și închipuie că o să-i meargă! Se înșeală amarnic. Vrea să-l umilească pe Dacu, pentru că Dacu este împotriva Roșcatei. Bine! Dacu se consideră în orice caz

demisionat de pe acum, pentru că un guvern de concentrare depășește limitele demnității lui de om politic. Dar pentru țară, demisia lui Dacu va avea un alt cântec... Și va vedea regele care din doi va trebui să roșească.

Regele, la început amuzat și satisfăcut de lungul schimb de priviri dintre ea și primul ministru, socoti că tăcerea durează prea mult și făcu prezentările:

— Doamna Elena Lupescu... domnul Dacu, prim sfetnic al tronului!

Dacu îl corijă pe rege:

— *Fost* prim sfetnic al tronului!

Apoi se înclină și ieși.

Noaptea la douăsprezece, cum ajunsese la București, Dacu chemă la el pe Jugănarul și pe Crai-Voievod.

— Și-a bătut joc de mine! le povesti el. Mai întâi mi-a vorbit de un guvern de concentrare. Apoi, m-a tras cu sila în sufragerie, ca să fac cunoștință cu aia...

— Cu care aia? întrebă Jugănarul.

— Cu Roșcata! răspunse Dacu.

Se aștepta ca, la vestea aceasta, Jugănarul și Crai-Voievod să sară în aer. Săriră amândoi, dar nu de indignare, ci de curiozitate:

— Și după aceea?

— Am demisionat și am plecat!

Abia acum Jugănarul își manifestă indignarea:

— Dar, domnule Dacu, asta nu poate fi un motiv serios de demisie!

— Cum? strigă Dacu. Asta nu este motiv de demisie? Să ne lăsăm guvernați de o femeie de stradă?

Ministrul de interne, Crai-Voievod, interveni:

— ...Lasă, deocamdată, frate Iuliane, femeia în pace!... Ia spune-mi mai bine ce e cu guvernul ăla de concentrare!

— Buzatu îl vrea cu tot dinadinsul!

— Și o crezi serios?

— Cum să n-o cred, dacă mi-a spus-o!

La rîndul său indignat, Crai-Voievod se ridică de pe scaun și se apropie de Dacu:

— Bine, mă frate Iuliane! Cum poate fi cineva atît de... atît de... cum să-ți spun... atît de nevinovat încît să nu înțeleagă ce a vrut Carol! Pe de-o parte te știe dușmanul ei, iar pe de alta, el fără ea nu poate trăi și a adus-o. Și acum, ce vrei să faci omul cu ea? S-o țină ascunsă? Asta merge o zi, două, o lună... dar după aceea, tot va trebui s-o scoată în lume. De aia a venit cu guvernul de concentrare: ca să primești să dai mîna cu ea. Te împaci cu ea, bine! Rămîi la putere. Nu te împaci cu ea, fă bine și respinge un guvern de concentrare, adică fă-ți bagajele și ia-ți tălpășița... Și tu te-ai grăbit să-ți iei tălpășița! Ai făcut o ispravă, pentru care meriți toate felicitările.

Moale ca o cîrpă, Dacu ședea turtit în fotoliu și nici nu îndrăznea să ridice ochii la Crai-Voievod. Are dreptate fratele Alexandru!... A fost un nerod. Dacă regele ar fi vrut cu orice preț să-l concedieze, demisia lui și-ar fi avut rostul. Dar regele n-a făcut decît să încerce un șantaj. Și asta-i cu totul altceva. Demiterea este un act irevocabil, pe cînd șantajul îți mai dă timp de gîndire, de discuții, de alegere.

— Tot ce spui este adevărat, frate Alexandre! oftă el, tot cu ochii în jos. Dar e prea tîrziu să mai revin asupra demisiei. Trebuie să ne retragem.

— Ba eu sînt de părere să nu ne jucăm de-a demisiile! strigă furios Jugănarul. Noi trebuie să ne păzim pozițiile cît putem și prin orice mijloace. Dacă plecăm, deschidem drumul liberalilor. Și ei vor ști să fie mai deștepți decît noi. Dumneata, domnule președinte, te-ai grăbit să demisionezi. Foarte rău!... Va trebui să invoci un motiv personal care te-a dus la demisie: că ești obosit, că ești bolnav, că ești obligat să pleci în străinătate pentru un timp oarecare... Dar noi, noi partidul, rămînem pe loc... Eu cred că fac un bine partidului și țării, dacă nu mă consider demisionat!

— Și cu Roșcata ce faci? făcu Dacu, istovit de toate cîte a avut de îndurat în ziua aceea. Vrei să stai, dumneata, român, alături de o...?

Jugănarul respinse argumentul cu un gest de dispreț:

— Mha!... Dacă-i dă regelui mîna să stea alături de ea, n-o să mă apuc să fiu eu mai cu moț decît el.

VII

De cincisprezece ore, Spiru Maramă, prefectul poliției, stătea în picioare, fără să fi avut timp nici să se ducă la masă.

Venise acasă azi dimineată cam pe la patru, după ce se războise prin *Crucea de piatră*, în fruntea unei echipe din poliția de moravuri ușoare, cu toate mada-mele alea — dar n-apucase bine să ațipească și l-a chemat prefectura la telefon:

— Bolșevicii, domnule prefect !

— Bolșevicii? răcni el, buimăcit de somn.

— Da, domnule prefect ! S-au supărat pe curba de sacrificiu. .

— Și ce?

— Fac tărașoi pe Calea Griviței.

Dintr-un salt, colonelul Maramă fu jos din pat și înjurînd și trîntind tot ce-i cădea sub mînă, începu să se îmbrace în grabă. Bolșevicii aștia o să-l îngroape de viu, că nici de dormit nu-l lasă în pace să doarmă... Să nu doarmă el, pentru că s-au supărat dumnealor!... Numai asta știi: să se supere! În loc să muncească, se supără. Îi supără că avem un rege! Îi supără că vin la noi în vizită ofițeri francezi și englezi! Îi supără mitingurile militare de aviație! Îi supără că facem manevre regale, că ni se trimit avioane din străinătate, că am instalat o fabrică de măști contra gazelor! Dar ce nu-i supără pe dumnealor!... Dacă undeva, prin Finlanda guvernul închide sediul comunist, sau dacă în Polonia, Pilsudski instituie un regim de dictatură militară — se supără aștia la noi. În toate alea se bagă și toate alea îi supără. Atunci ce să te mai miri că se supără pe curba de sacrificiu!

Într-o jumătate de oră, colonelul Maramă străbătea în goană Calea Griviței, dar la cîteva sute de metri de sala *Locomotiva* trebui să se dea jos din mașină, din pricina mulțimii care împiedica circulația. Înaintea prefectului se întindea o mare de capete, peste care fluturau zeci de placarde: « Jos curba de sacrificiu! » « Vrem pîine! » « Vrem muncă! »

— Ce facem, domnule colonel? se auzi el, interpelat.

Întoarse capul și-l zări pe Belciug, care sosise cu cîteva minute înainte.

— A, dumneata ești? răspunse Maramă. Deocamdată să vedem ce se întîmplă pe acolo.

Și făcu semn cu capul spre localul sindicatelor. Belciug înțelese și amîndoi începură să-și facă loc prin mulțime, cu ochii mereu spre balcon, unde vedeau pe cineva cu figura nedeslușită și de unde nu le ajungeau la ureche decît frînturi din cele ce spunea el mulțimii:

— ...Toate industriile, în afară de industria de război, își reduc activitatea și aruncă alte zeci de mii de muncitori în brațele șomajului... Industria lemnului în Valea Mureșului și-a încetat cu totul activitatea... Zeci de mii de muncitori petroliști au fost concediați... Mii de țărani iau drumul orașului în căutarea unui codru de pîine și îngroașă rîndurile șomerilor.

Încet-încet, Belciug și Maramă răzbiră destul de aproape de sală, ca să-l poată auzi pe cel care vorbea:

— ...Regimul capitalist se îneacă în belșugul creat de muncitorimea muritoare de foame. Miile de muncitori, șomeri și exploatați, împreună cu țărănimea flămîndă, nu are altă scăpare decît lupta contra acelor care le sug sîngele. Orice iluzie în promisiunile partidului național-țărănist s-a spulberat. Au făgăduit controlul averilor, reducerea impozitelor, libertatea cuvîntului, dreptul de organizare a muncitorimii, înlăturarea șomajului, ridicarea clasei țărănești, dar cînd au pus mîna pe putere ce au făcut? Au mărit birurile și le-au aruncat în spinarea milioanei de nevoiași, au mărit concedierile, au mărit șomajul, au mărit jaful, desfrîul, risipa, au mărit teroarea, au mărit sărăcia și acum vor să ne-o mărească și mai mult, pentru că au nevoie de bani pentru război...

Belciug îi șopti lui Maramă:

— Știi cine-i ăsta?

Prefectul se uită atent la orator și nu-și amintea să fi întîlnit vreodată pe omulețul acesta mic de stat, sfrijit, dar cu niște ochi negri, adînci, neverosimil de negri și adînci.

— Nu-l cunosc!

— E Crișan!

— Crișan?

Acuma-l cunoștea. Auzise prea multe despre el, ca să poată spune că nu l-ar cunoaște.

— Îl arestez! zise el lui Belciug.

Și ca să-și facă loc, îmbrînci, furios, pe cei care-i stăteau înaintea. Dar muncitorii, muți, întoarseră capul și-i aruncară o privire atît de întunecată, încît prefectul începu să strige la ei:

— Ce vreți, bă!

Din toate părțile se ridică un singur răspuns:

— Vrem pîine!

— Pîine! V-arăt eu acuși pîine, să nu puteți duce. Să vă împrăștiati numaidecît, că umplu spitalul cu voi, nenorociților!

Nu mișcă nimeni. Prefectul, urmat de Belciug, le întoarse spatele și după ce luptă cu coatele ca să poată ieși din mulțime, se repezi la ofițer:

— Intrați în ei !

Atîta plăcere a avut Spiru Maramă în toată dimineața aceea: să-i vadă pe ofițeri, pe comisari, pe soldați, pe jandarmi, pe gardieni, cum dau iama în bolșevici și cum îi bat de-i smintesc, cu tot ce au la îndemînă: cu vîna de bou, cu patul puștii, pînă și cu șipcile placardelor pe care izbuteau să le smulgă din mîna muncitorilor !... Auzi, domnule, dacă ei vor pîine, să nu-i dea lui voie să doarmă !... Să scoli pe oameni ziua în amiaza mare din somn, parc-am fi în pădure ! Bucuria lui Maramă, însă, atinse culmea numai cînd auzi și cîteva focuri de armă. Aha ! Să poștească măgarii să mai fie bolșevici și altă dată !... S-au supărat pe curba de sacrificiu ? Acum le-am dat ce-au vrut ! Cel puțin să nu se fi supărat de pomană !... Dar după ce mulțimea se împrășteie, prefectul avu o mică decepție: nu au fost ridicați de pe jos decît doi muncitori grav răniți. Maramă strîmbă din nas :

— Vrei să-ți spun drept, domnule Belciug ? zise el, în mașină, către secretarul general de la interne. Nu știu dacă pentru atîta lucru făcea tot deranjul.

Belciug avea, însă, concepții mult mai largi asupra ordinei publice :

— Domnule prefect, răspunse el cu o discretă nuanță filozofică, altfel nu se poate ! O dată mai mult, o dată mai puțin !

Nemulțumit, Maramă respinse categoric explicațiile lui Belciug.

— Cum s-ar zice, ca la loterie !... Ei, nu ! Te rog să mă ierți ! Părerea mea, dragă domnule Belciug, este că siguranța statului nu-i joc de loterie.

La prefectură, Maramă află că domnul ministru de interne, Jugănaru, telefonase după el. Chemă îndată ministerul și-l găsi pe Jugănaru.

— Eu sînt, domnule ministru !

— A, domnul Maramă !... Te-aș ruga să vii îndată la mine... dacă se poate !

Mare lichea Jugănaru ăsta ! își zise Maramă, în drum spre interne. Cît de frumos îmi vorbește ! Cu « te-aș ruga » și cu « dacă se poate » ! Știe mîrlanul că în țara asta sînt alții mai mari decît el și se pricepe

al naibii să înghită lumînări cu duzina. Și lumînare mai mare ca astă-toamnă, cînd a crezut că moștenește fotoliul lui Dacu... Numai asta-i mai lipsea regelui: Să-l aibă pe Jugănaru prim sfetnic!... Jugănaru, mai mare peste miniștri!... Mocofanul tot mocofan! Necioplit și obraznic! Adică ce și-a închipuit el? Că regele o să-și ia un țăran nespălat, ca șef de guvern?

Maramă parcă-l vedea și acum pe rege cum îi spune, în ziua crizei, lui Naie de la filozofie:

— Pe țărănoiul ăsta în ițari, Naie dragă, nu-l pot înghiți să mă tai. Cînd mă gîndesc că aș fi vreodată silit să-l fac prim ministru și să iau mereu masa cu el, îmi vine, să mă ierți, să vărs de pe acum!

Dar Naie l-a liniștit.

— Sire, nici în ruptul capului Jugănaru. Nu numai pentru că e țăran, dar pentru că mai e și șmecher pe deasupra. Maiestății voastre îi trebuie în fruntea guvernului național-țărănist tot un boier, dar un prost. Cel mai potrivit e Marinescu. Și boier și nerod. Cel mai nerod dintre ei. Cu Marinescu, maiestatea voastră nu va avea dificultăți. Îl va putea concedia oricînd fără nici o explicație. Sire, luați-l pe Marinescu! În scurtă vreme, un guvern Marinescu va da faliment, așa că maiestatea voastră va putea dovedi lumii că național-țărăniștii, fie că-l au, fie că nu-l au pe Dacu în fruntea guvernului, tot nu fac nici două parale. Un partid, oricare ar fi el, tot partid e. Și maiestatea sa regele n-are nevoie de nici un partid.

Regele l-a numit îndată pe Marinescu în locul lui Dacu. S-au minunat toți. Singurul care nu și-a permis nici măcar să se mire, a fost Jugănaru. A tăcut, a înghițit și s-a mulțumit cu internele. Sînt șapte luni de atunci — și în șapte luni a realizat, ca ministru de interne, două opere mari: a suprimat trei automobile care încărcau prea mult bugetul statului și a mărit numărul șefilor săi de cabinet, de la doi, la șapte. Cu șapte șefi de cabinet — care primeau leafa a patru miniștri — Jugănaru se simțea mai mare.

În cabinetul lui Jugănaru, colonelul găsi pe Robert Cernescu, noul subsecretar la interne, în plină dispută cu Atanasovici, fost ministru de interne sub guvernul

liberal, care venise, în numele partidului național-liberal, să ceară socoteală guvernului pentru întâmplările de azi dimineață.

— Cum de v-ați putut permite, striga Atanasovici, dumneavoastră care vă pretindeți că sînteți un guvern democratic, să trageți în muncitori?

— Dar nu înțelegi o dată, domnule Atanasovici, răspunse Cernescu, că vinovați în toată afacerea asta sînt comuniștii?

De origine liberal argeșan după tată, Robert Cernescu era o speranță a național-țărăniștilor, care aveau nevoie de tineri cu carte, eleganți și energici. Cu carte Robert Cernescu era, precum atesta și diploma lui de absolvent al facultății de drept de la Paris. Despre eleganța lui nu exista nici în cercurile cele mai pretențioase ale saloanelor bucureștene vreo rezervă oarecare. Robert Cernescu, spre a-și acoperi trupul scund și îndesat și spre a-și face cît mai agreabile trăsăturile chipului său care erau departe de a-l aminti pe Adonis, făcea o mare risipă de bani și de timp pe la cei mai buni croitori din Capitală. Cît despre energia lui, ea era pe deplin demonstrată de rapiditatea cu care, în ciuda marii concurențe de talente tinere în lumea politică a țării, și-a creat o situație demnă de invidiat, atît în partid, cît și la curtea lui Carol. Înverșunat apărător al ideilor democratice care stăteau la baza partidului național-țărănist și a restaurației, Robert Cernescu nu putea vedea în tulburările de pe Grivița decît mîna comuniștilor, ceea ce-l revolta pe Atanasovici, apărător la fel de înverșunat al ideilor democratice care stăteau la baza partidului național-liberal.

— Ia mai slăbește-mă cu basmele astea ! îi replică el lui Cernescu. Care comuniști? Bieții muncitori au venit să protesteze împotriva reducerii salariilor. Și dumneavoastră i-ați împușcat !

Lui Maramă nu-i plăceau exagerările:

— Ei, na ! interveni el. I-am împușcat. Au fost numai răniți vreo doi dintre ei și dumneata zici că i-am împușcat pe toți !

Dar Atanasovici nu era omul să dezarmeze atît de ușor.

— Mai întîi, nu i-ați rănit, ci i-ați ucis !

— Nu-i adevărat ! îl dezminți Maramă. Vin de acolo ! Sînt doar răniți !

Ministrul de interne, care asista la această scenă ca un arbitru, făcu, împăciuitoare, către Maramă :

— Răniți !... Dar pînă la spital au murit !

— Bine ! răspunse Maramă. Să zicem că au murit ! Răniți, morți, mi-e indiferent ! Vorba e : cîți sînt ? O mie ? O sută de mii ? Nu ! Numai doi, mari și lați !... Asta-i una ! Și apoi, cine i-a ucis ? Noi ? Asta-i nemai-pomenit, domnule Atanasovici, cînd adevărul e că dacă are cineva să se plîngă sîntem noi ! Dumneata știi că muncitorii au atacat cu ciomege și bolovani pe gardieni și că pe mulți dintre ei i-au ucis ? Atunci de unde și pînă unde să-i fi omorît noi pe muncitori, cînd eu am dat ordin... eu, eu personal am dat ordin gardienilor mei să nu tragă ! Și n-au tras. Gloanțele găsite pe jos sînt de calibrul 6,35, pe cînd armătura gardienilor publici are calibrul 9... Cum, dar, să fi tras gardienii ? Du-te și dumneata de cercetează ! Nu lipsește nici un glonte din revolverele oamenilor mei !

— Așa susține și Belciug ! făcu Jugănarul către Atanasovici. Uite, am raportul lui sub ochi. Zice că s-au găsit revolvere de-ale muncitorilor.

Indignarea lui Atanasovici nu mai cunoscă margini.

— Prea mă crezi copil, domnule Jugănaru ! Dumneata uiți, probabil, că eu am fost timp de șase ani subsecretar și după aceea ministru de interne, așa că eu știu cum se face un raport și cunosc mentalitatea ofițerilor noștri de poliție. Eu încă n-am întîlnit un ofițer de poliție care să aibă curajul să declare că a văzut pe unul din oamenii lui trăgînd... Chestia cu revolverele este o rușine... Domnul Cernescu știe tot atît de bine ca și mine, cum niște revolvere pot ajunge în fața unui sindicat. Așa că nu dau nici un ban pe afirmația lui Belciug al dumitale că revolverele găsite ar fi ale muncitorilor.

Vehemența cu care Atanasovici îi apăra pe muncitori, îl supăra pe Cernescu mai mult decît acuzația că s-ar fi dat ordin poliției să tragă.

— În definitiv, se răsti el la Atanasovici, ce ne reproșezi dumneata? Că am ucis doi bolșevici? Dar îți amintești câți țărani și muncitori ați ucis sub guvernarile voastre liberale?

— Asta-i culmea! strigă Atanasovici, uluit de cinismul acestui Cernescu. Dumneata găsești, așadar, că dacă noi, liberalii, n-am procedat bine, trebuie să faceți și voi la fel ca și noi?

— Nu! răspunse Cernescu, pe un ton categoric. Și avem dovada că vina nu este a noastră. Muncitorii s-au apucat să demonstreze împotriva reducerii salariilor, când noi am dat încă în urmă cu zece zile dispoziții ca doleanțele lor să fie satisfăcute.

Oricât ar fi vrut, Atanasovici nu putea să priceapă ce-i spune Cernescu:

— Atunci de ce au manifestat azi dimineată?

Însuși ministrul de interne îi explică:

— Pentru că muncitorii nu erau informați că guvernul a hotărât să nu mai aplice curba de sacrificiu la primele speciale ale mecanicilor, la cotele de acord ale lucrătorilor din ateliere și la chirie. Și-ți repet: măsurile acestea le-am luat încă acum zece zile...

— Dar cum se face că n-au fost informați?

— Comuniștii! răspunse Jugănarul. Comuniștii n-au lăsat pe muncitori să se intereseze ce s-a făcut cu memoriile lor. Lor nu le convine ca muncitorii să afle că nu mai au nici un motiv să se plîngă. Incidentele nenorocite de azi dimineată n-au fost decît o provocare a comuniștilor, care-și trimit peste tot agenții lor, ca să sape temeliile statului.

Atanasovici se pregătea să răspundă lui Jugănarul, dar Spiru Maramă, care se uită la ceasornic strigă îngrozit:

— Aoleo, aoleo! S-a făcut opt! Am plecat!

— Cît? strigă Atanasovici la fel de îngrozit. Opt?... Plec și eu.

Dar și Cernescu se uitase la ceasornic și părea și el neliniștit:

— Opt? zise el. E vremea să plec!

Se uitară unul la altul și-și zîmbiră cu sentiment.

— Păi mergem împreună ! decise Maramă.

Grăbiți, Cernescu, Maramă și Atanasovici ieșiră din minister și se urcară în mașina prefectului:

— Pe alea Vulpache !

Dimineața, cum se trezi, regele îl chemă pe Puiu:

— A plecat avionul ?

— Da, sire !

— A fost totul în ordine ?

— Absolut totul ! Sir Detterding v-a transmis de la aeroport, încă o dată, caldtele lui mulțumiri pentru felul cum a fost primit de maiestatea voastră !

Mulțumirile acestea nu erau indiferente regelui. Este exact ceea ce spun comuniștii în manifestele lor, că Henry Detterding, președintele consiliului de administrație al marelui trust petrolifer Royal Dutch, n-a venit în țară pentru o simplă vizită, ci ca să vadă ce a făcut Carol în acest an de când este rege. Detterding — și alții ca el — i-au dat bani spre a pune în picioare un regim de dictatură fascistă și spre a pregăti războiul împotriva Uniunii Sovietice. Cu banii aceștia Carol a trebuit să construiască șosele strategice, să facă un pod peste Dunăre și șase poduri peste Prut, să înzestreze armata, să întărească poliția, să mărească închisorile. Sînt bani cu care trebuie să nimicească Partidul Comunist și mișcarea muncitorească și să facă loc cît mai larg propagandei fasciste ! S-a ținut Carol de cuvînt sau nu s-a ținut ? ... Da ! Este exact că Detterding n-a venit doar să întrebe — ci să-i ceară socoteală. Și i-a cerut ! Și cum i-a cerut ! Pe tonul cu care un patron cere socoteală teșghetarului său ! Dar răfuiala a fost scurtă. Registrele de intrare și ieșire se echilibrău — și Carol a ieșit cu fața curată. Încă n-a construit podurile, pentru că banii s-au dus nu știu unde. În schimb, a făcut multe arestări printre comuniști. Încă n-a putut face nimic pentru armată. În schimb, cînd poate, trage în muncitori. Încă n-a instituit oficial dictatura. În schimb, toți oamenii politici i se uită în ochi și se bat între ei ca să-i pupe mîna. Detterding s-a declarat mul-

țumit și a făcut cu el o afacere: i-a cumpărat cu șaisprezece miliarde lei cota de redevență a statului la produsele petrolifere. La preț, s-au înțeles repede.

— Sire, i-a spus Detterding, vei scumpi petrolul în țară, ca eu să-l pot vinde mai ieftin în străinătate.

Carol nu putea fi decît de acord cu Detterding. Petrolul românesc trebuie să fie plătit cît mai scump de populația romînească, spre a putea fi vîndut cît mai ieftin pe piețele străine, de unde trebuie alungat petrolul sovietic. Ca să scape de concurența petrolului sovietic, Detterding ar fi fost dispus să cumpere chiar și de la sovietici întreaga lor cotă de export — dacă guvernul sovietic ar fi acceptat.

Carol își făcu iute socoteala pe un colț de hîrtie, ca să vadă ce-i poate ieși din combinația aceasta și rezultatul i se păru atît de onorabil, încît foarte agitat, îl întrebă pe prințul Nicolae:

— Cum crezi, Niky, că i-aș putea mulțumi lui Detterding pentru tot binele pe care-l face țării?

— Decorează-l!

— Lasă copilăriile!... Ce-i trebuie lui decorații? Înțeleg să-i arăt o atenție care să aibă o anumită semnificație. Numai asta l-ar putea satisface!

— Nu văd ce! răspunse Niky.

Dar Carol găsisese între timp:

— Ce-ar fi să-l invit la jurămîntul recruților!

— O asemenea bazaconie, numai ție poate să-ți treacă prin minte! răspunse Niky, plictisit. Cum să chemi un negustor... mic sau mare, dar tot simplu negustor... și încă străin pe deasupra, la jurămîntul recruților!

— Negustor, dar e Detterding!

— Ce folos că e Detterding, dacă n-a venit aici nici măcar în calitate oficială!

— Dar e Detterding, frate!

— Iar Detterding! Uiți că față de armată, Detterding nu-i decît un civil oarecare. Cum să-l aduci la jurămîntul recruților?

— Dacă-i Detterding!

Și a făcut ce a vrut. L-a poftit pe Detterding la jurămîntul recruților, apoi i-a dat un banchet și i-a

repetat declarațiile lui de devotament pentru cauza comună. Cum, dar, să nu-i mulțumească Detterding pentru primire!

— Și alte noutăți? îl întreabă Carol pe Puiu.

— Belciug și Maramă au fost de vreo cîteva ori pe aici să vă facă un raport!

— De cîteva ori? Dar ce s-a întîmplat?

— Iar s-au obrăznicit bolșevicii, sire! Azi dimineață au atacat pe Calea Griviței poliția și armata!

— Și ai noștri au tăcut?

— Ba nu! Au tras în ei! Sînt morți și răniți!

Regele trînti, furios, papucul pe care-l ținea în mîină:

— Fire-ar al dracului să fie de ghinion!... Și tocmai acum s-a nimerit ca Detterding să plece! Să fi stat cel puțin încă o zi să vadă că nu-i furăm banii! Dă-mi-l pe Marinescu la telefon!

Conversația cu primul ministru Marinescu, fu scurtă:

— Marinescule, te aștept la cinci... Și ce e cu rectificarea aia a bugetului?... Da?... Bine!... Și să vină și Teianu cu dumneata!

Cînd regele puse jos receptorul, Puiu îl întreabă:

— Tot nu e gata cu rectificarea?

— Nu! Îți place? De șapte zile tot rectifică și rectifică și nu mai isprăvește cu rectificatul!... Și doar i-am spus de atîtea ori: Marinescule, armata e baza! Baza e armata, Marinescule!... Degeaba! Dacă nu-i tragere de inimă!... În sfîrșit, poate isprăvim azi!... Mai ai ceva?

Puiu zîmbi:

— Mi-a telefonat domnul profesor Arghir să vă invite la premiera noii lui piese: « Un om în cumpăna lui și a altora »... și mi-a strecurat că, peste patru zile, împlinește șaizeci de ani!

— Aha! făcu regele. Și ce vrea?

Dar îndată-i păru rău că a vorbit așa de urît față de Puiu despre profesorul lui, și-i spuse nervos:

— Bine! Mai vorbim!

După ce se îmbracă, regele se închise în camera de lucru și cercetă mai întîi magazinele americane de cinema și publicațiile germane specializate în con-

cursuri de nuduri. După aceea, trecu la munca de stat. Avea de făcut multe, dar ceea ce ar fi vrut să asigure în primul rînd țării erau uniformele. Problema nu-i dădea pace nici ziua, nici noaptea. Străinul care ar fi pătruns pentru întâia oară în palat se putea crede într-un vast atelier de ceaprazerie și confecțiuni militare. În toate saloanele, pe mese, pe fotolii, pe cămine, pe canapele, pe covoare, erau îngrămădite, claie peste grămadă, schițe sau modele realizate de șepci soldățești, de chipie, de coifuri, de hamuri, de nasturi, de lampasuri, de trese, de centiroane, de cizme, de pinteni, de trompete — mai toate opera personală a regelui. Știa că este de datoria lui să ajute țara să se ridice — de aceea vroia el singur să găsească uniforma cea mai adecvată unui popor fericit. Avusese astă-noapte pe la unu o scurtă întrevvedere cu Lucica și văzuse la ea un tip de nasture care-l entuziasmă. Fără s-o mai întrebe, i-l rupse cu atîta energie, încît îi rupse și bluza:

— Nasturele ăsta de damă este colosal. O să-l adopt pentru regimentele mele de roșiori!

Harnic, deci, și entuziast, Carol lucră la schiță aproape două ore, cu nasturele sub ochi, ca model, pînă veni Puiu să-i aducă aminte că trebuie să-l primească în audiență pe cunoscutul om politic Jean Tehaș, supranumit Șoimul Oborului, care, vrăjit de chemarea vremii, părăsise, trîntind ușa, vechiul partid liberal al Vizirilor, spre a-și face un partid propriu, pe care venea să-l pună la dispoziția tronului. Carol cunoștea tăria noii organizații politice: n-avea nici o tărie. Gruparea celor cincisprezece-douăzeci de agenți electorali de mîna a treia care s-au luat după Șoimul Oborului nu făcea decît să mărească numărul zecilor de grupulețe similare, improvizate de niște oameni grăbiți să ciupească din biata bucățică de pîine pe care și-o puteau agonisi ca prim miniștri ai țării. Dar asta-i și plăcea regelui. Cu cît era partidul mai slab, cu atît îl iubea el mai tare. Regele iubea pe cei slabi. Îi iubea și-i încuraja pe toți, inclusiv pe Jean Tehaș, care, dacă prin dezertarea lui, după dezertarea lui George Viziru și a lui Aureanu, n-a putut face cine știe ce rău liberalilor, era, totuși, un dezertor. Carol, deci, îi strînse mîna cu efuziune:

— Domnule Jean Tehaș, ai făcut un act patriotic pe care țara nu-l va putea niciodată uita !

— Mă simt fericit, sire, că am părăsit la vreme un partid care poate dușmăni un rege divinizat de întregul popor. Prin plecarea mea, n-am vroit să stric în nici un fel partidului liberal, în care timp de optsprezece ani am trăit ceasuri de înaltă satisfacție sufletească. Nedreptatea ce mi s-a făcut și ingratitudea față de mine eram gata să le iert. Dealtfel mă și hotărisem să plec într-un lung voiaj de consolare. Dar mii și mii de prieteni au venit la mine și mi-au zis: Nu ! N-ai voie ! Încă n-a sunat ceasul odihnei ! Mai trebuie să lupți ! Tronul are nevoie de tine ! Maiestatea sa regele așteaptă sprijinul tău moral și politic. Și am ascultat îndemnul lor, sire !

— Bine ai făcut, domnule Tehaș ! După câte înțeleg, ai părăsit, dar, partidul liberal... pentru ce ?

— Pentru că e un partid reacționar, sire ! Conducerea liberală este ultrareacționară. După Vintilă, e Dinu, care-i mai rău decât toți ! De ani de zile am avut de suferit de pe urma despotismului lor !

— Dar, în acest caz, de ce nu l-ai urmat pe George și ți-ai făcut un partid propriu ?

— Sire, eu cu George sîntem în cele mai bune relații. Amîndoi urmărim același țel: să schimbăm conducerea tiranică a Vizirilor. Dar George e George și eu sînt eu. Eu sînt una, el e alta... Partidul meu se numește « Omul liber »... Sînt om liber... Fac ce vreau !... De aceea, am solicitat maiestății voastre această audiență: ca să vă exprim, sire, nemărginitul meu devotament și hotărîrea mea fermă de a servi tronul, dinastia, drapelul și armata !... Sire, luați-mă și faceți ce vreți cu mine !

Regelui îi veniră lacrimi în ochi. Se scărpină nițeluș cu acea elegantă discreție cunoscută numai capetelor încoronate, și răspunse:

— De acord ! Dar programul meu îl cunoști?... Nu?... Iată-l în două cuvinte: Morală în viața publică... cinste în administrație... și înzestrarea armatei !

— Sire ! făcu Șoimul Oborului, transfigurat de fericire. Este exact programul meu !

— Minunat ! zise regele. Văd că ești un om de inimă. Sînt convinși că noi doi, dumneata și cu mine, sîntem destinați să facem lucruri mari pentru țara aceasta.

După Jean Tehaș, se prezintă regelui deputatul Mihăescu, independentul. Cu Mihăescu, regele n-avu nici o dificultate. Independentul venea cu o ofertă simplă:

— Sire, sînt pe cale să înjgheb un partid !

— Bine faci ! Și ce-și propune partidul acesta ?

— Să fie independent !

— Admirabil ! Sînt democrat și-mi place independența !... Un partid independent este absolut necesar într-un stat democratic !

— Partidul meu va fi ultra-democratic, sire !

— O ! exclamă regele. Atunci e și mai bine !

— Sire, asta e și speranța mea: că va fi și mai bine ! Pentru că vreau să atrag atenția maiestății voastre că partidul meu nu va fi, pur și simplu, un partid independent oarecare, ci un partid al independenților ! Un partid care va educa pe membrii săi în spiritul independenței. Nu un partid, ci o crescătorie de independenți.

— O crescătorie de independenți ? făcu regele, plăcut impresionat. Dar știi că e o idee !

— Da, sire ! Dacă maiestatea voastră îmi acordă sprijinul, va avea întotdeauna la dispoziție oricîți independenți va voi !

— Cum să nu, cum să nu ! îl asigură Carol pe Mihăescu independentul. Te voi ajuta, pe cît pot, domnule Mihăescu, pentru că sînt convinși că noi doi, dumneata și cu mine, sîntem destinați să facem lucruri mari pentru țara aceasta !

Lui Mihăescu îi urmă un jurnalist parizian căruia regele îi dictă repede:

— Dintre toate sporturile, acela pe care-l iubesc mai mult este jocul de tenis. Joc tenis din frageda copilărie. Îmi face mare plăcere acest joc și am ajuns la rezultate frumoase. Tot atît de mult iubesc automobilismul. Mașina mi-o conduc singur. Iubesc foarte mult cursele, cînd poți să dai friu liber capacității de viteză a motorului. Mașina mea favorită este Hispano. Fotbalul

are azi cei mai mulți aderenți... Nu-i adevărat că vreau să institui un regim de dictatură. Sînt un rege democrat. Îmi iubesc meseria de rege.

Grăbit să termine pentru că se făcuse ora două și știa că-l așteaptă Aureanu, regele adăugă în fugă:

— Fiu-meu este crescut de mine spre a fi un rege democrat.

Apoi, îl concedie pe jurnalist.

Dacă în primăvara anului 1931 era cineva foarte ocupat în țara romînească, acela se numea Aureanu. Muncea mult Aureanu, pentru că deținea în stat o funcțiune de prim ordin: aceea de om indispensabil. De la restaurație încoace, ajunsese confidentul tuturor membrilor familiei regale. Dar poate niciodată nu și-a dat seama cît de mare și de grea este răspunderea care-i apasă pe umeri, cum a simțit astăzi.

A început cu prințul Nicolae, care-l rugase încă de aseară să treacă pe la el în primele ore de dimineață. Cînd a sosit la palat, l-a găsit pe fratele regelui palid și abătut.

— Alteță, îi spuse Aureanu, sînt zile de primăvară ! De ce atîta pesimism ?

— Am de ce, Aurene, am de ce ! răspunse prințul cu amărăciune.

Și se revărsă într-un potop de incriminări la adresa lui Carol.

— A înnebunit cu desăvîrșire ! Nu mai poți sta de vorbă cu el. S-a înconjurat de toți gheșeftarii, care nu dau voie să se apropie nimeni de el, ca să nu li se strice afacerile. A ajuns o jucărie în mîna lichelelor !... S-a bucurat țara cînd l-a văzut. Dar acumă îi este silă de el. Se ține numai de porcării !

Hm, porcării ! se întreba Aureanu. La ce s-o fi gîndit prințul ? La femeile regelui, sau la afacerile lui ? Pentru că sînt multe și dintr-un fel și din celălalt. Și nimeni nu era mai inițiat ca omul indispensabil și confidentul regal, Aureanu, în afacerile amoroase și financiare ale

regelui. Femeile ca femeile ! Pe Aureanu, om serios, acest capitol îl lăsa de mult aproape indiferent. Dar afacerile ! Afacerile nu-l lăsau indiferent, așa că era în măsură să știe mai multe decât oricare altul.

Și în timp ce Nicolae își vărsă focul pe Puiu, pe Lupeasca, pe Teianu — care a adus-o pe Roșcata în țară cu pașaportul nevستی-si — pe toată camarila de la palat, Aureanu tot la « porcării » se gîdea. Termenul acesta îl sicîia. Desigur, prințul, supărat cum e, și tînăr cum e, nu poate fi decît nedrept cu fratele Carol. Prințul nu știe ce se petrece cînd el, omul indispensabil, se prezintă la rege, ca om indispensabil. Și confidentul regelui nu vine la palat, la cine știe ce ocazie rară. Membru în nenumărate consilii de administrație bancare și industriale, ocaziile sînt foarte dese și s-ar putea zice obligator dese. Totuși, ori de cîte ori intră Aureanu în cabinetul regal, Carol, cu o bucurie de copil alintat, care-și așteaptă de mult bunicul sau unchiul, îi sare înainte, cu mîinile întinse :

— Ce mi-ai adus ?

Și Aureanu, care ar vrea să-l necăjească pe rege, dar care este prea mișcat de drăgălășenia candidă și tinerească a gestului, îi întinde întotdeauna un pachetel. Firește, nu este un pachetel de bomboane. Regele a depășit vîrsta cînd ar putea fi cucerit cu un pachetel de bomboane. Acuma e mare, om însurat, cu copii. . . copii cît păr în cap, în țară, în Japonia, în Grecia, în Franța, în Statele Unite, în Italia, peste tot unde l-au purtat curiozitatea și necazurile lui princiare. De aceea, pachetelele cuprind surprize potrivite cu anii și cu situația lui socială : acțiuni. Așa cum alții sînt pasionați colecționari de fluturi și gîndaci, Carol este un pasionat colecționar de acțiuni. Cînd pune mîna pe acțiuni, simte că filfîie deasupra capului său spiritul marilor săi înaintași Carol I și Ferdinand I. Și Aureanu, care-i cunoaște slăbiciunea pentru acțiuni, muncește să i le procure de peste tot : de la „ Banca de Credit Român “, de la „ Banca de Scont “, de la « Banca Romînească », de la « Banca Națională », de la fabrica de avioane « I.A.R. », de la « Banca de control a industriei și comerțului », de la societatea cehoslovacă de încălțăminte « Bata », de la

societatea suedeză « Ericsson », de la toate societățile de petrol, zahăr, lemn, textile, vinațuri, și așa mai departe. În afară de femei, singurul lucru în fața căruia regele își pierde capul sînt acțiunile. Poți să-i oferi — și au încercat atîția să-i facă această plăcere ! — orice: palate, păduri, moșii, el rămîne rece ca gheața. Tot ce nu poate fi transferat în străinătate și depus la bănci pe nenumăratele lui pseudonime, îl lasă indiferent. Numai acțiunile — și în cel mai rău caz banii lichizi, de preferință în devize și de preferință în dolari, lire și franci elvețieni — îi pot trezi interesul. Și ce interes !... Să vezi cum îi tremură mîna cînd atinge hîrțiile acestea și cum îi sclipesc ochii de bucurie !... Ca unui copil !... Și să spui că asta e porcărie !... Trebuie să fie cineva prea rău și prea josnic să afirme că bucuria unui copil ar putea fi o « porcărie ». De aceea, Aureanu ar fi vrut să-i atragă prințului Nicolae atenția că exagerează, dar cînd îl văzu cu cîtă sinceră durere vorbește despre cele ce se petrec la palat, i se făcu milă de el și-l ascultă cu același respect mai departe.

— A stricat totul, Aurene ! țipa Nicolae. De cînd a adus-o pe tîrîtura aia înapoi, ofițerii nu mai vor să știe de el.

Prostii ! gîndi Aureanu. Ofițerii se laudă ! Ziceau că dacă vine Lupeasca înapoi, o împușcă. Dar n-a mai împușcat-o nimeni ! Dimpotrivă ! Au găsit un nou mijloc de avansare: să-i facă plecăciuni damei. Dar dacă prințului îi place să creadă că regele nu mai e iubit de ofițeri, fie și așa !

— Alteță, nu știu nimic precis !

— Ba e ceva foarte precis: Carol și-a pierdut toată popularitatea în armată. Dar s-o știi de la mine, eu nu mi-o voi pierde ! *Eu* nu !

Bravo, bravo ! reflectă Aureanu. Stăm bine cu frații !... Prințul are gînduri mari. Vrea să-l alunge pe Carol și să-i ia locul. I s-a făcut de tron !

Dar Nicolae își dădu seama că mărturisirea lui este prea îndrăzneată și căută să-i îndulcească efectul:

— Vina o purtați dumneavoastră, conducătorii politici !

— Cu ce, alteță ? întrebă Aureanu.

— Pentru că nu vă arătați destul de dârzi față de rege !

— Bine, alteță ! Voi încerca să văd chiar astăzi pe maiestatea sa !

Repezit, Nicolae îi răspunse :

— Nu știu dacă te va primi !... Sau, te va primi dacă vrea Puiu Florescu. Dă-i două mii de lei bacșiș lui Puiu... și regele te va primi !

Bietul băiat ! reflectă Aureanu. Cît de mult trebuie să sufere, dacă e în stare să spună asemenea prostii. Să-i dea el, Aureanu, lui Puiu bacșiș !...

— Alteță, zise el, voi încerca, fără să-i dau lui Puiu bacșiș.

De la prințul Nicolae, Aureanu se duse de-a dreptul la rege, care-l chemase dis-de-dimineată la telefon, să-l poștească la masă, pentru că are neapărată nevoie de el să-i vorbească în « chestia greacă ». Așa numea regele cearta dintre el și fosta lui soție, Elena : chestia greacă. În ultimele luni lucrurile se agravasera. Regele trimitea mereu fostei lui soții ordine prin funcționari și ofițeri cu privire la cele mai năstrușnice măsuri de administrație a palatului ei, îi suprima servitori, pe neașteptate, fără s-o fi întrebat, nu-i îngăduia să primească oaspeți și nici să se arate în public. În sfârșit, îi făcea tot ce putea ca s-o silească să-și ia lumea în cap și să plece din țară. Elena ar fi fost de acord, dacă ar fi putut obține de la el mijloacele de trai, demne de rangul ei — și dreptul de a-și vedea copilul o bună parte din an. Dar nu se puteau înțelege.

— De ce nu intervine regina Maria ? l-a întrebat o dată Aureanu pe ex-regele Greciei, George, fratele Elenei și soțul Elisabetei, sora lui Carol.

— Atîta ar mai lipsi ! răspunse George, îngrozit. Regele n-o poate suferi. Ar fi destul ca ea să ceară ceva, pentru ca el să-i facă împotrivă !

În cele din urmă, a fost pus Aureanu să medieze. După lungi tratative, regele a acceptat ca Elena să stea patru luni pe an în țară — cînd își va putea vedea

zilnic copilul — și opt luni în străinătate, unde copilul va veni la ea în vizită pe două luni. În plus regele îi acorda o listă civilă de 7.200.000 lei pe an. Elena s-a declarat în principiu de acord, dar nu prea avea încredere în cuvântul regal.

— Cine garantează că această convenție va fi pusă în practică? a întrebat ea.

— Semnătura regelui este cea mai bună garanție! i-a răspuns Aureanu.

Elena nu părea convinsă:

— Nu! Vreau alta mai bună! De pildă, garanția consiliului de miniștri.

— Cu neputință, maiestate! O asemenea garanție trebuie să fie întemeiată pe un text de lege, care deocamdată este inexistent... și care nu se încadrează în tradițiile noastre naționale!

— Atunci vreau garanția lui Alexandru al Serbiei! se încăpățină Elena.

Pus în curent de Aureanu, regele se arată fericit: avea un pretext să se supere și să nu-i mai acorde Elenei nimic.

Așa stăteau lucrurile ieri. Și Aureanu se întreba ce s-o mai fi întâmplat între timp, că regele este atât de grăbit să-l vadă.

La masă, Carol începu prin a-i vorbi despre criza politică. Lichidarea regimului național-țărănist îi interesa pe amândoi în aceeași măsură. În special, pe rege, guvernul ăsta al lui Marinescu îl plictisea îngrozitor. Durase peste o jumătate de an. Era prea mult. Lăsați atîta timp la putere, național-țărăniștii vor crede că fără de ei, regele nu poate domni — și prin aceasta, ideea de partid, în loc să slăbească, ar mai putea ieși întărită. Era intolerabil. Și Carol nu s-a jenat să le-o spună. Mai întîi printr-o simplă aluzie: a schimbat, el, personal, fără să consulte guvernul, pe directorul general al căilor ferate și pe directorul general al teatrelor și a pus în locul lor oamenii lui de încredere. Toată lumea a crezut că guvernul, revoltat că regele calcă normele constituționale și se amestecă în chestiuni care sînt numai de resortul guvernului, va demisiona. Dar n-a mișcat nimeni. Dimpotrivă! A doua zi după ce regele a făcut

demonstrația aceasta că poate guverna și singur, fără concursul partidelor, Jugănarul dădea presei declarații entuziaste.

— Niciodată n-am fost atît de tari ca acum. Dacă ar fi să plecăm, am fi noi cei dintîi informați. Deocamdată, stăm bine și avem de gînd să stăm și mai departe.

Desigur că resemnarea național-țărăniștilor nu-l putea satisface pe rege. Național-țărăniștii nu mai au ce căuta la guvern. Țara va avea explicații destule. Criza economică n-a fost rezolvată. Încasările merg prost: 30.000.000 pe lună în loc de 90.000.000. Parlamentarii sînt lipsiți de orice simț de răspundere. Ca să voteze bugetul, în ajun de Crăciun, au trebuit să fie aduși de poliție, în automobil. Armata n-are ce mîncă. Soldații, flămînziți, sînt trimiși acasă. Dar mai rău decît toate, grevele muncitorești continuă și bolșevicii își fac de cap. Numai gura lor o auzi. Dacă nu-i Crișan, e Pavliceanu, dacă nu-i Pavliceanu, e Trifănescu, ori Cojocarul, ori Vardă, ori Körner, ori Pîrvan... Rapoartele sînt pline de-alde ăștia care se agită mereu pentru altceva: pentru ajutorarea de către stat a șomerilor, pentru pîine și muncă, pentru eliberarea celor închiși, pentru libertatea de funcționare a sindicatelor unitare, pentru ziua de șapte ore în uzine, pentru deschiderea căminelor muncitorești, pentru apărarea Uniunii Sovietice... Și între timp, fraudele continuă: ba la asociația patronală, ba la casa muncii, ba la percepții, ba la serviciul maritim, ba la căile ferate. S-a isprăvit!... Guvernul trebuie schimbat! De aceea, regele îl chemase de două săptămîni de la Londra pe Titulescu: să facă sondaje pentru un guvern de coaliție. O coaliție a tuturor șefilor de partide, pentru un guvern de concentrare.

— Titulescu! Îmi trebuie un guvern deasupra partidelor! România are nevoie de ajutoare financiare în străinătate și le poate obține numai dacă partidele se hotărăsc să colaboreze frățește la un guvern al salvării publice.

Titulescu primi, dar regele era perfect liniștit. Un guvern de concentrare nu se va face. Regele cerea ca în acest guvern să intre neapărat Aureanu. Dar știa că Dacu nu va accepta pe Aureanu. Regele cerea ca

în acest guvern să intre George Viziru. Dar ştia că Muică nu-l va accepta pe George. Regele cerea ca în acest guvern să intre Neaţă, dar ştia că Arghir nu-l va accepta pe Neaţă. Regele putea să aibă încredere în şefii partidelor: se mînceau între ei mai mult chiar decît ar fi trebuit spre a face imposibil un guvern de concentrare.

Totuşi, regele avu o surpriză cu doctorul Bratu. Doctorul Bratu luă în serios dorinţa regelui şi acceptă să intre într-un asemenea guvern. Dar nu ştia pentru care program şi în ce calitate.

— Sire, programul !

— Ai dreptate, doctore ! Uitasem ! Pentru program, du-te la Titulescu.

Dacă i-ar fi aruncat piper roşu în ochi, obrazul lui Bratu s-ar fi schimonosit mai puţin. El, şef de partid, în loc să discute cu regele, să se ducă la un subaltern să-i ceară programul ?

Cu Dacu a fost şi mai nostim. În toamnă, Dacu, ca să nu se facă de ruşine că partidul nu-l urmează în opoziţie, a dat zvon în ţară că se retrage, provizoriu, de la conducere, ca să-şi vadă de sănătate — şi după ce a îndemnat pe parlamentarii naţional-ţărănişti să sprijine guvernul lui Marinescu, a plecat în Italia. S-a plimbat pe acolo, cît s-a plimbat, a dat la Roma un interviu în care-şi arăta admiraţia pentru toate realizările lui Mussolini, apoi s-a întors acasă şi a început să trateze colaborarea la un guvern de concentrare. Senin, bine dispus, fără nici o supărare pe rege. Capşa avea ce vorbi:

— L-aţi văzut pe Catone al nostru ? A şi uitat de Roşcata. Ca şi cum nici n-ar fi existat cîndva vreodată o Roşcată. Mare şiret, Catone al nostru ! Şiret al naibii !

Dacu se credea, într-adevăr, mare şiret. Credea că dacă nu va mai pomeni de Roşcată, regele-i va ierta gestul de la Sinaia şi va renunţa la guvernul de concentrare. De aceea, punea lui Titulescu condiţii de colaborare, pe care le ştia moarte în faşă :

— Eu trebuie să am majoritatea în parlament. Altfel, dacă George ajunge la o înţelegere cu Muică, mă majorează.

— Dar Muică mi-a dat același argument ! îi răspunse Titulescu. Dacă dumneata te împaci cu Bratu, îi majorezi pe liberali.

Și tratativele au ajuns la un punct mort. Se discută... se tatonează... se încearcă formula unui guvern de tehnicieni, care tot cu aceiași oameni de partid ar trebui să se înjghebe... Degeaba... criza continuă... dar nu mai poate continua...

— Trebuie rezolvată urgent ! zise regele, când masa fu pe sfârșite. Fără partide, deasupra partidelor, contra partidelor... și cât se poate de repede.

Aureanu, care se știa fără partid, deasupra partidelor și contra partidelor, spera că regele-i va face, în sfârșit, surpriza să-l indice pe el ca succesor al național-țărăniștilor și se sili să-l tragă pe rege de limbă.

— Dar cum și cu cine ? întrebă el, cu multă nevinovăție pe rege.

— Încă nu știu ! răspunse regele. Totuși, azi-mîine, va trebui să iau o hotărîre... Dar să lăsăm asta !

Și trecu la « chestia greacă ».

— M-am săturat, dragă Aurene ! Vreau să se curme o dată cu afacerea asta !... Ea se bizuie pe informațiile ce i se dau că țara ar fi de partea ei și că toată lumea dorește să ne vadă împăcați, ca să-mi impuie dorințele ei. Asta s-o creadă ea, cu idiotul ăla de frate al ei... Nu mă-mpac ! S-a isprăvit ! Nu mă împac !... Să nu-și facă nimeni iluzii : nu mă-mpac !

— Totuși, lumea crede că...

— Să nu creadă ! De aia am vrut să-ți vorbesc. Să găsim un mijloc ca lumea să amuțească !

— Sire, mijlocul cel mai bun ar fi o declarație clară din partea maiestății voastre !

Regele respinse propunerea cu un gest de spaimă :

— Nu, nu, nu ! strigă el. Eu n-am voie să vorbesc, Aurene ! Nu se potrivește ! Sînt rege ! Dar dumneata...

Oricît se știa om indispensabil, Aureanu nu putea să vadă cc-ar mai putea face util pentru dinastie și tron.

— Eu, sire ? Nu pricep cum !

— Uite cum ! Vei da un interviu !

— Și ce să spun, sire ?

— Asta o vom stabili împreună !

Trecură în birou și munciră câteva ore la interviu. Regele dicta și Aureanu scria. Dar pentru că regele dicta încet, scria și Aureanu încet. Ideile erau clare, dar frazele ieșeau în prima lor formă, foarte confuze, ceea ce-l punea pe Aureanu în situația neplăcută de a face obiecții de ordin gramatical. Când interviul fu gata, regele îl citi în gura mare. Aureanu era mulțumit. Conversația dintre el și ipoteticul gazetar care-i puna întrebări, decurgea într-un stil destul de decent. Începea cu o serie de considerente asupra situației politice generale din țară, ca să ajungă acolo unde vroia Carol: la statutul familiei regale. Divorțul era definitiv, pentru că au fost respectate toate formele legale. « Regele Carol al II-lea — spunea Aureanu în declarațiile pregătite de rege — a găsit, la suirea sa pe tron, următoarea stare legală: divorțul între alteța sa regală, azi maiestatea sa regele Carol II și alteța sa regală Elena, azi maiestatea sa Elena ».

— E clar? făcu regele căruia i se părea că Aureanu stă prea mult cu ochii în hîrtie. « Stare legală » !... O dată făcut, e bun făcut. Mortul de la groapă nu se mai întoarce ! Scurt !... Ca să se termine odată cu « chestia greacă » !...

— Este inutil, sire, să mai pledați ! răspunse Aureanu. Mă-ntreb numai unde ar fi mai nimerit să-l public !

— Du-te la Cristofor Kerbalá ! zise regele, cu un aer enigmatic.

Deși se înoptase de mult, Cristofor Kerbalá își mai făcea somnul de după masă, când indispensabilul Aureanu veni să-i sune la ușă. Delicatul bancher și neînduplecatul om de litere Cristofor Kerbalá, când dormea, avea, ca toți inocenții, numai visuri frumoase: palate, grădini, succese, femei și alte asemenea imagini reconfortante, care, după aceea, în trezie, îi alimentau curajul și optimismul. De pildă, astăzi Cristofor Kerbalá se lăsa cu voluptate în prada unui vis în care sinteza luptei pentru viață se îmbina în chip ciudat cu sinteza luptei pentru glorie. Astfel, i se părea că e rege — rege cu coroană pe cap și

curteni de jur împrejur — și că poporul, întreg poporul defila prin fața lui și că fiecare din aceste milioane de suflete îi depunea la picioare câte un sac cu galbeni. Aceasta era lupta pentru viață. Și acum, urma partea a doua. După ce și-a dat ultimul ban, pentru ca regele să nu moară de foame, poporul deodată a început să-l aclame: Trăiască regele nostru mare și bun!... Prin urmare, tot el ia banii, tot el este aclamat și tot el este bun și mare! Aceasta era lupta pentru glorie. Și tocmai când aclamațiile atinseră o culme care-l făcea pe Cristofor Kerbală să creadă că jugul vieții este uneori destul de catifelat, și-a găsit valetul să-l readucă la realitate.

— Conașule, a venit conu Aureanu!

Deși smuls din somnul cel mai adânc, Cristofor nici nu se supără, nici nu se miră: știa de ce vine la ora aceasta Aureanu.

— Să mă scuze un moment! Vin îndată.

Și trecu repede în sala de baie să-și facă un duș. Nu vroia să-l lase pe conu Costică Aureanu să aștepte. Avea pentru el o stimă prea mare, de câteva luni, de când acest boier între boieri a ascultat sfatul regelui și i-a părăsit pe liberali, pentru că — zicea el — țara nu poate fi salvată decât prin adoptarea unui « ritm nou » în politică. Plecarea lui Aureanu a fost pentru liberali o lovitură teribilă. Ceea ce a bucurat și pe Kerbală și pe rege. Amândoi erau fericiți când li se întâmpla liberalilor câte o nenorocire. Și liberalii erau în serie neagră. Puțin după spărtura provocată de Aureanu, a murit pe neașteptate, la moșie, la Mihăiești, Vintilă Viziru. Cum a aflat, regele a pus mâna pe telefon:

— Cristofor! Ai auzit? A crăpat Vintilă de apoplexie...

— ...și de inimă rea! l-a completat respectuos Kerbală.

Și au râs amândoi. Dar cu și mai mare poftă au râs luna trecută, de pățania lui Muică. După moartea lui Vintilă, Muică a preluat șefia partidului național-liberal. Regele, însă, care iar vroia să-l vadă șef pe George Viziru, i-a trimis vorbă lui Muică să nu accepte șefia, ci să mai aștepte nițel. Muică n-a vrut să asculte de rege — și regele a început să pîndască momentul să se răzbune. Prilejul s-a ivit luna trecută, când liberalii au

ținut o mare întrunire în capitală. Muică a luat cuvîntul și după ce a descris în culorile cele mai sumbre halul în care a ajuns țara de pe urma guvernării național-tărăniste, a scos din piept un strigăt sfișietor, menit să rămînă în istorie.

— Destul, maiestate !... Scapă-ne !

A doua zi, regele l-a poftit pe Muică la masă — și l-a îndopat cu speranțe.

— Am fost viu impresionat de apelul dumitale de ieri ! i-a spus regele. Ai dreptate ! Trebuie să facem ceva ca să scăpăm țara din situația asta.

— Sire, i-a răspuns Muică, îmbujorat de plăcere, partidul liberal își pune întreg devotamentul său tradițional la picioarele tronului.

— Atunci e în ordine ! Pregătiți-vă !

Clubul a aflat peste o oră cuvîntul regal: liberalii să se pregătească. O zi și o noapte, și încă o zi, vestea a făcut turul țării și a stîrnit zarvă mare: liberalii vin la putere. A treia zi, Muică a avut o surpriză: ziarele anunțau că a sosit în capitală Titulescu, ambasadorul Romîniei la Londra, care a fost chemat de rege spre a face sondaje în vederea unui guvern de concentrare. Muică a plîns de necaz și rușine. În schimb, au rîs regele, Kerbală și Aureanu.

Cristofor îl găsi pe Aureanu moțăind în fotoliu și, cu respectul datorat vîrstei, îl trezi:

— Domnule Aureanu !

Aureanu tresări și se frecă la ochi:

— A, Cristofor !... Știi pentru ce am venit !

— Firește că știi ! răspunse Cristofor. Ai interviul la dumneata ?

— Îl am !

— Dă-mi-l !... Îl trimit îndată la *Globul*.

Aureanu se trezi de-a binclea:

— La Stănică Popescu ?

— De-a dreptul la el !

— Știi că e o idee ! făcu Aureanu. Flămînd cum e să stea de vorbă cu regele, să-i dăm speranța că-i aranjăm o audiență !

— Nu-i nevoie ! Pentru atîta lucru, licheaua asta nu trebuie să spurce palatul... Îl am la mînă și așa !

Am închiriat în imobilul lui din Brezoianu un etaj întreg pentru o sucursală de-a mea, cu un milion pe an... și i-am dat chiria pe cinci ani înainte. Așa că Stănică îmi stă la picioare. Ce-i cer, asta-mi face !... Stai să vezi !

Demonstrația dură trei minute: un minut pînă îl obțin pe Cristofor pe Stănică la telefon și două minute conversația:

— Alo, domnu Popescu?

— Da ! A ! Conu Cristofor. Să trăiești ! Ce mai faci?

— Am o mică rugămintă la dumnecata !

— Ascult, coane Cristofor !

— Să-mi publici mîine dimineață un interviu cu Aureanu. Îl am gata scris !

Stănică începu să se vaiete:

— Aoleo, coane Cristofor, păi la ora asta vii ? Gazeta-i făcută !... Las-o pe poimîine !

— Nu ! îi răspunse, tăios, Cristofor. Nu las nimic. Îmi trebuie mîine. Dacă nu apare mîine, să știi că mă supăr !

Glasul lui Stănică răsună alarmat în receptor:

— Văleu, coane Cristofor, că iute mai ești la supărare !... Parcă ți-aș fi zis cine știe ce !... Trimite-mi istoria aia... să văd ce putem face !

După ce isprăvi, Cristofor rîse triumfător către Aureanu !

— Ai văzut ?

Aureanu văzuse și-l mîncea mîna. Tare ar fi vrut să-i tragă o pereche de palme acestui Cristofor Kerbalà ! Auzi, îndrăzneală de pașaportar ticălos ! Să aibă obrăznicia să-i demonstreze — și cu cită plăcere ! — că Stănică Popescu nu-i decît o cîrpă în mîna lui !

— Am văzut ! răspunse el lui Cristofor. Știam că Stănică-i o lichea ! Dar o lichea așa de mare, n-aș fi crezut !

Se uită la ceasornic și se ridică iute din fotoliu:

— Ei, bravo ! Ne-am luat cu vorba și s-a făcut opt ! Plec !... Dumneata ce faci ?

— Plec și eu !

Coborîră braț la braț și se urcară în mașină, amîndoi bine dispuși:

— Pe alea Vulpache !

Între Nicu Beliotis și Naie Naie nu existau nici gânduri ascunse, nici invidie, nici rezerve de vreun fel oarecare. Pe Nicu și Naie îi lega din copilărie o prietenie străbătută de un reciproc spirit de sacrificiu, care atingea înălțimi mitologice. Lucrul era cu puțință, numai pentru că destinul a vrut ca Nicu Beliotis și Naie Naie să vină pe pământ cu două misiuni care, departe de a se respinge, se căutau spre a se completa: Nicu Beliotis să fie inginer și Naie Naie să fie filozof. Nicu Beliotis să aibă parale și Naie Naie să n-aibă. Nicu Beliotis să vrea să dea și Naie Naie să vrea să ia. Fără dispute, fără introduceri, fără timidități inutile. Totul se întemeia pe averea lui Nicu și pe silogismele lui Naie Naie. Fiindcă tăria lui Nicu stătea în imensa lui avere care era în continuă creștere, iar tăria lui Naie în bogatul lui izvor de silogisme care aveau un succes tot mai mare. În primul an al restaurației se găseau istoriografi originali care susțineau că toată forța spirituală a lui Naie se găsea în sprîncenele lui diabolice. Dar au apărut alții care au putut dovedi că Naie Naie cucerește fetele care frecventau cursurile, cu silogisme — și în special cu un silogism care, deși răsuflat, căpăta, în gura profesorului de logică, accente de o originalitate irezistibilă:

— Domnișoară ! zicea el tinerei studente cu visurile neisprăvite. Cine te iubește pe dumneata este un om deștept. Eu te iubesc pe dumneata. Deci sînt un om deștept !

La care, adăuga în surdină :

— Vino diseară la mine. Am dulceță de trandafiri și stampe japoneze. Vom conversa.

Cu această gîndire filozofică, Naie Naie dădea gata nu numai fetele, ci și pe oamenii politici, pe tinerii pederăști din aristocrație și în primul rînd pe bancheri. Bancherii erau slăbiciunea lui, și el — slăbiciunea lor. Cum făcea cunoștință cu un bancher, îi spunea :

— Bancherul este singura specie umană făcută cu adevărat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Dumneata ești bancher. Deci, dumneata ești imaginea lui Dumnezeu pe pământ.

Cu greu s-ar fi putut găsi un bancher să poată ține piept acestei argumentații a filozofului Naie. Cel vizat se precipita la casa de bani — și-i dădea lui Naie, nu după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, ci cu un dram mai mult.

O singură dată Naie a suferit un eșec. Preopinentul era Cristofor Kerbalà cu care se afla de o bună bucată de vreme într-un foarte intens comerț filozofic: Cristofor îl ajuta pe Naie cu de-ale gurii și Naie îl servea pe Cristofor cu de-ale minții. Din gratitudine, Cristofor l-a pus mai mare peste întreprinderea lui editorială *Cultura noastră*. Naie, care nu se putea dezvăra de viciul său filozofic nici măcar atunci când, din stimă pentru codul penal, i se cerea să se mulțumească numai cu filozofia, făuri chiar din primele zile un nou silogism:

— Cine nu ia cît poate, cînd nu-l vede stăpînul, este dușmanul nevestei și al copiilor săi. Eu nu sînt dușmanul nevestei și al copiilor mei. Deci, voi băga mîna pînă în cot în sacul cu bani al lui Cristofor.

Și dat fiind că Naie Naie nu era numai un filozof, ci un filozof dinamic, de la vorbă la faptă nu trecură nici douăzeci și patru de ore.

Dar n-a avut noroc. Cristofor Kerbalà a aflat și, învățacel harnic al lui Naie Naie, l-a pedepsit cu propriile lui arme silogistice.

— Un om care fură, i-a zis, el, este un hoț. Tu, Naie Naie, ai furat ! Deci, ești un hoț !... Ieși afară !

Și au rămas supărați cîțiva ani, pînă a venit restaurația și iar și-au dat mîna. I-a împăcat regele !... Amicul lor... regele !

Naie se uita la Nicu Beliotis cum își numără banii, fără invidie, fără gînduri ascunse și fără rezerve — și filmul vieții lui îi rula prin minte ca fulgerul. S-a născut din tată comisar de poliție. Om vrednic, tata ! Ograda lui era plină de purcci și de găște. Dar n-a ținut mult. Într-o zi, tata a fost adus mort acasă. Îi picase o cărămidă în cap chiar la comisarîat, unde se făceau reparații. Durerea lui Naie nu se poate descrie ! Să ai un tată comisar de poliție și să-l pierzi indiferent la orice vîrstă, dar mai cu seamă la frageda vîrstă a studenției — nu-i greu de calculat deficitul. De durere, Naie și-a luat lumea în

cap și a pornit-o prin străinătăți, ca să fie, rînd pe rînd, simbolist, ateu, nihilist, francmason, anarhist, socialist, catolic, — dar totdeauna stipendiat nu se știe cu cît și de cine, spre a-și șlefui arta în a lansa silogisme, unele clare, altele mai puțin, după necesitate. La un an-doi după ce s-a închiat pacea, Naie s-a înapoiat în țară, perfect înarmat spre a ajunge profesor de logică la facultatea de filozofie. Ca logician, Naie a ciupit idei și parale, în dreapta și în stînga, de la bancheri, de la industriași, de la partide, de la ministerul de interne, de la instituțiile filantropice — și pentru că, odată cu venirea lui Mussolini la putere, căzuse în misticism, a ciupit de la sinagogi, dar n-a uitat nici de biserici. Totuși, Naie putu să măsoare forța silogismelor lui numai cînd s-a hotărît să ciupească și o văduvă întru Hristos, moștenitoarea gazetei *Vorba românului*. Tirul silogismelor lui fu atît de rapid și amețitor, încît sfîrșitul bătăliei fu cel așteptat: văduva căzu, cu gazetă cu tot, în brațele profesorului de logică. Victoria aceasta jucă un rol important în pregătirea restaurației: cu gazeta *Vorba românului*, Naie adună bani de la comunitățile evreiești și luptă pentru întoarcerea regelui-stăpîn.

Restaurația a dat legăturilor dintre Carol și Naie o bază morală care se lărgea tot mai mult. Naie schimbă titlul gazetei din *Vorba românului* în *Vorba rumînului*. A fost un moment crucial în renașterea țării. De cînd cu emanciparea prin tratatul de la Versailles, orice ovrei sau țigan putea să-și zică «romîn». Dar «rumîn» nu! Atributul de «rumîn» nu și-l putea revendica decît un descendent direct și neprecupețit al getotracilor, care veneau tocmai de la maica Roma cea bătrînă. «Rumîn»! Parcă simțea omul cum calcă sănătos și înșipt pe glia rumînească, curățată de buruiana listelor străine. Și această gazetă rumînească deveni un oficios al palatului. Bineînțeles, Naie Naie cerea acum cu altă autoritate spirituală subvenții de la bancherii și negustorii greci, armeni, sau ovrei: avea pe rege în spatele lui.

Tot pentru a servi tronul și țara, Naie Naie propuse regelui întemcierea grupării P.R. adică a «Prietenilor Regelui». P.R.-iștii erau un corp de elită, foarte restrîns

și selecționat cu mare băgare de seamă, printre cei care aveau merite deosebite în restaurație. Fiecare membru al grupării avea dreptul să adauge în coada numelui său aceste două inițiale: P.R. Tot după sugestia lui Naie Naie regele înființă un ordin — ordinul « coroana de spini » — care, pentru a-și asigura o pecete aristocratică, primi o titulatură franceză: « La couronne d'épinnes ». Ordinul « coroana de spini » era destinat a fi conferit numai P.R.-iștilor care au suferit pentru Carol, cît a fost prinț în bejenie. Deși « coroana de spini » era o instituție tînără, își avea o istorie bogată. Într-o zi, Nelu Pedicuristul, redactor al « *Drumului nostru* » și carlist înfocat, veni la Capșa cu vestea:

— Regele a întemciat un ordin fantastic: « La couronne d'épinnes » !

— Cum, cum ? făcu Nectarie, în mijlocul obișnuiților lui comeseni, « La couronne des... » ?

Și făcu un joc de cuvinte în franceză atît de urît, încît roși pînă și Mimi Pantof care, oricît de străină fi era limba lui Corneille și Racine, atîta franțuzească mai știa și ea.

Deputatul național-țărănist Sotir, care nu prea se pricepea la de-alde-astea decît în limba lui curat romînească, se aplecă spre doctorul Mihăescu, independentul, să se informeze — și cînd află, își bău mai întîi păhărelul și ștergîndu-și zdravăn gura cu șervețelul, făcu, plin de gravitate:

— Ei, așa ordin zic și eu !

Nectarie se uită la el cu dispreț:

— Ce te bagi, nene ? N-auzi ? Ordinul ăsta se dă numai carolingienilor !

Din acca zi, așa a rămas: cine spunea un cuvînt bun despre rege era poreclit carolingian. Și pe Naie, asta-l jignea. De pildă, el ! Era carolingian ? Nu ! El era un spirit liber ! Liber să decidă pe cine să iubească și pe cine nu ! Și el l-a ales, liber, nesilit de nimeni și dezinteresat, pe Carol, ca pe un mîntuitor al țării romînești !... Și să i se spună lui, lui, carolingian ! Prin urmare, dacă el este prieten cu acest Niçu, fără gînduri ascunse, nici invidie, nici rezerve de vreun fel oarecare, se cheamă că ar fi niculingian ?

Inginerul Nicu Beliotis, care se pregătea să așeze banii în casa de fier, parcă citi în privirea lui Naie amărăciunea, pentru că-l întrebă, cu dezinvoltură, arătînd spre pachete:

— Îți trebuie ceva?

Întotdeauna, dar întotdeauna, aceeași întrebare? «Îți trebuie ceva?»... Este de nelecuit acest levantin cu apucăturile lui umilitoare de negustor. Adună în biata țară rumînească averi peste averi cu potlogăriile lui de la căile ferate, dă șperțuri și «cadouri» de milioane în dreapta și în stînga, pe Duduia o umple de giuvaericele, lui Nicolae i-a plătit douăsprezece milioane pentru o casă pe care prințul o luase cu cîteva zile înainte numai cu patru milioane, lui Puiu i-a dăruit un teren de imobil, guvernantei engleze a copilului său i-a cumpărat o casă, pînă și frizerului care-l rade i-a aranjat un salon de coafură în centru și pe el, prietenul lui bun, gata să-l servească oricînd dezinteresat, sincer, fără gînduri ascunse, nici invidie, nici rezerve de vreun fel oarecare, să-l întrebe dacă-i trebuie ceva!... Ce caracter josnic! Ce murdărie! Grecoteiul, tot grecotei!...

Și cu aceeași dezinvoltură cu care Beliotis l-a întrebat, Naie îi răspunse:

— Știu eu? Dă-mi vreo cinci sute de mii!

Beliotis desprinsese, cu îndemînare, din grămadă pachetul și i-l întinse lui Naie:

— Poftim!

Închise apoi casa de fier și în timp ce-și băga cheile în buzunar, zise, indiferent, aproape distrat:

— Da!... Vroiam să-ți spun ceva și am uitat... A! Da!... N-ar strica să-i strecuri mîine regelui o vorbă în chestia contractelor alea cu calea ferată!

Naie Naie nu răspunse nimic. Așa făcuse azi dimineață și cu celălalt bun amic al său, Schnitt, care tot în branșa asta lucra: a căilor ferate. Frați de sînge să fi fost Schnitt și Beliotis, frați gemeni să fi fost Schnitt și Beliotis și tot n-ar fi putut să semene unul altuia atît de bine în escrocheriile lor cu calea ferată. Și tot vechiul sistem: să ia bani pentru reparații care nu trebuiau să se facă, să strice mașini ca să aibă ce repara, să primească materii prime pe preț derizoriu,

spre a le revinde apoi cu prețuri fantastice... Și amîndoi cu pretenții la el: să strecoare lui Carol o vorbă!... De ce? De pomană?... Să abuzeze el, un P.R. între P.R., de grația regelui pentru ca toți jidovii și grecoteii ăștia să se umple de bani? Asta nu! Asta s-o creadă dumnealor! Și pe loc i-a răspuns Naie azi dimineață lui Schnitt, așa cum îi răspunde în toate împrejurările acestea, după ce și-a băgat pachetul în buzunar:

— Dar pentru Aureliu nu dai nimic?

Și orice s-ar spune: Schnitt, Schnitt, circumcis, circumcis, dar bun patriot. A scos și i-a dat încă un pachet de cinci sute de mii:

— Ține și pentru Aureliu!

Atunci de ce n-ar face și Beliotis la fel? O vorbă bună pe lîngă rege, găsești, așa, pe toate gunoaiele?

Era foarte limpede Naie Naie atunci cînd gîndea. Artistic-întortochiatele lui silogisme dispăreau, pentru a îngădui spiritului său să meargă, neted și fără ocoluri, la chestie. Astfel că, la discreta sugestie a lui Beliotis cu privire la contracte, el răspunse:

— Dar pentru Aureliu nu dai nimic?

— O! făcu rușinat Beliotis. Uitasem!...

Deschise din nou casa de fier, scoase un pachet și i-l întinse lui Naie:

— Ține și pentru Aureliu!

Se uită la ceasornic și fața lui măslinie se învineți:

— Ce-i asta? Opt?... Și noi mai stăm aici la taifas!

În două minute se găseau în mașină:

— Pe alea Vulpache!

Primul ministru Marinescu veni la ora fixată în audiență, însoțit de Mihail Teianu, ministrul industriei și comerțului și de Iorgu Potecă, ministrul muncii.

După un scurt raport asupra celor petrecute azi dimineață pe Calea Griviței, Marinescu încheie:

— Acuma, sire, ordinea este pe deplin restabilită. Încercarea comuniștilor de a provoca tulburări n-a izbutit. S-au luat toate măsurile ca vinovații să fie imediat arestați.

— Totuși, ce e cu șomajul? întrebă regele.

— Propagandă comunistă, sire! interveni ministrul muncii. Fac agitație în jurul șomajului și cer să-i ajutăm pe șomeri. I-am ajutat cu dragă inimă. Dar cum să-i ajutăm, dacă nici nu există! Să vrem să ajutăm pe șomeri și n-avem pe cine! Să nu facem confuzie, sire, între săraci și șomeri. Săraci sînt cei care n-au avut niciodată, așa că este firesc să n-aibă nici acum... Pe noi nu ne privește. Pe cînd șomeri sînt cei care au fost în muncă și au rămas fără ocupație. Dar cîți șomeri sînt? Dați-mi voie, sire, să vă arăt rezultatul statisticii organizate de mine după normele cele mai sănătoase. În ianuarie 1929 am avut 77.761 șomeri. Era după guvernarea liberală. Un an mai tîrziu în ianuarie 1930, am avut numai 12.622 șomeri... pentru ca acum, după mai puțin de un an de glorioasă domnie a maiestății voastre... să avem numai 1500... Una mie cinci sute de șomeri!... Asta-i tot!

Regele, care cunoștea adevărul asupra concedierilor masive în industria petrolului, în industria metalurgică, în industria textilă, în construcții, îl întrebă cu multă bunăvoință pe Iorgu Potecă:

— De unde ai cifra aceasta?

— După numărul celor care frecventează cantinele. La cantină vin numai cei care n-au ce minca. Cine nu vine la cantină înseamnă că are ce să mănînce.

Răspunsul atrase asupra ministrului muncii o privire plină de stimă și simpatie din partea regelui. Acest Iorgu Potecă îi plăcea. Avea o gîndire demnă de un Naie Naie. Stimulat de efectul favorabil al explicațiilor lui, ministrul muncii continuă:

— Dar încă ceva, sire! Admițînd că avem 1500 de șomeri... deși mă îndoiesc, pentru că printre ei se strecoară la cantine și mulți săraci...

— Asta-i sigur! interveni Teianu.

— Cei mai mulți sînt săraci, nu șomeri! făcu Marinescu.

— Și chiar dacă unii dintre ei sînt șomeri, zise Teianu, sînt obraznici. Fac scandal! Agită publicul împotriva maiestății voastre și împotriva guvernului!

Ministrul muncii se arată mai tolerant:

— Totuși, trebuie să fim și noi mai înțelegători. Omul la necaz este totdeauna nervos, nemulțumit și gata să protesteze. De aceea, am și dat dispoziții funcționarilor care lucrează la biroul pentru ajutorul șomerilor să se poarte cât mai delicat cu ei... «Vă rog să vă purtați foarte delicat cu oamenii, le-am zis, și cumpăna răbdării să treacă de la dumneavoastră».

Cu fiecare cuvânt rostit de ministrul muncii, creștea și admirația regelui, care citise de curînd un raport asupra celor ce se petrec în sectorul albastru. Acolo stăpînește o femeie, Măriuca Mălin, căreia i se zice «regina șomerilor», pentru felul cum are grijă de ei. Secundată de o droaie de agenți electorali, «regina» ia la bătaie pe cci care vin la ea să se plîngă, le reduce rația de ajutor sau le retrage fișa de șomeri. Iar dacă șomerii protestează, ea îi amenință că-i dă pe mîna jandarmilor sau a studenților. Un șomer, de disperare, s-a dus în closetul primăriei și s-a spînzurat. Cum i s-a adus vestea, regina, de frică, a dat fuga și i-a strecurat mortului, în buzunar, fișa de ajutor. Astfel că tot ce-i spunea Iorgu Potecă, se întindea ca o alifie liniștitoare pe sufletul lui Carol II.

— Sînt de acord cu punctul de vedere al domnului ministru al muncii! spuse el. Trebuie să ne purtăm delicat... Continuă, te rog, dragă Potecă!...

Însuflețit de îndemnul regal, ministrul muncii vorbi mai departe:

— Dar, precum spuneam, să admitem că toți cei 1500 care vin la cantine sînt șomeri autentici. Totuși, sire, unde scrie că ajutorarea șomerilor trebuie să cadă exclusiv în sarcina statului? Dar societatea? Societatea n-are nici o datorie? Societatea n-are nici un cuvînt de spus? S-a constatat și în țările apusene, cu bugete echilibrate, că societatea a luat și ea o parte activă la ajutorarea șomerilor. De ce? Pentru că șomajul, fiind o plagă socială, trebuie combătut de toate forțele societății.

— Absolut! făcu regele. Și te rog pe dumneata... și rog tot guvernul... să-mi recomande și mie o familie de șomeri pe care s-o ajut.

Teianu, electrizat de gestul lui Carol, sări în picioare și uitînd că în toată încăperca nu sînt decît ei patru, răcni, urmat îndată de Potecă și Marinescu:

— Trăiască regele !

Carol zîmbi și le făcu semn să șadă.

— Numai să aveți grijă, zise el, să nu fie niște șomeri comuniști !

Marinescu ridică mîinile la cer:

— Atîta ar mai lipsi ! Regele nostru să ajute pe comuniști ! Dacă regele nostru...

Dar regele nu-l mai asculta, pentru că interesul lui se și deplasase înspre un alt obiectiv.

— Și ce se se aude cu rectificarea bugetului? îl întrebă el, brusc, pe Marinescu.

Deși întrerupt în mijlocul frazei, Marinescu nu-și pierdu cumpătul. Regele avea dreptate să fie nerăbdător. De cîteva zile i-a cerut o mică rectificare a bugetului general, care fusese fixat încă în urmă cu cîteva luni: să mărească fondurile pentru armată cu trei miliarde. Armata e baza ! Primejdia unui atac din partea Uniunii Sovietice este iminentă. Armata are nevoie de bani, pentru a feri țara de o invazie. Trebuie cel puțin trei miliarde. Imediat ! Și Marinescu s-a zbătut să rupă din bugetul celorlalte departamente, spre a trece disponibilul asupra armatei.

— Sire, răspunse el, cred că am rezolvat problema.

Ochii lui Carol erau numai jăratice:

— Cum, cum ? întrebă el, precipitat.

— Sire, mai întîi am anulat suma prevăzută pentru ajutor de șomaj. Nu este șomaj, nu trebuie ajutor !

— Cît reprezintă ?

— 5 milioane !

— Puțin ! zise regele, nemulțumit.

— Sire, se scuză Marinescu, asta-i din vina șomajului. Nu este șomaj, n-avem buget pentru șomaj... În schimb, cu totul alta e situația la sănătate... La sănătate am tăiat 5 milioane de la capitolul « profilaxia tuberculozei », 23 milioane de la ajutorul acordat văduvelor, orfanilor și invalizilor, 21 milioane din hrana bolnavilor internați în spitale, 7 milioane de la combaterea bolilor medico-sociale, 89 milioane din salariile medicilor...

Fruntea lui Carol se descreșea cu fiecare cifră: 5 milioane... 7 milioane... 9 milioane... 13...12... 8... 3...

— În total, sire, la sănătate am scos 370 milioane.

Regele își exprimă zgomotos mulțumirea:

— Bravo ! Foarte bine ! Acu sînt curios să știu ce-ai făcut la instrucția publică.

Și-și aminti de Arghir !... Ciudat ! De dimineață, de cînd i-a vorbit Puiu, Arghir îi revine în minte mereu. Mîine va împlini șaizeci de ani !... Trebuie făcut ceva pentru el !

— La instrucția publică, sire, arată Marinescu, rezultatele au fost și mai frumoase... La școlile rurale...

— Nu ! zise Carol, generos. Te cred !... Nu sînt așa de meschin încît să mă intereseze detaliile acestea. Eu vreau să știu totalul !... Cît ?

— 800 milioane, sire !

— Splendid !... 800 milioane !... Țara va fi apărată și nimeni nu se va plînge de lipsa de școli... Știați domnilor, ce mi-a spus aseară sir Detterding ? Că școala este o mare binefacere, dar tocmai pentru că este o mare binefacere, ar fi nedrept să se dea tuturor indivizilor, pentru că nu toți o merită. Sir Detterding zicea că la el în Anglia, învățătura nici nu este prea mult prețuită. Ca dovadă, un profesor e plătit mult mai puțin decît un valet. Și mi-a mai dat un exemplu: Italia. De mulți ani, marii proprietari rurali din Italia au obținut să nu se facă școli la țară, pentru că țăranii nu trebuie să știe carte !... 800 de milioane !... Splendid !... Zi-i mai departe ! Ascult !

Dispensat de rege să mai intre în amănunte, Marinescu se rezumă la totaluri, astfel că în cincisprezece minute putu supune suveranului său o situație clară: rectificarea bugetului aducea armatei nu numai plusul de 3 miliarde, dar și un prisos de vreo 325 de milioane și ceva.

— Domnilor, declară Carol căruia i se putea citi satisfacția pe obraz, ați lucrat bine ! Vă mulțumesc !

În curtea palatului, Teianu se uită la ceasornic:
— Opt? Nu se poate!

Ca să fie sigur, întrebă pe ofițerul de serviciu care, întâmplător, se afla lângă el:

— Cît e ceasul, domnule locotenent?

— Opt fix, domnule ministru!

— Mulțumesc!

Și se aruncă în mașină:

— Pe alea Vulpache!

• Era ora unu noaptea, cînd prin poarta din dosul palatului țîșni un auto mic care o luă spre Brczoianu. Pe ulițele zgîrcit luminate nu se zăreau, din loc în loc, decît siluete feminine care, cu pas grăbit, ca și cum ar fi avut treabă, făceau parcursul între două felinare, dus și întors. Deodată, mașina se opri în fața uneia dintre femei:

— Pssst, pssst!

Femeia, nici nu întoarse capul și goni mai departe.

Un cap cu o pălărie trasă peste ochi, se ivi prin portiera mașinii:

— Pssst! Pssst!

Femeia se opri și strigă revoltată.

— Ce vrei, domnule?

Omul din mașină îi spuse:

— Urcă-te! Plătesc bine!

Indignarea femeii nu mai cunoscuse margini:

— Ia vezi-ți de treabă, domnule! Nu ți-e rușine? Eu sînt femeie cinstită!

Și dădu să plece. Omul din mașină sări după ea și o apucă de braț. Femeia, speriată, început să zbiere:

— Gardist, ajutor, gardist!

Dar ia gardist de unde nu-i! Femeia rîse încetișor:

— Să mai țip, sire?

— Nu-i nevoie! răspunse omul cu pălărie. Mi-ajunge!

Și o împinse în mașină, care luă drumul înapoi spre palat.

Peste o oră, femeia ieșea singură de acolo, dar la poartă o aștepta un comisar de poliție care-i întinse un plic:

— Uite, aici !... Și dacă scoți o vorbă, te-a luat aghiută ! Auzi, fă !... Numai atîtica să spui și te rupe cu dinții chiar domnul prefect în persoană !... Îți ia și condicuța și te bagă și la țuhaus !

Femeia abia avu timpul să ia cadoul din mînă și să se dea la o parte, pentru că aceeași mașină trecu pe dinaintea ei ca un fulger și o luă spre alea Vulpache.

În timp ce-și alegea rochia de seară, ea căuta să-și aducă aminte cînd și unde a mai mîncat o asemenea bătaie. La Milano ? La Florența ? La Veneția ? La Bruxelles ? La Berna ? Bătăi mîncase ea multe, dar nu ca bătaia de ast-noapte... Stai ! Și-a amintit ! În Normandia ! La vila lor din Coësmes ! Cu trei ani în urmă !... El nu se supăraseră atîta că l-a înșelat cu un șofer ! Se întîmplă ! Altceva l-a scos din minți : de ce și-a găsit să-l înșele tocmai cu șoferul ci personal ?

— Nu admit ! răcnise el, cu spume la gură. Cu propriul tău șofer e imoral ! Imoral, scîrnăvie !... Auzi sau n-auzi ?

Urla și o lovea fără milă. Fără milă, dar cu multă băgare de seamă, ca să nu lase urme. Nu-i plăcea că din bătaie, ea să mai iasă cu vînatăi, cu urme, cu zgîrieturi pe părțile vizibile. Aveau și-n exil musafiri și nu făcea ca străinii să afle că s-ar fi petrecut ceva între ei. Palmele lui, deci, după un lung exercițiu, știau să se îndrepte instinctiv spre acea clasică și discretă regiune anatomică, pe care cele mai vechi civilizații au consacrat-o drept bază a pedagogiei.

Totuși, bătaia de ieri parcă a fost și mai teribilă. Repeta aceleași cuvinte :

— E imoral, scîrnăvie !

Dar o lovea mai cu sete. Ea, n-avea nimic împotriva. Găsea și ea că el are dreptate : este imoral. Nu se cuvenea să i-o facă ! De aceea, cînd a luat-o la bătaie, ea n-a spus

nici cîrc. Numai cînd a început să dea cu piciorul în ea, a cuprins-o îngrijorarea:

— Iaseama, dragă ! i-a strigat ea. Am diseară musafiri !

Dar spaima ei era de prisos. El ştia s-o bată, fără să-i lase urme, pînă şi cu piciorul. Aşa că a bătut-o aproape o jumătate de oră. Şi amîndoi se simţeau fericiţi ! Ştiau amîndoi că fiecare lovitură de-a lui, era încă un inel care-i lega între ei. Se iubeau mult — şi se întrebau de multe ori, dacă nu cumva el o înşeală pe ea şi ea pe el, ca să dea prilej încă unui scandal sau încă unei bătai, numai spre a-şi întări şi mai mult dragostea. La un moment dat, el, mai furios ca oricînd, a avut un strigăt patetic, care a făcut-o pe ea să se cutremure de milă:

— Nu m-am învăţat minte să nu-ţi mai dau o maşină pe mînă, ca să nu mai ai un şofer al tău personal ! Am uitat că acum ai intrat în familia mea !

Dar de îndată ce a trecut criza, el i-a căzut în genunchi:

— Iartă-mă !

Ea s-a înghesuit în el, şi, plîngînd în sughituri, i-a spus:

— Nebunule ! Dragul meu !... Scumpul meu !... Cu furiile tale o să ajungi la balamuc.

Apoi, au vorbit despre afaceri. Ea l-a întrebat dacă Ivar Kreuger, regele chibriturilor, i-a făcut transferul de lire în Elveţia, şi el a întrebat-o cît i-a ieşit la pocher. Şi s-au îmbrăţişat pătimaş. Erau fericiţi. Şi-au realizat visul. El era rege — şi ea nu mai trebuia să se ascundă. În vila aceasta din aleea Vulpache se simţea, în sfîrşit, acasă la ea. Primea musafiri — şi toţi erau la fel de încîntaţi cînd ea le întindea mîna să i-o sărute. Oficial n-avea rang regal şi nici măcar princiar. Dar titlul ei particular făcea cît amîndouă: i se spunea Dudaia ! De la valet şi pînă la primul ministru, toţi îi spuneau « Dudaie » ! Şi ea accepta cu plăcere să fie numită aşa ! Era un omagiu adus atît puterii, cît şi tinereţii ei ! Ce putea cere mai mult deocamdată ?

Subreta intră s-o anunţe:

— Dudaie ! Au sosit doamna şi domnul ministru Teianu !

Ea se sperie:

— Au și început să vină? Dar cât e ceasul?

— Opt și jumătate!

Seara fu veselă și însuflețită, ca toate serile din alea Vulpache. De la masă, musafirii trecură la pocher și, după ce ea câștigă tot, se trecu la obișnuita conversație în jurul operelor filantropice ale regelui. Mihail Teianu P. R. făcu începutul.

— Azi după masă, povesti el, maiestatea sa regele a cerut guvernului să-i recomande o familie de șomeri pe care s-o ajute.

— Dar stați să vă povestesc eu una! zise Maramă P. R. Maiestatea sa regele a vizitat ieri pe neașteptate cartierele sărace. La circumscripția 17 poliție s-a dat jos din mașină și s-a interesat de starea materială a funcționarilor. La circumscripția 9 a vrut să știe dacă contribuabilii sînt în curent cu plata impozitelor... La circumscripția 29 a ținut să cunoască prețul alimentelor. Și cînd s-a întors la palat, a întîlnit în drum un țaran și i-a dat bani să-și cumpere un cal.

— A propos! zise Naie P. R. Un caz într-adevăr emoționant și pilduitor. Un elev de clasa I a Liceului Național din Iași a scris maiestății sale regelui că nu poate lua parte la defilarea de 10 mai a cercetașilor, pentru că n-are uniformă. Și maiestatea sa regele i-a trimis îndată banii care-i trebuie.

Beliotis P. R. se uită la Schnitt P. R., Schnitt P. R. se uită la Beliotis P. R., amîndoi se uitară la Cristofor P. R. și în cele din urmă, Cristofor P. R. luă inițiativa:

— Duduie, vă rog să primiți acest cec de cinci sute de mii de lei pentru operele filantropice ale maiestății sale.

— Și din partea mea, Duduie! zise Beliotis P. R. întinzînd Duduiei un cec.

— Și din partea mea! făcu Schnitt P. R.

O sonerie scurtă ridică pe toți în picioare. Era semnalul că trebuie să plece. Maiestatea sa regele sosise!

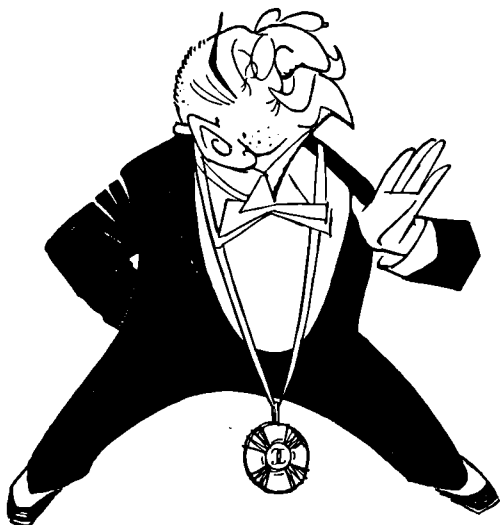
După ce ultimul musafir dispăru, Duduia alergă în camera ei unde o aștepta regele. Figura lui Carol radia atîta încîntare, încît Duduia, impresionată, îl întrebă:

— Dar ce s-a întîmplat că ești atît de bine dispus?

— Sînt fericit, dragă ! răspunse Carol. Arghir împlineşte peste cîteva zile şaizeci de ani !

Spaima cu care se uită Duduia la el, îl făcu pe rege să rîdă.

— Te-ai speriat ? Crezi că am înnebunit ? Nu ! Vorbesc serios. Cu această aniversare a lui Arghir, rezolv criza politică !... De pildă, ce-ai spune dacă, de ziua lui, i-aş face cadou un guvern ?

VIII

De cînd s-a născut, Arghir nu s-a simțit atît de deprimat ca acum. Cel puțin el, nu-și amintea. Gînduri negre ca iadul îi umpleau mintea și presimțiri sumbre îi torturau sufletul. Numai neajunsuri și umilințe. De două săptămîni mai cu seamă, ghinionul se ținea scai de el. Fusesse la Roma și ceruse lui Mussolini să-l primească în audiență. Dar Ducele refuză să stea de vorbă cu el, pentru că, după informațiile pe care le avea, Arghir ar fi fost în urmă cu două luni la Florența și ar fi făcut propagandă antifascistă. Or, Ducele nu vrea să pățească și cu Arghir ceea ce a pățit cu Rabindranath Tagore, care a fost primit în triumf de fasciști, dar care, îndată ce s-a înapoiat în India, i-a înjurat.

Afrontul ce i-l făcea Mussolini, îl buimăci pe Arghir. E ridicol ! E absurd ! E criminal ! Aici este o manevră a cuiva. Canaliile din țară nu-l lasă nici aici să respire. Îl urmăresc peste tot. Ce vor cu el ?

Supărat cum numai el știa să fie, Arghir alergă la legatia română din Roma :

— Niculescule dragă, dar, pentru Dumnezeu, ce s-a întâmplat?... Sînt nevinovat ! Jur pe mama mea că sînt nevinovat ! Cineva s-a înșelat asupra intențiilor mele. Am fost la Florența două zile și n-am văzut decît fasciști, n-am stat de vorbă decît cu fasciști, am primit un redactor fascist... și fără să fiu dator, ca un străin, am adus laude mari lui Mussolini. Cum poate cineva crede c-aș fi putut vorbi împotriva regimului fascist, în țară prietenă, eu, om politic și șef de partid, care era să fiu și șef de guvern ? Eu n-am nici o pretenție. Dacă sînt invitat, zic: mulțămesc !... Dacă nu mă invită, mă-nchin respectuos și zic iar: mulțămesc ! Dacă așa este voința Ducei, ce pot face eu ? Doar atîta vreau: să mă primească Ducele ca să-i explic !

Nimeni pe lume nu-și poate închipui cît a suferit ilustrul profesor în zilele acelea, pînă s-a îndurat Mussolini să-l primească în audiență și să-l decoreze.

A urmat după aceea alt necaz. Joia trecută, cînd se înapoia din Italia, s-a oprit în gara Timișoara, unde au venit să-l salute reprezentanții tuturor autorităților, elevii tuturor școlilor și zeci de mii de cetățeni care umpleau străzile dimprejur. N-a lipsit, bineînțeles, nici muzica militară. A fost o demonstrație uriașă. Dar cu atît mai mare a fost și tristețea nefericitului Arghir — care, cu fața întunecată, a vorbit de la fereastră, mulțimii :

— Pe mine vă rog să nu mă confundați cu oamenii politici. Sînt cel mai izolat om din țară. Nația nu mă înțelege. Manifestația dumneavoastră nu este o consolare suficientă pentru un om nedreptățit ca mine. Asta am vrut să știți !

Apoi, s-a retras în vagon și, cu toate aclamațiile, nu s-a mai arătat lumii pînă ce nu s-a pus trenul în mișcare.

A doua zi, o nouă supărare, în Cameră. De astă dată, din partea lui Cață. Cînd Cață vorbește, simte Arghir că i se întorc mațele pe dos. Nu-l înghite și nu-l înghite !..

Un caraghios și un obraznic !... Și acuma la fel. Ce pretenții ! Cică atîta vreme cît se află un Cață la tribună, nimeni n-are voie să miște. De aia, nici Arghir n-are voie să stea de vorbă cu doctorul Bratu :

— Vă rog să nu faceți conversații particulare !

Lui Arghir, cum se și cuvenea, i-a sărit țandăra :

— Domnule președinte, s-a adresat el președintelui, oratorul își permite de mult timp la adresa mea, un limbaj...

— Ce-i aia: își permite? îi răspunse Cață cu aceeași sfîntă indignare.

Lui Arghir atîta i-a trebuit ! Tot năduful care-i mînca sufletul din pricina lipsei de recunoștință a țării, și-l vărsă pe capul sărmanului Cață :

— Să nu fii obraznic, domnule ! (Nici nu-i spunea pe nume !) Aici, dumneata, domnule, să nu dai lecții de bună cuviință. Acasă la dumneata să vorbești așa, nu cu noi ! Să-nveți la vîrsta aceasta ceea ce n-ai învățat de copil ! Te tolerez de ani de zile și n-ai înțeles mărimumia iertării mele !... Curarisește-te dacă ești bolnav ! Aici nu-i loc de scandal, în care cine n-are treabă, vine cu urile și intrigile lui. Aici nu-i bordelul dumitale de la hotelul Bejan ! Te legi ca boala de om sănătos ! Trăiești în fereastră, înaintea copiilor care te aplaudă... Toți, copii fără inteligență și nedisciplinați, cu care ai făcut nenorocirea acestei țări... Ți-o spun pentru că ești necuviincios...

Dar cîte nu i-a spus el lui Cață, care stătea înlemnit, cu gura căscată, fără să îndrăznească să scoată un cuvînt.

S-ar fi putut crede că asta i-a făcut bine ilustrului profesor. Dar nu ! Tristețea a rămas aceeași ! Nouă guri de hrănit... și să-i hrănească... mă rog, cu ce să-i hrănească !... De unde?... Fiindcă ce este el, om care împlinește șaiszeci de ani, în țara aceasta romînească ? Un simplu profesor la Universitate ! Și altceva ? Un profesor oarecare la școala de război ! Și după aceea ? Un biet profesor la Academia de comerț ! Mare brînză ! Și mai ce ? Știu eu ce ? Director la școala misionară din Vălenii de Munte... Bine ! Hai să zicem că-i așa !... Ba, ceva mai mult ! Hai să zicem că e director și la școala romînă de la Fontenay-aux-Roses de lîngă Paris...

Și director la școala italo-română din Veneția... și președinte și membru al Comitetului monumentelor istorice... și președinte al comisiei de burse pentru țară și străinătate... și membru al Academiei Române... și președinte al Comisiei istorice... și președinte al Comisiei de publicații a Casei Școalelor... și rector universitar... și deputat... și director al propriei sale biblioteci, decretată instituție de stat !... Hai să zicem că ar fi și așa !... Și hai să zicem că încasează câte o nenorocită de leafă de la fiecare din funcțiile astea !... Ei și?... Dar încolo, ce este el, profesorul Arghir, care are nouă guri de hrănit, în țara aceasta românească, în care numai escrocii și obraznicii au drept la bogății și onoruri?

Și pentru că atîta, pesemne, n-ajungea să-i strice orice poftă de viață, a mai trebuit să intervină și criza politică. Criza asta politică îl face din om, neom. Regele mereu îl cheamă să-i ceară sfaturi, dar tot după alții se ia. Acu, își pune toată nădejdea în Titulescu. Dar ce poate face un Titulescu aici? O fi bun acolo, la Londra, În țară, însă...

Telefonul îl sili să-și suspende tristețea pentru cîteva clipe. Era Puiu:

— Domnule profesor, maiestatea sa regele vă roagă să poștiți azi la șase la palat, într-o audiență colectivă a șefilor de partide!

Mă mir! își zise Arghir. Regele binevoiește totuși să mă recunoască șef de partid!

Și tristețea își înfipse și mai adînc gheara în inima lui.

În sala tronului, regele, ascultat cu respect de șefii partidelor politice, vorbea:

— Sînt hotărît să întrunesc la un loc, după cum v-am spus, maximumul de elemente conștiente de datoria ce le incumbă. Și România are nevoie astăzi, cînd greutățile sînt dintre cele mai mari, de o grupare care să strîngă cît mai multe forțe. Acei care, cu toată sinceritatea, vor răspunde la apelul meu, vor arăta că-și

dau seama de rolul politic pe care trebuie să-l joace în țara aceasta. Dacă, din păcate, această « Uniune Națională » nu se va înfăptui, eu unul nu voi purta nici o răspundere. Aștept !

Arghir luă cel dintîi cuvîntul :

— Sire, de vreme ce noul guvern va fi format de Titulescu, cu aureola pe care i-a dat-o activitatea de la Liga Națiunilor, nu cred să mai fie nevoie de colaborarea celorlalte partide. În ce mă privește, eu, care nu-s nici cel mai bătrîn, nici cel mai tare, trebuie să declar că ceea ce am refuzat viitorului președinte al Consiliului de miniștri, nu pot refuza regelui. Neapărtîinînd vechiului regim, n-am de discutat combinații electorale. De aceea, n-am nici pretenții de ridicat și nici condiții de pus — și mă retrag la Vălenii de Munte, să-mi văd mai departe de activitatea mea culturală.

— Și eu, sire, făcu Dacu grav, mă retrag la Bădăcin, să-mi văd de bucățica de pămînt cîtă mi-a rămas de la tata.

— Și eu, sire, spuse George Viziru, mă retrag la Iași, să-mi văd de catedră !

Toți se retrăgeau undeva, spre a-și vedea de ceva. Regele îi lăsă pe toți să-și spună cuvîntul, apoi îi făcu semn lui Titulescu să-l urmeze în camera de alături. Șefii de partide, rămași singuri, nici nu avură timpul să-și întoarcă spatele unul altuia — că Titulescu reveni și-i șopti lui Arghir :

— Te așteaptă !

Ilustrul profesor intră la rege nedumerit. Ce-ar mai avea regele să-i spună ? Situația era definitiv limpezită : să-și facă Titulescu guvernul lui de tehnicieni, cu cine o putea !

Dar regele, vesel, se apropie de el și-i strînse mîna.

— Cu ocazia celor șaiszeci de ani ai dumitale, dă-mi voie, domnule profesor, să te felicit și să-ți urez să mai trăiești încă de vreo cîteva ori șaiszeci de ani, spre binele țării.

Apoi îl sărută. Cu lacrimi în ochi, Arghir vru să-i mulțumească, dar regele nu-l lăsă.

— Un moment, domnule profesor ! Încă n-am isprăvit ! Cred că la un asemenea prilej ți se cuvine din partea mea o mică atenție. Poftim !

Și-i înmână o hîrtie. Arghir, cu darul lui de a îmbrățișa cuprinsul unei pagini dintr-o singură privire, simți că i se taie picioarele: era decretul regal prin care era numit prim ministru al țării.

— Sire, bîlbîi el, vă mulțumesc !... Eu cred că aș putea guverna. Dar vreau să se știe că eu n-am cerut-o și nici n-o cer ! Maiestatea ta știe că a accepta să fiu prim ministru, este cel mai mare sacrificiu al vieții mele. Mulțumesc, sire, mulțumesc !

Credea că se poate retrage, spre a alerga acasă la coana Tinca, să-i arate cadoul ce i l-a făcut Carol. Dar regele tot nu-i dădu voie să plece:

— Un moment, domnule prim ministru, un moment !... Mai este ceva !... Uite și asta !

Arghir se uită și nu-i venea să-și creadă ochilor. Era încă un decret. Scris în întregime de însăși mîna lui Carol. Regele îl copleșea cu surprizele. Îi dădea un guvern gata format. Era un dar care putea fi inspirat numai de inima generoasă a unui rege. Îi lua de pe cap o grijă înfricoșătoare. Pentru un guvern trebuie miniștri ! Și el, de unde să ia miniștri, dacă-i cel mai izolat om din țară ? Are un partid. Dar cîți membri sînt în partid ? Doi ! Amîndoi devotați ! Foarte devotați ! Dar doi : Petrescu-Golești și Deleanu-Adjud, pe care Arghir, de drag ce-i era, din « Rahat » nu-l scotea. Ei, poftim de fă un guvern numai cu un Petrescu și cu un Rahat ! Și cînd colo, regele îi dă întreaga listă a miniștrilor. În marea lui bunătate, maiestatea sa regele pînă și la asta s-a gîndit : să-l scutească de o bătaie de cap cu formarea guvernului. Un singur lucru nu-i plăcea lui Arghir : în fruntea listei se găsea Aureanu. Îndată se răscoliră în el toate amintirile urite legate de acest individ. Un porc ! Un porc cum nu sînt doi pe lume. Conu Alecu Porcu a fost un înger pe lîngă el ! Cîte n-a trebuit să tragă el de pe urma acestui Aureanu !

— Sire, îndrăzni el să obiecteze, cum voi putea guverna cu Aureanu ? Aureanu e un monstru !

Regele îi contraargumentă :

— O, un monstru!... Mai întâi nu uita că e boier!

Așa e! gîndi Arghir! Regele are dreptate. Porc, porc, dar boier! Și apoi, nu-i nenorocirea așa de mare, fiindcă unde l-a pus regele pe Aureanu? La departamentul finanțelor! E perfect!... La finanțe poate veni cine-o vrea! Pe Arghir finanțele nu-l interesează de loc. Ce se poate pricepe un savant ca el la finanțe? În viața lui n-a fost nici zaraf, nici negustor. La de-alde astea se poate pricepe numai un pungaș ca Aureanu. Așa că n-are decît să vină la finanțe și să plece de acolo cînd i-o spune Arghir. Nu se supără Arghir pentru asta. Ba, trebuie să-i mai și mulțumească regelui, că i-a luat încă o belea de pe cap.

Vibrînd de recunoștință că pînă și prin acest mic detaliu regele vroia să-i demonstreze cît de mult ține să-i ușureze sarcina grea a guvernării, Arghir îi apucă mîna și i-o sărută.

— Sire! Sînteți nu numai Carol II cel curajos, ci și Carol II cel milos!

Capitala era în sărbătoare. Azi avea să aibă loc parada de 10 mai — cea dintîi de sub domnia lui Carol II. Bulevardele erau împodobite cu covoare și ghirlande de flori, magazinele arboraseră drapele care filfiau, sub cerul senin și albastru, cu unduiri maiestose, iar gardienii, jandarmii, ofițerii și comisarii, se agitau, răcneau, înjurau, îmbrînceau lumea de pe trotuare, pentru că asta vroiau: să asigure ordinea și liniștea.

Deodată, peste larma aceasta asurzitoare, se auziră signalele vardiștilor. Un freamăt de nerăbdare străbătu mulțimea:

— Vine!

Dar peste o clipă, mulțimea rămase nedumerită: dinspre palat se auzeau tot mai clar, trîmbițe, tobe, clarinete, piculine, intonînd un cîntec atît de vesel atît de vioi, încît fiecare se întreba: Ce-o fi asta? Vreun taraf de lăutari care se întoarce de la nuntă și a greșit drumul? Frumos cîntec! Te invită să țopăi.

— Păi cred și eu ! ziseră cîtiva mai pricepuți din mulțime. E « Casa cu trei fete » !

Mulțimea începu să rîdă :

— Măi, fire-ar să fie ! Și tocmai acum cînd trebuie să înceapă defilarea !

Nedumerirea fu și mai mare cînd apărură cîteva șiruri de inși într-o învălmășeală de roșu, de alb, de verde, galben, negru, albastru, sub un morman de fireturi și trese, iar sus, în vîrf, cu un fel de podoabă care nu era nici chipiu, nici căciulă, nici pălărie, nici coif, dar care putea fi de toate, prin bogăția ei de metal, de blană și stofă. Ce era sub această aglomerație de confecțiuni nu se putea ști. Vizibile la toate aceste ciudate făpturi erau numai buzele care suflau în instrumentele de vînt, mîinile care băteau în darabană și picioarele care se mișcau iute. Peste o clipă însă, mulțimea văzu și înțelese : era fanfara militară care consacra azi marșul de operetă « Casa cu trei fete » de Schubert, ca marș al armatei romîne.

Și defilarea începu. Rînduri, rînduri, soldații și ofițerii, în noua lor uniformă multicoloră, treceau, în pas de dans, săltăreți, asudați și aplaudați de mulțimea uimită și nespus de amuzată. Dar aplauzele cele mai multe le recoltă regele. Era și irezistibil în noua lui uniformă de jandarmi călări. Cu coiful lui sclipitor, cu manșetele lui pînă-n cot, cu multiplele lui decorații, cu cizmele lui larg căscate de la genunchi — așa cum stătea, mîndru, pe calul lui alb, regele părea un gigant. Totuși, nu un gigant fioros, ci un gigant mulțumit. Armata lui avea succes. Aplauzele erau confirmarea că ceea ce a făcut, a făcut bine — și totodată un îndemn să stăruie și mai departe pe calea aceasta, spre binele țării, pentru că armata e baza.

Foarte mulțumit defilă și primul ministru Arghir, care, în mașina lui prezidențială, saluta mulțimea, cu jobenul în mînă, în dreapta și în stînga, și-și spunea că oricît de sceptic ai fi, trebuie să crezi în minuni. Cît e de cînd a venit la putere ? Trei săptămîni ! Numai trei săptămîni — și uite ce schimbat e poporul acesta, care pînă acum nu făcea decît să se vaiete și să aibă pretenții. S-a isprăvit cu pretențiile ! De 1 Mai le-a

arătat el bolșevicilor, pretenții !... Dacă vor demonstra, bine ! Dar fără steag roșu și așa de strîns încadrați de jandarmi și poliție, încît altădată să-i apuce groaza numai cînd li s-o pomeni de 1 Mai. Așa că, azi, toate pretențiile aparțin trecutului. Azi poporul e vesel și fericit. Secretul ? Tot secretul stă în principiul de stat al primului ministru Arghir: *fără politică*. Să muncim, nu să facem politică !

— Domnule profesor ! l-au întrebat gazetarii, cînd au aflat că a fost numit prim ministru. Cu ce program politic veți guverna ?

— Ia mai lăsați-mă în pace cu politica ! s-a răstit ilustrul profesor la ei. Țara arde și voi vreți politică. Voi nu vedeți ce se întîmplă pe lume ? Atunci cum mai puteți vorbi de politică ? Eu am un program: *fără politică și fără partide politice* ! Și de programul acesta vreau să mă țin. Asta e politica mea: *fără politică și fără partide politice* ! Vin ca restaurator al constituției. Regele mi-a dat mătura cea mare, pentru a mătura pe toți paraziții politici. Am ac de cojocul fiecăruia. Am ac mare pentru cojocul oamenilor mari, am ac mic pentru cojocul oamenilor mici. Programul meu urmărește însuflețirea stărilor vechi și cucerirea provinciilor noi... Acel care guvernează sînt eu și numai eu și am pumnul solid pe care-l necesită azi România. La vîrsta mea, omul nu mai e dominat de nici o ambiție deșartă, ci numai de dorința de a face nițeluş bine și de a sfîrși frumos !... Nu guvernez în numele vreunui program politic, ci în numele regelui. Regele este țara, țara este regele. Regele nu face politică. Nici țara nu face politică. De aceea țara nu poate abandona pe rege și nici regele nu poate capitula. I-am oferit regelui spatele meu destul de voinic, ca un sfînt Cristofor, ca să susțin ideea monarhică și persoana regelui. I-am declarat regelui că accept de dragul lui chiar și o sinucidere politică, numai să realizez politica mea *fără politică și fără partide politice*.

Lumea a citit declarațiile acestea și n-a priceput nimic. Dar nu s-a grăbit să tragă de aci vreo concluzie, ci și-a închipuit că Arghir vorbește așa, numai din pricina șocului pe care i l-a produs numirea lui pe

neașteptate ca prim ministru al țării. Dar lumea nu-l cunoștea bine pe Arghir. Este indiscutabil că la început bucuria i-a fost atât de mare, încît deși își vedea visul realizat, nu știa cu ce să înceapă. Dar de-a doua zi, a fost din nou același Arghir din totdeauna: clar, logic, consecvent și hotărît. Cum s-a văzut cu Aureanu, a pus chestiunea:

— Coane Costică, rămîne stabilit: fără politică și fără partide politice. Dar pe cine, oare, ne putem sprijini spre a realiza programul acesta?

— Ce mai vorbă! răspunse Aureanu, care nu se speria de nimic. Pe un partid.

Era pentru Arghir o revelație: un partid contra partidelor este tot ce poate fi mai eficace.

— Aprob, coane Costică! zise el. Dar cu cine facem partidul ăsta?

Aureanu i se uită în ochi și-i zise malițios:

— Cu cine? Cu fripturiștii!

Ofensat, Arghir replică:

— Pardon! Uiti, pesemne, că autorul acestui cuvînt sînt eu!

— Tocmai că nu uit! rîse Aureanu.

— Atunci te rog să ții seama de un lucru: că numai eu știu ce am crezut cînd l-am creat. Fripturist se cheamă un politician care părăsește un partid politic din opoziție, spre a servi un alt partid politic venit la putere. Dar te întreb, dragă Costică: un om politic care părăsește un partid politic spre a servi pe rege, mai poate fi numit fripturist?

Aureanu, care nu cerea altceva decît să fie convins, nu mai spuse nici cîrc. A înțeles: cei care vor veni în noul lor partid, nu vor fi, sub nici un cuvînt, fripturiști, ci oameni devotați regelui.

Discutară apoi problemele tehnice: partidul se va numi al « Uniunii Naționale », fiindcă se va întemeia pe uniunea națională dintre Aureanu, care vine singur în combinație, întrucît n-are partid și partidul național-democrat al lui Arghir, care vine cu toți cei doi membri ai săi: Popescu-Golești, numit ministru al agriculturii și domeniilor și Rahat, numit subsecretar la interne. Partidul se va declara contra dicta-

turii. În această privință, conducătorii noului partid erau de acord.

— La ce ne trebuie dictatură, domnule profesor? i-a spus Aureanu. Parcă nu ne putem descurca destul de bine și așa?

— Hotărit! i-a răspuns Arghir. Principalul este să-l servim pe rege. Dictatura nu ne poate folosi la nimic!

După care a dat declarații presei din străinătate:

— Nu sînt pentru dictatură, deoarece sînt convins că nu este nevoie de ea. Dacă ar fi nevoie, eu aș fi cel dintîi care aș spune-o!

Regele-i sări în ajutor.

— Numele domnului Arghir, a asigurat el pe aceiași corespondenți, este o garanție că sîntem contra dictaturii și că vrăm să respectăm constituția.

Certificatul regal îl liniști cu totul pe ilustrul Arghir, care știa că de aci înainte poate dormi pe o ureche: el, profesorul Arghir, este o garanție că regele nu vrea dictatură. A spus-o și regele. Și cuvîntul regelui este o garanție. Astfel că, procesul de identificare cu regele merse atît de rapid, încît a treia zi de la instalarea lui la prezidenție, Arghir putu declara cu justificată mîndrie:

— Eu nu sînt eu!

Era încă un cuvînt menit să intre în istorie, nu numai pentru forma lui lapidară, ci și pentru miile de interpretări pe care i le-ar fi putut da viitorii exegeți ai operei științifice și politice a lui Arghir. Cu «Eu nu sînt eu», noul prim ministru al țării porni la treabă plin de încredere în Dumnezeu și în rege! Și țara, uite-o!... Îl aclamă cu recunoștință!... Totuși, el nu-i decît la începutul guvernării. La începutul începuturilor!... Trei săptămîni!... Puțin!... Dar în aste trei săptămîni partea grea a fost împlinită: carul noii guvernări a pornit și n-a fost om să nu vadă că un pumn de fier îl conduce.

Cum a pus mîna pe hățuri, Arghir a dat ordin ca de aci înainte tot personalul feminin de la P.T.T. să nu-și mai dea cu ruj pe buze. A fost o zi de doliu pentru sărmane fete. A nu se da cu ruj, însemna să li se răpească farmecul lor natural. Cu ce drept? Arghir zicea că pe

baza constituției. Minte ! În constituție nu scrie nimic ! Palide, plînse, amărite, funcționarele nu mai aveau nici un chef să primească mandate, scrisori, telegrame, ori să dea legături telefonice. Dacă femeile au căzut vreodată de acord în a urî de moarte pe unul și același bărbat, a fost în ziua aceea — și dacă vreun bărbat s-a putut plînge în ziua aceea că toate femeile din țara romînească îl urăsc de moarte, acela a fost Arghir. Nu numai nefericitele petetiste, ci toate femeile, pentru că toate femeile s-au speriat : cine știe dacă Arghir nu va extinde această măsură dictatorială și asupra lor ! A fost un tărăboi imens. Femeile s-au sfătuit între ele și au hotărît să trimită o delegație de-a dreptul la rege. Dar au găsit ușa închisă. Arghir le-o luase înainte și a spus regelui :

— Sire, dacă primiți femeile acestea, înseamnă că nu mai aveți încredere în mine !

Și amenință cu demisia. Regele, care nu vroia să aibă atît de curînd o nouă criză de guvern, avu tăria de cuget să nu primească delegatele în audiență — cu toate că Puiu-l informase că au fost alese fetele cele mai drăguțe și cele mai bune, din toate branșele feminine posibile. Astfel, regele își cîștigă încă un drept la titlul de Carol II cel curajos. Arghir triumfa, dar triumful lui ținu cîteva ore. Alarmat de dispoziția neobișnuită a guvernului român, reprezentantul fabricii franceze de cosmeticuri și parfumuri Dupont și Dupont, care făcea dever mare pe aici cu produsele ei, se înfățișă la Arghir și-i comunică în numele Centralei :

— Domnule prim ministru, prin măsura dumneavoastră se confirmă zvonurile care circulă la noi, la Paris, că, odată cu venirea dumneavoastră la putere, România începe să se îndepărteze în politica ei externă de Franța și tinde spre o apropiere de Germania.

— Eu, de Germania ? se îngrozi Arghir.

— Da !

— Așa se spune la Paris ?

— Așa !

— Poate Franța să creadă că eu aș putea s-o trădez ?

— Domnule prim ministru, întrebați la Quai d'Orsay și veți afla.

Dezolat, Arghir îl apucă pe reprezentantul cosmeticurilor franceze de braț și-i vorbi pe un ton de implorare:

— Domnule Geoffroy, te rog comunică imediat prietenilor mei francezi că profesorul Arghir nu poate uita niciodată ce datorează el Franței... Și dacă măsura mea este interpretată ca fiind dușmănoasă Franței, ținunț la ea imediat. Trimiteți oricît ruj de buze doriți. Vă dau și scutire de vamă!

Un ceas după aceea, noul regim își recîștigă dragostea și încrederea femeilor de la poștă și telegraf, care începură să se prezinte la servicii mai vioaie, mai tinere și mai frumoase ca oricînd. Dar o nouă lovitură le aștepta din partea lui Arghir, al cărui spirit reformator nu se putea lăsa intimidat de o mică înfrîngere: de săptămîna viitoare funcționarele nu vor mai avea voie să-și facă serviciul în rochii de stradă, ei vor fi obligate să-și pună un prozaic halat cenușiu, încheiat pînă la gît. Petetistele se vedeau iar lovite în soarta lor și iar se porniră pe vaiete:

— Ce vrea bărbosul ăsta cu noi? Dacă nu-i plac femeile, ducă-se dracului, la mănăstire!

— Ba-i plac, fire-ar barba lui de rîs să fie... îi plac! Dar zice că așa face el fericirea neamului!

— Cică vrea moralitate! Prea e multă stricăciune în țară... Rochiile sînt de vină! Cu halatele o s-o dreagă!

Panica se întinse iar peste tot, dar femeile nu mai avură timp să trimită la palat o nouă delegație. Le-o luaseră înainte fabricanții de textile din țară, care în aceeași dimineață îi explicară regelui:

— Sire, dacă măsura aceasta se aplică și se extinde, interesele țării și tronului vor suferi. Am făcut un calcul serios și amănunțit. Halatele vor împiedica atît uzajul rochiilor cît și evoluția modei care reclamă un consum mereu reînnoit de bumbac, lînă și mătase. Apoi, sire, pînza de halate revine la un preț mult mai mic decît celelalte materiale. Diferența e colosală, sire!

Carol — zguduit pînă-n rărunchi de cuvîntul «diferență» — nu mai ceru preciziuni negru pe alb. Mulțumi binevoitorilor săi din textile, apoi, după ce se despărți de ei, îl chemă pe Arghir:

— Domnule Arghir, cred că ar fi bine să renunțăm la introducerea halatelor...

Capul lui Arghir nu se mai înclină, ci căzu moale pe umăr, sub tăișul sentinței regale. Înduioșat, Carol încercă să-l consoleze:

— Domnule profesor, ce-ar fi să introduci în locul halatelor, niște centuri de castitate? Ar fi o operă de pe urma căreia ar câștiga și moralitatea și industria națională!

Îngrozit, Arghir se apără cu amândouă mâinile:

— Nu, sire, nu mă mai bag!

Regele îi răspunse constituțional:

— Mă rog!... Fă cum vrei!... Ești liber... Dumneata ești prim ministru, dumneata decizi! De altfel, mai bine așa! Chiar pentru succesul acțiunii noastre de moralitate, pe care noi doi o ducem spre binele țării, nu-i frumos ca tot noi doi să ne agățăm de femei.

Și vesel:

— Înțelegi? Nu-i frumos să te agăți de femei!

Cînd Arghir văzu că regele rîde, rîse și el!

— Adevărat, sire! Nu m-am gîndit!... S-ar mai putea crede că sub barba asta a mea se ascunde un Titulescu!

Furat de gînduri, Arghir, deși mișca din joben, nici nu-și dădu seama cum a ajuns cortegiul în dealul Mitropoliei, unde cîteva sute de fruntași al noului său partid național îl primeau cu urale, dirijați de Rahat:

— Ura, trăiască marele nostru Arghir! Uraaa!...

Arghir se dădu jos din mașină, cînd îl zări pe dușmanul său de moarte, Cață Coroiatu, care se uita fix la el. Arghir ar fi vrut să-l evite, dar Cață se apropie cu pași iuți de el și-i făcu ștregărește din ochi, ca pe vremuri, cînd lucrau mîna-n mîna pentru fericirea poporului. Un duș cald de prietenie stropi inima primului ministru Arghir!... Supărați? De ce să fie supărați doi vechi și buni prieteni ca ei? Mai ales acum, cînd partidul său contra partidelor cerea forțe noi.

Vijelios cum numai el putea fi, ilustrul profesor se aruncă asupra lui Cață și-l îmbrățișă:

— Scumpul meu, dragul meu Cață! Ce bine-mi pare că te văd!

— Te felicit, Culaie dragă ! îi răspunse Cață, emoționat. A fost o paradă... să crape jidanii de ciudă !

Arghir roși de plăcere. Regăsea pe vechiul, bunul, inimosul lui prieten Cață, pe care-l luă de mână și intră cu el împreună în sfântul lăcaș, spre uimirea însuflețită a celorlalți. Dar nu făcură nici doi pași și Cață se opri:

— Auzi, Culaie dragă ! Zicea nu știu cine... în orice caz unul bine informat... că regele are de gând să scoată din noul parlament care va ieși din alegerile pregătite de tine, un alt guvern !

Arghir crezu că pământul se despică în două sub el. Înaintea ochilor nu mai vedea zîmbetul șiret al lui Cață, ci numai Pete negre. Nimic decât Pete. În aceste trei săptămîni de cînd guvernează, a mai avut Arghir conflicte cu regele. O dată, la masă, regele a strănutat. Arghir s-a ridicat și i-a spus din toată inima:

— Noroc și sănătate să-ți dea Dumnezeu, sire !

Tocmai atunci, însă, regele își dusesese batista la nas, așa că Arghir nu l-a auzit cînd i-a răspuns:

— Mulțumesc !

Supărat, Arghir n-a zis nimic, dar cînd a părăsit palatul și-a concediat șoferul și și-a înaintat demisia. Dar pînă să-i pară rău că a făcut-o, a și venit Puiu cu sufletul la gură, să-i spună din partea regelui:

— Domnule prim ministru, nu se poate !... Maiestatea sa regele vă iubește ! Pe cuvîntul meu de onoare !

Mișcat, Arghir s-a hotărît să reia conducerea țării cu aceeași energie de mai înainte.

Altă dată, a constatat cu cronometrul în mînă că audiența lui de lucru a fost mai scurtă cu trei minute decât audiența generalului Neață, proaspăt promovat mareșal odată cu rivalul său, generalul Prezan.

— Totuși, eu nu sînt primul venit ! i-a spus Arghir pe scară lui Puiu.

Și iarăși, și-a concediat șoferul și iarăși a mers pe jos acasă, cu jobenul în mînă, urmărit de privirile îngrijorate ale lumii de pe Calea Victoriei, care se întreba de ce și-a dat din nou demisia profesorul Arghir. În cele din urmă, lucrurile s-au aranjat pentru că Puiu a venit la el mai mult mort decât viu:

— Domnule prim ministru, nu se poate ! Maiestatea sa regele vă iubește ! Pe cuvîntul meu de onoare !

Apoi, s-a mai supărat o dată. Dar pentru o chestiune mult mai gravă. Murise prefectul de Covurlui și era locul vacant. Și ca prim ministru, Arghir venea la rege cu o rugămintă: să-i indice un alt prefect în locul răposatului. Avea sau n-avea drept, în calitatea lui de prim ministru al țării, să-l roage atîta lucru pe rege ? Regele, însă, care era grăbit să se ducă în aleea Vulpache, îi răspunse, dacă nu pe un ton, dar cu o semnificație autoritară :

— Domnule profesor, afacerea asta rezolv-o dumneata singur !

Era o palmă ! Și asta din partea regelui său, pentru care s-a sacrificat să fie prim ministru al țării. S-o rezolve singur ! Asta ce înseamnă ? Că nu se mai bucură de încrederea regelui. Va trage, deci, consecințele. Umilit pînă la sînge de nedreptatea ce i se face, Arghir își concedie încă o dată șoferul, se duse acasă pe jos, își trimise îndată demisia și nu reveni asupra ei decît peste o oră, cînd Puiu veni la el, așa de speriat, de ți se rupea inima de mila lui :

— Domnule prim ministru, nu se poate ! Maiestatea sa regele vă iubește. Pe cuvîntul meu de onoare !

I s-a mai întîmplat, așadar, lui Arghir, în aceste trei săptămîni, să se considere lezat în demnitatea lui de om și de conducător al țării, de către regele său. Dar niciodată nu s-a simțit atît de umilit ca acum. Regele, pentru care-și sacrifică liniștea și munca lui de savant, să-i rezerve un sfîrșit atît de rușinos și rapid ? Este îngrozitor ! Îngrozitor !

Nepăsător la tot ce se petrece împrejur, Arghir se aplecă spre Cață, singurul lui prieten din copilărie și din totdeauna, și-i spuse în gura mare :

— Cață, te autoriz să-i spui cui ți-a spus, că parlamentul meu nu va fi un galoș spart pe care să-l încalțe orice gheată !

Și cît ai clipi, fu la ușă afară :

— Mașina ! Unde-i mașina mea ?

Ofițeri, comisari, gardieni, începură, speriați, să dea lumea la o parte :

— Loc, loc, pentru domnul prim ministru !

Dar Arghir, cînd văzu că mașina se oprește în fața lui și că un comisar îi deschide, respectuos, portiera, strigă șoferului:

— Chiriță, poți să te înapoiezi la prezidenție. Eu mă duc acasă pe jos. Nu mai sînt prim ministru.

Puiu, care era pe aproape, se zădărnici de incident, intervine în ultima clipă:

— Ce s-a întîmplat, domnule prim ministru ?

În sufletul chinuit al lui Arghir, mînia făcu îndată loc amărăciunii.

— Aud, răspunse el trist lui Puiu, că maiestatea sa regele pregătește cu parlamentul meu, un nou guvern !

— Dar nu se poate, domnule prim ministru ! protestă din toată inima Puiu. Cine v-a spus, minte ! Maiestatea sa regele vă iubește ! Pe cuvîntul meu de onoare !

— Așa ? făcu Arghir, cu o lacrimă în colțul ochilor.

Și, cu energia complet refăcută, strigă șoferului:

— Chiriță !... Nu te mișca !... Rămii, că rămîn !

Astfel, prima paradă de 10 mai a regelui Carol II se isprăvi cu bine.

Alegerile îi dădură mult de furcă primului ministru Arghir. Regele-i spusese:

— Domnule profesor, alegerile dumitale vor trebui să demonstreze țării cît de inutile au devenit partidele politice.

Problema era, pe cît de ispititoare, pe atît de dificilă. Noroc, însă, că peste o jumătate de oră, Aureanu se prezentă la Arghir și cu lacrimi în ochi îi vorbi:

— Uite ce-i, frate Niculae ! Nu mă plîng că sînt la finanțe. N-am obiceiul să plîng ! Vrei să fii la finanțe, stau la finanțe !... Oriunde m-ai pune, mă execut ! Dar aud că vom face alegeri... și mă gîndesc că n-ar fi rău să fie la interne un om cumsecade. Zău, frate Niculaie ! Încearcă și pune-mă acolo și o să vezi că nu sînt « monstrul » care se crede !

Arghir își mușcă buzele. Regele îl trădase: i-a spus lui Aureanu că-l consideră un monstru! Situația era grea! Să confirme că-i monstru? Dar dacă Aureanu se supără? Om politic abil, Arghir alege cea mai potrivită soluție:

— Bine, frate Costică! Te pun la interne! Numai să vrea regele.

Aureanu își șterse ochii și-i răspunse înviorat:

— Păi regele vrea!

— De unde știi?

— Dacă chiar el m-a trimis la tine?

După care, trecură îndată la pregătirea alegerilor. Principiul era stabilit: alegeri libere! În această privință, nu existau divergențe în guvern. Alegerile trebuie să fie libere, pentru ca partidele politice să se facă de râs. Este știut, însă, de veacuri, că alegeri libere nu se pot face decât cu ajutorul unui bun comandant de jandarmi și cu prefecți potriviți. Arghir și Aureanu se prezintă la rege în consultație pur constituțională. Regele era și el de părere că actualul comandant al jandarmilor, generalul Pricoleanu, este un incapabil.

— Un incapabil, sire, zise Aureanu, și un ofițer demodat.

— Hotărât, sire! adăugă și Arghir. Pricoleanu nu mai corespunde noilor vremuri pe care le trăiește țara sub restaurație.

— Dar pe cine propui în loc, domnule profesor? îl întreabă regele.

— Cred, sire, că cel mai potrivit comandant de jandarmi ar fi generalul Dănilă Popescu!

— Da! răspunse regele, fără a sta mult pe gânduri. Ai dreptate! Îl vom numi pe generalul Ion Florescu.

— Tatăl lui Puiu? întreabă Arghir, prins între privirea candidă a lui Carol și zîmbetul necruțător al lui Aureanu.

— Chiar el!

— Sire, făcu Arghir satisfăcut, este o numire strălucită. Un comandant de jandarmi mai potrivit nu se poate...

Vorbiră apoi despre prefecți.

— Aș vrea prefecți militari! zise regele.

Arghir, însă, avea îndoieli:

— Sire, dacă punem prefecți militari, s-ar putea crede că încurajăm pe cei care ne acuză că vrem dictatură !

— Domnul profesor are dreptate ! îl susținu Aureanu pe Arghir. Să nu se creadă că facem dictatură. De aceea, propun o tranzacție, care ar putea să împace pe toți: punem prefecți care nu sînt nici militari, nici civili, ci ofițeri în rezervă.

Problema cartelor electorale nu ceru guvernului uniunii naționale prea multe eforturi. Primul pact fu încheiat cu partidul național-creștin al lui Cață.

— Cață e prietenul meu ! zise Arghir, simplu.

Faptul era evident și Aureanu nici nu se gîndi să-l conteste.

Tratative mult mai palpitate fură duse în jurul unui cartel între guvern și liga evreilor israeliți. Doctorul Willy Pămînteanu era în al nouălea cer.

— În sfîrșit, avem un guvern al nostru ! Aureanu este un iubitor de evrei. Il cunosc personal !... Cît despre domnul profesor Arghir... ce să mai vorbim !... Ați văzut ce a făcut în America.

Arghir făcuse, într-adevăr, multe în călătoria lui de anul trecut în Statele Unite. Evreii israeliți originari din România l-au purtat pe Arghir în triumf, i-au primit cu entuziasm declarațiile de dragoste, i-au umplut cîteva zeci de valize cu suveniruri — și la despărțire i-au mai făcut un dar: un stilou de aur. Arghir a primit stiloul și de la tribună a spus:

— Jur că nu voi scrie cu acest stilou nici un cuvînt împotriva evreilor !

Și acest om este astăzi primul ministru al țării ! Ce putea, deci, fi mai simplu și mai firesc, decît un cartel între guvern și evrei ! Cel puțin Aureanu s-a purtat îngerește:

— Domnule doctor Pămînteanu, cîte locuri vrei, atîtea fîi dau !

Mai frumos se putea? Nu se putea! Adică putea fi și mai frumos, dacă lucrurile ar fi mers la fel și mai departe. Dar soarta rea electorală îl urmări încă o dată pe doctorul Willy: Aureanu se răzgîndi și din tot cartelul nu rămase decît o tristă amintire, îngropată sub cenușa unor speranțe uriașe.

— De ce, domnule Aureanu? se lamentă Willy. Cu ce ți-am greșit?

— Cu nimic! îi răspunse dulce, Aureanu. Nepotrivire de caractere!

Doctorul Willy se făcu roșu ca sfecla:

— Nu înțeleg, domnule ministru! De ce nepotrivire de caractere? Eu nu pot suporta nici un moment ca sentimentele mele patriotice să fie puse la îndoială. Trebuie să vă reamintesc, domnule Aureanu, că și populația israelită și eu personal am fost cinstiți de către regele Ferdinand, înfăptuitorul Romîniei Mari, și că marii bărbați de stat romîni, Ionel și Vintilă Viziru, m-au ales să candidez pe aceeași listă cu ei. Și cred că nimeni nu va admite că Ionel și Vintilă Viziru erau oameni care să întindă mîna, necum să candideze alături de un om al cărui patriotism n-a fost pus la încercare... Nu uitați, de asemenea, domnule ministru, că atît populația israelită, cît și eu personal am fost cinstiți chiar de către domnul profesor Arghir! Atunci, de ce nepotrivire de caractere?... Nu văd!... Mai ales că dacă există vreo organizație care se încadrează întocmai în programul politic al guvernului, aceea este liga evreilor israeliți. Guvernul nu vrea să facă politică — și nici liga evreilor israeliți nu vrea să facă politică. Atunci, de unde nepotrivire de caractere?... Nu, serios, domnule ministru, vă rog, spuneți-mi adevărul: de ce nu vreți să mai mențineți cartelul cu noi?

— Dar ți-am mai spus-o, domnule doctor: nepotrivire de caractere!... Ne-po-tri-vi-re-de-ca-rac-te-re!...

Conducătorul tuturor evreilor își dădea seama că disperarea lui nu poate duce la nimic bun.

— Bine, domnule ministru! zise el, resemnat. În acest caz sînt liber să închei un cartel electoral cu alt partid.

— Ba nu ! făcu și mai dulce Aureanu. Te vei abține de la orice fel de cartel și vei îndemna pe-ai dumitale să voteze pentru guvern.

Doctorul Willy, deși avea o vastă experiență politică, rămase stupefiat când auzi ce-i pretinde ministrul de interne: să nu încheie pacte electorale cu cine-i place. Era ceva nou !... Ceva... Nici în gînd nu îndrăznea Willy să spună ce era acest ordin, fără precedent în tradiția electorală a țării. Încercă, totuși, să îngăime un protest :

— Dar, domnule ministru...

— Nici un dar, domnule doctor... Este dorința regelui nostru !

După ce încheie un cartel fără istorie cu partidul Vlad Țepeș al lui Artag, guvernul trecu la desăvîrșirea cartelului cu vechiul partid național-liberal. Arghir luptă pentru o înțelegere cu liberalii lui Muică, împotriva liberalilor lui George. Arghir avea motive puternice s-o facă. Este el istoriograf, dar este și George istoriograf. Scoate el o publicație: *Revista istorică romîină* — dar scoate și George o publicație: *Noua revistă istorică romîină*. Este el pentru desființarea partidelor, dar este și George pentru desființarea partidelor. Așa, nu mai e de trăit ! Ori eu, ori el ! Și cine putea fi cel mai loial aliat în acțiunea aceasta de suprimare a partidului național-liberal al lui George ? Partidul național-liberal al lui Muică. În cinci minute, pactul fu încheiat. Muică uită că nu-i nici un an de cînd Aureanu a trădat partidul Vizirilor cu « ritmul » lui « nou », Aureanu uită că nu-i nici un an de cînd partidul Vizirilor l-a dat afară din partid pentru acest « ritm » — și semnară o înțelegere valabilă pe tot timpul alegerilor.

După ce tranzacția fu încheiată, Aureanu raportă regelui :

— Muică merge cu noi, sire ! Propun ca maiestatea voastră să-l decoreze cu ordinul Ferdinand, ca să vadă omul că chestia e serioasă.

— Îl decorez !

— Și mai am o propunere, sire ! Cît ține campania electorală, să nu-i mai acordați lui George Viziru nici o audiență. Dacă-l primiți, va bate monedă din asta și ne va stingheri mult.

— Aurene, din acest moment și pînă la sfîrșitul alegerilor, George Viziru va găsi porțile palatului închise !

După ce regele citi mesagiul de deschidere a noului parlament ieșit din alegerile libere făcute de Aureanu, Camera și Senatul începură îndată operațiunile de validare a mandatelor. La Cămeră, tradiționala păruială se desfășura sub președinția lui Cață Coroiatu. Fusesse dorința lui Arghir.

— Aurene, te rog din tot-sufletul, pune-mi-l pe Cață președinte !

Ministrul de interne se codi :

— S-ar putea ca străinătatea să fie prost impresionată !

— Dragă frate Costică ! stărui, fierbinte, Arghir. Numai pentru cîteva zile. Cît vor ține validările. Numai atît !

— Și pe ce chestie îl proclamăm președinte ?

— Pe chestie de vîrstă !

— Ce vorbești, domnule Arghir ? Cel mai în vîrstă este generalul Racoviță.

— Nu-i nimic ! Noi doi ne facem că-l susținem pe Racoviță. Dar ai noștri să-l voteze toți pe Cață. Da ?

Putea Aureanu să-l refuze pe primul ministru ?

— Bine, dragă ! Îl scoatem pe Cață președinte. Numai că nu-i om serios ! Una vorbești cu el și alta face !

— Nu-i adevărat ! replică Arghir, supărat. Cață, dacă promite ceva, se ține de cuvînt. E un gentleman !

Aureanu n-a mai zis nimic și Cață putu avea bucuria să nu mai fie un număr oarecare în rîndul celor care se înjurau, se pălmuiau, ori își zvîrleau în cap orice le pica sub mîină, ci însuși președintele lor. Cel mai înverșunat era Jugănarul, șeful opoziției național-țără-niste, care-i striga primului ministru Arghir :

— Ai venit să salvezi neamul cu ritmul nou al colegului dumitale de crime Aureanu! Să-ți fie rușine! Asta se cheamă alegeri libere? A fost simplă teroare! Teroare pentru teroare!... Rușine!

Cu chipul torturat, de martir răstignit, Arghir stătea în picioare, palid, mut, dar inima-i răcnea de revoltă pentru nedreptatea ce i se face. De ce tabără toți pe el, ca niște turbați, să-l rupă în bucăți? Ce au cu el? Care-i vina lui? Cine a făcut alegerile? El? El este un biet profesor universitar. El nu se pricepe la de-al de astea! Alegerile le-a făcut Aureanu. Că n-au fost libere? Dar ale lor cum au fost? Libere? Nu!... Tot morți, tot răniți, tot schingiuiți! Ei zic că ar fi fost mai mulți morți și răniți ca oricând! Poate că da, poate că nu! Alegerile sînt alegeri. Într-o campanie electorală din care vrei să scoți un parlament cinstit și constituțional nu trebuie să ții contabilitate, ci ordine. Dar cum poți să ții ordine fără jandarmi, fără poliție, fără armată, într-o țară atît de sălbatică și necuviincioasă cum este țara aceasta? Unde s-au mai pomenit alegeri, în care opoziția, dușmană a țării și tronului, să fie lăsată să-și facă de cap? Dar una este ca opoziția să nu fie lăsată să-și facă de cap, și alta este teroarea. În definitiv ce acuzații i se aduc lui Aureanu? Că a barat șoselele, că a interzis telegramele de protest, că a suprimat dreptul de întrunire, că a arestat candidați, delegați, asistenți, că a lăsat 40% din alegători fără carte de vot, că a împiedicat cu ciomegele 70% din cei care au obținut cartea de vot să voteze, că a furat urnele și așa mai departe? Minciuni! Și dovadă că toate-s minciuni este rezultatul alegerilor: guvernul n-a obținut nici 50% din voturi. Însăși opoziția urlă de bucurie: « Pentru întâia oară cînd un guvern ia mai puțin de 50% din voturi! » ... Atunci unde-i teroarea? Mint! N-a fost nici o teroare!

Stăpînindu-se cu greu să se mențină în limitele impuse de demnitatea lui de prim ministru, Arghir îi răspunse lui Jugănarului:

— Eu sînt un biet profesor universitar, care nu am avut puterea, nu am voit-o, nu am cerut-o, care nu am format această cameră din oamenii mei și n-am

contribuit nici măcar timp de douăzeci și patru de ore la crearea administrației. Dar așa este țara... O țară păcătoasă, cum ați făcut-o voi!... Așa am găsit-o păcătoasă de pe vremea partidelor politice!

Cu totul alta fu atmosfera în Cameră a doua zi, când veni în discuție validarea celor cinci locuri obținute de blocul muncitoresc țărănesc. Guvernamentali și opoziționiști, toți erau pentru invalidarea mandatelor și pentru alungarea comuniștilor din Parlament.

— Greșeala comisă de alegători este o pată pe unitatea națională a acestei țări! strigă un național-țărănist.

— Să fie ștearsă rușinea ce apasă pe Parlamentul român, care este silit să aibă măcar un ceas în mijlocul lui pe acești cinci reprezentanți ai bolșevismului! strigă un liberal.

— Trebuie să scăpăm de ei, pentru că numai așa o să scăpăm de primejdia comunistă! strigă un guvernamental.

Erau sincer de acord, pentru că erau sincer îngrijorați toți de succesul blocului muncitoresc țărănesc. Aceeași opoziție care acuza guvernul că a exercitat teroarea în alegeri era dezolată că teroarea aceasta n-a fost destul de eficace încât să împiedice pe comuniști să fie aleși. Tocmai Aureanu!... Tocmai Aureanu să pățească o asemenea rușine!... Unde i-a fost capul? Ce a crezut el că este blocul muncitoresc țărănesc? Vreo dizidență burgheză a unui partid istoric?... Cum de nu și-a dat seama că blocul este un camuflaj comunist? Chiar dacă Aureanu n-ar fi fost vestitul Aureanu din 1920 și 1921, ci un simplu diletant la interne, și tot ar fi trebuit să fie mai atent la activitatea politică a blocului care, în propaganda lui electorală, cerea tot ce poate trece prin minte unor dușmani ai poporului român. Cerea suprimarea curbei de sacrificiu, cerea ajutorarea șomerilor de către stat, cerea oprirea concedierilor, cerea concedii plătite, asistență medicală, exproprierea fără despăgubiri a coroanei și a moșierilor

În favoarea țăranilor, cerea ștergerea tuturor datoriilor agrare către stat, bănci și cămătari, cerea scutirea țăranilor săraci de impozite, cerea respectarea statutului minorităților, amnistie generală, politică, militară și agrară, libertatea de grevă și de întrunire — și în sfârșit, chema țara, nici mai mult nici mai puțin, decât la lupta împotriva înarmărilor și pentru instituirea unui guvern muncitoresc-țăranesc. Peste tot, propagandiștii blocului arătau alegătorilor, pe șleau, cam ce cred ei despre guvern:

— Guvernul Arghir-Aureanu își face bine treaba: vinde pământul țăranilor săraci și mijlocași pentru impozite și datorii, ca să ajute la stabilizarea mării agriculturi. Scumpește pîinea și produsele petrolifere, pentru a plăti prime moșierilor, marilor bănci și societăți. Ocrotește pe fabricanții care aruncă pe străzi sute de mii de muncitori, ca să nu piardă nimic din beneficiile lor. Risipește miliarde pentru o armată cu care să ajute pe imperialiști la dezlănțuirea războiului... și alte miliarde pentru poliție și siguranță care să ne astupe gura. Foame, teroare, război!... Acesta e programul Arghir-Aureanu. Un guvern ca toate celelalte guverne burgheze!

Vorbeau așa, acești bolșevici, și totuși, Aureanu a lăsat cinci din ei să fie aleși! Prost, cît se poate de prost. Nu trebuie să intre nici măcar unul!... Nu că ar fi o primejdie! Cinci, tot nu vor avea cum să se miște! Dar cinci azi, sînt un început pentru zece de mîine, și alți cincisprezece de poimîine și așa mai departe. În sfârșit! Au intrat, au intrat! Acum, trebuie să vedem cum îi dăm afară!

— Să modificăm rezultatul! propuse Arghir lui Aureanu într-o discuție amicală în culise. Dacă nu vrem noi, nimeni nu poate cunoaște adevărul. Cîte voturi a obținut blocul? 73.711 voturi... N-avem decât să anunțăm că a întrunit numai 60.000... și iată că n-o să mai aibă cele 2% minimale care să-i dea dreptul să intre în Parlament.

Aureanu rîse:

— Uiți pesemne, frate Arghire, că am mai modificat o dată cifra asta... În realitate, Blocul a căpătat

250.000 de voturi, nu 73.000. Dar asta a fost cu putință la despuierea urnelor. Acuma ar fi mult mai greu: cifra a și fost publicată în gazetă. Dar am o altă soluție, ca să le scad numărul voturilor. O soluție legală. Invalidăm lista comunistă din Timiș Torontal pentru că figurează pe ea unul condamnat la pușcărie, cu pierderea drepturilor politice...

— Un pușcăriaș? se bucură Arghir.

— Da ! A făcut pușcărie pentru propagandă comunistă.

Lucrările de validare se terminaseră. Cață declarase Camera definitiv constituită și se pregătea să ridice ședința, când Arghir, care se afla tot timpul prezent pe banca ministerială, se apropie de el:

— Domnule Coroiatu și neprețuitul meu prieten Cață ! Maiestatea sa regele a binevoit să-ți acorde Cordonul Coroanei României !

Și cu stîngăcie, din pricina emoției, Arghir îi atîrnă lui Cață cordonul de gît, apoi îl sărută pe ambii obraji. Cîteva momente, Camera rămase stupefiată. Gestul n-avea precedent în istoria parlamentară. Dar îndată, reprezentanții poporului își aduseră aminte că trăiesc vremuri noi și, cu excepția național-țărăniștilor, izbucniră în ovații.

Cață, mai puțin tulburat decît Arghir, se adresează întregii adunări:

— Domnilor miniștri, domnilor deputați, sînt profund mișcat de atenția ce mi-o acordă maiestatea sa regele. Aceasta demonstrează că renașterea a început cu adevărat și sînt fericit că a început cu guvernul prietenului meu din copilărie Nicolae Arghir, mare patriot, care știe de unde ni se trage nenorocirea: de la jidani ! De asta, domnilor miniștri și domnilor deputați, degeaba își închipuie perciunații că guvernul Arghir va pleca. Guvernul Arghir rămîne și va rămîne în vecii vecilor. De aceea strig: Trăiască regele ! Trăiască prietenul meu Arghir ! Moarte jidanilor !

Seara, Arghir se afla la palat, spre a raporta regelui asupra lucrărilor de validare. Regele, după ce îl ascultă cu interes, îi spuse:

— Bun ! Acum ai, domnule profesor, un parlament legal, cu care să poți guverna după toate normele constituționale.

— Da, sire ! Parlamentul acesta va fi cea mai bună dezmințire ce s-ar putea da zvonurilor că am vrea să întronăm aici un regim de dictatură.

— S-o dezminți din toate puterile, domnule profesor ! Regimul este constituțional și parlamentar și așa va rămîne.

— Sînt fericit, sire !

— Și eu îți mulțumesc, domnule profesor, că mă ajuți să dreg în țara aceasta tot ce au stricat alții.

— Sire, eu nu cer nimic altceva decît să fiu de folos țării și regelui meu !

— Perfect ! Și acuma, te rog să-l numești îndată pe Rășcanu, ministru de stat !... Pînă într-o oră să depună jurămîntul. Iată și decretul gata iscălit.

Arghir luă decretul din mîna regelui:

— Mulțumesc, sire !

— Așa, domnule profesor ! Și doresc ca de azi înainte să nu se mai țină nici un consiliu de miniștri fără mine. Vreau să asist la toate ședințele.

Cu mare greutate găsi profesorul Arghir cuvintele care ar putea exprima cel puțin în parte nețărmurita lui bucurie:

— Sire, este un gînd minunat !... Și o cinste !... Este un semn de înaltă prețuire și încredere în umilul servitor al maiestății voastre, care sînt eu !

— Da ! făcu regele. Și o mare economie de timp !

Și guvernarea lui Arghir continuă în același ritm nou, dinamic, cu care începuse. O măsură de la care aștepta mult bine pentru țară luă Arghir cu privire la

accesul publicului în ministere. De mult observase ilustrul profesor că din cauza libertății cu care lumea intră și iese din ministere, aceste instituții s-au transformat într-un fel de piață ori de bursă, în care oamenii vin să trateze și să închirie afaceri. Dar nu numai atât. Zilnic, mii de cetățeni vin pe la ministere cu petițiile lor și aleargă de colo pînă colo, din birou în birou, fără nici un rost altul decît să tulbure elanul de muncă al funcționarilor. O asemenea dezordine nu mai poate fi tolerată. Intrarea publicului în ministere trebuie interzisă. Cei care au să se plîngă de ceva, ori să ceară ceva, să-și depună cererile la registratură — și în zece zile fiecare își va găsi răspunsul publicat în *Monitorul oficial*.

Ușile ministerelor, fură, deci, zăvorâte marelui public, dar după două zile Aureanu veni la Arghir:

— Frate Arghir, am pentru dumneata cîteva cifre instructive. Știi cîte petiții primește zilnic ministerul de război? 1.800. Și ministerul de interne, 3.700, fără prefectură și siguranță. Și domeniile, 500. Și finanțele, 1.400... Și așa mai departe. După socoteala mea, autoritățile primesc atîtea petiții pe zi, încît *Monitorul oficial* ar trebui să apară zilnic în două mii de pagini!

Pentru Arghir lucrurile luară un aspect grandios.

— Două mii de pagini? făcu el, extaziat.. Va fi cel mai mare *Monitor oficial* din lume!

— De acord, frate Arghir! îi răspunse Aureanu. Dar, te rog să preiei dumneata ministerul de finanțe.

Arghir îngălbeni. Înțelese!

— Păcat! zise el, trist.

Dar, de-a doua zi, se avîntă, cu energie îndoită, în domeniul cultural.

— De aci înainte, toți învățătorii și toate învățătoarele nu mai au voie să umble decît în costum național!

Speriați, învățătorii începură să facă intervenții la București:

— De unde, păcatele noastre, costum național, dacă nici leașa nu ni se plătește!

— Nu vreau să știu nimic! strigă Arghir. Țara este țară romînească și cine refuză să umble în costum

național nu-i român!... Așa că să vă puneți costum național, dacă vreți să nu zburăți de la catedră. Toată lumea în costum național! Și voi și elevii!

Carol, care simțea că Arghir repetă cu aceste costume naționale istoria cu halatele petetistelor, îl convocă pe primul său sfetnic:

— Domnule profesor, noi doi sîntem destinați să facem lucruri mari pentru țara aceasta. Renunță, te rog, la costumele naționale!

Arghir renunță, dar pe sub seară, țara se trezi cu un nou decret: toți elevii vor purta de aci înainte numai saboți de lemn, în loc de opinci sau pantofi.

— De ce saboți, domnule profesor? l-a întrebat regele.

— Pentru că se poartă și în Olanda.

— Numai pentru atît?

— Ba nu! Pentru că sînt ieftini!

— Ieftini, ieftini, dar sînt și buni?

— Buni, sire! O pereche de saboți ține cît douăzeci de perechi de pantofi de piele.

Pentru rege, era un argument decisiv: cu saboții de lemn nu-i nici o afacere. Prea sînt durabili.

— Nu! zise el. Or fi saboții ieftini și buni dar au un cusur: fac prea mare zgomot și mai mult tulbură liniștea clasei!... Renunță, domnule profesor!... Noi doi sîntem destinați să facem lucruri mari pentru țara aceasta. Nu ne trebuie saboți!

Arghir renunță la saboți, dar nu renunță la ideea de a face nițeluș bine țării. Așa că, în plină vară, decretă ca de sfinții Petru și Pavel să se adune în congres la București, premianții tuturor școlilor primare și secundare din țară. Din considerente de morală, primul ministru, care era și ministru al educației naționale, dispuse ca premianții de ambele sexe să vină la București însoțiți de către părinți. Dar iar se interpușe Aureanu:

— Frate Arghire, îi spuse el, au venit azi la mine aia de la căile ferate, cu o falcă-n cer și una-n pămînt, că-i nenorocim!... Dacă se ține congresul, calea ferată e silită să suspende toate trenurile de pasageri și de marfă pe o săptămînă...

— De ce?

— Pentru că nu se poate altminteri. După rapoar-tele primite, numărul premianților și părinților care ar veni la congres se ridică la șase sute de mii !

— Șase sute de mii ?

— Vezi că te miri?... Și apoi, de unde iei banii !

Căzu și proiectul acesta, dar neobosita fantezie a ilustrului Arghir zbură, pînă se opri asupra unei idei menite să reînnoiască spiritul școlii din temelii. Școlile n-ar mai trebui să fie o sarcină pentru buget. Ele s-ar putea întreține și singure.

— Cum ? întrebă Aureanu teribil de intrigat.

— Mai toate școlile au terenuri libere pe care se cultivă grâu, porumb și zarzavaturi. Am dat ordin ca de aci înainte școlile să nu mai cultive decît plante medicinale pentru bolile de stomac, de plămîni, de rinichi, de gît, de piele... de toate. Din vînzarea buruienilor, școlile vor cîștiga atîta, încît să nici nu mai aibă nevoie de noi.

Aureanu își luă capul în mîini, medită profund cîteva clipe, apoi ridică niște ochi obosiți la Arghir :

— Știi ce, domnule profesor?... Eu zic s-o lăsăm încurcată !

Arghir o lăsă încurcată, pentru că în zilele acelea i se ivi prilejul să facă nițeluș bine țării, într-o chestiune mult mai urgentă. Șase mii de învățători șomeri se adunaseră la București spre a li se da posturi în învățămînt. Arghir le făgăduise găzduire și foi de drum la întoarcere. Dar la București, învățătorii aflară că pentru zece mii de solicitanți nu sînt decît o mie opt sute de locuri, care și acelea se dau numai prin protecții și prin misiți. Neodihniți, pentru că Arghir nu le-a dat adăpost — nemîncăți, pentru că Arghir nu le-a dat de mîncare — desperați, pentru că Arghir nu le dădea posturi — învățătorii s-au încolonat spontan și au pornit-o, cu gîndul să demonstreze în fața palatului.

Arghir, cum a aflat, l-a și chemat la telefon pe Aureanu :

— Ai auzit obrăznicie ? îi strigă el în receptor. Să mi se aducă mie, învățătorul și ministrul lor, o asemenea insultă !

— Adevărat ! confirmă Aureanu. Au cam întrecut măsura !

— Ba au cam întrecut-o cu mult ! strigă și mai revoltat Arghir. De aia, te rog : ocupă-te de ei !... Dacă sîntem o țară de ordine, nu înțeleg să fac excepție cu învățătorii. Ordinea-i pentru toți. Nu vreau anarhie. Și mai ales nu vreau anarhie în școli.

— S-a făcut, domnule profesor ! răspunse bucuros Aureanu, care era, de felul lui, om săritor.

Un scurt telefon lui Spiru Maramă și o jumătate de oră după aceea, Arghir avu plăcerea să-l audă pe Aureanu la telefon :

— Alo, domnule profesor... Asculți ? Îți dau un miliard, bani ghiață, dacă mai găsești un singur învățător de-ai dumitale pe Calea Victoriei !

Arghir răsuflă ușurat. În sfîrșit, cu răbdare, cu stăruință, cu energie, a izbutit să facă ceva pentru țara aceasta !

Desigur că era inevitabil ca lanțul satisfacțiilor pe care i le dădea puterea de a face nițeluș bine țării, să fie întrerupt de unele mici neajunsuri. Astfel, într-o zi, la Mangalia, unde țara îl chemase să facă plajă, veni la el o delegație de agricultori dobrogeni să i se plîngă.

— Ne sugrumă datoriile agricole, domnule prim ministru !

— Nu le mai plățiți ! le strigă Arghir, căruia climatul maritim îi dădea remarcabile impulsuri dinamice.

— Ni se protestează polițele !

— Lăsați să vi le protesteze ! Am avut și eu polițe protestate pentru tipografia mea de la Văleni. Astăzi nici cei care dau faliment nu mai pot fi bănuți de fraudă. Toată lumea înțelege că trecem prin vremuri grele.

— Am dat gajuri și ipoteci și băncile ne cer cote peste puterile noastre, domnule prim ministru !

Domnul prim ministru izbi cu pumnul în masă :

— Nu le dați nimic !

Și foarte energic, către capul delegației :

— Du-te mîine la București și spune-i ministrului de justiție din partea mea să dea ordin președinților de tribunale să amîne vînzările silite și să le târăgăneze.

Vom discuta chestiunea în primul consiliu de miniștri și pînă la deschiderea parlamentului vom găsi o soluție.

— Domnule prim ministru, așa cum s-a găsit un mijloc pentru ajutorarea bancherilor, nu s-ar putea găsi ceva și pentru noi?

— Ce?

— Asanarea datoriilor!

— Ce asanare, domnule? izbucni, mînios, primul ministru. Prindeți și voi cîte un cuvînt din presă și-l folosiți... Presa!... Las' că pun eu botniță presei!

— Dar nici n-am citit gazetele de cînd cu munca cîmpului, domnule prim ministru!

— Bine faceți!... Nu vă luați după ce spune presa și vedeți-vă de treabă!

— Dar nu o mai putem duce așa, domnule prim ministru!

— Răbdați!

— Am pierdut și răbdarea!

— Cine a pierdut răbdarea, n-are decît să se arunce în mare!

— Dar statul nu trebuie să ne ajute, domnule prim ministru?

— Statul? Nici un cetățean nu are dreptul să ceară ca statul să-i vină în ajutor!

Și subit dezolat, Arghir coborî tonul la cel mai trist diapazon:

— Nu știu ce vreți de la mine! Eu nu vă pot face nimic! Eu nu am decît doi membri în guvern: pe Petrescu-Golești și pe Rahat! Ceilalți sînt ai maiestății sale regelui. Prin urmare, eu nu sînt la putere cu partidul meu și așa e mai bine. Suferiți de cincisprezece ani și nu v-ați plîns nimănui. Și acuma îmi cereți să repar eu lucruri stricate în cincisprezece ani?

Toată discuția ajunsese la urechile regelui care-l însărcină pe Puiu să-i comunice lui Arghir la Mangalia că ar dori să-l vadă cît mai degrabă.

— Ce e cu declarațiile de la Mangalia, domnule prim ministru? l-a întrebat regele.

— Sire, presa e de vină!

— Poate! Dar cred că ar trebui să fii mai precaut, ca să nu se dea loc la interpretări greșite! Lumea nu

prea poate înțelege care e diferența dintre « miniștrii mei » și « miniștrii regelui »...

Cînd se despărți de rege, Arghir îl întâlnește pe scară pe Mihail Teianu.

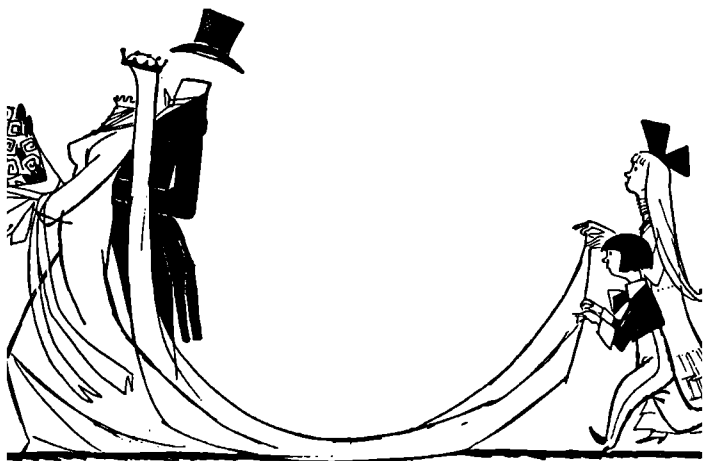
— Îți spun sincer, dragă Mihail, îmi simt puterea de lucru zdrobită. Toată lumea e împotriva mea. Dacă mi s-ar vorbi limpede, aș trage consecințele fără nici o supărare ! Te rog, spune-i regelui din partea mea că am venit aici, fără s-o fi cerut, ca prim ministru, și că sînt gata să plec ca simplu profesor Arghir. Și nu mă voi simți scăzut cu nimic !

Concedie șoferul și o porni pe jos, cu jobenul în mînă, să știe lumea că nu mai e primul ministru al țării. Dar cînd să se apropie de casă, îi veni din urmă în goana mare o mașină :

— Domnule prim ministru ! Domnule prim ministru !

Era Puiu, care sări jos și se repezi la Arghir :

— Domnule prim ministru, m-a trimis maiestatea sa regele ! Nu se poate ! E mîhnit că v-ați putut închipui că a vrut să vă supere ! Maiestatea sa regele vă iubește ! Pe cuvîntul meu de onoare !

IX

Și s-au ascuțit condeiele, și s-au muls fanteziile, și s-au migălit frazele, spre a se putea scrijeli în cartea de granit a neamului o nouă și glorioasă pagină din istoria restaurației: principesa Ileana, fata cea mai mică a reginei mame Maria, se mărită. Această mare faptă regală aducea încă o rază de nădejde în cocioabele și bordeiele a milioane de muncitori și țărani. Ileana, micuța noastră Ileana, se va așeza, cu ajutorul lui Dumnezeu, la casa ei. Și te pomenești că va avea și copii ! De necrezut ! Mai ieri era numai . . . ia, atîtica . . . și acuma, uite-o mireasă ! Doamne ! Cum trece vremea !

Și scriau trubadurii că în castelul Peleş care « apare în noapte ca un adevărat palat de basm răsărit din bagheta unei zîne », musafirii n-au fost toți de-un fel

ci de două: unii care, prin prezența lor, făceau o plăcere mai mare familiei regale — și alții, o plăcere mai mică și că musafirii care făceau familiei regale o plăcere mai mare au fost conduși de-a dreptul în sufragerie. Cît de frumoasă era sufrageria aceasta, cronicarii ziceau că, oricît talent ar avea, le-ar fi greu să descrie. Atîta puteau spune: că-ți lua ochii. Era, cum se zice, o «ferie». Pereții erau acoperiți cu lambrisuri, sau tăblii de stejar sculptat. În mijlocul mesei se afla o fîntînă în miniatură a pîrului Peleş, care «țîșnea în susur cristalin și neadormit», stropind cu picurii săi o mică grădină de «roze japoneze roșii». Cît despre argintăria și cristalurile de pe mese, cronicarii spuneau că «erau un tablou cum nu se vede des».

Dar tabloul acesta pălea pe lingă celălalt tablou al însuși dineului regal. Pentru a-l putea cuprinde în ansamblu, cîntăreții bogăției regale fură îngrămădiți într-un colț, de unde puteau admira în voie, stînd în picioare și înghițind în sec, viteza și arta cu care dispăreau pe nobilele gîtlejuri princiare și ducale, sandviciurile, pateurile, peștii, rațele, găinile, curcanii, sticlele de vin, șampanie, coniac și cîte se vor mai fi găsinđ prin pivnițele și cămările palatului.

Dar în timp ce familia regală și oaspeții ei de mîna întîia beau și mîncău, nici oaspeții de mîna a doua nu stăteau degeaba. Se plimbau la etajul întîii și al doilea al palatului, își zîmbeau fericiți și se hîrfeau cordial, răcorindu-și gîtlejurile și nădufurile cu oranjadele servite de valeți, copios, în pahare tot de cristal, dar de o calitate inferioară cristalului de la masa regală. Deocamdată, convorbirile sînt discrete. Toți așteaptă ca masa din jurul fîntîinii să se termine și ca primul vals să înceapă. Doamnele, domnișoarele, ofițerii, pînă și muzica regimentului de gardă, «freamătă în surdină», cum zic istoriografii acestei nopți neuitate, «în așteptarea semnalului». Domnii în vîrstă se mărginesc să transpire în gulerele lor, făcînd complimente cuconițelor care sînt superbe în toaletele lor. Una poartă o rochie «ca petala unei roze pale», alta «a rechiziționat o parte din azurul unei nopți senine, pentru a-și confecționa cea mai modernă robă», a treia «e remarcată prin toaleta

ei de velours chiffon rouge pompéien brodat cu negru»...

În sfârșit, ultimul toast la masa regală a fost rostit și ultimul musafir s-a ridicat de pe scaun. Musafirii care au mâncat și cei care n-au mâncat se pot amesteca între ei: semnalul a fost dat ca valsul să înceapă, grupele să circule mai liber și conversațiile să nu se mai facă în șoaptă. Zarvă este destulă. Veselia e mare. Dar cel mai vesel și mai agitat dintre toți este Puiu. Extrem de dinamic, Puiu apare și dispare, ca un director de circ, într-un frac bleu, brodat în frunze de stejar din fire de aur și în pantaloni gri deschis, care constituie noul lui costum de ceremonie, după modelul desenat de însuși regele Carol.

Deodată, apare în mijlocul musafirilor, mireasa, care, în rochia ei de un roz abia colorat, «înaintează surizătoare, urmată de imperialul ei mire». După tînăra pereche, vine regina Maria, împodobită cu aurul broderiilor, cu briliantele decorațiilor și cu perlele ei. În urma reginei apar îndată și părinții mirelui, surorile miresei, verii și verișoarele din casa de Habsburg și casa de Hohenzollern. Numai tînărul rege al țării nu e încă prezent. Stă de vorbă într-o galerie de lîngă sală, cu Arghir, care, cu pieptul plin de stele și cruci romîne și străine, îi spune:

— Sire, să nu fii prea îmbielșugat în amabilități față de Dacu și ai lui. Asta rog pe maiestatea ta! Nu pentru mine, sire, care sînt în serviciu comandat și gata oricînd să plec, ci ca să nu se creadă că regele a capitulat înaintea celui mai îndrăzneț.

Îngrijorarea lui Arghir era îndreptățită. Dacu, omul care acum un an l-a părăsit pe rege sub pretextul că nu vrea să stea sub papucul Roșcatei, se afla astăzi printre musafirii lui. Fără remușcări și fără rușine. Anul trecut, a trîntit ușa și s-a lăudat că e intransigent. Trădat de membrii guvernului său, a plecat în străinătate și s-a lăudat că-i intransigent. După plimbare, s-a înapoiat în țară și s-a lăudat că e intransigent. Și a repetat atîta că e intransigent și intransigent, că s-au supărat și cei de la Capșa, care au sărit, într-un glas:

— Dar cine-l întreabă?

Abia atunci a simțit Dacu că ar trebui ceva nou — și, ca să fie iar în centrul de atenție a lumii, și-a dat demisia de la șefia partidului, care a trecut în mîna lui Jugănaru.

Cel mai fericit era Crai-Voievod. De Jugănaru puțin îi păsa. Pe Jugănaru îl va putea da oricînd în lături. Cel care-i stătea în cale era Dacu. Și acuma scapă de el. Totuși, Crai-Voievod se mai temeă: cine știe! Poate că se mai răzgîndește fratele Dacu! Ca să fie mai sigur, Crai-Voievod, care cunoștea încăpățînarea amicului său, se gîndi să i-o întărite. Își aranjă, deci, o moțiune din partea partidului, precum că demisia lui Dacu este respinsă — și alergă cu ea la Bădăcin.

— Frate Iuliane, degeaba! Nu te lăsăm! Tu îți dai demisia ușor. Dar pe noi cui ne lași? Nu merge! Dacă tu pleci, e ca și cum ne-ai tăia capul!... Să știi!... Dacă te încăpățînezi în demisie, plec și eu din partid! Întîmple-se ce s-o întîmpla! Eu nu mai vreau să știu de nimic. Dacă fratele Dacu crede că poate lăsa țara pe mîna bandiților, de ce n-aș crede-o și eu, care nu sînt decît un vierme pe lîngă el! Așa că, te rog împacă-te cu regele și vino înapoi! Îți jur că Bagradian are dreptate cînd spune că nu trebuie să facem un drapel din fustele unei muieri ca Roșcata!

Dacu se uita la fratele Alexandru și se gîndea: Tîlharul ăsta vrea să mă împingă la păcat și să mă mențin în demisie. De aia stăruie el atîta să rămîn: ca să mă silească să plec cu tot dinadinsul. Bine!

Își trecu mîna prin guler și-i răspunse lui Crai-Voievod:

— Scumpe Alecule, dacă n-ai fi tu, ci altul, l-aș fi apucat de gît și l-aș fi dat afară. Dar fiindcă ești tu... fie! Mă-mpac!

Seara, Dacu povestea nepotului său Romulus Stoilă:

— Noroc că am avut în casă niște valeriană, altminteri cine știe dacă fratele Alexandru mai ieșea din leșin!

A doua zi, regele află prin oficiul unor prieteni comuni că Dacu vrea să se împace — și-l pofti la nuntă.

Prin urmare, Arghir avea de ce să fie necăjit — și regele, care-l înțelegea bine, ținu să-l liniștească:

— Te rog să ai încredere în mine, domnule profesor ! Voi păstra măsura. Aș vrea numai ca partidele trimise în refacere să nu rămână în raporturi rele cu mine. Cine știe ! Poate să mai am cândva nevoie de ele.

Îngrijorarea lui Arghir se transformă în panică.

— Sire ! zise ilustrul profesor, cu un tremur în glas. Schimbări de guvern ar face țara ridicolă. Asta n-o spun pentru mine. Eu sînt gata să plec și să uit ce am sacrificat și voi fi oricînd gata de noi sacrificii. Viața mea este închinată patriei și tronului.

Regele își repetă asigurările:

— Domnule profesor, te rog să ai încredere în mine !

— Sire, iau act de cuvîntul regal. Vreau, totuși, să-ți atrag atenția că, mai adineauri, Dacu a declarat cuiva că a venit la nuntă cu colanul ordinului Ferdinand, dar că și l-a pus în silă !

Se înclină și se retrase, pentru că în acest moment urca scările Dacu, grav, cu privirea fixă și ștearsă, și cu sclipitorul colan al ordinului Ferdinand de gît.

După ce-și rosti felicitările de rigoare, Dacu începu să se scuze față de rege:

— A fost o neînțelegere, sire ! M-am simțit realmente bolnav și trebuia să-mi văd de sănătate. Numai din motivele acestea m-am văzut silit să mă retrag.

— Dar acum sper că te-ai făcut sănătos, domnule Dacu ! îi răspunse, regele, amabil.

— Mulțumesc ! Mă simt ceva mai bine. De aceea aș vrea ca maiestatea voastră să-mi acorde o audiență pentru a-i putea da explicații mai detaliate. E necesar !

— Cu plăcere, domnule Dacu ! Dar asta s-ar putea numai peste o zi-două. Acuma trebuie să ne veselim !

Arghir, care coborîse și-l pîndea pe Dacu, cînd văzu că discuția se prelungește, începu să se plimbe furios în fața scării. Pe neașteptate, Traian Săpunaru îi ieși înaintea:

— Ce faci, domnule profesor ?

Dar cînd văzu că Arghir își are ochii înfipti în balcon, Săpunaru adăugă:

— Da ! De douăzeci de minute îl ține pe maiestrea sa în loc și nu-l lasă să coboare !

Arghir spumega.

— Este intolerabil ! Asta e rea creștere ! Cum îți permite !

În acest moment, Traian Săpunaru îl văzu pe Gănescu, primarul Capitalei și se luă după el :

— Gănescule !

La câțiva pași mai încolo, primarul se opri și-l primi pe Săpunaru cu un zîmbet vesel :

— Ce ? Nu cumva tratezi intrarea ta în guvernul lui Arghir ?

Săpunaru se scutură cu scîrbă :

— Înțeleg să mă înec într-un ocean, dar nu într-un lighean !

Regele coborî, în sfîrșit, treptele, urmat de aghiotanții săi și se văzu îndată înconjurat de toți șefii politici, din guvern și opoziție, care, odată cu felicitările, găsiră cuvîntul potrivit să-și exprime devotamentul lor nețărmurit pentru tron și dinastie. Regele-i cuprinse dintr-o privire pe toți și găsi că n-are de ce să se plîngă. Toți ăștia sînt, într-adevăr, cu trup și suflet pentru dinastie și tron. Toți sînt carliști ! În acest an de cînd se găsește el la domnie, toți ăștia s-au bătut între ei pentru a stabili adevărul : care e mai carlist decît celălalt ? Care iubește pe rege mai mult ? Care a suferit pentru rege mai mult, cînd a fost în exil și care a luptat pentru rege mai mult ca să-l readucă în țară ? Și cînd îi auzi, nu era unul să nu fi fost, încă de la 4 ianuarie 1926, pentru reintegrarea lui Carol în drepturile lui de moștenitor ! Și acești șefi politici se acuzau reciproc de oportunism, se luau de piept între ei, se provocau la duel, trăgeau mînioși cîteva gloanțe în vînt, dar nu se împăcau, ci se ciorovăiau mai departe, apărîndu-și cu înverșunare fiecare milimetru din poziția pe care sperau că au cîștigat-o în inima regelui. Totuși, cînd i-a chemat regele aici, să se bucure împreună cu el că se mărită micuța Ileana, toți au înțeles că dacă se ivește un prilej atît de fericit să depună încă o dată inima lor la picioarele tronului, face ca toate neînțelegerile dintre ei să fie suspendate un moment !

Gîndea și regele la fel. Pentru un moment, face ! Pentru un moment e foarte amuzant să-i vadă pe toți împreună, cum îi cerșesc un cuvînt, ori un zîmbet, ori măcar o privire ! Un moment împreună, nu-i nici o primejdie ! Mîine se vor sfîșia din nou între ei ! Asta depinde de el, nu de ei !

Arghir, însă, care stătea deoparte, nu era de aceeași părere ! Regele face o gravă greșală că dă mîna cu asemenea bandiți ! Niște lichele ! Niște politicieni scîrnavi ! Niște impostori mizerabili ! Bine a spus cine a spus că țîlharii ăștia nu sînt decît niște carolingieni murdari, nu carliști ! Carolingieni, da !... Toți !... și Dacu... și Jugănaru... și Muică... și Neață... și Săpunaru... toți !... Ei, carliști ?... Dacă ei sînt carliști, atunci ce este el, care l-a crescut pe Carol, l-a învățat, l-a servit, a muncit pentru el... și-a jertfit liniștea și munca lui de savant de la Văleni, ca să-l ajute pe Carol, pe regele lui, care este numai al lui și nu al acestor nemernici care vor să i-l smulgă din brațe ! Acești ticăloși fac tot ce poate scorni fantezia lor carolingiană ca să-l înlăture de la putere ! Bagradian zice că guvernul Arghir este o « combinație abracadabrantă ». Jugănaru susține că guvernul lui ar fi « o baracă ». Doctorul Bratu îl face, pur și simplu, « aiurit » ! Îi mănîncă invidia și spaima. Dacă experiența guvernului său de tehnicieni va izbuti, partidele lor vor deveni de prisos ! Și asta îngrozește pe acești paraziți !

Un valet se apropie în grabă de Arghir :

— Excelență, șeful dumneavoastră de cabinet a venit acuma de la București ! Trebuie să vă vadă urgent.

Arghir nu putea înțelege cam ce caută șeful lui de cabinet aici, dar mereu cu teama că ar putea să i se întîmple ceva, fugi afară.

— Excelență, îi zise șeful de cabinet. Am fost trimis de domnul secretar general. V-am adus corespondența ministerului !

Primul ministru se însenină. Care va să zică, asta era. Corespondența ! Îi ieșise cu totul din minte. Ieri, cînd a plecat din București spre Sinaia, dăduse dispoziții ca nimic din corespondența prezidenției și a minis-

terului instrucției publice să nu se rezolve fără el — și să-i fie trimisă, toată, aici, spre semnare.

— Bine ! întinse el mâna, crezînd că șeful de cabinet o are în servietă. Dă-mi-o !

— Excelență, mă iertați ! îi răspunse, jenat, funcționarul. În două zile, s-a adunat. Am adus zece saci.

— Zece saci ?

Însuși Arghir era îngrozit. Cum să se apuce acum, în mijlocul nunții, să semneze zece saci de corespondență ? S-ar mai supăra regele !

— Ia-o și du-o înapoi la București ! hotărî el. O rezolv mîine.

Și se înapoie repede în salon, unde se ciocni față-n față cu Aureanu care se plimba cu tatăl mirelui, bătrînul arhiduce Salvador. Aureanu îl recomandă pe Arghir :

— Dumnealui este domnul Arghir, primul ministru al țării !

Era poate pentru a zecea oară de cînd Arghir îi era recomandat arhiducelui, care, surd, își duse mîna, pîlnie, la ureche și-l întrebă :

— Sînteți din București ?

— Nu ! răspunse grav, primul ministru. Sînt din Botoșani !

— Atunci ce căutați la Sinaia ?

Un gazetar străin îl abordă cu îndrăzneală pe Arghir, care era mulțumit că în felul acesta nu mai trebuia să dea arhiducelui nici o explicație.

— Domnule prim ministru, o declarație scurtă !

Arghir redeveni omul faptelor :

— Scrie ! Dorim să avem relațiile cele mai bune cu toți vecinii. Cu Rusia, însă, lucrul este imposibil. Rusia e bolșevică. După opinia mea, cea mai mare slăbiciune a bolșevismului stă în aceea că se întemeiază pe marxism.

Mărunțelu, care-l însoțea pe gazetarul străin, interveni :

— Ați văzut ziarul meu de azi ?

— Mă ierți, n-am avut timp ! Ce ai scris ?

— Cer încadrarea comunismului în codul penal, ca un delict de drept comun.

— Foarte bine, foarte bine ! Te rog să treci pe la mine să mai vorbim !

Un alt grup de ziariști îl înconjură în acest moment pe rege, care dădea lămuriri asupra străjeriei:

— De unde a răsărit nevoia de a crea această mișcare, cred că este ușor de ghicit. Ea este o urmare a războiului. Tineretul nostru crește fără nici un ideal. Cu străjeria vreau să împlinesc acest gol. Scopul străjeriei este educația cetățenească și morală a tineretului. Deviza străjerului este: « Credință și muncă pentru țară și rege ». Din organizația străjerilor trebuie să facă parte obligatoriu tot tineretul de la șapte la optsprezece ani.

— Este ceva în genul organizației italiene « Balilla » ? întrebă un jurnalist.

— Nu ! Străjerii nu seamănă cu « Balilla », deoarece nu sînt formațiuni cu spirit militar. Nu sînt asemănătoare nici cu « Hitlerjugend », căci nu se face la străjeri politică. Vreau să feresc tineretul de politică de partid, pentru că vreau să dau țării un tineret sănătos. Pentru aceasta muncesc optsprezece ore pe zi și duc viața cea mai austeră. Curtea României este una din cele mai severe din Europa. Viața mea e lipsită de veselie. Cînd ofer un dineu, domnii în frac sau în uniformă vorbesc tot timpul despre probleme grave la ordinea zilei... Nu-mi pierd niciodată răbdarea și curajul. Îmi cresc fiul spre a face din el un suveran democrat. Îmi iubesc meseria de rege... Vă rog să mă iertați !

Și se retrase într-un colț cu Gănescu, primarul general al Capitalei, care-l aștepta. Nu trecură nici două minute și doctorul Bratu se apropie de Muică și de doctorul Gherlescu.

— Aia doi, le zise el, arătînd spre rege și Gănescu, vorbesc ceva despre uzinele comunale... Am auzit o cifră: 30 de milioane... Poate știți voi ce-o fi asta ? Suma totală a concesiunii uzinelor către americani, sau numai comisionul ?

— Comisionul ! făcu Muică, sec.

Doctorul Bratu îl apucă pe Muică de braț:

— Uite-l !

Și i-l arătă pe generalul Florescu, care trecea discutînd aprins cu doamna Prykopp.

— Inventatorul batistei ! mormăi Muică.

Și tustrei se uitară, cu același zîmbet de dezgust și de ură, după generalul Florescu, care, deși numai de trei luni comandantul jandarmilor, își stabilise faima de inventator al batistei. De îndată ce a fost chemat în fruntea jandarmilor, generalul a venit la rege foarte alarmat:

— Sire, jandarmii n-au batiste !

Regele, care era informat că tatăl lui Puiu este perfect teafăr, îl ascultă cu interes:

— Și ce propui ?

— Să le furnizăm de urgență batiste. Vor fi batiste în scop educativ... Cu portretul maiestății voastre ! Fiecare cite o batistă. Obligatoriu. Trei sute lei bucata. Le reținem banii din leafă.

— Asta cît face ?

— Douăzeci și unu de milioane.

— Net ?

— Net, sire ! Răspund eu ! Douăzeci și unu de milioane.

— Și cînd îi vād ?

— Mîine !

Basmalele avură un dublu succes: unul economic și altul psihologic. Cel economic: se vîndură toate, pînă la una. Cel psihologic: a întărit prestigiul jandarmilor în ochii țăranilor. Cînd se arăta jandarmul pe la țărani să-și scoată costul cu plusul reglementar, îi flutura batista pe sub ochi.

— Mă, Naie, zi: neam de neamul tău a văzut o podoabă ca asta ?

Țăranul se uita la cîrpa vopsită, dar nu-și dădea seama ce-o fi:

— O casîncă ?

— Ne !

— O broboadă ?

— Ne !

— Păi ce-o fi, don' jandar ?

Jandarmul desfășura batista în toată întinderea ei și-i arăta țăranului portretul lui Carol:

— Asta știi cine e ?

— Cine ?

— Vodă !

Și țîțîia țăranul din buze a mirare ! Vodă pe pînză !
Mare minune !

— Și la ce-o fi bună asta ?

— Uite la ce ! zicea jandarmul.

Și apucînd batista cu ambele mîini își sufla nasul în ea.

— Ai văzut ? Asta e !. . . Basma ! Și numai eu am voie s-o port, bă ! Ordin de la stăpînire !... Numai jandarmii ! Auzi ?

Țăranul era zăpăcit. Păi jandarmul ăsta trebuie să fie mare al naibii, dacă îndrăznește să-și sufle nasul drept în obrazul lui vodă ! Și abia de mai îndrăznea să-i spună :

— Tare frumos, don'jandar !

— Hehei, stai ! Că o să fie și mai frumos cînd o să scoți biștarii pe ea !

— Eu ?

— Păi tu !

— Da' ce am eu... cu...

— Cum, mă ? holba jandarmul ochii la țăran. Vodă nu-i vodă al tău ?

— Este, don' jandar !

— Păi dacă este al tău, ce-ai vrea, mă ? Să plătesc eu pentru tine ?

Dar din afacerea aceasta, regele s-a ales la urmă cu un mare necaz : adică de ce să cîștige jandarmii de pe urma batistelor mai mult decît el ? Ca să se consoleze, întinse cumpărarea obligatorie a batistelor patriotice, asupra întregii armate și a poliției.

Cam asta trecea prin mintea celor trei șefi politici laolaltă, care, fără să vrea, asistară la o discuție fulger între Arghir și Curelea de la *Democratul român* :

— Domnule președinte, este vorba de vreo schimbare de guvern ?

Încruntat, Arghir îi răspunse :

— Dacă aș cădea eu, s-ar reîntoarce jaful !

— Dar ce e cu pîinea, domnule prim ministru ?

— Care pîine ? făcu Arghir, convins că acest june își permite o necuviință.

— Se plînge lumea că s-a scumpit pîinea !

Arghir se mai liniști. Junele e un om la locul lui.

— Habar n-am ! zise el. Cum așa ?

— Așa cum vă spun, domnule prim ministru ! Ca să-și mărească intrările, ministerul de finanțe a pus pe pîine un timbru pe care să-l plătească brutarii, fără să urce prețul pîinii. Și brutarii se supun. Plătesc timbrul, fără să urce prețul pîinii, dar ca să-și scoată paguba — scad din greutatea pîinii.

— Ce vorbești ? se minună Arghir. Și scad, cu cît ?

— Cu vreo 40%. Așa că pîinea de un kilogram cîntărește numai șase sute de grame !

Arghir ar fi reținut ultimele cuvinte ale lui Curelea, dacă n-ar fi auzit glasul regelui pe aproape. Întoarse capul și-l văzu pe Carol cum se silea să se facă înțeles de arhiducele Salvador. Arghir făcu doi pași spre suveranul său, care-l recomandă din nou cuscrului imperial :

— Este primul meu ministru, domnul Arghir.

Salvador se înalță în vîrfurile picioarelor și, fără să-și deslipească, un singur moment, mîna de la ureche, îl întrebă :

— Sînteți din București ?

— Nu ! Din Botoșani !

— Atunci ce căutați la Sinaia ?

Oricît de scurtă fusese conversația, Carol avu destul timp să dispară. Numai cu greu Arghir îl putu descoperi stînd de vorbă cu generalul Prezan. Tremurînd de enervare, Arghir îl pîndi pe suveran aproape un sfert de oră — și cînd văzu că regele este iar liber, îi tăie drumul :

— Sire, faceți bine că-l pregătiți pe Prezan pentru prezența consiliului. Nu-i bine să vină nepreparat.

Regele protestă cu un aer de adîncă mîhnire.

— Abuzezi de prietenia mea. Mă doare !

Și-i veniră lacrimile în ochi. Il durea. Ar fi vrut să se scarpine. La rîndul său, Arghir, emoționat și recunoscător, ar fi vrut să sărute mîna regelui. Dar nici unul, nici celălalt nu putură da curs sentimentelor lor. Era prea multă lume. Fără un cuvînt în plus, regele trecu pe lîngă Arghir și-i șopti lui Puiu :

— Caută-mi-l îndată pe Aureanu !

Aureanu fu găsit repede și adus regelui, care, fără nici o introducere i se adresează, mînios:

— Ce vrea omul ăsta de la mine, domnule? Îmi vine să-mi iau lumea-n cap !... Ce fac cu el?

Ministrul finanțelor și internelor primi cuvintele lui Carol cu un zîmbet discret de compasiune. Ce om complicat, regele !... Îi cere lui, să-l scape de Arghir, deși n-ar vrea să scape de el. Dacă există în sufletul regelui vreun locșor, fie el cît de mititeluț, pentru prietenie, acela era rezervat lui Arghir. Regele ține la Arghir, pentru că-l leagă de el amintirea anilor cînd Arghir fusese profesorul său. Arghir îl impresiionase pe atunci prin statura lui, prin barba lui neobișnuit de mare și prin seriozitatea cu care-i povestea atîtea și atîtea anecdote cîteodată sărate, dar totdeauna nespuse de pipărate. Arghir era însăși copilăria lui. Și asta Carol nu și-o putea smulge din inimă. Totuși, răbdarea lui era pusă la o prea grea încercare. Dezinteresat îl iubea numai pe profesorul Arghir, nu și pe primul ministru Arghir. De primul ministru Arghir îl lega exclusiv interesul. Avea nevoie în capul guvernului de un om ca Arghir: confuz, anarhic, fără voință, lipsit de orice simț politic, străin de cele mai nevinovate probleme de stat, fantezist, capricios și setos de onoruri. Dar niciodată Carol nu și-ar fi închipuit că poate fi cineva atît de confuz, atît de anarhic, atît de lipsit de orice simț politic, atît de străin de cele mai nevinovate probleme de stat, atît de fantezist, atît de capricios și atît de setos de onoruri. Numai pozne și pozne, că au început să vină în țară ziariști de peste ocean, în mod special să-l cunoască pe primul ministru Arghir, despre care au auzit că este o apariție bizară, cu totul exotică, un fel de Mussolini cu barhă, care-și dă demisia de patru cinci ori pe zi și care, între demisii, e foarte sentimental și-i deranjează pe toți de la treabă. Și asta a început să-l cam obosească pe Carol. Aureanu înțelegea: Carol ar vrea, dar n-ar vrea să se despartă de profesorul Arghir.

— Sire, glumi el, ar fi bine ca Arghir să vă acorde un mic concediu !

— Exact ! zîmbi Carol, mai bine dispus. Cred că-l merit !

— Din plin, sire !

— Atunci ?

— O soluție ar fi, sire ! Trebuie să vă mărturisesc că nu este improvizată și nu vine de la mine. Dar îmi suride din motive egoiste, pentru că și eu simt nevoia să mă odihnesc nițel.

— Ei, hai, să te-aud ! făcu regele, nerăbdător.

— Ministrul Franței m-a întrebat aseară dacă Arghir ar putea fi rupt de la importantele lui treburi de stat, spre a se duce la Paris.

— Pentru ?

— Pentru o chestie care nu poate decît mări gloria țării : Franța are de gînd să-i deacearnă primului ministru al nostru diploma de doctor honoris causa al universității din Paris. Asta o să-i ia lui Arghir cel puțin zece-cincisprezece zile.

Regele exultă :

— Zece-cincisprezece zile?... Să plece... Să plece imediat !... La Paris... în Sumatra... în Honolulu... în Filipine... oriunde o fi numai să mă lase în pace cîtăva vreme. Nu mai pot. Mereu îmi scoate ochii cu sacrificiile lui și mereu trebuie să-i fac declarații de dragoste !

Apoi, serios :

— Știi ce-mi vine să cred ? Că Arghir ăsta nu-i totdeauna confuz ! Știe că am nevoie de un zăpăcit ca el... și cu zăpăcelile lui mă șantajează !

Aureanu rîse :

— Dar noi nu sîntem zăpăciți, sire !

Cînd se luminează de ziuă, Arghir ieși din compartiment. Era fericit. Deși era prim ministru al Romîniei și deși se afla pe teritoriul romîn, putea să se plimbe liber pe culoar și să se arate la fereastră în voie. Nu se mai simțea ca acum zece zile, cînd cu același tren părăsea țara, pe ascuns, pitit în vagon, cu perdelele trase, ca un hoț urmărit de poliție !... Să se ascundă în propria lui țară... De ce?... De frica dușmanilor ? Nu ! Și aici

e necazul ! Dacă s-ar teme de liberali, mă rog ! N-ai avea de ce să te miri ! Dacă s-ar teme de neștiți, iar ar fi foarte firesc !... Sau de național-țărăniști !... Cel puțin ăștia sînt adversarii lui mărturisii, care, din orice fac o armă împotriva lui. Dar să se teamă de proprii lui colegi din guvern, care abia așteaptă să-și întoarcă el capul ceva mai încolo, ca să-l mănînce de viu, asta numai la noi, în Balcani, se poate întîmpla. Și totuși, așa este. Cu frică a trebuit să plece la Paris. Pe ascuns. Să nu afle nimeni, nimeni. Și să nu afle mai ales amicul și locțiitorul său, Aureanu. Și doar se avea bine cu el. Luna trecută cînd majoritățile parlamentare l-au sărbătorit pe Aureanu, a venit și Arghir de la Văleni la banchet, ca să spună :

— Ne-am cunoscut tîrziu, dar cînd ne-am cunoscut ne-am strîns mîinile și cînd doi boieri își strîng mîinile, este de-ajuns.

La care Aureanu i-a răspuns :

— Sînt atît de mișcat de gestul de prietenie al lui Arghir care a venit special pentru mine de la Văleni, încît mă simt aproape umilit.

Erau, așadar, buni prieteni. Îi plăcea, desigur, lui Aureanu să-i arunce cîte o săgeată. Dacă cineva îl întreba, de pildă, ce părere are despre situația politică, Aureanu îndată îl trimitea la Arghir :

— Adresează-te lui Arghir. Eu nu mă ocup de politică. Sînt prea ocupat pentru aceasta.

Sau îi aranja lui Arghir o presă proastă. Ca ministru de finanțe și ca ministru de interne avea fonduri, așa că putea dicta presei să-l laude pe el și să-l ia peste picior pe Arghir. Dar întotdeauna lucrurile se aranjau frățește, cu lacrimi și îmbrățișări — pentru că Aureanu era un bun patriot. Un boier. Un adevărat boier. Ca ministru de interne, avea trei subsecretari de stat, trei secretari generali și paisprezece șefi de cabinet, care dispuneau de șapte automobile. Iar ca ministru de finanțe, predica, sincer, economia.

— Numai prin economie vom salva țara.

Și-i spuse lui Arghir :

— Te rog rade, în interesul țării, școlile de care nu este nevoie.

Arghir, care nu putea rezista la nici un apel în interesul țării, rase dintr-un condei două sute cincizeci de școli secundare, normale, comerciale și de meserii. Orice i-ar fi cerut Aureanu, Arghir l-ar fi satisfăcut pe loc, numai să fie pace între ei. O reclama țara, o reclama regele. Dar Aureanu era un om nesperios. Se ținea numai de farse. Mai întâi cu Dacu. De când cu nunta Ilenei, Dacu își făcea mereu de lucru pe la palat. Prima lui audiență de împăcare cu regele a durat trei ore și ceva. Un prost trebuie să fie și prost crescut ! Să-i răpească regelui trei ore și ceva ! Și repede s-a dus la rege să-l informeze cât este de indignat :

— Omul politic ține pe suveran nu știu câte ceasuri. În loc să-și dea seama că un politician inteligent își poate ispăși păcatul într-un sfert de oră de scuze și că a abuza de bunătatea regelui nu e conform cu cea mai elementară politeță, el își închipuie că regele este la dispoziția lui, ca să-i asculte toate flecărelile !

Regele îl ascultă și-i dădu dreptate :

— Da, e cam nepoliticos !

Arghir sări :

— Sire, Dacu nu e numai nepoliticos, ci și perfid. Te înșeală ! Este o nouă mașinație a acestui călugăr fățarnic, sire ! Nu-l mai primi ! Vrea să dărîme tronul și dinastia. Este născut președinte de republică, sire !

Regele-i apucă mîna și i-o strînse cu căldură :

— Am să țin seama de avertisment, domnule profesor ! Am să țin seama.

Dar pe înserat, Rahat se năpusti la Arghir în birou :

— Domnule prim ministru, Dacu a fost iar la rege !

— Când ?

— Acu cinci minute a plecat de acolo !

Pînă a ajuns la palat, Arghir n-a mai știut ce se petrece cu el. Nu mai vedea și nici nu mai auzea nimic. Atîta vroia : să ajungă la rege. În prag, însă, generalul Mateescu îi șopti la ureche :

— Domnule prim ministru... e cam greu !

— De ce ?

— E Mimi aici... și s-ar supăra maiestatea sa !

— Bine ! făcu Arghir, hotărît. Aștept !

Mateescu era de-a dreptul desperat:

— Domnule prim ministru, n-ar fi nimic, dacă n-ar aştepta şi Lily !

Arghir înţelesese că riscă să-l apuce aici dimineaţa, aşa că preferă să se ducă acasă. Cel puţin acasă poate să se culce. Dar a doua zi, la prima oră cuviincioasă, fu din nou la palat:

— Sire, aud că Dacu a fost iar pe aici. Şi în calitatea mea de prim ministru al ţării, dator să veghez asupra liniştii maiestăţii tale, vreau să ştiu ce a vrut acest domn !

— Ce să vrea, domnule profesor ? Ce vor toţi oamenii politici : puterea !

Arghir scrişni din dinţi :

— Cum aşa, puterea ? Să mai aştepte !... În definitiv, ce-i supără atîta pe domnii aceştia că se află în opoziţie ? Dar ce cred ei ? Că a sta în opoziţie e o ruşine ? Nu e nici o ruşine să fii în opoziţie, dacă ştii s-o porţi cu demnitate ! În opoziţie poţi uneori influenţa politica ţării în mod şi mai eficace chiar decît de la guvern.

— Da, domnule profesor ! zise regele. Dar vezi că ei nu înţeleg acest lucru. Ei nu sînt atît de luminaţi şi modeşti ca dumneata !

— Tocmai de aceea, sire ! De ce-ţi trebuie asemenea oameni în jurul tronului ? De ce-ţi trebuie zarafi în templu, sire ?

— Nici nu mă gîndesc ! îl asigură regele.

La ieşire, îl aştepta Puiu :

— Sînteţi supărat, domnule prim ministru ?

— Ba bine că nu !

— Dacu ? insinuă Puiu.

— El !

Puiu se uită în dreapta şi în stînga, apoi se îndoi spre Arghir ca să-i spună în şoaptă :

— Nici nu se putea altfel, domnule prim ministru !... Dacă domnul ministru Aureanu, ori de cîte ori vine pe aici, numai de bine îl vorbeşte pe Dacu !

— Aureanu ?

— Aureanu !

Asta a fost o dată. A doua oară, s-a întîmplat cu alegerile parţiale din Neamţ. Arghir îi poruncise categoric lui Rahat, subsecretarul de la interne :

— Nici o propagandă de-a lui Aureliu Cziucziewicz în Neamț. Trebuie să fie ales candidatul lui Cață.

Rahat a fost foarte energic. A arestat legionari pe capete. Dar legionarii, ce făceau, ce dregau... a doua zi erau liberi și-și vedeau mai departe de făgăduieli: că vor împărți țăranilor toate averile străinilor. Că vor șterge toate datoriile agricole. Că vor face din fiecare țăran un chiabur. Mergea Aureliu din gospodărie în gospodărie însoțit de câțiva aghiotanți și împărțea cu ambele mâini, din ce avea să aibă când va fi el capul țării:

— Dumneata cîte hectare ai?

— Un hectar !

Aureliu se întorcea spre ai lui.

— Treceți-l cu trei hectare !

Apoi către al doilea:

— Da' dumneata ai vacă?

— N-am !

— Înscrieți-l cu două vaci !... Și dumneata?

— Eu n-am nimic. Nici pământ, nici plug, nici boi.

— Puneți-l cu două hectare, plug și doi boi !

Arghir afla și făcea spume la gură:

— Auzi, mama lui de leah ! A luat în brațe toate trucerile lui Take !... Ce faci, Rahat?... Țsta ne suflă locul în Neamț !

— Nici o grijă, domnule profesor !... Iese omul lui Cață !

— Nici o grijă, nici o grijă și ăsta-și bate joc de noi ! răcnea profesorul Arghir. Ce-i cu doctorul Băcleanu?

Bietul Rahat înghițea în sec. Era și el uluit de inovațiile pe care le introducea Aurică în propaganda lui electorală. A găsit la Boiștea, un doctor Băcleanu care era pe moarte, l-a întins pe-o targă, a început să-l plimbe din sat în sat și l-a învățat să spună:

— Votați-l pe Aurică ! Votați-l pe Aurică Cziucziewicz.

Cu lozinca asta a murit, nenorocitul, sub ochii unui sat întreg:

— Votați-l pe Aurică !

— Și cine a învins în alegeri? Aurică Cziucziewicz !
Cu toate că guvernul lui Arghir nici n-a candidat în alegeri, numai ca să-i asigure lui Cață un scaun, a

ieșit Aurică. Cel mai tare dintre toți a fost Aurică Cziucziewicz.

— Cum asta, mă? răcni Arghir la Rahat. Nu ne-am înțeles că locul ăsta e rezervat lui Cață?

— Ce să fac, domnule profesor! se apără Rahat, care era distrus. M-am luptat cum am putut.

— Atunci cum?

— Aureanu, domnule profesor!

Arghir rămase buimăcit, parcă i-ar fi tras cineva o palmă, fără să știe de ce.

— Aureanu? Ești bolnav?

— Nu sînt bolnav de loc, domnule profesor. Adică nu atîta Aureanu, cît regele!

Arghir se zbîrli:

— Cum îndrăznești?

— Mi-a spus-o generalul Mateescu! Zicea că se miră și el!

Și acu, de curînd, altă istorie absurdă. Îi veniseră din Franța doi musafiri: un domn și o doamnă. Ambii profesori. Oameni distinși.

A doua sau a treia zi, Arghir primește un telefon:

— Domnule prim ministru! O veste neplăcută. Franțujii au fost atacați pe stradă de huliganii de la «Comitetul anti-judeo-masonic»... După ce i-au înjurat zdravăn, au scuipat-o pe doamna!

Arghir, să intre în pămînt de rușine.

— Aurene dragă, i-a spus el lui Aureanu, hai pînă la hotel Boulevard să le cerem scuze!

Aureanu, cuminte, s-a ridicat și a mers după el. Pe drum, Arghir îl întrebă:

— Ce le spunem, frate Aurene?

Liniștit, Aureanu îi răspunse:

— Ce-ți mai bați capul atîta? Bolșevicii!

Astfel că, la hotel, Arghir dădu oaspeților săi explicațiile cerute de împrejurări:

— Trebuie să ne iertați și să ne înțelegeți situația. Noi ne aflăm aici într-un punct geografic foarte delicat: la granița Rusiei — și zilnic sîntem provocați.

Intervenii și Aureanu:

— Am arestat pe vinovați. Sînt niște muncitori basarabeni... Niște bolșevici înrăiți... Au mărturisit tot.

Prezența dumneavoastră aici i-a iritat. Ei zic că la noi n-au ce căuta niște reprezentanți de-ai Franței. În general, ei nu mai știu cum să ne strice cu Franța. Gîndul că aliata noastră tradițională Franța ne va sări în ajutor îndată ce vom fi atacați, îi scoate din minți.

Cei doi oaspeți acceptară scuzele și Arghir plecă, liniștit, la prezidenție, unde-l găsi pe doctorul Bratu, care-i vorbi revoltat:

— Bravo ! Cînd se va scrie istoria guvernării duminale, omenirea va afla că sub regimul profesorului Arghir, doi profesori francezi au fost insultați și scuipați pe străzile capitalei ! Felicitările mele !

Arghir înțelegea că lui Bratu nu-i poate debita povestea cu bolșevicii și, stingherit, răspunse:

— Dragă, mi-e și rușine ! Dar dacă s-a întîmplat, ce pot să fac !

Aerul resemnat al lui Arghir mări indignarea doctorului Bratu.

— Întîmplare ? strigă el. Așa-i zici dumneata : întîmplare ? Ei află că nu-i simplă întîmplare . . .

— Nu înțeleg ! făcu Arghir, mirat. Cum nu-i întîmplare ?

— Întreabă-l pe Aureanu și o să înțelegi ! îi răspunse Bratu.

— Pe Aureanu ?

— Da ! Pe Aureanu ! . . .

— Dar ce legătură are Aureanu cu . . . ?

Nemilos, Bratu îi înfipse cuiul și mai adînc în inimă :

— Întreabă-l și o să afli ! . . . Numai să vrea să-ți spună ! . . .

— Știi ceva ?

— Știu mai multe !

— De unde ?

— De la Puiu !

Cîteva zile la rînd, Arghir fu literalmente bolnav. Pe de o parte Aureanu . . . pe de alta ba Puiu . . . ba Mateescu . . . ba regele . . . Ce se întîmplă ? Ce-o fi asta ? Ce intrigi se țes în spatele lui ? Era peste puterea lui de îndurare. Umbla fără să simtă pămîntul sub el, cu sentimentul omului care-și vede moartea cu ochii. Își pierduse aproape cu totul controlul de sine și-și conti-

nua munca numai în virtutea inerției. Astfel, într-o dimineață, după ce scrisese pentru gazeta lui, *Fericirea neamului*, un articol în care făcea aluzii la Dacu — iscăli vreo cîteva zeci de decrete și-și chemă șeful de cabinet:

— Uite, decretule astea merg la *Monitorul oficial*!

Și-i dădu tot teancul de hîrtii de pe masă. După masă, își căută articolul în gazetă — articolul nu-i. Unde-i articolul? Nu știa nimeni! S-a căutat Arghir prin buzunare, a răsturnat toate sertarele, a pus oamenii să cotrobăiască prin redacție și prin tipografie... nimic! Nici urmă de articol! Și doar îl scrisese! Arghir era sigur. Îl știa pe de rost! Mai avea și acum sub ochi foile de manuscris... Atunci, unde e?

— Uite unde e! strigă, a doua zi, triumfător, amicul său Rahat de la interne.

Și-i întinse ilustrului profesor *Monitorul oficial*.

Astfel, cu uimire și indignare, Arghir își regăsi articolul despre Dacu, lăfăindu-se printre decizii ministeriale și decrete legi, în *Monitorul oficial*.

Umbla tare amărît în zilele acelea Arghir din pricina vîlului gros de mistere care-l înconjura și cine știe la ce l-ar fi împins desperarea, dacă Dumnezeu nu i l-ar fi trimis în ceasul suprem pe ambasadorul Franței să-i spună:

— Domnule președinte, guvernul meu are onoarea să vă anunțe prin mine că universitatea din Paris v-a conferit titlul de doctor honoris causa...

Pe neașteptate, cerul se luminează. Toate necazurile se risipiră. În sfîrșit, Arghir nu se mai simțea singur. Franța, eterna Franță, nu-l uita — și era alături de el. Mișcat, Arghir răspunse ministrului Franței:

— Vă mulțumesc, vă mulțumesc!

— Cînd credeți că ați putea pleca la Paris pentru diplomă?

În Arghir se trezi omul care avea răspunderea țării:

— N-aș putea să vă spun nimic în acest moment, pentru că aparțin țării. Nu sînt liber. Pot pleca numai cu consimțămîntul regelui meu.

Își scrisese apoi decretul pentru un concediu de zece zile, și alergă la palat. Regele părea într-o dispoziție excelentă.

— A, domnule profesor ! Ai venit tocmai bine. Mi-a sosit primul exemplar din medalia « Meritul cultural ». Ți-l dau dumitale...

Arghir vru să-i mulțumească, dar regele îi tăie cuvîntul:

— Ce spui? N-ar fi bine ca Săpunaru să intre în guvern?

— În ce scop? făcu Arghir, deodată rigid.

— Ca să mai avem un orator pe banca ministerială...

— Sire, nu ducem lipsă de oratori, ci de caractere !...

Or, Săpunaru are un caracter infect. Mai bine să-i dăm o catedră la facultatea de litere din Cluj. Sînt destule locuri libere acolo !

Apoi, lăsă capul în piept ca un învins:

— La urma urmei, sire, încearcă și vei vedea... Eu, sire, nu mă pot împotrivi voinței regale. M-am supus cînd maiestatea ta mi-ai dat sarcina de a forma guvernul, și m-am sacrificat. Mă voi supune și acum... De altfel, sire, eu voi lipsi din țară pentru zece zile.

Regele se arată foarte mirat:

— Dar unde pleci?

— La Paris ! Franța îmi acordă recunoașterea care mi se refuză aici. Am fost numit doctor honoris causa al facultății de istorie din Paris. Așa că plec. Te rog, măria ta, binevoiește să semnezi decretul acesta.

Regele șovăia:

— Domnule profesor, nu știu ce să spun !... Să te las, să nu te las?... Fără dumneata, va fi greu !

Dar se hotărî:

— Fie ! Atîta lucru ți se cuvine. Și apoi, toată cinstea aceasta se revarsă asupra țării.

Și iscăli.

— Un lucru aș dori, totuși, sire ! zise Arghir. Ca în lipsa mea să nu se schimbe nimic.

— Nimic ! Nici o schimbare nu se va face fără voia dumitale, domnule profesor. Poți să pleci liniștit.

— Mulțumesc, sire ! Plec ! Dar să nu afle nimeni ! Dușmanii mei atîta așteaptă ! Mai bine să nu se știe că am plecat. De aceea, cred că decretul acesta nici n-ar trebui să apară în *Monitorul Oficial*... sau să apară după ce mă-ntorc...

Regele zîmbi cu bunăvoință:

— Dușmanii dumitale!... Dar dumneata nu ai numai dușmani, ci și prieteni!

— N-am, sire! În afară de maiestatea ta, n-am pe nimeni și nu cred în nimeni. Nici măcar în colegii mei de guvern, în cap cu Aureanu.

— Ce vorbești? Nu se poate!... Te plîngi de Aureanu?

— Aureanu, sire, este un om nesperios! Așa că, mai bine să nu știe nici el că am plecat. Lui o să-i spun că mă retrag undeva, la țară, ca să pregătesc niște proiecte de legi...

— Am înțeles, domnule profesor!... Voi face tot ce-mi ceri. Nimic nu se va face în lipsa dumitale și nimeni nu va afla că ai plecat! Ai cuvîntul meu de rege!

Acuma, cînd mai avea cîteva minute pînă la București, Arghir putea să-și spună că e pe deplin fericit: regele s-a ținut de cuvînt. Nimic nu s-a întîmplat în țară cît a lipsit și n-a aflat nimeni că el a plecat.

Trenul își încetini mersul. Arghir intră în compartiment, puse mîna pe pardesiu și servietă, ieși din nou pe culoar și se apropie de fereastră să cheme un hamal, cînd, fără să vrea, făcu un pas înapoi, speriat de aclamațiile uriașe care începură deodată să zguduie peronul:

— Uraaa! Trăiască domnul prim ministru Arghir!

Deși emoționat, Arghir se întreba cum de s-au adunat atîtea mii de oameni aici, de vreme ce nimeni în lume, afară de rege și coana Tinca, nu știa nici că a plecat, și cu atît mai puțin că tocmai cu trenul ăsta se va întoarce în țară. Dar și mai mare fu mirarea lui Arghir cînd îl zări pe Aureanu, cum, gras și greoi, urca treptele vagonului. Totuși, prea mare răgaz să se mire n-avu Arghir, pentru că Aureanu se și repezise drept în brațele lui, să-i acopere barba cu fierbinți sărutări:

— Frate Arghire! Bine ai venit, frate Arghir... În sfîrșit, te vedem iar printre noi!

Rar a trăit Arghir un moment atît de emoționant. Cu ochii împăienjeniți de lacrimi, îi răspunse lui Aureanu:

— Dragă, îți mulțumesc din adîncul inimii mele. Boier ai fost, boier ai rămas. Inima unui boier nu se dezminte!

— Vezi, frate Arghire ! făcu Aureanu, pe un ton de reproș. Când ți-am spus eu că n-ai încredere în mine, nu m-ai crezut. De ce să n-ai încredere în mine, frate Culaie? Îți vreau eu ție răul? Te mănînc?

Bănuiala pișcă inima lui Arghir:

— Dar ce ți-a venit, dragă Aurene? De unde știi că n-am încredere în tine?

— Păi se poate? Să spui tu regelui să n-află nimeni că pleci la Paris... și mai cu seamă să nu aflu eu, pentru că nu-s om serios? Păi cu ce nu-s serios, nene Arghire?

Politica țării își urma cursul ei normal. Regele declara la toate ocaziile că nu vrea dictatură, guvernul că nu înțelege de ce i-ar trebui dictatură, iar opoziția că se pregătește o dictatură, dar că este împotriva dictaturii. Dintre opoziționiști, cel mai neînduplecat dușman al dictaturii era Neață. Decepționat că regele Carol nu i-a încredințat lui puterea, Neață a dat jos de pe perete fotografia lui Mussolini și s-a îndreptat cu pași mari și hotărîți, spre democrație. Drepturi, pîine, libertate și jos dictatura ! — asta cerea Neață, pe care nici măcar noul titlu de mareșal nu-l putea îndupleca să fie ceva mai tolerant cu regele. Scria articole, cu multe și fine subînțelesuri, despre detronarea lui Cuza-Vodă, convoca întruniri impresionante, dacă nu prin numărul participanților, cel puțin prin violența cu care era combătută ideea de dictatură — și-l ataca în parlament, cu înverșunare, pe fostul său amic politic Costică Aureanu, pe care-l denunța opiniei publice ca fiind cea mai cinică și cea mai brutală expresie a tendințelor guvernului spre dictatură. Aureanu era duhul rău. Aureanu ducea țara la politica de unul singur. Aureanu era vinovat că partidele se pulverizează.

— Cum poate fi ministru de interne și ministru de finanțe un om atît de necinstit ca Aureanu? strigă Neață în parlamentul lui Arghir.

— De ce necinstit, domnule mareșal? întrebă Mihaescu, independentul.

— Să-mi dea domnul prim ministru procesele-verbale ale şedinţelor consiliului de miniştri din ianuarie 1921 şi-o să vă demonstrez de ce Aureanu e un om care nu are dreptul moral să stea pe o bancă ministerială.

— Dar ce a făcut Aureanu, domnule mareşal?

— A făcut pentru stat un împrumut de 32 milioane lei care, la un loc cu dobânzile se ridicau la 38 milioane lei — şi a dat în schimb bonuri de tezaur de 38 milioane franci francezi. Leul cota pe atunci 20 centime franceze. Aşa că pentru 6 400 000 franci francezi efectivi, noi am dat Franţei o poliţă de 38 milioane, adică de şase ori şi ceva mai mult.

— Şi zici că asta a făcut-o Aureanu?

— Da, Aureanu!

— Şi în ce calitate?

— Ca ministru de finanţe.

— În ce an?

— În 1921.

— Şi cine era şeful guvernului de atunci?

— Eu!

Într-o clipă, Camera uită că se împarte în guvernamentali şi opoziţie — şi se transformă într-o adunare care se strica de rîs în cea mai deplină armonie.

— Eşti irezistibil! îi strigă Rahat, subsecretarul de la interne.

— Vino mai des pe aici, să mai uităm de necazuri! îşi ridică glasul şi Atanasovici.

— Să ne trăieşti, domnule mareşal! răcni Jean Tehaş. Ai fi bun la circ!

Dar Neaţă, eroul de la Mărăşti, înfrunta vitejeşte duşmanul, cu braţele încrucişate, fără să scoată un cuvînt, pînă ce adunarea, sătulă, îi îngădui să reia cuvîntul.

— Rîdeţi, zise el, dar Aureanu rămîne un pungaş.

— Păi dacă era pungaş, de ce l-ai menţinut în guvern? întrebă Petrescu-Goleşti, ministrul agriculturii.

— Am fost silit!

— De cine?

— Nu pot s-o spun!

Aici Neaţă îşi pierdu tot hazul. Adunarea era plictisită. Desperat că ofensiva împotriva lui Aureanu a dat

greș, mareșalul se aruncă asupra primului ministru Arghir:

— Să ne spună domnul prim ministru ce sumă a plătit pentru a deveni proprietar al terenului și al casei din Sinaia? Ce sumă a plătit pentru terenul și casa din Mangalia? Ce salarii plătește persoanelor din serviciul dumisale? Ce fete de măritat are domnul profesor Arghir? Cine cu cine se logodește zilele astea în familia domnului profesor Arghir? Ce funcție importantă a făgăduit domnul profesor Arghir tinărului domn Popescu Ion dacă-i ia fata de nevastă?

Domn și îndurerat, Arghir se ridică de pe banca ministerială și răspunde:

— Domnilor deputați, nimeni nu s-a logodit cu nimeni, și nimeni nu se va logodi cu nimeni în casa mea. Nimeni n-are fete de măritat. N-am făgăduit nimic pentru că n-am cerut nimic și nu-mi dă nimeni nimic. Toată lumea știe că sînt om sărac. Domnul mareșal Neață vorbește așa cum vorbește, numai de necaz că membrii partidului său îl părăsesc și trec toți la mine.

— Nu numărul indică forța! strigă Neață. Partidul meu a cîștigat de pe urma faptului că «ritmul nou» i-a luat mulți dintre membrii lui mai vechi sau mai noi. De aceea, nu pot avea decît cuvinte de mulțumire pentru mișmașul de la guvern că a întreprins în partidul meu o adevărată operă de deparazitare. Chiar dacă aș rămîne singur, n-aș părăsi arena vieții publice pînă ce ideile și concepțiile mele ideologice n-ar triumfa pe deplin.

Ceea ce stîrnea uimirea lumii politice era faptul că în această ideologică încrucișare de spade, Traian Săpunaru, vicepreședintele partidului lui Neață, stătea deoparte și tăcea. De ce tace Traian Săpunaru? se întrebau ziarele.

Regele rîdea și-i spunea lui Săpunaru:

— Spune-le tuturor să nu te mai întrebe pe tine, ci pe Neață, de ce taci!

Și adversarii, instigați, tăbăriră pe Neață:

— De ce tace Traian Săpunaru, domnule mareșal?

Neață se zbătea și căuta răspunsuri:

— Adică ce-ați vrea dumneavoastră? Să spun că Săpunaru nu-i de acord cu mine? Vă înșelați! Săpunaru este de acord cu mine, în toate!

— Foarte frumos! îi replicau ceilalți. Dar de ce n-o spune și Săpunaru? Să ne spună și Săpunaru că este de acord cu dumneata în toate și o să te credem!

Dar Săpunaru tăcea și tăcea. Pînă ce într-o zi, Neață, continuînd să lovească în camarila de la palat, cu exemplificări din viața lui Vodă-Cuza, publică un nou articol în care povestea cum primul domnitor al Principatelor Unite, surprins noaptea de către ofițerii de gardă cu favorita lui, Maria Obranovici, s-a văzut silit să abdice. Fabula aceasta a lui Neață poate n-ar fi reținut atenția cititorilor mai mult decît celelalte, dacă n-ar fi adus un amănunt care făcea de prisos stilul voalat al autorului: Cuza-Vodă — zicea Neață, pe baza unui raport al consulului Franței la București — se sprijinea pe armată, dar armata era plătită neregulat.

Îndrăznețul atac al lui Neață stîrni în Cameră unul din acele scandaluri care marcau, de obicei, numai marile momente parlamentare din istoria fraudelor. Toți deputații, în bloc, nu-și menajară nici nervii, nici resursele de epitețe înjurioase — spre a-și arăta indignarea! Obrăznicie! Necuviință! Manifestări de senilitate!

Nu mai era o adunare de reprezentanți ai poporului care-și cîștigau cu sudoarea frunții, în pumni și palme, amarul lor jeton de prezență, ci un templu al credinței întru dinastie și tron, în care niște preoți fanatici, însuflețiți de carolingianismul cel mai curat, dansau, cu spume la gură și cu ochii holbați, în jurul unui mizerabil eretic.

Și Săpunaru? Săpunaru tăcea. În Cameră, Săpunaru nu scoase o vorbă.

Peste două zile, totuși, Traian Săpunaru explodă. Dar tocmai la Cluj, unde primea, din ordinul regelui, diploma de doctor honoris causa al universității locale.

— Monarhia, zicea el, este sinteza cea mai curată și mai desăvîrșită a organizației noastre de stat național. Numai la adăpostul monarhiei putem păzi rosturile

acestui neam de pericolul de la răsărit. De aceea, vă rog să ridicăm acest pahar și să strigăm: Trăiască regele Carol II !

În biroul lui, regele discuta cu ministrul său de justiție, Hagi, despre un caz de indisciplină de o gravitate ale cărei urmări nici nu se puteau măsura de pe acum: prințul Nicolae s-a căsătorit. Problema era de două ori delicată: mai întâi pentru că Nicolae s-a căsătorit cu o femeie care nu era de sînge regal — și după aceea, pentru că a făcut cununia fără a fi cerut consimțămîntul lui Carol care era nu numai fratele său mai mare, ci și regele său.

— Sire, spunea ministrul Hagi, actul de căsătorie poate fi anulat pe baza articolelor 11, 12 și 13 din Legea pentru actele civile ale membrilor familiei domnitoare.

— Să fie anulat imediat ! strigă Carol cu buzele vinete de mînie. Și să fie pedepsit primarul din comuna Tohani pentru că a îndrăznit să elibereze o asemenea hîrtie.

— Primarul a fost obligat să noteze în registrul stării civile că a oficiat căsătoria în mod ilegal.

— Atunci ce mai vrei, Hagiule ? făcu regele. Căsătoria e nulă de pe acum.

— Nu, sire ! Pentru a fi perfect nulă, este necesar ca și tribunalul Ilfov să dea o hotărîre în acest sens.

— Și ce mai așteaptă tribunalul ? ridică iar tonul, regele. Să dea hotărîrea și să isprăvim odată cu porcăria asta.

După o scurtă ezitare, ministrul de justiție îndrăzni :

— Sire, dar după cîte se pare, alteța sa prințul Nicolae mai stăruie să...

— Nimic ! Poate să stăruie !... Îi va trece ! Trebuie să-i treacă, fiindcă știe ce-l așteaptă !

Puțin mai înainte vorbise cu Nicolae :

— Să-ți scoți muierea aia din cap, că altminteri te rad ! Nu mai faci parte din familia regală ! Și asta știi ce înseamnă ! Pierzi tot ! Drepturi, avere, tot...

Nici nume n-o să mai ai drept să porți, decît ăla pe care o să ți-l dau eu !... Nici domiciliu ! Un vagabond ! Asta o să fii ! Un vagabond !

Nicolae, cu obrazul stors și alb ca hîrtia, ascultase tot ce i-a spus Carol, fără să scoată o vorbă — și tot fără să scoată o vorbă a ieșit din odaie. Carol își aminti scena și-i spuse lui Hagiul:

— Se va muia, Hagiule, se va muia ! Numai grăbește-te dumneata și fă chestia aia la tribunal.

După ce Hagiul plecă, se anunță Aureanu:

— Sire, istoria cu Neață s-a lămurit !

Și-i povesti cum conflictul dintre Neață și Traian Săpunaru s-a terminat după cum dictează interesele țării: Neață a trimis acum un ceas presei un comunicat prin care anunța că Traian Săpunaru, în urma actelor lui de răzvrătire, a încetat să mai facă parte din partidul poporului.

Regele, adineaori atît de supărat, începu să rîdă:

— Serios ?

— Foarte !

— Prin urmare, s-a lăsat dus, moșneagul !

— S-a lăsat sire !... Acuma, Traian e liber să se proclame el șef al partidului ! Așa că vor fi două partide ale poporului, în loc de unul.

Înainte de a răspunde, Carol scoase din sertar un carnet și-l deschise la pagina cu lista partidelor.

— Două e de două ori mai bun decît unul ! zise el.

Și trase cu creionul o linie peste cel de al treilea partid de guvernămînt.

La Cameră domnea o atmosferă înălțătoare. Crai-Voievod împlinea șaiszeci de ani — și toți reprezentanții poporului, uitînd de patimile și interesele mărunte care-i despărțeau în tabere atît de potrivnice, îl sărbătoreau. Primul ministru Arghir se ridică să aducă și el prinosul său de admirație acestui erou al Ardealului.

— Pe domnul Crai-Voievod l-am cunoscut încă de pe vremea cînd Ardealul nu era pentru foarte mulți

romîni decît un număr de cîteva sute de kilometri și am admirat lupta dumisale cavaleriească pentru drepturile poporului romînesc. După război ne-am întîlnit, și Alexandru Crai-Voievod a călcat în casa mea, situată la nu știu cîți kilometri dincolo de Gara de Nord, într-o infamă cocioabă, dată aproape de milă, unde mă hrăneam cu bucățile de slănină ale celor doi porci tăiați la Iași, uitat cu desăvîrșire de toată lumea, mîncînd și eu ceva mai bine, atunci cînd maiestatea sa regina Maria îmi trimitea cîte o cutie de conserve. Și așa a venit momentul cînd m-am găsit alături de Crai-Voievod. Autorul atîtor articole cîte s-au tipărit și se vor mai tipări în *Patria* cu iscălitură, să afle că m-am găsit alături de dumnealui, într-o tovărășie națională romînească sinceră, în credința că mă găsesc alături de un om a cărui onoare politică și națională este indiscutabilă.

Zise și vru să se așeze, dar îndată interveni deputatul independent Mihăescu:

— Sîntem cu toții mișcați de cele ce a spus primul ministru Arghir despre Crai-Voievod. Dar cu atît mai mult îmi pare rău că tocmai în aceste zile a apărut la Cluj un manual de «Istorie a romînilor» în care se afirmă că în primăvara anului 1917, cînd ne aflam în plin război cu Germania și Austro-Ungaria, cîțiva romîni, priteeni ai dușmanilor noștri austro-ungari și germani, printre care și domnul Alexandru Crai-Voievod, de acord cu contele Czernin, pe atunci ministru de externe al Austro-Ungariei, făuriseră planul de detronare a regelui Ferdinand și de anexare a Romîniei la monarhia habsburgică.

Toată adunarea, indignată, începu să strige:

— Rușine! Cine-i autorul?

— Părintele Lupaș! răspunse Mihăescu.

— A! Popa Lupaș! Omul lui Neață... Escrocul de la Sănătate!... Popa Seringă!

Mihăescu făcu gesturi desperate ca lumea să tacă:

— Lăsați-l, domnilor, în pace pe Popa Lupaș! De la el ne putem aștepta la orice... Chestia importantă e alta: cine a dat voie să apară acum o lună această broșură?

— Cine? Cine?

Mihăescu se întoarce către Arghir și-l arată cu degetul:

— Domnul prim ministru Arghir, ministrul instrucției publice.

— Nu se poate ! Nu se poate !

— Ba se poate ! strigă Mihăescu. Întrebați-l și pe domnul prim ministru Arghir cum sună decizia scrisă de domnia-sa pe manuscrisul popii Lupaș: « Cu aprobarea oficială » !... Este?... Ați văzut?... Și acum domnul prim ministru ne vorbește de onoarea perfectă, politică și națională, a lui Crai-Voievod.

Prudent, președintele Camerei sună iute din clopoțel:

— Declar discuția închisă !

Lui Arghir nu-i mai rămînea de făcut altceva decît să ridă laolaltă cu ceilalți. Și rîse pînă la ușa, unde se întunecă brusc: în îmbulzeală îl zărise pe doctorul Mihăescu schimbînd cîteva cuvinte, în fugă, cu Aureanu, pe obrazul căruia se întinsese un rîjet drăcesc. Inima lui Arghir zvîcni și încetă cîteva clipe să bată. Ilustrul profesor se sufoca. Aureanu !... Iar Aureanu... Mereu Aureanu !...

Trist, furios, speriat, Arghir puse piciorul pe scara mașinii, dar o mîină îi apucă brațul:

— Stai, Culaie ! Merg și eu !

Arghir se mai însenină. Cață ! Prietenul lui de zile grele.

— Urcă, dragă !

În mașină, Cață îl strînse cu dragoste de braț pe Arghir:

— Culăiță dragă, îți mulțumesc pentru Tase al meu. Nici n-ai idee ce fericit e de cînd i-ai dat catedra la Iași !

Arghir era mulțumit că prietenul lui Cață e om de omenie și știe să fie, cînd trebuie, recunoscător. Cred și eu !... Știe Cață de ce-mi mulțumește !... Numai eu, cu autoritatea mea, l-am putut impune pe fecioru-său la facultatea de drept de la Iași, prin decret, peste capul tuturor profesorilor care țipau că Tase e un derbêdeu și că numirea lui este ilegală, pentru că s-a făcut fără nici un fel de examen. Examene ! Atîta-i

mai lipsea lui Tase: examene ! Dacă ar fi să dea examen, ar ajunge profesor universitar cînd ar da plopul mere ! Cum, dar, să nu fie fericit Tase !

— Fii serios, Cață ! îi răspunse Arghir, amicului său. Am făcut și eu ce am putut. Era de datoria mea !... Dacă...

Dar Cață și sărise la alt subiect:

— Ai auzit, Culaie? Vine Titulescu în țară. L-a chemat regele !

Arghir își adună cu greu cuvintele să-l întrebe pe Cață:

— Titulescu?... Regele?... Ești sigur?

— Absolut sigur ! Urlă tot orașul ! Jidanii au scos dija ediții speciale !

Însuși Arghir se mira de unde ia atîta putere să rabde toate loviturile soartei. De ce este regele nemulțumit de mine? se întreba el. Cînd, cum, cu ce l-am putut nemulțumi? Tot ce mi-a cerut, am făcut ! Am numit miniștri, am scos miniștri, am tăiat bugete, am mărit bugete, am acceptat decrete, am anulat decrete... tot ! Atunci, ce mai vrea regele? Ce mai poate vrea el, cînd marile probleme de stat au fost ori sînt pe cale a fi rezolvate? Comuniștii sînt urmăriți și închiși... oamenii lui Cață și Aureliu sînt manevrați în așa fel încît să nici nu poată fi vorba de vreo împăcare între ei... dreptul de întrunire în zi de duminică a fost complet suprimat, pentru că duminica oamenii trebuie să se ducă la biserică, nu să facă politică... De ce, dar, e supărat regele pe mine? Ce i-am făcut? Cu ce i-am ieșit din cuvînt, ca să-l fi putut supăra? Cîte n-am făcut numai în ultima săptămînă, ca să nu-l supăr? Mi-a cerut să votez legea consiliului economic, am votat-o ! Mi-a dat o lege a subsecretariatului aviației, am acceptat-o ! M-a pus să iscălesc o lege a decorațiilor, am iscălit-o ! M-a poftit să dau declarații în presă că toate grevele și lockouturile din industrii sînt provocări bolșevice... am dat... Tot ce mi-a spus să fac, am făcut. Atunci ce mai vrea regele? Ce-mi poate reproșa mie? Că în țară domnește anarhia? Dar care-i vina mea? Eu nu sînt ministru de interne. Ministru de interne e Aureanu, nu eu. Eu nu sînt decît prim

ministru și ministru al instrucției publice. Și în calitatea aceasta, eu nu vreau să mă bag în treburile altora. Eu am un principiu: fiecare să-și facă datoria, la locul în care a fost pus. Așa m-am și înțeles cu Aureanu... Fiecare la locul lui... «Ce să faci, coane Arghire, pe la interne? mi-a zis Aureanu. Circulația pe străzi?... Dumneata ești prim ministru al țării!... Nici nu-i de obrazul dumitale să-l faci pe vardistul!» Și mi-a închis în nas ușa de la intrare. Să răspundă, prin urmare, Aureanu... Aureanu e de vină că legionarii cutreieră satele și orașele, liberi, ca-n țara lui Cremene și că Zdrelea umblă prin sate să pupe boii pe frunte, să binecuvînteze mîncărurile de post și să înjure guvernul!... Numai Aureanu!... Nu eu! Eu am conștiința împăcată. Atunci ce vrea regele cu mine? Că încasările merg prost și că nu pot fi plătiți ofițerii? Dar ce sînt eu? Ministru de finanțe? Eu la finanțe nici nu mă pricep. Ministru de finanțe e Aureanu. Și Aureanu mi-a zis: «Coane Arghire, ce-ți trebuie? Alte griji n-ai decît să-ți atîrni o darabană de gît și să-mi umbli din casă în casă să-i sperii pe birnici? Nu uita, coane Arghire, că dumneata ești făcut să fii profesor, nu perceptor! Și pe deasupra mai ești și prim ministru! Nu șade frumos!»... Și mi-a închis în nas ușa ministerului de finanțe!... Atunci, de ce se leagă opoziția numai de mine? La cel mai mic fleac, sar toți pe mine: Arghir!... Să răspundă Arghir! Așa vor: să răspund eu, nu Aureanu! Eu să răspund de ce s-au adunat sute de milioane pe timbrul de aviație și de ce singura noastră fabrică de avioane a trebuit să fie, totuși, închisă! De ce legea conversiunii a fost ticluită de Aureanu așa, încît cei ajutați de stat să fie numai proprietarii de moșii! De ce s-a înființat o lege a timbrului pe pîine, care dă pretext brutarilor să scumpească pîinea cu 40%! De ce s-au redus alocațiile de chirie și s-au desființat alocațiile de scumpete la ceferiști, ca să li se scumpească viața cu 40 — 50%! De ce s-au făcut noi concedieri la Arsenalul Armatei, la Pirotehnie, la fabricile metalurgice, la bănci! De ce s-au pus taxe școlare la diplome, la certificatele primare, la reînscrieri, la repetenți, la corigenți! De ce funcționarii publici și particulari

au fost loviți cu impozite atât de grele, încît au început să demonstreze pe străzi și să strige: « Jos impozitele » ! pentru ca armata să fie silită să tragă în ei !... Dar la cîte nu mă somează opoziția să-i răspund eu, nu Aureanu !... Eu, care nu sînt în această țară decît numai prim ministru !... Și acuma, și regele !... E supărat !... De ce ?... Cu ce i-am greșit... și ce are de gînd ? Iar un guvern de coaliție ? Cu cine ? Și pentru ce ? Numai așa, ca să mă umilească pe mine, profesorul Arghir, care și-a sacrificat munca și liniștea spre a-l putea servi pe regele său ?

— Chiriță ! Oprește !

Și, uitînd că-l are pe Cață alături de el, Arghir, cu fruntea roșie, ca pîrlită de soare, sări din mașină :

— Chiriță ! Du-te la prezidenție !... Ești liber ! Eu merg acasă pe jos ! Nu mai sînt prim ministru !

Dar ceea ce profesorul Arghir știa că trebuie să se întîmple, se întîmplă. Peste o oră, Puiu veni la el, speriat :

— Domnule prim ministru, se poate ?

— Dragă domnule Puiu, răspunse Arghir, trist, vezi că se poate !... Regele nu mai are nevoie de mine !

— De unde știți, domnule prim ministru ?

— Aud că Titulescu se află iar pe aici !

— Și vă temeți de Titulescu ?

— Nu mă tem de nimeni. Nici de Parlament, nici de țară, nici de colegii mei din guvern, nici de Titulescu ! Mă tem numai de o hotărîre tinerească, prea grăbită, de aiurea !

— Înțeleg, domnule prim ministru ! Dar regele cred că nici nu se gîndește !

— Crezi, domnule Puiu, dar nu ești sigur ! Și asta mă supără : nesiguranța. Dacă aș fi silit să plec, aș avea aerul că am fost dat afară. Pe cînd dacă aș fi lăsat să-mi fac legislația întreagă de patru ani, aș face eu singur loc unui guvern de alegeri, compus din magistrați.

— Dar veți fi lăsat, domnule prim ministru !

— Crezi ?

— Sînt sigur !

Arghir strînse cu multă căldură mîna lui Puiu. Acuma era liniștit.

Numai că lui Arghir nu-i era sortit să se bucure prea mult timp de liniște. Seara, la masă, primi de la Deleanu-Adjud un telefon:

— Domnule profesor, mari demonstrații în fața palatului.

— Cine?

— Studenții.

— Ai cui? Ai lui Cață?

— Ba nu! Ai lui Cziucziewicz!...

— Și ce vor?

— Strigă într-una: Trăiască regele! Jos guvernul Arghir!

Arghir, scos din sărite, răcni:

— Și poliția ce face?

— Nu poate face nimic, domnule profesor! Ordin să nu ne atingem de ei!

— Ordin? Cine a dat un asemenea ordin?

— Regele, domnule profesor!

Lui Arghir mai-mai să-i scape receptorul din mână:

— Prostii!

— Nu-i nici o prostie! În momentul acesta, regele a primit în audiență o delegație a studenților.

Acel sfert de oră cât i-a trebuit să se îmbrace, să se urce în mașină și să străbată drumul pînă la palat, i s-a părut lui Arghir o mie de ani. Era nerăbdător să se explice o dată pentru totdeauna cu regele, pentru că el nu mai poate continua să guverneze mereu cu teama în suflet.

Regele îl primi îndată:

— Domnule profesor! Ce mai faci?... Ce idee fericită să vii la ora asta!... Șezi!

Lui Arghir îi veniră lacrimile în ochi — de rușine și bucurie. Voioșia cu care-l primea regele îi risipea, dintr-o dată, amărăciunea, dar îi umplea sufletul de remușcări. Cum s-a putut el îndoi un singur moment de dragostea regelui?

— Sire! zîmbi el, jenat. Să-ți spun cinstit: credeam că am pierdut încrederea măriei tale!

— Încrederea mea în dumneata, profesorul meu? făcu regele, uimit. De unde și pînă unde?...

— Titulescu, sire!... Aud că măria ta l-ai chemat!

— Eu? Niciodată! Eu nu l-am chemat! A venit singur! Bineînțeles, dacă-mi va cere audiență, îl primesc. În definitiv e ministrul nostru la Londra, nu?... Dar numai dacă mi-o va cere el. Eu n-o să-l chem!

— Mulțumesc, sire! Asta am vrut să știu! Și încă o nedumerire: studenții! Mi s-a spus că ai primit în audiență pe studenții care au demonstrat împotriva mea!

Regele se arată și mai mirat:

— Și asta, te supără? Dar chestia e simplă! Când am auzit că băieții îndrăznesc să te insulte, i-am chemat să-i trag de urechi, ca altă dată să nu se mai atingă de profesorul nostru, al tuturor!

Explicația era atât de firească, încât Arghir își dădu seama câtă dreptate are coana Tinca să-i spună că-i prost. Da! E un prost și jumătate. Firește că așa s-au întâmplat lucrurile! Ce alta putea face regele decât să cheme la el secăturile alea care demonstrau în fața palatului — și să le spună să se astîmpere, pentru că dacă-l atacă pe primul ministru Arghir, atacă însăși coroana.

— Sire, făcu Arghir umil, îți cer iertare! Am crezut că umilul servitor al măriei tale a devenit un om de prisos!

Cu un zîmbet care încălzi inima lui Arghir, regele îi răspunse:

— Altă dată, să nu mai crezi. Te rog!... Mai bine să vorbim despre altceva! Cum îți place rebeliunea de la Stîna Sonfalău?

Pe Arghir, afacerea îl interesa prea puțin, pentru că nu era de resortul prezidenției de consiliu și al ministerului instrucției publice. Dar din întâmplare aflase azi după amiază, de la Mărunțelu, că acum un an, comuna Stîna Sonfalău de lângă Satu-Mare a primit prin reforma agrară o pădure de aproape două sute de jugăre, de unde locuitorii își puteau procura lemne de foc și lemne de construcție. Dar, de curînd, ministrul Petrescu-Golești a făcut așa, ca fostul proprietar să fie repus în drepturile lui. Țăranii s-au răscolat și jandarmii au tras.

— Acuma s-au liniștit, sire! răspunse Arghir. Au căzut numai doi, dar o să le fie de-ajuns pentru o mie de ani. Așa s-ar liniști și legionarii lui Cziucziewicz.

— A propos ! Ce e cu « Frăția de cruce », domnule profesor ? Este adevărat că ministrul dumitale de război a luat conducerea onorifică a « Frăției de cruce » din Ardeal — și că ar lucra mîna-n mîna cu « garda » ?

— Nu-i adevărat, sire ! Generalul Bălăceanu-Grivița mi-e prieten, așa că sînt bine informat. « Frăția de cruce » n-are nici o legătură cu garda, ci cu amicul meu Cață, cu care lucrează în cea mai bună înțelegere. Vezi, dar, măria ta, că nici vorbă nu poate fi de vreo conlucrare cu Aureliu Cziuczewicz !

— Nici să nu fie !

— Nu va fi, sire !

— Am toată încrederea !... A ! Bine că mi-am adus aminte ! A fost la mine azi doctorul Bratu să protesteze că l-ai internat la balamuc pe un profesor de matematică Agopian ! Ce s-a întîmplat ?

— A fost obraznic, sire ! Fiîndcă l-am scos din motive de economie de la catedra lui de la Grădiște, s-a dus peste tot să se plîngă. L-am arestat și l-am internat la ospiciu. Așa trebuie să facem cu toți cei care atacă instituțiile sacre ale statului în frunte cu tronul !

Pățania lui Agopian îl amuză mult pe rege :

— Și cînd ai de gînd să-i dai drumul ?

— Să se învețe mai întîi să fie cuviincios, și apoi vom vedea !

Cîteva clipe, destul de lungi, regele își ținu privirea ațintită înspre fereastră, apoi întoarse brusc capul spre Arghir :

— Și ce se face cu salariile ofițerilor, domnule profesor ?

Întrebarea îl descumpăni cu totul pe Arghir, care numai la asta nu se aștepta : ca regele să-l întrebe tocmai pe el ce este cu salariile ofițerilor, cînd el nu-i nici ministru de finanțe, nici ministru de război.

— Sire, răspunse el pe un ton de om necăjit. După cîte aud, situația nu este atît de gravă. Aureanu lucrează la un proiect care va soluționa problema în cel mai scurt timp posibil !

— Mmm... da ! făcu regele pe gînduri. Bine !...

Apoi, deodată înviorat, luă de pe masă o cutiuță și i-o întinse lui Arghir :

— Era cît pe ce să uit ! Asta te așteaptă de azi dimineață !

Arghir deschise cutiuța și-l podidiră lacrimile: era medalia aviației.

— Sire ! Vă mulțumesc ! Vă mulțumesc !

Regele îi strînse mîna mai călduros ca niciodată:

— S-o porți sănătos și spor la muncă, domnule profesor !

Catastrofa se abătu a doua zi peste capul lui Arghir, după legea de neclintit a tuturor nenorocirilor: pe neașteptate. Regele convocase urgent pe toți miniștrii în consiliu — și le vorbi grav:

— Domnilor, aflu că pînă în acest moment nu s-a rezolvat plata ofițerilor. Mi se spune că pe alocuri ofițerii primesc cîte douăzeci pînă la patruzeci lei în contul salariilor. Ce facem ?

— Sînt numai una sută șaizeci de milioane neplătite ! zise Aureanu.

— Ba nu-i așa ! îl contrazise ministrul de război. Sînt peste cinci sute de milioane. Nu e plătită nici armata, nici poliția !

Regele ridică glasul:

— Este nepermis, domnilor ! Prima noastră grijă trebuie să fie armata — în special ofițerii. Vă dau un termen de opt zile. În opt zile problema aceasta să fie scoasă de pe rol. Vreau ca nici să nu mai aud despre ea.

— Sire ! făcu Arghir. Deși chestiunea nu mă privește, m-am gîndit mult la ea și aș avea un proiect care ar aduce bani mulți în casieria statului.

Toți ceilalți miniștri se uitară nedumeriți unul la altul. Singurul care rămînea serios era regele.

— Te ascultăm, domnule profesor !

Arghir, cu o hîrtie în fața lui, vorbi:

— În primul rînd, institui un monopol pe rechizițiile școlare și pe lumînări. Creez apoi ferme școlare, întemeiez muzee în toate satele, cultiv terenuri goale cu zarzavaturi...

Fiecare își ascunse fața, unul în batistă, altul în hîrtille de pe masă, altul de-a dreptul în servietă. Regele, însă, rămînea serios:

— Interesant, domnule profesor, dar nu văd banii!

— Imediat, sire! Înlătur pe funcționarii de prisos, închid teatrele, închid cinematografele, interzic importul și vânzarea jucăriilor...

— Da, domnule profesor! zise regele, blînd. Dar nu văd de unde luăm bani pentru ofițeri!

— Vor fi, sire! Emitem o monedă aur!

Aureanu nu se mai putu stăpîni și începu să rîdă acru:

— Dar de unde luăm aur?

Arghir îi replică fulgerător:

— Rechiziționăm toate obiectele în aur!

De data aceasta, își pierdu și regele gravitatea:

— Domnule profesor, proiectul dumitale e excellent!... Dar noi trebuie să achităm pe ofițeri pînă în opt zile!

— Îmi dai voie, sire! răspunse Arghir, care nu mai putea fi reținut. Am un proiect și pentru fisc. Cine nu-și achită impozitele, nu are drept la nici un serviciu din partea statului.

— De pildă? rînji Aureanu.

— Dacă ți se aprinde casa, pompierii să nu se miște pînă ce nu le vei arăta chitanța de la percepție! Dacă te calcă hoții, poliția să nu-ți sară în ajutor, pînă ce...

— Am înțeles! îl întrerupse regele, nervos. Domnule prim ministru!... Dacă ești bun...

Și ridicîndu-se de la masă, regele se îndreptă iute spre camera de alături, urmat de Arghir.

Aici, singuri, unul în fața celuilalt, se priviră amîndoi, la fel de sfioși. Fiecare avea să spună cîte ceva, dar nu știa cum să înceapă. Cel mai jenat părea Carol.

— Domnule profesor, începu el, te rog să mă ierți... n-am avut niciodată de gînd... crede-mă...

O sudoare rece ca gheața inundă fruntea lui Arghir. Momentul era îngrozitor. Intrigile au învins: el, singurul om devotat dinastiei și tronului, este azvîrlit la gunoi, tocmai cînd venea cu soluția salvării. Dar nemernicii care-l sapă își fac iluzii. Arghir nu se lasă.

Arghir va lupta să deschidă ochii regelui, care este înșelat.

— Măria ta ! zise el, cu glasul lui trist de zile mari.

Ți s-a părut vreodată că am vreo ambiție?

— Nu ! Niciodată, domnule profesor !

— Ți s-a părut, măria ta, că ocup un loc fără merit?

— Niciodată !

— Ai crezut poate că sînt victima unei vanități bolnăvicioase?

— N-am avut cînd s-o cred, domnule profesor !

— Sau poate ți s-a părut, măria ta, că sînt invidios?

— Invidios, dumneata?... De ce?... Dimpotrivă !

— Ți-ai dat seama, măria ta, că am respectat totdeauna voința ta?

— Da ! Și-ți sînt recunoscător !

— Atunci, lucrurile sînt limpezi, sire? Voi continua să-mi fac datoria ca prim sfetnic al tronului !

— Nu, nu, nu ! făcu regele, care vedea speriat că menajamentele nu vor face decît să întărească rezistența lui Arghir. Nu m-ai înțeles, domnule profesor !... Situația noastră economică e mizerabilă. Singura speranță este într-un mare împrumut extern. Bancherii străini vor să ne ajute dar cu o condiție: să le dau un guvern tare.

— Așadar, sire...

— Da ! făcu regele, cu un aer profund dezolat. Prețuiesc pe profesorul meu Arghir mai mult ca pe oricine, dar îmi trebuie un serios guvern de concentrare. Aș fi vrut un guvern de concentrare mai mare. Mă voi mulțumi cu unul mai mic...

Arghir asculta și la fiecare cuvînt simțea că se cufundă din ce în ce mai mult în întuneric. Prin urmare, totul s-a sfîrșit. Nu mai e dictator al țării !... Atîta vedea el înaintea lui: un NU mare, care se deschide deasupra unui abis, în fundul căruia mii de lighioane stau să-l înghită. Lupta devenea inutilă !... Țîlharii au fost mai tari decît el.

— Sire ! făcu Arghir, cu un glas stins, de om care-și trăiește ultimele lui clipe. În acest caz, trebuie să-mi dau demisia, nu ?

— Trebuie, domnule profesor ! Ești patriot, cel mai mare patriot al țării și înțelegi situația mai bine ca oricare altul.

Fără să mai răspundă, Arghir își scrise, în grabă, pe colțul mesei de lucru a regelui, demisia și o întinse regelui.

— Poftim, sire ! zise el patetic. Cu actul acesta, martiriul meu s-a încheiat !

Regele se apropie de el și-l sărută :

— Domnule profesor, dumneata ai fost și rămâi singurul om în care pot să mă încred !... Dar nu pentru asta te-am rugat să vii cu mine aici, ci pentru cu totul altceva !... O mică surpriză ! Ahmed Zogu, regele Albaniei, mă roagă să-ți comunic că ți-a dăruit un teren la Santi Quaranta de pe domeniile lui !... Uite și actele !

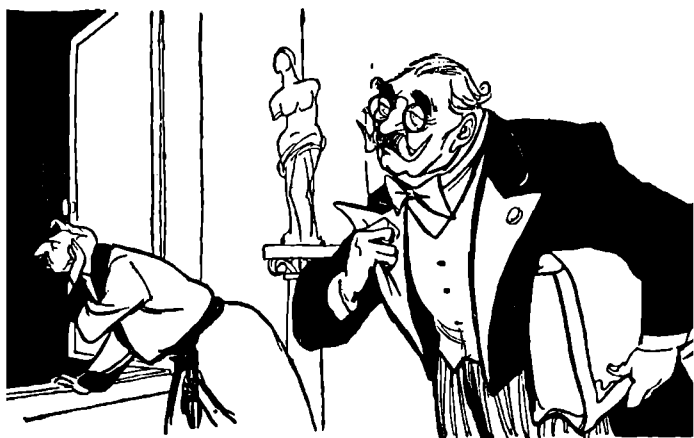
La ieșire, ziariștii îl asaltară pe Arghir :

— Este adevărat că demisionați, domnule prim ministru ?

— Da !

— De ce, domnule prim ministru ?

— Pentru că sînt împotriva unui împrumut extern.

X

Deși abia la primii lui pași, noul an 1933 era foarte neastîmpărat și gălăgios. În Germania, Hitler fusese numit cancelar și aici, Traian Săpunaru, nerăbdător să se vadă cît mai degrabă fűhrer și el, ardea ca o torță totalitară, din care țîșneau scînteile diverselor formule dinamice: «nație dominantă», «prerogativele sîngelui», «democrația judeo-masonă», «minoritarii»... Scria, ținea întruniri, făcea declarații și împrósca lumea cu amenințări în dreapta și în stînga:

— Am să guvernez în curînd! Am să institui o tiranie sîngeroasă, cum n-a mai cunoscut omenirea. Țara nu merită mai mult. N-am să dau voie nimănui, nici să scrie, nici să citească. Eu... și șaptezeci de prefecti!... Atît!... Las' că le arăt eu, lor!... Trebuie

un om care, în numele unui comandament, să ştie să facă apel la ţară, ca s-o salveze ! O voi salva !

Partidul lui Traian nu creştea. Nimeni nu vedea ce şanse ar putea avea Traian Săpunaru să ajungă duce ori fűhrer. Dar Traian Săpunaru vedea. Şi în clarviziunea lui, lupta să găsească imagini care să sugereze poporului că el este anume făcut să fie dictator :

— M-am născut cu pumnii strînşi ! striga el pe la toate răspîntiile.

— Ba te-ai născut cu mîna întinsă ! îi răspundeau adversarii.

Traian, însă, îşi urma vechea lui tactică : se făcea că n-aude şi alerga după o nouă figură de stil, prin care să vestească triumful dictaturii integrale şi moartea democraţiei. Era o întreprindere grea, pentru că şi concurenţa era mare. Drumul era presărat la tot pasul de duci şi de fűhreri în faşă care strigau şi ei, cu acelaşi entuziasm desperat, ca şi Traian Săpunaru, credinţa în victoria lor personală şi în moartea democraţiei. La zarva legiunilor de mîntuitori se adăugau accentele ascuţite ale presei lui Naie Naie, Stănică Popescu, ori Serafim Mărunţelu care, odată cu un neîntrerupt imn de slavă închinat lui Hitler şi Mussolini, îşi sleia puterile într-un nesfîrşit denunţ împotriva bolşevicilor şi a « minoritarilor ». Iar pentru că se părea că mai lipseşte ceva, interveneau şi poliţia şi siguranţa, care dădeau alarma că au descoperit peste tot butoaie de cerneală simpatcă, baloturi de fotografii de pe documente militare secrete şi nesfîrşite coloane de spioni bolşevici înarmaţi. Spioni peste tot : la poştă, la căile ferate, la ministere, prin cafenele, pe stradă, în tramvaie. Primejdia trebuia stăvilită îndată. Ca să poată face faţă nevoilor, organele de ordine şi siguranţă amenajară la Jilava noi dormitoare şi porniră să le umple cu cei care se ştia că fac parte din Blocul Muncitoresc-Ţărănesc, din Uniunea Tineretului Comunist, din Birourile juridice comuniste, din Comitetul pentru organizarea şomerilor, din Comitetul central de acţiune al ceferiştilor — în sfîrşit din toate asociaţiile şi organizaţiile comuniste. Cum, însă, problemele de ordine erau prea complicate, poliţia şi siguranţa făceau apel,

pe de o parte la studenții lui Cață, iar pe de altă parte, la studenții lui Aureliu. Acești auxiliari indispensabili ai ministerului de interne, după ce-și administrau reciproc legiuita bătaie, porneau, în direcții opuse, dar în scopuri comune, să scarmene lumea pe străzi, să spargă vitrine, să jefuiască dughene, să dărîme case din temelii, să dea foc sinagogilor, să oficieze tedeumuri și parastase pe la biserici, să-și sfințească ciomegele cu crucea încîrligată pe măciulie, să cînte « Trăiască regele » — și să-l prevină pe rege că-l paște nenorocirea: « Maiestate, ia seama de coroană, să nu ți-o ia vrăjmașii. Ia seama bine, că altfel o pierzi ! »

Regele, prudent, își îndesa mai bine coroana pe cap și-și vedea, sînguincios, mai departe, de restaurație. Restaurația îl pasiona tot mai mult. Era o muncă plăcută și utilă. Mai toate fabricile de zahăr trecuseră în mîinile lui. Mai toate fabricile de postav trecuseră în mîinile lui. O parte din acțiunile industriilor metalurgice trecuseră în mîinile lui... Restaurația mergea bine... Și de cînd societatea americană de telefoane i-a dăruit, o dată cu un pachet de acțiuni, un telefon turnat în aur masiv, regele ar fi putut să jure că restaurația mergea și mai bine. Era superstițios și credea în cadouri. Într-o zi, cînd ridică receptorul s-o cheme pe Tilda, rămase cu ochii țintă pe aparatul acesta de aur american și un nume în litere uriașe de foc îi străfulgeră mintea: California ! Asta era: California. Îndată îl chemă pe prietenul lui sigur, generalul Mateescu:

— Mateescule dragă, eu nu pot să las să-mi zacă dolarii și lirele străine prin băncile europene... Îți voi încredința o misiune culturală mai largă în Statele Unite... Plasează-mi toți banii acolo...

— La bănci ?

— Nu ! Îmi cumperi pămînturi, fabrici, păduri, case... Tot ce rentează !

De atunci, regele, cum agonisea un ban-doi, nu-l mai băga în pușculiță, ci-l trimitea peste ocean, spre binele restaurației.

Tot spre binele restaurației, regele Carol se ocupa mult de operele de artă. În palatul de pe Calea Victoriei din capitală, ca și în palatul Peleş de la Sinaia,

a găsit tablouri de Rubens, de Leonardo da Vinci, de El Greco — toate autentice. I-au plăcut. Îi plăcea tot ce era autentic.

— Puiule, i-a spus el secretarului său, vezi ca România să fie invitată la toate expozițiile internaționale de artă din străinătate. Vreau ca țara mea să nu rămână în urma celorlalte...

Țara nu rămânea în urmă. Invitațiile sosiră și tablourile fură expediate în străinătate. Peste câțiva timp, tablourile nu numai că reveniră toate în țară, dar arătau parcă mai noi decât înainte. Mai târziu, s-a aflat: plecaseră autentice, și reveniseră în copie. Originalele fuseseră puse la loc bun, în străinătate.

Tot spre binele restaurației, Carol creează o instituție în fața căreia nu era om simțitor să nu i se moaie ochii de duioșie: dragostea ce o nutrea pentru fiu-său, voievodul Mihai. Voievodul Mihai era dovada vie a spiritului democratic al regelui. I-a făcut lui Mihai o școală liceală într-o cameră a palatului regal, și i-a dat doisprezece colegi din toate clasele sociale: copii de medici, funcționari, ofițeri.

— Vreau să asigur țării un rege democratic! zicea regele. Am poruncit elevilor să nu mi-l menajeze pe Mihai pentru că ar fi voievod și fiu de rege. La nevoie ar putea să-i tragă și o palmă.

Un astfel de rege, care mergea cu democrația până la ultimele ei limite, nu putea fi decât un dușman al dictaturii.

— Sînt contra dictaturii. Am venit ca rege constituțional, pe baza constituției și înțeleg să fiu un rege constituțional și parlamentar.

Și ca rege constituțional, nu uita să se refere în toate împrejurările la constituție. Cu nouă luni în urmă, cînd a trebuit să se despartă de iubitul său profesor Arghir, l-a chemat pe Dacu să se consulte cu el.

— Domnule Dacu, îmi trebuie un guvern de alegeri. Pe cine propui?

— Partidul național-țărănist, sire! răspunse Dacu neobișnuit de prompt.

— E în regulă! răspunse, la fel de prompt, Carol. Te însărcinez cu formarea guvernului.

— Nu se poate, sire ! N-ar fi constituțional, pentru că eu sînt un simplu particular și nicidecum șeful partidului național-țărănist. Președintele național-țărăniștilor e Jugănaru !

— Ei și? zise regele. Parcă cine te împiedică să revii în fruntea partidului?... Reia-ți șefia și ne punem îndată la zi cu constituția !

— Fără îndoială, sire ! Dar sănătatea mea e încă șubredă !

— Vom avea grijă, domnule Dacu, să te menajăm. Oricum intrăm în vacanță.

— Sire, în politică nu există vacanță. Și apoi, trebuie să-mi îngrijesc via mea de la Bădăcin !

Regele vedea că este inutil să mai insiste. Cele ce i-a spus Crai-Voievod cu o zi mai înainte se confirmau: Dacu, deși moare după putere, n-ar primi să facă guvernul decît numai în cazul cînd ar fi sigur că regele nu-l va concedia peste o lună-două, ci-l va lăsa să lucreze în pace măcar doi-trei ani. Tot ce spune el, că n-ar fi decît un simplu particular, că-i bolnav, că trebuie să-și vadă de vie, sînt pretexte copilărești care ascund motivul real: el vrea garanția regală și vrea să-l silească pe rege să i-o ofere. Dar tocmai pentru că Dacu vrea să-l silească, regele nu vrea să i-o dea.

— Regret ! zise regele, care se bucura că-i poate arăta acestui încăpățînat că există un încăpățînat și mai mare și mai tare decît el. Și eu care credeam că a sosit vremea să-ți reiei activitatea politică ! Sînt sincer dezolat că trebuie să renunț la dumneata.

Și l-a chemat pe Crai-Voievod. În principiu chestia părea din nou neconstituțională, pentru că nici Crai-Voievod nu era președintele național-țărăniștilor. În conștiința lui, însă, regele era perfect împăcat cu constituția — pentru că lucrurile erau mult mai puțin complicate decît s-ar fi putut crede. Crai-Voievod ținea la vechea lui filozofie politică: fără pertractări și fără ezitări. « Mai întîi puterea, zicea el, și apoi vom vedea ». De aceea, el era dispus să primească puterea oricînd și oricum, fără nici o garanție regală. Pe cînd Jugănaru, președintele partidului național-țărănist, se găsea exact la mijlocul drumului dintre Crai-Voievod

și Dacu: era pentru putere, în orice condiții și fără nici o garanție regală, dar dacă cineva trebuie să se compromită pentru o guvernare de patru-cinci săptămâni, preferă ca acela să nu fie el, ci Crai-Voievod.

Totuși, dacă numirea lui Crai-Voievod nu era constituțională, recomandările pe care i le-a făcut regele pentru alegeri erau mai mult decât constituționale:

— Vreau alegeri imparțiale. Mă-nțelegi? Imparțiale!

— Sire! Imparțiale! Tot ce poate fi mai imparțial.

Au căzut morți și răniți o grămadă, dar alegerile au fost imparțiale. Toți s-au ales cu mandate: guvernul a luat trei sferturi din scaune, iar restul a fost distribuit, imparțial, între celelalte unsprezece partide în luptă. Un singur om politic mai important a rămas pe dinafară: Arghir.

— De ce ai făcut asta, domnule Crai-Voievod? îl întreabă regele, rîzînd, pe primul ministru.

— Tocmai de aia, sire! rîse Crai-Voievod. Ca să mai rîdem nițel.

Firește că Arghir a năvălit îndată la rege:

— Sire, votul universal este o rușine!

La acestea, regele-i răspunse trist:

— Vezi? Nu ți-am spus?

Arghir trebui să se încline încă o dată în fața înțelepciunii suveranului său:

— Sire, ați avut dreptate!

Apoi, revoltat, alergă la primăria sectorului I galben și răcni la primar:

— Domnule, îmi dau demisia din demnitatea de consilier comunal!

— De ce, domnule profesor? întreabă primarul uluit.

— Pentru că aici, la dumneavoastră, se face prea multă politică!

După ce parlamentul se constituie, Crai-Voievod se prezintă la rege:

— Sire, mi-am îndeplinit misiunea și am venit să-mi depun mandatul.

— Stai! Să vedem mai întîi cum stăm cu constituția. Acum avem, carevasăzică, un parlament cu

majoritate național-țărănistă. Ceea ce după constituție, implică un guvern național-țărănist... Ce face Dacu? Vrea sau nu vrea să vină în fruntea guvernului?

— Nu vrea, sire!... Se teme! Continuă să vrea garanții constituționale!

— Atunci fă tot dumneata noul guvern!

Astfel, Crai-Voievod se văzu, pentru a doua oară prim ministru.

— Prim ministru pentru sezonul de vară! îl tachină adversarul său politic, doctorul Bratu.

— Nu-i lege! îi răspunse Crai-Voievod. Depinde cine stă la guvern.

Și se strădui să facă din guvernul lui de vacanță, un guvern foarte activ, pe cât îi permitea constituția. A închis parlamentul, ca să nu se mai poată discuta despre o nouă lege a conversiunii și în genere despre nici o lege a conversiunii. A organizat banchete pe la restaurantul Luzana. A trimis circulări organelor administrative să se poarte civilizată cu cetățenii. A organizat congrese studențești care începeau și sfârșeau cu asasinate și devastări. Dar înainte de orice, a avut grijă de popor: a decretat printr-o nouă curbă de sacrificiu o nouă reducere a salariilor cu 60—70%; a pus la dosar, pentru o studiere atentă, în lunile de iarnă, la gura sobei, plîngerile miilor de muncitori rămași pe drumuri, sau cu salariile neplătite, la Reșița, Baia Nouă, Valea Jiului, ca și plîngerile muncitorilor pensionari de la Reșița, Anina, Dognacea, Sasca, Moldova Nouă și a pus să fie urmăriți și arestați toți conducătorii comuniști ai muncitorimii care tulburau, prin agitațiile lor, odihna aleșilor neamului plecați în vilegiatură. Și totuși, Crai-Voievod, în toiul acestei activități istovitoare, a mai găsit destulă energie să procedeze la cel mai măreț act de guvernămînt, cu care și propunea să treacă în istoria acestei strălucite perioade a restaurației: a contribuit la terminarea construcției palatului regal, cu zece milioane de lei, realizate din subvențiile pentru invalizi, pentru căminul studentesc de la Cluj, pentru I.O.V., pentru pensionari, pentru spitalele de tuberculoși — de unde se luau de obicei fondurile necesare marilor opere naționale.

Dar aici, treburile lui Crai-Voievod începură să se încurce. În casieria statului nu se mai găsea nici un ban. Tot ce a fost nu mai era. Se topise în vînt. Pe ce — sau pe cine, era greu de aflat. Nu era și atît ! S-a făcut din nou apel la străinătate, dar străinătatea a trimis mai întii experți. Experții au sosit, și după ce au băut și au mîncat, i-au spus lui Crai-Voievod:

— Știi mata de unde vin golurile mari din finanțele publice?

— De unde?

— Din risipa ce s-a făcut la capitolul « bugete speciale ».

Lui Crai-Voievod îi venea să rîdă. Ăștia ori sînt proști, ori fac pe proștii !... Parcă n-ar ști că fără aceste « bugete speciale » un guvern cinstit n-ar avea cu ce-și plăti zecile de mii de prieteni devotați, care sprijină guvernul ba în alegeri, ba în demonstrațiile publice, ba în încăierările cu bolșevicii. Dar Crai-Voievod, care uneori știa să fie și serios, se mulțumi să întrebe:

— Și ce-i de făcut?

— Uite ce ! răspunse șeful experților. Dacă vreți să ajungeți la un buget echilibrat, trebuie să puneți țara sub controlul financiar al Ligii Națiunilor. Liga Națiunilor va numi aici, la dumneavoastră, un consilier tehnic, care va controla finanțele statului și va supraveghea orice fel de operație financiară !... Noi vă vom împrumuta bani pentru înarmare... și dumneavoastră ni-i veți plăti din încasările ce le veți face în țară sub supravegherea noastră !... Pentru aceasta, va trebui să măriți impozitele indirecte pe consumație, să micșorați încă o dată lefurile și pensiile învățătorilor și funcționarilor publici, să reduceți bugetul școlilor, spitalelor, căminelor studentești, să concediați ceferiști, să decretați pedeapsa cu închisoarea pentru cei care nu-și plătesc dările, să urcați taxele vamale la importul produselor de primă necesitate... Pe de altă parte, pentru ca viața economică să nu sufere, veți micșora impozitele asupra capitaliștilor și moșierilor... și în genere veți facilita pe toate căile viața marilor producători, de a căror existență depinde însăși existența Romîniei !

Crai-Voievod dădu expertilor zece milioane pentru deranj și le mulțumi:

— În câteva săptămîni, domnii mei, veți avea acordul semnat !

Dar în câteva săptămîni regele avea timp să vadă că, totuși, pentru bancherii străini, Crai-Voievod nu era decît un mare zero politic, plus un mare zero financiar. Cu Dacu e altceva. Dacu reprezintă forța bancară a partidului național-ardelean. Dacu era însuși partidul național-ardelean. Dacu era în legătură strînsă cu cercurile catolice din Germania și Franța. Dacu și-a asigurat un oarecare prestigiu în străinătate cu intransigența lui — pe scurt, Dacu era de două ori interesant: în primul rînd pentru că în ochii băncilor străine prezenta o anumită garanție de seriozitate — și în al doilea rînd, pentru că, fiind în ochii băncilor străine o garanție de seriozitate, merita să-ți pierzi vremea cu el spre a-l putea face o dată pentru totdeauna de rîs, bineînțeles după ce împrumutul va fi acordat. Astfel, pe la începutul toamnei, regele se hotărî să facă, el, cel dintîi pas și-l chemă pe Jugănarul, președintele partidului național-țărănesc, care nici el nu era de lepădat. Jugănarul era burghezia mică și mijlocie orășenească, Jugănarul era chiaburimea rurală... Jugănarul era cineva. Și-n afară de aceasta, era om cuminte. De la căderea lui Arghir încoace, nici nu i s-a auzit glasul decît atunci cînd a fost vorba să se facă o revizuire a legii converșiunii:

— Trebuie să modificăm legea, pentru că dacă e dreptate, să fie pentru toți... Proprietatea țărănească mijlocie nu este ocrotită de loc. Cer ca beneficiile să fie extinse pînă la cincizeci de hectare.

Încolo, Jugănarul nu avea decît două preocupări: să învețe cu hărnicie să conducă mașina, ca să poată obține cît mai degrabă permisul de circulație, și să cîștige poporul la ideea statului țărănesc.

— Toată civilizația noastră din ultimii treizeci de ani este artificială, zicea el. Nu e de noi. Noi sîntem un stat de țărani, și ca țărani, în loc să ne vedem de existența noastră țărănească, de cîmpul nostru, de tradițiile noastre, de cultura noastră țărănească, ne-am

grăbit să adoptăm forme de civilizație burgheză care ne-au otrăvit viața, ne-au crescut exigențele, ne-au crescut pretențiile... Au ajuns țărancele să se vopsească și să poarte tocuri înalte. Mîine o să vrea să vorbească franțuzește. E ridicol și rușinos... Noi trebuie să fim un stat democratic, adică un stat de ordine, nu un stat socialist și de bolșevici anarhiști... Totul să fie pămîntul!... Agricultură, nu fabrici!... Cu bogățiile pămîntului vom hrăni popoarele și ne vom putea cumpăra tot ce vrem din străinătate...

Și după ce-și termina predica, înainte de a începe o alta, se repezea la garaj să mai ia o lecție de automobilism. Din acest punct de vedere, era un om demn de admirat: nu-și pierdea vremea. Dar au venit căldurile — și Jugănarul, ca tot omul, a pus deoparte și conversiunea și Fordul și statutul țărănesc și a luat-o spre coasta Atlanticului, la Biarritz. Mult îi mai plăcea lui Jugănarul să facă plajă la Biarritz! Era o slăbiciune și politică și sentimentală. Aici, printre domnii și doamnele care vorbeau franțuzește și englezește, se simțea ca la el acasă, printre ai săi, în saloanele național-țărăniste din capitală. Dar vacanța se isprăvi și Jugănarul se înapoie în țară. Era tocmai bine. Regele îl poftea la palat.

— Jugănarule, țara...

— Sire, Dacu...

Restul convorbirii se pierdu în șoapte din care nu se putea înțelege nimic. Cînd isprăviră, Jugănarul alergă la Dacu:

— Domnule Dacu, regele...

Și urmă o nouă conversație în șoaptă, din care iar nu se putea înțelege nimic. Dar de a doua zi, se porni în țară un întreg tîmbălău: partidul național-țărănist nu mai poate trăi fără Dacu. Țara nu mai poate respira fără Dacu. Tronul nu se mai poate mișca fără Dacu. Ba, după cîteva zile, Jugănarul merse și mai departe. Demisionă de la șefia partidului.

— Locul de președinte e liber, declară el, și-l așteaptă pe Dacu.

Dacu era încolțit. Partidul îl cere, țara îl cere, tronul îl cere... A continua să stea cu brațele încrucișate

ar fi un act de lèse-națiune. Mai cu seamă că regele îl cheamă — din propria lui inițiativă — să stea de vorbă cu el.

— Domnule Dacu, mi se pare că ar fi cazul să te felicit ! Redevii președintele partidului.

— Încă nu, sire ! Doresc mai întâi să am asigurări că vom reveni la tradițiile noastre constituționale.

— Dar bineînțeles, domnule Dacu ! Bineînțeles ! Cum îți închipui ?... Ai cuvîntul meu de rege !

Mîndru a mai fost Dacu, a doua zi, cînd fu proclamat din nou președinte al partidului național-țărănist, și a treia zi, cînd în calitatea lui de șef al unei mari majorități parlamentare, depuse jurămîntul ca prim ministru al țării.

— Jur credință regelui...

Și așa mai departe...

La care, regele îi răspunse după formula concepută de el:

— Așa să-ți ajute Dumnezeu !

Aureanu, adversarul declarat al lui Dacu, îl felicită, cu un zîmbet șiret:

— Ai învins !

Dacu, demn și mîndru, răspunse:

— Nu eu am învins, ci constituția !

— Să-ți trăiască ! îi ură Aureanu. Și eu, cît îs de bătrîn și tot țin la constituția asta, că tare-i bună !

Dacu intră la prezenție ca un triumfător. Îl biruise pe rege. De aci înainte, Carol va trebui să urmeze pilda regilor Angliei. Carol II, dacă vrea să-și păstreze coroana, va trebui să se țină de constituție. Un rege nu trebuie să guverneze, ci să domnească. Un rege trebuie să citească mesajul de deschidere a parlamentului, să patroneze serbări, să inaugureze poduri, teatre, șosele, să ia parte la comemorarea lui Ștefan cel Mare sau a lui Mihai Viteazul, să călătorească prin regiunile unde au avut loc inundații, incendii, cutremure, să rostească la radio discursuri de anul nou și de paști, să vîneze fazani și mistreți, să primească la palat oaspeți de seamă — dar cîte nu are de făcut un rege atunci cînd vrea să-și vadă de obligațiile lui constituționale, nu să se amestece acolo unde nu-i nici treaba lui și nici nu se pricepe.

Dar acum, nu mai are rost să vorbim ! Acuma regele Carol II va fi Carol II cel constituțional. Dacu îl are la mână: Carol II i-a dat cuvântul lui de rege.

Foarte optimist, prin urmare, Dacu luă țara în primire și, în câteva săptămîni, îl pierdu pe Stănescu, ministrul justiției, floarea baroului bucureștean, vechi fruntaș național-țărănist și în ultima vreme un foarte frecvent musafir al palatului. De o lună de zile — cam de cînd venise Dacu în fruntea guvernului, Stănescu ba se ducea la palat, ba venea de la palat — și mereu supărat pe colegii lui național-țărăniști:

— Vă bateți joc de conversiune ! Sau nu vreți s-o faceți, sau ceea ce faceți nu este o conversiune, ci o nenorocire !... Distrugeți conversiunea !

Era atît de indignat că Dacu distruge conversiunea, încît într-o bună zi, zbieră:

— Plec ! Îmi fac singur un partid !

Și a plecat. Cu totul. Și din guvern și din partid. Dar nu singur, ci urmat de câteva zeci de avocați dintre membrii majorității național-țărăniste, care aveau mare încredere în steaua lui Grigore Stănescu. Grigore Stănescu s-a jurat că are asigurări de la rege:

— Dă-l dracului pe Dacu ! Dacu este un idiot. Fă-ți singur un partid și lucrează ca un independent !... Dumneata și cu mine sîntem destinați să facem împreună lucruri mari pentru țara aceasta. Cunoști programul meu de guvernămînt: înzestrarea armatei. Armata e baza ! Așadar, te rog să fii gata !

Stănescu avea, deci, pe ce să se sprijine. Regele a zis !

Dacu tăcea și gîndea. Nimeni nu știa la ce se gîndește. Unii spuneau că nu s-ar gîndi la nimic. Că în capul lui n-ar fi loc pentru gînduri. Că ceea ce are el pe umeri, nu-i cap, ci un doiv gol și uscat, în care ar sufla vîntul. Au venit la el amici desperați:

— Domnule Dacu, e o nenorocire !... Mai întîi l-am pierdut pe Sorcoveanu, după aia pe Bratu și acum îl pierdem și pe Stănescu ! În loc de un singur partid național-țărănist, sînt acum patru. Nu-i un lux prea mare ?

— Nu ! răspunse Dacu, tăios. Am scăpat de un domn incomod și incorect. Dumneavoastră ziceți că

asta ar fi o nenorocire. Eu o consider ca un succes ! Sîntem mai tari ca oricînd ! Acordul cu Liga Națiunilor l-am semnat... Regele nu va cuteza să se atingă de noi.

Încurajat de succes, Dacu hotărî să-și pună la încercare puterile lui constituționale și veni la rege:

— Sire, cred că este timpul să înlocuim pe generalul Scurtu de la C.F.R. și pe generalul Popescu de la P.T.T., cu oameni mai potriviți.

Propunerea îl surprinse pe Carol prin îndrăzneala ei. Scurtu și Popescu sînt oamenii lui, puși de el, numai pentru că sînt oamenii lui. Atunci, cum își permite Dacu să se atingă de ei? Pentru că nu sînt membri ai partidului național-țărănist? Sau pentru a-i demonstra, poate, că guvernează guvernul și nu regele țării?

— De ce, domnule Dacu? întrebă regele, cu un mic accent de supărare.

— Pentru că sînt pensionari... și după constituție nu mai pot ocupa funcțiile acestea !

Regele își strînse fălcile ca să nu scape un cuvînt pripit. Scurtu și Popescu erau, într-adevăr, prietenii lui, dar locurile pe care le ocupau aveau o prea mică importanță politică spre a merita să fie obiectul unei certe cu Dacu.

— Bine, domnule Dacu ! zise regele, cu indiferență exagerată. Dacă așa zice constituția...

În toată noaptea aceea, nu se mai stinseră luminile la clubul național-țărănist. Dacu recoltă atîtea aclamații, încît îi convenea să fie iar modest:

— Fraților, greșiți !... Nu eu am biruit, ci constituția !

— Trăiască constituția !

Dacu își trăi cîteva zile triumful din plin. Dar se găsea cineva care era mai puțin fericit decît el: regele. Pe rege îl mustra conștiința: « De ce nu m-am folosit de incident, se căina el, ca să-l dau cu capul de toți pereții pe acest constituționalist încăpățînat și nerod, care nu-i bun decît să se umfle în gulerul lui caraghios, făcut parcă anume pentru oamenii blestemați de Dumnezeu să nu cunoască femeie? »... Își mușca degetele, Carol — și-și făgăduia să se răzbune.

N-a trecut mult și ministrul de finanțe, Bagradian, veni în audiență de lucru la rege.

— Sire, zise el, radios, am găsit !

— Ce ?

— Soluția crizei financiare !

— O ! făcu regele.

Era foarte mirat. Ca un ministru de finanțe să găsească soluția crizei financiare, era ceva atât de neobișnuit, încât regele se întrebă dacă Bagradian era, într-adevăr, ministru de finanțe.

— Da, sire ! continuă Bagradian. Am și fixat prima măsură pentru echilibrarea bugetului.

— Sînt nerăbdător să te aud !

— Trebuie să reducem solda ofițerilor cu 7%. Poftim decretul !

Regele luă hîrtia din mîna lui Bagradian, scrise pe ea cu litere mari : « Se respinge » — și i-o dădu înapoi.

— Ține !

Bagradian era stupefiat :

— Sire, dar...

— Nici un dar, domnule Bagradian ! Nu dau voie să vă atingeți de ofițerii mei. Datoria dumneavoastră este să aveți grijă de plata regulată a soldei lor, nu să le-o scădeți mereu !... Am isprăvit !

Roșu pînă în vîrfurile urechilor, Bagradian se înclină :

— Sire !

Dar regele încă nu-i dădu voie să plece :

— Mai am ceva de adăugat, domnule Bagradian. Pînă acum n-am văzut nici o soluție a greutăților prin care trecem. Ați criticat guvernul lui Arghir. Foarte bine ! A creat un haos în finanțele țării. De acord ! Dar dumneavoastră ce-ați făcut ? În loc să ne scoateți din haosul ăsta, l-ați complicat și mai mult. Nu este bine, domnule Bagradian ! S-o știi ! Sînt nemulțumit ! Profund nemulțumit !

Dacu, pus la curent cu felul cum a decurs audiența, nici nu apucă să se întrebe ce are Carol de gînd, pentru că primi numaidecît alte două lovituri dintr-o dată. Era de anul nou. Generalul Florescu, tatăl lui Puiu, lănsă un ordin de zi către jandarmerie, în care spunea :

— Dacă nu aveți ce mânca, asta e din vina guvernului !

Pe de altă parte, Spiru Maramă, prefectul poliției, tot de anul nou, a adunat într-o sală a prefecturii trei sute de polițiști și i-a pus să înjure pe Jugănarul că vrea să-i supună unui examen de definitivare. Spumegînd, Jugănarul îl chemă la telefon pe Spiru Maramă :

— Vei fi destituit !

— Să vedem ! îi răspunse prefectul în batjocură.

Și dădu îndată un comunicat în toate ziarele :

— Sînt și rămîn prefect. Numit prin decret regal, nu pot fi destituit decît tot prin decret regal.

Dacu, vînat și cu ochii rătăciți, îi spuse lui Jugănarul :

— Du-te la rege și cere imediat înlăturarea lui Spiru Maramă. Dacă refuză, demisionează !

Jugănarul îi spuse regelui :

— Sire, Spiru Maramă și generalul Florescu își permit acte de independență care sapă ordinea statului. Trebuie înlocuiți !

— Nu ! făcu regele. Amîndoi vor rămîne la locurile unde i-am pus !

— În acest caz, sire, va trebui să vă ofer demisia !

Regele nici nu clipi :

— Și eu va trebui s-o primesc !

Nu trecu decît atît cît îi trebui lui Jugănarul să ajungă la Dacu și lui Dacu să ajungă la palat, pentru ca regele să audă din gura primului său ministru :

— Sire, prin demisia colegului meu Jugănarul, mă consider demisionat și eu și întreg guvernul !

— Nu poate decît să-mi pară rău ! zise regele.

Și-l chemă pe Crai-Voievod :

— Dacu a demisionat. Vreau să faci dumneata guvernul ! Ai ceva împotrivă ?

— Nimic !

— Are ceva parlamentul împotrivă ?

— Nimic !

— Are vreunul din membrii guvernului ceva împotrivă ?

— Nimic, sire ! Nici măcar Jugănarul ! Dar el este în cauză... Așa că trebuie să-l urmeze pe Dacu ! Nici

măcar Dacu n-are ceva împotrivă ! I-am cerut mină liberă să guvernez fără ca biroul partidului să mă țină sub tutelă... și a fost de acord.

— Perfect, zise regele. Dacă-i așa, va trebui să-i dăm lui Dacu o satisfacție în chestia lui Spiru Maramă...

— Ar fi foarte bine, sire ! Eu zic să-i dăm prefectului un avertisment în scris, cu pierderea salariului pe zece zile.

— Splendid ! rîse Carol. Zece zile, prefectul nu va avea ce mânca.

În nouă luni, pentru a treia oară prim ministru, Crai-Voievod se găsea de o lună în fruntea guvernului său, și cu toate acestea, Carol încă nu dădea semne de nervozitate. Nu s-ar fi putut spune că regele ar fi ținut cît de cît la primul său sfetnic. În genere, Carol nu ținea la nici unul din oamenii politici care aveau acces la palat. O singură excepție făcea cu Arghir. Arghir nu era numai fostul lui profesor, ci și un original. Un alintat, dar un mare alintat. Atît de mare încît era exclus să facă teatru. Era un alintat sincer. Un zăpăcit. Dar un mare zăpăcit. Un zăpăcit sincer, care-l înveselea pe rege prin contradicțiile lui geniale și un om politic, cu o minte pe cît de impresionantă prin imensa ei capacitate pentru orice problemă de cultură, pe atît de străină de orice realitate politică. La Arghir totul se reducea în politică la simpatie ori antipatie. Altfel stăteau însă lucrurile cu ceilalți politicieni. Mai vechi sau mai noi, pe toți, Carol îi disprețuia. Numai că, în disprețul său, păstra față de fiecare o mică rezervă — care aducea oarecum a stimă. Regele stima la Dacu încăpăținarea lui, la doctorul Bratu temperamentul său fugos, la Aureanu cinismul lui de semiboier, la Muică știința lui de carte, la Neață cunoștințele lui militare, la Jugănaru abilitățile lui demagogice — nu era unul să nu fi avut un titlu oarecare la stima regală. Singurul pe care regele îl disprețuia integral, era Crai-Voievod. Acest bărbat politic nu era nici încăpățînat, nici om de temperament, nici semiboier,

nici om cu carte și nici măcar un demagog isteț — ci un individ care confunda cinismul cu grobienia și reducea totul la grobienie, pînă și în anecdotele lui pornografice. Pentru atîta lucru, însă, Carol nu credea că i s-ar cuveni lui Crai-Voievod stimă.

— Chiar dacă i-aș acorda nițică stimă, zicea el Lupeascăi, tot n-ar ști ce ar putea face cu ea !

Cu sau fără stimă, Carol știa că acest ins care nu strălucea prin nimic, îl va servi la fel de conștiincios ca oricare altul — poate și mai conștiincios încă în munca lui de destrămare a partidelor — dar, înainte de toate, în prigonirea muncitorimii, tărîm pe care fruntașul ardelean a dovedit mult entuziasm încă de pe vremea grevei de la Lupeni. Putea să-i dea drumul să guverneze, cum se dă drumul unui cîine din lanț, pentru că nu era nici o primejdie: va veni în goană înapoi, de îndată ce va fi fluierat. Așa că, abia a preluat Crai-Voievod pentru a treia oară sarcina de a prezida ordinea în țară — că dezordinele au și izbucnit. Bătăile, jafurile, incendiile, nu iertau un singur centru mai important. Operau bandele lui Aureliu Cziucziewicz sub privegherea părintească a poliției și a armatei. Din toate colțurile țării veneau strigăte de desperare. Dar guvernul își avea pregătite cuvintele de consolare:

— Bolșevicii ! După cercetările făcute am izbutit să identificăm pe autorii tulburărilor din țară. Este vorba de agenții unor organizații subversive. Siguranța cunoaște mai de mult niște unelte comuniste care au misiunea de a tulbura țara.

Toate cercetările se terminau așa: tulburările sînt, de fapt, provocări comuniste. Fiecare agresiune a bandelor lui Aurică își avea povestea ei comunistă. Și fiecare agresiune a bandelor lui Aurică se termina cu arestări de muncitori. În toiul nopții, jandarmi și poliție înconjurau casele oamenilor, trăgeau focuri de armă în aer, ca să-i sperie, apoi năvăleau înăuntru, arestau pe cei puși pe listă, îi încărcau în dube și-i transportau la prefectură sau de-a dreptul la pușcărie. Teroarea era necesară, pentru că guvernul aplica acuma a treia curbă de sacrificiu și muncitorii începuseră să-și întetească protestele. Cei care se frămîntau mai mult erau ceferiștii,

care azi dimineată declaraseră grevă. Crai-Voievod se grăbi să-l pună pe rege în curent.

— Toți ceferiștii au declarat grevă? întrebă regele.

— Toți, sire !... Patru mii de muncitori stau acumă fără să facă nimic ! S-au supărat !... S-au supărat pe direcție că a concediat ieri pe unul din delegați și s-au supărat pe mine că am arestat azi-noapte câțiva muncitori mai colțoși. Dimineata, cînd au aflat, au părăsit lucrul grămadă și ne-au trimis o întreagă listă de condiții: să dăm drumul celor arestați, să recunoaștem comitetul de fabrică, să le dăm voie să-și redeschidă sindicatul ceferist dizolvat și să ridicăm starea de asediu !...

— Și dumneata ce ai făcut?

— Ce să fac, sire? Am trimis autocamioane pline de soldați, vardiști și jandarmi, echipați ca de război, să înconjure atelierele, am arestat toate femeile care au încercat să aducă de mîncare greviștilor și am trimis vorbă ălor baricadați că dacă nu se predau, fi împușc pînă la unul...

— Și ei ce au răspuns?

— Sire, se aude pînă aici ce au răspuns !... Ascultați !

Regele crezu că primul său sfetnic face una din glumele lui proaste, dar cînd îl văzu că-și pleacă urechea înspre fereastră, deveni și el atent, dar nu prinse nici un sunet mai deosebit.

— Ce răspuns, domnule prim ministru, că nu se aude nimic !

— Dați-mi voie, sire ! zise Crai-Voievod.

Și din câțiva pași, fu la fereastra pe care o deschise larg, apoi se dădu repede în lături, ca și cum ar fi vrut să facă loc cît mai mult sunetului metalic strident care inundă într-o clipă încăperea.

— Sirenele ! murmură regele, cu o vagă sclipire de teamă în ochi.

Carol nu era un fricos patologic ca marele său tată Ferdinand. Dar a știut ce-i frica de mult. De cînd era încă mic, i s-a arătat că în cărțile de școală se scrie că poporul îl iubește foarte mult, dar că nimeni nu e sigur dacă aceste cărți de școală garantează într-

adevăr pentru dragostea poporului. De aceea, de mic i s-a dat, ca măsură de pază împotriva dragostei poporului, un șir de aghiotanți, și în spatele aghiotanților câteva șiruri de agenți de poliție, și în spatele agenților de poliție, toată poliția, toată jandarmeria, toată armata, care trebuiau să aibă o singură grijă mare și sfântă: să păzească familia regală de dragostea poporului. Obişnuit, deci, să fie păzit, Carol simțea de mult că trebuie păzit, pentru că există ceva sau cineva de care trebuie păzit — și a avut destule ocazii să-și dea seama cam ce sau cine-i putea da senzația fricii. În 1907 i-a fost frică și lui, fiindcă i s-a explicat că este necesar să-i fie frică. Și în februarie 1917 i-a fost frică. Și în noiembrie 1917 i-a fost frică. Și în tot cursul războiului i-a fost frică. Și în exil i-a fost frică. Dar toate aceste epoci de frică, au fost trecătoare. Frica, adevărata frică, pentru că a degenerat într-o îngrijorare permanentă, s-a strecurat în sufletul lui pe o cale ciudată, pentru că era cu desăvârșire străină de munca lui de restaurație: anul trecut, la Paris, la vernisajul unei expoziții, președintele Franței, Paul Doumer, a fost ucis de un nebun. Carol s-a cutremurat!... La toate s-a gândit, numai asta nu i-a intrat în socoteală: că ar putea să fie ucis!... El, care vrea atât de mult să trăiască... să fie ucis! Dacă o asemenea nedreptate s-ar putea făptui, n-ar mai exista Dumnezeu! Un om tânăr, pe cale să-și agonisească o avere care să-i dea voie să ducă o viață cuminte, fără să facă nimănui cel mai mic rău, să fie ucis!... Nu se poate! Nu se cade!... Nu trebuie permis! Și încă de anul trecut, de 10 mai, după cinci zile de la asasinarea lui Doumer, Carol nu mai străbătu drumul călare de la Mitropolie la palat, ci în viteza maximă a unei mașini, între două ziduri triple de jandarmi și soldați... De atunci, numai așa înfrunta Carol dragostea poporului său: în fuga mașinii, între jandarmi și soldați... Nu-i era, deci, străină frica și zi de zi, frica aceasta i se strecura tot mai adânc în sufletul său de vodă al țăranilor, de vodă al culturii, de vodă al constituției... Și acum, sirena, cu glasul ei ascuțit, parcă venea să-i strige în urechi: «Sire, să nu uiți de frică!... Să nu uiți de frică!»

Palid și încruntat, Carol mai ascultă cîteva clipe sirena, apoi scos din fire, se răsti la Crai-Voievod:

— Dar de ce sună atîta? Nu poate fi oprită?

— Sire, pînă ce nu intrăm în fabrică, nu putem face nimic!

— Și de ce nu intri, domnule prim ministru? Ce mai aștepți?... Și unde-i Maramă? Ce face Maramă?...

— Am fost cu el azi dimineață pe acolo... Acuma o fi la prefectură!

Regele și ridicase receptorul:

— Alo, Spirule!... Tu ești!... Trebuie să fug după tine?... Te rog să-mi fi în zece minute aici.

Mult și cu folos tot mai mare lucra pe atunci, pentru dinastie și tron, generalul Spiru Maramă, prefectul poliției, care, modest, nu cerea altceva soartei decît să rămînă ceea ce este: prefect. Mai mare decît prefect al capitalei n-ar fi vrut să fie Spiru Maramă. Nu-i trebuia. Simțea el că dacă există vreun loc unde și-ar putea servi țara mai bine, era numai aici, pe Calea Victoriei, la prefectura poliției. Pe zi ce trecea, creștea în cugetul lui certitudinea că cheia de boltă a restaurației era biroul lui de prefect. Oricît de modest ar fi fost — și era! — trebuia să admită și el ceea ce-i spuneau toți cei care prețuiau munca lui de zi și de noapte, că el scrie, pe scaunul lui de prefect, însăși istoria domniei lui Carol II cel curajos. În toate, îl găseai pe Spiru Maramă. Nu e vorba de căștile coloniale olandeze cu care au apărut pe străzi, în vara trecută, vardiștii, în țara întregă. Era și firesc ca numai un om cu dragoste de poliția lui Carol II să aibă grijă s-o și ferească de insolație, mai cu seamă că fabrica olandeză îi oferise stocul pe un preț foarte redus și că Maramă, chiar dacă încasa de la păzitorii ordinei un preț de cinci ori mai mare, în schimb nu le cerea toți banii dintr-o dată, ci li-i scădea treptat din salariu. Nu e vorba nici de noua uniformă a tuturor oamenilor poliției, de la inspector pînă la cel mai umil ușier. Nici de taxele încasate de

la tripouri, cazinouri, restaurante și crîșme, care măcar cu atît trebuiau să contribuie la întărirea prestigiului coroanei. Și nici măcar de cele cîteva rînduri de uniforme ale ofițerilor, pe care maiestatea sa regele Carol II ținea să-i vadă cît mai colorat îmbrăcați de fabricile lui de postav. Nu aici stăteau drepturile lui Spiru Maramă la recunoștința regală — fiindcă era un lucru elementar că oriunde intrau în joc interesele poliției și ale armatei, el, ca ofițer și prefect, nu putea să lipsească. Altele erau meritele lui Spiru Maramă. Omul acesta, care avea atîta răspundere și atîtea treburi pe cap, găsea timp să se ocupe de operele de binefacere ale regelui. Și să se ocupe temeinic. O bună parte din ofițerii lui de poliție colindau magazinele, băncile, fabricile și strîngeau bani pentru operele de binefacere ale regelui. Oamenii erau preveniți, fiindcă mereu apăreau în ziare știri despre filotimia lui vodă. Într-o zi, citeau că regele a ajutat un elev repetent să ia premiul întîi și să-și cumpere o pereche de pantofi. Altă dată aflau că regele a dăruit din propria lui casetă două mii de lei unei văduve, ca să-și facă o dantură. După cîteva zile aflau că regele a trimis unei familii sărace cîteva iepuri pe care i-a împușcat chiar el, cu propria lui mînă, la vînătoarea de la Scroviște. Și negustorii se simțeau mititei, mititei și umiliți că-n timp ce regele dă — ei, care fac afaceri, nu dau nimic. Și dădeau, dădeau milioane, pentru ca regele, care trăiește numai din lista civilă, să aibă de unde ajuta încă un elev repetent să ia premiul întîi și încă o văduvă să-și pună o dantură și încă o familie săracă să poată mînca iepuri împușcați de propria lui mînă. Și toate astea, se datorau exclusiv muncii neobosite a lui Spiru Maramă care, însă, nu se mulțumea cu atît.

— Coroana, zicea el, trebuie întărită !

Din accastă convingere a izvorît proiectul de construcție a unei noi prefecturi și a unei noi cazărmi pentru jandarmi. Nici nu i-a venit bine ideea — și peste un ceas, listele de subscripție s-au și tipărit, iar peste o lună, Spiru Maramă aducea regelui fonduri pentru construirea a opt prefecturi.

— Și mai departe ? întrebă regele.

— Am ceva nou ! Autocare pentru poliție și autocisterne...

— Pentru ce autocisterne ?

— Să avem cu ce stropi pe comuniști, când or face gălăgie, sire ! Am o ofertă belgiană.

— Cîte vrei să iei ?

— Zece, deocamdată, sire !

— Nu ! făcu regele. Ia optsprezece.

Maramă n-a putut afla niciodată de ce regele s-a oprit la optsprezece — dar s-a conformat. A cumpărat optsprezece. Bani s-au strîns repede pentru treizeci și șase.

Toate astea, Maramă le făcea prin ofițerii și agenții lui de încredere. Dar ceea ce-i plăcea să facă el singur, era ceea ce făcea el în dimineața aceasta: comerțul de trotuare. Pentru nimic în lume n-ar fi cedat altuia sarcina aceasta, care era încă o cărămidă la edificiul măreției regale. Comerțul de trotuare cerea luptă grea, demnă de un general din armata lui Carol, dar și plină de mari satisfacții morale. Damele erau nostime, parfumate și gingașe — unele aveau și patru clase liceale — dar se băteau ca niște leoaice pentru o poziție geografică mai avantajoasă, și pentru un preț de arendă ceva mai redus, cu zgîrcenia unor bancheri național-liberali. Era însăși vorba lui Spiru Maramă:

— Aoleo, fetelor, zicea el, cînd vă văd cum vă ba-teți pentru o para, parcă-l văd pe răposatu Vintilă Viziru !

Astăzi, însă, lucrurile decurgeau într-o atmosferă oarecum lipsită de viață. Spiru Maramă era mai puțin bine dispus ca de obicei. De douăzeci și patru de ore avea treabă pe Grivița cu bolșevicii și venise la prefectură numai pentru un ceas-două, doar așa, ca să nu piardă obiceiul. De altfel, și clientele nu erau azi nici prea numeroase, nici prea interesante, în afară de una singură: Lilișoara Precupețu, cunoscută sub numele de miss Kilometru, pentru răbdarea în a bate trotuarul ceasuri întregi pe ploi și pe viscole, fără să cedeze nici intemperiei, nici concurențelor. În opera de restaurație, miss Kilometru era o apariție nouă, consacrată de însuși palatul. Faptul că acum doi ani trecuse pe la

scările din dos ale tronului nu o dată ci de trei ori, îi asigurau un prestigiu care-i intimida rivalele și-l silea pe Spiru Maramă să se poarte cu ea cuviincios. Miss Kilometru, a cărei zonă de influență se întindea pe Batiștei de-a lungul celor cincizeci de pași dintre Bulevardul Brătianu și Nicu Filipescu, se considera prințesă moștenitoare a porțiunii de trotuar dintre Capșa și strada Regală, care se eliberase de câteva zile, întrucît titulara, Mielușica Pițigoi, zisă Franțuzoaica, își mutase cîmpul de acțiune la baza navală engleză de pe insula Malta. De aci și tonul aproape poruncitor cu care miss Kilometru își revendica drepturile:

— Locul ăsta e al meu, domnule prefect ! zise ea, sfidîndu-și concurențele cu priviri fulgerătoare.

— Ți-l dau, Puică, ți-l dau ! îi răspunse, dulce, Spiru Maramă. Cum dai cincizeci de mii de lei pe lună cum e al tău !

Gigi Săniuță, o giurgiuveancă nostimă, stabilită pe cont propriu de câteva luni pe Calea Griviței și care aspira spre regiuni mai aristocratice, sări:

— Eu dau trei mii !

Spiru Maramă nu se simți ofensat de ofertă. Așa mergea treaba: el să ceară mult și ele să dea cît pot. Dar se supără miss Kilometru:

— Ce te bagi, fă !... E de nasu tău ?

Și către prefect:

— Eu dau cinci mii !

Ambițioasă, Gigi se avîntă:

— Șase mii, domnule prefect !

Numai că glasul cu care Gigi lansă cifra, n-o putea înșela pe miss Kilometru. Se vedea cît de colo că nenorocita n-are încredere în propriile ei forțe și că numai din încăpăținare s-a apucat să ofere prefectului o cifră care depășea limita. Nemiloasă, miss Kilometru îi dădu lovitura mortală:

— Zece mii, domnule prefect !

Giurgiuveanca se clătina. Kilometru i-a tăiat-o. Zece mii nu poate da !... Așa că, resemnată, îi spuse prefectului:

— Domnule prefect, poate aveți ceva pe Belvedere !

— Să văd, fetiço, să văd ! zise prefectul, cu bunătate.

Și se apucă să cerceteze harta strategică a trotuarelor capitalei, dar nu putu duce treaba la capăt pentru că sună telefonul. Era regele, care-l chema să vină îndată la el.

— Vin, sire ! răspunse Maramă.

Și sări în picioare :

— Hait, fetițelor, cărel... că am treabă. Vorbim mâine.

Gigi Săniuță se evaporă într-o clipă, dar miss Kilotmetru se agăță, pur și simplu, de brațul lui Spiru Maramă.

— Domnule general, făcu ea, tremurînd de emoție. Vă rog... mai dau două mii peste preț... numai să facți așa să-și aducă aminte de mine !

În camera lui de lucru, unde a stat nemișcat toată noaptea la telefon, regele asculta cele ce-i relata Crai-Voievod, carc venea de pe cîmpul de operații.

— Și deodată, povestea primul ministru, s-a ridicat un soldat și a început să zbiere : « Camarazi, nu trageți în muncitori ! »

— Cum ? strigă regele. Un soldat ?

— Un soldat, sire !

— Un soldat în uniformă ?

— Un soldat ca toți soldații ! În uniformă. L-am văzut și eu !... Eram lângă Cernescu !

— Și a fost lăsat să vorbească ?

— Ba nu, sire ! Un ofițer l-a culcat la pămînt cu un glonte de revolver !

— Bravo ! Îl decorez !... Auzi mizerabilul ! În uniformă și să facă propagandă de-a lor ! Cum îi zice ofițerului?... A ! Cristescu Alexandru !... Îl decorez ! Să-mi faci îndată un raport !...

— Să așteptăm, sire, să evacuăm mai întii atelierile... fiindcă vor mai trebui decorați și alți ofițeri.

Și-și aprinse luleaua, cu zîmbetul lui de om satisfăcut de tot ce spune și face. Regele se ridică și se uită pe fereastră.

— Văd că se luminează de ziuă ! făcu el. De ce nu începe ?

Crai-Voievod se uită la ceasornic.

— E șase și douăzeci și cinci ! zise el. Trebuie să începă...

Se ridică și el și se uită iar la ceasornic:

— Trebuie să începă precis, sire !... Nu poate fi vorba de nici o confuzie. Lucrul a fost stabilit: la șase și jumătate începe evacuarea. Le dăm cinci minute s-o șteargă. Cinci minute le ajunge ! Cine scapă, scapă ! Cine nu, să-i fie de bine ! O să folosească altora ca învățătură de minte !

Tăcură amândoi. În liniștea zorilor, sirena se auzea limpede chiar cu fereastra închisă.

— Uf ! exclamă cu năduf Carol. De n-aș mai auzi-o !

Și înfundându-și mâinile în buzunar, începu să măsoare cu pași mari odaia, în lung și în lat. Primul ministru, în picioare, cu ceasornicul în mână, urmărea minutarul, palpitând de emoție. De la Lupeni a mai trecut el prin diferite examene, dar nici unul n-a fost atât de dificil ca acesta. Aici își punea în joc nu puterea, ci însăși onoarea. Dacă nu-și dă acuma toată măsura capacităților lui de paznic al ordinii și siguranței statului, cariera lui e sfârșită. Și e șase și treizeci... Șase și treizeci și... Țac-țac... țac-țac-țac !... Răpăitul înăbușit, ca al unei motociclete, se auzi din depărtări. Ochiul lui Crai-Voievod sclipiră.

— Sire ! strigă primul ministru. Se aude !... Mitralierele... Au început !... Exact la șase și jumătate !... Ascultați !

Regele, ținut locului, ascultă, dar n-auzi decât sirena care continua să șuieră parcă pe un ton și mai dîrz.

— Rezistă, bandiții ! șuieră Carol printre dinți. Nu le ajunge ! Sau poate n-aveți trupe destule, domnule Crai-Voievod ?

— Ba avem, sire ! îl asigură Crai-Voievod pe rege. Avem, că nu mai e loc de ele. Dar maiestatea voastră nu trebuie să uite că e vorba de mii de oameni... Ascultați !... Acuma se aude mai bine !

Carol, încordat, își aplecă urechea și prinse, în sfârșit, tăcănitul înăbușit, dar destul de clar, al mitralierelor, sub glasul sirenei care continua să domine.

— Da ! zise el. Se aude... Dar de ce durează atîta?... Au trecut douăzeci de minute!...

Brusc, sirena icni scurt și amuți, ca sugrumată. Carol se opri și rămase nemișcat cîteva secunde, să asculte, dar nu se mai auzeau decît mitralierele.

— În sfîrșit ! făcu regele, cu fața înseninată. I-au astupat gura !... Bei ceva ?

Puțin după aceea, sosi și Spiru Maramă, mort obosit, dar vesel de izbîndă.

— Sire, am onoarea să raportez. Atelierele sînt evacuate. Am arestat două mii de muncitori.

— Morți ?

— Nu i-am numărat încă !

— Dar din ai noștri !...

— Unul ! Gardianul public Chiriță Ion !

— Cine l-a împușcat ?

Spiru Maramă își plimbă iute privirea de la rege spre Crai-Voievod și de la Crai-Voievod spre rege, apoi răspunse :

— Unul de-ai noștri... pentru că a încercat să strecoare muncitorilor o boccea cu mîncare.

— Știe cineva ? întrebă regele.

— Nimeni !

— Perfect ! În acest caz, să i se facă funeralii naționale ! hotări Carol.

Ședința Camerei, convocată de urgență în aceeași dimineață fu, ca de obicei, furtunoasă. Primul ministru căută să se explice, dar opoziția — rea — nu vroia să-i arate nici cea mai mică înțelegere.

— Dar, pentru Dumnezeu, domnilor ! zicea Crai-Voievod. E doar un fapt dovedit: noi n-avem partid comunist. Nu avem propriu zis un partid comunist care să reprezinte o cît de infimă parte a opiniei noastre publice, pentru simplul motiv că nu a putut să-și facă aderenți. Nici în parlamentul de astăzi, nici în cel precedent, comuniștii n-au putut trimite măcar un singur reprezentant, cu toate că alegerile au fost complet libere !

Opoziția acoperi ultimele cuvinte ale lui Crai-Voievod cu un hohot de ris, după care Stănescu, președintele noului partid țărănesc-radical, strigă:

— Totuși, domnule prim ministru, sub guvernul Arghir au fost aleși cinci deputați comuniști!

— Aleși e un fel de a vorbi! răspunse Crai-Voievod. Fiindcă de intrat, n-au intrat în parlament. Au fost invalidați. Dar dumneata te faci că uiți acest lucru... Și apoi, chiar dacă cei cinci comuniști au obținut voturi, asta se datorește incapacității guvernului precedent care n-a știut să facă educația alegătorilor. Dar fapt este că nu există comunism organizat, în sensul adevărat al cuvîntului. Tulburările de la Grivița au fost provocate de mașinațiunile unor emisari străini și trebuiau să izbucnească în martie. De două luni avem cunoștință de acțiunea începută. Ea face parte dintr-un plan de tulburare a țării, făurit de străinătate. Noi am fost informați că emisarii comuniști au intrat în țară prin Polonia și Ungaria...

De la locul lui, Dinu Viziru izbucni, violent:

— Puțin ne pasă de informațiile voastre! Ați fost informați și n-ați făcut nimic ca să preveniți incidentele.

— Dar ce trebuia să facem, domnule Viziru? întrebă Bagradian.

— Să eliminați din ateliere pe paraziți și pe instiga-tori. Iar dacă n-ați făcut-o din timp, pentru că sînteți nepricepuți, ați fi fost datori să procedați de la începutul grevei cu toată energia, nu să țineți o zi și o noapte armata flămîndă, extenuată de oboseală și expusă la loviturile de ciomege și împușcăturile greviștilor!

— Nu se putea! răspunse Crai-Voievod. Eu de o viață întreagă îmi urmez metoda mea, de la care nu mă abat. Mai întii încerc să aranjez lucrurile prin toate mijloacele de persuasiune!

Cînd auzi cuvîntul «persuasiune», doctorul Bratu, președintele partidului țărănesc, sări ca fript:

— Ia mai slăbește-mă, domnule, cu «persuasiunea» dumitale. Și la Lupeni tot cu persuasiunea ai umblat. Și ce a ieșit, știi și dumneata!... Dacă umbli să faci farmece cu «persuasiunea» aia, te rog să-mi spui: cum se face că, în timp ce muncitorii erau baricadați

în ateliere și toată armata și poliția era mobilizată acolo, o bandă de trei sute de derbedei...

— Pardon! îl rectifică primul ministru, calm. Nu sînt derbedei... Sînt copii de-ai noștri...

— Eu zic «derbedei»! se încăpățîină Bratu. Trei sute de derbedei au putut, timp de zece ore, să se dedea pe calea Griviței la jafuri și devastări... și nu s-a găsit un singur vardist să le spună ceva!

Crai-Voievod zîmbi cu multă toleranță pentru doctorul Bratu:

— Îmi pare rău că vorbești așa, domnule doctor! Uی, domnule doctor, că acești trei sute cîți zici că ar fi fost acolo... probabil că dumneata ai avut timp să-i numeri, că eu habar n-am, fiindcă am avut treburi mai serioase... uی, zic, că acești trei sute de demonstranți sînt încă tineri și plini de temperament. Și la urma urmei, să zicem că așa a fost cum spui dumneata: că au rupt perciunii vreunui tinichigiu, ori că au jefuit pe vreun covrigar de acolo. Dar dumneata știi tot atît de bine ca și mine... și asta se adeverește totdeauna... că din cei mai teribili haiduci, se aleg la urmă cei mai buni panduri!

Fraza plină de semnificații a primului ministru impresionează pînă și opoziția, care nu mai îndrăzni să vocifereze cînd majoritatea se ridică în picioare să aplaude. După ce sala se potoli, Cață ceru cuvîntul:

— Domnilor deputați, ca președinte al partidului național-creștin, vreau să vă fac o declarație cu privire la revoluția bolșevică de la Grivița: jidanii sînt de vină!

După Cață, se ridică Vintilescu să-și spună cuvîntul în numele partidului național-agrar al lui Traian Săpunaru.

— Domnilor deputați, încep Vintilescu, ceea ce m-a indignat mai mult decît orice în întîmplările de la Grivița, este faptul că, în timp ce domnul colonel Săulescu, prim-comisar regal, făcea cuvenitele somațiuni cu prețul vieții lui, sub ploaia de gloanțe din ateliere, s-au găsit doi miniștri care luau parte la un banchet. Eu aș vrea să știu dacă domnul colonel Săulescu, după ce, silit de împrejurări, a ordonat atacul împotriva

atelierelor, s-a dus să petreacă la un banchet, sau dimpotrivă, a considerat fapta sa ca o datorie dureroasă — și s-a dus acasă, între ai săi, să-și înăbușe suferința în tăcere, fără să bea și fără să mănânce. Eu cred că domnul colonel Săulescu n-a benchetuit după represiune, ca cei doi domni miniștri!... Căci, domnilor, trebuie să știți că și eu, ca prefect al județului Covurlui, în timpul răscoalelor din 1907, am avut de potolit mișcări violente. Dar timp de trei săptămîni, cît a durat pînă am restabilit ordinea, mi-am interzis cu desăvîrșire să beau vin la masă, fiindcă, domnilor, în acele triste momente mi-ar fi fost rușine să-mi îngădui cea mai modestă plăcere.

Opoziția, fericită, începu să strige:

— Rușine!... Cine sînt cei doi miniștri? Rușine!

De pe banca ministerială nu mișcă nimeni. Singur Crai-Voievod își ștergea ochelarii și rîdea. Sleți de puteri, membrii opoziției renunțară să mai ceară capetele celor doi miniștri și se așezară, plictisiți, la locurile lor. Singur, rămase în picioare doctorul Bratu care, emoționat, se adresă deputaților:

— Domnilor, să nu mai stăruim! A fost o nenorocire!... Mai bine n-ar fi fost!... Ne doare pe toți!... Cred, deci, că nu-i nimerit ca în momentele acestea grave, cînd inimile noastre plîng pe cei morți, vinovați sau nevinovați, asta nu putem stabili acum, dar cînd, precum v-am spus, inimile noastre plîng pe cei morți, noi să răscolim patimile și să ne dedăm la demonstrații care nu sînt de demnitatea noastră!... Alta ne-ar fi datoria noastră: să ne gîndim la orfanii rămași de pe urma celor morți atît din rîndurile autorităților, cît și din rîndurile muncitorilor... Propun ca ficcare dintre noi să cedeze diurna pe o zi pentru ajutorarea lor!

Înainte ca adunarea să fi apucat să răsplătească apelul doctorului Bratu cu binemeritatele aplauze, interveni Crai-Voievod.

— Domnilor, zise el cu un glas căruia îi dădu intonația cea mai persuasivă cu putință, vă rog insistent să acceptați inimoasa propunere a doctorului Bratu!... Țara întreagă se uită la noi cu încredere și așteaptă din partea noastră acest gest! Să-l facem! Azi nu mai

sîntem guvern și opoziție ! Azi sîntem toți romîni !...
Se aprobă ?

— S-a aprobat !

La morgă, curtea și capela gmea de lume. Se oficia slujba religioasă în amintirea celui care a fost gardianul Chiriță Ion, căzut vitejește pe cîmpul de luptă de la atelierele Grivița. Toate autoritățile de ordine erau reprezentate aici de către cei mai buni fii ai lor: secretarii generali ai internelor, siguranței, poliției, procurori, judecători, ofițeri din poliție și jandarmerie, comisari și subcomisari, toți adunați cu respect în jurul cadavrului și al generalului Spiru Maramă, prefectul poliției.

Cînd slujba religioasă fu încheiată, Spiru Maramă vorbi :

— Camarazi și frați, maiestatea sa regele Carol II, în înalta sa bunătate și înțelepciune, a acordat gardianului Chiriță Ion, pentru actele lui de bravură făptuite în timpul grevei spre a restabili ordinea, decorația « Bărbăție și Credință » clasa I !

Apoi, cu mișcările delicate cu care te atingi numai de o fință scumpă, prefectul poliției înfipse decorația pe pieptul gardianului Chiriță Ion.

În acest moment, sosi grăbit Robert Cernescu, subsecretarul de la interne, însoțit de secretarul său general, Belciug. După ce schimbă cîteva cuvinte în șoaptă cu prefectul poliției, Robert Cernescu îi spuse discret lui Belciug :

— Citește !

Belciug despături o hîrtie și citi, repede și furios :

— În aceste clipe de adîncă reculegere pioasă, strînși în jurul rămășițelor pămîntești ale lui Chiriță Ion, exemplificarea datoriei pînă la sacrificiul vieții ne apare tot mai sublimă... Luați pildă de la strălucita faptă de credință a fostului nostru camarad Chiriță Ion. Jertfa lui să ne fie îndemn și mîndrie. Îndemn pilduitor, pentru a păși ca și el, cînd nevoia o va cerc, pe drumul datoriei neînficate. Mîndrie, fiindcă prin moartea lui a înălțat instituția noastră și pe noi, pe fiecare în parte. Dumnezeu

să primească și să odihnească în pace, făcându-i loc în ceata dreptilor, pe gardianul Chiriță Ion.

Apoi, Robert Cernescu, subsecretarul de la interne, Spiru Maramă, prefectul poliției, Belciug, secretarul general de la interne și primul procuror colonelul Săulescu, purtară pe umăr sicriul sergentului Chiriță Ion, pînă în stradă, unde aștepta dricul așezat pe un afet de tun. Peste cîteva clipe, cortegiul funebru se pusc în mișcare, în sunetele fanfarei. În cap, soborul de preoți, iar după el: dricul, carul cu coroane, familia lui Chiriță Ion, capii autorităților, cîteva companii de gardieni, un batalion de jandarmi, gradele superioare de poliție și jandarmerie, funcționarii civili — și la urmă, un lung șir de automobile goale. Toți pășeau, triști, aproape gravi, cu capul plecat — și toți își vorbeau în șoaptă, deși fanfara le-ar fi îngăduit să-și împărtășească durerea cu glas tare. Dar cei mai triști erau șefii organelor de ordine, asupra cărora se opreau privirile tuturor trecătorilor. Primul procuror Săulescu își ducea mereu batista la ochi și la nas. Spiru Maramă aproape că nici n-avea putere să vorbească — și nu răspundea decît monosilabic secretarului său general care-l întreba dacă la noapte se va lucra pe Cobălcescu, sau în Crucea de Piatră. Singur Belciug, ceva mai rezistent, putu șopti șefului său, Robert Cernescu:

— Al dracului, bolșevicul ăsta de Chiriță Ion! În loc să-l fi ucis în bătăi și să-l fi dat la cîini... îl mai și înmormîntăm cu muzică militară! Asta zic și eu baftă!...

XI

Societatea fusese atât de agreabilă și aperitivul atât de însuflețit, încît Karel Fialkowsky nici nu simțise nevoia să se uite la ceas. De aceea, cînd auzi că cineva din spatele lui spune: « E cinci ! » — se sperie.

— Am plecat ! strigă el și plecă.

Vru să se urce în mașină, ca să se ducă acasă, dar se răzgîndi. Ce să caute acasă, la ora aceasta? Să mănînce? Nu-i mai era foame. Și apoi, cum te poate răbda inima să te închizi în casă, cînd o briză călduță îți mîngîie obrazii și Calea Victoriei e plină de lume și florăresele te îmbie cu buchețelele lor de toporași:

— Violet, conîță !... Cinci lei !... Trei lei, conașule !... Dați un leu !... Violet !...

Karel Fialkowsky nu era poet de profesie și nici sentimental din fire, dar suflet avea și nu putea rămîne surd la dulcea chemare a primăverii.

— Uf! își zise el într-un elan liric. Bine că scăpăm de blană!

Mai făcu cîțiva pași și se simți atît de bine, încît fu năpădit de gînduri care de care mai generoase: ici va scădea prețul mitralierelor... colo va aranja lucrurile cu un «Palaelibus baroc»... Clotildei îi va cumpăra un Buick... cu XWNIXNWG va căuta să cadă de acord... pînă-și aduse aminte și de soție. Uitase!... E primăvară și ea îl așteaptă acasă cu masa! Nu face! Trebuie să-i telefoneze că-i liberă!

Căută un telefon public și-și chemă soția:

— Alo, eu sînt! Nu vin la masă! Rămîn în oraș! Am treabă... Cum, cum?

Vorbea, dar și soția-i vorbea în același timp. Și cum îi vorbea! Speriată, cu glas precipitat și ascuțit:

— Unde ai fost? Te caut peste tot... Este o descindere la birou! Vino îndată!... O descindere... n-auzi?

— Ce descindere? Cine?...

— Fiscul!

— Dar ce caută fiscul la mine?

— Nu știu! Vino acasă!... Repede... că scotocesc peste tot... Sînt și soldați... și comisari de poliție și niște inspectori de siguranță... și niște comisari regali... și procurori...

Fialkowsky agăță receptorul la loc și primul lui gînd fu să alerge acasă. Dar se opri. Cu panica, nu face nimic. Aici trebuie calm. Fiscul! Ce caută fiscul la el? Și ce caută comisarii? Și de ce scotocesc peste tot? Din ordinul cui? Cum îndrăznesc? Chestiunea trebuie lămurită *înainte* de a se duce acasă. Pe cine să întrebe?

Evident, pe ministrul de finanțe. Dacă e fiscul la mijloc, ordinul nu poate veni decît de la el.

Nu mai stătu mult pe gînduri și-l chemă pe ministrul de finanțe, Bagradian:

— Alo, Bagradian? Vreau să te văd imediat!

— Poftim!

Fialkowsky nu intră, ci se năpusti în casa lui Bagradian:

— Ce-i asta, frate? Dai ordin să se facă la mine o descindere fiscală, fără să fiu prevenit?

Bagradian se uită la Fialkowsky, stupefiat. Este adevărat că uzinele Skoda, pe care Fialkowsky le reprezintă în țară, primesc aici comenzi de zeci de milioane și refuză să plătească impozitele și să prezinte organelor fiscale registrele. Numai un lucru făcea Fialkowsky: plătea impozitul pe salariul funcționarilor. Dar nici pe acela în întregime. Însuși Fialkowsky își declarase un salariu de douăzeci de mii de lei lunar, deși numai pe chirie plătea trei sute cincizeci de mii de lei pe an. După un calcul sumar, Skoda ar fi în restanță cu douăzeci și cinci de milioane de lei. Dar asta era tot ce știa Bagradian.

— Care descindere, dragă? făcu el, la fel de nedumerit ca și Fialkowsky. Habar n-am!

— Se poate? făcu Fialkowsky, deși vedea că Bagradian, într-adevăr, habar n-avea.

— Îți dau cuvîntul meu de onoare!

— Atunci cine?

— Știu eu? Să-l întreb pe Băleanu.

Bagradian îl caută pe Băleanu, ministrul de justiție, mai întâi acasă și nu-l găsi. Apoi la club, dar tot nu-l găsi. Apoi la Dacu, acasă — și nici aici nu-l găsi. Fialkowsky care stătea ca pe jăratec, îi sugeră lui Bagradian:

— Ce-ar fi să-l cauți și la ministerul de justiție?

Lui Bagradian îi surîse ideea. Așa e! Ce-ar fi să-l caute pe ministrul de justiție chiar la ministerul de justiție? Chemă ministerul — și radios, făcu un semn energic din cap către Fialkowsky.

— Este!

Și-i vorbi lui Băleanu:

— Ghiță dragă! E la mine Fialkowsky. Zice că s-ar face la el o descindere fiscală, în prezența autorităților militare. Ai dat tu vreun ordin?

— Eu?

— Nu tu?

— Habar n-am! Acum aflu și eu de la tine!

— Vorbești serios?

— Pe onoarea mea... ce dracu !

— Atunci, cinc ?

— Nu știu ! Dă-mi-l pe Fialkowsky la telefon.

Fialkowsky apucă receptorul :

— Da ! Eu sînt ! Ce-i porcăria asta, nene Ghiță ?

— Știu eu ? Vino îndată la mine !

— Vin.

Băleanu era tulburat cînd îl primi pe Fialkowsky.

— Nu înțeleg ce poate să fie ! Ești sigur că-i vorba de o chestie fiscală ?

— Absolut sigur ! Am vorbit cu soția : de la fisc !

— Curios ! Să vedem ! Poate știe Marinescu ceva !

Deși era șase după amiază, Marincscu, ministrul de interne, dormea. Fusesse pe la moșie să vadă cum mai merge cu semănăturile, și era frînt de oboseală. Așa că, numai după ce Băleanu stăruie, cei din casă îndrăzniră să-l trezească.

— Te cheamă Ghiță la telefon ! E ceva grav !

Marinescu îl ascultă pe Băleanu și se frecă la ochi, convins că mai doarme și că visează :

— Ce descindere?... Eu?... Habar n-am !

— Dar zice că e în prezența poliției !

— Degeaba-mi repeți ! Nu știu nimic. Abia am venit de la drum ! Poate știe ceva Spiridonovici !

— Ce să caute Spiridonovici în afacerea asta ?

— Păi nu este el ministrul armatei ?

— Ei și ?

— Asta-i bună ! Nu ziceai singur mai adineauri că au venit la Fialkowsky și niște soldați ?

— Da ! Ai dreptate !

Cu chiu, cu vai, Băleanu îl găsi pe ministrul armatei la un concurs de rochii și pălării, organizat la cinema Roxy.

— Dragă domnule general, îl luă Băleanu nervos, dumneata ai dat soldați pentru o descindere la Fialkowsky ?

— Eu?... La Fialkowsky?... Tocmai eu?... M-a ferit Cel-de-sus !

— Vrasăzică nu știi nimic !

— Habar n-am ! Poate știe Hîncu !

Băleanu știa unde-l poate găsi la ora aceasta pe comandantul corpului II de armată, generalul Hîncu.

Formă un număr și-i răspunse un glas de femeie. Era un glas îngeresc — cu toate că ceva mai plin ca în urmă cu zece ani — care aparținea celei mai suave și mai înțelegătoare întruchipări a sexului slab în lumea armată: Valentina.

— Sărut mînușitele ! îi strigă Bălcanu în receptor. Poți să mi-l dai pe Mitică ?

Mergea la sigur. Nu întreba dacă Hîncu e acolo. Trebuia să fie ! Valentina, drăguță, îi răspunse :

— Cum să nu, îndată !

Trecură cîteva secunde, pînă se auzi un glas puțin cam răgușit și îmbufnat :

— Ce e, neică ? Nici aici nu sînt lăsat în pace ?

— Să mă ierți, dragă, dar e o chestie gravă ! Știi ceva de o descindere la Fialkowsky ?

Aici Hîncu se supără de-a binelea :

— Asta-i adevărată bătaie de joc ! strigă el. Oameni în toată firea... să vă țineți de farse !

— Nu-i nici o farsă, Mitică ! Ne-a zăpăcit și pe noi... E o descindere în lege !... Cu comisari, cu armată !

— Descindere ? La Fialkowsky ? Să mă trăsnească Maica Domnului dacă înțeleg ceva !

— Vrasăzică, nu tu ?

— Cum să fiu, eu, nene ! strigă generalul, care nu mai era nici supărat, nici răgușit, ci de-a dreptul îngrijorat. Întreabă-l pe șefu ! Poate știe el ceva !

« Șefu », Crai-Voievod, președintele consiliului de miniștri, dezlega la club niște cuvinte încrucișate, cînd îl găsi telefonul lui Băleanu :

— Dragă Alexandre, ce-i cu descinderea aia de la Fialkowsky ?

— Care descindere ? întrebă Crai-Voievod.

Ministrul de justiție nu se putea înșela : nici Crai-Voievod nu era informat. Și-i dădu lămuriri :

— Păi uite, frate Alexandre ! Acu la cinci au picat la Fialkowsky niște agenți de la fisc... cu comisari... cu soldați... cu procurori...

— Da' cum așa ?

— Uite așa !

— Pe nepusă masă ?

— Pe nepusă masă ! Omul nu știe nimic. Nici n-a fost pe acasă.

— Ei, comedia dracului ! făcu Crai-Voievod încurcat. Și nici unul de-ai noștri n-a fost prevenit ?

— Nici unul ! Nici Bagradian, nici Marinescu, nici Spiridonovici, nici Hîncu, nici eu...

— Și nici eu ! făcu primul ministru haz de necaz. Păi atunci care dracu o fi știind ?... Ia să vedem !... Cine zici că e pe acolo ?

— Niște inspectori financiari !

— Inspectori financiari !... Și nu i-a trimis Bagradian !... După aia ?

— Niște comisari regali !

— Și zici că nu i-a trimis Spiridonovici !... După aia ?

— Niște comisari de siguranță !

— Și nu i-a trimis Marinescu !... După aia ?

— Niște procurori !

— Și nu i-ai trimis tu !... După aia ?

— Niște comisari de la prefectură !...

— Și nu i-a trimis Spiru Maramă !

— N-am zis asta, frate Alexandre !... Cu el n-am vorbit încă !...

— Bine ai făcut ! îi strigă Crai-Voievod. Și nici să nu-i vorbești !... Pînă una alta dă ordin procurorilor tăi să suspende operațiile... După aia, om vedea.

La sediul reprezentanței uzinelor de armament Skoda, organele fiscale și judiciare își făceau datoria. Birourile, dulapurile, casele de fier, toate fură deschise și migălos cercetate. Agenții fiscali erau desperați. Ceea ce căutau nu găseau. Nici urmă de registre de contabilitate — ci numai acte al căror cuprins era redijat într-o limbă atît de păsărească, încît îi înspăimînta.

— Domnule colonel, zise unul din inspectorii financiari, aici nu-i de noi !

Primul comisar regal Săulescu se uita, compătimitor la bietul om care încă nu pricepea că descinderea fiscală

nu e decît un pretext de a se putea deschide legal casa de fier şi sertarele lui Fialkowsky, pentru un scop cu mult mai important, şi-i răspunse:

— Ştiu! În schimb, e de noi!

Şi, cu ajutorul celui-lalt comisar regal, continuă triajul, care părea că dă rezultate mulţumitoare. Cu fiecare zîmbet al primului comisar regal, se adăuga încă o hîrtie de preţ, la recolta de documente găsite în dosarele lui Fialkowsky... Iată acum un raport al ministrului de război, către primul ministru, în chestia înarmării... Un raport unic, fără copie... şi se află în mîna lui Fialkowsky... Iată nişte copii după contractele ministerului de război cu celelalte case străine de armament... Iată şi tabelele cu situaţia gurilor de foc... Şi foile calitative ale unor generali, care trebuiau să se găsească numai în arhiva ministerului... Şi copii de pe toată corespondenţa secretă a ministerului armatei cu organele interne ale ministerului...

— Fleacuri! şopti primul comisar, ajutorului său. Astea le putem lăsa... Cred că ce am avut de luat, am luat!... Nu mai văd nimic interesant!... Pune îndată să se împacheteze toate astea... şi să fie cărate de aici...

Apoi, se adresă inspectorului financiar:

— Ai dreptate! Nu-i de noi! Trebuie să vină alţii, mai pricepuţi!

Telefonul zbîrni. Primul comisar regal ridică receptorul:

— Allo!... Da!... Aci casa Skoda! Cine-i acolo?

— Aici ministrul de justiţie, Gheorghe Băleanu... Cu cine vorbesc?

— Cu primul comisar regal colonelul Săulescu, domnule ministru!

— Ce cauţi dumneata acolo?

— Domnule ministru... Să vedeţi...

— Eu te întreb: ce cauţi dumneata acolo? Din ordinul cui? Dumneata ştii sau nu ştii în ce relaţii sîntem cu Cehoslovacia? Atunci ce cauţi acolo? Te rog suspendă cercetările... Imediat!

— Am înţeles, domnule ministru!

După ce vorbe cu colonelul Săulescu, Băleanu îi spuse lui Fialkowsky:

— Poți să te duci, dragă, acasă! N-o să te mai supere nimeni. Cu toate că nu înțeleg cine ar avea interes să te supere. Nu înțeleg să mă tai!

Acasă, însă, Fialkowsky găsi răspîndiți în curte, pe scări, în toate încăperile, ofițeri de poliție, soldați, jandarmi care păzeau intrările — în timp ce un inspector financiar, sub ochii celor doi comisari regali și ai unor procurori, aplica sigilii pe ușa camerei lui de lucru.

— Asta ce mai e? strigă Fialkowsky.

— O măsură de precauție, domnule Fialkowsky! răspunse, cuviincios, primul comisar regal. Pînă se încheie cercetările...

— Credeam că s-a isprăvit!

— Au făcut la fel și la sediul din Batiștei! îi șopti lui Fialkowsky, secretarul său, Ramek.

Enervat la culme, Fialkowsky se răsti la primul comisar regal:

— Să știi că o să dai socoteală, domnule colonel! Este un abuz!... N-o să tac!... Poți să fi sigur!

— Nu eu fac legile, domnule Fialkowsky! îi replică mereu cuviincios primul comisar regal.

— Dar unde scrie că aveți dreptul să-mi ocupați casa?

— Întrebați, vă rog, pe cei autorizați să vă răspundă! zise colonelul Săulescu.

Fialkowsky își dădu seama că omul are dreptate, și-l lăsă în pace. Primul comisar regal își luă servieta, coborî scările, ieși în stradă, și se urcă în mașină:

— La prefectură!

Între timp, Băleanu alergă la Crai-Voievod:

— Ce-o fi asta?

Crai-Voievod clătină din cap, destul de plictisit:

— Ce să fie? Regele!

— Bine! Regele! Dar ce vrea regele?

— Vrea o grămadă de lucru, i! În primul rînd Skoda a acaparat, prin noi, toate comenzile și celelalte

fabrici sînt supărate. Concurența e mare. Schnitt și Beliotis îi oferă regelui avantaje mai mari decît Skoda. Personal, Beliotis e supărat că n-a obținut participarea la contractul cu Skoda. Și apoi, mai e la mijloc și Krupp !... Krupp i-a trimis vorbă regelui că mai curînd sau mai tîrziu, Cehoslovacia tot în mîna lui Hitler va încăpea, așa că Skoda tot germană va fi... Și în sfîrșit, Buzatu vrea să ne aibă la mîna pe noi... Pe Dacu, pe mine, pe tine, pe toți... Mai cu seamă pe Dacu. E foc pe fratele Dacu ! De cînd a trebuit să părăsească guvernul, Dacu a început iar să se agațe de Roșcata — și iar s-o tăvălească prin toate noroaiele. Și asta, Carol nu înghite !... Ai înțeles ? Aici e secretul descinderii de care nimeni nu știe nimic. Vin comisari regali și soldați fără știrea ministrului de război. Vin controlori fiscali fără știrea ministrului de finanțe. Vin procurori, fără știrea ministrului de justiție. Vine poliția, fără știrea ministrului de interne... Totul se face peste capul nostru, din ordinul lui, prin cîțiva care lucrează în numele lui, în frunte cu Spiru Maramă... Și toți ăștia, vin la Fialkowsky să adune dovezi că ai noștri s-au înfruptat din banii lui Skoda...

— Dar cum se poate una ca asta ? strigă Băleanu, congestionat. Înainte de a ne compromite pe noi, iese compromisă fabrica Skoda !

— Ce are a face ?

— Ba are a face ! Doar Skoda l-a ajutat pe rege să vină în țară. Numai eu știu cît a lucrat Fialkowsky să-l aducă aici.

— Tocmai asta nu-i place ! răspunse Crai-Voievod, care zîmbi amărît. Și de asta a și aranjat descinderea. Vrea actele care dovedesc că a fost adus de Skoda în țară și care se află închise în casa de fier a lui Fialkowsky. Vrea acte împotriva celor care au acte împotriva lui...

— Adică, împotriva noastră !

— Da, da !

— Și a pus mîna pe ele ?

— Asta n-am mai putut să aflăm. Știu numai că un minut înainte de-ai veni tu, mi s-a telefonat că primul comisar regal a predat lui Spiru Maramă niște dosare !

Ministrul de justiție îngălbeni :

— Crezi că...

— Nu cred nimic ! Am o singură speranță: arhiva e prea mare ! Nu cred să fi avut timp să facă mare lucru. Așa că ar fi bine să telefonezi lui Fialkowsky să curețe tot ce poate !

Băleanu puse îndată mâna pe telefon :

— Allo, Fialkowsky ! Ce se mai aude pe la dumneata ?

— Au pus jandarmi peste tot ! răspunse Fialkowsky, supărat.

— Din ordinul domnului prim ministru, să plece toți jandarmii !

— Mi-au pus sigilii !

— Rupe sigiliile și adună tot. Nu-i exclus să se facă o nouă descindere !

— O să-și piardă vremea degeaba, nene Ghiță, răspunse Fialkowsky, mai bine dispus.

— Foarte bine ! zise Băleanu și vru să agațe receptorul.

Dar Crai-Voievod, care stătea lângă el, îi reținu mâna și-i șopti :

— Spune-i lui Fialkowsky să plece noaptea asta de acasă ! E mai prudent ! Cine știe ce se mai poate întâmpla ! Să-și pună actele la adăpost și să se ducă oriunde o vrea, numai să nu fie acasă.

Băleanu transmise lui Fialkowsky cuvînt cu cuvînt sfaturile lui Crai-Voievod, apoi închise aparatul și rămase descumpănit, cu mâinile moi, lăsate în jos, ca un om care nu știe încotro s-o apuce.

— Și acuma, ce-i de făcut ?

Situația era grea. Fiecare dintre conducătorii partidului se înrudea prin Fialkowsky, cu Skoda. Crai-Voievod avea un fiu la Skoda. Băleanu avea un nepot — pe Vlădescu — la Skoda. Dacu, avea și el un nepot — Romulus Stoilă — mare misit la Skoda. Și cei care nu se înrudeau prin fii și nepoți, se înrudeau cu Skoda, direct. Multe și delicate erau firele prin care partidul național-țărănist era legat de aproape cinci ani de întreprinderile Skoda. Și nu mai încăpea îndoială că regele, odată pornit, nu se va opri la mijlocul drumului decît doar dacă va fi împiedicat de cineva de care se teme. Cine ?

— Franța ! zise, inspirat, Crai-Voievod.

Fața lui Băleanu se luminează de lumina pe care o reflecta fața lui Crai-Voievod. Franța ! Desigur ! Cine ar putea avea mai mare interes să salveze partidul național-țărănist decât marea noastră aliată Franța !

Carol stătea ca pe jăratec. Din cinci în cinci minute, îl chema pe Spiru la telefon :

— Ei, ce se aude?... Cum?... Iarăși?... Haide, isprăvește odată !... Bun !... Te aștept !

Cînd Spiru Maramă apăru, în sfîrșit, Carol se repezi la el cu mîna întinsă :

— Cifrul !

— Este, sire !

Maramă puse pe un scaun servieta doldora de hîrtii, își descheie tacticos buzunarul de dinăuntru al vestonului, scoase un plic și i-l întinse regelui :

— Poftim, sire !

Cu mișcări nervoase, Carol despături cele cîteva foițe pe care le găsi în plic, le parcurse în grabă și oftă ușurat. Trecuse prin momente penibile în toată după amiaza aceea : va găsi sau nu va găsi colonelul Săulescu cifrul care-i dădea lui atîtea insomnii ? Dacă cheia aceasta a corespondenței cu fabrica Skoda rămîne mai departe în mîna lui Fialkowsky, toate documentele confiscate de comisarii regali nu fac nici două parale !... Acuma, e liniștit ! Cifrul se află, cum spunea marele său unchi despre dosarele represiunii din 1907, acolo unde trebuie să se afle... Carol puse hîrțiile la loc în plic și le închise deocamdată în sertar, apoi îi spuse, vesel, lui Spiru Maramă :

— Ei, acu să vedem și vînatul cel mare.

Prefectul poliției își goli servieta pe masă, și sub ochii regelui începură să se perinde cifre, date, facturi, telegrame, oferte, liste, comenzi, scrisori oficiale și nenumărate bilețele particulare cu caracter confidențial — toate într-un limbaj încîlcit, cu nume ciudate, cu înșiruiuri lungi de inițiale, cu împreunări de cuvinte

scoase parcă din literatura decadentă la modă — toate, însă, învîrtindu-se numai în jurul a două probleme: înarmarea țării și numele celor care au încasat bacșișurile de pe urma acestei înarmări. Aplecat peste birou, Carol răvășea, alegea, împărțea în două grupe hîrțile, cu atîta agilitate, încît Spiru Maramă avu un moment impresia că-l vede pe rege la pocher. Aceeași pasiune și aceeași iuțea în degetele lui de trișor de clasă înaltă ! De aceea îl iubea Spiru atîta pe Carol: pentru că era un om care oriunde s-ar găsi, singur, în deșertul Saharei, sau pe o insulă pustie, sau agățat de o scîndură în mijlocul oceanului, nu s-ar pierde. Învîinge tot, numai cu cele zece binecuvîntate și înțelepte degete ale lui.

— Dragă Spirule, îl auzi Spiru pe Carol, s-a lucrat bine !... Îți mulțumesc !... Și te rog să mulțumești comisarilor !

Trase înspre el unul din teancurile de hîrtii și continuă :

— Astea rămîn la mine ! Și cu astealalte... cu astealalte faci scandal. Dă-le pe mîna băieților, să scrie tot ce le trece prin minte, fără nici o restricție. În special să spună că s-au găsit la Fialkowsky documente secrete militare și că individul a făcut spionaj. Numai să fie cu băgare de seamă să nu apară direct numele lui Dacu și Crai-Voievod ! Deocamdată, ajunge ca Dacu și Crai-Voievod să simtă numai că am tot ce-mi trebuie ca să le astup gura !

Noaptea tîrziu, cînd se pregătea să se culce, doctorul Bratu fu chemat la telefon de Puui :

— Domnule doctor, urgent ! Maiestatea sa regele vrea să vă vadă !

Doctorul Bratu, care în cursul serii prinsese cîte ceva în legătură cu descinderea făcută la Fialkowsky, nu se arătă de loc surprins că regele îi vorbește de Skoda.

— Domnule doctor, îi zise regele, se întîmplă lucruri grave. Sîntem sclavii străinătății. Skoda ne jefuiește. Din pricina Skodei nu putem să punem în picioare o industrie a înarmării care să fie a noastră, a romînilor.

Putem tolera ca starea aceasta de lucruri să continue? Te întreb pe dumneata, doctore Bratu, bun român, cu dragoste de neam și de țară: putem?

— Sire, făcu Bratu, o asemenea întrebare nici nu se poate pune! E o ticăloșie!

— Am știut că o să-mi răspunzi așa, domnule doctor! făcu regele, aprins. S-a făcut o descindere la Skoda! Nu știu ce s-a găsit. Cercetările vor continua. Trebuie să dăm la iveală toate afacerile din jurul Skodei, fără să ținem seama de nimeni. Numai de un lucru trebuie să avem grijă: de interesele țării! Voi cere să ți se pună la dispoziție toate actele ce se vor găsi, pentru ca opinia publică să afle din gura singurului om cinstit din țara românească adevărul.

— Sire, aștept actele cu nerăbdare. Pot să asigur de pe acuma pe maiestatea voastră că nu voi cruța pe nimeni!

— Pe nimeni! zise regele. Absolut pe...

Se opri și-și micșoră ochii, ca și cum un gând nou i-ar fi întrerupt șirul frazei, apoi continuă, pe un ton mai mult meditativ:

— ... deși mă gândesc că tactic n-ar fi bine să ataci direct pe Dacu și pe Crai-Voievod, ca să nu creadă lumea că o faci din răzbunare personală.

Doctorul Bratu nu se împotrivi punctului de vedere al lui Carol:

— Este adevărat, sire! Voi ocoli cât voi putea mai mult numele lor!

— Va fi foarte bine!... De altfel, știi ce aș face eu în locul dumitale? N-aș afirma nimic, ci aș pune numai întrebări. Dumneata vrei să știi atât: în buzunarul cui au intrat șperțurile de miliarde încasate de la Skoda, cu contractul 6102!

Doctorul Bratu îl privi cu admirație pe Carol și-și zise: Mare tîlhar regele ăsta al nostru! Dacă s-a născut vreun pungaș în țara românească, ăsta-i el! După ce că e hoț, mai e și sadic pe deasupra!... Cică să-i întreb pe național-țărăniști în buzunarele cui au intrat șperțurile cu contractul 6102!... Lui îi convine!... Cu contractul 6102 el n-are nici în clin, nici în mîneacă! Dar după contractul 6102 s-au mai încheiat și alte contracte

cu Skoda și la fel de cinstite !... De alea să nu pomenesc, pentru ca ăia să moară de necaz că nu pot răspunde, acum, după ce el a pus mîna și pe dovezile lui și pe dovezile lor !

— Sire, răspunse el la sugestia lui Carol, așa mă și gîndesc să fac: să-i țin numai în întrebări. Să vedem și noi ce pot răspunde !

— Splendid ! zise Carol, încîntat. Să vedem !... Și-ți mulțumesc, domnule doctor ! Dumneata ești, într-adevăr, o opoziție conștientă ! Și opinia publică poate afla adevărul numai de la o opoziție conștientă !

La plecare, doctorul Bratu se lovi de Stănescu și Traian Săpunaru, care urcau scările la rege.

Astfel, țara fu dăruită cu o afacere Skoda. Presa, cluburile, cafenelele, erau inundate de apele tulburi ale afacerii Skoda. Dar fierberea cea mai mare era la parlament, unde se cimentau alianțele, se ciocneau opiniile și se debitau anecdotele. O temă de mare succes era cifrul. Jurnaliștii, îngrămădiți în jurul șefilor opoziției, notau fiecare cuvînt și puneau întrebări peste întrebări:

— Ce înseamnă, domnule doctor Bratu, IFSYCA-CIQUE ?

— Dracu să-i pieptene ! răspunse Bratu, în timp ce toți dimprejur făceau haz.

— Dar AKYFYCSYXHE ?

— Cam același lucru !

— Nu zău, domnule doctor, nu știi ?

— Dar de unde să știu, dragă ? protestă doctorul Bratu. Cc ? Am luat șperț de la Fialkowsky ? Întrebați-pe dumnealor !

Și arată spre un grup de național-țărăniști care-și sorbeau cafeaua în jurul lui Crai-Voievod.

— Vasăzică nu știți nici ce este OSUYEKFICY-KXHE ?

— Închipuiește-ți, dragă, că nici măcar asta nu știu !

— Dar Romiman ?

— Asta da! Asta înseamnă comision!... E clar!
Se înțelege din texte!...

— Și « Reprezentantul lemnului »?

— Ministrul armatei!

— Și « Reprezentantul de cauciucuri »?

— Ministrul de finanțe!

— Și « Konsulent »?

— Legația Cehoslovacă!

— Dar « Palaelibus »?

Doctorul Bratu se încruntă:

— Palaelibus? Așteaptă și o să afli!...

Și discuția își relua cursul serios în jurul acestei afaceri ascunse îndărătul contractului 6102. Toți vorbeau despre contractul 6102. Când a fost încheiat contractul 6102? La începutul anului 1930! De către cine? Nu se spunea! Dar toată lumea știe de către cine: de către guvernul național-țărănist prezidat de Dacu, înainte de revenirea lui Carol în țară. Dar ce era contractul 6102 încheiat înainte de revenirea lui Carol în țară? Cea mai vastă panama din cîte panamale cunoaște istoria acestei țări. Toți: Serafim Mărunțelu, Naie Naie, Stănică Popescu, național-liberalii lui Muică, național-agrarienii lui Traian Săpunaru, liberalii lui George, țărăniștii doctorului Bratu, țărăniștii radicali ai lui Stănescu, conservatorii țepiști ai lui Grigore Artag, național-creștinii lui Cață, legionarii lui Aurică Cziucziewicz, pe scurt întreaga opoziție conștientă vorbea, dezgustată, cu mîna la nas, despre afacerea Skoda și despre contractul 6102. Pe baza acestui contract 6102, statul român a plătit fabricilor cehoslovace Skoda tunurile de cîmp, tunurile antiaeriene și obuzierele, cu prețuri între 48,26% și 81,64% mai mari decît Jugoslavia.

Generalul Neață, care, dacă și-a pierdut partidul, și-a păstrat intactă deviza: « Muncă, ordine și cinste », dezvăluia, la bufet, cu competența lui de militar încercat, ascunzișurile afacerii Skoda:

— De pildă, zicea el, pentru bateria de cîmp și garnitura de comandă pentru tragerea contra avioanelor, statul jugoslav a plătit 2.070.000 coroane cehe, în timp ce statul român, pentru aceeași baterie și fără garnitura de comandă a plătit 3.760.000 coroane cehe, adică mai

scump cu 81,64%. Un proiectil complet pentru tunurile acestea, jugoslavii l-au plătit cu 833 coroane, pe cînd românii cu 1.235 coroane, deci mai scump cu 48,26%. Un tun de 76,5 m pentru tragere contra avioanelor, jugoslavii l-au plătit cu 3.499.380 coroane, și noi, cu 5.540.000 coroane și așa mai departe...

Aici interveni Grigore Artag:

— Dar știți dumneavoastră la ce sumă se ridică diferența dintre prețurile cu care am plătit noi armamentul și cele plătite de jugoslavi? La peste un miliard două sute de milioane. În buzunarul cui a intrat diferența aceasta? Asta am vrea să aflăm: în buzunarul cui s-au scurs banii aceștia. Dar că noi am plătit toate furniturile cehoslovace cu asemenea prețuri, asta încă nu-i nimic. Adevărata potlogărie știți care e? Că în oferta făcută de Skoda cu opt luni în urmă, prețurile n-au fost atît de mari. Ele au crescut numai cînd contractul a fost încheiat.

— Ei nu ! E posibil ?

— Vezi, doar, că e posibil. Cineva de aici a cerut Skodei să nu țină seama de propria ei ofertă și să treacă în contract prețuri mai mari. Și așa ne-am trezit cu o diferență între ofertă și contract de aproape două sute șasezeci de milioane. În buzunarul cui a intrat diferența aceasta de două sute șasezeci de milioane? Sau mai bine zis: în buzunarul cui au intrat ambele diferențe care la un loc fac cifra rotundă de un miliard cinci sute treizeci de milioane !... În buzunarul cui?

În încordarea întregii adunări, doctorul Bratu vorbea despre contractul 6102:

— Dar, domnilor, trec peste partea care ar privi mai curînd codul penal, a acestei afaceri murdare și vă întreb: oare nu era de datoria guvernului din 1929—1930, să se gîndească la promovarea industriei naționale de armament? Oare nu era de datoria regimului care a cîrmuit țara *înainte* de reîntoarcerea maiestății sale regele Carol II în țară, să se ferească să se dea legat de mîini și de picioare străinătății, pentru lucruri care

puteau fi fabricate în țară? Oare nu știa guvernul acela din 1929—1930 că o țară, atîta vreme cît nu este prevăzută cu o industrie proprie de armament care s-o poată alimenta în timp de război, e de fapt dezarmată, chiar dacă depozitele ei ar gema de arme?... Și apoi, domnilor, mai este un aspect grav al afacerii: la încheierea contractului 6102, direcția tehnică și direcția armamentului n-au fost consultate! De ce? De ce să ajungem, domnilor, la situația ca ofițerii să se întrebe pe ce bază s-au stabilit materialele, cantitatea lor, caracteristicile, compunerea bateriilor, prețurile, termenul de livrare și așa mai departe? Cine a făcut comenzile? Oameni de meserie? Nu, domnilor, căci iată ce se întîmplă: s-au cumpărat prin contractul 6102 tunuri, dar nu s-au cumpărat muniții! Ce te faci cu tunurile, fără muniții, deși răul s-ar fi putut repara, dacă guvernul din 1929—1930 și-ar fi adus aminte că în țară avem un arsenal, o pirotehnie, o pulberărie, o fabrică de pulbere particulară... Și nu numai pulbere putem fabrica în țară, ci la uzine ca Reșița, Copșa, Cugir, Beliotis, putem fabrica toată trăsura necesară armatei. Or, domnilor, guvernul din 1929—1930, a comandat la Skoda, prin contractul 6102, un număr de 444 chesoane, 688 care de transport, 180 care port-țeavă și 181.138 proiectile, fără să se fi gîndit să comande nici măcar o piesă în uzinele noastre naționale. Nu zic, domnilor, că tot ce cuprinde contractul 6102 putea fi executat în țară, dar o treime... măcar o treime am fi fost în stare să fabricăm. Și — ceea ce trebuie să subliniez — am fi fost în stare să fabricăm pe un preț mult mai redus, fără diferențele acelea suspecte... În concluzie, domnilor, interesele apărării naționale au fost neglijate în chip criminal de către acei care au guvernat țara în 1929—1930 și care au încheiat contractul 6102... Și asta am vrea să descifrăm din tainele acestui contract: în folosul cui — comanda? În buzunarele cui — comisioanele? Cine sînt șperțarii, domnilor? Cine a dat mită, știm! Dar cine a primit-o?... Cine?... Pentru înseși interesele țării, trebuie să aflăm cine! Căci țara, domnilor, a suferit destul. A suferit arderea depozitelor, fără să afle vreodată cine l-a dat foc, a suferit fraudele fără să afle vreodată cine a băgat

banii în buzunar, a înghițit crimele electorale fără să știe vreodată cine a ucis, dar să nu-și facă nimeni iluzia că țara va înghiți și afacerea Skoda fără să acționeze. Nu pentru aceasta am pierdut opt sute de mii de oameni. Nu pentru aceasta am așteptat două milenii împlinirea visului nostru de întregire. Nu pentru ca să fim de râsul și de batjocura tuturor bandiților dinăuntru și din afară ! Cine e vinovat cât de cât că a trădat interesele țării, să fie pus la stîlp și eu, care n-am ucis pe nimeni pînă acum, voi fi primul să trag în el.

Cu tot numărul lor mic, deputații din opoziție izbutiră să acopere cu strigătele lor de dezgust și mînie, protestele majoritarilor. După aceea, se urcă la tribună Traian Săpunaru.

— Domnilor deputați, începu el, sînt profund îndurerat de urîtul spectacol pe care ni-l oferă încă o dată politicianismul demagog și incorect, care calcă în mod nerușinat interesele țării... Contractul 6102, domnilor, va face epocă. Despre contractul 6102, domnilor, se va vorbi și peste o mie de ani, ca de o reprezentare a felului cum anumiți oameni politici au înțeles să conducă țara pînă în preajma restaurației. Domnilor deputați, cu ce și-a justificat guvernul din 1929—1930, contractul 6102? Prin nevoia de a grăbi înarmarea. Despre ce fel de grabă putea fi vorba, domnilor, dacă după clauzele contractului 6102 încheiat în 1930, abia în 1932 trebuiau să ne fie livrate 50.000 de proiectile, în 1933, 75.000 de proiectile, în 1934, 40.000 de proiectile, și în 1935, 16.000 de proiectile. Asta se cheamă grabă? Nu!... Grabă a fost numai în încheierea comenzii. Acolo se ascunde secretul grabei: în încheierea comenzii ! Și veți vedea îndată, domnilor, că nu acuz gratuit. Vă aduceți aminte cum, în urmă cu patru ani, în zilele de glorioasă domnie ale regenței, sub guvernarea național-țărănistă, un val de rumoare publică s-a abătut deodată asupra noastră: ne atacă rușii. Rușii fac concentrări de trupe la graniță. Azi-mîine, rușii se aruncă asupra noastră. S-a otrăvit, domnilor, o țară întreagă cu propaganda aceasta. Pentru ca deodată, ca prin minune, totul să se liniștească. Nu ne mai atacă rușii. Nu mai concentrează rușii trupe la graniță... Cum s-a întîmplat minunea, domnilor? Foarte simplu. Guvernul de atunci semnase contractul

6102. Așadar, domnilor, totul a fost înșelătorie. Guvernul național-țărănist a avut nevoie de atmosfera de panică, numai ca să-și poată justifica afacerea de arme cu uzinele Skoda.

Dar ultimele cuvinte ale lui Traian Săpunaru nici nu mai putură fi auzite, pentru că majoritatea, spumegînd de mînie, tăbări asupra lui:

— Ce ai făcut cu alea treisprezece milioane, escrocule?

— Hîrtia? Ce-i cu hîrtia?

— *Monitorul oficial*! Potlogăria de la *Monitorul oficial*!...

— *Vin nou*!...

— Societatea «Mica»...

— Banca Kerbalà!...

— Cum stai cu Willy Pămînteanu?

Traian Săpunaru, cu brațele încrucișate, și cu o privire sfidătoare, înfrunta, nemișcat, insultele deputaților majoritari, fără să scoată un cuvînt. După două minute, majoritarii, epuizați ca de obicei, renunțară la indignare și-și reluară locurile, curioși să audă ce le va spune noul orator care se urca la tribună, înarmat cu un teanc de hîrtii. Era Stănescu, fost ministru în trecutele guvernări național-țărăniste și astăzi șeful partidului țărănist-radical, care trecu îndată la atac:

— Domnilor deputați, s-a vorbit în ziare de un cuvînt ciudat: «paelibus». Cuvîntul acesta s-a găsit în registrele de plăți ale casei Skoda în dreptul unor sume foarte importante. Cei interesați să ascundă adevărul au dat tot felul de interpretări acestui cuvînt. Fialkowsky ba zice că ar fi prețul unui teren viran, ba că ar fi un provizion convenit directorilor societății, ba că ar însemna «număr de comision», ba că s-ar înțelege prin el cheltuieli pentru experți, sau gratificații pentru funcționari!... Dumnezeu să-l înțeleagă, pentru că noi nu mai înțelegem nimic!... Acuma vine însăși direcția centrală a Skodei de la Praga să ne spuie că «pal» este o prescurtare a cuvîntului latin «palmare», care înseamnă cheltuieli de avocat și că «paelibus» se compune din anumite litere subliniate ale cuvintelor «palmare, des avocatos, expertes, licences, bonus»... Și după asta vine să ne mai spună că «paelibus»

înseamnă «licență de fabricație». Ei, acumă vă rog, domnilor, să-mi spuneți: ce înseamnă «palaelibus»?... Nu răspunde nimeni! Dar bineînțeles!... Cum să începem cuvinte care pot fi dezlegate numai cu un cifru? Dar unde e cifrul? În mîna cui se află cifrul?... Să-mi spună domnul ministru de interne, domnul Marinescu: în mîna cui se află cifrul!

— În mîna mea! răspunse Marinescu.

— Și ești sigur de el că-i bun?

— Nu!

Candoarea cu care ministrul de interne răspunse la întrebarea lui Stănescu, sili adunarea să uite de toată gravitatea problemei și să se lase pradă rîsului.

— Ați văzut? reluă Stănescu. Dumnealui are un cifru, știe că nu-i bun de nimic și se mai laudă cu el.

— N-are a face! răspunse Marinescu. Dacă nu-i bun ăsta, găsim noi altul! Cel adevărat. De altfel, am cerut și centralei Skoda să ne trimită un cifru.

— Și ți l-a trimis?

— Încă nu! Pune condiții! Zice că e dispusă să ajute la descifrarea corespondenței, dar cere ca operația aceasta să se facă în prezența unor reprezentanți diplomați cehoslovaci și să se lămurească numai chestiunea dacă Fialkowsky a făcut ori nu spionaj militar! Pentru rest, Skoda invocă inviolabilitatea secretului comercial!

Stănescu ridică glasul:

— Domnilor, nu vedeți că-și bat joc de noi?... Ne mai pun și condiții! Și nimeni nu îndrăznește să se atingă de Fialkowsky al lor! Să-mi spună, de pildă, domnul ministru de interne, ce-i cu sigiliile care au fost rupte la casa Skoda și cine le-a rupt?

Ministrul de interne se ridică plictisit:

— Nu știu ce vrea domnul Stănescu de la mine! În toate găsește cusur! Că s-ar fi rupt sigiliile! Dar lucrul e foarte simplu și i se poate întîmpla oricui. S-au pus sigilii la biroul de acasă al domnului Fialkowsky. Fetita lui, în vîrstă de zece ani, a crezut că tatăl ei se află în birou și a deschis ușa. Se înțelege că sigiliul a cedat și a căzut.

— Dar de ce a cedat ușa, domnule ministru?

— Pentru că nu era încuiată.

Stănescu se adresează adunării, care se pornise iar pe rîs:

— Ați auzit, domnilor? S-au pus sigilii pe o ușă descuiată! Dacă s-a mai pomenit așa ceva de cînd lumea!... Bun! Fie și așa cum spui dumneata! Dar cine a rupt sigiliile de la biroul din Batiștei?

— Chestia e și mai simplă, domnule Stănescu! răspunse ministrul de interne. Cînd a aflat că s-au pus sigilii în Batiștei, Fialkowsky s-a dus acolo și a protestat. Precum știți, lui Fialkowsky îi lipsește mîna dreaptă. Și cum Fialkowsky era foarte enervat, s-a agitat atîta pînă i s-a agățat nasturele de la mîneca goală de sfoara sigiliului... și sigiliul a căzut!

Singurii care nu rîdeau erau ministrul de interne și Stănescu, care țipa ca să se poată face auzit:

— Ce vă spuneam, domnilor? Își bat joc de noi!

Așteptă pînă să se potolească adunarea, și reluă atacul:

— Dar să lăsăm asta și să revenim la cifru. Cred că v-ați dat seama că putem aștepta mult și bine cifrul acesta și că dacă vrem un cifru, trebuie să ni-l facem singuri. Or, aici, domnilor, în cazul lui «paelibus», nici nu avem nevoie de cifru, pentru că problemele se descifrează de la sine. În documentele confiscate la Skoda se găsește o scrisoare cu data de 8 octombrie 1929... Notăți vă rog data: 8 octombrie 1929... în care Fialkowsky scrie la Praga următoarele: «Avînd în vedere depeșa dumneavoastră, costul de transport și paleliform, am mărit prețurile cu miladre polikoda. La această comandă va fi baroc paelibus». Ce este «paelibus», tot nu putem ști, dar începem să bănuim. După cîteva luni, Fialkowsky trimite centralei o nouă scrisoare în care spune: «În scrisoarea dvs. din 16 ale lunii precedente ne comunicați că toate facturile au fost alcătuite cu paelibus baroc. Deoarece la această ofertă vom scăpa cu un paelibus baby, am diminuat prețurile dvs. cu c.c.o. ocker polikoda». Acum, domnilor, cred că putem înțelege și fără cifru, limbajul lor savant. «Paelibus baroc» înseamnă «șperț mare» și «paelibus baby» înseamnă «șperț mic»... De asta, găsim în registrele Skoda cuvîntul «paelibus» și cifre «baroc» ca 11.000.000 de lei, și cifre «baby» ca 100.000 de lei... Misterul e dezlegat, domnilor! Toate celelalte cîte se

spun despre afacerea Skoda nu sînt decît simple detalii... Pilonul moral al contractului 6102 este « palaelibus »... « Baroc » sau « baby », trăiască « palaelibus » !... Dacă nu curge, pică, domnilor ! Din asta s-au inspirat domnii național-țărăniști cînd au semnat în anul 1930 contractul 6102...

Atunci se auzi glasul furios al lui Bagradian:

— Dar tu unde ai fost ?

Urgența pe care o punea ministrul Franței în cererea sa de a fi primit, îl tulbură pe rege. Bucuria că acum îi poate înfunda oricînd pe național-țărăniști împreună cu Dacu al lor, îl făcuse să uite cu totul de Franța ! Evident !... Franța ! Aici are și Franța de spus un cuvînt ! Cum a putut fi atît de ușuratec încît să-i scape din vedere că interesele Skodei cehoslovace sînt apărute de uzinele franceze Schneider-Creuzot și că interesele uzinelor franceze Schneider-Creuzot sînt și interesele Skodei cehoslovace, și că ambele firme nu fac decît una ! În 1930, cînd s-a semnat contractul 6102, au fost, desigur, neînțelegeri între francezi și cehoslovaci, dar de atunci sînt trei ani. Și în acești trei ani, Skoda a convins pe Schneider-Creuzot să-și urce prețurile la nivelul prețurilor ei — și că în loc să se concureze, mai bine ar lucra mîină-n mîină... Cum, dar, să nu intervină ministrul Franței într-o afacere care atinge uzinele de armament cehoslovace ? Îngrijorat, deci, Carol căuta argumente cu care să justifice în mod plauzibil descinderea de la birourile Skoda — dar se zbuciuma în zadar. Își dădea el însuși seama că motive nu existau — și că în orice caz, nu din partea lui ar putea să existe motivele acestea. Ministrul Franței nu este un prost — și probabil că vine cu părerea gata formată : descinderea s-a putut face numai pentru că așa a vrut regele. Singura cauză a acestei operații este voința regală. Carol era plictisit. Voința regală nu putea fi invocată de el, care dă zilnic interviuri că nu vrea dictatură. Îl consultă și pe Aureanu. Dar nici pe Aureanu nu-l ajuta fantezia.

— Nu găsesc, sire, zise el amărît. E o chestie încurcată.

— Și atunci?

— Nimic, sire! Propunerea mea ar fi să lăsați totul pe seama inspirației. De altfel, nici nu știm exact ce vrea guvernul francez! Așa că mai întâi să vorbească!... După aceea, veți vedea ce aveți de făcut!

Regele îl primi, așadar, pe trimisul Franței, pe cât de cordial, pe atât de nepregătit.

— Sire, zise ministrul Franței, guvernul meu îmi cere să-i fac un raport exact asupra celor ce s-au petrecut la birourile Skoda.

Regele căută să bagatelizeze problema:

— După câte se pare e vorba de o chestie fiscală! răspunse el. Exact nu știu, pentru că nici n-am avut timp să mă informez.

Din privirea ministrului, regele pricepu că a pornit pe un drum greșit, și reveni îndată:

— Desigur că sînt chestiuni fiscale și chestiuni fiscale! Cum Skoda este o întreprindere mare, s-ar putea ca afacerea să fie mai gravă!

Ministrul Franței zîmbi:

— Fără îndoială, sire! După informațiile mele, însă, Skoda este acuzată nu de simplă evaziune fiscală ci de corupție, de jaf și de spionaj militar!... Și acuzațiile sînt publice.

Regele-și pierdu capul:

— Dar e spionaj dovedit, domnule ministru!

— Dovedit, cu ce, sire? Cu actele găsite în sertarele lui Fialkowsky? Ce cuprind actele acelea? Sînt date militare, sire! Dar ce s-ar putea găsi în birourile unei întreprinderi de armament decît date militare! Dacă Skoda ar fi vîndut pînzeturi, s-ar fi găsit în sertarele ei date cu privire la industria textilelor!... Asta nu se cheamă spionaj! Cu același temei ar putea fi acuzat de spionaj un medic la care s-ar găsi tratate medicale!

— Nu-i chiar așa! îl întrerupse Carol. Aici e spionaj în toată regula. A avut oameni peste tot, a cules informații, a ținut în curent centrala cu orice mișcare se făcea în viața noastră politică... Spionaj curat, domnule ministru!

Ministrul Franței se aplecă spre Carol și-i spuse pe un ton de înțelegere:

— Sire, dar unde s-a mai pomenit afacere de arme fără spionaj! Fără un anumit spionaj! Comerțul de arme implică spionajul! Nici nu face să stăruim! Guvernul meu nici nu insistă asupra acestui lucru, pentru că nu-și închipuie că maiestatea voastră l-ar putea lua în serios!... Ceea ce ne... ca să zic așa... incomodează și ne îndeamnă să intervenim într-o chestiune care nu ne privește pe noi, ci statul cehoslovac, este altceva! Cunoașteți legăturile de prietenie care leagă Franța de Cehoslovacia!

— Mai e vorbă! apăsă cu căldură Carol. Dar și noi, românii, sîntem legați de Cehoslovacia...

— ... și de Franța! adăugă, subtil, ministrul Franței. Carol tăcu. Era încurcat. Ministrul Franței îi spunea fără înconjur că orice încercare de a atinge interesele fabricii Skoda ar putea duce la o tulburare a relațiilor dintre Franța și România, sau mai bine zis, dintre Franța și regele României. Ceea ce lega între ele Franța, Cehoslovacia și România era, înainte de orice, comerțul de arme.

— Mai e nevoie să amintim de legăturile noastre cu Franța? făcu regele, într-un efort de entuziasm.

— Atunci? întrebă ministrul Franței.

Era o întrebare care-l puna pe Carol în fața unei noi probleme. Ministrul Franței îi cerea cu acest singur cuvînt să suspende toată campania împotriva Skodei și a contractului 6102. S-o suspende — cum? Dacă n-a putut găsi o justificare pentru descindere, cu atît mai greu va găsi o justificare pentru mușamalizarea întregii afaceri! Dar ce-i pasă guvernului francez? Guvernul francez cere ca, într-un fel sau altul, scandalul să fie curmat! Scăpare nu poate fi!

— Puteți comunica guvernului dumneavoastră, răspunse Carol, că poate fi liniștit. Mă voi ocupa eu personal de afacere, și pînă în douăzeci și patru de ore, lucrurile se vor aranja.

De trei ani, din ziua restaurației, senatul n-a mai trăit un asemenea moment. Nici un senator nu lipsea

de la şedinţă. Regele-şi exprimase dorinţa ca toată lumea să fie de faţă — şi dorinţa lui a fost împlinită. Ba, a fost împlinită cu multă plăcere, pentru că astăzi avea să se dezbată şi aici afacerea Skoda.

Mareşalul Neaţă, cel dintîi care luă cuvîntul, începu prin a face o scurtă relatare a faptelor, pentru a ajunge la cîteva triste concluzii:

— Ne-am creat o situaţie penibilă faţă de o ţară amică. Uzinele Skoda sînt o mare întreprindere, a cărei existenţă interesează în cel mai înalt grad statul cehoslovac. Şi noi ne-am găsit să acuzăm de mită uzinele Skoda. Este o mare inabilitate politică. Se ştie doar că dacă mituitul este vinovat, trebuie să iasă vinovat şi mituitorul. Şi doar mai zilele trecute statul nostru a semnat un pact de alianţă ofensivă şi defensivă cu Cehoslovacia. După cîte pot să înţeleg, singurul care trebuie tras la răspundere în afacerea aceasta este spionul Fialkowsky care a indus în eroare şi pe ai noştri şi a indus în eroare şi fabrica Skoda.

Urmă la cuvînt Crai-Voievod.

— Este o mare greşeală, este o aberaţiune să se acuze de mituire, de spionaj, de incorectitudine, casa mondială Skoda, care ne-a livrat de atîtea ori şi ne va livra, sper, şi în viitor, armament şi ne va ajuta să ne organizăm definitiv industria noastră de apărare naţională. Din parte-mi, resping această acuzaţie adusă uzinelor Skoda. Altceva este dacă vorbim de Fialkowsky, reprezentantul Skodei aici. Operaţiunile lui sînt, într-adevăr, suspecte. Nu este exclus — eu sînt aproape convins — ca el să fi înşelat bunacredinţa a centralei şi să fi băgat banii în buzunar, dar, ca să se justifice, să fi trecut în registre numele unor oameni pe care nici nu-i cunoaşte. Totuşi, indiferent de escrocheriile lui, un fapt este cert de pe acum. E vinovat de spionaj militar — şi va trebui să răspundă pentru aceasta. Ca primă măsură, am şi dat ordin să fie arestat !

Veni la tribună apoi şi mareşalul Prezan:

— Sînt fericit, domnilor, zise el, că aţi adus în senat această nefericită afacere Skoda, atît de mult dezbătută în Cameră, ca să spun şi eu două cuvinte. Să nu

opriți comenzile fabricii Skoda. Desigur că ar fi de dorit ca să avem o industrie națională de armament. Dar lucrurile acestea nu le poți realiza apăsînd pe buton. Trebuie răbdare. Pînă atunci, cumpărați de la Skoda tot armamentul care vă trebuie, ca să ne putem apăra scumpa noastră patrie. Și dacă acest Fialkowsky este spion, împușcați-l!

Mareșalul Prezan vorbise ca un adevărat militar și mișcase inimile maturului corp, care-l răsplăti cu aplauze. Ministrul apărării, generalul Spiridonovici, se ridică și, înainte ca bătrînul mareșal să fi părăsit tribuna, vorbi:

— Sînt, fără doar și poate, în asentimentul unanim al adunării, dacă adresez mulțumirile mele de profundă recunoștință domnului mareșal Prezan, pentru cuvintele și concluziile cu adevărată putere de lege cu care a binevoit să ne onoreze. Acestui titan al neamului românesc, reazim al țării de zile grele, toată suflarea românească și noi militarii în special, îi jurăm pe cuvînt de onoare că sfaturile dumisale vor fi urmate cu sfințenie. Perfecțiunea caracterului său va fi exemplul nostru de totdeauna pentru binele oștirii și destinele acestui neam, la a cărui consolidare a contribuit într-un mod atît de glorios. Dacă...

Nu termină, pentru că în acel moment se auzi un horcăit, după care imediat începură să răsune țipete în toată incinta:

— Un doctor!... Să vină un doctor!... Repede, că moare!

Prezidentul adunării sună din clopoțel!

— Liniște!... Vă rog liniște!... Ce s-a întîmplat?

— I s-a făcut rău mareșalului Neață! îi răspunse generalul Spiridonovici, ministrul armatei.

În timp ce mareșalul Neață era scos din sală, Crai-Voievod îi șopti ministrului de interne, Marinescu:

— Cum se ridică ședința, te duci pînă la Văcărești, să vezi dacă nu-i lipsește ceva lui Fialkowsky!... Și roagă-l să nu se supere!... Avem cu toții grijă de el. Ordin de la rege!

XII

Valuri-valuri, cetățenii — sute și mii — soseau la Arenele Romane, unii veseli, alții încruntați, dar toți nădușiți de soarele aprig de iulie și cu numele lui Stănică Popescu pe buze. Eroul zilei era Stănică Popescu, directorul ziarului *Gobul*. Mulțumită lui, țara putea lua azi parte la prima demonstrație a ligii antirevizioniste.

De pe acum, a zice liga antirevizionistă însemna a zice Stănică Popescu, pentru că Stănică Popescu era inițiatorul și realizatorul acestei mari organizațiuni patriotice, al cărei program avea un singur articol: să pună pe unguri cu botul pe labe.

De unde i-a venit ideea aceasta a ligii, Stănică Popescu o mărturisea bucuros: de la nevoi. Nu de la

nevoile lui. Nevoi — slavă Domnului ! — avea ! Și multe ! Și mari ! Dar în momentele grele prin care trece țara acum, lui Stănică Popescu nu-i mai ardea de nevoile lui personale, ci de nevoile neamului. Alea îl dureau: nevoile neamului. Și niciodată nevoile neamului n-au fost mai grele ca în vremea din urmă: de cîteva luni, de cînd Hitler a venit la putere, ungurii au devenit și mai obraznici cu pretențiile lor asupra Ardealului. Și niciodată nevoile neamului n-au picat mai bine ca în vremea din urmă: iar au început studenții să se țină de capul lui Stănică Popescu. Cică să le dea banii.

— Care bani, bre?

— Banii pe care fi tot strîngi de șapte ani pentru cămin.

— Care cămin, bre?

— Căminul nostru, domnule Popescu ! Ai strîns pînă acum douăsprezece milioane, domnule Popescu !... Banii noștri, domnule Popescu ! Douăsprezece milioane...

— Care douăsprezece milioane, bre?

— Alea douăsprezece milioane pe care le-ai depus la Banca Romînească pe numele dumitale... și pe care încasezi procente !

— Care procente, bre?

— Procentele pe banii noștri cu care vrei să-ți construiești un palat !

— Care palat, bre?

— Palatul *Globului*, domnule Popescu !

— Și ce aveți voi cu palatul *Globului*, bre?

— Cu palatul *Globului* n-avem nimic... avem cu alea douăsprezece milioane... Alea să ni le dai, că altminteri iese scandal !

— Și tocmai acu v-ați găsit, bre? Cînd țara e în primejdie și bolșevicii vor să ne atace?... Păi știți voi ce faceți, bre?... Faceți jocu Moscovei ! Aia atîta așteaptă: să vadă cum ne luăm de pîr între noi, să ne dea cu toroipanu-n cap !... De ce nu înțelegeți, bre?... Banii vi-i dau ! Numai să treacă primejdia și vi-i dau numaidecît !

— Păi, de șapte ani, tot cu vorbele astea umbli să ne ametești: cu bolșevicii !

-- Care bolșevici, bre?

-- Cu bolșevicii ăia cu care nu vrei să ne dai banii înapoi !

-- Care bani, bre?

Și iar o luau de la capăt și iar se ciorovăiau ceasuri întregi, pînă ce toată povestea se termina cu amenințări din partea studenților și cu făgăduieli din partea lui Stănică Popescu.

Asta a ținut pînă nu de mult, cînd ungurii, tari pe declarația lui Hitler că fără o revizuire a tratatelor de la Versailles și de la Trianon nu poate fi pace, au început s-o ia razna. De atunci, Stănică Popescu îndrumă nevoile neamului de la răsărit spre apus. Astfel că, atunci cînd conversația cu studenții ajungea la bolșevici, Stănică deschidea niște ochi mari, și nedumeriți și indignați:

-- Care bolșevici, bre? Cine v-a vorbit de bolșevici, bre?... Ungurii cer revizuirea tratatelor și ne amenință cu războiul și voi veniți cu bolșevicii? Adică să dăm ungurilor Ardealul... asta ați vrea ! Bravo ! Studențimea noastră romînească, tineretul nostru romînesc, floarea țării noastre romînești vrea să dăm ungurilor Ardealul nostru romînesc ! Frumos, n-am ce spune ! Romîni ! Buni romîni ! Păi dacă voi, romînii, aveți curajul să vorbiți cum vorbiți și vă mai și bateți cu pumnii în piept că ați fi buni romîni, ce-aș mai putea pretinde de la jidani ?

Dar repetînd vorbele astea bine simțite de cîteva ori, se petrecu o minune: la un moment dat, nu mai rosti propoziția ultimă interogativ, ci imperativ: « Ce-aș mai putea pretinde de la jidani ! »

Așa se născu liga antirevizionistă: din nevoile neamului. Ungurii cer romînilor să le dea Ardealul, studenții cer lui Stănică Popescu să le dea banii — și Stănică Popescu se vede pus la mijloc, de soartă, să rezolve una din probleme, prin cealaltă.

Lupta porni imediat. Cel dintîi pe care Stănică Popescu îl chemă la telefon, fu, bineînțeles, doctorul Willy.

-- Doctore, carevasăzică de ăștia-mi ești, hai ? Bine !... Bun !... Bravo !... Și așa crezi că o să

fie și pe lumea ailaltă, hai? Bine!... Bun!... Bravo!...

Doctorul Willy nu prea știa ce să creadă: glumește Stănică, ori e supărat!... Și dacă e supărat, pe ce chestie? Nu pricepea!

— Dar cu ce ți-am greșit, coane Stănică?

— Păi după ce că nu mai dai cu anii pe aici, mai întrebi? Biiine!

Prin urmare, asta era: un reproș de amor. De! Cam are dreptate Stănică! Dacă are, are! De aproape două luni nu s-au văzut!

— Iartă-mă, coane Stănică! făcu Willy sentimental. Peste o zi-două...

— Alo! Iar începi! Peste o zi-două! Parcă politica stă să te aștepte pe dumneata!

Doctorul Willy simți că se învîrte casa cu el. Politica?... Politica să-l aștepte pe el, cînd el o viață întreagă numai asta face: așteaptă politica!

— Politica zici, coane Stănică?... În cinci minute sînt la dumneata!

De o vreme încoace, doctorul Willy Pămînteanu era un decepționat. El îi vroia pe toți, dar pe el nu-l mai vroia nimeni. În vara trecută, doctorul Willy oferise lui Crai-Voievod șansa de a avea colaborarea ligii evreilor israeliți în alegerea unui parlament care să apere interesele generale ale țării, dar Crai-Voievod nu l-a înțeles și a dat cu piciorul în noroc. Doctorul Willy s-a adresat atunci vechiului său amic Muică — și a încercat să trezească în el interesul pentru o acțiune comună electorală, în amintirea conferințelor ținute de șeful partidului național-liberal la cercul cultural al ligii evreilor israeliți, o dată despre regele Solomon, altă dată despre psalmii lui David, a treia oară despre zidurile Ierihonului și a patra oară, direct, fără aceste simboluri, despre înfrățirea evreo-romînă, dar Muică s-a arătat la fel de intransigent ca și Crai-Voievod. Cu inima strînsă, doctorul Willy a început

să bată pe la uși ceva mai modeste, dar peste tot întâlneai numai surzi și muți. Îmbătrânit, stors de vlagă, lipsit de orice speranțe, doctorul Willy crezu că nu-i mai rămâne nimic altceva de făcut decât să-și ia adio de la viața politică și să-și vadă numai de liga evreilor israeliți, când în ultima secundă, Cel-de-sus îi trimise un aliat viteaz și loial: liga prunarilor.

Liga prunarilor era o asociație patriotică al cărei program prevedea la articolul 1 răspîndirea țuicii și a sentimentului monarhic în straturile cît mai largi ale poporului. În vederea acestui scop, liga prunarilor a încercat, la începutul campaniei electorale, să încheie un cartel electoral cu Cață Coroiatu, dar Cață Coroiatu ceru conducătorilor ligii garanții în scris că țuica se va vinde în sticle închise cu dopuri — și că dopurile vor fi confecționate în fabrici de dopuri curat românești. Oameni onești, cei care erau la cîrma destinelor ligii prunarilor îi declarară lui Cață, în termeni cuvincioși dar răspicați, că, din motive particulare, nu-i pot da nici o garanție în acest sens. Astfel, liga prunarilor trebui, cu regret, să se despartă de liga național-creștină a lui Cață, dar cu atît mai mult se bucură cînd află că liga evreilor israeliți a lui Willy e disponibilă. Pactul fu încheiat repede și Willy explică amicilor săi cu un entuziasm convingător:

— Știți ce m-a făcut să închei cartelul cu liga prunarilor? Criza economică de la sate. Demagogia antisemită a luat proporții grave la sate, pentru că acolo bîntuie criza economică. Populația evreiască, însă, nu este rurală, ci orășenească. De aceea, pentru ca antisemitismul să nu găsească un teren prielnic la orașe, trebuie să luăm toate măsurile spre a feri orașele de o criză economică. Singuri, nu putem face nimic. Eram, deci, datori să ne găsim aliați printre acei care n-au nici ei interes să lase orașele pradă crizei economice. Cine sînt ei? Marii producători! Marii producători sînt, ca și evreii, împotriva crizei economice. Și primii mari producători care au înțeles că între ei și evrei există interese comune, sînt cei din liga prunarilor. Fără tocmeli și discuții, liga prunarilor a încheiat cartelul cu liga evreilor israeliți. Ceea ce ne-a îndemnat

la acest act politic, care va avea urmări incalculabile pentru interesele generale ale țării și interesele speciale ale evreilor, a fost faptul că liga prunarilor, care nu face nici o deosebire de rasă ori naționalitate, s-a angajat ca, în cazul când va veni la putere, să asigure viața și avutul evreilor. Acesta a fost scopul cartelului nostru cu liga prunarilor. Dar lupta noastră nu se oprește aici, ci continuă. Pot să vă anunț de pe acum că sînt pe cale să lărgesc acest cartel prin încheierea unor acorduri electorale și cu alte categorii de producători: cu asociația farmaciștilor, cu asociația restauratorilor și hotelierilor din Ardeal, precum și cu sfatul gospodărilor din Brăila. Ca și liga prunarilor, se obligă și asociația farmaciștilor și asociația restauratorilor și hotelierilor din Ardeal și sfatul gospodărilor din Brăila, ca, în momentul când vor veni la putere, să respecte viața și avutul evreilor. Sînt sigur că asemenea carteliuri corespund intereselor permanente ale țării. De aceea, nu mă îndoiesc că țara le va primi așa cum se cuvine.

Țara a primit, într-adevăr, aceste carteliuri așa cum se cuvine, dar, din nefericire, rezultatul a fost dezastruos: doctorul Willy n-a putut pătrunde în parlament. De atunci, doctorul Willy, supărat, luă hotărîrea să nu mai facă o bucată de vreme politică, ci să-și dedice inteligența, energia și vremea, exclusiv refacerii economice a orașelor, în sinul diferitelor consilii de administrație, unde viața și avutul evreilor erau absolut garantate. Surprins într-o asemenea stare de spirit, nu se putea ca doctorul Willy să nu fi fost plăcut impresionat de telefonul lui Stănică Popescu.

— Doctore, e rău ! îi spuse Stănică Popescu de la primele cuvinte. Rău de tot !

— De ce rău, coane Stănică ?

— E rău pentru că nu e bine, doctore !

— Dar de ce nu e bine, coane Stănică ?

— Ungurii, doctore, ungurii !

— Ce-i cu ungurii, coane Stănică ? făcu doctorul Willy care simți că afacerea asta miroase a mii și mii.

— Vor Ardealul, doctore !

— Ce vorbești, coane Stănică? Și ce-i de făcut?

— Bani! Asta-i de făcut, doctore! Bani! Fără bani, ne-am ras de Ardeal! Așa că, fă bine de bagă mîna în buzunar și dă!

— Cui, coane Stănică? Ungurilor?

— Nu! Mie!

— Cît?

— Eu, doctore, nu știu ce-i aia «cît»! Așa că te rog nu întreba cît! Deocamdată, dumneata... dă! Și cînd o fi să te oprești, n-avea grijă: îți spun eu!

— Totuși...

Stănică era om cu scaun la cap și n-avea obiceiul să bage briceagul în burta omului, ca să-l învețe cu cît trebuie să iubească țara. Se înțelesesă. Că s-a înțeles Stănică Popescu apoi și cu alți israeliți, armeni, greci, bulgari, nici nu încape vorbă! Pentru că unde s-a mai pomenit să se găsească vreo liftă de asta spurcată să fie atît de lipsită de simț patriotic încît să lase Ardealul pe mîna unor «boangheni»! Dar asta nu era treaba doctorului Willy. Pe el, alta-l bucura: că a reintrat iar în viața politică a țării, ca membru fondator al ligii antirevizioniste a lui Stănică Popescu. Nemărginită a fost, deci, satisfacția doctorului Willy cînd, peste o lună, primi din partea lui Stănică Popescu invitația de a veni la prima demonstrație a ligii anti-revizioniste la Arenele Romane, spre a lua cuvîntul în numele evreilor israeliți.

Mîndru și fericit, doctorul Willy porni în haine negre și joben, la Arenele Romane, unde sosi cu bine și unde-și găsi un loc rezervat în banca întîia. Se uită pîmprejur, salută ici pe unul, colo pe altul, dincolo pe al treilea, pînă dădu cu ochii de Stănică Popescu, care stătea mai la o parte, în grup cu alți doi buni prieteni: Petrescu-Golești și Serafim Mărunțelu. Cum îl zări pe doctorul Willy, Stănică Popescu îl salută de departe cu o bezea caldă și-i strigă:

— Să trăiești, doctore!... Bine ai venit!

Apoi, spuse celorlalți:

— Uite-mi-l pe jidanul ăsta scîrbos cum mi se bagă! Ca păduchele... în frunte! Alt loc nu și-a găsit... Numai în banca întîia! Parcă ar fi la el, în Palestina...

nu în țara românească ! Și dacă i-o spui, se mai și supără, harhărul dracului !

Și îngrețoșat de obraznicia doctorului Willy, își împreună mîinile și i se adresează de-a dreptul Celui-de-sus :

— Uf, Dumnezeule-doamne, cînd scăpăm odată de ei !

Prin marea mulțime care se înghesuia să-și găsească un loc pe băncile Arenelor, circulau numeroși tineri — unii în cămăși verzi, alții în cămăși albastre — dar toți pe braț cu cîte o zvastică. Acuma zvastica devenise o emblemă familiară afișată pretutindeni — și semnificația ei era cunoscută de toți, după ce Aureliu Cziucziewicz dăduse explicațiile necesare în Cameră :

— Zvastica — a spus el în stilul lui sănătos și direct, care semăna mult cu stilul tatălui său, Zdrelea — este un semn precum că aparții rasei arice !

Ca să-l necăjească, doctorul Bratu-i strigă :

— Va să zică, dacă un ovrei își pune o zvastică, devine arian !

— Ba nu ! Zvastică are voie să-și pună numai un arian !

— Și de unde știi că ești arian !

— După zvastică ! răspunse Aureliu, care se mira că doctorul Bratu nu pricepe atîta lucru.

— Ei, na ! îi replică doctorul Bratu. M-ai lămurit ! Se vede că așa-i vorbești și țăranului, cînd îl îndemni să-și pună zvastica la butonieră !

— Pardon ! interveni rîzînd, Aureanu. Țăranii n-au butonieră.

— Adevărat ! făcu doctorul Bratu. Am greșit. Vroiam să zic : la suman, nu la butonieră. Prin urmare, cînd îl îndemni să-și pună zvastică la suman, îi spui că asta-i dovada că aparține rasei arice. Și el, ce înțelege, te rog, prin rasa arică ?

— Te înșeli, domnule doctor ! îi răspunse, cuviincios, Aureliu. Țăranului nu-i spun că zvastica este un semn arian, ci că este un talisman care-l apără de moline, de grindină, de secetă... și de... și de...

— ... și de lănciștii lui Cață ! îi strigă Arghir, care simțea o imperioasă nevoie să-l înțepe pe Aurică.

Adunarea făcu haz mare, pentru că niciodată nu s-au bătut mai rău legionarii cu lăncierii, ca în lunile din urmă, de când și unii și ceilalți au început să poarte zvastică la braț, ca niște adevărați arieni. Incidentele mici de la începutul dizidenței lor din 1925, au ajuns acum încăierări mari. Lăncierii dădeau în legionari ca-n jidani — și legionarii dădeau în lăncieri ca-n jidani, cu ce apucau: cu sifoane, cu sticle, cu scaune, cu ciomege. Și dacă nu aveau sculele astea ariene la îndemână, dădeau cu briceagul. Și când le lipsea și briceagul, trăgeau cu pistolul. Dar întotdeauna, numai în uniformă. Fără uniformă, n-aveau băieții nici o tragere de inimă. În primăvară, Crai-Voievod decretase că portul uniformei constituie un delict care trebuie pedepsit cu închisoarea — și decretul fu aplicat, la primul prilej, cu severitate. Într-o zi, se urcă la tribună un tânăr lăncist, sfrijit, cu o șuviță de păr alb drept în mijlocul frezei — și în uniformă: o cămașă albastră, cu curea în diagonală și cizme. La un semn al lui Crai-Voievod, majoritatea începu să urle:

— La bal mascat ! La bilci ! Afară paița ! Afară !
Tânărul era de-ai lui Cață. Și l-au și arestat.

Dar a doua zi, au venit la Cameră cinci de-ai lui Aurică. Toți în uniformă, dar cu cămașă verde — și nu s-a mișcat nimeni. S-a ridicat Predescu, liberalul, și a strigat:

— Dar pe ăștia de ce nu-i arestați, domnule prim ministru ?

Crai-Voievod a rîs și a tăcut. Cîteva săptămîni, lucrurile au continuat tot așa: cei care ieșeau în stradă cu cămașă albastră erau arestați, și cei cu cămașă verde erau lăsați liberi. Într-o zi, însă, regele l-a chemat pe Crai-Voievod:

— Ce-i nedreptatea asta, domnule prim ministru ?

Crai-Voievod strîmbă din nas, dar dacă vrea regele așa, ce-i putea face !

De atunci, portul uniformelor albastre fu considerat la fel de legal ca și portul uniformelor verzi, sau ca și bătăliile dintre lăncieri și legionari. Nimic nu-i putea

împăca: nici dragostea de neam, care era aceeași, nici uniforma, care era aceeași, nici zvastica! Un singur lucru era comun între ei: disciplina față de partidul național-socialist german din Ardeal. Partidul național-socialist german din Ardeal avea pe atunci un program foarte modest: germanii să fie sub administrația directă a lui Hitler și statul român să nu se amestece, sub nici o formă, în treburile lor. Nici măcar autonomie, ci independență absolută vroiau. În afară de aceasta, nu mai cereau decît un singur lucru: ca la momentul oportun, România să se autoanexeze Germaniei, spre a evita să fie anexată cu forța. De aceea, la toate marile adunări național-socialiste, la toate congresele, la toate consfăturile importante, erau invitați și cei cu cămăși verzi și cei cu cămăși albastre, așa cum la toate adunările verzilor și albaștrilor erau invitați reprezentanții partidului național-socialist din Ardeal. În politica externă, prin urmare, albaștrii și verzii erau de acord: tratatele de la Versailles și Trianon sînt jidănești! Spre a fi creștinești, trebuie revizuite.

Așa că primarul general al Capitalei, Gănescu, se miră mult cînd văzu cămășile astea verzi și albastre, la Arenele Romane:

— Ce caută ăștia aici la o întrunire antirevizionistă? îl întrebă el pe Vintilescu, național-agrarianul, care stătea lîngă el.

— Știu eu? răspunse Vintilescu. Întreabă-l pe Crai-Voievod. El e mai bine informat!

Aplauze — destul de răzlețe — salutară intrarea lui Crai-Voievod în Arenele Romane. Atanasovici, membru marcant al partidului național-liberal, trecu pe lîngă el, îi strînse mîna și-i șopti în fugă:

— N-aș putea spune că ar fi mulți... de-ai dumitale! Observația lui Atanasovici săgetă inima lui Crai-Voievod, care-și luă locul, dibuindu-și scaunul cu mîinile, fără să-l vadă. Gînduri peste gînduri i se învălmășiră în minte și-l aruncară, pentru cîteva clipe, departe de

tot ce se petrecea împrejur. Numai în aceste trei săptămîni din urmă — cîte lucruri nu s-au schimbat? Fratele Iulian, care nu se poate resemna că regele şi-a bătut joc de el, a început pe neaşteptate să se agite în comitetul executiv:

— Crai-Voievod şi-a luat-o în cap! A crezut că dacă-i dăm mîină liberă, poate să calce în picioare ideologia şi programul partidului. Cer să fie pus din nou sub ordinele noastre. Dacă nu, demisionez de la şefie!

Tot comitetul a rîs. Ştia că dacă i se ia lui Crai-Voievod libertatea de a se supune întru totul voinţei lui Carol, partidul trebuie să plece de la putere.

— Mai bine să plece Dacu de la şefie! declară Iorgu Potecă, ministru de stat, în aprobarea tuturor.

— Să plece! făcu generalul Pisoschi. Asta şi vrem. Dar cum? Fără să stăruim cel puţin, de formă, ca să rămîină?

Jugănarul se înspăimîntă:

— Dacă faci una ca asta, să ştii că rămîne!

— Atunci cum?

— S-o luăm ca fapt împlinit! decise Crai-Voievod. Dacu a demisionat... şi noi trebuie să-i exprimăm regretele noastre!

Şi se porniră cu toţi să se vaicăre că Dacu îi părăseşte!

— Despărţirea domnului Dacu de noi, declară Marinescu, ministru de interne, este de o covîrşitoare importanţă istorică. Răspunderea noastră este enormă. Dar cercetînd faptele, ne dăm seama că ne găsim în faţa inevitabilului. Hotărîrea domnului Dacu de a se retrage este definitivă.

Problema Dacu era lichidată. Dar prin aceasta, se ridica o nouă problemă: şefia! Aici, dificultăţile mari veneau de la Ilie Jugănarul: şefia trebuie să i se dea lui.

— Sînt pentru înlăturarea lui Dacu, zicea el, cu o condiţie: ca în locul lui să vin eu. Succesiunea şefiei mi se cuvine mie. Tăria partidului o dăm noi, ţărăniştii, nu ardelenii.

A trebuit să-i explice Titulescu între patru ochi că face o prostie:

— Lasă-l, Jugănarule dragă, pe Crai-Voievod la şefie. Ăsta-i şi mai neresios decît Dacu! În cîteva luni

se face de rîs față de toți. Și o să ai atunci drumul neted ca în palmă.

Jugănarul l-a ascultat — și ca să-i înșele pe frații lui ardeleni din partid — a fost chiar el acela care l-a propus pe Crai-Voievod șef.

— Văd, a zis el, că nu este în puterea noastră să-l împiedicăm pe Dacu să se retragă de la conducere. Propun în locul lui pe Crai-Voievod. Crai-Voievod este un urmaș demn de marele său predecesor Dacu... Crai-Voievod este un simbol... Crai-Voievod este un...

Crai-Voievod, după ce ascultă, cu ochii scăldați în lacrimi, tot binele ce-l putea spune Ilie Jugănarul despre el, răspunde:

— Re trăiesc azi acele grele momente pe care le-am încercat, acum trei ani, cînd domnul Dacu și-a dat pentru întîia oară demisia de la șefie. Am fost deprins să fiu alături de el din frageda copilărie. Am luptat, împreună cu el, pentru idealul național. Am participat, împreună cu el, la luptele sociale ale țărănimii, pentru că idealul național corespunde cu cel țărănesc. În aceste lupte rostul meu a fost să nu fiu altceva decît un aghiotant al lui Dacu, un propăvăduitor al învățăturilor lui Dacu. Și tocmai acum, cînd vroiam să mă retrag din vîltoarea politică, mi se impune rolul primei conduceri. Omul, însă, nu-și poate calcula viitorul și oricît de grea ar fi clipa prin care trece, el trebuie să facă față datoriei sale. A-l înlocui complet pe Dacu ar fi un act de temeritate și o mare lipsă de modestie. Eu mă înham la această muncă, numai dacă dumneavoastră îmi veți da și mie același concurs pe care i l-ați dat lui Dacu.

Păru că stă pe gînduri înainte de a termina și spuse:

— Numai în felul acesta se va putea dovedi că nimeni nu este indispensabil.

S-au bucurat toți: și regele, și cei mai mulți dintre național-țărăniști, și opoziția. Dacu a fost decapitat!... Dacu a fost aruncat la canal!... Dacu a fost dat la coș!... Prezența lui Dacu în politica țării a fost un act imoral! Aerul se curăță! Am scăpat de acest caraghios care ne-a sufocat cu intransigența lui.

Mai fericit decît toți se simțea Crai-Voievod. Acum, era și șef de guvern și șef de partid ! La mai mult nu putea aspira. Să fie, doar, rege !... Se uită în oglindă și rîse ! Nu ! Nu vrea răul lui Carol II ! Las' să fie sănătos Carol și să domnească pînă la adînci bătrînețe. Că e bine așa ! Carol II să fie rege... și el...

Dar numai șapte-opt zile ținu bucuria lui Crai-Voievod, pentru că îndată începură necazurile. În Germania, Hitler dădea foc cărților, și aici, oricare dintre politicienii mari sau mai mici simțea că ar putea face la fel ! De ce, dar, să nu-i cheme regele pe ei la putere — și să-l dea dracului pe Crai-Voievod ? Invidiile începură să sape regimul național-țărănist, mai întîi pe dinăuntru. Partidul era acum împărțit în grupuri net distincte și dușmănoase: un grup al lui Crai-Voievod, un grup al lui Jugănaru, un grup al lui Bagradian, un grup al lui Comșa de la Iași, un grup al foștilor conservatori democrați tachiști, un grup al foștilor conservatori ghiolmaniști, un grup al fripturiștilor nețiști, un grup al fripturiștilor național-liberali. Fiecare din grupuri își desemnase un șef, și fiecare șef comunica, direct, amicilor săi:

— Ceasul nostru se apropie ! Formăm un partid și venim la putere îndată !

— Sigur ?

Șeful nu mai răspundea prin vorbe inutile, ci cu o ochiadă care spunea mai mult decît zece ediții speciale — și oamenii continuau să urmeze ordinul de a sădi neîncrederea în conducerea centrală a partidului.

Același dinamism săpa guvernul și partidul lui Crai-Voievod și pe dinafară. Întrucît Hitler făcea scrum din cultura germană, fiecare șef de partid din opoziție își dădea întîlnire cu puterea pentru la toamnă.

George Viziru își organizase tineretul partidului său național-liberal, în legiuni de « căciulari », îmbrăcați în cămăși albe și defilînd pe străzi, cît era ziua de mare, în sunet de caval și fanfare.

— Curaj, băieți ! Își mîna George Viziru căciularii. La toamnă venim la putere !

Costică Aureanu, șeful uniunii sale agrare, promitea și el marilor săi moșieri, puterea pentru la toamnă:

— S-a terminat cu politica de club, cu politica ușilor închise ! Astăzi, politica se face în aer liber, cu ferestrele deschise, ca să bată vînt curat din afară. Omenirea a devenit, după război, mai puțin speculativă. Ea are azi cultul gestului și al acțiunii. Pentru această acțiune, vom fi chemați la toamnă să facem guvernul.

Bătrînul mareșal Neață rămînea mereu fidel democrației, dar știrea că la Berlin Hitler a dat foc cărților, îi galvaniză dinamismul. De cîteva săptămîni, Neață își regăsise energia de la Mărăști. Cînd avusese la senat o sincopă, toți credeau că o să moară. « Cel puțin, moare ca un erou ! spuneau toți. Nimic mai frumos decît să mori de bătrînețe și de necaz ! » Dar cum se trezi din leșin, Neață strigă :

— Nu mor ! Voi asista la victoria ideilor mele !... Voiți să mă îngropați ! Dar nu mă duc pînă nu vă voi vedea pe toți la pămînt !

Luă cîteva aspirine și începu să combată pentru « o selecțiune de sus în jos ».

— Ne trebuie o selecțiune de sus în jos, pentru că numai prin ea vom crea acea solidă democrație de care duce lipsă poporul. Luptați pentru selecțiunea de sus în jos pe care vom fi chemați la toamnă s-o realizăm !

Dar cel mai convins dintre toți că dacă naziștii au făcut autodafeuri din bibliotecile de la Berlin, i se cuvine lui puterea la toamnă, era Traian Săpunaru, care, în exaltarea sa, atingea cele mai înalte culmi de inspirație dinamică :

— Fulgerele, zise el, sînt în mîinile mele și nu depinde decît de mine dacă să le dezlănțui sau nu. Plec pentru cîteva săptămîni în străinătate, spre a avea, de departe, perspectiva celor ce se petrec în țară. Nu consider lipsa mea de aici ca o vacanță, nici pentru mine, nici pentru voi. Sînteți datori ca în tot timpul acesta să propagați lozinca noastră: ideea națională. Cînd mă voi întoarce, va fi pentru biruință. Mă întorc la toamnă, pentru că la toamnă, cînd s-o coace porumbul, venim la putere. Îngălbenirea frunzei de porumb este o scadență pe care nu eu o fixez, ci destinele neamului. Sînt obișnuit să fiu prezent cînd mă cheamă deznădejdea neamului.

Și plecă în străinătate, să stea de vorbă cu Hitler și cu Mussolini.

Toate astea, Crai-Voievod le auzea, le vedea și le înghițea, pentru că împotriva lor nu putea face nimic. Ce să fi făcut? Să se supere? Pe cine?... Pe cine să se supere Crai-Voievod? Pe...

Nici numele nu îndrăznea să-l rostească. Tăcea, răbda și aștepta zile mai bune, când îi căzu încă o piatră în cap. Într-o zi — nu sînt nici două săptămîni de atunci — fiu-său Mircea i-a adus o știre îngrozitoare.

— Tată, ai auzit? Dacu își face un nou partid.

— Ce partid l-a găsit? întrebă cu dispreț, Crai-Voievod, care nu se aștepta decît la prostii din partea fratelui său de lupte, Iulian Dacu.

— Un partid național-socialist !

Tot obrazul lui Crai-Voievod se crispă într-un rictus de om mort în tortură. Un partid, dacă vroia Dacu să-și întemeieze, fie ! Asta, da ! Liber era Dacu să pună la cale tot ce l-ar putea face de rîs ! Dar un partid național-socialist, nu ! Nici mort nu-i va da voie ! Dacu, un partid național-socialist, ca să compromită și această idee ? Mai întîi, ar sări regele în aer !... Dictatură ? Cine ? Dacu de la Bădăcin ?... Mircea-i nebun ! N-a auzit bine !

— Mircea, îi zise el fiului său, cine te-a informat, a vrut să-și rîdă de tine. Nu se poate ! Dacu face caz de democratism. Dacu nu se culcă fără constituție. Dacu e împotriva revizuirii tratatelor.

— Ce are a face, tată ! Dacu face caz de democratism, dar vrea să adopte toate metodele național-socialiste. Mi s-a spus și care-i programul partidului.

— Care ?

— Țărănismul integral !

— Prostii ! țipă Crai-Voievod căruia începu să-i zumzuie un roi de albine în urechi.

— Tată, nu-i nici o prostie ! O știu de la Valentina. I-a spus-o Romulus Stoilă !

Romulus Stoilă ! Cînd auzea Crai-Voievod numele lui Romulus Stoilă, se trezea în el toată amărăciunea legată de Skoda ! Romulus Stoilă. Milioane ! Milioane a înghițit netrebnicul ăsta de Romulus. Sute de milioane !

De toate a făcut Dacu rost nepotului Romulus ! Fonduri secrete ! Afacerea spiritului negru ! Chestia cu pensionarii unguri ! Pașapoarte ! Dar pe urmă, tot Skoda s-a arătat mai vrednică să scoată dintr-un avocat jerpelit un mare bogătaş, în stare să depună dintr-o dată o sută de milioane la bancă. Și când i se cere socoteală de unde la el suta asta de milioane, zice că s-a împrumutat la banca Swoboda din Viena. O bănuță nenorocită ca banca Swoboda din Viena, care n-a avut de când e, la tot activul ei, nici pe un sfert, să-i împrumute lui Romulus o sută de milioane — pentru ce ? Ca să poată exploata minele de la Arieș ale unchiului Dacu, care produc exact patru sute douăzeci de tone de pirită pe an, în valoare de patru sute douăzeci și unu de mii de lei. Mia și tona !... Și pe un asemenea mărunțiș o să se găsească pe lumea asta un bancher atît de nebun — chiar dacă ar avea — să dea o sută de milioane cu împrumut ! Deștept nepot ! Ca și unchiu-său, Dacu !... Are pretenția ca lumea să-l creadă că nu-i la mijloc decît un nevinovat împrumut, cînd pînă și unui copil îi sare în ochi că afacerea asta e căptușită ba cu « palaelibus baby », ba cu « palaelibus baroc », dar cu baroc sau cu baby, sînt tot banii uzinelor Skoda !... Și după un asemenea scandal, mai are fratele Iulian neobrăzarea să-și facă un partid național-socialist.

— Să vedem ! țipă amenințător Crai-Voievod, care și vedea partidul național socialist al lui Dacu în plină campanie electorală. Cine-și închipuie că un partid național-socialist poate fi înjghebat și condus cu una cu două, își face iluzii. Un partid național-socialist are nevoie de un șef curajos și dinamic ! Dacu, un șef curajos și dinamic, cînd Dacu nu știe decît să pertracteze cînd e intransigent și să fie intransigent cînd pertractează !

Cîteva zile s-a zbuciumat Crai-Voievod să afle ce e cu partidul național socialist al lui Dacu, dar toate investigațiile lui eșuară. Ceva e... dar nu e... Dacu ar fi făcut o aluzie... unii au și văzut conceptul manifestului cu care Dacu s-ar pregăti să se adreseze poporului... dar concret nu se știe nimic. Crai-Voievod vorbi regelui. Regele mai întîi s-a mirat — apoi a făcut o glumă pipărată pe seama lui Dacu. Crai-Voievod se liniști — și

invitația la Arenele Romane îl găsi lucrînd pe brînci, așa, liniștit, la ordinea publică și liniștit, poate, ar fi participat la demonstrația antirevizionistă a lui Stănică Popescu, dacă acest intrigant de Atanasovici nu l-ar fi indispus cu înțepătura lui perfidă.

— Nu știu dacă sînt mulți, îi răspunse el, cu un zîmbet acru, dar știu că sînt siguri!

Atanasovici avu răspunsul gata pe buze, dar fu împiedicat să-l plaseze, deoarece Gănescu, primarul general al capitalei, se apropiase între timp și-i spuse răutăcios, lui Crai-Voievod:

— Îmi pare bine, domnule prim ministru, că au venit și cămășile verzi și cele albastre la întrunirea asta antirevizionistă.

Crai-Voievod se uită primprejur și abia acum văzu și el pe lănciști și pe legionari. Erau mulți și agitați. Ce caută ăștia aici? Cine i-a trimis? Din partea cui vin? Și cum se face că el nici n-a fost informat? Cine a îndrăznit să treacă peste el? Cine ar fi putut îndrăzni să treacă peste el? Sau poate că...

Primul ministru își caută pipa, nervos, o umplu și o aprinse, sub privirea ascuțită a lui Gănescu și Atanasovici, apoi răspunse, pe un ton pe care încercă să-l facă indiferent, dar care suna a năduf cu greu stăpînit:

— În definitiv, Gănescule dragă, sînt și ei romîni ca și noi. Atunci, ce te miri?

Directorul *Globului*, Stănică Popescu, în calitatea lui de întemeietor al ligii revizionistilor, începu seria cuvîntărilor prin cîteva cuvinte:

— Frați romîni! Am constituit asociația noastră ca un răspuns la obrăznicile domnilor de la Budapesta care cer revizuirea tratatelor. Fraților, veți asculta acum părerea tuturor conducătorilor noștri politici!... Dau cuvîntul domnului prim ministru Crai-Voievod.

La tribună, Crai-Voievod puse la o parte toate preocupările care-i măcinau mintea și sufletul și se dedică în întregime problemei revizioniste:

— Domnilor, așezămintele de stat, întemeiate pe principiul proprietății individuale, nu pot forma obiect de experiențe pentru doctrinari visători, ori conspiratori comuniști. Idei de import, idei venite din străfundurile Asiei, nu vor zdruncina gândirea, simțirea și voința poporului nostru ! Doctrina lui este: interesul națiunii și afară cu lozincile roșii !

— Uraaa !...

Și începură să se perinde oratorii care aveau de spus câte un cuvânt despre agitația ungarilor în chestia revizuirii tratatelor.

— Harta, așa cum a fost fixată prin tratate, după război, nu poate fi schimbată fără război ! declara Neață.

— Uraaa !...

— Nimeni nu va accepta pe cale pașnică revizuirea ! declară Jean Tehaș.

— Uraaa !...

— Revizionismul este strigătul de disperare al celor învinși ! declară Atanasovici. Să înțeleagă ungurii că dacă va fi nevoie, îi vom învinge încă o dată și de trei ori și de o mie de ori !

— Uraaaa !

— Uraaaa !

— Am fixat noile granițe ale țării cu sîngele nostru ! declară doctorul Bratu. Le vom uda încă o dată cu sîngele nostru, dar nu vom ceda nici un centimetru din pămîntul nostru românesc.

Se ridică un tînăr orator, necunoscut, care vorbi mai pe larg :

— Oricine scoate capul în Europa, poate simți valul de libertate care circulă în civilizația continentului și la baza morală a comunității popoarelor și poate afla că egalitatea statelor este astăzi o realitate și că solidaritatea lor toată este singura formă de conviețuire între ele. Cît privește revizuirea, această liniște prin neliniște, și ordine prin dezordine, noi o respingem categoric. Trăim într-o epocă a adevărului și a libertății, nu în evul mediu al inchiziției !

Oratorul era tînăr. Aproape nimeni nu-l cunoștea. Nu-l cunoștea nici Petrescu-Golești, care-l întreabă pe Mărunțelu :

— Cine-i ăsta?

— Un avocat de mare viitor!... Conferențiar la Facultatea de drept!... Îi zice Ică Antonescu!...

— Uraaa!

Mărunțelu nu-și mai continuă recomandările, pentru că la tribună apăru doctorul Willy Pămînteanu. Doctorul Willy se simțea la largul lui. Aici venea să vorbească despre unguri, ca un specialist: mai vorbise împotriva lor și în urmă cu șase ani, după tulburările studențești de la Oradea Mare. Fusesse un succes atît de răsunător, încît, pînă și Willy, care era obișnuit cu succesele, n-ar fi fost în stare să-l uite.

— Domnilor! încep eu el. Trebuie să vă declar în numele populației evreești pe care o reprezint, că sînt, în general, împotriva revizuirii tratatelor... și iată de ce...

— Huooo! La oase! Afară jidanii!... La Palestina! Huooo!... Dați-i la cap!...

Ud learcă de pătlăgelele roșii și de ouăle stricate cu care legionarii și lăncierii căzuseră de acord — primul acord dintre ei — să-i răsplătească entuziasmul antirevizionist, doctorul Willy zări pe Stănică Popescu și pe toți fruntașii politici care, adunați într-un colț, se uitau la el și rîdeau. Supărat, se apropie de ei:

— Domnilor, nu înțeleg! Ați organizat aici un miting împotriva revizuirii tratatelor?

— Păi da! zise Stănică Popescu.

— M-ați chemat și pe mine să protestez?

— Da!

— Am protestat?

— Da!

— Atunci de ce-mi aruncați cu ouă clocite în cap? Stănică Popescu îi explică:

— Vezi, doctore dragă, aici e nenorocirea!... Dumneata nu ești român și nu poți să înțelegi... E conștiința neamului!

— Cum, domnule Popescu? Conștiința neamului mi-a aruncat cu ouă clocite în cap?

— Da!

— Să mă ierți, domnule Popescu, că tot nu înțeleg! Conștiința neamului nu-i împotriva revizuirii tratatelor?

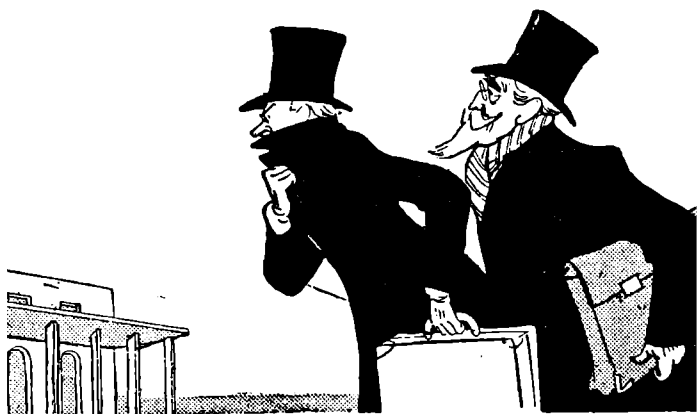
— Ba cum să nu ! îi răspunse Vintilescu, fruntaș al partidului național-agrar al lui Traian Săpunaru. Numai că uiți un lucru: granițele noastre fac parte din prerogativele neamului ! Protestele împotriva revizuirii acestor granițe fac parte din prerogativele neamului... Așa că, dumneata, mă-înțelegi, care nu ești român, nu trebuie să te atingi de prerogativele neamului !

— Dar atunci de ce m-ai chemat ?

Stănică Popescu rîse :

— Credeam că n-o să vii ! Te știam mai discret !

— Ți-ai găsit ! îi șopti Vintilescu lui Mărunțelu. Jidan și discret !

XIII

Cînd Naie Naie intră, Arghir, care nu-l mai văzuse de cîteva luni, observă că amicul regelui se îngrășase.

— Cum merge? îl întrebă el.

— Mulțumesc! Binișor!

Arghir auzise ceva despre niște legături care nu erau de loc tainice între profesorul de logică de la facultatea de filozofie și I. G. Farbenindustrie din Germania. Îi povestise Mărunțelu că de cînd a venit Hitler la putere, profesorul Naie Naie devenise un fel de reprezentant în România al acestei întreprinderi germane de chimicale și coloranți.

— Aș zice nu un reprezentant, domnule profesor, subliniase malițios Serafim Mărunțelu, ci mai degrabă un asociat. Pentru că, iată ce se întîmplă, domnule

profesor: din ordinul guvernului nazist, toți banii care se încasează la noi pe mărfurile vândute de I.G. Farben-industrie, nu se mai trimit în Germania, ci rămîn aci, în țară, la dispoziția lui Naie, ca să aibă cu ce subvenționa garda de fier și cu ce-și scoate gazeta.

Arghir, convins că Serafim Mărunțelu vorbește așa despre profesorul Naie Naie numai din invidie, pentru că lui nu-i ajunge cît ia de la Benito Mussolini, îl întrepurse pe un ton destul de supărat:

— Nu cred!

— Domnule profesor, îmi pare rău! făcu Serafim Mărunțelu, întăritat de scepticismul lui Arghir. Eu vorbesc numai pe bază de fapte. Ia milioane... Și nu numai de la I. G. Farbenindustrie, ci și de la Bragadiru și de la Oppel și de la Reșița și de la Beliotis și de la Schnitt și de la vii și de la morți și se scaldă în bani. Pînă acuma, Naie își susținea gazeta numai cu ceea ce-i dădea Crai-Voievod de la O. P., din ordinul regelui. Dar de cînd a ajuns Hitler tare, a ajuns și Naie tare... și...

Se încovoie spre Arghir, ca să-i spună discret:

— ... și încearcă să devină independent!... Cît poate, își arată independența față de rege!... A și început s-o bîrfească pe dumneaei, pe Duduia... O să vedeți!

De conversația aceasta cu Mărunțelu, își aminti Arghir cînd văzu cît de bine arată Naie care venea la el fără să-i fi arătat dinainte în ce scop. « Vreau să te văd, că nu te-am văzut de mult! » i-a spus. Și Arghir l-a poftit.

Vorbiră de cursuri, de cărți, de acest sfîrșit rece de toamnă, de lemne, pînă se opriră, inevitabil, la rege:

— Ați văzut, domnule profesor! zise Naie Naie. Regele a fost proclamat, la Iași, doctor honoris causa al *tuturor* facultăților.

Era atîta intenție în felul cum Naie Naie apăsă pe cuvîntul *tuturor*, încît pentru Arghir nu mai încăpea nici o îndoială: Mărunțelu are dreptate. Naie Naie a început să-și bată joc de rege.

— Este adevărat! îi răspunse Arghir lui Naie, cu gravitate. Era și timpul. Meritul regelui în dezvoltarea culturii noastre nu poate fi contestat.

Naie trecu peste observația lui Arghir și-l întrebă:
— Dar pe rege l-ați mai văzut?

Întrebarea zgîndări amărăciunea care-l chinuia în ultimele zile pe Arghir.

— Nu! răspunse el, sumbru. E mereu la vînătoare. Mereu cu Pokliewsky-Koziell! E greu de găsit.

— Asta e și părerea mea! zise Naie. De aceea totul merge prost.

— Cum, prost? Crai-Voievod știu că se laudă că a mîntuit țara!

— A mîntuit țara! Așa cum știu s-o mîntuiască național-tărăniștii! Agricultorii sînt siliți să-și vîndă cerealele în pagubă. Industriașii trebuie să-și închidă întreprinderile. Comercianții se spetesc plătind impozite, fără să facă vînzare. Liber-profesioniștii șomează... și ei au mîntuit țara! O bandă de hoți, care ar trebui măturați cît mai curînd!

— Cum?

— Printr-o revoluție!

— Cu cine?

— Cu o mie de oameni!

Arghir își făcu repede socoteala cîți oameni are partidul lui. El, unul... Rahat, doi... Petrescu-Golești, trei... I-ar mai trebui nouă sute nouăzeci și șapte. Îi va avea! Să-i dea numai regele puterea și să-l autorize să facă revoluție, și va avea nu nouă sute nouăzeci și șapte, ci nouă sute nouăzeci și șapte de mii.

— Da! zise el. O mie ar ajunge! Depinde numai de tactică!

— Tactica? Cea mai directă!... Regele trebuie intimidat!

Asta nu-i mai plăcea lui Arghir. Revoluție? Cu cea mai mare plăcere! Oricîtă!... Revoluție trebuie! E de dorit! Dar nimeni să nu se atingă de rege! Fără rege, revoluția n-ar duce la nimic bun! De aceea, Arghir căută să-i facă lui Naie Naie dificultăți:

— Revoluția, întrebă el, nu ne-ar compromite, oare, creditul în străinătate?

Naie Naie era uimit de naivitatea ilustrului profesor.

— Dar Hitler a pierdut creditul în străinătate?

Avea și Naie dreptate. Germania nu numai că nu și-a pierdut creditul în străinătate, ba, de când a venit Hitler la putere, a început să vadă cum străinătatea îi acordă credit tot mai mare. Naie, care văzu că argumentul lui prinde, continuă:

— Ați văzut? Prin revoluție nu pierdem nimic. Trebuie să știm numai în mâinile cui încap. Aureliu Cziucziewicz mi-a mărturisit-o: « Domnule profesor, eu pot să provoc revoluție, dar nu știu ce să fac după aceea cu ea ! »... Să-l lăsăm, prin urmare, pe el să facă revoluție și noi s-o îndrumăm unde trebuie.

Credea că l-a convins pe Arghir. Dar Arghir, care, în orice caz, nu era pentru revoluție ca nu cumva să-l indispună pe rege, când îl mai auzi pe Naie că pomenește și de băiețoiul acela obraznic, de Aureliu Cziucziewicz, se supără de-a binelea:

— Uite ce, dragă Naie, eu sînt prea bătrîn pentru asemenea țeluri. Fă dumneata revoluție și eu o să mă uit la ea cum arată !... Și à propos ! Este adevărat că avem un nou « comandant » al Romîniei ?

— Pe cine ? întrebă Naie care nu știa la cine se referă Arghir. Pe Aureliu ?

— Nu ! Pe Fabrizious !

— A ! Da !

— Și cine l-a numit pe Fabrizious, comandant al Romîniei ?

— Unul Schneider !

— Cine-i Schneider ?

— Șeful propagandei naziste din sud-estul Europei.

— Așa ! Și cine l-a autorizat pe Schneider să pună comandant al Romîniei pe Fabrizious ?

— Rosenberg !

Schimbul de opinii cu Naie Naie îi strică lui Arghir toată dimineța, dar, drept răsplată, Dumnezeu i-l trimise după amiază pe Dacu, care, de cîtăva vreme îi căuta înțelegerea și prietenia. Dacu era iar într-o criză de intransigență. În primăvară, când a fost « decapitat »,

s-a jurat că se retrage definitiv din viața politică și că tot restul vieții nu va face decât să-și vadă de vișoara lui de la Bădăcin, câtă i-a rămas de la tata. În consecință, după două săptămîni a și pus pe unul din nepoții săi — s-a nimerit ca acela să fie tocmai fratele nepotului Romulus — să lanseze un manifest prin care să cheme pe toți național-țărăniștii la luptă, pentru ideea monarhiei constituționale și reîntronarea în viața politică a practicii constituționale. Dar abia a ieșit primul manifest al fratelui Iulian Dacu de sub teasc, că fratele Alexandru l-a și confiscat. Mîhnit, Dacu s-a jurat că se retrage definitiv din viața politică — și într-adevăr, imediat a și pregătit un nou program politic care se sprijinea pe un singur mare principiu: acela al monarhiei constituționale și al reîntronării în viața politică a practicii constituționale. Acest program avea să rămînă consemnat în istorie ca programul de la Bădăcin.

Jugănaru, însă, avea și el anumite concepții asupra felului cum se poate asigura fericirea poporului — și ținea să le afirme. Se folosi, deci, de congresul național-țărănist de la Cîmpulung, ca să anunțe că are un nou program politic și că acest nou program vrea să promoveze ideea monarhiei constituționale și cea a reîntronării în viața politică a practicii constituționale. Acest program avea să rămînă consemnat în istorie ca programul de la Cîmpulung.

Cum aceste două programe erau atît de radical diferite, se înțelege că Dacu era supărat pe Jugănaru și Jugănaru pe Dacu. Aceasta, însă, n-ar fi fost nimic, dacă nu s-ar fi băgat la mijloc și fratele Crai-Voievod, care nu stătea nici el cu mîinile în sîn. Avea și el un program politic. Unul nou, sprijinit pe o nouă idee: regele și constituția. Trebuie întărită puterea regală! cerea el. Voința regelui, este voința noastră. Voința regelui este constituția noastră. Voința regelui este însăși constituția. Regele și constituția. Prin rege, vom reîntrona în viața politică practica constituțională. Acest program al lui Crai-Voievod avea să rămînă consemnat în istorie ca programul de la cafeneaua Osias.

Era, deci, cazul ca Dacu și Jugănaru să uite, pentru moment, de supărarea dintre ei și, cu forțe unite, să

fie amîndoi supărați pe Crai-Voievod. Profesorul Arghir știa că acesta este stadiul în care se găsesc raporturile dintre cei trei corifei național-țărăniști, cînd i se anunță Dacu.

Începură prin a vorbi despre felul cum și-au petrecut lunile de vacanță. Dacu-i povesti lui Arghir cum toată vara și toată toamna a fost intransigent, cum și-a recitit corespondența cu mama și cum și-a îngrijit via.

Arghir, însă, n-avea mare lucru de povestit. Toată vara și-o petrecuse în pustnicia de la Vălenii de Munte, printre cele cincizeci de fete care urmau școala lui de misionare, fără să se gîndească la nimic alta decît la istoria romînilor. Sătul pînă în gît de politicianism și de politicieni și scîrbit de lupta aceea nerușinată pentru putere între cele douăzeci și patru de partide și partidulețe cîte ajunseră să fie acum, Arghir ar fi preferat să rămînă și mai departe la Vălenii de Munte, dacă diferitele lui obligații nu l-ar fi silit să vină înapoi în capitală. Dar vara, cel puțin, s-a ținut tare. Nu s-a mișcat din exil decît o singură dată — și această singură dată, tot nu pentru o problemă politică, ci pentru una, s-ar putea zice, de dreptate socială.

— Despre ce a fost vorba? întrebă Dacu, politicoș.

— Despre procesul Fialkowsky! zise Arghir, cu elan, uitînd pe cine are în fața lui.

Privirea lui Dacu părea, însă, atît de înghețată, încît Arghir se trezi și încercă s-o dreagă:

— Nu mă interesează fondul procesului, ci principiul. Mi-a plăcut felul cum a fost dus procesul. Mi-a plăcut în special primul comisar regal. Dumitale nu ți-a plăcut?

— Ce să-mi fi plăcut? întrebă, Dacu, morocănos.

— Felul cum s-a purtat cu Fialkowsky!

Dacu înțelegea acum ce avea să-i placă la primul comisar regal care, în tot timpul procesului repeta într-una: « Domnul Fialkowsky e acuzat de spionaj. Dar dintr-un spirit de gentileță sufletească, pînă în momentul în care se pronunță verdictul, acest acuzat este pentru mine domnul Fialkowsky! »... I-a plăcut lui Dacu! De ce să nu-i placă. Ba, i-a mai plăcut lui Dacu și altceva: că Fialkowsky a venit la proces, liber, cu mașina lui, îmbrăcat, ras, pieptănat, și ronțăind toată vremea bomboane.

De ce să nu-i placă? Era o adevărată plăcere să vezi cum Fialkowsky, acuzat de spionaj, vine la judecarea mandatului său de arestare, și cum primul comisar regal îi iese înainte, cu mîna întinsă și-l întreabă: « Ce mai faci, domnule Fialkowsky? » Dar mai mult decît atît i-a plăcut lui Dacu grija pe care a avut-o Crai-Voievod ca în ziua procesului să ridice starea de asediu, pentru ca delictul de spionaj al lui Fialkowsky să se judece în condițiuni cît mai blînde! Toate i-au plăcut lui Dacu. Numai un lucru nu i-a plăcut: că în timpul procesului, primul comisar regal a stăruit ca Fialkowski să declare că și Dacu este implicat în afacere. Să spună numai atît — și nu va mai avea nici o supărare. Or, asta nu prea i-a plăcut lui Dacu! Și ar fi vrut să i-o spună lui Arghir, dar se temea. Venise la el ca la un prieten — așa că-i era teamă să-l contrazică.

— Mi-a plăcut și mie, domnule Arghir! zise el.

— Nu-i așa? zise, încet, Arghir. Acest comisar regal este un om de o înaltă valoare morală. Demn de o țară civilizată. Așa trebuie să se vorbească la tribunale, cu acuzații. Să știe cei din străinătate că aici nu sîntem în Orientul sălbatic și că avem și noi acel dram de bună-creștere, care ne dă dreptul să fim trecuți printre popoarele cu o cultură înaintată. Iată-l pe acest Fialkowsky dat în judecată pentru spionaj. Este spion, nu este spion? Aceasta nu se poate ști înainte ca tribunalul să se pronunțe. Pînă atunci, Fialkowsky este un om liber și ca om liber a venit la proces, curat, îngrijit, așa cum trebuie să se prezinte un om într-o societate civilizată... Nu ca bolșevicii aceia, care sînt în stare să-și taie singuri beregata, numai să ne compromită în ochii străinătății! Fiindcă, iată ce mi se întîmplă domnule Dacu! Coincidența a făcut să asist și la procesul muncitorilor de la Grivița și să-i văd pe acuzați!... Să vezi hal de oameni! Niște troglodiți! Netuși, nerași, murdari, zdrențăroși... și obraznici! Și ăștia vor să ne conducă pe noi! Să ne conducă ei pe noi, după legea lor! Nevastă-ta să fie și nevasta lor... pe copiii tăi să-i poată mîncă fripți la grătar... un adevărat rai! Tot ce-i al meu e al meu, și ce-i al tău, tot al meu... Niște asiatici! Și se mai plîng că-i închidem! Apoi dacă am da drumul la asemenea

sălbătăciuni să-și facă de cap, unde am ajunge ! Ce spui, domnule Dacu !

— Îmi vine să cred uneori, răspunse Dacu a cărui privire de gheață se încinsese deodată, că nu bolșevicii sînt cei mai răi !

Punea Dacu atîta amărăciune în cuvintele lui, încît Arghir înțelese că Dacu e pe punctul de a veni la obiectul vizitei lui. Nerăbdător să-l audă, Arghir îl încurajă să vorbească :

— Te cred ! îi zise el lui Dacu. Cel puțin de bolșevici nu ți-e necaz. Știi că sînt bolșevici și la ceva bun nu te poți aștepta de la ei. Dar cînd răul îți vine de la oameni în care o viață întreagă ai crezut !... Și să zici, cel puțin, că ei știu să conducă țara mai bine ! Dar așa !

— Să conducă țara mai bine ! zise Dacu, melancolic. Cînd citesc ziarele și văd cîte greșeli se fac, îmi vine să plîng de necaz că nu fac politică !

— Dar de ce să nu faci ? îl îndemnă Arghir, inimos.

— Am renunțat la politică, domnule profesor.

— Și eu am renunțat la politică, domnule Dacu ! Dar eu am renunțat la politică pentru că sînt împotriva politicii, pe cînd dumneata nu ești împotriva politicii. Atunci de ce să renunți la politică ?

— Renunț, pentru că destinul vrea ca viața mea să fie un lanț de renunțări. Tatăl meu a vrut să mă căsătorească, dar eu n-am făcut-o. Nu puteam introduce o femeie în viața mea frămîntată, de om politic. Și am renunțat la femei. Mi-a plăcut să fumez și am renunțat la fumat. Mi-a plăcut jocul de cărți. Cunosc toate jocurile de la o-sută-unu pînă la bridge... Totuși, am renunțat. Mi-au plăcut cursele de cai. Mă duceam foarte des la hipodrom, cînd mă găseam la Viena și Budapesta ! Am renunțat la alergări. Și-acum renunț la politică !

Arghir asculta cu respect pe exilatul de la Bădăcin și-și spunea : Ce om ! Ce om ! Trebuie să scriu neapărat o piesă în care el să fie personajul central !... Un erou de tragedie antică !... Un idiot !... Bătrîn și idiot ! Renunță la tot ! Numai la renunțări nu renunță ! Și la intransigență ! Și la pertractări ! Și la nepoți ! Încolo renunță la cîte nici nu-ți trec prin minte, cu toate că

nu ştiu la ce i-ar rămîne să mai renunţe!... Doar la politică!

— Dar, domnule Dacu! zise Arghir după ce izbuti să-şi tempereze emoţia. E adevărat că faci un partid naţional-socialist?

Figura, deja tristă a lui Dacu, se întristă şi mai mult.

— Sînt cleветiri a căror sursă nu trebuie s-o cauţ prea departe. Eu n-am nimic cu naţional-socialismul. Hitler este, negreşit, un om mare şi a redat Germaniei demnitatea de popor mare. Dar soluţiile lui Hitler nu sînt noutăţi pentru noi. Nu uita, domnule profesor, că acum cîţiva ani am organizat şi noi cete de voinici. Cetele acestea de voinici erau cămaşile noastre negre, sturmbatalioanele noastre... Regret, domnule profesor, că poţi da crezare unor zvonuri absurde. Hitler vrea o Germanie mare, pe cînd eu urmăresc să desăvîrşesc revoluţia noastră. În plus, eu am renunţat la viaţa politică şi sînt şi rămîn un soldat credincios al partidului naţional-ţărănist! Cel puţin eu... Eu sînt un soldat credincios al partidului naţional-ţărănist. Dar în partidul naţional-ţărănist se găsesc, din nefericire, alţii care, precum îţi spuneam, sînt mai răi decît bolşevicii!

Arghir îşi trase scaunul mai aproape de Dacu. Acuma era sigur că Dacu va vorbi.

— După cîte îmi face impresia, domnule Dacu, ai multe supărări de la amicii dumitale politici!

— Supărări! izbucni Dacu. Nu sînt supărări, domnule Arghir. Sînt încercări de asasinat...

— Asasinat? Cine?

— Amicul meu Crai-Voievod! Fratele meu Alexandru. Că nu ne înţelegem, nu ne înţelegem! El face politică, eu am renunţat la politică. Bine!... El face politică de persuasiune, eu fac politică de abstenenţă. Chestie de tactică! El, ca să facă politică, şi-a păstrat gazeta partidului, *Romînia Nouă*, de la Cluj. Eu, pentru ca ţara să ştie că nu fac politică, am vrut să scot şi eu o gazetă, intitulată tot *Romînia Nouă*! Ca să se vadă că, deşi despărţiţi, sînt şi eu tot pentru o Romînie nouă, ca şi el. Şi ce crezi că-mi face fratele Alexandru, cu care

am luptat din copilărie pentru dezrobirea Ardealului? Azi dimineată îmi confiscă primul număr ! După manifest, gazeta !... Şi să nu spun că se găsesc chiar în rîndurile noastre nişte netrebnici mai răi decît bolşevicii !

Cine-l vedea pentru întâia oară pe acest tînăr zvelt, cu ochii albaştri şi păr blond, fie în hainele lui civile, fie în uniforma lui de general de aviaţie, fie în cea de cercetaş, nu vroia să creadă că el este însuşi vestitul rege Carol II, despre care, pînă şi ziarele din Peru sau Chili scriau că munceşte optsprezece ore pe zi la restauraţie. Totuşi, era el, regele Carol II — el, acela care, de trei ani şi jumătate de cînd ocupa tronul, nu şi-a modificat felul aspru de trai, adoptat încă din prima lui zi de domnie, decît doar spre a-l înăspri şi mai mult. Dacă te-ai fi întrebat: Ce face regele Carol II? Domneşte? Erai silit, în faţa înfăptuirilor lui care creşteau vertiginos, să-ţi răspunzi: Nu ! Munceşte ! Mult ? Mult ! Optsprezece ore pe zi.

Un rol din ce în ce mai mare îl avea în munca regelui Carol II presa. Şi presa avea, în primul rînd sarcina să amintească poporului, zilnic, că regele-şi iubeşte fiul cum numai un rege îşi poate iubi fiul, dar că regele îşi iubeşte şi mai mult ţara. De aceea el îşi dedică o bună parte din vreme să scoată din fiul său un rege constituţional şi democratic, demn de gloria democrată şi constituţională a strămoşilor săi. În acest scop, regele a creat într-o cameră a palatului o clasă de liceu, în care voievodul Mihai îşi face educaţia într-o atmosferă democratică necunoscută curţilor regale străine. În alegerea celor doisprezece elevi care învaţă cot la cot cu voievodul Mihai, nici o clasă socială n-a fost uitată: sînt copii de magistraţi ca şi copii de bancheri ; copii de profesori universitari, ca şi copii de ofiţeri. Pînă şi fiul unui poştaş din Crevedia e printre ei. De asemenea, tot din ordinul binevoitor al regelui Carol II, presa îşi informa cititorii cît de inimos este voievodul Mihai. Dacă vreun coleg de-al lui nu ştie să răspundă la lecţie, cine-i suflă? Voievodul Mihai ! De pildă, într-o zi, băiatul poştaşului

din Crevedia a trebuit să vorbească despre Apolodor din Damasc. E de prisos să se spună că băiatul habar n-avea despre acest Apolodor din Damasc. Ce poate ști băiatul unui poștaș din Crevedia, despre Apolodor din Damasc ! Unde vine Damascul și unde Crevedia ! Noroc că a sărit să-i sufle voievodul Mihai, că altminteri, nenorocitul s-ar fi ales cu nota doi. Asta se cheamă inimă generoasă de prinț... Se întâmplă câteodată ca vreunul din elevi să facă o șotie, care ar putea să-i aducă o notă proastă la purtare. Cine-și ia răspunderea ? Voievodul Mihai ! « Eu sînt vinovat ! » zice el. Un suflet ! Un suflet mare ! Adevărat suflet de voievod !... Și-apoi, noblețea acestui copil de obîrșie regală !... Anul trecut, voievodul Mihai a cîștigat cupa pentru concursul de săniuțe. Ast-iarnă, trofeul acesta a fost din nou pus în joc. Și ce face acest fiu de rege ? Fără să i-o fi cerut cineva, a adus el însuși cupa înapoi. Alt prinț, în locul lui s-ar fi gîndit să și-o oprească. El, însă, nu ! A pus-o, precum recunoaște presa, « cavaleriește » la dispoziția celor din comitet.

Munca apoi regele, tot prin presă, cu descrierea aproape zilnică a muncii lui care începe la orele șapte dimineata și se termină la ora unu noaptea. Așa zicea presa : că regele-și termină munca la ora unu noaptea, deși o țară întreagă știa că regele-și începe adevărata lui muncă spornică abia după ora 1 noaptea, cînd nu-l mai poate tulbura nimeni. Dar presa prefera să nu spună nimic, de teamă ca lumea să nu creadă că o minte. După ora unu noaptea ? Atunci cînd se mai odihnește scumpul nostru rege ?

Din prudență, așadar, presa se limita să arate — și nici asta în întregime — ce face regele numai în cursul zilei. Citește singur, în întregime, fără să se folosească de tăieturi, toate ziarele din țară și străinătate. Primește nenumărată lume în audiență : miniștri, diplomați, gazetari străini. Face vizite inopinate pe la percepții sau pe la judecătorii, sau pe la spitale, sau pe la școli. Dar cea mai mare parte din zi muncește la acte filantropice. Actele filantropice ale regelui storceau lacrimi de duioșie și recunoștință întregului popor românesc. Cine va putea uita, oare, gestul pe care l-a făcut regele acum

cîteva zile, cînd a aflat că cinci copii ai unei femei din Popa Nan sînt bolnavi de tuse convulsivă? Numai decît, regele a trimis nefericitei mame suma de două mii de lei. În același timp, regele a dat ordin ministrului sănătății să se ocupe el personal de acest caz. Și ministrul sănătății — deși el însuși bolnav — a dat ordin telefonic unui medic să se prezinte îndată la fața locului spre a lua toate măsurile ca toți cei cinci copii să fie vindecați îndată de tuse. Medicul s-a executat, a făcut un raport și ministrul sănătății — deși mereu bolnav în pat — a dat ordin să se trimită celor cinci copilași: cincisprezece cămășuțe, cincisprezece pantalonași, cincisprezece perechi de ciorăpei, doisprezece metri de ștofă și cinci pachete de ciocolată.

Dar, acesta a fost numai începutul, pentru că — ceea ce presa nu mai spunea — chiar în aceeași noapte, regele, în febra lui filantropică, a făcut muncă suplimentară după ora unu, cînd l-a chemat în alea Vulpache pe inginerul Nicu Beliotis, proprietarul marilor uzine Beliotis și i-a spus:

— Nicule, nu te necăji! Venim noi de hac Skodei. Pînă atunci, accept oferta ta! Mîine dimineată la zece, semnez contractul. Am și dat dispoziții. De azi înainte vei fabrica numai tu vagoane, motoare și automotoare!

— Să nu se găsească cineva să spună că-i monopol! făcu Beliotis, care se temea de gura atîtor concurenți.

— Asta nu te privește. Presa va da explicații că nu-i vorba de un monopol, ci de-o exclusivitate!

— Caiet de sarcini ceva, sire?

Regele se uită la Beliotis, nedumerit:

— Ce caiet de sarcini, Nicule? Între noi, se poate?... Primești comanda fără nici un caiet de sarcini. Țara-ți va mai ieși datoare! Te asigur!... Am o presă care înțelege totul. E patriotică!

Nicu Beliotis chicoti, mulțumit și completă în grabă un cec, pe care i-l întinse regelui:

— Sire, am citit azi în gazetă despre cazul din Popa Nan și mi-au venit lacrimi în ochi. Pilda maiestății voastre ar trebui să fie urmată de toți cetățenii care au un pic de înțelegere pentru nevoile altora. Dați-mi

voie, sire, să contribuî şi eu, cu această modestă ofrandă, la salvarea acelor copii bolnavi de tuse măgărească.

Regele se uită la cec. Era numai pentru o sută de milioane de lei. Se încruntă. Beliotis e nesperios. O sută de milioane e o bătaie de joc.

— Nicule dragă ! zise el, ţinînd cecul întins, cu aerul că ar vrea să i-l dea înapoi. Am impresia că nu eşti destul de bine informat. Nu-i vorba de un copil sau doi, ci de cinci.

Beliotis i-o luă înainte :

— Să mă iertaţi, sire !... Ştiu că atîta n-ajunge !... De aia am şi trimis azi femeii din Popa Nan în plus trei kilograme de zahăr, un kilogram de struguri şi o sticlă de untdelemn !... Iar mîine, după semnarea contractului, o să-mi permit să aduc încă un cec pentru opera filantropică a maiestăţii voastre.

Şi ca să nu-l lase pe Carol să cadă în ispita de a reveni asupra subiectului, trecu îndată la pătania ziarului *Romînia Nouă*, care făcea ocolul tuturor cluburilor :

— Să te strici de rîs ! Dacu confiscat de Crai-Voievod ! Asta-i culmea !

— Să te strici de rîs, da ! zise regele, care, totuşi nu rîdea. Dar culmea... nu ! Încă nu-i culmea.

O zi mai tîrziu, cînd se aştepta mai puţin, Crai-Voievod fu chemat de rege :

— Domnule prim ministru, dă-mi voie să-ţi acord colanul ordinului Ferdinand I.

Şi-i atîrnă colanul de gît.

Crai-Voievod se clătină, parcă i-ar fi dat cineva cu parul în cap :

— Dar de ce, sire ?

Regele-i zîmbi cu indulgenţă :

— Pentru că lucrurile nu mai merg aşa. Problemele economice sînt departe de a fi rezolvate. Ordinea e mereu tulburată. Şi, pe deasupra, văd că chiar între dumneavoastră sînt grave neînţelegeri care mă fac să-mi pierd încrederea în coeziunea partidului. Trebuie

să constat încă o dată, că tot eu am dreptate; țara nu poate fi salvată decît printr-un guvern de concentrare!

— Sire, răspunse Crai-Voievod care nu se putea reculege, demisia mea...

— Îți mulțumesc! îl întrerupse regele, hotărît să nu asculte ce ar vrea să-i mai spună Crai-Voievod. O primesc și o consider drept ceea ce este: un act de sincer patriotism.

Consultările începură și fură lichidate în chip sumar. Regele n-avea timp de discuții, dar nici șefii partidelor nu credeau că mai e nevoie să se discute. Neață propuse un guvern Neață și regele-i mulțumi călduros, Arțag propuse un guvern Arțag și regele îi mulțumi călduros, Jean Tehaș propuse un guvern Jean Tehaș și regele-i mulțumi călduros, și așa mai departe, pînă veni rîndul lui George Viziru.

— Dragă George, îi zise regele, dacă Muică va veni la dumneata în numele meu să-ți ceară colaborarea pentru un guvern liberal, să-l refuzi! Categorie! Să-l refuzi! Nu-mi cere acum lămuriri!... Vorbim după aceea!

După George Viziru, regele îl primi pe Traian Săpunaru. Traian Săpunaru parcă întinerise. Intors din călătoria făcută în străinătate era plin de optimism. Fusesse mai întîi la Mussolini.

— Vorbesc, i-a zis el, în calitate de cvasi-ministru de interne al cvasi-guvernului național-liberal care va fi făcut la toamnă.

Ducele îl luă repede:

— Vrei poate un alt minister?

— Nu, Duce! Mulțumesc! Sînt mulțumit. Am o singură dorință.

— S-a făcut! Formulează-o!

— Convenția comercială italo-romînă expiră zilele acestea. N-o mai reînnoiți cu guvernul Crai-Voievod. Așteptați pînă venim noi!

— În regulă! răspunse Mussolini, cu obișnuita-i energie. Totuși, nu văd de ce să aștepți dumneata!... Poate ai nevoie de un mic avans, ceva...

Cum s-a terminat întrevederea dintre ducele Italiei și viitorul duce al Romîniei nu s-a putut ști — dar

reporterii ziarelor, care așteptau afară, ziceau că Traian Săpunaru, când a ieșit de acolo, parcă nici nu mai călca pe pământ, ci zbura.

De la Roma, Traian Săpunaru a plecat la Berlin, unde Führerul l-a străfulgerat cu privirea:

— Dumneavoastră ați semnat pactul cu Rusia?

De groază, Traian Săpunaru făcu un pas înapoi:

— Nu, mein Führer... nu eu!...

— Eu te întreb: dumneavoastră... adică guvernul dumneavoastră de la București a semnat pactul cu Rusia?

— Da, mein Führer! Din nenorocire!

Hitler căscă gura mare de tot, gata parcă să-l înghită pe Traian Săpunaru, și urlă cât putu:

— Nu-i nici o nenorocire!

Apoi, fără să-i spună bună-ziua, îi întoarse spatele și ieși. Lui Traian Săpunaru îi venea să chiuie de ferire. Prin urmare, nici Führerul nu era supărat pe el. Ușor ca un fulg, urcă scările ministerului propagandei unde-l aștepta casierul lui Goebbels, apoi o luă repede spre București, ca să apuce rîndul la regele Carol.

— Dragă Traian, îi spuse regele, dacă Muică vine la tine în numele meu să-ți ceară colaborarea pentru un guvern liberal, să-l refuzi! Categorie!... Să-l refuzi!... Nu-mi cere acum lămuriri! Vorbim după aceea!

Ultimul pe care-l primi regele, era Muică, șeful partidului național-liberal:

— Domnule Muică, în sfîrșit, ți-a venit ceasul! Faci guvernul! Aș avea, însă, o mare dorință: să încerci să iei în echipa dumitale guvernamentală și pe George Viziru și pe Traian Săpunaru! Du-te la ei în numele meu și vezi de-i convinge!

— Și dacă nu izbutesc, sire? întrebă Muică.

— Vom fi cel puțin amîndoi cu conștiința împăcată că am încercat.

Muică se prezintă la George Viziru acasă:

— Domnule George, vin din partea regelui! Ce crezi? Am putea colabora într-un guvern național-liberal?

— Nu!

Muică își scoase ceasornicul și rămase cu el în mână zece minute pline, fără să scoată un cuvânt, după care îi spuse lui George:

— Domnule George, te rog consemnează că am stat la dumneata timp de zece minute și te-ai menținut în refuz.

De la George Viziru, plecă la Traian Săpunaru, care-l aștepta nerăbdător.

— Domnule Săpunaru, îi vorbi solemn Muică, vin la dumneata spre a împlini o dorință a regelui, care ține să intri într-un guvern național-liberal. Dumneata ții?

Cu gândul la ordinul regelui, Traian Săpunaru înghiți în sec:

— Nu !

— Nici eu ! făcu Muică.

Slab de inger, Traian Săpunaru uită că răspunsul lui Muică trebuie să-l lase indiferent, și, uluit de sinceritatea adversarului său, îl întreabă cu o curiozitate prin care străbătea dezolarea:

— De ce ?

— Pentru că nu ne inspiri nici cea mai mică încredere. Vîrsta nu te-a învățat nimic. Și experiența cu atît mai puțin. Ne-ai servit, în trecut, de multe ori, dar tot de atîtea ori ai avut grijă să ne trădezi. Nu mai vreau să-ți oferim prilejul să ne trădezi încă o dată ! De asta ! Și fiindcă s-au împlinit cele zece minute protocolare, am plecat !

Pleacă și-l lăasă pe Traian Săpunaru, umilit, furios, dornic de răzbunare și cu mîna în păr, în fața oglinzii, care-i trimitea înapoi niște ochi bulbucați cum nu i-a avut bulbucați niciodată în tot cursul vieții sale politice. Reporterii, care pîndeau la ușă, se năpustiră în odaie:

— Ei ?

— Nimic, domnii mei ! răspunse Traian Săpunaru. Nu primesc oferta de colaborare a domnului Muică, deoarece nu înțeleg să renunț la principiile mele de intransigență națională și nici la demnitatea partidului meu !

Apoi, alergă să raporteze regelui.

— Te felicit pentru declarațiile dumitale patriotice !
îi zise regele. Dar l-am pus pe Muică să-și facă singur
guvernul. Să vedem pe unde o să scoată cămașa !

— Tare aș vrea să văd și eu, sire !

— O să vezi !... Dar spune-mi, te rog : ai auzit și
dumneata că Muică și-ar fi exprimat intenția de a aduce,
în cazul când face guvernul, o sută cincizeci de mii de
jidani goniți din Germania ?

Pînă acum, Traian Săpunaru încă n-auzise de la
nimeni că Muică ar umbla cu asemenea gînduri. Știa
apoi că nici regele n-auzise nimic. Dar mai știa ceva :
că datoria lui față de rege îl obligă să fi auzit.

— Am auzit ! răspunse, dîrz, Traian Săpunaru. Și
n-am să i-o iert.

Regele îl apucă prietenește de braț :

— Ești necruțător ! Dar, în definitiv, nu-i treaba
mea !... Poți să-i ierți, poți să nu-i ierți, mie mi-e absolut
indiferent !

Dar pe Traian Săpunaru, cuvintele, oricît de amicale
ale regelui, nu-l puteau liniști.

— Sire, în orice caz, e bine să știți că Hitler nu
vedea cu ochi buni numirea lui Muică !

— Nici eu !

Cum descinse din mașină, la Gara de Nord, Muică
se văzu asaltat de reporteri :

— Domnule prim ministru, o declarație, vă rog !
În ce scop, la Sinaia ?

— N-am nici o declarație de făcut, domnilor ! răspunse
Muică. Mă duc pentru două zile la Sinaia, de anul nou,
să mă odihnesc !

— Tocmai ! Spuneți-ne ceva de anul nou !

— Vă urez la mulți ani ! glumi Muică, și grăbit
se urcă în vagonul ministerial.

Peste două minute sosi și Dinu Viziru, ministrul de
finanțe, care se folosea de vacanță, să-l însoțească la
Sinaia pe Muică. După ce-și scoase paltonul, Dinu îl
întrebă pe Muică :

- Mi-e foame ! N-ai vrea să luăm ceva ?
— Eu ? Nu ! Nu mi-e foame de loc !
— Ba mie-mi este ! zise Dinu și-l lăsă singur.

Deși era ora prînzului și toată dimineața nu mîncase nimic, Muică nici nu se gîndea să mănînce. Ori de cîte ori trebuia să-l vadă pe rege îi pierea nu numai pofta de mîncare, ci și pofta de muncă — și se simțea cuprins de un fel de plictiseală nemărginită, care-i paraliza pînă și gîndurile. Ce-l supăra la Carol ? Bruschetea lui ? Violența lui ? Vulgaritatea lui ? Nu !... Politeța lui excesivă. Lucru curios ! Față de el, în mod excepțional, regele avea o atitudine extrem de amabilă. Toată bruma aceea de bună-creștere pe care a putut-o învăța de la alții, regele și-o risipa cu Muică :

— Domnule Muică, sînt încîntat ! Reputația dumitale de om de cultură nu este gratuită !... Păcat că nu te-am cunoscut mai demult. O prietenie mai strînsă între noi ar fi fost de mare folos pentru țară !

Dar cum pleca Muică de la palat, regele își făcea de cap. Impunea noi cadre diplomatice, dispunea de mutări în armată, indica pe atașatii de presă, trata și cerea apoi consfințirea a tot felul de contracte, fără nici un temei și nici un control.

— E cam complicat regele nostru, își zise Muică, privind pe fereastră.

Trenul trecuse de stația Comarnic și urca greoi drumul spre Sinaia, prin două cordoane de văi și munți acoperiți de praful unei zăpezi dese, care cădea neîncetat dintr-un cer fără culoare. Altă dată, peisajul acesta l-ar fi odihnit pe Muică. Acuma, însă, îi dădea numai gînduri sumbre. Se afla la guvern numai de șase săptămîni — și se simțea obosit ca după o guvernare de șase ani. Ar fi putut avea o explicație practică : alegerile. Alegerile au fost alegeri. Muică trebuia s-o mărturisească și o mărturisea, cu rușine. Muică era un intelectual. Un estetic. Îi plăcea o operă de artă. O carte. De cărți nu se despărțea niciodată. Îl ajutau să înțeleagă pe oameni. Pe unii îi și înțelegea și îi iubea. Pe alții, dacă nu-i dușmănea, îi ocolea. Dar, personal n-a făcut rău nimănui. Cu mîna lui n-ar fi ucis nici o muscă. Politica, însă, își avea exigențele ei legate de interesele țării. Așa că

alegerile au fost ceea ce era inevitabil să fie. Și opoziția se arăta mai dîrză ca de obicei. Deși împărțită în douăzeci și patru de partide și toate pe poziții de neîmpăcat, întreaga opoziție s-a pus de acord să adopte și să răspîndească prin toate mijloacele lor propagandistice acuzația, lansată de Traian Săpunaru, că național-liberalii ar fi primit puterea de la bancherii străini — și că Muică, șeful guvernului, nu c-ar avea de gînd să aducă, dar că a și adus în cele cîteva săptămîni de cînd a venit la putere o sută cincizeci de mii de evrei din Germania. Cei mai îndîrjiți dintre toți, însă, erau legionarii.

Legionarii ! Cîte nu i-au făcut legionarii în prima parte a campaniei electorale ! Au luat cu asalt tribunalele ca să-și pună listele de candidați, s-au baricadat pe la sedii și prin localuri, au organizat demonstrații spectaculoase, au lansat manifeste incendiare, au atacat, prin foite clandestine, pe însuși regele și pe Duduia.

— Sire, nu mai e campanie electorală, zise Muică, regelui, ci o adevărată răscoală. Sînt înarmați cu puști, cu pumnale, cu revolvere. Trag în armată și în poliție !

— Dizolvă-i ! Dizolvă-i ! Și dacă se opun, arestează-i ! Arestează cît mai mulți dintre ei.

Și se întîmplă ceva curios : Muică i-a dizolvat, ei s-au opus, dar cînd a fost să-i aresteze, s-au lăsat arestați. Parcă se rugau să fie arestați cît mai mulți. Împotriva dizolvării armatei lui Aurică n-a protestat nimeni în afară de Dacu. Dacu era furios. Ceilalți, însă, erau încîntați. Un concurent mai puțin în alegeri—și încă un concurent atît de îngrijorător — nu poate decît să te bucure ! Mult s-a bucurat, firește, Traian Săpunaru.

— Toată voturile îmi vor reveni mie ! se lăuda el, fără nici o discreție. Așa e și drept, pentru că nimic nu mă desparte pe mine de legionari. Programul meu e și al lor. Și eu și ei vrem revoluție națională.

Și mai mult încă decît Traian Săpunaru s-a bucurat Cață :

— În sfîrșit, am scăpat de jidoviții ăștia de legionari. Altă dată să știe să nu se mai vîndă jidanilor și să înșele pe bietul român cu revoluția lor națională ! Adevărata revoluție națională este a mea... și de azi înainte toți bunii romîni vor vota pentru mine !

Dar mare a fost dezamăgirea lui Traian și a lui Cață, cînd Aureliu Cziuczewicz a dat un ordin de zi, prin care cerea legionarilor din Ardeal să voteze cu Iulian Dacu, celor din vechiul regat să voteze cu George Viziru și în județele în care candidează personal mareșalul Neață, să-l voteze pe mareșalul Neață. De Traian Săpunaru nici nu pomenea. În schimb, stăruia asupra lui Cață Coroiatu:

— În nici un caz nu veți vota cu lanciștii lui Cață. Pentru că și de data aceasta, Cață, ca și în trecut, nu este decît o altă față a guvernului. A-l vota pe Cață înseamnă a da voturile guvernului care ne-a făcut înalta onoare, în fața istoriei, de a ne dizolva.

Bineînțeles, certurile ori speranțele partidelor de opoziție n-au dus la nimic: învingător în alegeri tot guvernul a ieșit. Azi dimineață, regele l-a chemat la telefon pe Muică să-l felicite:

— Sînt foarte-foarte mulțumit, domnule Muică ! Prin alegerile acestea, național-liberalii și-au restabilit reputația de partid serios ! Aș vrea să cunosc și amănuntele ! N-ai vrea să vii la Sinaia azi după amiază ? Te rog !

— Sire ! i-a răspuns Muică. Să vă tulbur acum, în ajun de Anul nou ?

Adevărul era că Muică n-ar fi vrut să-și tulbure propriul său ajun de an nou, cu o vizită care nu-i făcea nici o plăcere. Dar regele insistă :

— N-o să mă tulburi de loc ! Dimpotrivă ! . . . Prin urmare, ne-am înțeles. Te aștept pe după masă la patru !

Nu mai era o invitație, ci un ordin și Muică trebui să se supună.

Muică vru să se uite la ceas, dar tocmai atunci intră Dinu.

— Am ajuns !

Muică se uită pe fereastră și-l zări pe Puiu care-i făcea semne vesele de pe peron.

— Uite-l și pe ăsta ! zise Dinu. Se pare că te așteaptă !

Muică se ridică, își puse paltonul, își apucă servieta, dar deodată se opri. Își amintise de un fapt căruia nu-i dăduse la vreme nici o importanță.

— Stau și mă întreb, zise el lui Dinu Viziru, ce i-o fi venit regelui să-mi ceară acum o săptămînă, în toiul

alegerilor, să scot poliția orașului Sinaia de sub ordinele ministerului de interne și s-o trec sub ordinele poliției palatului, care e supravegheată de Puiu și de tat-său !

— Dracu să-l ia ! mormăi Dinu. Cine mai poate ști la ce se gîndește scumpul nostru rege, dacă tot ce visează noaptea, face ziua !

Prînzul regal era foarte vesel. În vederea sărbătorii de mîine, regele își poftise la Sinaia pe intimii săi, care începură de astăzi să bea și să mănînce. Aureanu făcea portretul lui Jugănaru și toți ceilalți rîdeau.

— Nu știu dacă toți național-țărăniștii sînt zgîrciți, dar el știu că este ! În primăvară, cînd s-a întors de la Liga Națiunilor și i s-a spus că mai bine ar da înapoi cele cîteva sute de mii de lei încasate din greșeală ca diurnă de deputat pentru zilele în care a lipsit, știți ce a răspuns ? « Dar de ce să-i dau înapoi ? Nu dau nimic ! Și Dinu Viziru lipsește de la Cameră. Cu toate astea, încasează diurna. Și Dinu Viziru e multimilionar, nu ca mine ! »... Asta încă nu-i nimic. Are cel puțin scuza că e vorba de mai multe sute de mii de lei. Dar el e în stare să refuze invitația la masă a cuiva, ca să nu se simtă dator să-l invite și el !... N-ar lua un taxi să-l tai. Costă bani. Mai bine se roagă de prieteni și așteaptă ceasuri întregi să-i trimită ei o mașină.

Se trecu apoi la călătoriile reginei Maria. A fost la Paris. Apoi a plecat de la Paris la Mödling. De la Mödling la Belgrad. De la Belgrad la München. De la München în Maroc — unde a rămas pentru cîteva zile la Tanger, pentru că și-ar fi scrîntit un picior.

Soția lui Schnitt, o blondină ariană de rasă pură, de dragul căreia marele industriaș părăsise confesia mozaică spre a trece la catolicism, îl întrebă îngrijorată pe rege, care stătea la dreapta ei :

— Adevărat ?

— A, nu-i nimic ! o liniști Carol, care era foarte atent cu ea. Caldarîmul e de vină !... Marocanii n-au străzi

asfaltate ca noi !... Dar mama și-a schimbat îndată pantofii și i-a trecut !

— Cum ? întrebă ea, cu admirație. Poartă cu ea pantofi de rezervă ?

— Evident, evident ! îi vorbi iar, plin de tandreță, regele. Adică nu ea, ci un valet, care o însoțește peste tot.

Mult ar fi vrut Carol să-și bată joc de mama lui ceva mai puțin delicat, pentru că nu se astîmpără și oriunde vine, se crede obligată să vorbească despre neînțelegerile dintre ea și fiul ei Carol. Dar putea el să spună ceva despre mahalagioaica asta bătrână, care se zbate să atragă atenția lumii asupra ei, pe orice cale o fi ? Frumoasa Schnitt ar mai putea crede despre el că n-are inimă. O asemenea femeie să creadă că n-are inimă ?

— Trebuie să știi, doamnă, că mama mea este o femeie extrem de prevăzătoare. În lunga ei carieră de regină a învățat, cu sensibilitatea ei feminină, lucruri pe care cred că un rege-bărbat nici nu le-ar visa. Chestiunea cu pantofii este pentru ea caracteristică. Mama mea, doamnă, este o femeie înarmată. Nimic n-o poate găsi nepregătită.

Aureanu îi sări lui Carol în ajutor :

— Și patriotismul ei !... Nu pierde un singur prilej să facă declarații politice, care ar putea sluji cauzei românești.

— Exact ! îl supralicita Cernescu. Ați citit ce a spus la Cairo ?

Carol nu știa că mama a fost și în Egipt.

— La Cairo ? se interesă el, ca un fiu bun care vrea să știe tot ce face mama.

— Da ! Maiestatea sa regina Maria a declarat că poporul român dovedește o excepțională forță de caracter prin felul cum rezistă bolșevismului !

Și cum nu puteai pomeni de bolșevism fără să treci îndată, prin cea mai fulgerătoare asociație de idei cu putință, la Hitler, toată conversația se concentrează în jurul marelui Führer. Cel mai informat părea să fie Teianu. Mihail Teianu, de doi ani guvernator al Băncii Naționale, era singurul șef politic care nu-și pusese candidatura în alegeri. Calm, metodic, cu pași siguri, Mihail

Teianu își organiza propriul partid: Liga național-corporatistă, și-și lua angajamentul față de cei douăzeci și șapte de membri gata înscriși, ca-n cel mult două luni, să vină la putere. Musafir al regelui în toate ocaziile, era în confidențele lui și se instruia pentru el în toate problemele și faptele politice care priveau regimurile fasciste. Prin urmare, Teianu avea ce povesti suveranului său și celor din jurul lui.

— Cred, zise, el că ați auzit de spada pe care Hitler a trimis-o lui Gomez, dictatorul Venezuelei !

— Nu ! făcu regele. A propos de ce ?

— Gomez își sărbătorește cei douăzeci și cinci de ani de când e conducătorul Venezuelei.

— O ! exclamă Aureanu. Ar trebui să-i trimitem și noi ceva !

— De ce ? întrebă tînăra și frumoasa doamnă Beliotis, cu ochii spre Carol care stătea la stînga ei.

— Pentru că sîntem rude ! îi zîmbi Aureanu. Societatea Astra Romîină a trimis țărani romîni să muncească în Venezuela.

Nu era tot ce putea spune mai spiritual Aureanu, dar regele rîse și după o pauză respectuoasă, începură să rîdă și ceilalți.

— O spadă ? reflectă doamna Schnitt. Îmi place ! E ceva romantic.

— O spadă e puțin spus ! zise Teianu. O spadă bătută în pietre prețioase. Și cu felicitări. « Cele mai bune și mai sincere felicitări pentru izbînda dumneavoastră. Mulțumim pentru excelentele exemple pe care ni le oferă lunga dumneavoastră domnie ».

— Care exemple ? întrebă Atanasovici. Eu nu știu nimic despre el.

— Ba, eu știu ! zise Beliotis. Mai întîi și întîi a dat țării, în cursul fericitei lui domnii, trei sute de copii !

— Cîît ? se miră mai mult decît s-ar fi cuvenit în societatea unui rege, doamna Beliotis.

— Cu o singură femeie ? întrebă doamna Schnitt.

— Ei ! zise Aureanu. Prea ai și dumneata multe pretenții ! Cu o singură femeie !... E mai greu ! Dar tocmai ăsta este și norocul lui Gomez că nu-i femeie, ci bărbat, așa că lui îi vine ceva mai ușor !

— Totuși, făcu, gînditoare, doamna Beliotis, trei sute... e cam...

Spusese aceste cuvinte simple cu atîta drăgălășenie, încît regele nu mai putu să reziste și-i șopti:

— Ești adorabilă ! Te aștept astă seară la unu ! Mateescu va veni să te ia !

Aureanu, serviabil, căută să o scoată din nedumerire pe frumoasa Beliotis.

— Te asigur că nu-i prea mult, conîță, făcu el. Nu toți îl costă ! Numai doisprezece sînt legitimi !

Ceilalți rîseră, ca un omagiu adus regelui. El avea legitim numai unul.

— Eu cred, zise Teianu, că Gomez poate n-ar avea atîția copii, dacă Venezuela n-ar avea atîta petrol ! Aici, soția lui Schnitt se zăpăci cu totul.

— Cum adică ? întrebă ea. În Venezuela e nevoie de petrol, pentru...

Rîdeau toți, și încercau toți să plaseze cîte o glumă, dar de atîta larmă, nu se putea pricepe nimic. Regele, însă, mai norocos, reuși să-i strecoare la ureche frumoasei doamne Schnitt:

— Ești adorabilă ! Te aștept mîine seară la unu... Mateescu va veni să te ia.

Teianu își dădu silința s-o scoată pe doamna Schnitt din nedumerire:

— Nu, doamnă ! În Venezuela e ca și la noi. Dar vreau să spun că mulțumită petrolului, Gomez și-a putut permite să facă atîția copii.

Și-o iniție în tainele bogatei paternități a lui Juan Vicente Gomez. La început, el n-a fost decît un mic proprietar rural. Într-o zi, a dat peste niște terenuri petrolifere pe care americanii i le-au cumpărat pe un preț mare — și de atunci s-a ținut numai de exploatarea terenurilor petrolifere. Puțin cîte puțin, pe măsura averii, își croi o situație care-i îngădui să pună mîna pe putere și s-o țină bine, cu ajutorul americanilor cărora le-a dat în concesiune întreg petrolul. E dictator absolutist. Parlament are ! Dar un parlament ales de el și controlat de el, așa cum controlează și tot exportul de vite din care-și ia partea, și tot exportul de carne congelată din care-și ia partea, și toată industria și

comerțul de textile din care-și ia partea, și toate fabricile de conserve — tot ! Nimic nu se face fără el. Înalții funcționari și miniștrii, deși sînt aleși printre oamenii lui de încredere, înainte de a veni la el în audiență, își fac testamentul. Serviciul lui de propagandă a căutat să-i dea un titlu cu care să treacă pe veci în istoria Venezuelei — și au găsit: azi Gomez este numit « zeul șoselelor ».

— Titlu de zeu tehnic ! observă Schnitt.

— Foarte modern ! zise și doamna.

— Dar și pe merit ! reluă Teianu. Și-a luat și aici partea, nu-i vorbă, dar azi țara e brăzdată de șosele, în lung și-n lat. Gomez e foarte mîndru de ele. Cînd vin la el străinii să-l felicite pentru opera lui, el le spune: « Șoselele mele sînt mai mult decît bune și frumoase. Ele mă ajută să reprim mai ușor revoltele sau răscoalele din țară. Mulțumită iuțelii și ușurinții cu care te poți deplasa pe șoselele astea, îmi trebuie o armată mult mai mică și mult mai puține automobile blindate pentru a menține ordinea și pentru a strivi încercările subversive ».

— Dar știi că e inteligent acest Gomez ! strigă Carol entuziasmat. Foarte inteligent !

Aureanu, însă, deși uimit și el de ingeniozitatea lui Gomez, se arăta ceva mai sceptic:

— Și cu șoselele astea rezolvă toată problema ?

— Ba nu ! zise Teianu. Mai are o instituție destul de eficace și ea. Îi zice Puerto Cabella !

— Asta ce-i ? întrebă Cernescu.

— Un fel de Jilava a noastră !

În timp ce Teianu vorbea, Puiu apăru în prag și rămase cu ochii țintă la rege. Cum îl văzu, Carol sări în picioare.

— Mă iertați !

Și trecu în camera de lucru, unde-l aștepta Muică.

Din ușă, încă înainte de a-i fi putut strînge mîna, regele îl copleși pe primul ministru cu complimente zgomotoase.

— Domnule Muică, e mai mult decât m-ași fi așteptat !... E ceva extraordinar ! Mă felicit pe mine însumi că am avut ideea să-ți dau dumitale misiunea de a asigura țării un parlament tare. Bravo !... Îți sînt îndatorat ! Cere-mi orice !... N-aș fi crezut !... Regret că un incident nefericit ne-a ținut atîta vreme despărțiți unul de altul. Dacă din prima zi a restaurației ne-am fi înțeles, țara era azi departe. Dar să nu mai vorbim. Ce a fost, a fost. Acuma e bine. Ai un parlament sigur, cu care vei putea remedia tot răul pe care guvernele național-țărăniște l-au făcut țării. Din parte-mi, ai toată încrederea. Pornește-o la lucru !

Muică așteaptă ca regele să termine, îi mulțumi și vru să treacă la raport, dar regele îl opri:

— Lasă, domnule Muică ! Nu-i nevoie ! La urma-urmei, esențialul îl cunosc. M-ar interesa mai mult să știu dacă ai început să iei măsuri în chestiunea șomajului. E o problemă grea care nu suferă amînare... De pildă, șomajul printre intelectuali a devenit intolerabil ! Ce ai de gînd să faci acum...

Și scoase din buzunar o hîrtie pe care Muică vedea bine că era pregătită și citi:

— ...cu 11.931 șomeri în corpul didactic primar... cu 8.000 șomeri în corpul didactic secundar... cu 546 șomeri printre artiștii dramatici... cu 1.500 șomeri printre avocați... cu 3.000 șomeri printre medici... cu 4.500 șomeri printre farmaciști... și cu 34.000 de studenți pentru care, în condițiunile de astăzi, nu există nici o șansă de lucru... Ce faci cu ei, domnule Muică ?

Pe nesimțite tonul excesiv de prietenos al regelui, luă accente acuzatoare îndărătul cărora lui Muică i se păru că distinge amenințări. După felicitări, așadar, regele îi și cere socoteală pentru o situație de care nici n-a avut timp să fie responsabil. Luptînd din răsuputeri cu oboseala care-i dădea senzația că din creștet pînă-n călcîie este strîns într-un mulaj de plumb, Muică încercă să răspundă:

— Sire, studiem chestiunea cu cea mai mare atenție... și...

— E foarte bine ! îl întrerupse regele, care totuși, păstră în glas o nuanță destul de decentă. Cît se poate

de bine ! Dar mi se pare că studiile sînt mai mult pierdere de vreme. Și național-țărăniștii, cu Bagradian al lor, au tot studiat... și uite unde am ajuns ! Ar trebui procedat într-un chip mai expeditiv !... Bunăoară, nu înțeleg de ce guvernul dumitale nu privește șomajul prin prisma muncii naționale. Văd că în această chestiune toate partidele au avut de spus un cuvînt. Pînă și național-țărăniștii și-au introdus în program « primatul muncii naționale ». Poate rămîne partidul național-liberal în urmă ? Tocmai partidul național-liberal ?

— Sire, răspunse Muică, în privința muncii naționale, noi, liberalii, avem o tradiție de care nu-mi este rușine. Noi am promovat munca națională încă în urmă cu șase decenii, odată cu întemeierea partidului... și am luptat pentru ea. Este adevărat că după tratatul de la Versailles principiul muncii naționale n-a mai figurat în program. Dar programul nu înseamnă nimic, sire ! Problemele cele mai importante se fac fără program. Iar dacă național-țărăniștii au adoptat oficial « primatul muncii naționale », pot să vă comunic, sire, că și noi ne pregătim să adoptăm oficial, « protecția muncii naționale »...

Regele aruncă, neglijent, pe masă hîrtiuța pe care o ținea încă în mîna și răspunse, fără să se uite la Muică :

— De acord ! Numai că ar fi bine să vă grăbiți !

Erau cuvinte în doi peri, pe care Muică nici nu se osteni să le înțeleagă. Un singur gînd îl stăpînea : să scurteze audiența.

— Sire, îmi dați voie să mă retrag ! Vreau să fiu încă în astă seară înapoi la București.

Regele nici nu încercă să-l rețină :

— Bine, domnule Muică ! Și-ți urez petrecere frumoasă și la mulți ani !

Era abia ora șase. Pînă la plecarea trenului mai erau trei ceasuri, pe care Muică le petrecu la vila doctorului Barbut, fiul răposatului Miluță Barbut, unde-l aștepta

Dinu Viziru. Palid și mai obosit ca de obicei, Muică spuse celor doi amici ai săi, de la primele cuvinte:

— Cred că regele s-a săturat și de noi !

— Crezi? făcu Dinu alarmat.

— Sînt convins !

— Dar ce vrea?

— Zice că nu sîntem destul de grăbiți să răspundem la apelul nației.

— Vorbește mai clar, dragă ! făcu, enervat, doctorul Barbut. Noi stăm ca pe ghimpi și tu îți rîzi de noi !

— Da ! zise Muică. E nemulțumit că noi, liberalii, am rămas în urma celorlalte partide cu problema muncii naționale.

— Dar cine se împotrivește? strigă Dinu. Doar am hotărît să introducem protecția muncii naționale în program !

— Ei și? zise Muică. O trecem ! Ba, ceva mai mult: o și punem în aplicare, deși nu prea vād ce am mai putea pune în aplicare. Și mai departe? Ce poți să faci mai departe cu un derbedeu ca ăsta?... Tot n-ai învățat minte? Pe tîlharul ăsta îl privește prea puțin dacă munca e națională, sau nu. Altceva îl supără: că noi mai existăm ca partid și că am obținut trei sute de mandate în alegeri ! Pe național-țărăniști i-a desființat, sau crede că i-a desființat. Pe noi, nu ! Și asta urmează: să ne spargă și pe noi în bucăți. —

— O fi vrînd să ne desființeze ! zise Dinu Viziru. Dar nici noi n-o să stăm cu mîinile în sîn !

— Și ce-o să-i faci? îl întrebă Muică.

— Să-i rezistăm !

— Cum să-i rezisti? Cum poți să-i rezisti, cînd o bună parte din ofițerime așteaptă numai de la el decorații, lefuri, înaintări ! Să faci revoluție? Iar revoluție? Cu cine? Cu marii fabricanți, cu marii bancheri, cu marii proprietari? Dar și dintre ăștia cei mai mulți fac acum afaceri direct cu regele. Pe cine să te sprijini? Pe mica burghezie? Dar mica burghezie e supărată pe partidele istorice care au dat-o pe mîna marilor bănci și industrii ! Pe țărănime? Care țărănime? Țărănimea aceea nemulțumită de expropriere și care ne-a părăsit îndată după război? Cu cine să rezisti, domnule

Dinu? Cu burghezia de mijloc? Dar burghezia de azi, mai e burghezia de ieri care vota în bloc pentru noi? Azi burghezia aceasta e fărîmîţată în zeci de partide — şi fiecare partid stă tot cu ochii la rege, pentru că puterea tot de la rege ştie că-i vine!

— Nu toţi se uită la rege! zise doctorul Barbut.

— De pildă...?

— Dacu!

Sugestia doctorul Barbut i se păru interesantă lui Dinu:

— Ce-ar fi să stăm de vorbă cu Dacu?

Muică se uită la Dinu, cu un foarte pronunţat zîmbet de milă. Dacă filozoful de la Bădăcin mai poate fi o speranţă, după cîte s-au petrecut în partidul naţional-ţărănist numai în aceste şase săptămîni de la căderea lui Crai-Voievod! Alungat de rege de la putere, Crai-Voievod a fost alungat de partid de la şefie. Dar nu Dacu i-a luat locul. Pe Dacu nu-l mai voia nimeni. Ci Jugănarul. Profeţia lui Titulescu se adeverise: după Crai-Voievod, şefia cădea pară mălăiaţă în gura lui Jugănarul. Resemnat şi intransigent, Dacu hotărîse să nu mai facă politică şi se retrăsese la Bădăcin unde se pregăti de alegeri. A se pregăti de alegeri, însemna a se răfui cu Crai-Voievod. Peste cîteva zile, Jugănarul primea de la Dacu lista candidaţilor ardeleni, de pe care erau şterşi sau zvîrliţi mai la coadă, toţi favoriţii lui Crai-Voievod. Scandalul care urmă grăbi inevitabilul: Crai-Voievod începu să-şi facă bagajele spre a părăsi partidul naţional-ţărănist, împreună cu un număr de ardeleni mai de seamă. Niciodată filozoful de la Bădăcin n-a fost mai sărac ca acum. Şi un partid ca partidul naţional-liberal să stea de vorbă cu un asemenea falit?

— Lasă-l pe Dacu în pace! răspunse Muică lui Dinu, cu un gest de dezgust. Nu este el în stare să-şi descurce treburile lui, vrei să le descurce pe ale noastre?

În paltonul lui de stofă, cu gulerul ridicat din cauza frigului umed care-l pătrundea pînă la oase, Muică,

însoțit de doctorul Barbut și de Dinu, se îndrepta spre vagonul ministerial, când, deodată, un tânăr se repezi la el pe la spate, îl apucă de umăr și-i trase câteva gloanțe de revolver în cap. Fără să scoată un geamăt, Muică se prăbuși la pământ, moale ca un sac gol. Între timp, asasinul o luă la goană și ca să-și acopere retragerea, aruncă o petardă. Explozia zgudui tot peronul. Lumea, cuprinsă de panică, se năpusti spre ieșire, dar în aceeași clipă se auziră câteva glasuri:

— A fost prins !

Muică zăcea, nemișcat, ghemuit în palton. Cineva îi ridică pălăria care zburase la câțiva pași mai încolo, și încercă să i-o pună pe cap. Doctorul Barbut strigă:

— Repede o targă !

Nu se găsi targă. Un hamal sosi în goană cu un cărucior de bagaje, în care Muică fu încărcat și transportat în biroul șefului de gară. Doctorul Barbut se aplecă peste Muică să-l examineze, dar îndată se ridică, îngrozit.

— E mort ! strigă el.

Lângă el, Dinu Viziru, galben la față, privea cu ochii holbați cadavrul lui Muică, fără să-și poată descleșta gura.

— Ce facem acum, Dinule ? îi strigă doctorul Barbut, apucându-l de braț.

Șeful gării, căruia i se punea aceeași problemă, interveni:

— Domnule doctor, trebuie să întrebăm mai întâi la palat !

Ridică receptorul și chemă poliția palatului:

— Aloo, aici gara !... Acum cinci minute... A, știți !... Bun !... Ce facem cu cadavrul ?... Vă rog !... Aștept !

Puse mâna pe pîlnie și se întoarse către doctorul Barbut:

— Mi-a spus să aștept pînă-l întreabă pe domnul Puiu Florescu !

Nu așteptă mult: peste un minut, șeful gării vorbi iar.

— Da !... Bine !... Am înțeles !... Să trăiți !

Puse repede receptorul în furcă și începu să strige către mulțimea care se îngrămădea în birou:

— Domnilor, vă rog să evacuați !... Imediat !... Vă rog !... Unde sînt jandarmii ?... Petrescu ! Cheamă jandarmii !... Toată lumea să iasă afară !... Așa !

Apoi, se apropie de Barbut :

— Ordin de la palat ca domnul prim ministru să fie expediat îndată la București, sau în vagonul ministerial, sau în cel de bagaje.

Pe Gogu Elefterie, președintele partidului « Nihil sine rex », moartea lui Muică îl îmbolnăvi de supărare. Nu pentru că fostul prim ministru i-ar fi fost prieten și nici pentru că ar fi avut pentru el cine știe ce stimă deosebită. Prieten nu i-a fost răposatul. Cît despre stimă, ce stimă, Dumnezeu să mă ierte, poți să ai pentru un om care, a doua zi după ce-ți spune că decît să-i dea regelui mîna mai bine și-o taie — își pune cenușă pe cap și cerșește regelui o audiență. Altul, în locul lui, s-ar fi spînzurat. Dar el, nu !... S-a bătut cu pumnul în piept, s-a umilit, a îngenunchiat, a plîns — și pînă nu s-a văzut prim ministru nu s-a lăsat ! Cum, dar, să-ți pară rău după un asemenea om, lipsit de onoare și demnitate ? Că a fost împușcat ? Să-i fie de bine ! Mai mult nici nu merita. Așadar, supărarea lui Gogu Elefterie nu de la cel asasinat venea. Atunci, de unde ? Dintr-o direcție exact opusă : de la asasin. Asasinul era legionar. A mărturisit-o din primul moment. Fusesse în ultimele alegeri candidat la deputăție pe listele legionare și pornise cu entuziasm în campanie electorală. A bătut niște jandarmi, a tăiat fire telefonice, a ocupat cu agenții lui primăria comunei Vad, l-a înjunghiat pe primar — dar tocmai cînd credea că poporul era lămurit că numai de la Aurică îi poate veni mîntuirea, s-a apucat Muică să dizolve garda de fier. Supărat, candidatul a scos revolverul și a tras. Regele, îndată, a numit un nou guvern. Tot unul liberal. Același. Numai primul ministru era altul : doctorul Gherlescu. Și doctorul Gherlescu a luat două măsuri : să proclame starea de asediu și să pregătească ceremonia înmormîntării lui Muică.

De aici, începea îngrozitoarea dilemă în care se afla Gogu Elefterie, tatăl Adrianei și președintele partidului « Nihil sine rex »: să participe, ori să nu participe la înmormântare? Dacă va participa, ce va spune regele? Și dacă nu va participa, ce va spune regele? E drept că regele a dat o declarație că prin moartea lui Muică a pierdut un prieten, de care și-a dat seama că ar fi putut face mult pentru țară. Dar cine e în stare să pătrundă gândurile regelui? Mai ales că gurile rele spun... Hait!... Iar am luat-o razna! Noroc că am spus-o în gând și nu m-a auzit nimeni... Și apoi aici nu e vorba numai de rege. Mai e la mijloc și garda de fier. Garda de fier îndrăznește. Și Dumnezeu știe cine stă în spatele ei de-o face atât de îndrăzneță și cine știe pînă unde mai poate să-și împingă îndrăzneala! Ei, cum să mergi la înmormântarea lui Muică sub ochii gărzii de fier?... Ce-o să spună garda? Că Gogu Elefterie e și el francmason, că e și el național-liberal, că e și el vîndut jidanilor... Dar cîte nu pot să spună legionarii ăștia care au început să judece cu revolverul pe om, după simpatia sau antipatia cu care el îi privește! Asta ar mai lipsi! Să-l împuște și pe el ca pe Muică... Ar fi înspăimîntător! Să-l împuște pe el!... De ce? Cu ce a greșit el față de garda de fier? Cu ce? A contestat el vreodată drepturile nației dominante? A protestat el vreodată împotriva vreunei acțiuni care ar putea afirma legea singelui? S-a spurcat vreodată cu «ăia»... cu minoritarii? S-a declarat el împotriva expulzării ori suprimării tuturor acestor pașaportari? Nu! Slavă Domnului!... Poate sta în fața legionarilor, drept și senin, ca un om fără teamă și fără prihană. Are conștiința curată!... Așa că ar putea să se ducă și acum la ei, să le spună: Fraților, eu, Gogu Elefterie... Bun!... Dar la înmormântarea lui Muică te duci? o să mă întrebe legionarii. Aici e aici!... De dus nu s-ar duce, să nu se supere garda de fier!... Dar ce se face cu regele? Ce-o să spună regele cînd o să afle că tocmai Gogu Elefterie, șeful partidului « Nihil sine rex » nu s-a prezentat la înmormântare? De ce?... Nu cumva Gogu Elefterie e de acord cu asasinarea lui Muică?... În numele cui este de acord? Cine i-a dat dreptul să fie de acord?

Eu, regele lui?... A stat de vorbă cu mine? M-a întrebat? Până una alta, eu, regele lui Gogu Elefterie, am poruncit să i se facă lui Muică funeralii naționale! Și nu oricui i se fac funeralii naționale. Ca să ajungi să ți se facă funeralii naționale, trebuie să fii cineva în ochii lui vodă!... Așadar, ce te faci dacă, într-adevăr, regele îl regretă pe Muică?

Ceasuri întregi, ceasuri întregi s-a zbatut Gogu Elefterie între frica de a nu-l supăra pe rege și frica de a nu-i supăra pe legionari, pentru ca în cele din urmă, experiența lui de jurisconsult rutinat să se milostivească de el și să-i dea o formulă mîntuitoare:

— Nu fii prost, Gogule! Ce tot stai să te întrebi dacă să te duci sau nu la înmormîntarea lui Muică? N-o să te duci! Scurt! N-o să te duci!... Nu te băga într-o afacere care nu poate privi decît pe rege și pe legionari! Stai acasă și fă-te bolnav pe două-trei zile... și-ți garantez că n-o să ți se întîmple nimic.

În sala aproape goală a Ateneului, cîțiva membri ai guvernului făceau de gardă în jurul trupului neînsuflețit al fostului lor președinte, care zăcea întins pe catafalc între coroane și flori. Ceilalți foști colegi de cabinet ai lui Muică stăteau deoparte, cu capetele descoperite și cu jobenele îndoliate, într-o atitudine de plictiseală tristă, tristă, nespus de tristă.

— Bieții de ei! reflectă doctorul Bratu, care făcea grup într-un colț al sălii, cu Arghir și cu Grigore Arțag. Ți-e mai mare mila de oamenii ăștia! Nici nu știu cum suportă o asemenea corvoadă.

Arțag își roti ochii împrejur și zise:

— Nu s-ar putea spune că oamenilor noștri politici le vine greu să se despartă de Muică. În afară de noi, nu văd pe nimeni!

Apoi, către Curelea de la *Democratul român*, care, între timp, se apropiase de ei:

— Dumneata trebuie să știi: regele vine?

— Nu ! răspunse Curelea. E răcit. Mereu cu amigdalita aceea a lui care nu-l lasă în pace. Și în orice caz, doctorul l-a sfătuit să nu asiste la înmormântare, pentru că trebuie să se ferească de emoții. Prea l-a zdruncinat moartea lui Muică !

— Dar prințul Nicolae ? întrebă Arghir. De ce nu vine prințul Nicolae să-i țină locul ?

— Prințul Nicolae e și el răcit !

— Dar de ce e răcit ?

— Pentru că e certat cu regele !

— A ! De aia ! făcu doctorul Bratu. Înțeleg !

Arțag se mai uită o dată prin sală și făcu :

— Nu-l văd nici pe Traian Săpunaru !

— E la Ciucea.

— Răcit ?

— Foarte răcit !

— Dar Neață ?

— Și mai răcit !

— Și Stănescu o fi tot răcit ?

— Ce mai întrebi ? făcu Arțag. E de la sine înțeles !

— Dar Dacu ? întrebă Arghir.

— Răcit și Dacu ! zise, rîzînd discret, Curelea. Răcit și Jugănarul ! Răcit și Crai-Voievod ! Și Bagradian !... Toți sînt răciți !...

— A ! Uite unul care nu vrea să răcească ! făcu Arghir răutăcios, arătîndu-l pe Aureanu care, în ținută de doliu, se apropie de ei și le întinse mîna, cu aerul solemn de circumstanță.

— Îmi pare bine că v-am găsit ! le spuse el, grav. Sînteți toți în păr ! Numai Gogu Elefterie vă mai lipsește, ca bietul Muică să se poată lăuda că l-au însoțit la groapa de veci toate partidele istorice.

— Gogu Elefterie e răcit, domnule Aureanu ! zise Curelea.

— Păcat ! reflectă Aureanu.

— Nu-i nimic ! făcu Bratu. Îl înlocuiești dumneata...

— ...și cu succes ! adăugă Arghir.

— Numai dacă fuzionăm ! rîse Aureanu care nu se supăra pentru atîta lucru.

— Atunci, făcu Bratu, propun să fuzionați, măcar pentru înmormîntare !

Riseră toți pe cît este permis să rîzi într-o astfel de tristă împrejurare și propunerea fu acceptată: dacă nu chiar braț la braț, dar aproape braț la braț, Arghir și Aureanu, flancați de doctorul Bratu și Grigore Artag, pășiră, solidar, în spatele dricului, hotărîți să nu se despartă pînă ce nu vor fi siguri că tot ce s-a putut face pe lume pentru cel care a fost Muică, s-a făcut.

La înapoiere, Arghir îl pofti pe Aureanu în mașina lui. Aureanu se bătu cu mîna peste frunte, furios foc pe sine însuși:

— Păcătosul de mine!... Să uit! Trebuie să te felicit! Aud că regele ți-a dăruit o mașină!

— Este adevărat! Asta-i mașina! Dar i-am spus că o primesc nu pentru mine, ci pentru așezămintele mele!

— M-aș fi mirat să fi fost altfel! zise Aureanu, punînd piciorul pe scară. Cu modestia dumitale...

Arghir avu presentimentul că fuziunea începe să se destrame, dar, pentru ca el nu-și poată reproșa că are vreo vină în grăbirea deznodămîntului, schimbă vorba.

— Mi s-a spus că George Viziru a avut obraznicia să trimită condoleanțe văduvei lui Muică! zise el. Speră, probabil, să-și facă drum spre șefia partidului.

— Mai greu! răspunse Aureanu. La prezidenția partidului vine Dinu. Precis!

Pe lîngă ei trecu și le-o luă înainte, o mașină în care-l recunoscuse pe Stănică Popescu.

— Uite-l pe Stan! făcu Aureanu. Cunoști combinația! Tratează cu Coty vînzarea *Globului*! Îi cere cinci sute de milioane de franci.

Lui Arghir nu-i venea să creadă:

— Ce interes are Coty să cumpere *Globul*? Nu pricep!

— Păi de ce să nu pricepi? Coty este agentul lordului Rothermere...

— Da! Ei și?

— Și lordul Rothermere face propagandă pentru revizuirea tratatelor în favoarea maghiarilor!

— Cu atît mai mult! Ce caută Stănică în afacerea asta, cînd el este antirevizionist?

— Ah, frate Culaie, frate Culaie! îi răspunse Aureanu cu un rînjet. Păi tocmai aici e tot chichirezul:

cînd i-a propus lui Coty să-i vîndă *Globul*, Stănică i-a spus: «Nu uita, domnule Coty, că eu nu-ți cer cinci sute de milioane numai pentru gazetă. În prețul ăsta, intră și liga mea antirevizionistă!»... E clar? Dacă franțuzul Coty, adică englezul Rothermere, dă banii, orice opoziție a lui Stănică Popescu la revizuirea tratatelor dispare. Liber e Rothermere să desființeze îndată liga antirevizionistă și liber e să facă din *Globul* antirevizionist, o foaie revizionistă!

— Ticălosul! mormăie Arghir, revoltat. Și doar e bun patriot!

— Ce are a face scripca cu iepurele! răspunse Aureanu care se uită cu atîta încordare pe fereastra mașinii, încît atrase atenția lui Arghir.

— Ce-ai văzut acolo, dragă? îl întrebă Arghir pe Aureanu.

— Curios! zise Aureanu. O ambulanță a Crucii Roșii în curtea Palatului.

Arghir îngălbeni:

— Vreun accident, Doamne ferește! strigă el, speriat. I-o fi rău regelui!... Gheorghe, oprește!

Cei doi bărbați politici coborîră, precipitat, din mașină, dar nici n-apucară să intre în palat, că le ieși înainte însuși generalul Mateescu.

— Ce s-a întîmplat, domnule general? îl întrebă Arghir, pe fața căruia se citea groaza.

— Ce să se întîmple, domnule profesor?

— Dar ambulanța, domnule general? Ce e cu ambulanța?

Generalul se înveseli:

— Aaaa! Ambulanța? Nu-i nimic!... Știți că a sosit în capitală artista vieneză de cinema Nany Nany! Arghir nu știa. Aureanu știa.

— Desigur că știu! zise el. Și ce-i cu ea?

— Cred că n-o să fie nimic grav! zîmbi generalul Mateescu. A fost primită în audiență de rege... și acum trebuie să fie scoasă cu ambulanța!

— Asta e? izbucni Aureanu într-un hohot de rîs. Carevasăzică, maiestatea sa regele e bine! Auzi, domnule! Și noi, care, ne-am speriat de pomană!... Ei, bravo!... Să fii sănătos și să ne ierți de deranj!

Și apucându-l de braț pe Arghir îl trase după el, spre mașină.

— Prin urmare, fi zise el, e adevărat ce spunea Cu-relea, că regele nu poate veni la înmormântare, pentru că-l supără amigdalele alea !

Orice ar fi fost dispus Arghir să-i ierte lui Aureanu, dar un singur lucru nu-i permitea: să-l ia pe rege peste picior. Înțepat, îl strivi pe Aureanu cu o căutătură de dispreț și de scîrbă, și îi șuieră printre dinți:

— Domnuleeeee... !

Și se urcă singur în mașină.

Astfel, se isprăvi și această fuziune care trăi mult mai puțin decît spațiul unei roze.

Regele, care-l rugase pe noul său prim ministru, doctorul Gherlescu, ca îndată după înmormântare să vină la el, se părea că acum era perfect sănătos, pentru că se plimba prin cameră destul de bine dispus, cu o hîrtie pe care nu se îndura s-o lase din mînă. Era telegrama trimisă de Hitler, care exprima regelui și guvernului român sincerele lui regrete pentru moartea lui Muică. Carol o citea, o recitea și zîmbea. Hitler crede că a lucrat pentru interesele lui. Dar Hitler se înșeală. Deocamdată Hitler a lucrat pentru interesele mele, ale regelui Carol II. Hitler crede că m-a luat prin surpriză. S-o creadă ! N-a fost pentru mine nici o surpriză. S-au găsit chiar printre oamenii de încredere ai lui Hitler destui să mă informeze asupra celor ce pregătesc împotriva lui Muică. Numai că eu am închis ochii, fiindcă Hitler a înarmat mîna asasinilor, ca să tragă exact în acela pe care eu, regele Carol II, țineam să-l suprim, pentru că era singurul om de valoare care se mai găsea în partidul național-liberal. Hitler credea că, prin asasinarea lui Muică, va da mai multă autoritate legionarilor. Dar încă o dată, Hitler se înșeală. Prin asasinarea lui Muică, am cele mai legale pretexte să iau împotriva legionarilor măsuri care să-i sperie și să-i silească să mă urmeze numai pe mine. Hitler crede că prin asasinarea

lui Muică mă va intimidă în asemenea măsură încît mă va sili să mă scutur de sprijinul Franței și al Angliei. Pentru a treia oară Hitler se înșală. Dimpotrivă! Prin măsurile pe care le voi lua împotriva legionarilor, voi demonstra Franței și Angliei că sînt azi, mai mult ca oricînd, alături de ele! De altfel, Franța și Anglia și America știu și așa că în orice caz sînt alături de ele!... Unde-mi depun toți banii pe care îi scot din țară?... Nu în Franța, în Anglia și în America?

Așa-l găsi primul ministru Gherlescu, pe rege: satisfăcut și optimist. Regele se interesă pînă în cele mai mici detalii de felul cum a decurs înmormîntarea lui Muică, de arestările care s-au făcut printre membrii gărzii de fier și de starea de spirit care domnește în partid, după atentat. Apoi, îi spuse lui Gherlescu:

— Domnule doctor, dă-mi voie să-ți acord colanul ordinului Ferdinand I pentru osteneala dumitale!

Pe doctorul Gherlescu începură să-l ardă urechile. Numai de două zile prim ministru — și gata, decorat cu colanul ordinului Ferdinand I!

— Vă sînt profund recunoscător, sire! zise el, înecîndu-și lacrimile de necaz. Am făcut tot ce mi-a fost cu putință...

— Și ai făcut mult! îi răspunse regele, cald. Acuma, însă, va trebui să trecem la un guvern de concentrare. Anarhia crește. Garda de fier n-are de gînd să se astîmpere. Numai un guvern energic, de concentrare, ar putea face față împrejurărilor. Pe cine recomanzi dumneata, domnule doctor?

— Cred că numai un guvern național-liberal ar putea satisface pe maiestatea voastră!

Puțin mai tîrziu, cînd Gherlescu veni să-l informeze pe Dinu că a fost concediat, acestuia i se păru că visează urît:

— Ce faaace? După două zile? Atunci ce rost a mai avut tot guvernul?

— Un rost a avut! Să-l înmormînteze pe Muică.

— Halal rost! Prin urmare, guvernul Gherlescu a fost un guvern de înmormîntare! Am ajuns bine! Ca

mîine o să-l mai vedem că-și numește guverne de un ceas, care să-i aranjeze vreun rendez-vous cu damele lui !

— O să-l vedem, Dinule, o să-l vedem !

După ce îmbucă ceva în grabă, profesorul Arghir se retrase în birou unde putea medita mai bine dacă să spună sau nu regelui cu cîtă nerușinare vorbește despre el Aureanu. Era încă nehotărît și era încă departe de a se hotărî, cînd Nelu Pedicuristu, fost redactor la *Drumul nostru* al lui Serafim Mărunțelu și de cîteva luni prim-redactor al gazetei *Vorba rumînului*, veni la el, cu ochii rătăciți și cu părul vîlvoi :

— Domnule profesor, sînteți singura noastră speranță. Directorul nostru Naie a fost și el arestat !... Vă rog interveniți pentru el, că se duce gazeta de rîpă !

Știrea i se păru lui Arghir atît de neverosimilă, încît crezu că Nelu își bate joc de el :

— Naie ? Naie arestat ? Ce vorbești, dragă ? De unde vii ? De la bodegă ?

— Ba viu de la gazetă, domnule profesor ! Sîntem morți, domnule profesor !... Fără directorul nostru, gazeta nu face două parale !

— Și de ce l-au arestat, dragă ?

— Pentru un articol publicat acum două săptămîni, și-n care vorbea despre asasinarea lui Barbu Catargiu !... Cică ar fi fost o incitare indirectă la asasinarea lui Muică !... Și l-au închis !... Pentru un articol !

— Dar cine l-a închis ? întrebă Arghir, uluit.

Vedea că Nelu e treaz și tot nu-l credea. Cine a îndrăznit să-l închidă pe Naie, pe Naie, prietenul regelui ?... Pesemne că regele habar n-are de toată afacerea asta.

— Nu știu ! răspunse Nelu, prudent.

— Bine ! Voi interveni ! Mîine dimineață mă duc la rege !

— Mulțumesc, domnule profesor !... Și să vă mai spun ceva, domnule profesor ! Poate n-ați avut cînd

să fiți informat. Știți pe cine l-a însărcinat regele să facă guvernul? Pe Trișcă !

Arghir nici nu știu, dar nici nu se mai întrebă dacă știe ce face. Furia îi puse tocul în mână și-i dictă o telegramă către rege, în care-i spunea numai câteva cuvinte: «Cînd Trișcă e prim ministru, Naie Naie merită măcar libertatea». Apoi înmînă lui Nelu hîrtia:

— Te rog, aibi dumneata grijă ca telegrama asta să plece îndată !

— O expediez chiar eu, domnule profesor ! Vă mulțumesc !... Noapte bună !

Arghir se uită la ceasornic și cînd văzu că e ora zece, începu să spere că cel puțin pe ziua de azi, lista necazurilor s-a încheiat. Dar trebui să aștepte foarte puțin ca să-și dea seama că necazul cel mare, adevăratul necaz abia e pe drum, odată cu fiu-său Mircea.

— Ai auzit, tată? strigă Mircea, cum intră pe ușă. Trișcă... prim ministru !

— Am auzit ! Halal țară !... Trișcă prim ministru, și pe Naie îl ține închis... Dar i-am telegrafiat regelui... să știe !

Și-i relată lui Mircea cuprinsul telegramei. Mircea ascultă și se arată foarte amărit:

— Să mă ierți, tată, dar cred că ai greșit. Dacă ai ști ce frumos vorbește Trișcă de tine ! L-am văzut după înmormîntare. Zicea că vrea să te vadă. E plin de recunoștință pentru dragostea cu care i-ai încurajat încercările lui literare din *Sămănătorul*, acum douăzeci de ani.

Arghir își trecu, nervos, mîna peste frunte și peste ochi și murmură, jalnic:

— Îmi pare rău !... Dacă știam...

XIV

Blondă, durdulie, micuță, Valerica avea șaptesprezece ani și doi ochi albaștri de o nevinovăție demnă de pasiunea unui rege, dar n-avea noroc. Nu trecuseră nici zece minute de când intrase la rege și toată casa civilă și militară a curții se cutremură de vaiete, de țipete și înjurături. Îndată după aceea, o ușă se deschise cu zgomot și Valerica, proiectată ca un obuz din dormitorul regal, zăcea pe culoar, mai mult moartă decât vie, palidă, despletită, zgâriată și scuturată de hohote de plîns. Funcționarii, ofițerii, valeții, se uitară unii la alții, dar ca de obicei, rămaseră tăcuți. Singurul care vorbi fu Puiu:

— Se pare că regele nu-i mulțumit de guvern !

Puiu avea semnele lui, care nu-l înșelau niciodată. Regele, fire sensibilă, așa reacționa la cele mai mici

neajunsuri politice. Mai cu seamă acum, cînd dificultatea prin care trecea nu era mică, ci mare. Noul guvern era constituit. Toate locurile erau ocupate. Numai un scaun rămînea gol: cel al ministerului de externe. Dorința regelui era ca la externe să rămînă Titulescu. Titulescu, însă, nu prea răspundea la sentimentele regelui. Încă de la Geneva a trimis vorbă că nu vrea să fie ministru de externe al acestui guvern, decît dacă i se dau garanții. Chemat stăruitor să se întoarcă în țară, Titulescu a sosit aseară la București, dar înainte chiar de a se fi prezentat regelui, a și dat presei declarații că nu preia portofoliul externelor decît numai cu garanții serioase. Era peste puterea de răbdare a lui Carol. El îl vrea pe Titulescu la externe — și Titulescu îi ține piept!... Spînul ăsta... Dumnezeu să mă ierte... are curajul să-i stea împotrivă! Plin de mînie, regele îl chemă pe Mateescu:

— Mateescule, adu-mi-o îndată pe Valerica.

Valerica a venit aseară, dar problema lui Titulescu tot nerezolvată trebui să rămînă pînă azi dimineață la 9, cînd «spînul» veni la palat însoțit de Trișcă, noul președinte al consiliului de miniștri.

— Domnule Titulescu, îi zise regele, fără dumneata, guvernul nu este guvern!

— Sire, dați-mi garanții că-mi voi putea duce mai departe politica mea democratică de la Geneva și guvernul va fi guvern.

— Ce garanții, domnule Titulescu? Noi doar avem interesul să mergem cu aliații!

— Interesul îl avem, sire, dar rîde lumea de mine. Aici se încurajează garda de fier, care este de fapt organizație nemțească, și eu să vin în apus să asigur lumea că rămînem credincioși Franței și Angliei!

— Dar, domnule Titulescu, te rog să mă ierți! interveni Trișcă. Unde vezi dumneata că noi încurajăm garda de fier? Facem arestări peste arestări și data procesului a și fost fixată.

— Știu, domnule Trișcă, dar odată cu arestările gardiștilor, v-ați găsit să urmăriți mai cu înverșunare ca oricînd pe comuniști!... La un gardist, arestați zeci de comuniști, sau bănuți de comunism. Asta n-o

spun eu, ci mi-o spune guvernul sovietic, cu care trebuie să încheiem un pact de amicitie.

Evaziv, regele răspunse pentru Trișcă:

— Vom încheia, vom încheia !

— Va trebui să încheiem, sire ! Ne-o cere Franța.

— Știu ! făcu regele, ceva mai animat. Și cerea Franței va fi împlinită. De aceea te rog să fii ministrul nostru de externe. Ești singurul în stare să ducă la bun sfârșit o sarcină atât de puțin plăcută ca asta.

— Sire, în politică nu facem numai lucruri plăcute, ci mai mult lucruri impuse de necesități. Nici Franța, care e mult mai departe decât noi de granița Rusiei, nu se hotărăște cu plăcere să încheie pactul cu Moscova. Și totuși o face, de frica Germaniei.

Regele oftă:

— Numai că dacă știi unde începi, nu poți ști unde sfârșești.

— Da, sire !... Dar nimeni nu poate fi atât de perspicace, încât să se pună cu totul la adăpost de surprize. Totuși, un lucru e sigur: Germania revizionistă ține să facă război. Avem vreun interes oarecare să facem război cot la cot cu o Germanie revizionistă ?

— Nu ! recunosc regele. Firește că nu !

— Tocmai de aceea, cer garanții !

Regele zîmbi:

— Dar ce garanții mai bune pot da Franței și Angliei că guvernul meu nu se va abate de la politica lui democratică, decât numirea dumitale la externe ?

— Sire, asta poate fi o garanție față de Franța și Anglia. Dar pentru ca eu să pot fi garant, trebuie să mi se dea mai întâi *mie* garanții.

Primul ministru, care-l cunoștea bine pe Titulescu, îi vorbi cu cel mai cald patetism:

— Domnule Titulescu, țara nu se poate lipsi de talentul dumitale fără pereche, nici de adînca dumitale cunoaștere a problemelor europene. Țara noastră n-are doi oameni ca dumneata, care să dispună de atîta competență juridică și care să găsească cu atîta ușurință soluția cea mai rapidă și cea mai potrivită în problemele cele mai grele. Fără exagerare, domnule Titu-

lescu, dumneata joci un rol unic în diplomația universală și ai un cuvânt hotărîtor la Geneva, ca și în Mica înțelegere. Fără dumneata, Mica înțelegere n-ar fi luat ființă și n-ar exista, ceea ce ar fi pentru noi un adevărat dezastru. Dacă dumneata refuzi să iei în mînă externele, cauza noastră este compromisă la Liga Națiunilor, unde acest principiu democratic al egalității între statele mari și mici este apărut cu atîta talent de dumneata...

Ceva mai puțin categoric, Titulescu răspunse:

— Vreau garanții!

Regele simți că acuma e momentul să-i dea lovitura de grație și-i apucă mîna:

— Ce garanții mai mari pot să-ți dau decît dragostea și admirația mea nemărginită?

Rezistența lui Titulescu se prăbuși.

— Rămîn, sire!... Rămîn, sire, cu conștiința că servesc țara și tronul.

Regele și Trișcă răsufară ușurați: în sfîrșit, spînul a capitulat. Și trecură îndată la cea mai acută problemă a zilei: cea a datoriilor publice. Trebuie reduse datoriile publice, pentru că țara n-are bani. Șomajul e mare. Producția, scăzută. Exportul, aproape inexistent. Din cauza lipsei de bani, statul este silit să reducă salariile, țărani nu-și pot plăti datoriile, contribuabilii nu-și pot plăti birurile. Dacă străinătatea stăruie în a cere să i se restituie sumele împrumutate, statul va trebui să reducă și mai mult salariile, să concedieze și mai mulți muncitori, să strîngă și mai mult șurubul fiscal. Lucrurile acestea vor duce la revolta întregii țări. Or, de la revoltă la bolșevizare...

— Absolut! admise Titulescu. Dacă străinătatea nu înțelege să ne reducă cifra datoriilor publice și ne lasă în mizerie, avem bolșevism.

— Și e bine? îl întrebă regele.

— Nu! Categoric nu!

— Prin urmare, vei susține memoriul? îl întrebă Trișcă.

— Cu toată energia! îi răspunse Titulescu. Franța și Anglia trebuie să ne ajute și ne vor ajuta cu plăcere.

Din primele zile de guvernare, Trișcă începu să bată pe la ușile șefilor politici de opoziție mai importanți, însoțit de zece agenți de poliție: opt lăsa afară și cu doi pătrundea în casă.

— Descindere? întreba, speriat, omul politic respectiv.

— Nu! răspundea Trișcă. Destindere! Destinderea este un imperativ național. Iar scopul destinderii este un guvern de concentrare!

— Cu zece agenți de poliție?

— E necesar! zicea Trișcă. De când cu asasinarea lui Muică, noi, factorii de răspundere ai țării, trebuie să fim foarte prudenți.

Și îngrijorat:

— Gîndește-te și dumneata! Dacă ne asasinează și pe noi... pe dumneata, ori pe mine... cine o să ne înlocuiască?

Numai atunci omul politic își amintea cît de mult îi plăcea lui Trișcă să vadă prin toate ungherele comploturi și complotiști și se liniștea: primul ministru național-liberal venea într-adevăr la el cu zece agenți de poliție nu pentru descindere, ci pentru destindere.

— Bine, domnule Trișcă! Dacă vrei destindere, fie destindere! Dar înainte de toate, alegeri.

— Ce alegeri? se mira Trișcă. N-avem parlament?

— Și vrei ca noi să ne destindem cu parlamentul dumitale național-liberal? Uîți, pesemne, în ce condițiuni v-ați aranjat majoritățile! Nu!... Dă-ne alegeri și facem destindere!

— Nu se poate!

— Nu se poate... fii sănătos!

Mai toți îi dădeau lui Trișcă același răspuns: destindere, dar cu alegeri.

La început, Arghir a răspuns ca și ceilalți: alegeri. La care, Trișcă îl luă cu altele. Avea proiecte mari.

— Voi lua măsuri care vor face să vibreze țara întreagă. Voi începe cu presa.

— Ce să faci cu presa?

— O voi reglementa!

— Bun! Bun de tot! Te rog să controlezi cum conține unor ziare să apară cu un leu. De unde banii?

— O voi face !... După aceea, voi militariza universitatea. În fiecare duminică voi pune pe studenți să facă exerciții de tir !

— Ca să te nimerească mai bine ! făcu Arghir, care de data aceasta nu mai putea fi de acord cu Trișcă.

— Nu ! Ci ca să aibă o preocupare și o pregătire !

— Care și pentru ce ?

— Pentru a apăra granițele.

— Împotriva cui ?

— Împotriva dușmanilor !

— Domnule Trișcă, nu uita că deocamdată principalii noștri dușmani sînt legionarii, care trag cu revolverul.

— Vom lua măsuri ! Am arestat pe toți conducătorii... Pe Aureliu Cziuczewicz, pe Zizi Grăniceru, pe Ionescu-Ciurcheni, pe Precup, pe Lulu Malacu, pe Mă-tase, pe Cantemireanu, pe Prapală, pe Naie Naie...

— Ba, să știi că pe Naie îl apăr ! Îl apăr ! Garda de fier e una... și Naie e alta. Naie este o glorie a științei noastre... Pe Naie îl apăr... E rușinos ca un savant ca Naie să scrie o carte de filozofie sub paza jandarmilor !

— Bine, domnule profesor ! zise Trișcă. După cîte înțeleg, dumneavoastră sînteți pentru destindere, numai dacă-i dăm drumul lui Naie ! Voi supune imediat cazul regelui ! Dacă regele aprobă...

Pe Arghir începu să-l furnice pielea de spaimă. Cum de n-a înțeles că Naie, prietenul regelui, n-a putut fi arestat decît cu voința regelui — și că a pretinde lui Trișcă eliberarea lui Naie este a se pune împotriva însăși voinței regale ! Descumpănit, Arghir bîlbîi :

— Dar nu m-ai înțeles, domnule Trișcă ! Eu nu condiționez destinderea de eliberarea lui Naie !... Subscriu la destindere de pe acuma, cu ambele mîini. Cît despre Naie, regele nostru este un rege înțelept și se va putea conduce singur după legile dreptății și fără îndem-nurile și îndrumările mele !

Cel mai dîrz dintre toți, se ținu Jugănarul :

— Dacă e vorba să ne destindem, domnule Trișcă, nu înțeleg de ce noi, național-țărăniștii, ne-am destinde

cu voi liberalii și nu ne-am destinde mai bine cu național-țărăniștii !

Nu era o inspirație de moment, ci o idee pe care o rumega de cîtăva vreme și care acum se cristalizase. În fața reacțiunii care creștea, Jugănaru era mai mult ca oricînd hotărît să ridice drapelul democrației — și să regrupeze în jurul acestui drapel pe toți fiii rătăcitori național-țărăniști. Totuși, Jugănaru poate nu s-ar fi hotărît să treacă imediat la acțiune, dacă Trișcă n-ar fi venit la el să-i propună o destindere între partide, ca un mijloc de apărare împotriva gloanțelor gărzii de fier. De destindere cu liberalii, Jugănaru se temea mai mult decît de gloanțe. De gloanțe, dacă ai noroc, scapi. Dar de liberali, dacă încapi pe mîna lor, poți să-ți iei, pe veci, rămas bun de la putere. Speriat, deci, Jugănaru începu lupta pentru destinderea între național-țărăniști și național-țărăniști.

— Am fost, sînt și voi fi, declara el pe la întruniri, pentru democrație. Dar prin democrație înțeleg nu democrația învechită și ruginită, ci o democrație nouă, proaspătă, activă, dinamică. Pe scurt, domnilor, o democrație corijată.

Democrat o viață întreagă, nu putea suferi să vadă democrația — obiectul dragostei lui — ruginită și învechită, ci nițeluș corijată, după cum cereau noile vremuri.

Pentru această democrație corijată, Jugănaru găsi îndată un suflet înțelegător în doctorul Bratu, șeful partidului țărănesc, care găsi și el că numai unită, democrația ar putea da la cap guvernului național-liberal.

— Ai dreptate, frate Jugănarule ! Tu ai 29 de scaune în Cameră și eu 11. Pe cînd, dacă ne-am da mîna, am avea la un loc 40. 40 nu-i nici 29, nici 11. E 40 !

Reîntoarcerea lui Bratu în partidul național-țărănist fu sărbătorită la clubul național-țărănist ca un triumf al democrației.

— Noi sîntem un partid de progres, un partid de crez. Zace aici ceva, în capetele noastre. Ceea ce dă farmecul vieții noastre, e că ne-am considerat și ne considerăm o familie. Legăturile noastre de inimă nu s-au rupt niciodată. Sînt mișcat cînd îl văd pe fratele

meu din totdeauna, pe doctorul Bratu, din nou în casa noastră părintească național-țărănistă.

La aceasta, doctorul Bratu răspunse cu ochii în lacrimi:

— Dacă Jugănaru, vechiul meu frate de cruce, a spus că e mișcat, el, pe care-l consider un spirit mai ponderat și mai pozitiv, veți înțelege de ce eu, care sînt sentimental, mă simt copleșit de o profundă emoție... Între noi, de fapt, n-a existat niciodată vreo dușmănie personală. V-am combătut pe chestiuni de interes general...

Jugănaru îl trase de mîneacă și-i șopti:

— Las-o încurcată !... Fii numai sentimental !

— ... însă dragostea profundă dintre noi, a rămas tot timpul profundă. Am rătăcit pe toate mările și am uitat acasă pe Penelopa. Dar Penelopa țesea necontenit pînza solidă și trainică a democrației. Vă găsesc trupește mai bătrîni cu șapte ani, de cînd lipsesc dintre voi. Dar vă găsesc sufletește înarmați cu același elan, cu același curaj și cu mult mai mare experiență. Pe fratele Jugănaru îl iubesc cum l-am iubit din primul moment. Față de domnul Dacu am o dragoste ce nu s-a clintit. Aceeași dragoste o am și pentru celălalt mare bărbat de stat Crai-Voievod, care, din păcate, nu e aici, dar pe care îl asigur că sufletul meu e alături de al lui. Acum toți avem spade puternice pentru apărarea democrației: spada unei democrații corijate, cu care vom lupta pînă la moarte !

Ușa nu se mai închidea niciodată în celula lui Aureliu Cziucziewicz. Zeci de avocați veneau, plecau, iar veneau, iar plecau și nu-l lăsau pe « căpitan » să se odihnească o clipă. Cît zbiera el:

— Lăsați-mă în pace ! Sînt și eu avocat și știu ce am de spus !

Degeaba !

— Ești tu avocat ! îi răspundeau ei. Dar ești un nerod. Nu știi ce să răspunzi ! Procesul e mare. Chestii complicate !... Franța !... Anglia !... Ai fost denunțat !

— Cine mi-a făcut-o?

— Se pare că Mătase! Așa spune Ciurcheni! Nu-i nimeni sigur!... Dar altul nu putea fi... S-au spus multe care nu se cuvenea să se afle!

— Dar cam ce s-a spus?

— De pildă, că în decembrie 1933, a venit pielarul Costică Sofian la Zizi Grăniceru și i-a dat douăzeci de mii de lei să pună pe un legionar să-l ucidă pe Schnitt cu care este în ceartă. Asta-i una!... A doua, că la început vroiai ca pe Muică să-l ucidă Mătase, nu ăștia. Dar Mătase a refuzat și atunci l-ai amenințat că-l dai afară din gardă și că nu-ți iei nici o răspundere dacă i se întâmplă ceva... A treia, că după ce Muică a fost ucis, tu l-ai chemat pe Mătase și i-ai spus că dacă vrea să se reabiliteze și să-și reia locul în gardă, atunci să facă bine și să arunce în aer dricul lui Muică, la ieșirea din Ateneu...

Cu ochii mari, fioroși, Aureliu răcni:

— A îndrăznit Mătase să...

— A îndrăznit! Dar mai e o chestie delicată la mijloc: el și alții ca el au început să întrebe în gura mare, unde ai dormit în noaptea de 30 decembrie, când Muică a fost asasinat!... Că dinadins ai lansat zvonul, ba că te-ai fi ascuns la legația germană, ba că ai trecut granița în Germania. În realitate ai rămas aici!... Și asta întreabă ei: unde te-ai ascuns în noaptea de 30 decembrie? La cine ai dormit în noaptea de 30 decembrie?

— Da' ei ce zic? întrebă, șiret, Aureliu.

— Ei zic că ai fi dormit la o doamnă B. din strada Nicu Vodă nr. 13.

— Și eu ce să zic?

— Să nu zici nimic! Să zici că n-ai nici un amestec în afacerea asta și că regreti moartea lui Muică, pentru că a fost bun român.

După ce fură interogați cei trei acuzați ca asasini materiali ai lui Muică, tribunalul trecu la asasinii morali.

Audierea lui Aureliu — judecat ca prim autor moral al asasinatului — fu pentru public o mare decepție. Fiecare era sigur că Aureliu nu va vorbi, ci va împrășca tribunalul cu focuri de mitralieră. Când colo, Aureliu nu părea de loc fioros. Tînăr, chipeș, cuminte și cu desăvîrșire nevinovat.

— Resping ideea de complot, zise el, pentru că noi nu lucrăm pe plan prezent! Nu dorim să guvernăm acum, pentru că nu sîntem pregătiți. Ne dăm seama că sîntem tineri. Noi facem operă de educație pentru viitor. România nouă vrem s-o cucerim, nu s-o luăm cu sila. Dacă această Romînie nouă, pe care o voim, ni s-ar da gratuit, dacă ni s-ar face cadou, am refuza-o. Noi vrem o Romînie în care să putem rezolvi, cu ajutorul nației, toate problemele mari: problema moșilor, problema maramureșenilor, problema aromînilor, problema invalizilor, problema văduvelor, problema orfanilor, problema romînilor de peste hotare, problema jefuitoarelor banului public, problema sinecuriștilor, problema politicianismului, problema jidănească, problema Romîniei economice... Sufletul creștin trebuie schimbat. Ne trebuie o Romînie economică. Ce poate zice de noi străinătatea, căreia îi cerem credit, cînd împărțim în fiecare ajun de sărbători jucării de zeci de milioane!

— Dar cu uniforme ce este?

— Nimic! Ne-a plăcut să fim în uniformă. Mai sînt și alte organizații uniformiste în țară.

— Și fondurile?

— N-avem fonduri! Se spune că Hitler ne dă fonduri. Nu-i adevărat! Se spune că am fi fabricat bani falși la Rășinari. Nu-i adevărat. Se spune că avem o echipă a morții. Nu-i adevărat.

— Totuși, există o echipă a morții...

— Este o glumă! Denumirea asta și-au luat-o douăzeci de camarazi de-ai noștri, din fantezia lor. Au mai fost și alte echipe. Una se numea « Ce-ți pasă », alta « Așteaptă »!

— Dar cu limbajul pe care-l folosiți în scrisorile voastre?

— Tot o joacă! Este o amintire de pe vremea cînd urmam școala militară de la Mănăstirea Dealului!

— Dar de ce-i ziceți gărzii de fier «legiunea arhanghelilor Mihail și Gavril»?

— Și asta e o amintire de la Mănăstirea Dealului, unde se păstrează craniul lui Mihai Viteazul!

— Și de ce te-ai ascuns în noaptea de 30 decembrie, că n-ai putut fi găsit de poliție?

— Nu m-am ascuns! Eram în ajun de sărbătoare și pentru că nu vroiam să fiu singur, m-am dus la un prieten să stau de vorbă cu el. Și fiindcă s-a făcut târziu, am rămas acolo să dorm!

— Ce părere ai despre asasinarea lui Muică?

— Sînt creștin și regret sincer că a fost împușcat. Era bun român!

Al doilea autor moral, în ordinea importanței, era generalul Zizi Grăniceru, care vorbi, clipind mereu, șugubăț, din ochi, către membrii tribunalului:

— Eu, onorat tribunal, sînt un om serios. Nu mint. Să-i sară ochii cui minte. Eu sînt un om sănătos. De cînd am fost bolnav în copilărie de febră tifoidă, n-am mai fost bolnav toată viața nici de guturai. Dar îmi place să glumesc, pentru că sînt un om vesel. O dată, cu ani în urmă, am intrat la Capșa, călare pe umerii unui prieten. A rîs lumea, am rîs și eu. Am făcut rău cu asta? Altă dată, stăteam în fotoliu la teatru și am văzut un amic în lojă la etajul întîi. M-am cățărat pe stilp și am ajuns pînă la el. Am făcut rău cu asta? Pe front, cred că știți că nu mi-a fost frică de nemți. Cînd s-au apucat să-mi atace cu tunurile poziția, m-am întors cu spatele la ei, mi-am dat jos pantalonii și m-am pus pe vine: na, bombardati! Sînt un om vesel. De aia am și denumit asociația noastră: «La politicianul vesel». Cu glume cîștigi pe român, nu cu bățul. Rău n-am făcut în viața mea, nimănui...

— Dar se spune că în casa dumneavoastră s-a pus la cale complotul împotriva lui Muică!

— Cine zice, minte! În casa mea nu permit să se pună la cale comploturi împotriva oricui o fi, cu atît mai puțin putea fi vorba despre un complot împotriva lui Muică, pe care l-am stimat, pentru că era bun român!

Veni apoi la bară, al treilea autor moral, romancierul Ionescu-Ciurcheni.

— Ați avut relații politice cu Aureliu Cziucziewicz?
 — Eu ~~nu~~ fac politică! răspunse Ionescu-Ciurcheni.
 — Totuși ați candidat pe listele gărzii!
 — Da! ~~Au~~ făcut-o și alții! Dar eu n-am candidat ca membru al gărzii, ci ca invitat al lui Aureliu Cziucziewicz, pe care-l cunosc. Pe ceilalți acuzați, nu i-am văzut nicio dată. Sînt prieten numai cu intelectualii. Pe banca acuzării sînt numai trei intelectuali: Eu, Precup și Zamfir Vasilescu.

— Păi sigur! sări Zizi Grăniceru, roșu de indignare. Noi aștia ~~lăți~~ sîntem niște tîmpiți!

— Dar ~~că~~ părere aveți despre asasinarea lui Muică?

— O regret, pentru că Muică era bun român!

Tribunalul ascultă apoi pe martori. Din partea acuzării fuseseră chemați 45. Din acești 45, 12 s-au recuzat ei înșiși. Au rămas 37. Din acești 37, 11 au fost recuzați de apărare. Au rămas 26... Din acești 26, 7 s-au îmbolnăvit. Au rămas 19. Din acești 19, 18 au răspuns că nu știu nimic. A rămas 1. Acest l a răspuns că a fost chemat la poliție și învățat să răspundă că a auzit cum că legionarii s-ar fi gîndit că dacă ar putea să organizeze de Paști un pelerinaj la mormîntul lui Mihai Viteazul, ar putea, ~~acolo~~, să... Lămurit, tribunalul nici nu-l mai ascultă pînă la urmă și lăsă întreaga sarcină a acuzării ~~numai~~ pe scama procurorului. Cu martorii apărării lucrurile au mers mai greu. Erau 809 și n-a fost recuzat nici unul. Foști miniștri, ofițeri superiori, înalți funcționari, profesori universitari, scriitori și nenumărați studenți. Au fost audiați mai întîi studenții:

— Cum te cheamă?

— Nicu ~~lae~~ Niculescu!

— Profesia?

— Student.

— Din ce trăiești?

— Agent de poliție.

— Ce știi?

— Nu știu nimic!

Altul:

— Cum te cheamă?

— Ion Ionescu.

— Profesia?

- Student.
- Din ce trăiești?
- Agent de poliție.
- Ce știi?
- Nu știu nimic !

Al treilea:

- Cum te cheamă?
- Mihai Mihăilescu.
- Profesia?
- Student !
- Din ce trăiești?
- Agent de poliție.
- Ce știi?
- Nu știu nimic !

Zeci și zeci de martori, dădeau aceleași răspunsuri: studenți... agenți de poliție...

- Dar de ce i-a adus apărarea, dacă nu știu nimic?
- Ca să spună că nu știu nimic.

La urmă, fură ascultați martorii importanți ai apărării: șefii politici ai partidelor de opoziție.

Întrebat cum consideră dizolvarea gărzii de fier din punct de vedere legal și politic, mareșalul Neață, șeful partidului poporului, răspunse:

— N-am pe ce să mă bazez pentru a-mi exprima o părere definitivă asupra dizolvării. Pot să vă spun că am avut nu de mult o lungă convorbire cu Aureliu Cziucziewicz. Mi-a propus o colaborare. L-am întrebat ce urmărește el cu garda lui. Mi-a răspuns că garda lui vrea însănătoșirea României. I-am arătat că-mi pare bine, pentru că asta vreau și eu. Dar nu ne-am înțeles pe chestia scaunelor.

— Dar pe generalul Grăniceru îl credeți capabil de complot?

— Nu ! Se poate ca uneori, fiind înfuriat, să procedeze cu violență, dar de un complot nu-l cred capabil !

Aureanu, șeful partidului uniunii agrare, fu întrebat ce crede despre garda de fier.

— Știu că garda nu mă simpatizează ! răspunse el.

— Dacă ați fi fost dumneavoastră ministru de interne, în locul lui Muică, ce-ați fi făcut gărzii de fier?

— Dacă aş fi fost ministru de interne, aş fi încercat mai întâi să fac cu ei un cartel. Dacă nu aş fi reuşit, i-aş fi lăsat liberi să-şi ducă în voie campania electorală, dar vă asigur că n-ar fi pătruns în parlament decât 7—8 inşi dintre ei.

Chemat ca martor de tribunal, Iulian Dacu veni la proces cu sabia democraţiei corijate, scoasă din teaca naţional-ţărănistă împotriva reacţiunii naţional-liberale.

— Profesia, domnule Dacu?

— Proprietar !

— Socotiţi că dizolvarea gărzii de fier e ilegală şi inoportună? îl întrebă apărarea.

— O socotesc ilegală şi inoportună. Este ilegală, pentru că nu se sprijină pe nici un text din constituţie — şi inoportună pentru că politiceşte nu ajută la nimic.

Apăru în sfîrşit şi Crai-Voievod, cu drapelul democraţiei corijate larg desfăcut.

— Profesiunea?

— Proprietar !

— Ce credeţi despre garda de fier?

— În 1928, cînd am venit pentru întia oară ministru de interne, mişcările studenţeşti erau în toi. Era de datoria mea să menţin ordinea. Mi-am adus aminte că am fost şi eu cîndva student şi am luat contact cu capii studenţimii, prin şeful meu de cabinet Michiduţă, care avea şi părţi bune şi părţi rele, şi le-am spus: Băieţi, eu nu vreau să scot armata împotriva voastră. Armata e făcută să apere ţara de duşmani, nu să împuşte pe cei mai buni fii ai noştri. Vă dau, aşadar, toată libertatea. Faceţi ce vreţi, numai să fie linişte. Am stat de vorbă apoi de mai multe ori cu domnul Aureliu Cziuciewicz. L-am rugat să-mi lămurească şi mie misterul care există în mişcarea sa şi i-am arătat că o doctrină antisemită nu se poate construi. Eu nu sînt antisemit. Evreii nu vor să mă creadă. Totuşi, le-am dovedit-o. În 1930 i-am sfătuit pe evreii noştri să stăruie pe lîngă evreii americani să ne dea cîteva milioane de dolari şi le garantez liniştea. Le-am făcut propunerea aceasta numai din simpatie pentru ei. Dar ei nu m-au înţeles şi n-au făcut nimic. Mi-a părut rău, dar am rămas filosemit. De aceea am stat de atîtea ori de vorbă cu domnul

Aureliu Cziuczewicz, ca să-l pot controla și să nu-l las să facă pozne. Și domnul Aureliu Cziuczewicz mi-a promis că nu se va atinge de evrei. Am fost, deci, foarte amărit, în vara lui 1930, că s-a dat foc Borșei. Am crezut că domnul Aureliu nu se ține de cuvânt și că ar fi prefăcut Borșa în cenușă pentru că ar fi târg evreiesc. Dar când am auzit chiar din gura domnului Aureliu: « Domnule ministru, vă dau cuvântul meu de onoare că n-am dat foc Borșei pentru că ar fi târg evreiesc, ci pentru că e târg comunist! » mi-am dat seama că domnul Aureliu este un bun român și un om de cuvânt și m-am bucurat mult. Ca și mine, domnul Aureliu n-are nimic cu evreii, ci numai cu comuniștii! De asta-l iubesc. Se afirmă că i-aș fi dat bani. Firește că i-am dat. De ce să nu-i dau? Nu este și el român ca și noi? Dar de ce i-am dat? Pentru căminul studentesc de la Iași. Și i-am mai dat! De ce să nu-i dau, când el vrea binele țării și-și pune viața în joc să scape țara de comuniști? Se zice, apoi, că eu aș fi redactat manifestul gărzii de fier. Nu-i adevărat! Domnul Aureliu mi-a adus manifestul doar să-l văd și la nevoie să-l corijez! L-am citit și am adăugat numai vreo trei-patru cuvinte! Asta nu se cheamă că aș fi autorul manifestului ci, în cazul cel mai bun, un colaborator! Eu, domnilor, trebuie să știți, iubesc tineretul și-l ajut cum pot, așa că sînt mîndru să afirm că mă consider părintele spiritual al gărzii de fier, ba, ceva mai mult, naș al gărzii de fier. Cît despre moartea lui Muică, o regret profund și-mi pare bine că toți conducătorii mișcării gardiste o regretă la fel de profund!

Termină, se înclină în fața curții și se îndreaptă spre ieșire. Întreaga sală și toți membrii curții se ridică și rămaseră în picioare, în semn de respect, pînă ce fostul prim ministru național-țărănist trecu pragul și dispăru.

Prin fereastra deschisă, voievodul Mihai auzea cîrîitul vrăbiilor care se scaldau cu voluptate în razele

soarelui de aprilie, dar nici nu se gîdea să coboare în parc unde-l aşteptau, cu mîngea, colegii de clasă. Avea ceva mai bun de făcut: să citească ziarele. Printre altele, voievodul Mihai moştenise pasiunea lui Carol II, voievodul culturii, pentru romane poliţiste. Cu atît mai mult se bucura prinţul dacă romanele acestea poliţiste se sprijineau pe realităţi. Or, aproape zilnic, pe pagini întregi, cu fotografii de cadavre şi de asasi-
sini, presa publică reportaje asupra crimelor şi jafurilor de pe întreg cuprinsul ţării. Dar reportajele de azi erau pentru voievodul Mihai mai senzaţionale ca oricînd, pentru că cei doi eroi ai crimei erau şi de o vîrstă apropiată de a lui şi elevi ai liceului Lazăr, căruia-i aparţinea clasa lui princiară. Voievodul citea, dar era atît de surescitat, încît nu-şi găsea locul nici pe scaun, nici pe divan, nici pe pervazul ferestrei. Trăia, palpitînd din toată făptura lui de adolescent curios şi dornic să facă tot ce-i dictează impulsunile lui năvalnice şi necontrolate, fiecare amănunt al asasinatului. Ucigaşii erau doi băieţi de familie. Tatăl unuia era consilier de curte, iar al celuiilalt era avocat. Aveau ce mîncea — aşa că nu pentru mîncare au ucis, ci pentru aventură. Şi au plecat în căutare de senzaţii, înarmaţi cu de toate: cu cîte un revolver, cu o daltă, cu o lampă electrică de buzunar, cu măşti. Au pîndit victima, din stradă. Au aşteptat pînă au văzut că se stinge lumina din dormitor şi au mai lăsat să treacă o jumătate de oră, pentru ca omul să poată adormi. Au sărit apoi gardul, au demontat o fereastră, au pătruns în birou, în sufragerie, în hol — dar n-au găsit nimic: doar două-trei creioane şi un stilou.

— Ah! făcu Mihai, izbind cu pumnul în gazetă. Ghinioniştii!

Rămînea dormitorul. Unul s-a strecurat înăuntru, iar celălalt a rămas să stea de pază la uşă. Victima, un om zdravăn, s-a trezit tocmai atunci — şi s-a năpus-
tit asupra lor. Dar băieţii au tras în el şi au fugit. Din zăpăceală, unul şi-a pierdut în hol pălăria şi ochelarii. Pălăria a fost găsită de poliţie şi expusă pe Calea Victoriei, în vitrina unei librării, pentru ca doar-doar s-o găsi cineva să identifice pe cel care o purtase.

Ucigașii s-au despărțit, s-au dus fiecare acasă la el, să se culce, au dormit liniștiți și a doua zi au venit la școală, unde au asistat la cursuri, atenți și cuminți. Erau formidabili ! For-mi-da-bili !... Dar nu numai ei, ci și toți colegii de clasă... Amănuntul îi dădea printrului fiori de entuziasm: din prima zi, ceilalți elevi spuneau unuia din asasini: «pălărie». ...Era cel care-și pierduse pălăria... Toți, prin urmare, știau că el este asasinul, dar nici unul din ei n-a vrut să-l denunțe. Se mulțumeau să glumească. Glumeau prietenește pentru că-l admirau toți.

— Aștia sînt oameni ! își zise Mihai. Adevărați oameni !

Așeză cu grijă teancul de gazete, se uită pe fereastră și se hotărî să coboare în parc. Pe sală, se întîlni cu generalul Spiru Maramă, prefectul capitalei, care părea foarte grăbit. Cînd îl văzu pe Mihai, se opri:

— Alteță, dacă nu știți, am onoarea să vă raporteze eu. Procesul s-a terminat. Au fost condamnați numai cei trei asasini ai lui Muică. Cziucziewicz și toți ceilalți au fost achitați.

De bucurie, Mihai nu se mai putu stăpîni:

— Ura ! Trăiască tata !

Spiru Maramă luă poziția de drepti și răcni, ca la paradă:

— Trăiască regele ! Ura !

Apoi, către prinț:

— Mă iertați, alteță, dar trebuie să plec la Sinaia, îndată. Poruncă de la maiestatea sa regele... De azi înainte, poliția orașului Sinaia trece iar sub ordinele mele.

XV

— Bagradian la Berlin! Ce caută Bagradian la Berlin? Bagradian e secretarul general al partidului național-țărănist! Ce caută un reprezentant al democrației național-țărăniste la hitleriștii de la Berlin?

Era de necrezut! Urla Capșa, urlau partidele politice, urla presa democratică! Bagradian la Berlin!... Bagradian ține la Berlin o conferință despre România, sub auspiciile universității din Berlin, care a dat foc anul trecut tuturor cărților cu conținut democratic! Bagradian vorbește despre criza în produsele agricole și despre necesitatea de a se încheia acorduri economice între statele agrare și cele industriale, fără să-l supere că sînt de față membri ai guvernului nazist, profesori naziști, economiști naziști, oameni politici naziști, studenți

naziști — numai public nazist. Bagradian a acceptat ca la dineul organizat în cinstea lui de către legația română din Berlin, să vină însuși Goering, primul ministru al Prusiei și Krossyk-Buelow, ministrul de finanțe al Germaniei, și Schacht, președintele Băncii Reichului... Bagradian a acceptat ca von Neurath, ministrul de externe al Germaniei, să-i ofere un dineu... Bagradian a acceptat ca Schacht să-i ofere și el un dineu... Bagradian a acceptat toate onorurile acestea... Ce a căutat Bagradian la Berlin? Ce a urmărit Bagradian cu vizita lui la Berlin?

În timp ce-și desfăcea bagajele, Bagradian asculta pe Jugănarul care-i povestea cât de surprinsă a fost lumea pe aici de călătoria lui la Berlin — și era îngrijorat. Știa că toți dușmanii lui, indiferent din ce tabere ar fi — de dreapta ori de stînga — vor sări pe el să-l sfîșie în bucăți, pentru că l-au prins cu mîta în sac. S-a demascat! Jură pe democrație, atacă partidele de dreapta, dar cînd îi ajunge cuțitul la os, face și el ce fac toți ceilalți: aleargă la Berlin să-i pupe picioarele lui Hitler.

Lui Bagradian îi venea să plîngă de necaz. Cine pune la îndoială sentimentele lui este un adevărat criminal. Un ciîne! Un monstru! Ca și cum el s-ar fi dus la Berlin cu dragă inimă și din proprie inițiativă! Ce oameni, ce oameni! Să condamne, așa, fără să se întrebe de ce și în ce măsură e vinovat! A plecat la Berlin. E un fapt! Dar numai el știe cât de greu s-a hotărît să întreprindă această călătorie. Dacă ar fi fost după el, nici în ruptul capului n-ar fi făcut-o. Dar i-a impus-o partidul. Imperativele politice deveniseră în ultima vreme atît de presante, încît a trebuit să se încline în fața voinței partidului. Altă soluție nu exista. La început, și Dacu, și Jugănarul, și Bratu, și el, au sperat că după o lună-două, regele va acorda lui Trișcă colanul ordinului Ferdinand I — și-l va da pe ușă afară. Dar speranțele lor au fost crunt înșelate. Trișcă se ținea bine în șa. Dacu, Bagradian, Jugănarul și Bratu s-au speriat și au început să strige că asta-i dictatură și că nici poporul român, nici ei nu vor dictatură.

— Poporul român nu vrea, nu cere, n-are nevoie de dictatură! zicea Bratu, bătînd cu pumnul în tribună. La noi nu se poate spune că democrația a dat faliment, pentru că noi nici n-am avut pînă acum democrație adevărată. Abia acum se ivesc zorile ei. Și ca s-o împiedice să răsară, se încearcă de către unii instaurarea unui regim de dictatură. Să încerce, dar se vor izbi de piepturile noastre, ca de niște stînci de granit.

Ca să moaie inima lui Carol, zicea și Jugănarul:

— La noi dictatura nu poate prinde, cînd avem un rege tînăr și muncitor. Dictatura lui Aureanu, sau a lui Traian Săpunaru, este bună numai pentru bucătăresele de la palat.

Dar și asta a fost degeaba. Trișcă mergea înainte — și regele nici nu se mișca. S-au sfătuit Dacu, Jugănarul, Bratu și Bagradian ce să facă și au căzut de acord că trebuie să încerce din nou o apropiere de liberali. Era tocmai bine, pentru că și la liberali creșteau nemulțumirile. Dinu Viziru, noul șef național-liberal, era supărat pe Trișcă, șeful guvernului, pentru că ar trăda linia Vizirilor și s-ar ține tot mai mult de poruncile regelui. S-au întîlnit Jugănarul cu Dinu, au stabilit, în mod ferm, pe cuvînt de onoare, că de aci înainte vor reveni la tradiția istorică de sub vodă Carol I: eu patru ani... tu patru ani... eu patru ani... tu patru ani și așa mai departe... Apoi, ca încheiere, național-țărăniștii au declarat public că vor sprijini pe național-liberali să guverneze în liniște.

— Este, din partea noastră, un gest de o mare frumusețe morală! spuneau chiar național-țărăniștii.

Socoteala a fost bună. Dar treaba a ieșit prost. Credea și Bagradian, ca și ceilalți amici din conducere, că Trișcă nu mai are mult de trăit — așa că de ce nu și-ar asigura de pe acuma, prin acest gest de o mare frumusețe morală, recunoștința liberalilor care azi-mîine vor fi iar în opoziție? Pînă la un anumit punct, optimismul național-țărăniștilor a fost întemeiat; într-o zi, mult așteptata criză de guvern s-a produs. Mare a fost bucuria lui Dacu, a lui Jugănarul, a lui Bratu, a lui Bagradian. Trișcă zvîrlit pe culoar, ca Mița, Margareta ori Margot — și național-țărăniștii, poftiți

la palat ! Cinci ore, însă, le-a fost de ajuns să se trezească : nu la o schimbare de guvern s-a gîndit regele, ci la o simplă remaniere. Cît despre Trișcă, în loc să iasă mai mic din afacerea aceasta, a ieșit încă și mai mare. Pe lîngă funcția de prim ministru, Trișcă primea și portofoliul războiului.

Trișcă la război ? Era grav. Mirosea a stabilitate ! Ministerul războiului însemna înzestrarea armatei, însemna sufletul regelui, cugetul regelui, viața regelui... Înzestrarea armatei ! Chestie gingașă înzestrarea armatei, cînd și un copil știe că armata e baza !... Și Trișcă era categoric :

— Totul pentru armată, nimic ce n-ar fi pentru armată !

Situația devenea desperată. Numai un act curajos mai putea salva partidul național-țărănist din ghearele mizeriei opoziționiste, a declarat Jugănarul într-o discuție intimă cu Dacu și Bagradian. Aici trebuie lovit departe. Nu în rege. Ar fi prea puțin. Ci direct în francezi și englezi. Actul va fi cu atît mai eficace cu cît vine de la național-țărăniști, singurii stegari ai democrației romîne — singurii apărători credincioși ai alianței cu Franța și Anglia. Un factor responsabil al partidului național-țărănist trebuie să se ducă la Berlin, să stea de vorbă cu hitleriștii. Asta-i va speria pe englezi și francezi, care vor înțelege că dacă-l mai lasă pe Carol să-și facă de cap și să țină la putere pe liberali, totul e pierdut aici pentru democrație. Cel mai indicat să-i reprezinte pe național-țărăniști la Berlin era Bagradian, secretarul general al partidului. Om cu carte, expert în problemele economice, bun cunoscător al limbii germane, destul de abil în a spune multe fără să spună nimic, Bagradian își va împlini cu cinste sarcina de a sta de vorbă cu hitleriștii, spre a-i pune pe gînduri pe francezi și englezi.

Bagradian s-a supus, a plecat, și-a împlinit misiunea... și acuma trebuie să dea socoteală nu partidului, ci lumii întregi.

— Ce ne facem, Jugănarule ? îl întrebă el, necăjit, pe Jugănarul.

Jugănarul i se uită țintă în ochi :

— Fă numai ce-ți dictează conștiința.

Bagradian avu, în mai puțin de un sfert de oră, ocazia să facă numai ceea ce-i dictează conștiința, când i se anunță amicul Nectarie.

— Ce faci, nene? îl interogă Nectarie mai mult cu rînjetul, decît cu vorbele. Ai sosit de la Berlin?

— Am sosit!

— Dar ce ai căutat acolo?

Aceeași întrebare: ce a căutat acolo! Scos din fire, Bagradian îi răspunse repezit:

— Nu știu ce găsiți voi grav în vizita mea la Berlin. Am vorbit despre industrializare și reagrarizare. N-am făcut nici o declarație politică. N-am căutat nici un contact politic.

— Dar cu Goering ai stat de vorbă? Dar cu Schacht? Dar cu Krossyk-Buelow?

— Asta am făcut-o pentru informația mea personală.

— Și banchetele alea?

— Au numai semnificația curtoaziei internaționale.

— Ce vorbești? Vasăzică, oricine vine din România în țara în care nu ai voie să mănînci decît un singur fel de mîncare, i se dau banchete. Așa, de pomană!

— De pomană! zise, convins, Bagradian.

— Chiar dacă ar fi comunist?

— Nu!

— Chiar dacă ar fi catolic?

— Nu!

— Chiar dacă ar fi evreu?

— Nu!

— Chiar dacă ar fi împotriva revizuirii tratatelor?

— Nu!

— Chiar dacă ar fi pentru un pact cu Uniunea Sovietică?

— Nu!

— Chiar dacă ar fi împotriva ororilor care se comit în lagărele naziste?

— Nu!

— Carevasăzică, nu! Atunci de ce te mai lauzi că te-au hrănit de pomană, când nici măcar un pahar de apă nu ți-au dat de pomană! Pe tine, naziștii te-au primit... și te-au primit cu atîtea onoruri... pentru că

nu ești comunist, nu ești catolic, nu ești evreu, nu ești împotriva revizuirii tratatelor și nu ești împotriva ororilor ! Așa musafir mai zic și eu ! . . . Merită banchetele și discursurile alea !

— Dar nu înțelegi că am venit în Germania numai pentru informația mea personală ?

— Înțeleg, înțeleg ! Dar s-au mai dus și alții în Germania nazistă pentru informația lor personală și astăzi, dacă n-au fost uciși pe loc, le putrezesc oasele în lagăre sau pușcării. Pe când pe tine te-au primit cu banchete și ți-au strâns mîna toate căpeteniile încîrli-gaților de la Berlin. De ce ? Probabil pentru că veneai în numele democrației național-țărăniște !

— Poți să-ți bați joc de noi, dar să știi că noi rămînem democrați, așa cum am fost de la început. Iar în politica externă, partidul nostru rămîne, invariabil, în lagărul antirevizionist !

Nectarie își strecură, din ochii lui mici, o privire care se înfipse ca un ac înroșit în inima lui Bagradian :

— Foarte frumos că mi-o spui mie, amice Bagradian. Vorba e : lui Goering i-ai spus-o ?

Ca ministru de externe Titulescu era foarte ocupat : de dimineată pînă noaptea tîrziu trebuia să demisioneze, ori să amenințe cu demisia. Ce făcea în politica externă, desfăcea guvernul prin politica lui internă.

Zilnic ministrul Franței venea să-i pună întrebări — și el, de necaz că nu le poate da nici un răspuns plauzibil, chema pe Trișcă la telefon și țipa :

— Am demisionat !

Ori se ducea la rege.

— Sire, voi fi silit să demisionez.

Lucrurile se repetau zilnic — și uneori de două sau chiar de trei ori pe zi. Ziarele își făcuseră o rubrică permanentă din demisia lui Titulescu : Titulescu va demisiona ! Titulescu a demisionat ! Titulescu revine asupra demisiei, cu condiția ca . . .

Condamnarea numai a celor trei autori materiali ai asasinării lui Muică și achitarea tuturor conducă-

torilor gărzii de fier a fost pentru Titulescu un moment greu. Ministrul Franței nu și-a ales termenii spre a-i arăta îngrijorarea.

— Excelență, n-avem obiceiul să ne amestecăm în treburile interne ale unor țări străine — și cu atât mai puțin în treburile interne ale unui aliat ca România. Dar garda de fier este o organizație revizionistă, în primul rând antifranceză, întreținută de Hitler, așa că fiecare crimă săvârșită de legionari și nepedepsită de dumneavoastră este o încurajare directă dată lui Hitler, ceea ce este tot una cu o desconsiderare a intereselor Franței. Dar mai e încă ceva: Franța încheie tratatul de amicitie cu Uniunea Sovietică. România va trebui să încheie și ea un asemenea tratat cu Uniunea Sovietică. Oare guvernul dumneavoastră, excelență, crede că se poate crea prin crimele și procesele acestea o atmosferă prielnică unui acord cu sovieticii?

Titulescu a tăcut și numai după ce ministrul Franței l-a părăsit, și-a dat drumul nădufului:

— Demisionez ! Am demisionat ! Nu mai vreau să știu de nimic ! Mă faceți de râs ! Am ajuns o păpușă în mîinile voastre !... Plec ! De data aceasta este irevocabil !

N-a fost irevocabil. Timp de zece minute regele i-a ținut mîinile între ale lui și a pus în privirea ochilor lui albaștri atîta elocință, încît Titulescu s-a lăsat iar convins și s-a înapoiat iar la ministerul de externe, unde peste cîteva zile veni iar ministrul Franței să-i pună întrebări:

— Excelență, ce a căutat Bagradian la Berlin ?

Titulescu se supără. Franța, mă rog, e Franța. Noi și Franța... Franța și noi... chestia-i limpede ! Totuși, orîcît... să ceri socoteală guvernului pentru ceea ce face opoziția, e cam exagerat...

— Opoziția, zise el, este liberă să facă ce vrea. Noi nu putem opri pe Bagradian să se ducă la Berlin, dacă așa a crezut el că-i mai bine pentru interesele partidului național-țărănist !

— Sînt perfect de acord cu dumneavoastră, excelență ! îi răspunse ministrul Franței. Asupra lui Bagradian nu puteți avea nici o autoritate legală să-i inter-

ziceți voiajul. Dar asupra ministrului român de la Berlin aveți autoritate, sau nu? Aveți! Atunci cum se face că nu i-ați interzis lui... cel puțin lui... să-i organizeze lui Bagradian un banchet? Cine a dat voie acestui reprezentant al dumneavoastră la Berlin să organizeze, în genere, un banchet, în cinstea unuia din cei mai crânceni opoziționiști ai regimului național-liberal... și apoi, cine i-a dat voie să cheme la acest banchet pe toți șefii regimului nazist de la Berlin? A lucrat ministrul dumneavoastră din proprie inițiativă? În acest caz, de ce nu l-ați destituit imediat? Și dacă nu a făcut-o din proprie inițiativă, din inițiativa cui a lucrat și din ordinul cui?

Titulescu nici nu îndrăznește să se uite în ochii ministrului Franței. Se știa nevinovat, dar cu atât mai mare îi era umilința. Înainte de toate, îi era rușine că ministrul român de la Berlin și-a permis să organizeze banchetul fără să-i fi cerut lui, în prealabil, avizul. Îi era rușine în al doilea rând că, în genere, un astfel de banchet a putut avea loc. Și, în sfârșit, îi era rușine că ministrul Franței deținea anumite informații pe care el nu le avea. Din tot ce i-a spus, se vedea că ministrul Franței nu face cu el numai speculații și nu insinua afirmații pe bază de simple deducții. Știa ceva ce nu știa el! Ce?

Ministrul Franței citi pe obrazul lui Titulescu ce se petrece în sufletul său și, pentru că erau buni prieteni, îl ajută să iasă din încurcătură.

— Am unele date care-mi dau dreptul să cred că regele nu-i străin de afacerea asta. Ideea de a trimite pe Bagradian la Berlin, i-a fost sugerată lui Jugănarului de rege. Regele i-ar fi spus că nu-i poate aduce pe național-țărăniști la putere, dacă ei vor continua să aibă o atitudine inamicală față de Hitler. Regele vrea să fie bine cu toți... deci și cu cei de la Berlin. Cât privește banchetul de la ambasada română, el a fost montat tot din ordinul regelui.

— Cred tot ce spuneți, domnule ministru! răspunse Titulescu. Cu o singură rectificare, dar o rectificare categorică: sînt convins că regele i-a împins pe țărăniști spre Berlin, nu pentru a-i chema la putere, ci pentru

a-i compromite definitiv. După vizita la Berlin, nu vor mai îndrăzni să pomenească de democrație.

— Pentru noi, francezii, e tot una dacă regele vrea să dea național-țărăniștilor sarcina de a face un guvern, sau dacă vrea să-i compromită. Pe noi ne îngrijorează faptul că și într-un caz și în celălalt, se află Berlinul la mijloc — și că, după atâtea partide de-ale dumneavoastră, acum a ajuns să se orienteze și un partid atât de puternic ca național-țărăniștii, spre același Berlin.

— Este adevărat ! îi răspunse Titulescu. Dar și Franța e de vină. În timp ce Hitler ne asurzește cu propaganda lui, propaganda franceză nici nu există. Este necesar ca guvernul dumneavoastră să lucreze mai mult în direcția aceasta. De pildă, ce ar fi dacă domnul Barthou ar veni la noi în vizită oficială ? Ar fi un bun pretext să facem agitație în jurul prieteniei noastre cu Franța.

— Este o idee excelentă ! Asta v-ar ajuta să creați și o stare de spirit mai favorabilă pentru reluarea relațiilor diplomatice cu Uniunea Sovietică. Întrebarea e: regele va fi de acord ? Ce vă faceți dacă regele se opune ?

— Demisioniez ! îi replică spontan Titulescu.

Subit, spiritul filofrancez reînvie zgomotos, cel puțin în capitală. Pregătirile pentru vizita lui Barthou, ministrul de externe al Franței, ocupau primul plan în preocupările guvernului. Broșuri, conferințe, articole de gazetă, vorbeau despre istorica, nezdrun-cinată, nedezmînțită prietenie dintre Franța și România ! Placarde uriașe chemau milioanele de cetățeni ai țării să-l iubească pe Barthou, pentru că prin el vor iubi Franța : « Pregătiți-vă să-l primiți pe Barthou așa cum se cuvine să fie primit un trimis al Franței ! »

Regele era în delir. Zeci de corespondenți ai presei pariziene, trimiși în avangardă de către propaganda franceză, se îngrămădeau la ușa regelui, să-l vadă și

să-l audă în marile lui scene de pasiune pentru Franța eternă:

— Am pentru Franța o afecțiune adâncă. Poate fi dovadă mai convingătoare decât faptul că am petrecut în țara dumneavoastră aproape patru ani de exil? Sosirea domnului Barthou la București este pentru mine un prilej fericit de a afirma încă o dată dragostea mea nețărmurită pentru Franța și Paris. Francezii trebuie să știe că sînt pentru totdeauna legat de țara lor. Politica externă a Romîniei este înainte de toate regală. Regele asigură continuitatea ei, deasupra schimbărilor de miniștri și această continuitate se inspiră din tot ce unește Franța și Romînia, adică din cel mai curat spirit democrat. Dictatură, eu? Regimul parlamentar a intrat în sîngele romînilor. Orice aș face, n-aș izbuti să li-l smulg. El trebuie menținut. Eu sînt numai împotriva flecăreliei sterpe care demoralizează națiunea și împiedică actele diriguitorilor ei. Ca să pun capăt acestor certuri, vreau un guvern de concentrare. Toate partidele trebuie să formeze un singur partid! Dar nu dictatură! Cum aș putea fi acuzat că nutresc intenții de dictatură, cînd las să funcționeze în țară douăzeci și patru de partide de tot felul: și de dreapta și de stînga?

Titulescu deschise gazeta și, de furie, o făcu mototol și o trînti jos.

— Cui trebuie asta tocmai acum? strigă el, în gura mare, deși era singur.

Prima lui pornire fu să ceară regelui o audiență și să-l anunțe că se consideră demisionat. Dar gîndul că, în mod automat, va urma o nouă scenă sentimentală din care va ieși tot el învins, îl paraliză. Să-i ceară socoteală lui Trișcă? Ar fi inutil. Trișcă îi va da argumentele regelui. Îi va vorbi de justiție. Justiția nu poate fi oprită din mers. E just! Trișcă îi va spune că țara își are legile ei, de care nu-i este rușine, pentru că sînt înscrise negru pe alb în coduri sancționate de parlamente liber alese pe baza unei constituții demo-

cratice. Și asta e just ! Trișcă va susține că rejudecarea procesului confirmă onestitatea justiției noastre democratice, care nu se consideră infailibilă și care admite că ar fi putut să greșească. Este iar just ! La fel de just este apoi ca Trișcă să nu-i spună că guvernul lui Carol a anulat sentința Consiliului de război și a hotărât să judece din nou pe ceferiștii de la Grivița, nu pentru că ar avea oarecare îndoieli, ci numai silit de protestele, grevele și demonstrațiile muncitorimii din țara întreagă. Tot ce-i va spune Trișcă în numele regelui e just. Dar de ce și-au găsit ei ca tocmai acum, când mai sînt două-trei zile pînă la sosirea în țară a lui Barthou, să se redeschidă procesul? De ce tocmai acum? Titulescu, care-și cunoaște partenerii, parcă auzea cum îi sună în ureche răspunsul lui Carol sau al lui Trișcă: Nu e nici un «tocmai acum». Este numai o întîmplare. Justiția nu se preocupă de politica externă și nu-și ajustează termenele după vizita cutărui sau cutărui personaj. Justiția este liberă și străină de orice directive sau influențe din partea oricui ar fi. Doar pentru aceea îi zice justiție. Dar, la urma urmelor, care este neajunsul? Ce ar putea să vadă Barthou? Că sînt judecate niște bande de bolșevici? Barthou oricum e pus în curent încă de la Paris. Pe Barthou procesul nu-l poate impresiona în rău. Cunoaște situația noastră — și cu atît mai mult, rolul nostru aici. Nimeni nu știe mai bine ca el că numai datorită atitudinii agresive a Germaniei, reluăm relațiile cu Uniunea Sovietică. Așa că procesul nu numai că nu este inoportun, dar cade într-un moment cum nici nu se poate mai potrivit. În consecință, Barthou va privi cu ochi buni fastul și entuziasmul cu care este primit. Dar e bine ca Barthou, în afară de fast și entuziasm, să vadă și dificultățile crîncene cu care avem de luptat, pentru ca Franța să ne înțeleagă și să ne ajute.

— E just, foarte just ! se pomeni reflectînd, tot în gura mare, Titulescu, care, în loc să demisioneze, ridică de jos gazeta strînsă ghem, o desfăcu, o netezi cu grijă, se uită lung la ea cîteva clipe, și-și zise curajos:

— Ia să văd și eu ce a fost cu greva aia !

Rînd pe rînd, acuzații, aduși în fața tribunalului militar de la Craiova, arătară că «rebeliunea» — cum era calificată, în actul de acuzare, greva de la atelierele Grivița — n-a izbucnit de fapt în februarie 1933, ci cu mult mai înainte: în 1930 — și că n-a fost provocată de «bolșevici», ci de concedierile în masă, de foamea care a cuprins mii și mii de familii de ceferiști, de condițiile de muncă, de abuzurile șefilor, de lipsa de interes a direcției pentru sănătatea muncitorilor. Nu există sală de mese, nu există băi, nu există ateliere acoperite, care să apere de geruri, de arșiță, de ploii pe muncitorii de la secția de reparat vagoane. Salariul — și așa destul de redus — este mîncat aproape în întregime de amenzile arbitrare, de împrumuturile pentru înzestrarea armatei, de șperțurile maiștrilor, care șantajează pe muncitor cu concedierea, cu cronometrarea, cu denunțul că-i bolșevic. De multe ori, acești maiștri nici nu se ostenesc să ceară, ci-și scot singuri partea, din plicul cu salariu al muncitorului. Lucrătorul care primește 1500 lei pe lună, plătește 700 de lei chirie. Cum să se miște cu mărunțișul care-i rămîne după ce i se fac toate scăderile astea? Sînt luni cînd primește în mînă patruzeci, cincizeci de lei. Ce să faci cu banii aceștia? Cu ce să-ți hrănești nevasta și copiii?

— Vechiul cîntec! gîndi Titulescu. Nu le ajunge!

Procesul trecu la cele petrecute în ziua de 16 februarie. Comisarul regal susținea că atacul, în care au fost răniți și uciși atîția muncitori, a pornit de la greviști.

— Avem dovada! Iată o fotografie!... Stîlpii care susțin gardul bisericii sînt găuriți de gloanțe... Asta n-o puteau face decît muncitorii care s-au baricadat în atelierele de peste drum.

— Cunoaștem fotografia și cunoaștem originea ei! răspunse apărarea. Imediat ce greva a fost lichidată și atelierele au fost evacuate de muncitori, au răsărit cu o motocicletă... îi cunoaștem și numărul: numărul 5... un militar și un civil care au făcut cu un burghiu niște găuri în gardul bisericii. După o jumătate de oră a mai venit un civil care a fotografiat stîlpii găuriți.

Toate astea ziua în amiaza mare. I-au văzut la lucru și preotul și paraclicerul și dascălul bisericii... Che-mați-i și vor depune mărturie... Dar și fără mărturiile lor, fotografia e bună numai aici, să impresioneze pe cei care nu știu exact cum stau lucrurile. Oricine s-ar deplasa la fața locului, ar vedea că muncitorii, chiar dacă ar fi tras, n-ar fi putut să trimită gloanțele din curtea atelierelor pînă-n gardul bisericii, decît doar în zig-zag și nu în linie dreaptă, din cauza piedicilor care se găsesc în drum.

Comisarul regal răcnea, întrerupea cînd vroia cuvîntul apărării, se potolea deodată, devenea sentimental, făcea glume, se înfuria din nou, urla, înjura, amenința. Ca estet ce era, lui Titulescu, personal, comisarul regal nu-i inspira decît scîrbă. Dar Titulescu mai era și om de stat și trebuia să-și spună: N-ajunge să-ntinzi mîna, ca să apuci justiția. Ea trebuie căutată mult — și uneori pe căi lăturalnice. Să nu uit, prin urmare, că acest primitiv în uniformă militară, care calcă în picioare regulile de omenie și bună-cuviință, și o dată cu ele, toate codurile și principiile juridice, nu este un comisar regal, ci un justițiar.

Și urmări, cu nemărginita lui scîrbă de estet și cu nemărginita lui indulgență de om politic, scînteile de spirit cazon, ca și exploziile de violență ale comisarului regal, care părea că dispune și de acuzați și de judecători, ca de o proprietate particulară.

Un martor declară că nu poate trăi din salariul lui de 1.500 de lei pe lună.

— De ce nu te duci în altă parte, unde ai putea să cîștigi mai mult? îl întrebă comisarul regal. Bunăoară la Beliotis.

— Păi mă primește, domnule comisar? Pe urmă mă mai gîndesc și la pensie.

— Va să zică stai aici de nevoie?

— Sigur, domnule comisar!

— Ei bine, zice comisarul regal, află că și eu tot de nevoie sînt comisar regal. Dacă aș fi rentier, n-aș mai sta aici.

Comisarul regal nu îngăduie martorilor să-și facă depozitiile pînă la capăt și nu lasă apărarea să ridice incidente și să comenteze mărturiile.

— Este ilegal ! protestează apărarea. Articolul 344 din procedura penală ne recunoaște acest drept. Cer să se consemneze în procesul verbal de ședință cele ce se întâmplă în instanță.

— Să nu se consemneze nimic ! poruncește comisarul regal.

Comisarul regal dă indicații membrilor consiliului ce soluții să dea incidentelor. Comisarul regal dictează membrilor consiliului să nu primească nici o cerere din partea acuzaților sau a apărătorilor lor. Comisarul regal nu dă voie avocaților apărării să stea de vorbă cu acuzații decât în prezența lui. Comisarul regal dă ordin ca soțiile acuzaților să nu fie lăsate să intre în sala de ședințe.

— Nu pot lăsa, zice el, ca în sala de ședință să intre orice zarzavagiu. Intelectualii au prioritate.

— Intelectualii dumneavoastră sînt agenți de siguranță ! i se răspunde din partea muncitorilor. În sala asta goală nu-i nici un public, în afară de acești intelectuali.

Apare, în sfîrșit, un martor important al acuzării: generalul Spiru Maramă, prefectul capitalei.

— Din mulțime s-a tras asupra mea. Mașina mea a fost lovită de patru gloanțe. Dimineața la șase, cînd am făcut somațiunile de evacuare, s-a tras din atelier. Am martor pe gazetarul Nelu Pedicuristul de la *Vorba rumînului*. S-a dat ordin grănicerilor să tragă. S-au tras 40.000 de gloanțe. Toate în aer !

— Atunci cine a ucis pe muncitori ? întreabă apărarea.

— Probabil că tot de-ai dumneavoastră ! răspunde Spiru Maramă.

Al doilea martor important este primul comisar regal, colonelul Săulescu :

— La ora 6,25 dimineața am somat la poarta nr. 1 pe muncitori să părăsească atelierele. Le-am acordat cinci minute...

— De ce le-ai acordat numai cinci minute, domnule colonel ! îl întreabă apărarea.

— Pentru că soldații stăteau în frig și nu vroiam să-i țin mai mult... Apoi m-am dus la poarta nr. 2.

Între timp, muncitorii au început să tragă. Ai noștri au răspuns eu 40.000 de gloanțe. Toate în aer. În schimb muncitorii... în special, cei din atelierele conduse de inginerul Botez... au tras în plin, ca la Mărășești. Gloanțele lor mi-au ciuruit mantaua.

— Noroc că n-ai fost în ea !

— Ba am fost !

— Dar cum se face că în afară de mantaua domnului prim comisar regal, n-a mai fost nimeni lovit de gloanțele muncitorilor ?

— S-a întâmplat să fiu lovit numai eu.

— Dar parcă ziceați că se trăgea ca la Mărășești !

— Asta a fost impresia mea. S-ar putea, însă, ca în momentele acelea de emoție, să mă fi înșelat. Dar eu am făcut războiul în linia întâia și numai la baionetă am fost rănit de mai multe ori, așa că nu mă impresionez repede.

Apărarea începe să rîdă:

— Ba, mi se pare că te cam lași repede impresionat, domnule colonel ! Inginerul Botez a dat o declarație că după evacuare nu s-a găsit nici o armă în atelierul dumisale.

Confuz, colonelul Săulescu răspunde grăbit:

— Atunci onoratul consiliu n-are decît să rețină depoziția domnului inginer Botez. Eu nu pot preciza. Dar pentru că am jurat, vă rog să înlăturați cu totul această chestiune din depoziție, domnule președinte !

— Mai bine așa ! rîde apărarea. Pentru că istoria cu mașina găurită a domnului general Spiru Maramă și cu mantaua găurită a domnului colonel Săulescu, se aseamănă tare mult cu istoria gardului găurit al bisericii !

În sfîrșit, tribunalul ajunge la miezul procesului: asasinarea gardianului public Chiriță Ion. Pentru Chiriță Ion s-au dat, în primă instanță, acuzațiilor pedepse grele care au mers pînă la munca silnică pe viață. Pentru Chiriță Ion apărarea a cerut revizuirea procesului. Acuzația se menține pe aceeași poziție: Chiriță Ion a fost ucis de muncitori. Și nu din greșală, ci « cu gîndire și premeditare ».

Depune mai întîi colonelul Săulescu, din partea acuzării:

— În noaptea de 15 februarie am fost încunoștiințat că un gardian public a fost ucis de către greviștii din ateliere. M-am dus la fața locului. Din cercetări reieșea că un grevist s-a ridicat pe gard și a tras în armată și în gardieni. Așa l-a ucis pe sergentul de stradă Chiriță Ion. Noi nu știm exact cine a tras, dar sînt sigur că este un muncitor din ateliere.

— S-a făcut vreo anchetă? întreabă președintele consiliului.

— Nu eram eu șeful suprem, dar fără îndoială că s-au făcut toate cercetările.

— A executat domnul martor arestări?

— Noi sîntem agenți executori și dacă ni se dau ordine, executăm.

— S-a făcut vreo cercetare după curățirea atelierelor?

— Nu știu ! Parchetul militar era însă la fața locului și sînt sigur că și-a făcut datoria. Îmi aduc aminte că cineva de la parchet mi-a spus că e pe cale să-l descopere pe asasin. Eu i-am atras atenția să fie foarte atent, ca nu cumva, din greșeală, să cadă asupra vreunui nevinovat o asemenea pacoste.

— De ce nu s-a făcut autopsia cadavrului lui Chiriță Ion? întreabă apărarea.

— S-a făcut autopsia ! răspunde, sigur de sine, colonelul Săulescu.

— Dacă s-a făcut autopsia, de ce nu s-a încheiat un act medico-legal, care să existe la dosar? Din autopsie trebuie să rezulte calibrul glontelui care l-a ucis pe Chiriță — și după calibru s-ar fi putut ști dacă nu cumva glonte a pornit chiar din revolverul unui alt gardian public. Unde este, deci, raportul medico-legal? Dintr-o adresă aflată la Morgă rezultă că Chiriță a fost dus acolo. Dar raportul de autopsie lipsește. S-a făcut, sau nu s-a făcut autopsia? Să ne spună domnul martor.

— Să vă spun ! răspunde colonelul Săulescu. Există un obicei creștinesc, ca trupul să nu mai fie spintecat după moarte. Eu am oroare de lucrul acesta. Dacă mie mi-ar cere cineva autorizația să se facă autopsie, eu nu i-aș da voie.

— Așa dar, domnule colonel, nu s-a făcut autopsie. Atunci de ce spuneai mai adineauri că s-a făcut autopsie?... Și de ce nu i-ai făcut autopsie? Din oroare pentru asemenea lucruri. Să dai ordin să se tragă în muncitori care n-au decît vina de a fi cerut pîine și tratament omenesc, nu te oprește nici un sentiment de oroare și uiți că ești bun creștin, dar ca să faci autopsia unui cadavru, căruia puțin îi pasă dacă-l tai sau nu, asta-ți inspiră oroare? De ce? Pentru că-ți aduci aminte că ai fi bun creștin? Nu! Ci pentru că ți-a fost teamă să se constate că gardianul public Chiriță Ion n-a fost ucis de muncitori, ci de un gardian public.

Un martor, Negrișor, chelner la restaurantul « Grivița » de pe Grivița, pe unde s-au perindat toți ofițerii de poliție în timpul cît a ținut greva, este introdus după colonelul Săulescu.

— Ce știi despre moartea lui Chiriță Ion? îl întreabă președintele.

— În timp ce mă găseam de serviciu în restaurant, a fost adus Chiriță mort. Un sergent a raportat domnului comandant de gardieni Păsculescu: « Chiriță a fost împușcat din greșală de unul de-ai noștri ».

— A mai auzit cineva? întreabă președintele.

— Da! Artista Katia Popescu.

Urmează Katia Popescu:

— Eram în local! Acolo se găsea și domnul comandant Păsculescu. A venit un sergent să-i spună că din greșală unul de-ai lor l-a împușcat pe Chiriță. După aceea mortul a fost adus chiar la masa mea.

— Și Păsculescu ce făcea?

— Nu mai știu, fiindcă m-am speriat și am fugit la garderobă.

— Se auzeau focuri de armă?

— Da!

— Trăgeau muncitorii?

— Nu! Ei zvîrleau numai cu pietre.

— Ai văzut dumneata lucrul acesta?

— Da! Pentru că pietrele lor izbeau în obloanele restaurantului.

Este chemat și Enache, proprietarul restaurantului « Grivița ».

— Când a început greva, povestește el, și am văzut armata, am tras obloanele. Dar a venit cineva pe din dos să cumpere trei kilograme de brînză, pentru trupe. Afară s-a auzit învîlmășeală. Cel care a venit după brînză a fugit fără să-și mai ia marfa cu el. În timpul ăsta au intrat doi sergenți care au raportat domnului comandant Păsculescu că sergentul Chiriță a fost împușcat de unul de-ai lor. Îndată după ei, Chiriță a fost adus mort în restaurant !

Apare și Păsculescu.

— Unde a fost lovit Chiriță Ion ?

— În cap, pe la spate !

— Au tras în el greviștii ?

— Nu cred să fi fost omorît de greviști, fiindcă locul unde a fost găsit Chiriță era prea departe de locul unde au fost masați muncitorii !

— Doyada e făcută ! argumentează apărarea. Represiunea a avut loc în dimineța zilei de 16 februarie. Acuzarea a susținut în repetate rînduri că atunci au tras muncitorii: în dimineța zilei de 16 februarie. Dar gardianul public Chiriță Ion a fost ucis — cînd ? În noaptea de 15 februarie, cînd a fost liniște și nu a fost semnalat nici un foc de armă. Acuzarea a recunoscut, în repetate rînduri, că în noaptea de 15 februarie a fost liniște. Acuzarea susține că Chiriță Ion a fost, totuși, ucis de un grevist cățărat pe gardul atelierelor. Dar trupul lui Chiriță Ion unde a fost găsit ? Departe de ateliere. Într-un loc unde un glonte tras de pe gard nici n-ar fi putut să-l ajungă. Toți martorii jură că gardianul Chiriță Ion a fost ucis de un alt gardian, dar acuzarea, în ciuda tuturor evidențelor, continuă să arunce vina asupra greviștilor ! Ce vrea acuzarea ? Este ceea ce a mărturisit-o însuși domnul colonel Săulescu, unui deținut mai în vîrstă pe care vroia să-l convingă să fie martor împotriva greviștilor: acuzarea vrea cu orice preț să bage în pușcărie pe muncitorii tineri, pe muncitorii cu carte, pe muncitorii luminați, care prezintă pentru stat o primejdie, deoarece îi învață pe ceilalți muncitori că au și ei drept la o bucată de pîine !... Ca să scape de acești muncitori tineri, acuzarea nu se sfiește, după toate cîte s-au făcut împo-

triva muncitorimii, să-i acuze de o crimă, care n-a putut fi săvârșită de ei. Dacă mai există vreo îndoială, a venit s-o risipească însuși comandantul gardienilor publici, Păsculescu...

Generalul Spiru Maramă întrerupe:

— Depoziția domnului Păsculescu n-are nici o valoare, deoarece astăzi el nu mai împlinește funcția de comandant al gardienilor, ci e simplu ușier.

Tot timpul zgribulit peste gazetă, parcă l-ar fi strâns frigul de spate, Titulescu își înfipse, deodată, toate cele cinci degete rășchirate ale dreptei, în gazetă.

— Ce idiot ! scrișni el, cu ochii împăienjeniți de furie.

Ar fi strâns de gât cu dragă inimă pe Spiru Maramă și pe toți cei din acuzare. Procesul — care putea fi util — nu-și va mai atinge scopul. Acuzatorii, cu cât merg mai departe, cu atât se înfundă mai rău și devin acuzați. Lași, imbecili, confuzi, de un cinism inutil, și înecați pînă-n gât în contradicții copilărești care nu fac decît să scoată în evidență nevinovăția muncitorilor inculpați. Nimic din ce susțin ei nu rămîne în picioare. Cei mai naivi dintre naivi își vor putea da seama că justiția își croiește, încet-încet, drumul, în ciuda justițiarilor. Titulescu era îngrijorat, speriat, dar mai mult decît orice, rușinat.

— Ne facem de rîs ! își zise el. Cel puțin de nu s-ar găsi la noi cineva să-i arate lui Barthou cît de stîngaci și de nepregătiți sînt oamenii regelui care vin să apere în fața justiției cauza democrației !

De astă dată, regele plîngea nu pentru că ar fi avut mîncărimi. Lacrimile care-i curgeau șiroaie din ochi erau lacrimi smulse din inimă, numai din inimă. Lacrimi de durere. Lacrimi de desperare. Lacrimi de furie. Stătea și Roșcata lîngă el și făcea tot ce putea să-i ușureze amarul, dar toate străduințele ei erau ineficace, pentru că și cuvintele ei se înecau în sughițuri de plîns.

— Îlucid ! răcnea regele. Îl strîng de gât ! Cu mîinile mele îl strîng de gât și-i scot ochii... Cu mîinile

mele!... Escrocul! Să-mi facă mie una ca asta!... Mie, care l-am scos din gunoi... mie!...

Și cu pumnii ridicați se aruncă asupra Roșcatei:

— Numai tu ești de vină! Tu!... Ți-a plăcut de el! Că-i băiat chipeș! Numai la porcării te gîndești! Cum vezi pe unul mai pieptănat, îți ies ochi din cap după el... Așa și cu mizerabilul ăsta. Nu mai puteai după el! Că Puiu în sus, că Puiu în jos... îți era gura plină numai de Puiu! Și acum, uite ce ne-a făcut Puiu al tău, și ție și mie!

Roșcata, care avea multă experiență în scenele acestea, se feri cu abilitate de Carol — și-l întrebă, printre lacrimi:

— Dar poliția?

— Poliția? răcni Carol. Ce să fac cu poliția? Pot eu da ordine poliției elvețiene? Încă nu știi că Elveția nu-i provincie romînească!

Roșcata găsi potrivit să se apropie de rege și să-l mîngîie blînd pe obraz:

— Nu striga! Vroiam să-ți spun: nu poți cere extrădarea lui Puiu?

— Nu! N-avem nici o convenție cu Elveția! Pot cel mult stărui să-l expulzeze! Și guvernul elvețian, poate numai din curtoazie să-mi facă pe plac!

Lenuța se bucură:

— E perfect! Să cerem să fie expulzat din loc în loc pînă o să ajungă într-o țară cu care avem o convenție de extrădare!

Perspectiva i-ar fi plăcut lui Carol. Numai așa ar putea pune mîna pe tîlharul de Puiu, care a șters-o cu toți banii pe care trebuia să-i depună în Elveția. Dar o asemenea soluție nu se potrivea cu temperamentul lui Carol: îi cerea răbdare. Multă răbdare! Și Carol n-avea răbdare de loc. Gîndul că a fost păgubit îl strivea, îl nimicea, îl făcea una cu pămîntul. Un rege... un rege... să fie tras pe sfoară de un valet, de o lichea, de un trepăduș, de un codoș!... Un rege!... Nu era numai paguba, ci și rușinea! Un rege!

— Cu asta nu facem nimic! îi răspunse Carol, Roșcatei. Înseamnă că trebuie să aștept Dumnezeu știe cît! Și eu nu pot să aștept. Auzi, madam? Nu pot

să aștept! Dacă nu-i fac îndată ceva să mă simtă, înnebunesc!

Avea, într-adevăr, sentimentul că-și iese din minți, dacă nu se răzbună îndată pe Puiu! Să se răzbune! Să se răzbune! Dar cum? Pe ce cale? Prin ce, sau prin cine! Prin cine? Prin cine!... Asta-i bună!... Și-și mai pune întrebări: prin cine! Dar are prin cine! Și-l va face pe Puiu să turbe! Se va ruga Puiu în genunchi și cu banii în mână, să-l ierte! Are prin cine!

— Caută-mi-l repede pe Vancea! spuse regele, Roșcatei, pe un ton ciudat de însuflețit.

Roșcata îl caută pe ministrul de interne, Vancea, la telefon și-l găsi.

— Alo! strigă regele în receptor. Vancea? Te rog ia măsuri să fie imediat arestat generalul Florescu! Da, da! Așa cum auzi!... Tatăl lui Puiu!... Pentru fraude... falsuri... delapidări... Am tot dosarul la mine!... E grav!... Grav de tot!... Dar să mi-l închizi imediat!

Cînd puse jos receptorul, regele parcă era alt om. Vesel, drăguț, drăgăstos. Uitase de Puiu. Uitase de bani. Uitase de rușinea care-i pătase o clipă coroana. Un singur lucru exista pentru el: Ea!... Dar cînd se uită la ceasornic își aminti că mai există ceva pentru el: țara.

— Scumpă Lenuțo, am plecat! Dacă vine Barthou la palat și nu mă găsește, mă fac de rîs față de Franța!

Chipul lui Barthou sclipea. Ministrul de externe al Franței părea de-a dreptul vrăjit. Peste tot a fost întîmpinat cu nesfîrșite aclamații și urale. Femeile și fetele, alese de o mînă expertă printre cele mai perfecte exemplare ale sexului slab dar frumos, l-au îmbrățișat și i-au oferit jerbe de flori. Presa a închinat pagini întregi tuturor festivităților care au marcat acest fapt fără precedent în istoria politică a țării: pentru întîia oară un ministru de externe al Franței vine în vizită oficială aici. În parlament, fruntașii s-au întrecut în

declarații de dragoste nețărmurită pentru sora latină mai mare, Franța, nemuritoare și invincibilă Franța. Cel mai înflăcărat a fost șeful guvernului.

— Alianța dintre noi și Franța este, am putea zice, congenitală. Clasele noastre conducătoare și-au făcut, de generații, formația lor spirituală în Franța, sau prin Franța. Sîntem cu toții impregnați de măreția civilizației dumneavoastră, pe care o avem în sînge. Însăși vizita dumneavoastră, domnule Barthou, va conta printre ceasurile cele mai mărețe ale existenței noastre naționale. Noi, guvernul liberal al maiestății sale regelui Carol II, continuăm linia trasă de șefii partidul nostru Ionel Viziru și Muică. Politica liberală e mai mult ca oricînd legată de Franța.

Era atît de mișcat Barthou de tot ce vedea și auzea, încît nu știa în ce termeni să mulțumească, spre a fi înțeles. Iar, după aceea, cînd a mai fost proclamat și cetățean de onoare al țării, nu mai putu nici măcar mulțumi. Își pierduse graiul cu desăvîrșire, și nu și-l mai putu regăsi decît acum, după cîteva ore, cînd se găsi, în sfîrșit, singur cu regele, într-o discuție care trebuia să fie scurtă, pentru că dincolo așteptau cu nerăbdare înalții demnitari invitați la dineu.

— Sire, începu ministrul de externe al Franței, sînt însărcinat să vă comunic din partea guvernului meu că vă mulțumește din suflet pentru primirea neașteptat de afectuoasă ce mi-a fost rezervată aici — și că vă roagă insistent să onorați, într-un termen cît mai apropiat, Franța cu vizita voastră!

Regele tresări. Era ceva neașteptat. Avea un pretext serios să plece în Occident. Poate așa va pune mai ușor mîna pe Puiu.

— Sînt încîntat! răspunse el, cu un aer atît de mulțumit, încît îl surprinse și pe Barthou. Voi căuta să răspund invitației cît mai degrabă. Cred că în două-trei zile să știu cînd pot pleca.

Vorbiră apoi despre relațiile cu Uniunea Sovietică.

— Sînt perfecte, zise regele, cu volubilitate. Am și scos din sediul legației ruse pe fostul consul rus Cerbacef și pe Pokliewski-Coziell, ca să fac loc reprezentantului sovietic. De altfel, localul de pe Calea Victoriei

e provizoriu, pentru că sovieticii vor să-și construiască o legăție la Șosea.

— E bine! făcu Barthou. Excelent! Germania trebuie să simtă că noi luăm lucrurile în serios și că România este un aliat al nostru și nu al ei. Dar, în legătură cu aceasta, să mă iertați, sire... mi s-a părut curios că exact în momentul când noi luptăm să întărim în Europa pozițiile democrației, maiestatea sa regina Maria, mama maiestății voastre, a dat lui *Daily Express* niște declarații politice pe care mi-aș permite să le numesc, într-o anumită măsură, excentrice.

Regele își plecă, brusc, capul în jos, pentru ca Barthou să nu-i vadă obrazul. Mama!... Iar mama!... Nu se isprăvește odată cu mama asta!... Iar s-a apucat să trăncănească... «Îmi place Adolf Hitler. Cel puțin a dat țării sale o credință!»... Îi place Adolf Hitler! I-o fi plăcînd! E doar omul zilei. Și mămica se dă în vînt după oamenii zilei!... De patruzeci de ani numai de oamenii zilei, sau de oamenii de o zi, se ține mama! Pentru ea nu există dificultăți! Dacă nu vin ei la ea, se duce ea la ei. Le aduce elogii prin presă, le scrie, îi invită, se invită ea singură, se dă peste cap, mama... și la urmă, tot izbutește să-i treacă în catastiful ei plin de numele oamenilor zilei, de toate rasele, de toate confesiile, de toate staturile și de toate profesiile: regi, prinți, șefi de state, miniștri, artiști, bancheri... și numai pe ici colo, aghiotanți, șoferi, valeți. Acuma a venit și rîndul lui Hitler. Era inevitabil! Mămicăi să-i scape Adolf Hitler!... Nu se poate!... Are acuși șaiszeci de ani, e bolnavă, bătrîină, cu obraji nițeluș buhăiți și căzuți, dar continuă să lupte vitejește pe pozițiile ei! N-are decît!... Dar de ce să-i încurce lui treburile?

— Domnule Barthou, răspunse Carol ministrului de externe al Franței, mama mea nu este regină a Romîniei, ci numai mama mea. Ceea ce spune, o privește numai pe ea. Declarațiile ei nu pot angaja sub nici o formă politica externă a Romîniei, care a fost și rămîne mereu alături de Franța!

— Sire, n-am atribuit nici eu mai multă gravitate interviului din *Daily Express*, așa cum n-am socotit

că ar prezenta vreo gravitate nici faptul că arhiducesa Ileana de Habsburg, sora maiestății voastre, a luat cuvîntul la o întrunire a secțiunii feminine din Moedling a Heimatschutzului lui Stahrenberg.

Regele își strînse fălcile, ca să nu-i scape o înjurătură la adresa Ileanei. Nu-i ajunge mama! Acum, Barthou i-o mai aruncă în spinare și pe fata mamei lui și a lui Ciubuc-Bey. Cel puțin de n-ar avea dreptate acest Barthou să-i ceară lui socoteală! Dar are! Heimatschutzul prințului austriac Stahrenberg este o organizație paramilitară fascistă, care luptă pentru restaurarea casei de Habsburg și a imperiului habsburgic, deci, implicit pentru revizuirea tratatelor. Ce caută, așadar, în combinația aceasta austriacă revizionistă, Ileana, sora regelui Carol II al Romîniei, care trebuie să fie, prin definiție, primul antirevizionist din Europa Orientală?... Sora lui!... Ileana, sora lui! Apucă-te de-i spune lui Barthou, că Ileana nu-i sora lui decît pe jumătate!

Cu un zîmbet silit, Carol i se adresează lui Barthou:

— Cred că întîmplarea de la Moedling nu merită o atenție deosebită și s-ar putea întîmpla ca știrea să fie și puțin exagerată. Oricum, însă, vă asigur că nu se vor mai repeta asemenea lucruri.

Prevenitor, Barthou îi răspunde:

— O, nu vă faceți inimă rea pentru atîta lucru! Sînt convins că s-a dat faptului proporții mai mari decît ar avea în realitate. Ca și cu vizita lui Bagradian la Berlin!...

Hait! Altceva! Bagradian! Vulpoiul ăsta de Barthou nu iartă nimic. Totuși, Bagradian nu face parte din familia regală.

— Bagradian? rîse regele, fiindcă vedea că nu-i rămîne decît să rîdă. Dar Bagradian e un stîlp al opoziției! Nu al opoziției față de guvernul meu, ci al opoziției față de mine. El a plecat la Berlin, pentru că a simțit că vreau să reiau relațiile cu Uniunea Sovietică!... Asta reprezintă Bagradian: tot ce poate fi o piedică în calea vechilor noastre alianțe. Dar și aici se cam exagerează, pentru că răsunetul vizitei lui la Berlin e la noi mult mai mic decît se crede în Franța.

— Sire, nici nu încapе discuție că în mai toate acțiunile politice se exagerează. Totuși, e bine să fim prevăzători ! Nici nu ne dăm seama cât de mult ajută la întărirea regimurilor fasciste revizioniste întâmplările acestea mărunte, fie că sînt, fie că nu sînt exagerate.

În această chestiune, regele avea o părere gata formată:

— Cel mai simplu și mai direct mijloc de prevedere împotriva fascismului, zise el, este să păzim ca ochii din cap libertățile constituționale și democratice. Or, asta și facem. În aprilie, parlamentul meu a votat «legea pentru apărarea ordinii». Cu această lege voi combate, cu toată energia, partidele care vor să dărîme prin violență forma de guvernămînt democratică și constituțională a țării.

Barthou cunoștea legea: era o copie după legea nazistă pentru apărarea patriei, decretată de Hitler în primele zile cînd a venit la putere. Se aplecă, deci, spre rege și se sili să-i comunice, cu accente calde, pornite din inimă, stima și dragostea Franței:

— Sire, în acest colț pierdut al Europei, Franța știe că are un singur mare prieten: este Carol II al Romîniei ! Convingerea noastră, sire, că interesele Franței sînt bine apărute aici, se sprijină pe faptul că maiestatea voastră apără cu atîta curaj democrația și instituțiile ei constituționale !

— În această privință, răspunse Carol, Franța poate fi liniștită. La noi nu-i ca în Bulgaria ! Ați văzut ce au făcut Gheorghieff și fasciștii lui în Bulgaria, în prima lui zi de dictatură: au dizolvat toate partidele... Să dizolve toate partidele !... Slavă domnului ! La noi sînt douăzeci și patru de partide, de la extrema dreaptă pînă la extrema stîngă... majoritare și minoritare, naționale și internaționale, radicale și conservatoare, liberale și șoviniste... și nici nu-mi trece prin minte să le dizolv. Le las libere să facă ce vor. Sînt trăit în cultul libertății și respect libertatea altora. Mi-am desăvîrșit educația în Franța și știu ce se cheamă libertatea. Pentru libertate am renunțat de trei ori la titlul de moștenitor al tronului. Libertatea e lucrul cel mai de preț de care omul este în dreptul lui să se bucure...

Așa înțeleg eu lucrurile, domnule Barthou ! Pe când în Bulgaria, dictatura lui Gheorghieff, după ce desființează partidele, le interzice să se reorganizeze sub firme camuflate, le suprimă dreptul de întrunire, le suspendă ziarele...

— Ca în Germania și Italia, remarcă, discret, Barthou, rătăcindu-și privirea peste umărul regelui.

— Astea, însă, nu se pot întâmpla la noi, continuă Carol, care probabil că n-a auzit ce i-a spus ministrul de externe al Franței. Poporul nostru este obișnuit să trăiască... și noi trebuie să-i dăm toate garanțiile că va trăi și mai departe... sub un regim de libertate constituțională, apărat de un parlament democratic, liber ales. Pe când Gheorghieff, ce vrea să facă Gheorghieff din Bulgaria lui nenorocită? Un stat corporativ !

— Ca în Germania și în Italia ! repetă Barthou, pe un ton ceva mai conturat, cu speranța că regele îl va auzi în sfârșit.

Dar regele nu auzi nimic și se lăsă târît de vîltoarea în care-l prinseseră sentimentele lui constituționale și democratice.

— La noi, domnule Barthou, spre deosebire de Bulgaria, asemenea idei ridicole n-au putut prinde pînă astăzi și pot să vă asigur că nu vor prinde nici de aci înainte... dacă... dacă Franța ne va ajuta !

Ce se petrecea în mintea și în sufletul lui Barthou, regele nu putea ști. Dar obrazul ministrului de externe îl putea orienta oarecum: părea decepționat. În realitate, Barthou era mai mult decît decepționat: era îndurerat. Venise din Franța să comunice lui Carol II că Franța vrea să-i pună noi credite la dispoziție. Credea că-i va face o surpriză care-și va avea imediat ecoul în propaganda pentru Franța dezinteresată și generoasă. Când colo, acest escroc încoronat, din lăcomie, i-o lua înainte și-i cerea el creditele acestea care i s-ar fi dat în tot cazul. Tot farmecul surprizei s-a risipit. Avea ce să-l supere pe Barthou !

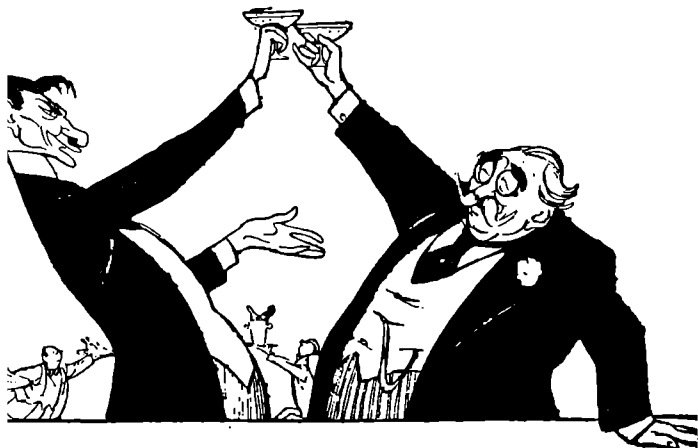
— Dar cum să nu, sire ! îi răspunse el regelui, cu un entuziasm torturat. Doar pentru asta am fost trimis de guvernul meu aici: să vă informez că Franța

urmărește cu cel mai mare interes munca ce o depuneți pentru înzestrarea armatei și că tot ce va putea face pentru dumneavoastră, va face! Germania trebuie să știe că nici un stat, mic sau mare, nu va îngădui lui Hitler să-i știrbească independența!... Sire! Franța vă admiră și nu vă va părăsi niciodată!

Impresionat, regele, foarte spontan, pronunță cuvântul istoric pregătit de câteva zile:

— Vă rog să comunicați Franței, că dacă granița franceză e la frontiera noastră de răsărit, granița română e la Brest, la Cherbourg și la Boulogne!

Foarte inimos, băiatul! își zise Barthou care se lăsă condus de rege înspre sufragerie. Vrea să ne ajute într-un război cu Anglia!

XVI

— Împachetează !

Lenuța bătu, fericită, din palme, ca un copil.

— Plecăm ?

— Da, răspunse Carol. Mai adineauri a fost Barthou la mine să-și ia rămas bun și i-am fixat data plecării la 15 august. Eu mă duc la Paris. Poate și la Londra ! Pe tine te las în Elveția !

O lua în străinătate nu numai ca să se simtă aproape de ea, dar ca să n-o știe pe ea, prea departe de el. Nici în ruptul capului n-ar fi lăsat-o singură aici. Ar fi fost prea mare riscul. Nu din pricina șoferului. De când regele ei a lovit-o, din greșală, peste ochiul stîng și i-a lăsat o vînătaie care a împiedicat-o să mai primească musafiri timp de aproape două săptămîni, Lenuța s-a

vindecă definitiv de șoferi. Alta era teama lui Carol: ca în lipsa lui, să nu se găsească vreun nebun să tragă în ea. Și nebuni erau mulți. Toate cele douăzeci și trei de partide din opoziție, o socoteau pe ea vinovată că regele nu se ține de cuvânt și nu le încredințează puterea. Așa că, el să plece și ea să rămână aici, nu se putea. Asta o știa și Roșcata.

— Minunat! zise ea. De mâine, încep să-mi fac bagajele!

— Te rog!... Timpul e scurt!... Nu mai ai decît șase săptămîni pînă atunci!

Cînd se înapoie la palat, era ziuă. Se aruncă în pat și după ce se zbatu o jumătate de oră, ațipi și începu să viseze lucruri care de care mai ciudate. Că a semnat o nouă lege a chirilor — și că Puiu, primul lui sfetnic, i-a spus: «E a zecea lege a chirilor de la restaurație, sire!» Și el s-a mirat: «Cum se poate, Puiule dragă, să fie a zecea, cînd de la restaurație am avut numai opt guverne mai lungi de o zi: un guvern, o lege a chirilor... un guvern, o lege a chirilor!» «Totuși e a zecea, sire!» Și Carol a dat din umeri, a pus mîna pe toc, a vrut să semneze, dar penița a plesnit în mii de bucăți. După asta, primul său sfetnic Puiu i-a supus spre semnare o nouă lege a conversiunii agricole. «E a douăsprezecea lege a conversiunii, de la restaurație, sire!» Și el s-a mirat iar: «Nu se poate să fie a douăsprezecea, Puiule dragă!... Trebuie să fie a opta, după cîte guverne mai lungi de o zi am avut. Un guvern, o lege a conversiunii... un guvern, o lege a conversiunii!»... «Totuși e a douăsprezecea, sire!» Și el, nedumerit, a pus mîna pe toc și nu i-a mai sărit penița în aer, ci tocul întreg. Bucăți-bucățele! S-a apucat, apoi, primul său sfetnic Puiu să-i pună sub ochi un nou tablou de avansări în armată. Aici nu mai trebuia nimeni să-l informeze al cîtelea tablou este. Era vorba de armată. Armata e o chestie prea serioasă. Armata e baza. Și baza nu-și putea ține socotelile după guverne. Guvernele pleacă, dar armata rămîne. Tablourile de avansări nu sînt nici legea chirilor, nici conversiunea: un guvern, un tablou... un guvern, un tablou... să se facă atunci cînd vine un guvern nou și să se desfacă

îndată după ce pleacă guvernul, așa cum se desfac tribunele după paradă !... Tablourile sînt treaba exclusivă a regelui, care știe că guverne mai lungi de o zi a avut opt, dar tabloul acesta de avansări era al douăzeci și nouălea. Așa că se aplecă să semneze, dar nu-i mai explodează nici penița, nici tocul, ci toată mîna pînă-n cot... Se uita și-i venea să rîdă: nu-l durea, nu-l supăra, ci simțea numai ciosvîrta de braț care-i atîrna de umeri, cum i se zbate... o dată, de două ori, de trei ori... pînă se trezi și-l văzu pe generalul Mateescu, aplecat peste el și scuturîndu-l de braț, respectuos:

— Sire ! sire !

Regele sări în picioare.

— Ce s-a întîmplat ! strigă el sub impresia visului. Ați pus mîna pe Puiu ?

— Nu, sire ! În Germania se petrec lucruri grave. Hitler îi împușcă pe național-socialiști !

— Ce-ai spus ? bîigui Carol, stupefiat. Nu se poate !

— E adevărul curat, sire ! Curg telegramele de la Berlin.

— Să le văd !

Era așa cum spunea generalul Mateescu: pe neașteptate, Hitler a căzut, ca un trăsnet din cer, în mijlocul celor mai buni prieteni ai săi din statul major al crucilor încîrligate și i-a ucis fără milă. Morții se numără cu sutele. Comandanții naziști, fugăriți, își caută scăpare pe unde pot. Cei mai mulți, se ascund. Unii s-au sinucis. Alții au trecut granița, pe ascuns. Hitler și-a dizolvat batalioanele de asalt și zbiară că purtătorii cămășilor kaki nu sînt decît niște pederăști, niște alcoolici, niște hoți și ariviști. Teroarea domnește în toată Germania. Confuzia este enormă. Nimeni nu înțelege ce se întîmplă, dar toată lumea e sigură că regimul lui Hitler s-a prăbușit.

Carol citea telegramă după telegramă, dar cu interes din ce în ce mai scăzut. « Îmi ajunge ! își zise el. Încă o declarație, încă un comentariu, încă un nume de șef de nazist mort, nu-mi mai poate spune nimic. Principalul îl știu. Cu Hitler s-a isprăvit. Lichidarea lui e chestie de ore. Ce-ar fi să fac în aceste cîteva ore ceva pentru Franța ? Cred că ar avea mare efect. Franța ar vedea că Barthou abia a plecat și că eu am și început

să combat cu energie pe hitleriști, chiar la mine în țară!»

Era singurul drum drept și neted cu care putea să ajungă la inima comanditarilor francezi din apus: înainte de a primi măcar o centimă din împrumutul făgăduit de Barthou, face el, regele unei țări sărace ca România, guvernului francez un avans, atât de mare este încrederea lui în solvabilitatea Franței eterne.

— Bine, Mateescule dragă! zise el generalului Mateescu. Le-am citit. E ceva! Dar nu e ceea ce crezi. În tot cazul, nu văd că ar fi vorba de tulburări. Hitler face epurație. Epurație nu-i tot una cu tulburări. Să nu ne lăsăm înșelați. Hitler mai stă în picioare... Poți să pleci! Vreau să mai dorm un ceas-două!

Și-l chemă îndată pe Vancea, ministrul său de interne.

— Ionică dragă, știi că i-am dat lui Barthou cuvântul meu de onoare că o să dizolv toate organizațiile hitleriste!

— Știu, sire!

— Nu vreau să-l fac să aștepte un singur moment! Până într-o oră să-mi aduci decretul de dizolvare a partidului național-socialist din Ardeal. Vezi ca decretul să fie cât mai constituțional cu puțință.

— Va fi, sire! Mă sprijin pe legea pentru reprimarea infracțiunilor contra liniștei publice din 22 martie 1933 și pe legea pentru apărarea ordinii în stat din 6 aprilie 1934.

— Perfect! Nimic arbitrar, nimic dictatorial! Constituție și democrație! Nu permitem la noi stat în stat! Nu permitem port de uniforme străine, cu intenții de provocare. Nu permitem organizații străine care au drept scop principal spionajul! S-a înțeles, Ionică? Bine! Până într-o oră să-mi fii aici cu decretul!... Și să-i faci o cât mai largă publicitate! Convoacă-i și pe corespondenții străini.

Cuvinte scurte, energice, cu rezonanță metalică, rostite de un om obișnuit să comande. Dar când Vancea plecă, regele căzu moale pe pat, ca o coardă plesnită. Exaltarea a ținut cât a crezut că se poate înșela. Dar Carol nu admitea să fie înșelat prea multă vreme, nici măcar de el însuși. Va lua măsuri împotriva hitleriștilor.

Va dizolva partidul național-socialist al germanilor din Ardeal. Și cu asta, ce a făcut? Chiar dacă ar ucide pe toți nemții naziști de aici, cui i-ar putea folosi? Franței? La ce? De vreme ce regimul lui Hitler dispare, Franța poate fi, cel puțin pentru cîtăva vreme, perfect liniștită. Nu organizațiile naziste din Ardeal sau de aiurea supără Franța, ci existența guvernului național-socialist de la Berlin. O dată Hitler înlăturat, tot ce este național-socialist se va dizolva de la sine, cu sau fără decretele regelui Carol I... Și în acest caz, ce și pe cine să mai caute în Franța?... Care ar mai fi rațiunea unei vizite în Franța? Ce interes ar mai avea Franța să-l întîmpine ca pe un musafir scump? Ce amenințări grave ar mai putea sili Franța — în momentul acesta cînd Hitler dispare — să-i dea regelui Carol poate mai mult chiar decît ar îndrăzni el să ceară?... De cine se tem conducătorii francezi? De primejdia roșie? Dar este primejdia roșie atît de aproape, încît să simtă guvernul francez nevoia de vizita grabnică a regelui Carol?... La ce graba asta?... Ce efect și asupra cui ar avea vreun efect o asemenea vizită grabnică? Și ce importanță s-ar mai acorda, în totul, vizitei lui? Cu cît se gîndea mai mult, cu atît se simțea mai ridicol! O vizită grabnică în Franța, azi, cînd Hitler este îngropat! Ar fi o pierdere de timp inutilă, pentru că de pe acum știe ce o să se întîmple: se va întoarce de acolo cu pieptul plin de decorații și cu buzunarele goale! Cu buzunarele goale — și numai cu decorații? Foarte drăguț — dar decorații își poate fabrica și aici!

Ciufulit și bosumflat, Carol sări în picioare și înșfăcă receptorul:

— Lenuțo! Dacă ai început să împachetezi, despachetează!

Epurația din Germania avu urmări pe cît de fulgerătoare, pe atît de catastrofale asupra celor douăzeci și patru de partide ale maiestății sale. Îngrozite și dezorientate, partidele maiestății sale aruncară în foc, sau ascunseră sub pat, toate crucile încîrligate și alergară,

rușinate, cu lacrimi de pocăință curgându-le șiroaie pe obraji, în brațele democrației.

— Iartă-mă, scumpa mea democrație! suspina fiecare. Am greșit!

Și deodată, democrația ieși întărită — mai ales la grădinile cu grătar și orchestră. Era în tradiția democratică a partidelor ca în iulie și august, declarațiile politice hotărâtoare pentru destinele neamului, să se facă pe la restaurantele cu grădină. În grădină e mai bine. În orice caz, e mai răcoare. Omul se poate descheia la guler, apoi la cămașă, apoi la curea, pînă ce, după cîteva rînduri de mititei stropiți cu spriturile sacramentale, se simte cu adevărat democrat și poate vorbi în numele democrației într-un limbaj democratic pe înțelesul poporului. La restaurant cu orchestră vorbiră, așadar, și național-liberalii care strigară:

— Cine spune că noi vrem dictatură trebuie să fie dement. Noi n-am auzit să vrea cineva o revizuire a constituției. Dacă se găsește vreunul s-o ceară, să știți că este un trădător al intereselor neamului. Revizuirea constituției nu se poate face oricînd și de către oricine. Ci numai de către factorii în drept. Iar factorii în drept o vor face numai pe căile legale.

La restaurant cu orchestră s-a încercat și o împăcare, sub steagul democrației, între Dacu și Crai-Voievod. Vroiau amîndoi să se împace, dar cu condiția să nu se împace. Adică să nu se împace, dar să rămînă împăcați, pentru că numai așa vor putea apăra nația și democrația.

— Dar Dacu s-a retras din viața politică! s-au găsit cîteva oameni răi să zbiere.

— Nu-i adevărat! le-au sărit alții în cap. Dacu nu s-a retras din viața politică. A ținut discursuri politice la întrunirile din septembrie 1933, din noiembrie 1933, din decembrie 1933, a făcut o serie de declarații, a luat parte la campania electorală, a rostit un discurs în parlament, a participat la ratificarea fuziunii cu doctorul Bratu. Asta se cheamă, oare, că s-a retras din viața politică?

Disputele continuau, dar democrația lupta cu curaj pentru o adunare la restaurant, unde Dacu și Crai-

Voievod să-și dea mîna. Dificultățile erau mari: Dacu stătea mereu pe poziția lui constituțională, agitînd cu neînduplecata lui intransigență, un combinezon al Roșcatei — în timp ce Crai-Voievod vroia să fie el singur stăpîn în Ardeal. Erau atît de îndîrjite ambele tabere, încît democrația s-ar fi ales, în zilele acelea de după epurație, cu un banchet mai puțin, dacă n-ar fi luptat pentru ea Grigore Artag, șeful conservatorilor țepiști. Banchetul a avut loc și cei doi frați, Dacu și Crai-Voievod, se înfruntară: de o parte, Dacu, fixat în gulerul lui, ca o floare într-un ghiveci, de alta, Crai-Voievod, cu ochii lui veseli și șugubeți, în care se reflectau parcă toate grațiile nude studiate o noapte întreagă în revistele ilustrate... Emoția era mare. Se știa că va urma o scenă de care depinde istoria întregului partid național-țărănist reunit. În afară de nesuferitul « Vine, vineee ! » al chelnerului, o frunză nu mișca. Se auzi numai un prelung ghiorțait, care nu venea, însă, de la național-țărăniști, ci de mai departe, din fundul grădinii, de la un banchet democratic al grupării « Nihil sine rex » de sub conducerea lui Gogu Elefterie.

Și în sfîrșit, Dacu vorbi, tare, aproape răstit:

— Vrei să știi, frate Alexandre, de ce ai căzut de la putere?

Toți comesenii pălră. În clipa aceasta nu era unul să nu fi vrut să se ascundă sub masă. Frații încep iar să se certe — și apoi se vor despărți fără să-și fi mîncat fleicile și mititeii. Dar cum nimeni, totuși, nu îndrăzni să se miște, Dacu putu să continue, netulburat:

— Să-ți spun eu de ce, frate Alexandre ! Pentru că ești un om mîndru, un om demn, un adevărat luptător pentru dreptate și adevăr !

Și ochii i se umplură de lacrimi.

Cînd Crai-Voievod văzu că fratele Iulian plînge, socoti că ar fi foarte politic să plîngă și el. Așa că plînsese imediat și-i răspunse fratelui Iulian, cît se poate de mișcat:

— Ba tu ești un adevărat luptător ! Eu nu sînt decît o biată umbră a ta !

— Ba tu ! i-o întoarse Dacu, bătînd furios cu paharul în masă.

— Vine, vineee! strigă un chelner care trecea în fugă cu o piramidă de mititei spre o masă a partidului uniunii agrare a lui Aureanu, convocat aici spre a introduce unele modificări democratice programului său politic.

Național-țărăniștii, speriați de tonul lui Dacu, erau siguri că iar nu se face împăcarea, dar se bucurară când îl văzură pe Crai-Voievod mai conciliant.

— Fie, frate Iuliane, așa cum zici tu, că tu ai fost totdeauna mai deștept decît mine!

— Îți mulțumesc, frate Alexandre! Și dacă am greșit cu ceva față de tine, să facem un juriu de prieteni și să judece ei ce am făcut eu ca să distrug o prietenie cum n-a cunoscut vreodată istoria politică a acestei țări!

Crai-Voievod își scoase ochelarii, își șterse ochii de lacrimi și zise, trist:

— Aceste lucruri, frate Iuliane, chiar dacă le spunem în glumă, sînt o tragedie!

— O mare tragedie, frate Alexandre! confirmă Dacu melancolic.

Și se apropie de Crai-Voievod, tocmai cînd Crai-Voievod se apropie de el, și se îmbrățișară, cald și lung, în aplauzele partidului național-țărănist, care făcu semne desperate chelnerilor că pot începe să servească.

După primul rînd de mititei, doctorul Bratu puse chestia gărzilor Iulian Dacu, organizate de Dacu, care zicea că au fost necesare ca să-și apere viața amenințată mereu de fratele Crai-Voievod.

— Viața lui Iulian Dacu, zise doctorul Bratu, aparține nației întregi. Apărarea acestei vieți nu poate reveni numai gărzilor Iulian Dacu. Nația întreagă revendică onoarea de a-l apăra pe marele nostru bărbat politic, împotriva indiferent cui. Fac apel la domnul Dacu să desființeze aceste gărzi, spre a putea ajunge la reunificarea partidului. Noi trebuie să ne pregătim pentru opera cea mare a guvernării și nu avem dreptul să ne cheltuim timpul și energia în asemenea lupte mărunte.

Dacu ridică paharul umplut cu laptele pe care-l adusese de acasă într-un termos, pentru că, zicea el,

aşa l-a crescut mama de mic: cu lapte — şi răspunse doctorului Bratu:

— Eu, de fapt, n-am nici un amestec în existenţa acestor gărzi. Au luat naştere fără voia mea. Mărturisesc că mişcarea aceasta de simpatie m-a emoţionat. Aşa că mi-e greu şi n-am nici un drept să dau vreun ordin de dizolvare. Şi apoi, vă daţi seama şi dumneavoastră că nu pot să bruschez pe nişte oameni care-mi dovedesc dragostea. E vorba, însă, de unitatea partidului. De aceea, rog pe prietenii şi pe cei străini de mine, care au organizat gărzile, să se supună conducerii partidului şi să le dizolve.

Aplauzele, cuvântările, şpriţurile şi îmbrăţişările tinură pînă dimineaţa, cînd toată lumea se despărţi plină de nădejdi într-un viitor democratic.

În stradă, Crai-Voievod îi spuse lui Coman:

— Bine, bine, o fi Dacu cel mai cinstit om din ţara romînească. Dar nici din venitul celor zece jugăre nu poate trăi! Asta să i-o spună lu' mutu!

— Atunci, cum? zîmbi Coman, răutăcios.

— Ei, cum! Îl ţine nepotu-său, Romulus. Şi din ce bani îl ţine, ştii. Aşa că mai bine să nu mai vorbim!

— Ce vorbeşti? El zice că n-are nici un amestec în afacerile nepotului, pentru că nepotu-său nici nu-i este nepot de sînge, ci numai prin alianţă!

— Exact! Dar nici fabrica Skoda nu este nepoata de sînge a lui Romulus. Şi nici măcar nepoată prin alianţă cu el... Şi totuşi, uită-te la el cum s-a îngrăşat de pe urma ei!

Altă dată, Naie Naie P. R. făcea silogistică, pentru că numai prin aceste drăgălaşe şi nevinovate exerciţii de logică putea întreţine mereu tînăr şi ventilat, spiritul său filozofic. Dar de cînd Hitler a împuşcat pe Röhm, pe Heynes, pe Ernst, şi pe atîţi alţi buni, vechi, intimi prieteni ai săi, pentru profesorul Naie Naie silogismele nu mai foloseau ca o gimnastică intelectuală, de multe ori amuzantă pentru fetele de la filozofie, ci deveniseră un fel de eşapament pentru mintea lui plină de nedume-

riri și pentru conștiința lui plină de multe și grele nădu-furi.

— Hitler, cugeta el, face epurație în Germania. Bun ! Dacă Hitler n-ar face epurație în Germania, ar însemna că Hitler n-are ce epura. Dar Hitler face epurație în Germania. Deci, Hitler are ce epura în Germania !

Incitat, spiritul lui Naie îndrăznește să împingă explo-rările lui filozofice și mai adânc :

— Dar una este când Hitler epurează, și alta este dacă eu, Naie Naie, știu de ce epurează. Deci, dacă eu, Naie Naie, mă întreb de ce epurează Hitler, înseamnă că eu, Naie Naie, nu știu de ce Hitler epurează. Ei de ce ?

Aici, logica lui Naie Naie se poticnea. Da, de ce?... Și nu putea pricepe de ce ! Era mai rău ca moartea ! Să te întrebi de ce și să nu găsești un răspuns ! Și nu e numai atât. Dacă Hitler s-ar fi limitat la stîrpirea batalioanelor de asalt din Germania, problema ar mai fi fost suportabilă. Asasinarea naziștilor de către șeful naziștilor este o problemă internă a Germaniei, în care un cugetător discret și civilizată ca profesorul Naie Naie înțelege să nu se amestece. Problema devine, însă, gravă, gravă de tot, când nu știi ce se va întâmpla după aceea : Hitler se va mulțumi numai cu suprimarea naziștilor lui, ori va merge cu epurația și mai departe — și va suprima gazeta *Vorba rumînului*?... Aici era întrebarea — și aici era întreaga sursă a setei lui Naie de silogisme. Dacă Hitler îi zvîrle în șanț pe național-socialiști, înseamnă că n-are nevoie de național-socialiști. Dar dacă n-are nevoie de național-socialiști, ce nevoie ar mai avea de gazeta *Vorba rumînului*? Și ce se va face *Vorba rumînului*? Nu se bătea lumea pe ea, nici așa, când Hitler era tare, tare de tot... dar mai cu seamă acuma !... Acuma, de când cu epurația, nu se mai vinde de loc ! Și gazeta, deocamdată, apare ! Și redactorii nu vor să lucreze pe veresie ! Și tipografia rămîne surdă la toate silogismele cu care Naie Naie încearcă să amîne plata facturii ! La cine să se ducă ? La cine să ia ? A fost Naie Naie la ambasada germană, dar acolo, toți s-au uitat la el ca la un nebun !... Să-i dea bani când nici ei nu știu pe ce lume se află ? A fost și pe la Farbenindustrie !

Nimic ! Așteaptă instrucțiuni ! Fără instrucțiuni nu pot da o para. A fost apoi pe la amicul Beliotis. A căscat niște ochi, Beliotis !

— Parale pentru gazetă ? Ai căpiat ? Ție, personal, dacă ai nevoie, înțeleg ! Dar pentru gazetă ? Acuma, după ce regele a desființat pe naziștii germani din Ardeal ? Vrei să mă nenorocеști ?

S-a dus, firește, și pe la Schnitt. A căscat niște ochi Schnitt !

— Parale pentru gazetă ? Ai căpiat ? Ție, personal, dacă ai nevoie, înțeleg ! Dar pentru gazetă ? Acuma, după ce regele a desființat pe naziștii germani din Ardeal ? Vrei să mă nenorocеști ?

La cine să se mai ducă Naie Naie ! La rege ?

Naie oftă ! Regele ! De mult, acum șase luni, da !... Regele l-ar fi strîns în brațe și ar fi dat ordin tuturor băncilor să-i sară într-ajutor. Dar sînt șase luni de atunci — și regele de ieri, nu mai e regele de azi. I-a dat drumul regele din pușcărie, dar nu l-a iertat. Nu s-a supărat Carol că a fost ucis Muică și nu s-a supărat că Naie Naie a jucat un rol de prim ordin în asasinarea lui Muică, dar s-a supărat crîncen cînd a aflat că Naie Naie a fost atît de harnic în afacerea aceasta, mai mult ca să-l servească pe Hitler, decît pe regele său ! Asta nu i-o putea ierta Carol — și Naie Naie este destul de înțelept să-și dea seama că regele, chiar dacă ar fi vreodată dispus să i-o ierte, nu-i astăzi momentul, pentru că, probabil, nici el nu știe încotro s-o apuce !

Așadar, dacă nici regele n-ar putea fi dispus să priceapă drama care se petrece în sufletul lui Naie Naie, atunci cine ?

Doctorul Willy !

Naie Naie, profesor de logică, rămînea mereu logic.

Pe doctorul Willy Pămînteanu epurația din Germania l-a găsit într-o conjunctură extrem de simpatică pentru viitorul ligii evreilor israeliți. De luni de zile, doctorul Willy pregătea un uriaș plan de acțiune prin care-și propunea să demonstreze că nu-i de acord cu

părerile lui Hitler despre evrei. Va reedita, în primul rând, lista soldaților evrei morți în războiul de întregire și lista tuturor soldaților evrei decorați. Va publica o antologie a declarațiilor filosemite făcute în decursul veacurilor, de către cele mai strălucite figuri din istoria popoarelor creștine. Va organiza — cu sprijinul unor personalități de seamă din societatea românească — o nouă serie de conferințe prin care să se deschidă ochii lui Hitler că Heine este evreu, că Einstein este evreu și că pînă și Frederic II cel Mare se zice că ar fi avut un medic de origine evreiască. Va cere evreicelor să nu-și mai pună blănurile cînd se duc în oraș, ci să le poarte numai în casă, spre a nu stîrni antisemitismul. Va cere tuturor evreilor să nu mai dea din mîini cînd vorbesc în tramvai, ci să-și țină mîinile în buzunar, spre a nu stîrni antisemitismul. Va dispune ca evreii care au părul roșu să se arate în lume cît mai puțin, spre a nu stîrni antisemitismul. Și așa mai departe. De idei, doctorul Willy nu ducea lipsă — și cu atît mai puțin de energie. Așa că, în sinea lui, doctorul Willy îi felicita, dar îi și invidia pe evrei că, în ceasurile acestea grele, au un conducător atît de înzestrat ca el cu idei și energie.

Dar ce folos că ai idei și energie, dacă n-ai noroc ! Acesta era și cazul doctorului Willy. Ca de atîtea și atîtea ori în lungul lui trecut de experiență politică, tocmai cînd întindea mîna să culeagă roadele preparativelor lui de atac, îl aștepta o cruntă dezamăgire: regimul nazist de la Berlin se prăbușea. Și o dată cu el, toată munca doctorului Willy.

Zdrobit de grava lovitură ce a primit-o, doctorul Willy stătea gîrbovit în fotoliu și-și mușca unghiile: dacă Hitler e mazilit, el nu mai avea pe cine combate. Liga evreilor israeliți putea să se înece. Pentru cine să lupte? Cui i-ar mai putea aduce foloase? În ce scop să mai dea populația evreiască parale? Și cui să dea populația evreiască parale?

Își puna doctorul Willy întrebări peste întrebări și se tot chinuia să-și dea un răspuns, cînd Bernsohn, secretarul și confidentul său, intră grăbit și tulburat în birou:

— Domnule doctor... domnul profesor Naie Naie e aici !

Dar Naie Naie și apăruse în prag și cu un zîmbet cald și mîna întinsă se repezi la doctorul Willy, cum te repezi la un bun prieten pe care nu l-ai mai văzut de un car de ani.

— Ce faci, doctore dragă ?

— Ce surpriză, domnule Naie ! zise, fericit, doctorul Willy, în timp ce Bernsohn, băiat simțit, ieșea din birou. Nu m-aș fi așteptat...

— Doctore dragă, ai tot dreptul să rîzi de mine, dar îți jur că a fost o confuzie. N-am fost niciodată antisemit. Gurile rele... Numai gurile rele !... Dacă aș fi fost antisemit, n-aș fi venit la dumneata azi ca la un frate. Știu că aparențele îmi sînt împotriva, dar în fundul sufletului meu am fost totdeauna democrat și filosemit. Să îndrăznească cineva să spună că în fundul sufletului meu n-am iubit pe evrei ! Că am scris cîte ceva care ar putea fi interpretat nu știu cum... ce să-i faci, dragă doctore ! Gură de om, gură de cîine ! Dar în timpul ăsta, inima mea plîngea și gemea : sărmanii evrei ! Ce vină au ei ? De ce trebuie să sufere ei ? Înțelegi, doctore Willy ? Nu erau decît niște porcării de exigențe politice. Chestiuni de moment. Le suflă așa... pfuu !... și zboară în vînt, fără să lase vreo urmă ! Nici praful nu se alege de ele ! Ideologii de un ceas-două. Eternă e numai democrația. Tot democrația rămîne mai tare. De aci înainte...

Lui Willy îi ardeau obrazii de rușine. Un Naie Naie, un profesor de logică, un director de ziar, un prieten al regelui, să se scuze și să se umilească atîta față de el ! Dar se poate ? E intolerabil !

— Domnule Naie, îl întrerupse el pe Naie Naie, nu înțeleg de ce atîtea explicații. Sîntem doar prieteni ! Spune-mi ce vrei ! Sau mai bine zis : cît ?

Așa a triumfat democrația în ziua aceea : din banii de lemne adunați pentru populația nevoiașă evreiască. Precum zicea și Bernsohn, doctorului Willy :

— Foarte bine ați făcut, domnule doctor ! La urma urmei, cred că și calicii ar trebui să aibă oarecare înțelegeră pentru democrație !

De trei săptămîni veneau din Reichul al III-lea vești atît de contradictorii, încît regele decise că asemenea momente încurcate trebuie lăsate să se descurce singure. În așteptare, bea zi și noapte, vorbea despre democrație și veghea ca generalul Florescu să fie anchetat de către Consiliul de război cu toată severitatea.

— Să nu vă uitați la el că-i general ! ordona Carol. Să mi-l tratați ca pe un hoț de rînd cum e, și el și fecioru-său Puiu ! Cîte se găsesc în dosar, ajunge să fie spînzurat de o sută de ori. Facturi fictive, state de mîină de lucru fictive, bonuri de cheltuieli fictive. O adevărată fabrică de acte fictive ! Să-i puneți mîna-n gît, să simtă că atîta vreme cît mai sînt eu, există o justiție !

Ancheta mergea, dar Carol nu se putea liniști. Venise pe la el și Mița și Tanți și Riri și Kiki... dar degeaba le lua la bătaie și le zvîrlea afară pe culoar, leșinate și moi ca niște pisici ținute cu sila în apă, pentru că liniște tot nu găsea. Treaz sau în somn, numai călătorie visa și-n vis numai pe Puiu-l vedea, atunci cînd nu vedea împrumutul. Hitler, blestematul de Hitler ! Dacă s-ar fi ținut Hitler tare măcar cîteva luni, am fi avut azi de ce rîde ! Ce ar fi fost luat era bun luat !... Pe cînd așa...

— Sire !

Era Mateescu, roșu și agitat, care bătuse la ușă, dar care nici nu mai avusese răbdarea să aștepte ca regele să-i răspundă, ci intrase singur.

— Sire, o nouă bombă !... A fost asasinat Dollfuss. Dollfuss, micul dictator al Austriei, asasinat !

— De cine ? strigă regele, cuprins de o ușoară amețeală. Hai, vorbește o dată !

— De naziștii austrieci.

Și Mateescu dădu regelui amănunte. Azi, la prînz, pe la ora unu fără un sfert, trei sute de naziști, deghizați în uniformă militară și în uniformă de agenți de poliție, au ocupat stațiunea de radiodifuziune din Viena, au năvălit în cancelaria lui Dollfuss și l-au împușcat. Credeau că atîta le va fi de-ajuns să înlătore orice opoziție și să ia puterea în mîină. Dar, pentru că, spre

surprinderea lor, guvernul și armata s-au opus, au fugit și s-au pus sub ocrotirea ministrului Germaniei.

— Așa ! făcu regele pe gânduri. Naziștii austrieci l-au asasinat pe Dollfuss și apoi s-au adăpostit la ambasadorul Germaniei naziste !... Prin urmare, aici e mîna lui Hitler !

— E clar, sire !

— Prin urmare, epurația din 30 iunie nu l-a slăbit pe Hitler, ci l-a făcut și mai îndrăzneț !

— Probabil, sire !

— Prin urmare, eu n-aveam nici un motiv să mă sperii !

— Nici unul, sire !

Carol alergă în aleea Vulpache.

— Ce facem, Lenuțo?... Împachetăm sau nu ? Femeie cu simț practic, Lenuța îi răspunse :

— Mai așteaptă cîteva zile, să nu ai vreo nouă surpriză.

Carol așteaptă cîteva zile și Mateescu îi aduse o nouă surpriză :

— Sire, Hindenburg a murit azi dimineața la nouă — și la ora nouă și jumătate, Hitler a fost proclamat președinte al Reichului. De aci înainte, Hitler va fi și conducătorul Germaniei și șeful guvernului. Armata a și depus jurămîntul.

Carol nu mai avea nimic de așteptat. Hitler e tare. Mai tare ca oricînd.

Nerăbdător, Carol o chemă pe Duduia la telefon și-i strigă, vesel :

— Lenuțo, împachetează !

După un scurt schimb de note între guvernul român și guvernul francez, noua dată a călătoriei în Franța fu fixată pentru sfîrșitul lunii noiembrie. Răgazul de trei luni bucură mult pe Duduia. În trei luni putea să-și facă în liniște puținul bagaj pe care-l lua cu sine în străinătate, unde, în cazul că i-ar lipsi, Doamne ferește, ceva, era aproape convinsă că va găsi de la cine să cumpere.

În aceste trei luni nu-și pierde nici Carol vremea în zadar. În primul rînd, anulă dispoziția de dizolvare a organizațiilor național-socialiste germane din Ardeal. Porunci, apoi, lui Vancea să fie din nou blînd cu legionarii. Luă măsuri ca în lipsa lui să nu aibă vreo surpriză, în special din partea iubitului său frate Nicolae, pe care căuta să-l vadă cît mai puțin și cu care vorbea și mai puțin. Începu să cheme iar, rînd pe rînd, în audiență strict confidențială, pe șefii celor douăzeci și patru de partide care se treziseră toate, spontan, din democrație.

— Domnule Elefterie, contez pe dumneata ! Am convingerea că eu și cu dumneata împreună, sîntem destinați să facem lucruri mari pentru țara aceasta.

— Sire, aștept ordinele dumneavoastră !

— Ora se apropie, domnule Elefterie !... Plec în străinătate pentru cîteva săptămîni, să procur țării un mare împrumut și cum capăt banii, te chem îndată să trecem la fapte. Programul îl știi : înzestrarea armatei ! Numai bani să avem !

— Știu, sire ! Armata e baza !

Regele-i strîngea mîna, ca unui prieten adevărat. Merita să i-o strîngă. Era un om de nădejde. În lipsa lui, nu numai că se va feri de aventuri, dar va colecționa toate înjurăturile la adresa tronului și dinastiei, cu nume și date, ca să i le raporteze la înapoiere.

Dar cea mai mare parte din timp, în cele trei luni, regele și-o pierdea cu corespondenții francezi cărora le împărtășe cîte și ce fel de sentimente îl copleșesc cînd se gîndește că în curînd va revedea Franța.

— Ce emoție va fi pentru mine cînd voi veni în vizită oficială în capitala voastră, unde fiecare răs_pîntie va evoca pentru mine atîtea amintiri.

Trecea, apoi, sprinten, la fericirea poporului :

— Îmi iubesc cu pasiune meseria de rege. Ce poate fi mai pasionant decît să faci fericirea poporului !

Și cum, în perioada aceea de surescitare, punea foarte mult piper în mîncare, așa că avea neconținut mîncărimi, i se umpleau ochii de lacrimi, ceea ce corespondenții notau cu mii de comentarii tulburătoare.

Tot în vederea voiajului, regele vorbea mereu despre dragostea ce i-o purta scumpului său fiu.

— Vreau să fac din el un om și un rege. Înainte de a fi rege trebuie să fie un om bine oțelit, drept și bun. Educația unui prinț nu-i lucru ușor. Pe un prinț nu trebuie să-l crești pentru tine, nici pentru el însuși. Trebuie crescut pentru poporul său și pentru rolul ce-l va avea de împlinit. Cu puțină hotărîre și cu multă inimă, cred că se poate ajunge la rezultate bune. Pînă una alta, conduce foarte bine micul lui automobil și dă semne de pe acuma că va fi un excelent vînător.

Trei luni de muncă atentă și răbdătoare pentru pregătirea voiajului — dar trei luni de viață senină și sclipitoare ca un cer albastru de primăvară, întunecat numai de un mic noruleț: Titulescu. Titulescu, ministrul de externe al țării. Titulescu, șeful departamentului democrației. Titulescu și-a înaintat iar demisia. De ce și-a dat iar demisia Titulescu acesta?

— Sire, e supărat foc ! îi răspunse Trișcă. Zice că-l nenorocim ! O politică facem aici — și alta e pus să facă el în străinătate. Cică încurajăm grupările fasciste și acolo el trebuie să jure că rămînem fideli aliaților. Susține că dinadins se face obstrucție politicii lui democratice, pentru că este *cineva* care vrea să-l alunge de la externe.

— Cineva ? se miră Carol.

— Da, sire ! Cineva !

Regele parcă abia acum pricepea înțelesul cuvîntului.

— Aha ! făcu el. Cineva !... Bine, Trișcă, în acest caz, dumneata vei demisiona imediat.

Soluția i se păru lui Trișcă oarecum originală.

— Eu ?

— Da ! Dumneata !... Dar nu-i nevoie să fii alarmat. Vei demisiona, ca să vadă că din pricina lui se produce o criză ministerială, tocmai acum, în ajunul voiajului meu, cînd numai de criză ministerială n-avem nevoie.

— Și ce va fi, sire ?

— Nimic ! Vom stărui să rămîină !

— Nu va rămîne, sire ! E prea furios ! Zice că tocmai acum, cînd țara are mai mult decît oricînd nevoie de el, pentru că Uniunea Sovietică a devenit membră a Societății Națiunilor, tocmai acum să-l călcăm pe el

în picioare?... Nu !... Nici în ruptul capului nu va voi să revină !

Pe rege îl pufni râsul:

— Să revină? Dar cine vrea să revină? Da' ducă-se dracului ! M-a plictisit cu șantajele lui de copil alintat ! El are acu și pretenția să-i mai fiu recunoscător că ne-am împăcat cu Uniunea Sovietică !... Recunoscător !... O să-i fiu recunoscător când i-o crește barbă ! Așa că fă ce-ți spun eu: dumneata stăruie, dar stăruie în așa fel încît să-i dea de bănuît și să-i piară pofta să mai revină !

A fost o chestie de o zi. La amiază, Titulescu primi o lungă, lungă telegramă în care i se aducea la cunoștință că în urma protestelor sale, regele a cerut guvernului să demisioneze, că guvernul a demisionat, și că nu se poate reconstitui decît numai cu el la externe. În continuare, telegrama-i vorbea de țară... de veșnica dragoste și recunoștință... de imensele servicii aduse de el țării, tronului și democrației... de necesitatea imperioasă a unei consecvențe în politica externă... și de neliniștea regelui care e gata să renunțe la călătorie, dacă nu știe că Titulescu este din nou la externe.

Pe seară, Trișcă se prezintă la rege:

— Sire, i-am telegrafiat lui Titulescu și am stăruit din toate puterile ca să rămînă !

— Și a răspuns?

— Da !

— Ce?

— Că rămîne !

De enervare, îl apucă pe Carol o mîncărime atît de ascuțită, încît, oricine nu era inițiat în secretele politice ale palatului, ar fi putut să jure că regele plînge de bucurie.

Dar în afară de acest incident destul de neplăcut cu Titulescu, nimic nu se mai produse din ceea ce ar fi putut întuneca emoția unui rege pe picior de plecare în străinătate, unde îl aștepta împrumutul. Duduia își revizua tot timpul bagajele, își pregătea listele de cumpărături, număra zilele pînă la plecare: șapte zile, șase zile, cinci zile, patru zile, trei zile, în timp ce regele rupea filele din calendar și snopea Mișele în

bătăi, de nerăbdător ce era să se vadă odată în drum spre Paris. Se pare, însă, că Cel-de-sus era împotriva, pentru că, într-o bună dimineață, cînd mai erau două zile pînă la plecare, Mateescu intră la Carol transfigurat de spaimă:

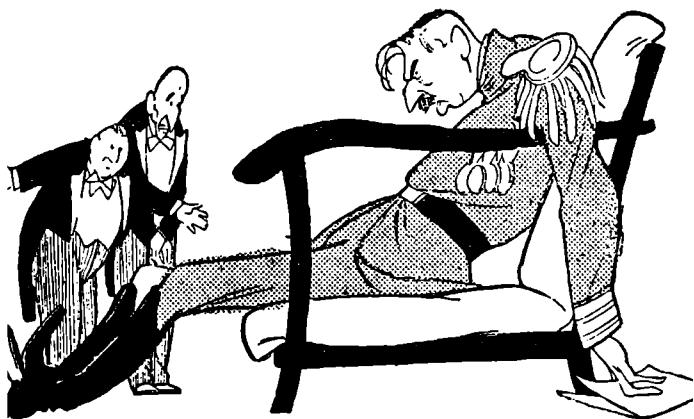
— Sire, o catastrofă!... Maiestatea sa regele Alexandru al Iugoslaviei și Barthou au fost asasinați la Marsilia !

Automat, regele puse mîna pe telefon:

— Lenuțo, tu ești?

— Da, dragul meu !

— Despachetează !

XVII

Cu șapca în mână, Trofim stătea în picioare și aștepta ca domnul director să ridice ochii la el. În birou era cald, pe fereastră se vedea cum fulgi mari cad molcom și se aștern pe case și pe șoseaua care duce pînă la poartă. Directorul, în fotoliu, stătea aplecat cu urechea înspre aparatul de radio și asculta, aprobînd cu capul și cu mîna tot ce auzea:

— « ...Eu sînt născut și crescut ortodox, dar sînt suveranul unei țări unde sălășluiesc și cetățeni de alte confesiuni. Sînt hotărît... și toți pot conta pe sprijinul meu... să protejuesc cu aceeași credință și cu aceeași dragoste pe toți acei care vor fi cinstiți credincioși ai bisericii lor... »

Trofim asculta și se gîdea cît de ușor poate intra frica-n om. Regele s-a speriat așa de rău de atentatul

de la Marsilia, încît l-au năpădit gînduri creștine. Se teme să nu se găsească vreun creștin să tragă în el și încearcă să se pună bine cu toți credincioșii cinstiți ai bisericii lor! Era și ceasul bine ales! Fabricile se închid — și acolo unde nu se închid, salariile se scad la jumătate. Și peste tot, poliția la mijloc. La fabrica Haug muncitorii n-au făcut decît să înainteze un memoriu, fără să-și fi întrerupt lucrul, dar cît ai clipi, poliția le-a și sărit în spinare, parcă ar fi stat, după ușă, la pîndă. La fabrica de glucoză Colentina la fel: poliția. Și la fabrica Falk. Și la restaurantul Tic-Tac. Cu arestări, cu bătăi, cu torturi. Cît despre chelnerii de la restaurantul Corso, cu aștia a fost o adevărată bătaie de joc. În halate, așa cum i-a găsit la lucru, poliția a plimbat pe bulevarde, pînă la prefectură, pe toți chelnerii, picolii și bucătarii, vinovați că au ajutat cu mîncare pe ceferiștii de la Grivița, cît a ținut greva.

Dar regele continua să vorbească și Trofim, fără să vrea, trebui să-l audă:

— « Astăzi, cînd avem cu toții datoria de a duce o luptă de progres și consolidare a națiunii noastre, nu este momentul să privim ce haină poartă fiecare preot, ci trebuie să cerem fiecăruia să aibă un singur suflet și acest suflet trebuie să fie cel românesc!... »

Asta-i aminti lui Trofim cum lăncierii lui Cață au amenințat că dacă nu vor fi lăsați să-și poarte cămășile albastre, nu vor mai pune pe ei nici o cămașă și că se vor arăta în pielea goală în fața poporului. Dar nimeni nu s-a gîndit și nici nu se gîndește să le ia, Doamne ferește, cămașa. Ba, de cînd cu asasinarea lui Dollfuss și mai cu seamă după ce regele Alexandru și Barthou au fost împușcați, cămășile, și albastre și verzi și de toate culorile, s-au înmulțit, și s-au înmulțit și salaturile cu mîna întinsă, și s-au înmulțit și femeile cu cruciulițe încîrligate pe piept, și s-au înmulțit și bătăile și devastările și jafurile, fără ca poliția să afle ceva.

— « Creștin sînt, auzi Trofim pe rege, dar fac apel și la cei care nu sînt creștini, dar care au o credință a lor, ca și ei, alături de noi, creștinii, care avem acel exemplu al martiriului lui Isus Hristos, să lupte ală-

turi de noi, căci mai presus de credința fiecăruia este unitatea etnică a României întregite...»

Regele isprăvisese. Directorul întinse mâna să întoarcă butonul, dar și-o retrase imediat: postul de radio emitea o știre care-l silea să rămână cu urechea aplecată asupra aparatului:

— Azi dimineată maiestatea sa regele a semnat un decret prin care sînt dizolvate: Partidul Comunist Român, Uniunea Tineretului Comunist, Ajutorul Muncitoresc Român, Biroul juridic al Partidului Comunist, Ajutorul Roșu Internațional, Consiliul Sindicatelor Revoluționare, Comisia locală a sindicatelor unitare, Uniunea țăranilor revoluționari, Cercul femeilor comuniste, Tineretul conștient român, Asociația studenților revoluționari, Cercul de studii marxiste, Tribuna studentului sărac, Liga culturală, Blocul muncitoresc-țăranesc, Liga muncii, Soiuz Vozwescenia Na Rodinu sau Uniunea repatriatilor ruși și ucrainici, Asociația Amicii U.R.S.S., Comitetul național antifascist, Comitetul femeilor antifasciste române, Comitetul național al tineretului antifascist, Comitetul pentru apărarea ceferiștilor, Comitetul pentru apărarea șomerilor, Cercul cultural «Gheorghe Coșbuc», Sindicatul «Ciocanul» al lucrătorilor cizmari, Sindicatul «Solidaritatea» al chelnerilor, Sindicatul «Țesătorul» al lucrătorilor textiliști, Frontul Unic Muncitoresc, Organizația revoluționară dobrogeană. Sînt interzise a se mai înființa orice fel de organizațiuni și asociațiuni pentru propaganda ideologiei comuniste. Se interzice să apară orice ziare, broșuri, manifeste, ca și orice fel de alte publicațiuni, prin care...

Directorul se uită la ceasornic, și fiindcă decretul îi spusese mai mult decît avea el nevoie să știe, închise aparatul, apoi își întoarse capul spre Trofim:

— Ai venit?

— Am venit, domnule director!

Puțin stingherit, directorul își cercetă lung unghiile înainte de a vorbi.

— Uite ce e, Trofime dragă! zise el, fără să-și ridice ochii la omul care stătea în picioare. Direcția generală e nemulțumită de tine și te mută disciplinar!... Așa că trebuie să părăsești casa îndată!

Trofim se făcu alb ca varul. Prin urmare, Andrieșu nu l-a mințit cînd i-a spus aseară, că direcția-i caută pricină, ca să-i poată lua casa în care locuiește și să i-o dea lui Niculescu!

— Eu să părăsesc casa? bîgui el.

— Da, tu!

— Păi cum se poate una ca asta, domnule director? Asta-i toată bogăția mea: locuința!

— O fi! Dar dacă nu te astîmperi! Cine te pune să faci bolșevism?

— Bolșevism? Eu? Cînd am făcut eu bolșevism, domnule director?

— Dar întrunirea aia de săptămîna trecută, ce-a fost?

— Să mă iertați, domnule director, că nu pot să știu ce-a fost, pentru că eu abia am ieșit din spital unde am zăcut o lună de zile!

— Și nu știi nimic?

— Nimic! Poftim foaia de la spital!

Directorul luă hîrtia, o învîrti printre degete și o întinse înapoi lui Trofim.

— Foaia zice așa cum zici tu! Dar casa trebuie s-o părăsești!

— Păi de ce, dacă sînt nevinovat!

— Ei fi, n-ei fi, asta o s-o descurce ai mari. Eu știu că legea-i lege!... N-ai copii! Și legea spune: în locuințele astea n-au voie să stea aia fără copii!

Trofim nu mai ținu seama că are în fața lui pe domnul director și, scos din fire, bătu cu pumnul în masă:

— Păi spuneți așa, domnule director! Nu sînt scos din casă pentru că aș fi mutat disciplinar, ci pentru că vreți să băgați pe altul în locul meu. Știu pe cine! Pe Niculescu. Și-mi veniți cu legea! Copiii!... Dar Niculescu are copii? N-are! Nici nu-i măcar însurat! În schimb e inspector! Inspector șef!... Pe cînd eu, nu sînt decît un muncitor de rînd! Așa l-ați scos din casă și pe Micu Toader, care are copii... Cinci copii!... Și tot l-ați scos din casă, ca să-i faceți loc lui Bălceanu, care e și bătrîn, și singur, dar tot inspector și el... Și pe Neacșu Andrei!... Cum v-a răbdat inima să-l

dați afară din casă pe Neacșu, om bolnav, cu casă grea, cu mamă bătrână, cu nevastă, cu trei copii, ca să intre, cine? Un mucos, un neisprăvit, care n-are nici douăzeci de ani împliniți, dar e verișor de-al treilea și secretar al domnului director general! Adică pentru cine au fost făcute locuințele astea? Pentru de-al de ăștia care au de unde plăti casă în oraș, sau pentru noi, muncitorii?

Directorul îl lăsa pe Trofim să-și descarce năduful, apoi îi răspunse pe un ton care parcă cerea compătimire:

— Vezi, Trofime? Și dacă ți se spune că ești bolșevic, parcă ți-ar trage cineva o pereche de palme. Dar nu-i nimic, rămîne între noi. De la mine e greu să aflu cineva tot ce mi-ai spus. La urma urmei, s-ar putea să ai și dreptate. Dar eu ce să fac? Să mă lupt cu ăi mari? Eu să mă iau de piept cu ăi mari, cînd nici eu nu sînt decît un nenorocit de slujbaş! Stau și eu cît mă țin ei. Ca mîine o să mă dea și pe mine afară! Tu ești mult mai fericit decît mine!... Tu, barem ești lăcătuș, pe cînd eu, ce sînt? Director! Meserie-asta? Dacă mă dau ăștia afară, pot să mă spînzur! Rămîn fără pîine. Fii, dar, om de înțeles și ieși din casă de bună voie, că n-aș vrea să te scot cu sila de acolo. Cînd ajungem la asta, Trofime dragă, știi și tu ce se întîmplă!

Trofim înțelegea că era osîndit. Dacă nu pleacă de bună voie din casă, încape de-a dreptul pe mîna jandarmilor și atunci, într-adevăr, n-o să mai aibă nevoie de casă.

Cu glasul sugrumat, întrebă:

— Și cînd să mă mut?

— Astăzi!

— Cum astăzi, domnule director? Unde să mă duc?

— Îți spun eu unde: la Oradea Mare!

Cu toate că-l frigea mîna să-l apuce pe director de gît, Trofim începu să rîdă:

— La Oradea Mare? Pe cine să caut la Oradea Mare?

— Slujbă, Trofime, slujbă! Tot la căile ferate!

— Dar tocmai la Oradea Mare?

Directorul fluieră a plictiseală nemărginită.

— Mă, al dracului om mai ești, bre ! Dacă ți se ia casa aici, te strîmbi ! Dacă ți se dă casă acolo, iar te strîmbi ! . . . Are grijă statul de tine și tu te mai vaiieți ! Eu, să fiu în locul tău, aș tace chitic și aș pleca, zău c-aș pleca !

Glasul dulce al directorului suna în urechea lui Trofim mai aprig și mai neînduplecat ca o osîndă.

— Bine, o să plec ! făcu Trofim, care vedea că orice împotrivire nu poate cel mult decît să-i strice. Dar eu sînt gestionar de materiale. Am pe seamă materiale de patruzeci și șapte de milioane. Numai un simplu burghiu costă opt pînă la zece mii de lei. Trebuie să predau toate astea cuiva.

— Și ce vrei să-ți fac ?

— Să mă lăsați în casă pînă isprăvesc ! După aia plec la Oradea și aveți casa liberă.

— Nu se poate !

— Numai cîteva zile, domnule director !

— Nu se poate !

— Atunci dați-mi două zile concediu să-mi caut casă în altă parte !

— Nu se poate ! Cum să-ți dau concediu cînd trebuie să ai grijă de magaziiile cu materiale ?

— O să le țin două zile închise !

— Nu se poate !

Trofim simți că iar îl furnică palmele.

— Da' cum așa, domnule director ? Să rămîn în casă nu se poate, să ies din casă nu se poate, să predau materialele nu se poate, să nu predau materialele iar nu se poate . . . Atunci ce se poate, domnule director ?

În sfîrșit, Trofim izbuti să-l supere pe director care, pentru întîia oară, îi vorbi tare :

— Ia ascultă, Trofime ! Mai adineauri, l-ai auzit sau nu l-ai auzit pe rege ?

— L-am auzit !

— Dacă l-ai auzit, atunci spune drept : ce ești tu ? Creștin . . . sau ce ?

Era ora unu după amiază și funcționarii serviciului contingentării din ministerul industriei și comerțului

se pregăteau să plece acasă, când, deodată, năvăliră pe toate ușile comisari și agenți de poliție:

— Nu mișcă nimeni!

Funcționarii înlemniră. Ce caută poliția aici?

Comisarul Mînecuță, șeful echipei, își trecu mîna prin mustață și răcni:

— Toată lumea în sala mare a serviciului.

În sala mare, funcționarii dădură peste însuși noul ministru al industriei și comerțului, Caramlău, înconjurat de primul procuror, de patru procurori, de un judecător de instrucție și de mai mulți ofițeri de poliție.

— Domnilor, strigă ministrul, veți rămîne. Vi se dă aici de mîncare. Nimeni nu poate părăsi ministerul.

Funcționarii inferiori nu pricepeau ce poate fi. Funcționarii superiori pricepeau. De cîteva zile erau în stare de alarmă. Fiecare șef de serviciu, ori subdirector, primise din timp vizita cîte unui amic de la prefectură:

— Coane Costică, îți vreau binele.

Conu Costică i-a răspuns:

— Și adică cum, nene Mitică? Eu, cum s-ar zice, îți vreau răul?

De cînd lumea, nu s-a născut comisar prost. Nu era prost nici comisarul Mitică:

— E-n regulă, coane Costică! Sînt denunțuri grave! Cică dumneata ai cerut... și ăia au mișcat din urechi! Dosare întregi de denunțuri! Și se va face descindere!... Ordin: fără milă! Tata să fie, mama să fie, pune-i mîna-n gît! Nici-o milă! Pricepi dumneata?

Omul pricepea:

— Pricep!

— Ba bine că nu!... Așa că, fă bine și conform legii...

Aici se oprea și aștepta, pînă ce directorul ori subdirectorul, răspundea:

— Bine, nene Mitică!... Ne-am înțeles. Conform legii, juma acum, juma după aia...

— Ba nu! zicea comisarul sever. Conform legii mie-mi dai acuma tot... și juma după aia...

Știa, dar, șefii de serviciu, directorii și subdirectorii, ce va urma: percheziție. Și se uitau cu milă la domnul ministru care răcnea:

— Toți funcționarii inferiori trec în sala de mese. Ceilalți în sala de conferințe.

Apoi, Caramlău ieși din sală și trecu în biroul său, cu sufletul plin de mândrie și satisfacție. Era om cinstit. Ordin de la rege:

— Caramlăule, cinste ! Să tai în carne vie !... Cinste mai presus de orice.

Atentatul de la Marsilia dăduse, de altfel, și fără porunca regală, un impuls irezistibil spre cinste tuturor conducătorilor țării. Cinstea e un lucru frumos ! De ce ne-am feri de lucruri frumoase !... Cinste, chiar dacă ar fi să curgă sînge. Dacă nu introducem cinstea în conducerea treburilor publice, țara va ajunge acolo unde a ajuns Austria, Jugoslavia, Franța — dacă nu și mai rău ! Și unde se poate cere cinste mai multă decît la ministerul industriei și comerțului, unde nu-i om să nu știe că se fac numai potlogării ?

— Va fi cinste, sire ! a răspuns Caramlău. Că nu mai e chip de lucrat ! De cînd am venit la minister, masa mea e plină de denunțuri. Se plîng toți negustorii că nu pot cere cel mai mic lucru, fără să dea șperțuri în dreapta și în stînga ! Ne ruinăm ! Se ruinează ei, ne ruinăm noi, se ruinează țara întreagă, sire !

— Ai văzut ? Fă, deci, ceva spectaculos ! Să răsune țara de cele ce o să vadă !

Și Caramlău s-a apucat să facă ceva spectaculos. Țara va răsuna, și se va minuna de cîtă cinste este în stare noul ei ministru al industriei și comerțului. Și se simțea Caramlău în al nouălea cer ! Într-adevăr, ce poate fi mai plăcut decît să te simți cu conștiința curată și să nu te temi că la cea mai mică nemulțumire, oricare nemernic ți-ar putea striga în obraz : Pungașule !... O viață întreagă a sîngerat Caramlău de pe urma acestci insulte : Pungașule ! Cu cîți nu s-a luat la palme, cu cîți nu s-a bătut în duel, cîte gloanțe n-a tras el în vînt, pentru cuvîntul acesta : Pungașule ! Dar acum, ce a fost, e mort !... Acuma moravurile vor fi primenite !... Nimic din tot ce se chema șperț, bacșiș, mită, nu va mai putea supraviețui în atmosfera de cinste pe care Caramlău este chemat s-o introducă în viața publică a țării, începînd cu propriul său minister,

unde, în clipa aceasta, poliția își face datoria. Vor scăpa numai cei cu desăvîrșire nevinovați. Pe ceilalți, toți, îi va trimite chiar de aici, cu duba, sub stare de arest, la prefectură.

Cu o mîină care-i tremura de fericire pentru tot ce face el spre binele țării, Caramlău își aprinse trabucul și, la bătaia timidă în ușă, răspunse energic:

— Intră !

Și intră la el, în vîrfurile picioarelor, directorul general.

— Domnule ministru...

Ministrul, care se aștepta să vadă întrînd numai pe unul din procurorii sau ofițerii de poliție, răcni, furios:

— Cum de ai ajuns pînă aici? Am dat ordin să nu fie lăsat nimeni !

— M-am rugat de primul procuror, domnule ministru ! Sîntem prieteni... și i-am dat cuvîntul de onoare că mă întorc numaidecît !

— Și ce vrei? Îl întrebă Caramlău pe același ton ridicat.

— Domnule ministru, vă rog să mă scuzați, dar eu nu pot suporta o percheziție ! Am fată de măritat. Am un ginere profesor universitar ! Nu face de mine, domnule ministru !... Percheziție ! În viața mea n-am știut de percheziție !... Domnule ministru, fie-vă milă ! Sînt director general ! Scutiți-mă de o asemenea rușine !

Furia lui Caramlău nu mai cunoscuse margini:

— Nu se poate ! Ordin de la rege ! Toți pungașii la pușcărie !

— Dar eu nu sînt pungaș, domnule ministru ! Sînt om cinstit !

— Dacă ești cinstit, ce te temi de percheziție ?

— Doar v-am spus, domnule ministru ! E peste puterile mele ! Percheziție corporală ! Mor pe loc, domnule ministru, dacă cineva se atinge de mine ! Vă rog !... Vă rog în genunchi !... Dați ordin să mi se dea drumul acasă !

— Nu ! Am zis nu, e nu ! Și te poftesc să mă lași în pace ! Am isprăvit !

Dar directorul general se și pusese în genunchi:

— Domnule ministru, dau oricît, numai să scap de rușine ! Obrazul meu mi-e mai scump decît orice pe

lume. Tocmai am câștigat la loterie o sumișoară destul de frumoasă ! Cinci sute de mii ! Eu n-am ce face cu ei ! Leafa-mi ajunge ! Vi-i dau toți, pentru săraci. Vă rog, domnule ministru... sînt director general, nu un borfaș luat de pe stradă !

Și se uită la Caramlău cu niște ochi atît de jalnici, încît de piatră să fi fost cineva și tot se muia. Dar Caramlău nu era de piatră. Caramlău era de bronz :

— Nu ! Te rog !... Lasă-mă în pace !... Pleacă... Pleacă-ți spun !

Directorul general se ridică, își scutură ușurel genunchii de praf, și subit vesel, îi spuse lui Caramlău, chicotind ca un bătrînel cumsecade :

— Bătu-m-ar norocul să mă bată !... Pesemne că vîrsta mi-a jucat festa !... Niciodată n-am greșit cifra... La cifre nu mă-ncurc. Și tocmai acum trebuie să mi se întîmple... Adevărul e că am câștigat la loterie nu cinci sute de mii, ci șapte sute cincizeci de mii ! Dar asta-i tot !... Nici o lețcaie mai mult !...

Oricît o fi fost de bronz Caramlău, dar n-avea inimă de ciine. Niciodată nu l-au lăsat rece suferințele celor mai mici. Cu atît mai puțin, deci, putea fi indiferent la strigătele de ajutor ale acestui bătrîn care părea foarte-foarte cinstit. De ce, dar, să-l implice pe nedrept într-o operație pregătită numai pentru pungași ? N-ar fi o crimă ? Un asasinat moral — și poate chiar fizic ? Caramlău, criminal ? Nu ! Poți să spui despre Caramlău tot ce-ți place, dar numai asta n-a făcut Caramlău de cînd e : să ucidă oameni. Și gîndul că l-ar putea avea pe conștiință pe acest sărman director general, îl înspăimîntă atîta, încît inima i se fieșcăi dintr-o dată :

— Bine ! Să-i văd !

— Nu-i am la mine, domnule ministru ! Mîine dimineață la nouă...

— Poate să fie și azi după amiază la cinci ! răspunse cu bunăvoință ministrul. Tot am treabă pe aici !

— Fix la cinci sînt aici, domnule ministru ! Să trăiți !

Și directorul general o luă spre ușa care dădea înspre scară.

— Stai! îi strigă ministrul. Nu pe acolo! Treci înapoi prin sală și spune procurorului general că ți-am dat voie să pleci!

— Nu vă supărați, domnule ministru, făcu directorul general, dar am eu avut grijă să i-o spun mai dinainte!

După directorul general se înfățișară, unul după altul, toți directorii și subdirectorii și șefii de serviciu — distruși, demoralizați, îngroziți de gândul că ar putea fi supuși unei percheziții corporale. Era prea mare umilința! Și ca s-o evite, sînt în stare să dea tot ce au cîștigat săptămîna trecută la loterie, fiecare după rangul pe care-l ocupă în minister, așa cum se cîștigă la loterie: unul mai mult, altul mai puțin... fiindcă ei, la urma urmei, n-au ce face cu banii. Leafa le-ajunge! Multă, puțină, sînt mulțumiți.

Între timp, comisarii și agenții lucrau de zor în sala de mese, prin buzunarele funcționarilor inferiori, așa că după două ore, totul era terminat și primul procuror putu să raporteze lui Caramlău rezultatul.

— E grav, domnule ministru! Am găsit la unul suma de cinci mii de lei.

Lui Caramlău i se umflară vinele de la tîmple:

— Care-i ăla? strigă el, fioros.

Era un ușier pe care doi agenți îl aduseră în fața ministrului.

— Ce-i cu banii ăștia, mă? îl interogă, neînduplecat, Caramlău. De la cine îi ai?

— Să trăiți, domnule ministru! răspunse ușierul, galben de frică. Mi i-a dat azi pe la prînz domnul director Petrescu să-i predau domnișoarei Mielușica de la teatrul Regina Maria!... Nu-s ai mei!...

— Minți! țipă domnul ministru Caramlău. Se vede cît de colo că minți! Ai luat șperț, ticălosule!... Ne faci de rîs ministerul! Țara întreagă ne arată cu degetul din pricina unor șperțari nerușinați ca tine!... Hai, luați-l de-aici!...

Succesul obținut la ministerul pe care îl conducea, dădu idei noi lui Caramlău pe tărîmul onestității. În

aceeași seară, convocă la el câțiva inspectori de siguranță:

— Domnilor, la bursa neagră se petrec lucruri absolut nepermise. Este un jaf ca în codru. Comerțul cu devize ne va face țara de pomină în lumea întreagă. Trebuie să se curme odată cu tilhăriile astea. Vreau ca de mâine dimineață să organizăm niște razii în stil mare, cum nu s-au mai făcut pînă acum. Am nevoie de dumneavoastră! De acord?

— De acord! răspunse unul dintre inspectorii cei mai experimentați în problemele de devize.

Și cum se despărți de ministrul industriei și comerțului, inspectorul se și înfățișă generalului Spiru Maramă:

— Domnule general, domnul ministru Caramlău ne cere să lucrăm cu el mâine la bursa neagră.

Spiru Maramă văzu numai bursă neagră înaintea ochilor.

— Nu, zău! La bursă!... Parcă ar fi bursa lui tat-său! N-are gust prost, nea Caramlău! Azi dimineață la minister, mâine la bursă, poimîine Dumnezeu știe unde!... Uite-așa se întîmplă dacă lași păduchele să se întindă... La bursă... Așa! Las' că-i arăt eu lui bursă!

Și dintr-un salt, fu la palat:

— Sire, Caramlău ăsta își bate joc de maiestatea voastră! Acu vrea să se ia de bursă! Pesemne că nu-i ajunge ce-a făcut azi dimineață pe la contingentare!

Carol se făcu numai urechi.

— La contingentare știu ce a fost! zise el. Dar altceva, nu știu nimic!

— A făcut curățenie, sire! A curățat buzunarele oamenilor! N-a scăpat unul! A adunat bani cu găleata!... Milioane, sire, milioane!

— Ești beat, Spirule? Milioane? Ce-i aia milioane?

— Sînt treaz, sire!... Am martori!... Milioane!

Față de Spiru nu-i era rușine lui Carol să-și exprime sentimentele lui cele mai intime.

— Ticălosul! făcu el, scrișnind din dinți. Și mie nu mi-a suflat un cuvînt!

— De lacom ce e, sire! îl întărită Spiru Maramă.

Regele medită câteva secunde, apoi răspunse prefectului:

— Spirule, poți să pleci liniștit ! Mîine... nu va fi razie la bursă.

— Asta-i tot, sire ? întrebă Spiru, decepționat. Regele îl bătu pe umăr :

— Aibi răbdare ! O să affi !

Dar citi în ochii prefectului atîta dorință de răzbu-nare, încît nu mai putu rezista să-l satisfacă îndată :

— Sau... mai bine stai un moment !

Și-l chemă pe Trișcă la telefon :

— Alo ! Eu !... Te rog să mi-l scoți pe Caramlău din minister !... Îndată !... Nici o explicație !... N-am nevoie de pungași în guvern !

Deși erau mulți chemați la congres, au venit destul de puțini. Excesiv de vesel, din pricina excesivei lui supărări, Crai-Voievod începu cu o glumă semi-acră :

— Mulți chemați, dar puțini aleși ! Căci, domnilor, dumneavoastră, care ați venit, sînteți floarea neamului nostru romînesc ! Am fost totdeauna de părere că nu ne trebuie mulți spre a fi tari. De pildă, partidul național-țărănist al lui Dacu și Jugănarul, are mulți care vin după el. Dar uitați-vă în ce hal sînt ! Parcă ar fi niște răniți întorși din război. Pe cînd noi sîntem supravie-tuitorii războiului, eroii războiului, victorioșii războiului...

Se scâlda cu voluptate în sîngele foștilor lui frați național-țărăniști, de care s-a rupt definitiv.

— Ce mai stai ? îi spunea regele. Ții așa de mult să ai ca patron pe un brînzar ca Jugănarul ? Dumneata ești boier, domnule Crai-Voievod ! Cum poți să suporti situația de subaltern al unui mîrlan ?

De Dacu, regele nu-i pomenea. Era delicat. Dar nici nu era nevoie să-i pomenească. Argumente împotriva lui Dacu avea și singur, destule. Și în definitiv, nu argumentele erau esențialul, ci despărțirea. Cu sau fără motiv, nu mai putea sta sub același cort cu fra-tele Dacu. Ceru, deci, conducerii să convoace degrabă

un congres în care să fie limpezite toate neînțelegerile.

— Să aleagă congresul cine are dreptate ! declara Crai-Voievod, bătaios. Dacă n-am dreptate, să mă excludă în scandal și bătaie. Să mă excludă pe o chestie națională. Iar dacă am dreptate, atunci toți național-tărăniștii luminați să plece în țară și să spună că adevăratul partid sîntem noi, că adevărații exponenți și conducători ai partidului sîntem noi... Cît despre rege, să spună că noi nu ne putem lipsi de rege. Regele este viața noastră. Suflitul nostru. Noi, românii, am moștenit instinctul monarhic de la împăratul Traian, de la marele nostru împărat și frate Traian.

La congres, începu iar vechea, dar titanica luptă dintre cele două ideologii: abstenența și persuasiunea.

Dacu zicea :

— Abstenență !

Crai-Voievod :

— Persuasiunea !

— Ba nu !

— Ba da !

— Nu !

— Da !

Și s-au despărțit. De astă dată, definitiv. Ca să nu mai poată fi vorba de împăcare, Crai-Voievod și-a făcut un partid: partidul valahist, care avea drept program *numerus valahicus*.

— Fraților, să ne înțelegem ! explica el, celor nedumeriți. Nu e vorba de *numerus clausus*. Așa e al lui Cață. Eu vreau *numerus valahicus*.

După care și-a convocat acest congres, spre a pune, în văzul lumii, bazele mișcării valahiste. De mare folos i-a fost Vancea, ministrul de interne al guvernului liberal, care i-a spus :

— Coane, tot ce pot, fac !

Și i s-au procurat lui Crai-Voievod placarde de-ale guvernului, pe care scria în cap numai atât : « Subscrieți la împrumutul pentru înzestrarea armatei » — pentru ca el să-și poată imprima, pe restul foii lăsate dinadins albe, apelul partidului său valahist. Și i s-au pus la dispoziție agenți de-ai poliției, care să lipească

afișele pe străzi. Și i s-au dat bani din fondul O.P., odinioară administrat de el, ca să aibă cu ce-și acoperi cele dintii cheltuieli. Și așa s-a putut organiza adunarea, în fața căreia Crai-Voievod își apăra cauza lui valahistă:

— Să ne părăsească Franța pe noi, pe noi să ne părăsească Franța, pentru politica noastră naționalistă? Cum ne-ar putea părăsi Franța pentru politica noastră naționalistă, când aceeași Franță este alături de Italia fascistă, alături de Jugoslavia antidemocratică și când ea însăși întinde o mână frățescă Germaniei hitleriste? Eu mă înclin înaintea înțelepciunii franceze, a marii generozități franceze și am convingerea că Franța naționalistă, Franța adevărată, Franța oficială va fi totdeauna alături de noi! Eu afirm, o dată mai mult, că sînt profund monarhic și susțin din toate puterile mele prestigiul regelui nostru!... Sînt acuzat că fac parte din trei consilii de administrație. Îmi pare rău că nu sînt în douăzeci. Dar aș vrea ca în aceste consilii de administrație să fie cît mai mulți romîni și nu atîtea lifte străine cu pașaport. Și acuma, fac apel la toți romînii care se află răspîndiți în diferite partide politice, care au ca ideal *numerus clausus, numerus romanus, numerus proportionalis, numerus totus, numerus nullus...* să se înscrie la noi, care avem cel mai cuprinzător și mai romînesc program: *numerus valahicus!*

Cață Coroiatu auzi și-i mormăi lui Belciug, care se afla alături de el:

— Gata! Vrea să-mi înghită partidul!... S-a vîndut și ăsta jidanilor!... Se cunoaște că are în el sînge unguresc!

Înima-i se zbătea să-i iasă din piept cînd îl chemă pe Titulescu la telefon:

— Domnule ministru... sînt eu... Puiu! Vă rog să mă iertați de îndrăzneală... Aș vrea să vă vorbesc!... Numai cinci minute! Vă rog!

Era descompus de teamă. Ce se va face dacă Titulescu va refuza să-l primească? La cine să se ducă și unde să se ducă? De anul trecut, tot rătăcește. Plecase

din Elveția — unde nici nu se gîdea să rămînă — în Franța. Dar după stăruințele regelui, francezii l-au expulzat. A trecut în Belgia. A fost expulzat și de aici. S-a dus în Italia. După două săptămîni, i-au pus și italienii în vedere că e indezirabil. A cerut viză de intrare în Anglia. A fost refuzat net. S-a înapoiat în Elveția, unde știa că-l găsește pe Titulescu, să-i ceară un sfat. Să facă apel la Titulescu era curată nebunie ! Își dădea seama perfect ! Nu era Titulescu, ministrul de externe al regelui ? ... Dar disperarea îl împiedica pe Puiu să judece lucrurile atît de adînc încît să-și taie el însuși orice speranță ! Trebuia să încerce și această aventură. Acuma, cu mîna încheștată pe receptor, aștepta, scăldat în sudori, răspunsul lui Titulescu. Iar cînd îl auzi pe ministrul de externe vorbind, ar fi vrut să-i strige că n-a auzit bine. Ce a spus ? Că-l așteaptă ? Și că-l așteaptă cu plăcere ? Și că-l așteaptă cu plăcere, chiar astă seară, să ia masa cu el ?

Dar, strangulat de emoție, putu bolborosi numai cîteva cuvinte de mulțumire, apoi ieși din cabină, cu senzația pe care o ai, după o lungă călătorie pe o mare agitată, că pămîntul se umflă și se scufundă sub tine.

— Bietul Titulescu, își zise el, după ce-și mai reveni în fire. Om adevărat bine crescut ! Nu uită că l-am servit de atîtea ori pe lîngă rege !

De obicei foarte ocupat la Geneva, ministrul de externe al Romîniei era, în vara aceea, mai ocupat ca oricînd acolo, pentru că niciodată în cei cincisprezece ani de existență, nu s-au pus Societății Națiunilor probleme atît de complicate ca în lunile din urmă. În martie, Hitler a decretat reconstituirea armatei germane și reintroducerea serviciului militar obligatoriu. Mari au fost și uimirea, și îngrijorarea, și indignarea unora sau altora dintre membrii Societății Națiunilor. Hitler a călcat tratatul de la Versailles. Hitler pune în primădie pacea Europei. Hitler pregătește războiul. Că Hitler protestează ? Bine ! Dacă Hitler ține să fie crezut

că n-a luat măsurile acestea cu intenție rea, are de urmat o singură cale onorabilă: să revină în Ligă, pe care a părăsit-o cu un an și jumătate în urmă. Cum își reia locul între celelalte națiuni iubitoare de pace, nu va mai fi nimeni supărat dacă-și reface armata și dacă reinstituie serviciul militar obligatoriu. Dar la condiția aceasta, Hitler a răspuns cu alte condiții. Revine în Ligă, dacă i se recunoaște: egalitatea forțelor aeriene cu cea a forțelor aeriene franceze și engleze; dreptul Germaniei de a-și construi o flotă de război de 400.000 de tone; reanexarea Prusiei Orientale; retrocedarea regiunii sudete din Cehoslovacia și Anschlussul economic cu Austria. Dezolată, Anglia ceru sprijinul lui Mussolini împotriva lui Hitler. Mussolini se arătă foarte măgulit de încrederea ce i-o arată Marea Britanie, și-i răspunse că e gata să-și dea și sufletul pentru opera de pace a Angliei, dar cu condiția ca și Anglia să-i dea lui Abisinia. Și mai dezolată, Anglia făcu apel la Hitler s-o sprijine împotriva pretențiilor lui Mussolini — iar pentru ca osteneala lui Hitler să nu fie gratuită, Anglia recunoscă, îndată, printr-un tratat, dreptul Germaniei de a-și construi o flotă de război egală cu 35% din tonajul flotei de război engleze și cu întreg tonajul flotei de război franceze. Indignați că Anglia își permite asemenea tranzacții cu Hitler, fără a-i fi consultat și pe ei, conducătorii Franței, drept răzbunare, îi dădură lui Mussolini toate asigurările că dacă el vrea să intre cu armata în Abisinia, ei nu-i vor face nici cea mai mică dificultate. Anglia, dezolată... În sfârșit, problemele politice erau teribil de grele: pe de o parte, Anglia se silea să-l aibă pe Hitler împotriva lui Mussolini, pe Mussolini împotriva lui Hitler și pe Mussolini și Hitler împotriva Franței; pe de alta, Franța se silea să-l aibă și ea pe Hitler împotriva lui Mussolini, pe Mussolini împotriva lui Hitler și pe Mussolini și Hitler împotriva Angliei — iar la mijloc, Anglia și Franța, în fruntea popoarelor din Liga Națiunilor, luptau îndârjit pentru pace. Așa că, niciodată Liga Națiunilor n-a avut atîta treabă cu pacea, cîtă a avut în primăvara și vara anului 1935. Reprezentanții celor cincizeci de națiuni ce făceau parte din Ligă se întreceau în exerciții de artă retorică, pentru

că era la mintea oricui că dacă un discurs bun poate netezi calea păcii, un discurs și mai bun, o poate netezi și mai mult. Or, dacă cei interesați în industria războiului își puteau permite să caute tot felul de cusururi instituției de pe malul lacului Lemán, asupra unui singur lucru erau siliți să cadă, unanim, de acord: că la Geneva se țineau discursuri deosebit de frumoase. Iar printre discursurile cele mai frumoase, se numărau cele rostite de Titulescu. Rar delegat ori corespondent să nu-l admire pe Titulescu pentru eleganța și iscusința cu care apăra pacea și democrația! Dar și mai rar, cineva care să știe ce se petrece în sufletul ministrului de externe al României! Căuta cuvinte sclipitoare, care să îmbrace ideile lui înălțate, despre pace și democrație, apărute atit de eroic de Franța și Anglia — dar în inima sa, Titulescu suspina fără nădejde: acolo, în țară, Carol II își râde în pumni de toată munca lui de aici. Nu se mai simțea trist Titulescu, ci ridicol. Ridicol — din pricina cui? Din pricina unui desfrînat și escroc, care-i este rege și stăpîn! A, ce s-ar mai răzbuna el pe acest vagabond, dacă n-ar fi interesele țării în joc! Cum ar da cu piciorul în funcția lui de ministru de externe al unui alcoolic atins de demență erotică!... Dar ce ar spune Anglia, ce ar spune Franța — care-și pun toate speranțele în el!... Poate el părăsi pe cei mai buni prieteni ai săi, acum cînd ei au nevoie de talentul și înțelepciunea lui mai mult ca oricînd? Ar fi neleal! Trebuie, deci, să urce mai departe calvarul, cu crucea lui de ministru de externe în spinare — și să-l scuze mereu pe regele Carol, pe lîngă aliați, deși îi stăteau pe limbă cuvintele cele mai insultătoare la adresa acestui bandit!

Era, deci, posibil să nu-i facă plăcere — în această stare de spirit — telefonul lui Puiu? Îl cunoștea și pe Puiu! Aflase despre el multe. Dar și fără asta, era destul să-l fi știut prieten intim al lui Carol, ca să-și facă despre el o imagine exactă. Puiu nu putea fi decît ceea ce a fost timp de cîțiva ani: un codoș al maiestății sale regelui Carol II. Toate celelalte păcate ale lui nu sînt decît niște ingrediente firești, dar mărunte; e mincinos, e pungaș, e fățarnic... e și e și e! Dar ce reprezintă azi defectele acestea ale lui Puiu, pe lîngă cele două mari virtuți

capitale pe care, incontestabil, le are: Carol îl urăște de moarte pe Puiu, fățiș — și Puiu îl urăște de moarte pe Carol, fățiș.

De aceea, Titulescu îi ieși zîmbitor înainte, lui Puiu. Puiu plutea. Se uita cu dragoste și încredere la acest mare om de stat, la acest mare orator, la acest mare jurisconsult — și avu sincere muștrări de cuget cînd își aminti că pînă acum un an, de cîte ori vorbea despre el, la palat, nu-i spunea decît « spînul », « Mișca », ori « muscalul » — ca să-l facă pe rege să rîdă.

După ce se așezară la masă, Titulescu îi spuse lui Puiu:

— Te ascult !

Și-și văzu de lucru, în farfurie, fără să-și ridice ochii la oaspetele său.

Puiu începu cu lacrimi:

— Domnule Titulescu, vin la dumneavoastră ca la singura mea speranță ! Regele mă hăituiește peste tot fără pic de milă. Nicăieri nu mă pot stabili din pricina lui.

— Dar pentru ce ? întrebă Titulescu.

— Pentru că l-am părăsit !

— Și pentru ce l-ai părăsit ?

— Pentru că m-am săturat ! continuă el să plîngă. Nu mai puteam suporta regimul lui de dictatură.

Titulescu puse jos furculița, și-i spuse lui Puiu, apăsător:

— Dragă domnule Florescu, asta am mai auzit-o ! Mi se pare că ai dat o declarație în sensul acesta unei gazete franceze. Dar asemenea povești sînt bune pentru gazete, nu pentru mine. Ai venit, zici, la mine, ca la ultima speranță... și tot dumneata vrei să-ți înșeli ultima speranță ? E absurd ! Cînd te duci la un doctor, n-ai voie să minți, ci să-i spui adevărul ! Așa că te rog să-mi răspunzi cîstit la întrebare: de ce l-ai părăsit pe Carol ?

Între timp, Puiu uitase de lacrimi. Erau ineficace. Se uită, jenat, împrejur și răspunse, pe un ton sfișietor:

— Femeile, domnule Titulescu !

— Care femei ?

— Toate !... De cîte ori vedea că sînt hotărît să mă însor cu o fată care-mi plăcea, mi-o sufla !

Titulescu nici nu se gîdea să pună la îndoială afirmația lui Puiu. Era foarte posibil să fie adevărat ce spune secătura aceasta, care a învățat de la rege să joace teatru. Regele-i sufla toate femeile. Totuși, dacă faptul în sine era verosimil, nu aci se ascundea tot adevărul.

— Femeile? făcu Titulescu. Dar banii? Parcă era vorba de bani? Regele se plînge că i-ai luat niște bani !

— Sînt ai mei ! strigă Puiu, care uită regulile de bună creștere și aruncă furculița cu atîta violență pe masă, încît Titulescu îl crezu.

— De unde milioanele astea de franci elvețieni, domnule Puiu?

— E partea mea din afaceri ! În patru ani, s-au adunat ! Și tot îmi făgăduia că mi-i dă... Că mi-i dă azi, că mi-i dă mîine... Dar în loc să mi-i dea, mă trimitea pe mine să depun banii mei... banii mei... în străinătate, pe numele lui. Vă dați seama, nerușinare, domnule Titulescu ! Eu să depun banii mei, pe numele lui...

— Îmi dau seama ! zise Titulescu și se aplecă din nou peste farfurie. Dar vezi că ai pățit-o ! Ce face tata?

— E groaznic ce se întîmplă cu tata ! Îl ține închis laolaltă cu toți pușcăriașii, fără nici un respect pentru gradul și bătrînețea lui !

— Se pare că ar fi lucruri grave împotriva lui.

— Minciuni ! protestă Puiu.

— Se zice că în dosarul lui există dovezi că a folosit încă din 1931 zeci de jandarmi pentru ferma lui particulară « Dorobanțul ».

— Nu e adevărat ! Dosarul minte !

— Dosarul nu poate minți, pentru că dosarul a venit de la rege. Asta-i una. În al doilea rînd, rău faci cînd spui că nu-i adevărat, pentru că însuși tata recunoaște că *s-au* folosit jandarmi pe ferma lui — dar fără aprobarea lui. Cum putea fi fără aprobarea lui, cînd de fermă se ocupa numai el pînă în cele mai mici amănunte ! În afară de zecile de jandarmi care au lucrat în toți anii ăștia, tata a mai folosit la munca cîmpului și cîteva sute de grăniceri.

— Nu-i adevărat !

— Iar nu-i adevărat? Dar înțelege o dată că piesele din dosar sînt strînse de rege, care, timp de trei ani, a urmărit cu atenție activitatea tatălui dumitale. Și degeaba spui că nu-i adevărat, pentru că însuși tata recunoaște că a folosit soldați, dar nu gratuit, ci cu plată!

— Ați văzut?

— Da! În dosar se spune că tata înțelege prin plată hrana. Or, tata lua hrana pentru grăniceri de la regimentul de grăniceri... Te rog, nu spune că nu-i adevărat, că ne pierdem vremea în zadar. Dosarul zice că numărul zilelor de muncă lucrate fără un ban pe ferma tatei, de jandarmi și soldați, se ridică la mai multe zeci de mii... Dosarul zice că doi ofițeri subalterni au sustras, din ordinul tatei și pentru tata, suma de douăsprezece milioane lei... Dosarul zice că tata a făcut abuz de facturi și chitanțe fictive, că a dosit stocuri mari de medicamente, pe care le-a trecut ca fiind întrebuințate la infirmeria corpului de jandarmi, că a folosit foi de drum roșii pentru a transporta la fermă soldați și foi de drum verzi pentru transportul de materiale, că a băgat în buzunar suma de douăzeci și șapte milioane de lei din solda ce se cuvenea trupelor, că a făcut avansări ilegale pentru bani, că a cumpărat cai pentru mai multe regimente de jandarmi, dar că a adus toți caii ăștia la fermă, unde i-a măcelărit, ca să facă toval din pieile lor... Nu, nu, te rog!... E adevărat! Se găsește în dosar!... Dosarul zice că acum patru ani, înainte de a fi fost numit comandant al jandarmeriei, tata n-avea nici măcar o uniformă ca lumea pe el, dar că din primul moment și-a făcut cîteva rînduri de uniforme și costume civile din banii jandarmeriei! Dosarul mai vorbește apoi de mobilele și de cuștile pentru păsări pe care și le-a făcut tata în atelierele inspectoratului, de albumele și de cărțile legate în imprimeria inspectoratului, de blănurile de astrahan cu care și-a împodobit tata dolmanul... și de cîte și mai cîte!... A! Și încă ceva: chestia cu nunta surorii dumitale. A fost o nuntă ca în povești. A costat trei-patru sute de mii de lei!

— Nu se poate, domnule Titulescu! strigă Puiu, pe care cunoștințele ministrului de externe în treburile

interne ale țării îl zăpăciseră. Este o rușine ! N-a costat nici pe un sfert !

— Este o rușine ! răspunse Titulescu. Dar tata susține că de rușinea asta este vinovat... știi cine ?

— Cine ?

— Dumneata !

— Minte !

— Nu știu dacă tatăl dumitale minte, dar știu că recunoaște rușinea ! « Recunosc că am comis o greșeală atunci cînd am făcut căsătoria fiicei mele. Nunta a costat vreo trei-patru sute de mii de lei. Am primit banii de la fiul meu. Nu mă interesează de unde a luat el banii ăștia ! » Sînt declarații semnate de el.

Puiu schimba fețe-fețe. Venise aici să asculte sfaturile unui prieten, care i-ar putea fi, eventual, și avocat. Cînd colo dă peste un procuror, care-l silește să asculte un rechizitoriu... Și ce rechizitoriu ! Mai de neîndurat decît în fața judecătorilor, pentru că e complicat cu mîncăruri alese, cu sticle de vin și cu zîmbete ! Încă o ticăloșie, după atîtea ticăloșii cîte i-au fost dat lui Puiu să înghită în ultimul an. « Spînul », nu e numai un flecar și un încrezut, ci și un sadic. Lui « Mișca » îi place să-ți învîrte cuțitul în rană. « Muscalul » e o canalie și un fals dușman al regelui Carol. De fapt, rămîne aceeași slugă plecată a lui Carol. Țasta e Titulescu : o lichea ca toate lichelele, care l-a atras în cursă aici — și care cine știe dacă nu-i pregătește chiar el expulzarea și din Elveția ! Era și indignat și dezgustat Puiu ! Fierbea ! Trebuie să i-o spună de la obraz lui Titulescu — pentru că tot nu mai are nimic de pierdut : este nedemn, domnule Titulescu, pentru un ministru de externe să facă un asemenea joc ! Am venit la dumneata să mă salvezi și văd că am căzut din lac în puț ! Îmi pare rău ! N-aș fi crezut una ca asta !... Și așa mai departe.

Își luă inima în dinți și vorbi :

— Domnule Titulescu, nu vă supărați, dar nu înțeleg de ce-mi spuneți toate astea !

Cu mișcări încete și atente, Titulescu își împături servetelul, îl puse pe masă și pentru întîia oară căută și întîlni privirea lui Puiu ;

— Am spus-o doar așa, ca să știi, cât de mult face să ai la îndemână un dosar.

Tot drumul pînă la hotel, Puiu era numai cu gîndul la Titulescu. Ce extraordinar om de stat e domnul Titulescu! Ce orator fără pereche! Ce jurisconsult genial!... Cum de și-a putut el permite să-și bată joc de Titulescu și să-i dea numai porecle necuviincioase: ba «spînul», ba «Mișca», ba «muscalul»!... «Spîn», «Mișca», «muscal»... acest extraordinar om de stat, acest orator fără pereche, acest jurisconsult genial?

După titlu, cartea era promițătoare: *Femeia cu două pistoale*! O producție recentă și de mare succes a literaturii polițiste franceze, pe care i-a recomandat-o aseară, cu multă căldură, Zambila Căraușu, supranumită Piulița, recomandată și ea cu multă căldură de Spiru Maramă:

— Sire, aveți cu cine vorbi. E o fată cu carte. Are șapte clase de liceu... în toate!

Regele luă, deci, cartea în mînă, o deschise, încercă să citească, dar rîndurile se încîlceau și-i fugeau de sub ochi. Cum să-și concentreze atenția asupra celor ce se întîmplau femeii cu două pistoale, cînd gîndul lui este la ceea ce-l așteaptă pe ziua de azi... Defilări... serbări... discursuri... banchete?... Se împlinesc cinci ani de la restaurație... Cinci ani!... A făcut ceva în acești cinci ani! Poate chiar mai mult decît ceva, pentru că tot ce și-a propus a realizat. Fără îndoială că sînt greutăți. Nemulțumiți găsești și în rai. Unii mîrîie că de cîte ori intră în vreun local public, se feresc pe cît pot să-și lase paltonul la garderobă, de teamă că poliția le-ar putea strecura prin buzunar cîte un manifest subversiv. Alții că nu mai poți circula în voie pe străzi pentru că riști să te alegi și cu capul spart și fără ceasornic. Sau că femei și bărbați sînt fugăriți prin Cișmigiu și aruncați cu sila în lac. Sau că ofițerii de jandarmi se deplasează prin comune în automobile pe care flutură fanioane cu zvastică. Sau că tineri în uniformă, de față

cu membrii guvernului, ridică în slavă pe asasinii lui Muică, dar că nu se ia împotriva lor nici o măsură. Sînt greutăți, desigur ! Și greutăți mari, care îl apasă pe el cel dintîi. Nimeni nu suferă mai mult decît el, care este vodă al țăranilor, cînd află că, după cinci ani de la restaurație, sînt județe în care nu se mai găsește decît un ceaun de fiert mămăligă la trei gospodării, fiindcă două treimi din ceaune au fost confiscate de fisc.

— Nu-i nimic, sire ! a încercat Aureanu să-l liniștească. Nu-i cine știe ce tragedie că nu sînt ceaune, fiindcă țăranii tot n-ar avea ce face cu ele. Au vrut pămînt. Li s-a dat. Și acu, crapă de foame. După ce că nu se pricep, mai au și obrazul să se vaicăre că n-au ce mîncă, nici ei nici vitele lor !

Este adevărat ce spune Aureanu, dar un vodă al țăranilor e drept să sufere pentru țăranii lui, chiar dacă vina-i a lor. Așa-i și cu suferințele lui Carol ca vodă al culturii... și ca vodă al comerțului... și ca vodă al industriei... și ca vodă al sănătății publice. Sînt suferințe, dar cine nu știe că din suferințe nasc bucurii?... Armata de pildă !... După cinci ani de restaurație, poate fi mîndru de armată ! Este un adevărat vodă al armatei ! Comenzile curg și presa se bucură. Avem cea mai puternică armată din sud-estul Europei ! Se găsesc, firește, și aici bolșevici care mîrșie. I-a spus-o Arghir :

— Aud plîngerii, sire, că artileria defilează pe jos. Că e un tun în loc de patru. Că nu ajung caii. Că artileria se ține cu ce am luat de la ruși. Că se instruiesc cu un singur tun atîția oameni pentru care ar fi nevoie de cel puțin douăsprezece. Și că tocmai peste doi ani Skoda și celelalte fabrici vor începe să ne livreze armament !

Dar ce are a face ? Armata e baza ! Se va vedea azi, cînd va fi defilarea, cine apără țara !

Și, în fantezia lui, trupele executară defilarea, la a cărei pregătire a muncit luni de zile, în chip atît de măreț și impecabil, încît, peste un sfert de oră, vorbi corespondentului agenției americane « Associated Press » despre armata lui, cu o exaltare care-i dădu lui însuși fiori de plăcere :

— Când văd ce am realizat în țara aceasta, fără dictatură, mă felicit. Dacă aș dori să urmez exemplul altor monarhi sau capi politici, aș putea fi ușor dictatorul României. Dar românii nu vor nici autocrație, nici tiranie. Și au dreptate, pentru că ajunge și constituția, ca să faci fapte mari. Eu, sprijinit numai pe constituție și pe parlamentul meu democratic, am muncit zi și noapte, fără să-mi permit cea mai mică vacanță, spre a reînsănătoși țara. Am înzestrat România cu o armată puternică și cu o forță aeriană la fel. Ele nu vor fi niciodată folosite pentru a ataca. Dar dacă vreo altă nație ne va provoca, mai bine să se păzească, pentru că sîntem destul de tari ca să o putem pune la respect. În acești cinci ani am ajuns o putere. Fără dictatură, ci numai prin parlament și democrație. Am găsit țara împărțită în diferite partide politice care se războiau. Azi există și mai multe partide, dar un singur arbitru — și acela sînt eu ! Și numai în mîna acestui singur arbitru se găsește toată puterea. Fără dictatură și fără tiranie, ci numai prin constituție, parlament și democrație ! De aceea sînt atît de iubit de popor și de aceea sărbătoarea de azi găsește un atît de formidabil răsunset în sufletul mulțimii...

În timpul cît dicta ultima frază, apăru generalul Mateescu, care se apropie de rege în vîrfurile picioarelor și-i șopti:

— Domnii Beliotis și Schnitt vă roagă să-i primiți imediat ! E ceva foarte urgent !

— În două minute ! îi răspunse regele, la ureche. Să termin cu asta.

În două minute, corespondentul plecă și Nicu Beliotis P.R. și Schnitt P.R. intrară.

— Sire, încep Beliotis, felicitările mele pentru marea sărbătoare națională de astăzi.

Și-i întinse un cec. Regelui îi plăcu cifra.

— Mulțumesc, Beliotis dragă, dar nu trebuia să te deranjezi !

— N-are importanță, sire. La o astfel de sărbătoare, săracii nu trebuie uitați !

— Asta m-a adus și pe mine aci, sire ! făcu Schnitt. Vă felicit din toată inima... și sper că și săracii vor fi mulțumiți.

Și-i întinse și el un cec, regelui, care păru încântat.

— O ! exclamă el. Și dumneata !... Îți mulțumesc !...

Dar zău că...

Riseră tustrei, după care, Beliotis spuse regelui:

— Sire, ne iertați ! Am cerut să ne primiți urgent, pentru o chestie destul de neplăcută. Și eu și Schnitt am primit câte o scrisoare din partea lui Puiu.

— Cine? răcni Carol cu fața pămîntie de furie. Banditul a îndrăznit să vă-scrie?

— Îndrăznit, e puțin spus ! făcu Schnitt. E de o obrăznicie fără pereche. Ne cere... nici nu ne roagă măcar... ci ne cere să vă... în sfîrșit... să vă informăm că vrea ca tatăl lui să fie imediat pus în libertate și ca el să fie lăsat în pace !

— Vrea ! rînji Carol, ai cărui ochi sclipeau de o ură sălbatică. O fi vrînd ! Îl cred ! Dar mai întîi trebuie să vreau și eu !

— Sire ! zise Beliotis. Așa cum pune Puiu chestiunea, și eu și Schnitt sîntem de părere că...

— Nu zău ! strigă Carol cu o violență pe care n-o folosea niciodată față de niște oameni ca Beliotis și Schnitt. Și cum pune el chestiunea?

Beliotis se consultă din ochi cu Schnitt și răspunse:

— Un dosar, sire !

Carol sări ca mușcat de șarpe:

— Un dosar? Ce ? Unde? În scrisoare? Să văd !... Vreau să văd și eu ce vă scrie ! Vă rog dați-mi scrisorile !
Și-și repezi mîna spre Beliotis și Schnitt.

Tot ce scria Puiu era de o claritate exasperantă. E sătul, zicea el. Regele abuzează și de răbdarea lui și de răbdarea tatălui său. Dar toate trebuie să aibă un sfîrșit. De aceea regele să știe: dacă nu renunță îndată la măsurile luate împotriva sa și a tatălui său, toată presa din lume va afla imediat ce se petrece la curtea regală din România și cine e regele Carol II. Iar dacă regele își închipuie că ar putea pune la cale, după cum îi este obiceiul, asasinarea lui, se înșeală. Dosarul se află într-un loc unde mîna lui Carol nu poate să ajungă.

Fără să lase hîrțiile din mîină, Carol căzu pe scaun, gîfîind, ca un om sleit de o cursă lungă. Din regele care, cu două minute înainte era gata să ucidă, n-a mai rămas

decît un biet om, tras la faţă, cu privirile şterse şi plictisit... plictisit... nespus de plictisit !

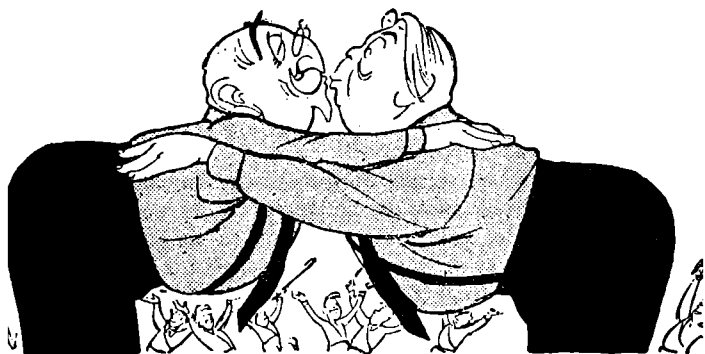
— Aşa mi se cuvine, dacă-mi pierd vremea cu nişte golani ! mormăi el pe un ton lipsit de orice expresie. Tat-său un golan... el un golan !... La ce alta poţi să te aştepţi de la nişte canalii ca ei !

Şi, în aceeaşi clipă, sări de pe scaun, din nou energic şi hotărît — şi-l chemă pe generalul Mateescu :

— Mateescule, generalul Florescu să fie pus în libertate imediat. Peste o oră vreau să aud glasul lui Florescu la telefon. Te fac direct responsabil !... Şi parchetul să cerceteze din vina cui a putut fi arestat şi condamnat la închisoare un om cinstit ca generalul Florescu... Să fim înţeleşi, Mateescule: parchetul să afle cine l-a denunţat pe generalul Florescu... şi cum îl descoperă, să-i facă actele de dare în judecată, conform legii !

Apoi, regele luă foarte amical de braţ pe Schnitt şi Beliotis şi le vorbi calm şi zîmbitor :

— Mă iertaţi !... Ne-am luat cu vorba şi nu mai ţin minte: v-am mulţumit pentru săracii mei, sau nu ?

XVIII

Mai avea încă un picior dincolo de prag, dar entuziasmul, care nu ține seamă nici de protocol, nici de distanță, smulse profesorului Arghir cuvintele din gură:

- Sire, ai întinerit cu douăzeci de ani!
- Totdeauna drăguț, domnule profesor!
- Jur pe viitorul meu! Sire, ai un secret!
- Nici un secret! De câte ori mă întorc de la vânătoare arăt bine!
- Ai fost la vânătoarc, sire?

Regele-i povesti că a fost două zile pe domeniile de la Banloc, proprietatea sori-si ex-regina Elisabeta a Greciei — și a vînat în pădurile Reschia, Bistra și Casa Verde.

— Am avut rezultate excelente ! Au fost doborâți 1811 fazani, 934 iepuri, 665 cocoși sălbatici și vreo 65 de vulpi.

— Și maiestatea ta ?

— Eu, din 1811 fazani, am împușcat 1623, Mihăiță 180 și ceilalți numai 8... Și trebuie să știi, domnule profesor, că au fost cu mine prințul și prințesa de Hohen-zollern, mareșalul Chiraevidi, prințul Cuțu, Poklievski-Coziell, Vancea... în sfârșit, cei mai buni ochitori din Europa.

— Nici nu mă mir, sire ! Regele este cel mai bun dintre cei mai buni în toate.

Modest, regle-i răspunse :

— Nu-ntotdeauna ! De pildă, la iepuri a mers ceva mai greu. Din 934 de iepuri am împușcat numai 700, Mihăiță 210 și ceilalți 24... Același ghinion m-a urmărit și cu cocoșii... Numai la vulpi m-am refăcut nițel. Din 65, am împușcat 64, Mihăiță una și ceilalți nici una...

— Sire, trebuie să admiți că tot eu am dreptate ! Carol II nu este numai regele țăranilor și regele culturii, ci și regele naturii... Carol II regele vânătorilor !... Faptul trebuie consemnat pentru generațiile viitoare. Voi scrie o carte...

— Domnule profesor, dacă istoria o cere, ești liber !

— A propoz, sire !... Am o plîngere !... De cîteva zile am predat vol. III, IV, V, VI, VII, VIII, IX și X din lucrarea mea : *Cei care vin și se duc* și primele cincisprezece volume din lucrarea mea : *Cei care n-au fost chemați și nu vor să plece* și editura îmi face mizerii.

— Cum așa ?

— Da ! Zice că nu poate să mi le tipărească pe toate dintr-o dată. Dar eu cum le-am scris pe toate dintr-o dată ? Nu înțeleg, sire !

— Dar unde trebuiau să apară lucrările dumitale, domnule profesor ?

— La Fundațiile Regale.

— Și de ce nu mi-o spui ?... Pînă într-o săptămînă vor fi toate gata.

— Eram sigur că o să găsesc la maiestatea ta înțelegere. Dar mi-e necaz pe director ! Dacă ar fi un oarecare, înțeleg ! Dar e un militar ! Un general ! Să-mi facă

mie un general treaba asta, tocmai mie, care am servit în ceasurile cele mai grele oștirea !

— De ce să-ți mai fie necaz, domnule profesor, de vreme ce lucrurile vor fi aranjate așa cum dorești dumneata !... Mai bine am vorbi despre altceva ! N-ai vrea să scrii o lucrare despre relațiile dintre țările moldo-valahe și America latină în secolul al XIII-lea ?

Arghir primi propunerea cu bucurie.

— Dacă maiestatea ta îmi ordonă, o fac cu plăcere. Aș avea, însă, o rugămintă: lucrarea să fie tradusă în italiană și spaniolă.

— Va fi, domnule profesor ! Chiar azi voi da ordin să fie tradusă.

Arghir vroi să atragă regelui atenția asupra unor anumite inconveniente care s-ar putea ivi din faptul că lucrarea ar fi tradusă înainte de a fi scrisă, dar renunță, de teamă că regele, capricios cum este, să nu renunțe la carte cu totul.

— Sire, zise el, cine a vorbit pentru întâia oară de mărinimia regală, a fost un om cu un genial simț de observație. Mărinimia regală nu poate fi confundată cu mărinimia simplă a muritorilor de rînd ! Este o deosebire...

Regele nu insistă să afle în ce constă deosebirea și trecu la alt subiect:

— Ce-ai spune, domnule profesor, dacă aș anexa Academia la Fundațiile Regale?... Aș avea Academia sub controlul meu permanent și direct !

Arghir nu se aștepta ca regele culturii să împingă pînă aici dragostea lui de cultură, dar, după ce înghiți în sec, i se luminează fața de admirație:

— E o idee colosală ! Numai de la maiestatea ta putea să pornească o asemenea inițiativă ! Este singurul mijloc să se poată face ordine la Academie, unde domnește anarhia.

Regele se uită la ceasornic și se miră:

— Opt și Vancea încă n-a sosit !

Dar sosi și ministrul de interne, Vancea.

Pe Vancea, profesorul Arghir nu-l putea suferi. Prea se îndesa în rege — și regele-i dădea prea mare atenție. Vancea în sus, Vancea în jos !... O secătură !

— Ce bine-mi pare, domnule Vancea ! îi spuse Arghir ministrului de interne, strângându-i mâna cu efuziune. Te felicit că te-ai hotărât să-l expulzezi pe Weberul acela nazist...

Și către rege:

— Sire ! Cred că domnul Hitler își permite cam multe. Dacă Weberul lui s-ar mulțumi numai să treacă de pe teritoriul nostru spioni în Uniunea Sovietică, n-ar fi nici o supărare. Dar când se apucă să organizeze în Ardeal batalioane naziste săsești... și să îndoape cu bani pe tinerii noștri care și-au înfipt crucea bîrligată în piept...

Apoi iar către Vancea:

— Și ce e cu Conradi, domnule Vancea?...

Și din nou către rege:

— Sire, Conradi ăsta a pus mâna pe țară. Aurică ăla, cu crucea bîrligată a lui, ascultă numai de Conradi !

De obicei, Carol era foarte recunoscător lui Arghir pentru incursiile lui în politică, deoarece un rege are nevoie să se mai și amuze uneori în timpul muncii lui extenuante pe care o depune spre binele țării. Dar ceea ce-i spunea astăzi Arghir nu-l mai putea face să rîdă. Era de aceeași părere cu profesorul lui: Hitler a început să creadă că aici nu mai există un stăpîn și că nimeni nu vede ce face. Totuși, regele vede cum Hitler, puțin cîte puțin, împinzește țara cu tot felul de bănci și de agenții comerciale, care au ordin să accepte ca mărfurile importate aici din Germania, să fie plătite în lei. Toți banii aceștia sînt concentrați în mâna inginerului neamț Conradi, care conduce o altă instituție nazistă întemeiată ad-hoc: Biroul comercial romîno-german. Regele este bine informat ce face Biroul acesta. Hrănește cu fonduri nelimitate toată presa și toate grupările romînești pro-naziste, conduse de profesorul Naie Naie, de Serafim Mărunțelu, de Cață, de Aureliu, de Traian Săpunaru. Întreține o armată de spioni în întreprinderile petrolifere. Întemeiază magazine sportive ca să fie în contact cu tineretul romîn. Creează întreprinderi de propagandă pentru o cultură cit mai întinsă a fasolei soia, de care Hitler are nevoie,

pentru că din ea se extrage nitroglicerina, atât de necesară industriei de război a Germaniei. În sfârșit, biroul acesta, ca să-i capteze pentru politica pro-hitleristă, invită pe oamenii politici români să țină conferințe în capitala Germaniei, unde sînt primiți cu toate onorurile. Regelui nu-i scapă nimic din tot ce face Biroul romîno-german, dar, cu toate că se simte nițeluș stîngenit, nu crede nimerit să se afle că l-ar nemulțumi activitatea lui Conradi și a agenților lui, în afară de unul care l-a făcut să-și iasă din fire: acest Weber. În toamna trecută, după asasinarea lui Alexandru al Jugoslaviei și a lui Barthou, Hitler, cum și-a văzut partidul național-socialist german din Ardeal din nou autorizat să funcționeze, l-a trimis pe acest Weber. De atunci, n-a mai fost chip să te miști fără să te întîlnești, nas în nas, cu Weber. Weber se agita cel mai mult la întrunirile lui Cață și Aureliu. Weber saluta în numele Germaniei lui Hitler toate congresele de dreapta. Weber păsea în fruntea tuturor manifestațiilor de stradă. Dar asta nu l-ar fi deranjat prea mult pe Carol, pentru că n-ar fi bine nici să-l indispună pe Hitler, nici să lase Franța să se alinte, nici să-și facă din grupările de dreapta niște vrăjmași ireductibili. Fără îndoială, tinerii aceștia zburdă și nu totdeauna îl ascultă. Prin zburdălnicia lor, însă, ei sîervesc și interesele lui față de Franța, și interesele lui față de Hitler, și interesele lui față de toate celelalte partide din țară. Așa că, decît să-i îndîrjească prin măsuri represive pe tinerii cu «crucea bîrligată», cum zice Arghir, mult mai înțelept este să-i tolereze — și, împreună cu ei, să-l lase și pe Weber în pace. Acestea erau gîndurile regelui și la ele ar fi rămas, dacă alaltăieri n-ar fi venit la el șeful siguranței:

— Sire, Weber nu este ceea ce credeam noi, ci un simplu spion !

— Adică... ?

— Un spion al lui Hitler. Toată agitația lui anti-bolșevică nu este decît un camuflaj. De fapt, face la noi spionaj pentru serviciul secret al armatei germane !

Asta nu-i mai convenea regelui. Desigur că pe Hitler, mai mult decît succesul propagandei pe care o face aici, îl interesează care este forța de apărare a țării. Și

regele nu poate accepta ca Hitler să-și bage nasul în treburile armatei. Armata e baza. Informațiile șefului siguranței, deci, înainte chiar de a-l mînia, îl îngroziră pe rege.

— Aruncă-l peste graniță ! strigă el. N-avem nevoie aici de spioni.

Și ieri, Weber a fost expulzat.

— Într-adevăr ! zise regele, lui Arghir. Putem să ne felicităm că am scăpat de un indiscret.

Dar Vancea primi felicitările cu melancolie:

— Sire, mă iertați că am întîrziat, dar nu-i vina mea, ci tocmai a acestui Weber. N-avem nici un motiv să ne felicităm... În momentul în care mă urcam în mașină să vin aici, mi s-a comunicat că guvernul german ne somează să revenim îndată asupra expulzării lui Weber și să-l dăm afară din slujbă pe șeful siguranței. Ce facem !

Arghir se cutremură tot — dar regele îl vedea acum numai pe Vancea:

— Cum ce să faci? Dă-l afară ! Mai găsim noi un șef de siguranță în țara aceasta !

Și, fără să scoată un cuvînt, trecură în sufragerie, să se așeze la masă, deși niciunul nu mai avea poftă de mîncare. Fiecare cu gîndurile lui, se ferea de privirile celuilalt și tustrei lăsară primul fel aproape neatins. Vancea își scormonea mintea să găsească vreo anecdotă mai potrivită să risipească atmosfera, dar nu găsi nimic demn de urechea unui rege — cînd, deodată, îi veni în minte un nume pe care l-a întîlnit de mai multe ori în rapoartele de azi după masă.

— A ! Uitasem ! zise el. Ați auzit sire, de unul Petrache Lupu ?

— Aud pentru întîia oară ! zise Carol. Cine-i ăsta ?

— Un cioban care a vorbit cu Dumnezeu !

Vancea spera să smulgă regelui cel puțin un zîmbet, dar regele primi faptul cu o indiferență dezolantă.

— Și, te rog, ce a vorbit Petrache ăsta cu Dumnezeu ?

— De fapt, sire, nu Petrache Lupu a vorbit cu Dumnezeu, ci Dumnezeu a vorbit cu Petrache Lupu. Poliția din Calafat îmi raportează că Dumnezeu i-a spus lui Petrache să-i sfătuiască pe oameni să nu se învrăjbească

între ei, ci să se împace și să trăiască unul cu altul, ca frații ! Așa a spus « moșu »... Moșu-i Dumnezeu, sire !

— O, stai frate, că e mai puțin simplu, decît credeam ! zise regele, în care se trezi, brusc, curiozitatea. Oamenii să nu se mai dușmănească între ei?... Moșu a zis... Dar de unde a răsărit acest Petrache Lupu ?

— De la Maglavit !

— Pe unde vine acest Maglavit ? Nu cumva pe lângă Topoloveni ?

Vancea rîse :

— Nu, sire !... Maglavitul nu e lângă Topoloveni, așa că Jugănarul n-are deocamdată nici un amestec în afacerea asta.

Liniștit, Carol îl întrebă :

— Și ce zici că e Petrache Lupu ăsta ? Un cioban ?

— Un cioban, sire !... Un cioban pe jumătate mut, pe trei sferturi surd și atins de debilitate mintală...

— Și cu el a vorbit Dumnezeu ?

— Cu el personal, sire !

— Și cînd s-a întîmplat asta ?

— Azi dimineață.

— Și asta a povestit-o mutul ?

— Mutul și surdul, sire ! interveni Arghir.

— Cui i-a povestit-o ? întrebă regele, al cărui interes creștea cu fiecare amănunt.

— Popii ! Dar acum, a aflat-o și presa. Toate ziarele de mîine vor fi pline cu minunea lui Petrache Lupu.

În mintea lui Carol, toate sclipeau și cîntau. Chiar dacă nu s-a întîmplat cu Petrache Lupu o minune, însăși apariția lui Petrache Lupu este o minune. Cine a băgat în gura acestui cioban îndemnurile la armonie socială, n-are importanță, dar ele împlinesc idealul politic al regelui. Armonia socială e tot una cu un guvern de armonie socială și guvern de armonie socială e tot una cu un guvern în afară de partide, fără partide, împotriva partidelor. Dumnezeu l-a trimis pe Petrache Lupu să îndemne oamenii la pace și bună înțelegere, ca să-l ajute pe regele Carol să-și poată întemeia, în sfîrșit, multvisatul guvern de armonie socială.

— Să se scrie, să se scrie ! strigă regele, exaltat. Este omul lui Dumnezeu !

Și, ca pentru a se scuza față de Arghir, îi spuse:
— Să vezi, domnule profesor ! Cu mine se întâmplă ceva foarte ciudat. Mi se pare că am început să am anumite înclinații spre misticism. De aceea, făptura acestui cioban, pur și simplu, mă emoționează.

— În schimb, sire, făcu Vancea, episcopul Rîmnicului, care ar trebui să fie și mai emoționat de această întâmplare, cum a aflat, a cerut prefecturii de Dolj să înăbușe toată afacerea.

— Glumești ? zise regele, care-și frîna cu greu pofta de a înjura sfînta față bisericească.

— De loc, sire ! Episcopul Rîmnicului are ce are cu popa... de aceea vrea să-l alunge pe Petrache din Maglavit.

— Mai bine să vadă episcopul să nu-l alung eu pe el ! Ascultă ce-ți spun, Vancea ! De ciobanul ăsta n-are voie să se atingă nimeni ! Petrache Lupu e al meu ! Să fie îndată spălat, pieptănat și îmbrăcat în uniforma mea de străjer ! De azi înainte, Petrache Lupu stă sub directa mea ocrotire. Dumnezeu în cer și eu pe pămînt ! Să i se pună la ușa jandarmi ! Să nu se dezlipească jandarmii de el ! Să fie păzit ca ochii din cap !... Și reclamă ! Cît mai multă reclamă !

Vancea rîse :

— Vine lumea și fără reclamă, sire ! În cîteva ore a aflat tot județul și clocotește. Pînă mîine va ști toată țara.

— Să se pună trenuri la dispoziție pentru toți cei care vor să vină la Maglavit. Să se facă un tarif mai redus. Nu uita, Vancea ! L-a trimis « moșu » !

Și ridică degetul în sus :

— Moșu !

— Voi lua măsuri, sire ! Însuși moșu va fi mulțumit !

Un murmur de mîndrie și de admirație străbătu țara întreagă : Ilie Jugănarul, șeful partidului național-țărănist, știe franțuzește, nemțește și englezește ! Ce mai așteaptă, deci, regele să-i încredințeze puterea ?

Nu era un zvon fals, ci un fapt care corespundea celui mai curat adevăr: Jugănarul își luase ultimele lecții de limba franceză, germană și engleză și acum se simțea destul de înarmat să-și poată lua sarcina de a guverna țara, nu ca ceilalți, pe cîteva luni, și nici pe un an sau pe doi, ci pe opt.

— E vorba, zicea el amicilor săi pe la întruniri, să venim la putere cu o asemenea forță, încît să guvernăm opt ani. Opt ani în cap, fraților. Dar nu pentru pofta de a sta la putere, ci spre a înfăptui ceea ce așteaptă țara de la marele partid național-țărănist.

Își propunea să vină cu un program nou într-un spirit nou. Vorbea mult de fiziocrație. Era un fiziocrat, adică un adept de neclintit al ideii că pămîntul trebuie să fie singura sursă reală de bogăție a românului. Românul e născut agricultor, și trebuie să moară agricultor. Să facă celelalte nații ce vor: ateliere, fabrici, uzine, dar românul să rămînă ce este: român ! Adică omul legat de ogor. Din nefericire sînt încă mulți care nu înțeleg acest lucru. Datoria partidului național-țărănist este să-i facă să înțeleagă. Dacă nu cu binele, cu sila. Cu sila spre binele lor și al țării. Numai că pentru aceasta trebuie oameni de acțiune. Are țara oameni de acțiune ? N-are ! Dar partidul național-țărănist are ? Are !... Și pe cine are ? Întîi și-ntîi, îl are pe Ilie Jugănarul.

— Domnilor ! striga el celor care veneau să vadă și să audă pe omul care a avut energia să învețe franceza, germana și engleza. Eu nu sînt un conferențiar. A fi conferențiar înseamnă a fi un om cu anumite pregătiri, cu anumite studii teoretice și cu răgazul de a studia anumite probleme. Eu nu sînt dintre aceștia. Eu sînt un om de acțiune, deprins cu luptele politice, care i-au dat un anumit temperament. Temperamentul omului de acțiune. Europa e condusă azi de oameni de acțiune, care n-au fost doctrinari. Mussolini a fost institutor și zidar. Hitler zugrav. Ei n-au găsit puterea de specializare în doctrine, ci în experimentarea puterii de sinteză a aspirațiilor naționale. Spun toate acestea fiindcă sînt adevărate, dar departe de mine gîndul de a mă compara cu aceste personalități de prim rang ale Europei. Eu vreau numai să-mi servesc țara și nimic mai mult...

Sînt un dușman al dictaturii. Eu cred că romînizarea cea mai completă a personalului de muncă se poate face și fără dictatură. Deci, nu vreau să fiu dictator, ca atîția alții, care nu sînt decît niște caraghioși. Nu ne trebuie dictatură într-o țară de plugari. Țărănimea, grație nouă, național-țărăniștilor, este azi un factor politic conștient, care hotărăște de destinele acestei țări. Iar această țărănime așteaptă numai semnalul șefului. Semnalul se va da la începutul toamnei. La marea demonstrație pe care o vom organiza la toamnă, guvernul va fi răsturnat.

Ca om de acțiune, cînd află că Petrache Lupu a vorbit cu « moșu » și că zeci și zeci de mii de oameni au pornit-o în hagealîc spre Maglavit, Ilie își convocă îndată comitetul executiv:

— Domnilor, Dumnezeu vrea să ne ajute ! De aceea ni l-a trimis pe Petrache Lupu. Dacă vrem ca demonstrația noastră să aibă succes, trebuie să-l cîștigăm pe Petrache Lupu la programul nostru fiziocratic. Noi sîntem partid național-țărănist, el e țăran... cred că înțelegerea s-ar putea face foarte ușor !

Și imediat comitetul executiv fixă o comisie care să plece la Maglavit spre a sonda terenul în vederea unei fuziuni între partidul național-țărănist și Petrache Lupu, trimisul lui Dumnezeu.

Pe peronul gării Iași era moarte de om. Se adunaseră aici toată căpeteniile partidului național-creștin, în frunte cu însuși Cață și fiu-său Tase, precum și căpeteniile partidului național agrar al lui Traian Săpunaru. Dar Traian Săpunaru lipsea, și tocmai pe Traian Săpunaru îl aștepta omenirea aceasta veselă, gălăgioasă și nerăbdătoare.

— Sîntem o forță ! își ziceau reciproc membrii partidului național-creștin și membrii partidului național-agrar. Acuma, țara a e noastră ! Să mai îndrăznească vreunul să ne stea în drum, că io-te aici !

Și-și arătau ciomegele cu zvastica în cap, în care credeau ca în Dumnezeu, pentru că erau trecute prin

apă sfințită — și-și reluau iar plimbarea în lungul și-n latul peronului cu scurte dar dese opriri pe la bufet, pînă se auzi un fluier prelung de locomotivă. Toată lumea întoarse capul și izbucni într-un strigăt de bucurie:

— Vineeee !

Trenul care aducea la Iași pe Traian Săpunaru și pe cei șapte deputați ai partidului său, ajunsese în fața peronului și se opri. Cață, cu toată vîrsta lui înaintată, sări, sprinten ca un tinerel, pe scară și-l trase jos pe Traian :

— Fraților... în numele țării și în numele meu personal, dați-mi voie să-l pup !

— Pupă-! ! îl autorizară membrii ambelor partide, aruncîndu-și de bucurie, ciomegele în aer. Ura ! Trăiască Traian Săpunaru și Cață al nostru !

După aceasta, Cață Coroiatu și Traian Săpunaru, braț la braț, trecură în revistă cămășile albastre, noul model.

— La cine ai făcut cămășile astea, domnule Cață ? îl întrebă Traian pe prietenul Cață.

— La Nuhăm Șmilovici ! Firmă de încredere !... Dacă se rup, rup oasele jidanului !

— Cu ce preț ?

— Fără preț !... Absolut gratuit !

Dar Traian Săpunaru, pe de o parte hotărît ca de aci înainte să nu mai lase nația exploatată, și pe de alta, ispitit să-i facă nițeluș sînge rău prietenului Cață, reflectă pe un ton de reproș :

— Păcat ! Eu am unul care mi le face mai ieftin !

— Cine-i ăla ?

— Șmil Nuhămovici !... Din București !... Cămăși fără moarte... că-altminteri ar fi moartea jidanilor !

Cață îi zîmbi cu atîta cruzime, încît Traian, dacă nu i-ar fi fost teamă de rege și rușine de lume, ar fi luat-o cu drag la goană, dincolo de calea ferată, în lume, oriunde... numai să fie departe de acest bătrîn nebun și neobrăzat. Cață n-are în el cea mai mică încredere. Se duce cu el la mitropolie să-și jure unul altuia credință, dar de crezut, tot nu vrea să-l creadă. Cață — să-l creadă ! Dar parcă cine a stîrnit tot scandalul acela cu « Mica », în Cameră, dacă nu Cață !... La început, se

părea că n-o să fie nimic. Mareșalul Neață, ca să se răz-
bune, a spus doar vreo câteva cuvinte nevinovate:

— Traian Săpunaru e băiat bun ! Talentat ! Orator
priceput ! Nu pot să-i fac decît un singur reproș: cînd
m-a părăsit, mi-a luat din partid pe toți evreii de
marcă și i-a trecut în partidul lui !

Lui Cață, însă, atîta i-a trebuit.

— E adevărat, domnule mareșal, dar dacă Traian
Săpunaru n-a fost cinstit cu dumneata, a rămas cinstit
cu jidanii ăia de marcă, pentru că pe ei nu i-a părăsit !

A sărit atunci și Bagradian !

— Adevărat ! Să ne spună marele naționalist Traian
Săpunaru de ce prezidează consiliul de administrație
al societății « Mica » în care se găsesc și ovrei ? Ce caută
în consiliul societății « Astra Vagoane », unde se găsesc
și ovrei ? Dar la Banca Anglo-Romîna ? Dar la societatea
« Asigurarea Romînească » ? Dar la societatea « Agricola-
Fonciera » unde se pupă în bot cu doctorul Willy Pămîn-
teanu ?

A rîs toată Camera, dar mai mult decît toți s-a distrat
Cață ! Cață care îi era acum frate din ordinul regelui — și
care, cu cea mai voioasă mină din lume, îi spuse lui
Traian Săpunaru :

— Și acuma, frate Traiane, hai la mitropolie.

Și-l trase după el.

— Pe jos ? întrebă mirat, Traian Săpunaru.

— Pe jos ! răspunse Cață. Să crape jidanii cînd ne-or
vedea împreună.

Și o porniră spre mitropolie, urmați de legiunile lor,
care-și luaseră permis pe ziua întreagă de la poliție și
siguranță.

La mitropolie, după ce se oficiu slujba religioasă,
Cață și Traian își dădură mîna :

— Jurăm că vom respecta întrutotul programul
noului nostru partid național-creștin, ieșit din fuziunea
partidului național-creștin cu cel național-agrar.

După jurămînt, trecură la berăria fraților Leibovici
din Piața Unirii, unde Cață citi noul program :

— Vrem modificarea constituției în sensul lărgirii
prerogativelor regale. Vrem micșorarea numărului parla-
mentarilor. Vrem constituirea unui senat corporatist cu

membrii numiți de suveran și cu cei desemnați de organizațiile profesionale. Vrem introducerea pedepsei cu moartea. Vrem revizuirea certificatelor de cetățenie.

Băgă programul în buzunar și vorbi liber:

— De aci înainte, fraților, prin aplicarea acestui program, va fi moartea jidanilor! Traian Săpunaru este șeful noului partid, ca fiind mai tânăr ca mine. Traian va trebui să-mi răspundă de aplicarea programului și de moartea jidanilor.

— Ura! strigă adunarea. Trăiască moartea jidanilor!

Traian privea adunarea printre coloanele de sticle de vin și de bere — și constată cu satisfacție că mâine se va putea duce, fără teamă, la rege, să-i raporteze:

— Sire, prima parte din misiune mi-am împlinit-o!

Și n-ar fi fost o laudă goală. Prima parte din misiune și-a împlinit-o, așa cum i-a fost încredințată, în vară, de rege:

— Traiane, național-țărăniștii vor să pregătească un mic marș la toamnă. Le-aș putea refuza autorizația. Dar nu vreau s-o fac. Sînt rege constituțional și democratic. Vreau să-i împiedic printr-un mijloc mult mai democratic. De pildă, un mare contramarș. M-am gîndit la tine. Tu ești omul meu. Numai că ești cu cusur: n-ai un partid. Partidul tău nu e partid. În orice caz, singur, n-ai putea ține piept nici pe departe național-țărăniștilor. Mai ia-ți pe cineva. Pe cine propui?

Pe cine să fi propus Traian, cînd nu-l vroia nimeni? Un singur șef politic îi putea fi accesibil: Cață.

— Sire, cred că aș putea aranja cu Cață.

— Aranjează!

Soarta îl ajută pe Traian să găsească la Cață o inimă de adevărat patriot. Cum a deschis Traian gura să-i vorbească de fuziune, Cață i-a răspuns:

— Fuziune? Desigur că vreau! Regele mi-a cerut-o aseară și eu i-am făgăduit-o! Și pe rege n-o să-l înșel. Nu sînt jidan!

Traian simți că se îneacă, dar îi trecu numaidecît. Dacă regele a vorbit și cu Cață, probabil că trebuia să vorbească. Discutară programul, îl supuseră regelui, regele îl aprobă, fixară întrunirea la Iași și iată că fuziunea e un fapt împlinit.

— Are cuvîntul preşedintele nostru, domnul Traian Săpunaru !

Vorbi şi Traian :

— Partidul nostru fuzionat se pune la dispoziţia regelui. Sîntem o forţă. Noi nu mai avem nevoie de nimeni. Dar primim în rîndurile noastre pe oricine înţelege să se încadreze în programul nostru. Să poftim în primul rînd pe domnul Crai-Voievod care vrea numerus valahicus. Dar şi partidul nostru vrea numerus valahicus. Atunci ce l-ar împiedica pe domnul Crai-Voievod să vină la noi ? Să poftească şi-i vom da cu drag în partid locul ce i se cuvine.

Un nou rînd de sticle trecu prin gîtlejurile răguşite de aclamaţii ale membrilor partidului naţional-creştin ca o picătură de ploaie, ceea ce alungă din inima lui Traian ultima umbră de îndoială : prima parte a misiunii era încheiată. Trebuia să înceapă îndată chiar de aici, din berăria fraţilor Leibovici, să treacă la partea a doua. Glasul regelui îi mai suna în urechi :

— Cum îţi faci partid cu Caţă, să te duci la Maglavit, să stai de vorbă cu mutu...

Erau cuvinte al căror sens nu-i putea scăpa lui Traian Săpunaru : să se grăbească, să nu i-o ia alţii înainte.

— Fraţilor ! zise el mai departe statului major al noului partid care, cît ai clipi, se încurcase cu încă un rînd de sticle. De minunea de la Maglavit aţi auzit, sau nu?... Aţi auzit !... Ei bine ! Ce credeţi voi că e minunea de la Maglavit ? O simplă minune ? Nu ! Dumnezeu nu face minuni spre a face minuni, ci ascunde în spatele lor înţelesuri mult mai adînci. Iată ! Noi ne aflăm, aici, strînşi laolaltă, ca fraţii. Dar acum două luni tot fraţi eram ? Nu ! Nu eram fraţi ! Eram nişte duşmani, împărţiţi în două tabere opuse, pînă a venit moşu şi i-a poruncit mutului : Du-te de spune oamenilor să-şi dea mîna şi să nu mai fie decît pace şi iubire între ei. Dacă vă aduceţi aminte, astea au fost şi cuvintele regelui acum cinci ani, cînd a venit să ne mîntuie ţara : pace şi unire între romîni ! Toţi pentru unul şi unul pentru toţi !... Şi iată că Dumnezeu a ascultat de voinţa scumpului nostru rege Carol II şi ni l-a scos în cale pe Petrache Lupu.

S-a bucurat țara întreagă, dar mai mult decât toți trebuie să ne bucurăm noi, aceștia care ne găsim aici, pentru că cel dintîi asupra noastră și-a oprit ochii Cel-de-sus, să ne unească pe veci. Și dacă nu știți de ce ne-a pus pe noi cei dintîi la încercare, să v-o spun eu: pentru că pe noi ne-a găsit cei mai buni, cei mai drepecți, cei mai curați dintre toți. Putem noi rămîne nepăsători la acest semn de dragoste din partea lui Dumnezeu? Eu cred că nu! De aceea, propun să trimitem îndată mai multe echipe din rîndurile noastre la Maglavit, să se închine cu recunoștință și să sărute locul unde Petrache a stat de vorbă cu moșu și unde moșu a aruncat sămînța fuziunii dintre partidul național-creștin și partidul național-agrar! Trăiască regele!

Ministrul de justiție Anton Diaconu puse o nouă hîrtie pe masa lui Carol:

— Este problema funcționarilor incorecți, sire! Avem circa patru sute cincizeci de mii de funcționari, dar printre ei se găsesc șaizeci de mii de tîlhari...

— Șperțari vrei să zici? făcu regele.

— Nu, sire! Șperțari sînt toți. Înțeleg tîlhari în sensul strict pe care codul penal îl dă acestui cuvînt. Sînt hoți cunoscuți, spărgători și ucigași recidiviști, cu ani de pușcărie la activul lor. Șaizeci de mii!... Și toți ăștia ocupă azi slujbe, care le permit să jefuiască averea statului cu miliarde...

— Și ce propui? întrebă Carol care asculta numai cu o ureche cele ce-i spunea ministrul justiției.

— Să instituim un cazier judiciar pentru toți funcționarii!

— Crezi că o să ajute?

— Nu!

Carol căscă voluptos, după care-l întrebă pe Diaconu:

— Altceva?

— S-a spînzurat la Jilava. unul Marin. Au aflat bolșevicii și fac gălăgie. Ei spun că Marin ar fi delicvent politic... și că s-a spînzurat pentru că l-am fi tratat ca pe un borfaș de rînd.

— Dar ce-i un delicvent politic? Întrebă regele. Nu un borfaș de rînd?

— Exact, sire!... Totuși muncitorii se agită și trebuie să dau explicații.

— Ce explicații?

— Am pregătit un comunicat!

Scoase comunicatul și-l înmînă lui Carol, care începu să-l citească și să-l comenteze în gura mare:

— «Spînzurarea lui Marin se datorește veștilor triste care-l privesc personal și pe care le-a primit de la familia lui»... Foarte bine!... Așa și este... «De altfel Marin prezenta mai de mult îngrijorătoare semne de demență. Suferea de o melancolie acută, însoțită de un delir de autoacuzare»...

Carol nici nu mai citi restul:

— Nu știu ce mai vrei, domnule Diaconu.

— Nu eu, sire! Ția!

— Ția? Dacă ar fi după ăia, ar trebui să ne dăm pe mîna lor, gata legați! Nu! Comunicatul e bun! Afacerea e clară! Nimeni nu poate avea vreo pretenție! Omul a murit pentru că i-a făcut lui plăcere!... Mai este ceva?

— Da! Un caz de cumul! Parchetul a descoperit că un anume Huțan din județul Neamț, comuna Tarcău, ocupă două funcții în stat: este agent sanitar, cu 1.400 lei pe lună... și mai e și cîntăreț la biserică de unde ia 300 de lei pe lună! Ce fac cu el?

— Cum ce să faci cu el? Există o lege a cumulului, sau nu?

— Există!

— Atunci ce mai aștepti? Aplic-o! Ția să aibă două slujbe... și sute de mii de nenorociți să alerge cu limba scoasă după o singură slujbă!... și altceva?

— O chestie complicată, sire! Ieri, pe șoseaua Cotroceni, un vînzător ambulant vindea înghețată, cînd a dat peste el medicul dispensarului comunal 32 Grand — care i-a cerut să-i arate autorizația. Dar fiindcă vînzătorul nu s-a grăbit, doctorul a vărsat peste el un bidon întreg de vitriol. Băiatul a fost internat la spital cu fața și mîinile arse. Ce fac mai departe, sire?

— Nu faci nimic ! zise regele. Destul l-a pedepsit Dumnezeu și așa ! Iartă-l ! Altă dată o să știe ce i se poate întâmpla dacă nu e cuviincios cu autoritatea ! Ai isprăvit ?

— Sire, răspunse Diaconu, minunea de la Maglavit a găsit imitatori în toată țara. Parchetele sînt sesizate mereu de alte apariții. În județul Buzău un rotar a văzut chipul Maicii Domnului pe spița unei roți la care lucra. În Mehedinți, un potcovar vede într-una pe Dumnezeu. În comuna Parepa din Prahova, o fată a vorbit cu Dumnezeu. La Devent, în Durostor, s-a ivit o cruce făcătoare de minuni. La Sodomeni-Pășcani, un băietan a vorbit și el cu Dumnezeu ! Aici, la Herăstrău, o fetiță de doisprezece ani s-a întîlnit cu Maica Domnului care i-a apărut în cale cu o coroană pe cap . . . Lista e lungă, sire ! Țara s-a umplut de minuni !

— S-a cam prea umplut ! făcu regele atît de enervat, încît Diaconu roși, parcă ar fi fost vina lui. Risipa asta de minuni este o adevărată bătaie de joc. Te rog să-i pui capăt imediat. Să nu mai aud de minuni ! În țara romînească rămîne valabil un singur sfînt : Petrarhe ! Numai el a stat de vorbă cu Dumnezeu ! Ceilalți mint cu nerușinare ! Și dacă-i vezi că stăruie, te rog să dai ordin să fie arestați. Avem destulă treabă cu bolșevicii. Nu ne mai trebuie și escroci de-al de ăștia care vin să tulbure ordinea publică.

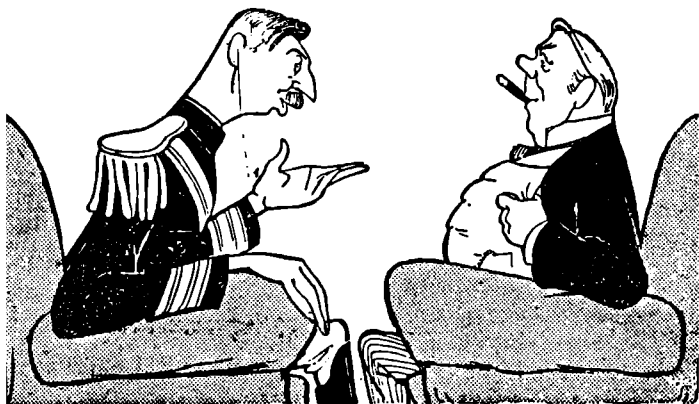
Regele era furios, pentru că-l speria concurența. Dacă în fiecare zi se va arăta cîte un alt trimis al lui Dumnezeu care va atrage înspre el alte mase de credincioși, în scurt timp, toată afacerea de la Maglavit va da faliment. Neliniștit, îl chemă seara la el pe ministrul său de interne, Vancea, căruia îi povesti cele ce i-a comunicat Diaconu.

— Nu dau voie, Vancea, nu dau voie ! încheie regele. De aia, te rog pe tine să le bagi mințile în cap. I-am spus-o și lui Diaconu, dar între noi fie vorba, n-am destulă încredere în energia lui. Numai tu te pricepi !

— Ii vom potoli, sire ! zise Vancea, care n-avea obiceiul să se laude. Fiți fără grijă. Deocamdată am vești de la Maglavit !

— Bune ?

- Și bune, și rele, sire !
- Să le aud !
- Azi dimineață, național-creștinii, cum au ajuns la Maglavit, s-au luat de păr cu național-țărăniștii !
- Și care a mâncat bătaie ?
- Național-țărăniștii !
- Asta e bun ! făcu regele satisfăcut.
- Foarte bun, sire ! Dar îndată a sosit un tren cu legionari care s-au luat de păr cu național-creștinii.
- Și care a mâncat bătaie ?
- Național-creștinii !
- Asta e rău ! zise încruntat regele.
- Foarte rău, sire ! Dar prefectul de Dolj a aflat și a trimis repede jandarmi și armată să facă ordine . . .
- Și cine a mâncat bătaie ?
- Iar național-țărăniștii ! . . .
- Asta e și bun și rău ! zise regele, cu privirea în gol.
- Nu v-am spus, sire ? . . . Și bune și rele ! . . .

XIX

Pe neașteptate pacea coborî peste țara întreagă. De cînd existau aici organe de ordine și siguranță, n-a mai fost atîta ordine și atîta siguranță, ca în prima lună a anului 1936. Parcă intraseră în pămînt și «studenți» și «cămăși», și zvastică și poliție și jandarmi și armată. Circulația pe străzi nu mai era o aventură. Puteai intra liniștit prin localuri, fără să te temi că de undeva ți-ar putea zbura în cap, din greșeală, vreun sifon pe care trebuia să-l primească altcineva. Viața politică își recăpătase înfățișarea normală și calmă, care amintea celor bătrîni frumoșii ani de sub domnia glorioasă a regretatului Carol I, cînd binele țării se făcea fără pistol și fără cuțit, ci numai cu gura. Dacu amenința că rămîne intransigent. Crai Voievod, șeful valahiștilor,

dădea zilnic comunicate misterioase că a fost chemat urgent la București, Traian Săpunaru vorbea despre drepturile lui exclusive de a fi ducele sau fűhrerul țării, Neață continua să tot facă istoricul restaurației — iar lumea, ori se oprea să mai rűdă nițel, ori alerga după tramvai, pentru că n-avea timp de pierdut cu prostii.

Cűnd a trecut prima zi, fűră capete sparte și mai ales fűră acele exerciții de marș ale jandarmilor, care erau puși să alerge pe străzi cu baioneta la armă, nu pentru a prinde pe răufăcători, ci numai pentru a mări panica în populație, lumea a crezut că e o simplă întâmplare. Cűnd au trecut două zile, lumii i s-a părut chestia suspectă. Dar cűnd a trecut a treia zi, lumea a înțeles: Carol II, regele țaranilor, regele culturii și regele vűnatului, lipsește din țară.

Într-adevăr, Carol II călătorea. Venise momentul să facă străinătății vizita pe care se văzuse silit s-o amine, după asasinarea lui Barthou și a lui Alexandru II al Jugoslaviei. Dar dacă, în urmă cu un an și jumătate, vroia să strűngă műna comanditarilor săi francezi și englezi, numai pentru a mai prinde ceva puteri financiare, acum simțea nevoia să plece în Franța și Anglia, pentru că începea să plutească în confuzie. De aproape șase ani luptă să-i încurce pe ceilalți, dar, odată cu ei, în ițele acestea complicate, s-a încurcat și pe sine — și nu mai știe cum s-ar putea descurca. Politica democrațiilor apusene i-ar putea fi, desigur, de mare folos, dar și democrațiile apusene pare că pățesc, în stil mare, ceea ce el pățește în stil mic: după ce au încurcat pe ceilalți, au început să se încurce și ele. Cel puțin, de departe așa se vűd lucrurile. Or, Carol vroia să le vadă îndeproape.

Așa dar, sub pretextul că trebuie să fie de față la înmorműntarea unchiului său George al V-lea al Angliei, Carol debarcă la Londra, unde bűu copios cu factorii responsabili ai Marii Britanii în memoria răposatului rege și în sănătatea noului rege, apoi ceru să i se aducă presa, spre a face declarații.

— Doresc să arăt poporului englez cât de mișcat sînt că mă aflu pe teritoriul englez. Trebuie să declar apoi că am putut constata cu bucurie, că idealurile Romîniei se confundă cu idealurile Angliei. Am pe lîngă mine pe scumpul meu colaborator, domnul Titulescu, cu care lucrez în perfect acord la organizarea și menținerea păcii prin securitatea colectivă pe baza tratatelor și a Societății Națiunilor. Vrem pacea. Dar dacă alții continuă să stăruie într-o politică de forță, trebuie să fim și noi tari. Pentru Romînia, baza politicii ei este să rămînă strîns unită cu Anglia și Franța. Vă vorbește regele Romîniei, care este englez... și încă un englez care descinde direct din regina Victoria.

Carol satisfăcu apoi protocolul, împlinindu-și în chip destul de mulțumitor rolul de rudă regală, îndoliată — și trecu în sfîrșit, la miezul vizitei, într-o lungă și intimă discuție cu Baldwin, premierul englez.

La început, conversația se învîrte în jurul nevoiei unor noi acorduri economice între Anglia și Romînia și ajunse inevitabil la chestiunea datoriilor pe care Romînia a întîrziat să le achite.

— Avem de gînd să ne încasăm arieratele ! zise Baldwin. Situația externă e alarmantă. Sîntem amenințați cu războiul. Ne trebuie bani pentru înarmare... și n-avem.

— Vom face tot ce putem ! răspunse Carol. Dar deocamdată n-avem nici noi. Și ne trebuie și nouă bani pentru înarmare... asta o știți ca și mine... pentru că războiul care vă amenință pe dumneavoastră, ne amenință și pe noi.

— Va fi rău, va fi rău ! zise Baldwin.

Apoi, după o scurtă pauză :

— Și ce faceți cu sancțiunile, sire ?

Baldwin părea supărat și Carol admitea că primul ministru al Angliei avea, din punctul de vedere englez, destulă dreptate. Sînt trei luni de cînd s-au votat, la Geneva, sancțiuni economice împotriva Italiei pentru că a atacat Abisinia fără a fi provocată, și Romînia, deși membră a Ligii Națiunilor, încă nu s-a conformat hotărîrii.

— Sancțiunile ? făcu regele. Da, evident ! Sancțiunile !... În teorie, sancțiunile pot fi aplicate ușor. În

practică, însă, vă rog să judecați și dumneavoastră ! Noi sîntem o țară care produce petrol, și Italia este unul din cei mai serioși clienți ai noștri. Totuși, dumneavoastră, deși cunoașteți mai bine ca oricare altul situația aceasta, ne cereți pe de o parte ca, pe baza votului de la Geneva, noi să nu mai furnizăm Italiei nici un dram de petrol, iar pe de alta, să vă plătim datoriile. Trebuie să recunoașteți că mă puneți într-o foarte mare dilemă. Pentru că, una din două: sau nu mai vînd Italiei petrol și în acest caz nu mai am cu ce să vă achit datoriile, sau trebuie să vă achit datoriile și atunci, cu toate sancțiunile de la Geneva, voi fi, vrînd-nevrînd, silit să vînd Italiei petrol.

Regele vorbea ca un om de bun simț, ceea ce plăcu lui Baldwin, care spuse:

— Sire, dar nu vine nimeni cu portărelul să vă execute. Și în chestia petrolului, nu-i nici o problemă. Sistați orice livrări de petrol către Italia și noi vă vom da compensații. Cît privește datoriile, vom găsi și aici o soluție echitabilă. Sacrificiile ce vi se cer pentru buna aplicare a sancțiunilor, nu trebuie să se facă prea resimțite de România. Vom eşalona pe termene cît mai lungi plata arieratelor, vom mări importul din România, vom investi banii ce ni se vor achita de România, chiar în România...

Proiectele lui Baldwin surîdeau regelui, care ceru primului ministru să fie ceva mai precis:

— Veți investi banii, în ce?

— De pildă, în exploatarea minelor dumneavoastră aurifere din Baia Mare, Baia Sprie, Zlatna etc. Nu avem de pus decît o singură condiție: să ni se acorde dreptul de a exporta din România, pentru amortizarea capitalului și a dobînzilor, 25% din plusul de producție a aurului, rezultat din investițiile noastre... Sîntem dispuși să vă facem toate facilitățile posibile, numai să urmăriți cu atenție aplicarea sancțiunilor... și să păziți bine petrolul. De petrol avem noi nevoie, sire... și aliați ai Romîniei sîntem noi, nu dușmanii ei.

Regele ascultă și-și zise că Baldwin este un om simpatîc. Vorbește deschis. Îi cere să nu mai trimită Italiei petrol, pentru că de petrolul romînesc are nevoie Marea

Britanie. Războiul din Abisinia este o nenorocire pentru englezi, dar o nenorocire care trebuie să fie cât mai rentabilă. Sancțiunile nu sînt făcute spre a împiedica Italia să-și ia Abisinia, ci spre a da Angliei un pretext de a înlătura Italia din rîndurile concurenților mai primejdioși la materiile prime. Fără Abisinia, ar fi fost mai greu. Cu Abisinia, există un pretext legal, moral și umanitar. Sancțiunile trebuie să aducă politici engleze trei foloase. Unul, sentimental: să pedepsească pe Mussolini. Al doilea, transcendental: să întărească prestigiul născut mort al Societății Națiunilor. Al treilea, economic: să asigure Angliei monopolul tuturor materiilor prime din lume. Printre acestea, un loc de frunte îl ocupă petrolul regelui Carol II. Dar dacă, pentru a atinge aceste prețioase obiective, Anglia împinge mărînimia atît de departe, de ce n-ar împinge-o și mai departe?

Carol, deci, se feri să se arate satisfăcut de cuvintele lui Baldwin și-i răspunse cu un aer preocupat:

— Domnule prim ministru, eu nu cred că debitele ar trebui să constituie o sursă de venituri pentru debitori. Este o chestiune de morală elementară. Un datornic trebuie să-și plătească datoriile. În privința aceasta eu nu accept nici iertare, nici toleranță, nici tranzacții în vreun fel oarecare. Dacă România a luat bani, trebuie să-i dea înapoi. Așa gîndim noi, românii, pentru că pe noi, românii, datoriile către Anglia ne apasă pe conștiință. Vrem să achităm tot ce am luat și vrem să facem pentru aceasta eforturile cele mai mari. Îmi vorbiți de sancțiuni, ca și cum datoriile ar fi în funcție de sancțiuni. Dar una sînt datoriile — și alta sînt sancțiunile. Datoriile sînt niște obligații materiale față de Anglia, pe cînd sancțiunile sînt obligații de onoare. România datorează prea mult Angliei, spre a refuza să-i fie de folos, atunci cînd este în măsură s-o facă. Totuși, cu cît necesitatea de a servi Anglia devine mai mare, cu atît mai mare e și nevoia de bani. Sancțiunile pot duce la complicații grave. Războiul, cum spuneți și dumneavoastră, bate la ușă. De unde, nu știm!... Știm numai că avem granițe de jur-împrejur: la nord, la sud, la apus și... la răsărit, domnule Baldwin. Dar, ca să facem față primejdiei, ne lipsesc multe: n-avem arme, n-avem muniții, n-avem

aviație... n-avem nimic. România e gata să-și dea viața pentru cauza Angliei, care este cauza noastră a tuturor... dar să-și dea viața, cu ce? Cu ce să-și dea viața, domnule prim ministru? Aici stă toată problema. Cu ce?

— Veți avea cu ce, sire! Bani se vor găsi.

— Imediat? Întrebă regele cu un ușor tremur în glas.

— Imediat!

Carol își puse întrebarea dacă n-ar fi bine să ceară guvernului englez să-i transfere acești bani direct în Statele Unite, ca să-l scutească pe el de bătaie de cap, dar își amână răspunsul pe mai târziu și spuse, cu același tremur în glas, lui Baldwin:

— România va fi profund mișcată. România știe că are în Marea Britanie o prietenă pe care se poate bizui cu încredere în momentele grele. România...

În expansivitatea sa dezlănțuită, Carol spera să mai găsească cel puțin încă o frază prin care România să-și exprime recunoștința pentru marii ei binefăcători britanici, dar Baldwin, care-i ghicea emoția, spre a-l scuti de efort îl întrebă:

— Treceți și pe la Roma?

Dacă trece și pe la Roma? Desigur că nu! N-avea ce căuta pe acolo. Știa că Mussolini nu-i poate da mare lucru. Și Carol era foarte surprins că același Baldwin, care-i cere să rupă scurt cu Mussolini și-i oferă cu largheță despăgubiri pentru acest act de abnegație, îl întreabă dacă se duce și pe la Roma.

— De ce să trec pe la Roma? Întrebă el, nedumerit.

— Pentru că n-am vrea ca Mussolini să creadă că sîntem definitiv certați cu el. Și nu este așa, pentru că nu ne convine. În definitiv, războiul din Abisinia e ca și încheiat. Deocamdată, acolo nu mai e nimic de făcut. Am pierdut Abisinia. N-am vrea să pierdem acum, în mod inutil, și prietenia cu Mussolini. Pentru interesele păcii europene, Anglia nu trebuie să-l scape pe Mussolini din mînă. Nu știm ce surprize ne pot aștepta. Ar fi, deci, bine ca Mussolini să știe, pe căi indirecte... printr-un intermediar neutru... că noi, cu sau fără Abisinia, îi păstrăm aceeași stimă de mai înainte și că sperăm să fim iar prieteni...

— Așadar, sancțiunile...?

- Sancțiunile rămân sancțiuni, sire !
- Nici un pic de petrol ?
- Nimic !
- Petrolul poate i-ar face plăcere lui Mussolini, domnule prim ministru !
- Sînt convinși, dar ar fi deplasat să satisfacem plăcerile unui dușman cu care sîntem în război !
- Dar dacă sperăm, cum ziceți dumneavoastră, să fim iar prieteni ?
- Prieteni, fără petrol !... De altfel, ce-i mai trebuie lui Mussolini petrol, dacă în Abisinia nu-i mai stă nimeni în drum ?

La Paris, Carol vorbi presei foarte bine dispus și foarte exuberant :

— Politica noastră externă urmează o linie dreaptă. Se pot constata uneori mici variante. Ele nu ating nici-decum sensul credințelor și înclinărilor noastre care rămîn neschimbate. Devierea, dacă s-ar produce, vom găsi mijloacele s-o canalizăm, așa cum trebuie canalizată. Voi veghea eu însumi la menținerea acestei linii drepte, astfel că ea va fi totdeauna păstrată. Vrem pacea. Am pe lîngă mine pe scumpul meu colaborator, domnul Titulescu, cu care lucrez în perfect acord la organizarea și menținerea păcii prin securitatea colectivă — pe baza tratatelor și a Societății Națiunilor. Aceasta este linia noastră dreaptă: pacea. Adică democrația. Și democrația este numele Franței. Eu consider Franța ca a doua mea patrie. Eu nu pot avea pentru Franța decît o dragoste filială. Am mult sînge francez în vinele mele. Străbunica mea era fiica Ștefaniei de Beauharnais și străbunicul meu de-al doilea era fiul unui principe Murat. Am, deci în același timp sînge regal și plebeu, așa cum îi trebuie unui monarh democrat, care se cinstește prin a nu fi decît primul cetățean și primul soldat român.

După aceasta, regele se lăsă plimbat, sărbătorit, decorat, pentru ca, în cele din urmă, să stea de vorbă, lung și intim, cu premierul francez, Flandin, care arată regelui că problema Austriei devine acută.

— Știu zise, Carol. Mi se pare că prințul Starhemberg are de gînd să și vină zilele acestea pe aici, pentru a discuta cu dumneavoastră problema restaurării habsburgilor.

— Exact ! Și chestiunea este cu atît mai neplăcută, cu cît Mussolini duce dintr-o dată două războaie. Unul cu Abisinia, celălalt cu sancțiunile... Ce faceți cu sancțiunile, sire ?

Flandin punea întrebarea cu o sinceră durere. Franța l-a încurajat pe Mussolini să intre în Abisinia, ca să se războne pe Marea Britanie că cochetează cu Hitler — așa că nu putea fi decît împotriva sancțiunilor. Nu atît pentru că nu ar fi vrut să facă rău Italiei, cît nu vroia să facă bine Marii Britanii. Regele, deci, răspunse foarte tăios :

— Domnule prim ministru, sîntem o țară producătoare de petrol și Italia este unul din cei mai buni clienți ai noștri. Totuși, oricît de mari ar fi pagubele pentru economia noastră, ne vom sacrifica și vom respecta votul Genevei. Ni se cer sancțiuni... Vom aplica sancțiuni. Cu toată hotărîrea și fără nici o abatere. Altminteri, ar însemna să încurajăm pe agresor. Azi victima e Abisinia. Mîine s-ar putea să fim noi !... Nu se poate !

— În principiu, sire, nu se poate ! căută să-l convingă Flandin. În principiu, sancțiunile trebuie aplicate. Dar în cazul de față, sancțiunile nu pot fi nimănui de folos. Nu trebuie să supărăm Italia. Deasupra Europei planează primejdii infinite mai mari. Gîndiți-vă la Austria. Independența Austriei e în joc. De îndată ce Austria va fi pierdută, războiul va deveni inevitabil. Toate acestea, pentru o simplă fantezie: sancțiuni. Noi avem nevoie de Italia, nu de sancțiuni. Italia va apăra Austria de o invazie germană. Italia n-are nevoie de Hitler la granița ei. Și să supărăm Italia, tocmai noi, care nu vrem să se producă nici o schimbare de granițe în Europa ? Ar fi de neconceput ! Înțeleg și admir înaltele scrupule morale ale maiestății voastre, dar pacea primează. Lăsați sancțiunile, sire, și faceți ceva pentru Mussolini !... Mussolini trebuie împăcat !... Faceți ceva pentru Mussolini, sire !

Degetele lui Carol începură fără voie să joace pe masă. Flandin este un om simpatic. Ca și Baldwin. Și vorbește deschis. Merită, deci, să-i răspundă la fel.

— Domnule prim ministru, incontestabil că Italia trebuie împăcată. Italia este sora noastră latină și n-avem interes, nici noi, românii, nici Franța, s-o supărăm. Dar noi nu ne putem rupe nici de Anglia care ne-a ajutat și ne ajută cu arme, cu muniții, cu avioane... cu bani... În special, avem nevoie de bani!

— Sire, zise Flandin, cu căldură, dar cine v-a refuzat la noi, în Franța, ajutorul? Bani vă putem da și noi!

— Imediat?

— Imediat, sire...! Imediat!

Și într-o zi, haosul cuprinse țara întreagă. De când există aici organe de ordine și siguranță, n-a mai fost atîta dezordine și lipsă de siguranță ca în cea de a doua lună a anului 1936. Ca din pămînt, din iarbă verde, răsări o vegetație stufoasă de « studenți », de « cămăși », de zvastici, și poliție și jandarmi. Circulația pe străzi deveni act de nebunie curată. Nu puteai intra în nici un local, fără riscul de a fi scos de acolo cu capul făcut chisăliță. Viața politică își recăpătase aspectul unui cîmp de război în neconținută alarmă, care amintea celor tineri, recenta domnie dinamică a lui Carol II, cînd binele țării se făcea numai cu pistol și cuțit. Gurile nu se mai deschideau decît pentru amenințări, oamenii nu mai ieșeau prin țîrguri decît spre a fugări sau a fi fugăriți — și bîtele căpătaseră bătăture de prea multă folosință.

Dar n-a trebuit să treacă nici o singură zi, pentru ca lumea să înțeleagă ce s-a întîmplat: Carol II, regele țăranilor, regele culturii și regele vînatului, s-a înapoiat iar în patrie.

În aceeași după-amiază, Carol radiînd dinamism prin toată făptura lui de rege, blond, tînăr și optimist,

lua țara în primire din mâinile celor mai buni și mai devotați sfetnici ai săi.

— Vă mulțumesc, zise el, pentru rapoartele ce mi le-ați trimis la Paris și la Londra asupra situației generale de aici. Știți, însă, că pentru mine prezintă un interes deosebit amănuntele.

— Sire ! începu Spiru Maramă, prefectul poliției. Maiestatea sa Maria a donat o mie de lei unui elev tuberculos !

Ochii lui Carol scăpărară scînteii :

— Și a avut succes ?

Lui Spiru Maramă îi era neplăcut să răspundă. Pe rege, însă, n-avea voie să-l mintă, chiar dacă ar ști că-l supără.

— Mare succes, sire !

— Cît ?

— I s-au trimis cam la vreo trei milioane !

— De unde ?

— De pretutindeni. Pînă și de la copiii de școală.

Regele își ținu fălcile strînse, să nu-i scape o înjurătură. Baba atîta a așteptat : să-l vadă pe el departe de țară, pentru ca ea să-și poată face de cap — și să-i încalce atributele. Maiestatea sa Maria ajută elevi tuberculoși. A lovit-o filotimia, pe această baborniță ! Se mai crede regină — și-și închipuie că titlul ei de maiestate, pe care tot el i l-a dat ca să-i astupe gura, îi acordă vreun drept să cîștige și alte parale decît cele prevăzute în lista civilă. Parcă n-ar ști că filantropia este un privilegiu regal !. Dacă avea nevoie de cîteva milioane, de ce nu i le-a cerut lui ? Ar fi preferat să i le dea din fondurile O. P. Dar babornița — șireată a naibii ! I-a plăcut să-și procure milioanele acestea, prin filantropie ! Cu filantropia îi ciupește nu numai din banii care i s-ar fi cuvenit de drept lui, dar și din popularitate. Este o porcărie și o nerușinare fără pereche. Uită Maria lui Ciubuc-Bey că rege în țara aceasta este el, nu ea !... Numai că mult n-o să mai uite ! Chiar azi o să-i spună cîteva vorbe, de să-i treacă pe veci pofta de binefaceri !

— Foarte frumos ! mormăi Carol. Un copil salvat de copii !... Foarte frumos !...

Și așteptă. Ceilalți pricepură că hopul a fost trecut și începură să se însuflețească.

— Sire, zise generalul Mateescu, accidentele de aviație se înmulțesc. Pierdem și avioane și aviatori!

— Dar asta este o poveste veche! zise regele, care se mira că accidentele de aviație mai sînt aduse în discuție.

— E veche, dar s-a agravat! răspunse Mateescu.

— Ce-i aia: s-a agravat?

— În fiecare zi cade cîte un avion!

Regele găsi și el că problema s-a agravat. Ce-i de făcut? Medită — și vorbi:

— E destul de neplăcut, într-adevăr! Totuși, fabricile m-au asigurat... Dar ce să mai vorbim! Deocamdată, iată ce faceți: dați ordin să nu se mai zboare! Nu se mai zboară, nu mai sînt accidente.

— Sire! zise Vancea cu admirație. Este cea mai înțeleaptă soluție. Cine nu urcă, nu cade!

Riseră toți, mulțumiți că s-a limpezit și problema aviației.

— Dar cu Maglavitul ce se aude? întrebă Carol.

— Merge bine! răspunse Vancea. Pînă acum au fost la Maglavit un milion de pelerini să se închine. Din donațiile de pînă acum s-au depus la Casa de Economii două milioane și jumătate pe numele lui Petrache Lupu pentru biserică.

— Numai două milioane și jumătate? făcu regele bănuitor. Și restul, în buzunarul cui a intrat?

— Greu de știut, sire! Pentru administrarea banilor s-a înjghebat un comitet la Maglavit și altul la Craiova. Dar amîndouă comitetele au încăput pe mîna unor pungași. Donatorii au început să facă scandal. Se tem că va rămîne Maglavitul fără biserică!

— Fără biserică? strigă regele. Nu permit, Vancea! Te rog să mi-i arestezi pe pungași. În țara aceasta nimeni n-are voie să facă potlogării pe seama celor sfinte.

— În legătură cu aceasta, sire, trebuie să vă atrag atenția că mai toate partidele vor să ia în antrepriză construirea bisericii. Concurența e mare. Cel mai îndîrjit e Aureliu Cziucziewicz. El acceptă să ridice biserica în orice condiții...

— Ba bine că nu ! Ca să-și facă reclamă ! Toți, deștepți ! Dar să-și mai pună pofta în cui ! Nu se va da nimănui biserica în antrepriză. O biserică nu-i o du-gheană. De construit o vom construi noi, Vancea !... Noi, statul !

Punea atîta suflet regele în cele ce spunea, încît Vancea, ca să nu-l mai vadă cum suferă, căută să-i alunge gîndurile negre.

— Sire, cu privire la deportații politici, cred că am găsit ceva foarte bun...

Regele se luminează :

— Da ? Să aud !

— Vom avea și noi niște insule Lipari, ca Mussolini.

— Care ?

— Insula Șerpilor !

— Splendid ! făcu regele, extaziat. Insula Șerpilor !
E minunat !

— E unic, sire ! ținu Vancea pas entuziasmului regal. Nu scapă nimeni de acolo. Așteptăm numai ordinul maiestății voastre ca să începem amenajările !

— Să înceapă ! ordonă regele. Și la barou cum merg lucrurile ?

— Normal, sire ! Cît se poate de normal !

Răspunsul lui Vancea era atît de irezistibil, încît toți patru se porniră pe rîs. Clauziștii puși sub comanda lui Gogu Elefterie — devenit, prin fuziunea dintre partidul său, « Nihil sine rex », și partidul lui Cață și Săpunaru, un fruntaș între fruntașii național-creștini — băteau și fugăreau zilnic la tribunal, pe toți colegii care nu aveau activ la clauzism.

Regele se informă apoi, rînd pe rînd, asupra oame-nilor politici — și află că nici aici nu sînt surprize. Arghir a primit o nouă diplomă de doctor honoris causa, din partea universității din Peru.

— Asta-i a cîta ?

— A unsprezecea, sire !

— Îmi pare bine ! reflectă Carol. Cred că diplomele îl liniștesc. Și Traian Săpunaru ?

— Traian Săpunaru, sire, dă explicații în dreapta și în stînga de ce național-creștinii lui poartă cămașă albastră : « Domnilor, nu văd de ce ar fi cineva împotriva

cămășii albastre ! Ce este cămașa albastră ? Cămașa albastră este un act de conștiință individuală, este îmbrățișarea unei doctrine, pe care puteți s-o combateți, dar este un crez !»

— Interesant ! zise Carol, cu un zîmbet dulce pe buze.

— Păcat, sire, zise generalul Mateescu, că nu l-ați văzut cînd a aflat că la Viena au fost spînzurați trei hitleriști. S-a ridicat în picioare și a strigat : « Dacă ar fi trei oameni care să moară și pentru mine ! »

Zîmbetul tandru al regelui se revărsă într-un rîs vesel și prietenos. E atît de nostim Traian Săpunaru !

Dar pe Carol îl mai interesau și național-țărăniștii.

— Vorbesc de dictatura regală ! îl informă Vancea. Sînt supărați că guvernul a lansat un manifest către țară pentru subscrierile la împrumutul național, care nici nu poartă semnătura ministrului de finanțe, ci numai semnătura maiestății voastre. Încolo, se ceartă, să mă iertați, sire, ca chiorii, între ei ! Se provoacă la duel. Se înjură. Se amenință cu Skoda unul pe altul. Și se pregătesc să preia puterea la toamnă !

— Da ? Tot cu demonstrația lor de forță ?

— Tot, sire ! Se organizează. Și caută aliați ! Dacu trage cu ochiul spre legionari.

— Și ei ?

— Nimic !... La ei, liniște și pace ! zise Vancea. Ca de obicei. De azi dimineată și-au reluat activitatea. Totul e în ordine !

— În afară de Mătase ! făcu Spiru Maramă.

— Ce-i cu el ? întrebă regele.

— Se dă într-una la Aureliu. Gazeta lui numai cu asta e plină : cu doamna B, din strada Nicu-Vodă 13. « Unde te-ai ascuns în noaptea de 30 decembrie ?... Cine-i doamna B, din strada Nicu-Vodă 13 ? »

— O ! făcu regele, ai cărui obraji se acoperiră de pete mari, roșii. Carevasăzică Mătase tot nu se astîmpără !

— Nu ! răspunse Vancea.

— Și... ?

— Cred că ar trebui să-l ajutăm să-i treacă ! zise Spiru Maramă, care se și ridică de pe scaun.

Dar regele îl apucă de braț și-l împinse la loc:
— Nu noi... nu noi!

Dacu n-ar fi putut trece niciodată pe lângă statuia lui Mihai Viteazul, fără să se oprească în fața ei și s-o privească lung și cu drag. Îi făcea bine. Mihai Viteazul îi amintea de copilăria lui, de Bădăcin, de mama lui, de cîntecele, de poveștile, de poeziile în care era proslăvit acest erou național, care, în culmea gloriei lui, a fost răpus prin trădare. Cînd Dacu se uita la statuie, o tristă bucurie îi inunda inima și-i storcea dulci lacrimi de duioșie din ochii lui șterși și reci, ca de pește. Alături de statuia lui Mihai Viteazul, Dacu devenea din nou tare. Se știa trădat, dar avea satisfacția că nu e trădat singur, ci împreună cu încă unul de talia lui. Trădat în doi — e altceva. Trădat în doi, parcă devii mai curajos și mai încăpățînat să rezști... Dar de ce Dacu privea azi mai lung ca oricînd statuia marelui trădat și decapitat de la Turda?

Pentru că abia se despărțise de Jugănarul, care i-a spus răspicat:

— Domnule Dacu, m-am săturat! Dacă mă mai sîcîi mult cu intransigența și abstenența dumitale, redeschid toată afacerea Skoda și mă despart de dumneata! Ți-am mai spus-o de cîteva ori și ai crezut că glumesc. Să știi că ți-o spun pentru ultima oară, ca să vezi că nu știu de glumă!

Dacu l-a ascultat, n-a spus un cuvînt, și-a luat pălăria, a pornit-o razna pe străzi și fără să vrea s-a trezit aici, lângă marele său precursor în bronz, pe care, după ce-l privi în față, se pregătea să-l admire și în profil, cînd îl zări pe Leahu, care trecea trotuarul și venea de-a dreptul spre el.

Pe Leahu nu-l mai văzuse de mult și nici n-ar fi vrut să-l mai vadă. Acest Leahu își făcuse o reputație de intelectual rafinat, și tocmai din motivul acesta nu-l putea suferi Dacu: pentru că era intelectual — și pentru că era rafinat. Chiar prea rafinat. Cu ani în urmă, Leahu fusese un proroc entuziast al lui Neață.

Apoi, a trecut la țărâniști și a devenit un proroc tot atât de entuziast al lui Jugănarul. Iar de la restaurație, a părăsit partidul național-țărănist și a devenit un proroc și mai entuziast al lui Carol. Numai Carol și Carol — că a fost o vreme cînd era speriat pînă și rafinatul intelectual carolingian Naie Naie, care nu-i mai spunea altfel decît «rafinatul carolingian Leahu». Pentru asemenea oameni, care zburau de colo pînă colo, Dacu nu putea avea nici un fel de stimă — și cu atât mai puțin cînd erau și carolingieni pe deasupra. Marele intransigent, deci, se simți rău cînd dădu cu ochii de Leahu, dar nu mai putea da înapoi, pentru că rafinatul intelectual se și afla lîngă el, cu mîna întinsă:

— Ce faceți, domnule Dacu!

Dacu se văzu silit să răspundă:

— Ce să fac? Mă pregătesc să plec la Bădăcin, să-mi îngrijesc bucatăria de vie, cită mi-a rămas de la tata!

— Dar de vestea cea nouă ați auzit?

— Care?

Leahu îi puse sub ochi o ediție specială:

— Citiți! Hitler a intrat în zona demobilizată renană!

Dintr-o privire, Dacu află tot: Hitler, supărat că ieri Franța a ratificat pactul de asistență cu Uniunea Sovietică, a trimis azi armată în Renania.

— Asta-i război! făcu Dacu.

— De ce? se miră Leahu.

— Pentru că, prin remilitarizarea Renaniei, Hitler calcă tratatul de la Versailles și pe acel de la Locarno.

— Și cine să facă război, domnule Dacu?

— Franța! Și odată cu Franța, Anglia! Și foarte posibil ca și Italia să intervină.

— Ei aș! făcu Leahu, cu dispreț. Nu îndrăznesc ei să facă Germaniei război!

Dacu îl măsură pe Leahu cu coada ochiului și-i răspunse:

— Eu n-aș putea face afirmații atât de precise ca dumneata, dar cred că de data asta Franța și Anglia vor face război, domnule Leahu — și că în acest război va fi și țara noastră atrasă.

— Noi să facem război? Dar cu cine, împotriva cui?

— Cu aliații noștri contra Germaniei.

— Care aliați, domnule Dacu? Franța? Dar Franța este aliată cu Uniunea Sovietică. Și asta o știți: aliații aliaților noștri sînt aliații noștri !... Așadar, marele nostru patriot Dacu vrea ca România să lupte alături de Uniunea Sovietică — adică să dea țara pe mîna sovieticilor, pentru ce? Pentru că Germania a ocupat zona renană, care aparține Germaniei ! Ei bine, domnule Dacu, să nu vă fie cu supărare, dar numai de la dumneavoastră nu m-aș fi așteptat să aud asemenea lucruri ! Să ne aruncăm de bună voie în brațele sovieticilor, pentru că Hitler repară nedreptățile tratatului de la Versailles !

Dacu se învineți de indignare:

— Nedreptățile tratatului de la Versailles, zici, domnule Leahu ! Dar nu uita că în programul revizionist al lui Hitler mai figurează și alte nedreptăți ale tratatului de la Versailles ! Pe dumneata Ardealul nu te doare ?

— Nu mă doare, domnule Dacu !

— Foarte rău, domnule Leahu ! Foarte rău, și foarte urît !... Cauți pricină patriotismului meu, în loc să-ți cercetezi patriotismul dumatile !

— Nu-i cazul, domnule Dacu, pentru că Ardealul n-are ce căuta în toată afacerea asta. Hitler reocupă Renania. Despre Ardeal nici nu este și nici nu poate fi vorba. Hitler n-are cu noi nici un litigiu. Și nu va avea nici de aci înainte, dacă nu-l vom provoca printr-o politică nesăbuită...

— Care politică ?

— Să nu ne înhăităm cu Uniunea Sovietică !

— Dar cine vrea să aibă de-a face cu Uniunea Sovietică, domnule Leahu ? zise Dacu, care se trezea, deodată, în defensivă. Orice, numai nu Uniunea Sovietică...

— Dar atunci cu cine o să faci război contra Germaniei ?

— Cu Franța !

— Și ce faci cu Uniunea Sovietică ?

— Fără Uniunea Sovietică ! Eu, în această privință am un punct de vedere definitiv precizat : pentru Franța, împotriva Uniunii Sovietice !

— Așadar, domnule Dacu, în cazul unui război, vei lupta pentru Franța și contra atât a Germaniei cât și a Uniunii Sovietice ! Credeți că ar fi cu putință ?

Dacu tăcu. Vedea că nu-i cu putință. Încurajat, Leahu continuă :

— Oricum am întoarce-o, domnule Dacu, tot acolo ajungem : noi n-avem voie să ne băgăm capul sănătos sub evanghelie. Remilitarizarea Renaniei e o chestiune care nu ne privește. Dar dacă vrem cu tot dinadinsul să ne privească, atunci o vom plăti foarte scump. Pe de o parte, rușii ne vor bolșeviza... iar pe de alta, Hitler ne va arunca în cap, din prima zi, bombe incendiare și păduchi exantematici sau purici ciumați. Știți ce este Hitler în stare să facă. Hitler are cea mai puternică armată din lume. Nimeni nu-i poate ține piept lui Hitler. La un singur cuvânt al lui Hitler, tremură omenirea întreagă. Și dacă a intrat în Renania, știe că poate s-o facă, pentru că nici Franța, nici Anglia nu vor îndrăzni să-i reziste. Și să-i rezistăm noi ! Noi, cu armata noastră desculță ?

Ultimele cuvinte ale lui Leahu treziră atenția lui Dacu. Cum se face că acest rafinat carolingian își permite să vorbească în termeni atât de ireverențioși despre armata lui Carol ?

— Domnule Leahu, zise el lui Leahu, aș fi curios să știu dacă și regele privește lucrurile așa cum le privești dumneata !

Dîrz, Leahu îi replică :

— Dar ce am eu cu regele ?

Dacu se opri din mers :

— Parcă te știam...

Ca pișcat, Leahu făcu un salt înapoi :

— Ce ați știut, domnule Dacu, nu mai face două parale. Vremurile alea s-au dus. Am crezut în rege, cîntă vreme mi s-a părut că e ceva de el ! Dar de cînd îl văd la lucru sînt dezgustat. Nu el este omul care ne trebuie, domnule Dacu ! El, în loc să ne scape de desfrîu și corupție, mai rău le-a adîncit. El, cu muierea lui nerușinată ! Nu, domnule Dacu, nu el poate însănătoși viața publică a țării. Adevăratul nostru mîntuitor e Aureliu Cziucziewicz ! Cînd Aureliu va veni la putere,

vom putea respira aer curat. Sub regimul lui Aureliu Cziucziewicz va fi o adevărată revărsare a Nilului peste acest pământ vlăguit pînă acum de exploatarea nemiloasă a oligarhiei. Regimul lui Aureliu Cziucziewicz va marca în istoria țării...

Se opri să răsufle, atît cît îi trebui să-și aducă aminte că exact cu aceleași cuvinte a vorbit în urmă cu ani și despre Neață, în care a crezut, și despre Jugănar, în care a crezut, și despre Carol în care a crezut, și, cu conștiința senină că așa e drept să vorbească și despre Aureliu în care crede, peroră mai departe:

— ...va marca, zic, în istoria țării o epocă de admirabilă armonie socială, de solidaritate cinstită și trainică între toate clasele sociale. Și numai atunci vom putea spune că am tăiat capul hidrei bolșevice.

Dacu îl privea pe Leahu cu un interes tot mai mare și se simțea ros de remușcări. Își făcuse despre omul acesta o părere pripită — și lui nu-i este permis să fie pripit. L-a crezut o lichea de-a lui Carol, un transfug, un fripturist vulgar ca oricare alt politician și n-a vrut să vadă în ce măsură i se cuvine sau nu calificarea de intelectual rafinat. Dar acest Leahu este, într-adevăr, un intelectual rafinat în cel mai nobil înțeles al cuvîntului. Un intelectual de rasă aleasă care nu face decît cinste neamului nostru!... Un om care merită să fie dat tuturor ca exemplu de simțire și gîndire. Ura de neîmpăcat împotriva regelui și a tîrfei lui, setea de dreptate și cinste, dovedesc înaltul lui patriotism, cu toate că nu s-ar putea zice că ar fi cine știe ce bine crescut, cînd își permite să-i spună tocmai lui, că nu el, omul de la Alba-Iulia, care a întregit România, e mîntuitorul neamului, ci un asasin ordinar ca Aureliu Cziucziewicz. Dar n-are a face ! Lui Leahu e dispus să i-o ierte, pentru că ura lor comună împotriva regelui va trebui să-i apropie — și poate că, în cele din urmă, Leahu se va convinge că singurul, adevăratul, marele mîntuitor al neamului, tot Dacu rămîne.

— Domnule Leahu ! zise el, cald, cînd rafinatul intelectual isprăvi. Cele ce-mi spui mă interesează în

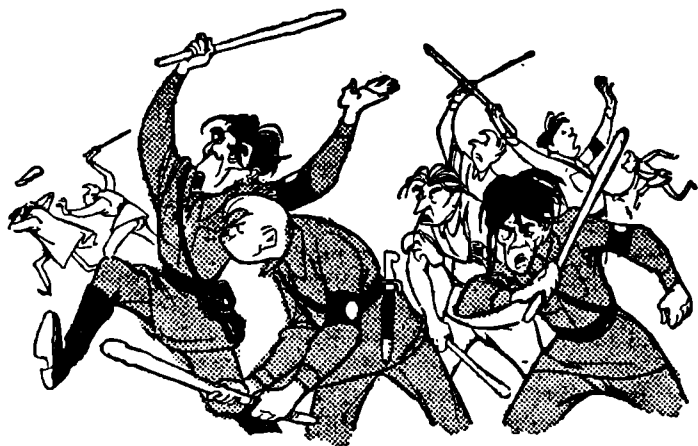
gradul cel mai înalt. Dar înțelegi că problema e mult prea gravă spre a o putea dezbate în stradă. Aș ține mult să stau de vorbă cu dumneata mai pe îndelete.

Leahu se opri și-i răspunse, încântat:

— Cu cea mai mare plăcere. Dar asta se va putea întâmpla ceva mai târziu, pentru că mâine plec pentru câteva zile în străinătate, să mă refac !

— O !... Unde ?

— În Elveția !

XX

O rumoare veselă însufletea străzile. Tineri — fete și băieți — își strângeau mâna, se felicitau, se îmbrățișau și porneau în grup, braț la braț, rîzînd și glumind. Dacă te mulțumeai doar să-i privești, puteai crede că ceea ce le îmbujora chipurile și le aprindea flăcări în ochi erau fiorii irezistibili ai primăverii. Dar dacă auzai ce-și vorbeau, aflai că nu primăvara îi bucura, ci victoria.

Căci măreață și desăvîrșită era victoria lor. Mussolini a ocupat toată Abisinia, fără să-i pese de sancțiuni — iar Hitler a ocupat toată Renania, fără să i se pomească măcar de sancțiuni. Cine să fi îndrăznit? Anglia ori Franța? Cînd Hitler și-a trimis primele treizeci de batalioane în cadrilaterul renan, toată Europa se aștepta ca Anglia și Franța să-l alunge de acolo cu forța armată.

Dar și Anglia și Franța au socotit mai util să-l bombardeze cu note, cu oferte de pace, cu invitații la Liga Națiunilor, cu rugăminți și proiecte, la care Hitler a răspuns cu amenințări și condiții. Vrea pace ! Dar nu-l sperie războiul. Nu-l sperie nimic. Pe Hitler nu-l sperie nimic !

— Nimic ! își spuneau, exaltați, tinerii care păseau veseli pe străzi și nu se încruntau decât numai când privirile lor întâlneau vreo figură care nu corespundea tipului perfect arian. Pe Hitler nu-l sperie nimic !

— Hitler nu se teme de moarte !

— Nici Mussolini nu se teme de moarte !

— Nici noi nu ne temem de moarte !

Își priveau cu mândrie zvastica de la butonieră și, sub soarele acesta primăvăratec, care plesnea de viață și optimism, băieții și fetele numai despre moarte vorbeau, pentru că, de la Hitler și Mussolini până la șefii lor de cuib, toți, numai în dragostea de moarte îi creșteau. Veneau fetele și băieții aceștia la consfătuiri și asistau, cu ochii căscați de spaimă, de uimire, de nerăbdare, de curiozitate, la cursurile de moarte care le erau predate, cu competență și gravitate, de un Ionescu-Ciurcheni, de un Zizi Grăniceru, de un Lulu Malacu, de un Cantemireanu, de un Prapală, de un Precup, de un Zamfir Vasilescu, de un Leahu, de un Adrian Meridian. Naie Naie vorbea mai puțin. În schimb scria mai mult și Aureliu vorbea după notele lui.

— Poporul, zicea Naie Naie prin canalul vocal al lui Aureliu, nu înțelege nimic. Poporul trebuie condus de cei care înțeleg, adică de o elită. Dar cine să aleagă elita ? Poporul ? V-am spus, doar, că poporul nu înțelege nimic. Cum dar să înțeleagă poporul cine este elită sau nu ? Elita, deci, trebuie să se aleagă singură. Pe ce trebuie să se întemeieze o elită ? Pe curățenie sufletească, pe vitejie și pe sărăcie, adică pe renunțarea de bună voie la avere. Dar poporul, ce trebuie să facă între timp ? Să trăiască ? Nu ! Poporul român trebuie să moară — fiindcă moartea este țelul final al neamului, nu viața. Țelul final nu este viața, ci învierea... Va veni o vreme când toate neamurile pământului vor învia, cu toți morții și cu toți regii și împărații lor, având fiecare

neam locul său înaintea tronului lui Dumnezeu. Acest moment final, învierea din morți, este țelul cel mai înalt și mai sublim către care se poate înălța un neam. Dar, neamul, ca să poată învia, trebuie să moară întâi.

— Țara românească are nevoie, în vremurile acestea, de oameni tragici și sintetici ! striga nuvelistul Precup.

— De la temniță înainte începe adevărata verificare legionară ! spunea romancierul Zamfir Vasilescu. Cine renunță la mormînt, renunță la înviere. Condiția învierii stă în acceptarea prealabilă, neșovăitoare, senină, a durerilor și apăsării mormintelor !

— Moartea, marea noastră prietenă, a fost un mijloc de la care «legiunea» nu s-a dat niciodată în lături ! proclama Leahu. Moartea este singurul mijloc de a mai înnobila biata turpitudine omenească.

Naie Naie arunca și el un cuvînt de înălțare :

— Vă propovăduiesc vouă dragostea de moarte, spre a vă dezvolta gustul veșniciei. Fiecare gest pe care-l faceți, trebuie să vă apropie de moarte.

Nu rămînea în urmă nici Ionescu-Ciurcheni :

— Noi vom muri cu toții, milioane de tineri, vom muri strînși unul într-altul și nimeni nu se va simți singur. Voi nu vedeți ce frumos se pregătește tinerimea, în toate țările, de moarte ? Ce sînt unitățile și batalioanele de asalt, legiunile și armatele lumii de astăzi, decît mase tinerești strîns legate între ele, legate mai ales prin destinul care le așteaptă : moartea laolaltă ? Niciodată lumea n-a pregătit cu mai multă înțelepciune oameni tineri pentru o moarte colectivă. Într-un război, într-o revoluție, vor muri numai tineri și vor muri atît de mulți deodată, încît nici nu vor simți că mor cu adevărat.

Lulu Malacu pleda și el, călduros, pentru moarte :

— Voi știți ce se cheamă destin istoric ? Moarte ! Dar mesianism ? Moarte ! Dar dinamizare ? Tot moarte !

Leahu vorbea iar :

— Să vedem dacă românul poate rămîne el însuși, cînd va începe să se spele în fiecare zi. Eu nu cred. Cineva mi-a atras atenția că ortodoxia e primejduită în satele unde se introduce săpunul. Țăranii se convertesc la adventism odată cu spălatul propriu-zis. Sectele

merg mîna în mîna cu igienă. Cînd vom introduce băi, școli înalte, biblioteci, medii culturale, Dumnezeu știe ce se va alege atunci din ființa noastră romînească.

Bătrînul general Zizi Grăniceru, cum auzea de Dumnezeu, simțea nevoia să-și împărtășească și el gîndurile:

— Dumnezeu vrea să murim cu toții. Moartea e de la Dumnezeu și Dumnezeu e cu noi. Dovadă că Dumnezeu e cu noi, este faptul că și autoritățile ne ajută. Să vă dea Dumnezeu sănătate și putere ca să muriți cît mai degrabă și cît mai frumos !

Adrian Meridian, vestitul fost dadaist Adrian Meridian, unul din cei mai subțiri scriitori ai legiunii de cînd bancherul Cristofor Kerbalà a rupt relațiile cu verișoară-sa, frumoasa artistă Zina Zinaida, completa, cu cele mai subtile mijloace ale lui, ideea generalului Zizi:

— Prin Dumnezeu, care este mistica națională, ca și prin mistica națională ea însăși, se creează un om desfăcut de abjectul materialism al epocii, se dezghiocează omul de aderenții epocii actuale și se face școala permanențelor eroice. El formează omul virtuților cardinale: erou, preot, ascet, corectitudine, ostaș, moarte !... Moarte mai presus de orice ! Moarte, moarte și iar moarte !

După ce erau instruiți asupra tuturor avantajelor pe care le prezintă o moarte cît mai grabnică, tinerii ieșeau în stradă, se încolonau și o porneau pe străzi, strigînd:

— Moarte jidanilor !

Fiecare cuvînt al lui Bagradian mergea direct la inima lui Traian Săpunaru, care, totuși, îl asculta cu o singură ureche, pentru că cealaltă era aplecată spre durerile neamului. De cînd cu încăierările dintre lăncieri și național-țărăniști, Bagradian îi căuta mereu pricină. Acum îl ataca pentru felul cum se purta cu muncitorii din întreprinderile aurifere de la Brad-Criștior.

— Domnul Traian Săpunaru, zicea Bagradian, arătînd Camereî cu degetul pe Săpunaru, este preşedintele consiliului de administraţie al societăţii « Mica ». Este o afacere care, după propriile ei bilanţuri, a cîştigat în zece ani, o jumătate miliard. A împărţit acţionarilor dividende de zeci de milioane. A creat fonduri de rezervă de sute de milioane şi şi-a mărit capitalul de la 24 de milioane cît avea în 1921, la 140 de milioane. Dar ce-a făcut domnul Traian Săpunaru, care vorbeşte atîta despre popor, pentru acei care, prin munca lor, l-au îmbogăţit pe el şi pe acţionari? Ce a făcut pentru muncitorii de la Brad-Criştior? Nimic ! N-a făcut un spital, n-a întemeiat un singur dispensar medical pentru cele douăzeci de sate, în care trăiesc în neagră mizerie familiile celor două mii cinci sute de muncitori. N-a creat nici un mijloc de transport pentru muncitorii care trebuie să străbată zilnic, pe jos, zeci de kilometri din sat pînă la mină şi înapoi. Muncitorii sînt insultaţi, concediaţi, maltrataţi ca în evul mediu. Domnul Traian Săpunaru nu respectă legile muncitoreşti. Nu a vărsat nici măcar cota prevăzută de legea minelor pentru fondul social de la Casa Minieră. Cota aceasta se ridică la mai multe milioane. Dar domnul Traian Săpunaru, în loc să folosească aceşti bani spre a construi pentru muncitori spitale şi locuinţe, îi cheltuieşte pentru a-şi întreţine partiduleţul lui caraghios de fasciști !

După ce Bagradian termină, îi luă locul la tribună Traian Săpunaru :

— Domnilor, onorabilul domn Bagradian, ca să-şi verse năduful că naţional-ţărăniştii lui mănîncă bătaie de la naţional-creştinii mei, îi numeşte fasciști caraghioşi. Mai întîi, nu mi-e ruşine să fiu calificat drept fascist, pentru că nu ascund că aş fi. Sînt ! Dacă un Hitler şi un Mussolini sînt mîndri că sînt fasciști, pot fi şi eu mîndru. Cît despre adjectivul « caraghios », aş vrea să mi se spună, cine-i mai caraghios : cel care bate, sau cel care mănîncă bătaie ? După aceea, domnilor, ce face domnul Bagradian de la această tribună romînească a unei Camere romîneşti ? Predică bolşevismul !

— Eu ? sări Bagradian.

— Dar cine? Eu? Dumneata, și domnul Jugănaru, și domnul Bratu...

— Careee? se auzi glasul iritat al lui Bratu. Eu bolșevic? Carevasăzică ai început și dumneata... ca și legionarii... Eu bolșevic!... Poftim, domnilor! Au luat bidineaua minciunii, au înmuiat-o în vopsea și vor să mă boiască în roșu. Dar nu le merge, pentru că eu nu am o singură culoare, ci sînt tricolor: am sîngele roșu ca viața care bate pentru sufletul multimii. Am și galbenul auriu al soarelui care luminează și însufletește mintea și inteligența noastră. Am și verdele acela pe care-l fluturați dumneavoastră, legionarii și care este speranța în victoria de mîine. Așa că nu sînt bolșevic!

Traian Săpunaru, care asculta cu brațele încrucișate, îi răspunse lui Bratu pe un ton de sfidare:

— Ba ești! Pentru că și dumneata și Bagradian pledați pentru cauza muncitorimii și asta este curat bolșevism. Pentru că, domnilor, ce este doctrina comunistă? Doctrina comunistă este pentru colectivitatea întreagă omenească o neîncetată îndestulare materială. Dar între spiritul capitalist de îmbogățire individuală și spiritul comunist de înstărire a clasei proletare, nu vedem decît o unică diferență de proporție și de metodă. Pe scurt, comuniștii sînt o asociație pentru îmbogățirea colectivității proletare!

— Asta ai șterpelit-o cuvînt cu cuvînt de la legionari! strigă Bagradian.

Traian Săpunaru zîmbi superior:

— Adevărurile nu se șterpelesc. Ele pot fi sau respinse, sau adoptate.

— Ca și cele treisprezece milioane pe care le-ai adoptat în noaptea cînd ți-a căzut cărămida în cap! îi răspunse Bagradian.

Robu, care abia intrase în incintă, pentru că, din pricini cu totul independente de voința lui, nu nimerise ușa, strigă:

— Să vă fie rușine, vînduților!

Și vru să se repeadă la Jugănaru, dar în clipa aceea, ceva greu îi căzu din buzunar și se lovi cu zgomot de bănci.

— Un revolver! strigă Jugănarul. Domnule președinte, domnul Robu, după ce că vine beat la ședință, mai aduce cu el și revolvere.

Robu culese de pe jos revolverul, își puse sub braț un pachet lung cu care venise de-afară, și se apropie de președintele Camerei:

— Domnule președinte, dați-mi voie să mă explic: acesta este un revolver pe care l-am confiscat la Fălciu pe vremea alegerilor făcute de dumnealor în 1928, când... Stați, domnule președinte, să mă explic!... Aici, mai am și o pușcă!...

Desfăcu pachetul și întinse președintelui Camerei o pușcă:

— E o pușcă, domnule președinte!... Dumnealor, bolșevicii, cred că pușca-i a mea!... Dar nu-i a mea... Dați-mi voie să mă explic... Să vedeți... Pușca asta...

Și, extenuat, căzu jos în fața tribunei. Chestorii săriră și cât ai bate din palme Robu fu evacuat din sală, în timp ce național-țărăniștii, ajutați de legionari, acopereau pe Traian Săpunaru de injurii și huiduieli:

— Huo! rușine!... La cârciumă!... Îți aduci bețivii de la bodegă să tragă cu pușca în noi!... Cărămida!... Vin nou!... Monitorul Oficial!... Hîrtia!... Treisprezece milioane!... Fondurile O.P.!... Faci frumos la liberali?... Ți-arătăm noi ție, escrocule!

Traian Săpunaru nici nu clipea. Din nou cu brațele încrucișate, demn, mîndru, senin, așteptă pînă ce adversarii lui obosiră, apoi spuse, liniștit:

— Domnilor, la toate cîte mi-a fost dat să aud din partea național-țărăniștilor, voi răspunde cu un singur cuvînt: Sko-da!

O tăcere de mormînt coborî peste întreaga adunare. Președintele Camerei anunță:

— Domnilor, dau cuvîntul domnului deputat Cioarec, care-și va dezvolta interpelarea în chestia noului proiect de lege a chiriiilor.

Regele lucra. Era rege și un rege trebuie să lucreze, dacă-și iubește meseria de rege. Și el și-o iubește cu

pasiune. Nu sînt nici două ceasuri de cînd a dat unor gazetari australieni cele mai calde și sincere asigurări că-și iubește meseria cu pasiune și a avut impresia că ei l-au crezut. Totuși, Carol găsea că A-tot-puternicul îl face să plătească scump pasiunea aceasta. În fața lui s-a adunat iar un vraf de dosare — și el, deși rege, nu le poate soluționa decît numai după ce le citește.

Stătea într-o rîină, cu capul sprijinit în mîna stîngă și întorcea filele cu dreapta... Desigur, dacă meseria îl obligă să citească toate hîrțile care i se vîră sub ochi, le va citi. Dar să fie cel puțin atît de interesante, încît să-i poată justifica oarecum pasiunea. Și nu sînt. Din păcate, cele mai multe se ocupă de probleme mărunte și insipide. De aceea, nu o dată, Carol ofta. Hei! În timpul pe care și-l pierde cu toate prostiile cuprinse în dosare, cîte lucruri mari și frumoase n-ar putea face pentru țara aceasta! La urma urmei, nu trăiești ca să mori de plictiseală! Viața își are un țel mult mai înalt! Viața... Poftim acumă și bolșevicii! Iar cu poveștile lor! Numai pretenții și văicăreli!... Se plîng de regimul din închisori! Direcția le reține toate pachetele cu rufe și alimente... Ca mîncare li se dă de două ori pe zi mămăligă mucegăită... Sînt ținuți în frig, flămînzi... bolnavi... goi!... A propos!... Interesantă artista aia argentiniană, Ritta de la Plata... I-a căzut azi noapte din cer, ca o mană cerească... Era disperat. Făcuse pe la douăsprezece noaptea o razie prin dosul palatului, dar fără folos. N-a găsit ce-i trebuia. Și i-a telefonat, furios, lui Spiru: «Spirule, ce-i mizeria asta?... Mă lași la voia întîmplării!» Spiru a sărit speriat: «Sire, într-o jumătate de oră am sosit!». Și s-a ținut de cuvînt!... Ceva neașteptat. A ținut-o în audiență pînă în zori și a discutat mult cu ea despre nevoia de a lega relații culturale mai strînse cu Argentina. O țară care este reprezentată de o artistă ca Ritta de la Plata merită admirația lumii întregi... Și că directorul Doftanei îi pune să curețe closetele și să dea declarații că de aci înainte își vor băga mințile în cap. Și-i bate! Și-i pune în lanțuri!... Da! Simte că i-ar face plăcere să mai stea o dată de vorbă cu ea... Ce vor? Săpun? Mai vor și săpun? Frînghie — nu săpun!...

Îndârjit, regele își îndreptă spinarea, puse mîna pe toc și scrisese în colțul raportului oficial care însoțea dosarul: « Dacă nu le place, să ne reclame la Moscova ».

Se mai înviorase nițel, așa că deschise dosarul următor cu mai multă încredere în viață. De la primele rînduri, lectura îl prinse. Afacerea trezi în el amintiri scumpe... Sînt doisprezece ani de atunci ! Prin toamna lui 1924 o cunoscuse pe ea... Pe Lenuța. Un chip alb, de marmură, luminat de vîlvătaia unui păr atît de încins, încît de la prima apropiere, i-a aprins și lui inima... Ține bine minte cînd s-a întîmplat asta ! Izbucnise răscoala de la Tatar-Bunar !... Și dosarul tot de Tatar-Bunar pomeneste. E vorba de un proces. După douăsprezece amînări, Curtea cu juri din Galați judeca pe niște jandarmi care, în martie 1925, au arestat o sută de locuitori din Sărăria, județul Cetatea-Albă, acuzați că ar fi participat la tulburările din Tatar-Bunar. Dosarul spunea că timp de patruşprezece zile țărani au fost schingiuiți de jandarmi, care le-au rupt și le-au scos oasele de la picioare, le-au ars tălpile cu fierul înroșit, au țopăit cu cizmele pe pîntecul lor, i-au silit să-și mănînce fecalele și au ucis nouă din ei, dintre care cîțiva au fost îngropați de vii și unul aruncat de viu în fîntînă. Ancheta ar fi stabilit că țărani aceștia din Sărăria n-au avut nici un amestec cu Tatar-Bunarul. Ancheta?... Care anchetă ? Adică pe cine să crezi ? Pe niște țărani bolșevici, sau pe jandarmi, care apără, cu arma în mînă, ordinea și siguranța statului ?

Și puse rezoluția cu litere uriașe: « Să fie achitați și decorați dacă n-au fost încă ».

Întinse mîna să apuce alt dosar, cînd intră generalul Mateescu:

— Sire, zise el luînd poziția de drepti, am onoarea să raportez că legionarii lui Aurică au făcut ceva pe amintirea lui Muică.

Raportul ciudat al lui Mateescu îl miră și-l învseli pe Carol.

— Mateescule, ești foarte glumeț, dar nu pricep nimic !

— Nu-i nici o glumă, sire ! Precum știți, studenții și-au convocat congresul la Tîrgu-Mureș și au pornit-o

într-acolo. În drum, vreo trei mii dintre ei s-au dat jos în gara Sinaia, l-au silit pe mecanicul trenului să-i aștepte, au năvălit pe peron și cîțiva dintre ei, care erau mai aproape, s-au deschiat la pantaloni și au udat crucea de pe lespedeza pusă pe locul unde a fost ucis Muică. După aia, și-au făcut cruce, s-au îmbrățișat, au început să cînte cîntece de-ale lor, s-au urcat în tren și au pornit-o mai departe.

— Așa! făcu regele, care gusta cu o plăcere nemărginită fiecare cuvînt al lui Mateescu. Și la Tîrgu-Mureș?

— Au lucrat și la Tîrgu-Mureș după program. Au alungat din congres pe cei două sute de delegați de-ai lui Cață și au fixat lista oamenilor politici care trebuie uciși.

— Extraordinar! strigă, radios, Carol. Prin urmare s-a prins!... Bun! S-o afle domnii care nu fac decît să mă bîrfească! Nu strică să le intre nițel frica în oase!... Și cum s-a încheiat?

— Congresul s-a încheiat într-un chip foarte solemn! Au luat jurămîntul echipelor care trebuie să execute asasinatele!

— Prin urmare, au făcut-o și pe asta?

— Au făcut-o, sire!...

— În public?

— În public!

— Față de miile de delegați?

— Față de toți!

Regele rămase o clipă cu gura căscată, apoi începu să rîdă în hohote:

— Dar bine, Mateescule dragă, Aurică ăsta-i de-o mie de ori... de un milion de ori mai prost decît se spune!

— Este, sire!

Spre seară, Trișcă intră la rege, aferat și îngrijorat.

— Sire, am două vești proaste. În primul rînd, Dinu! E furios!... Cere arestarea băieților!

Lui Carol îi venea greu să creadă că Dinu, șeful unui partid constituțional, cere un act atît de anticonstituțional.

— Să arestăm pe studenți? Cu ce drept să-i arestăm? Mi-au cerut să le dau voie să ție un congres. Conform legilor țării, nu puteam să li-l refuz. Și domnul Dinu, care vorbește atîta despre libertățile democratice, își găsește să protesteze!

— Sire, mă iertați, nu m-am exprimat bine! Împotriva congresului protestează numai Jugănarul...

— A! Jugănarul! Păi zi-i așa! Jugănarul protestează că le-am dat voie băieților să se adune! Și dacă nu le dădeam voie, ce crezi că făcea Jugănarul? Tot protesta! Ce fac eu, nu-i bine!... Știi ce te-aș ruga, dragă Trișcă? Să-l întrebi pe mocofanul ăsta de Jugănarul numai atît: dacă pe băieții ăia trebuie să-i arestez pentru că au ținut un simplu congres la Tîrgu-Mureș, ce trebuie să fac ălora care au ruinat țara cu afacerea Skoda?

— Sire, cu Jugănarul am terminat scurt! Dar ziceam de Dinu!... Dinu cere arestarea băieților, nu pentru congres, ci pentru că au făcut cele ce-au făcut la Sinaia.

— Ei! Ce-au făcut? Nu trebuie să-ți fie rușine, dragă Trișcă, să-i spui pe nume! Ce-au făcut? Și pe cine au făcut ce au făcut? Pe un adversar politic!... Să fim serioși, dragă Trișcă!... Adică dumneata nu faci la fel pe toți adversarii politici?... Și domnul Dinu nu face?... Atunci ce sînt ipocriziile astea?... Politica e politică!... Într-o țară democratică, toate mijloacele de luptă politică sînt îngăduite oricui! Că doar n-o fi vrînd domnul Dinu, ca în numele democrației național-liberale să aibe numai el voie să facă pe cine o vrea ceea ce au făcut băieții la Sinaia... și ceilalți să tacă și să înghită. Asta nu mai e democrație, Trișcă, asta e dictatură curată. Așa că, mai bine s-o lăsăm încurcată. Și care este cealaltă veste?

— Titulescu!

Știa și Trișcă să urască, dar nu și-ar fi închipuit niciodată că ar putea să încapă în sufletul unui om atîta ură cîtă țîșni deodată din ochii lui Carol.

— Ti-tu-le-scu!... Ti-tu-le-scu!... Și ce vrea iar Titulescu?

— A și aflat și m-a și chemat la telefon de la Geneva. Zice că așa nu mai poate să continue un singur moment ! Că el va cere socoteală, pentru că și lui i se cere socoteală în străinătate ! Că de ce îngăduim să se țină congrese naționaliste cu delegați de-ai lui Hitler ! Că de ce am autorizat în ultima vreme peste trei sute de ziare și reviste fasciste ! . . . Că de ce nu ne atingem nici măcar cu un fir de pai de legionari, careucid sau amenință cu moartea pe toți oamenii politici ! Și acuma Sinaia și Tîrgu-Mureș !

— Și să-i răspundem de ce ?

— I-am răspuns, sire ! Dar răspunsurile mele nu-l mulțumesc și de asta se întoarce în țară ! Pînă în trei zile e aici !

— Ca să ne sperie, desigur ! rînji regele batjocoritor.

— Probabil ! zise Trișcă. Pentru că i-a pus în curent și pe național-țărăniști, care au și anunțat azi după amiază în Cameră că vor face interpelări în chestia externă.

— Vor interpelări în chestia externă, ca să agite chestia internă ? Bine ! Să le dăm interpelări. Închide, te rog, imediat parlamentul !

— Dar data închiderii a fost fixată pe mai tîrziu . . . Pentru 15 aprilie . . . în ajun de Paști !

— Închide, te rog, parlamentul !

— Cum am să explic lumii, o asemenea măsură ?

— Dă orice explicații îți place ! Dar mai întîi, închide, te rog, parlamentul !

A doua zi, deputații găsiră Camera închisă.

— De ce ? întrebare membrii opoziției.

— Pentru că deputații guvernamentali au cerut ca diurnele să fie scăzute la 500 lei, dar în schimb, indemnizația lunară să fie urcată de la 6.000 la 12.000 lei. Ar fi fost o cheltuială de 30 de milioane. Și statul n-are de unde !

Calm și răbdător, domnul prim procuror Pîrvu îl interoga pe generalul Zizi Grăniceru, președintele partidului « Totul pentru țară », fost garda de fier.

— Domnule general, ce știți despre fapta celor cinci legionari care s-au prezentat la domnii Bagradian și Robert Cernescu și le-au cetit sentința de moarte?

Generalul Zizi își desfăcu larg brațele, nedumerit:

— Dar ce știu eu, domnule prim procuror? Moarte !... Sentință !... Bagradian !... Cernescu !... De când mama m-a făcut !...

Și-și însoți răspunsul cu o schimă atât de nostimă, încît grupa din dreapta lui începu să ridă în hohote, ceea ce mări îndîrjirea grupei din stînga. În grupa din dreapta se aflau conducătorii legionari în cap cu Aureliu Cziucziewicz, iar în grupa din stînga, foști vechi comandanți legionari, în cap cu Mătase și Riza, azi dușmani ai mișcării. Ceea ce aduna aici, în cabinetul primului procuror Pîrvu, ambele tabere, ieșea din comun. Foștii legionari ceruseră justiției să redeschidă procesul asasinării lui Muică, deoarece au de făcut unele destăinuiri senzaționale, pentru ca lumea să vadă cine este, eu adevărat, Aureliu Cziucziewicz, care se pretinde mîntuitorul romînilor. Guvernul a studiat chestiunea și — spre uimirea tuturor — a dispus revizuirea procesului.

Diaconu, ministrul justiției, dădea și motivele acestei decizii surprinzătoare:

— Am fost indulgenți cu legionarii, cîtă vreme am crezut că vor renunța la poziția lor anarhică și teroristă. Dacă guvernul liberal a desființat în toamna lui 1933 garda de fier, după cîteva luni, la începutul anului 1934, i-a dat voie să-și reia activitatea, cu o condiție: să nu se mai numească garda de fier, ci « totul pentru țară ». Guvernul liberal a făcut acest act de clemență, cu speranța că garda de fier, sub noua ei titulatură, va deveni un partid de ordine și colaborare cu celelalte forțe constructive ale țării. Dar guvernul constată cu regret că legionarii lucrează după vechile lor metode, pe care, în ultima vreme, le-au agravat. Astfel, de cîteva săptămîni au început să amenințe cu moartea pe cei mai de seamă oameni politici ai țării. Guvernul, care este dator să vegheze la liniștea și siguranța tuturor cetățenilor, a hotărît, în consecință, să pună capăt tuturor acestor apucături, care nu cadrează cu tradițiile de omenie ale poporului nostru.

Aşa a ajuns bătrînul Zizi Grăniceru, şeful formal al partidului «totul pentru ţară», să fie citat pentru anchetă la cabinetul primului procuror Pîrvu, unde se simţea bine în compania amicilor săi, care-i încurajau glumele cu exclamaţii, cu comentarii şi cu hohote de rîs. Dar dacă demonstraţiile vesele ale grupei din dreapta făceau să scrişnească din dinţi grupa din stînga, pe primul procuror Pîrvu îl lăsau rece, aşa cum îl lăsa rece şi dezinvoltura, destul de amuzantă, cu care Zizi se scutura de orice amestec în isprava celor trei legionari. Impasibil, cu gesturi măsurate, aproape zgîrcite, primul procuror scoase din dosar o hîrtie şi i-o întinse lui Zizi:

— Poftim, domnule general, citiţi-o ! Este o copie după sentinţa de moarte !

Zizi nici nu se osteni să ia hîrtia din mîna primului procuror.

— Glume de-ale băieţilor ! zise el.

— Ba ! replică Pîrvu. Eu cred că nu-i vorba de glume. Băieţii dumneavoastră, domnule general, nu prea glumesc.

— Asta-i adevărat ! făcu Zizi, glumeţ. Băieţii mei nu glumesc ! Dar mie-mi place să fac uneori cîte o glumă ! Şi dacă vrei să ştii adevărul, domnule prim procuror, uite că ţi-l spun : scrisoarea asta eu am compus-o. Dar nu-i o ameninţare serioasă. E mai mult simbolică.

— Simbolică ? Ce-i asta, simbolică ?

— Simbolică, domnule prim procuror, înseamnă neserioasă.

— Iar neserioasă ? întrebă primul procuror. De ce e neserioasă, domnule general ?

— Adică o fi şi serioasă ! răspunse Zizi făcînd cu ochiul amicilor lui.

— Nu vă supăraţi, domnule general ! zise primul procuror, care nu-şi pierdea de loc cumpătul. Aş vrea să ştiu : e serioasă, sau nu ?

— Bine, domnule prim procuror, dacă ţii atîta, atunci îţi fac pe plac : e serioasă. Şi dacă vrei să mă dai în judecată, o să-ţi spun mersi. Nouă, un proces nu ne poate fi decît de folos. Orice proces ne aduce noi ade-

renți ! Așa că un proces nu ne sperie. Ba, te și rog să ne faci un proces.

Primul procuror aruncă o căutătură piezișă spre grupul lui Mătase și Riza, apoi îl întrebă pe Zizi:

— Dar de cazul domnului Costică Sofian ce știți?

— Sofian? Cine-i ăsta? Nu știu nimic.

— Nici de o sumă de douăzeci de mii de lei?

Zizi întoarse capul către ai lui și-i întrebă cu un zîmbet candid:

— Ce-i aia o sumă de douăzeci de mii de lei? Voi ați auzit ceva?... Nu?... Ați văzut, domnule prim procuror?... Nu știe nici unul ce-i aia douăzeci de mii de lei.

— Ia aduceți-vă aminte, domnule general ! E vorba de cei douăzeci de mii de lei pe care i-ați primit de la domnul Sofian, ca să-l ucideți pe Schnitt !

— A ! exclamă generalul, care părea luminat în sfîrșit. Ai douăzeci de mii de lei ai lui Sofian? Păi de ce-mi vorbești în cimilituri, domnule prim procuror? Pe ăia, da, i-am luat ! Parcă cine zice că nu? I-am luat și i-am dat lui Riza să-i folosească în alegerile din 1933, împotriva lui Schnitt... dar nu să-l omoare, Doamne ferește ! Așa e, băieți?

— Așa e ! răspunseră, dîndu-și coate, cei din dreapta biroului.

— Ba minți ! răcni Riza, din stînga. Ești bătrîn, dar minți fără rușine. La 13 decembrie 1933, după ce ai luat banii de la Sofian, m-ai chemat și mi-ai dat ordin să-l omor pe Schnitt. Eu am refuzat, pentru că am vrut să știi că noi, legionarii, nu vrem să fim mercenari și nu ucidem pentru parale. Dar dumneata și ăilalți de colo, de cînd a căzut Crai-Voievod care vă umplea de bani, de teamă să nu dați faliment, ați început să vă tocmiți pe la toți moșierii și pe la toți negustorii... Ne-am făcut de rîs, domnule general ! Ne-a luat lumea la ochi !

— Nu ți-e rușine ! mugi Aureliu. Calci garda în picioare?

— Tu să taci ! strigă Mătase, care-l dădu la o parte pe Riza, ca să-l poată privi pe Aureliu drept în față. Tu să nu deschizi gura, că nu te întrebă nimeni ! Mai

bine ai face să ne spui unde te-ai ascuns în noaptea de 30 decembrie? Știu că te întreb degeaba, pentru că niciodată n-ai să poți da un răspuns... Ce-ai făcut în noaptea de 30 decembrie, când alții erau arestați pentru tine?

— Trădătorule ! urlă Aureliu.

— Eu sînt trădător, sau tu care l-ai trădat de atîtea ori pe Cață, ca să-ți înjghebi singur legiunea arhanghelul Mihail? Eu, sau tu, care ai trimis de atîtea ori pe oameni la moarte, în timp ce tu nu mai știai în ce gaură de șarpe să te ascunzi? Eu, sau tu, care-ai primit bani și de la trezorierul lojii masonice a marelui Orient al Romîniei... și de la Beliotis care-ți fabrica în uzinele lui pînă și insignele pentru oamenii tăi... și de la Schnitt... și de la toți romînii și de la toți jidanii care-ți dădeau, pentru că aveau nevoie de oameni ca tine? Eu, sau tu care ai cerut asasinilor lui Muică să nu facă recurs și să se lase definitiv condamnați, pentru că te temeai că dacă li se dă drumul ar mai spune cine știe ce lucruri pe care ai vrea să le vezi îngropate pe veci? Eu sînt trădător, sau tu, care împingi atîția tineri nevinovați să se sinucidă de frica ta, pentru că nu și-au putut duce la capăt crimele pe care îi sileai să le săvîrșească pentru interesele tale? Eu sînt trădător sau tu, alcoolicele și desfrînatule, care ți-ai dus banda de derbedei la mănăstirea Agapia, ca să siluiască maicile de acolo?... Eu sînt trădător sau tu, care te-ai ascuns în noaptea de 30 decembrie fără să te întrebi ce se întîmplă cu ceilalți? Și mai îndrăznești să mă faci pe mine trădător? Ticălosule ! Taci?... De ce taci?... Cine-i ovreica din strada Nicu Vodă 13 la care te-ai ascuns în noaptea de 30 decembrie?

— Ai să mi-o plătești ! șuieră printre dinți Aureliu, amenințîndu-l cu pumnul pe Mătase.

— Știu ! Ai și hotărît asta ! Dar n-o să mă ucizi pînă n-o să spun tot ce știu despre tine și pînă ce n-o să-mi răspunzi cine e cucoana din strada Nicu Vodă 13 !... Și încă ceva : ai face bine să ne spui : din ce bani trăiești ? Care ți-e meseria ? De unde îți dă mîna să iei în arendă vile și moșii pe malul mării ? Dar zecile de publicații cu ce fonduri le scoți ? Dar camionetele ?

Dar manifestele și circulările? Dar călătoriile echipelor tale?... Cine-ți dă toate milioanele astea, corcitură nespălată ce ești?

— Ai să mi-o plătești! răcni Aureliu, cu spume la gură.

— Vîndutule! zbieră Zizi la Mătase. Aureliu, corcitură?... Aureliu e mai curat român decît tine... Mai bine ai face să ne spui de la cine iei bani pentru gazetă! De la Neață? Dar Neață de la cine ia?

Mătase se întoarse către Zizi care stătea la doi pași de el:

— Să-ți ții și tu gura, ciocoiule, că ești și tu român, ca și ăsta, de cînd ai venit din Fanar!... Ciocoiule!... Ciocoi fanariot și asasin!... Toată istoria familiei tale e plină de crime!... Și acum a un nepot de-al tău a depus jurămint în fața acestui leah scîrbos să mă ucidă și pe mine! Criminalilor!... Toți sînteți niște criminali!... Și tu... și tu... și tu!...

— Ai să mi-o plătești! urlă Aureliu, gata să se arunce asupra lui Mătase.

Primul procuror care urmărea cearta cu un aer distrat, ca și cum spectacolul i s-ar părea suficient de mediocru, găsi momentul să intervină:

— Domnilor! domnilor!... Vă rog... aici nu-i sală de întrunire... vă rog... n-are nici un rost... sîntem toți romîni... Mai încet!... Nu înțeleg de ce vă certați!... Și dumneavoastră, domnule general, să mă iertați că v-am deranjat! Sînteți liber!

Generalul Zizi se clătină sub greutatea loviturii:

— Liber? De ce? Eu credeam că o să mă arestați!

— Nu văd vreun motiv serios, domnule general!

Bătrînul își trecu, nervos, mîna prin barbișon și începu să zbiere:

— Cum nu vezi, domnule prim procuror? Mă chemi aici și zici că nu vezi? Eu credeam că ești om serios și m-am și pregătit de pușcărie! Poftim!... Uită-te aici!

Și desfăcu sub ochii primului procuror un pachet din care scoase o perie de dinți, o pastă și un sul de hîrtie igienică.

— Ai văzut? continuă el. Am aici pentru cel puțin două săptămîni... și dumneata-mi zici că nu vezi!

— Dacă nu-i cazul! răspunse magistratul, amabil.

— Cum nu-i cazul, domnule? strigă bătrînul, cu glasul întretăiat de revoltă. Nu ți-e rușine?

— Regret, domnule general! Nu-i cazul!

— Ești un dobitoc și un măgar! Asta ești! Iei un om bătrîn ca mine de acasă... și-i zici că l-ai deranjat de pomană! Asta-i bătaie de joc! Este o nerușinare! Să știi că dacă nu mă arestezi, te reclam!

Primul procuror Pîrvu își adună liniștit hîrțiile și după ce termină, se ridică:

— Ce pot să vă fac, domnule general, dacă nu-i cazul?

Desperat că-l vede pe domnul prim procuror gata să plece, îl apucă de braț și începu să-l scuture:

— Justiție e asta? Asta-i barbarie, nu justiție! Asta-i crîsmă! Asta-i dugheană jidănească... Eu să vin aici de bună-credință și el să mă lase liber!

Dar simți că strigă în deșert. Totul e pierdut. Orice ar face și ar spune, primul procuror nu-i va zice nici măcar: dă-te încolo! Dezamăgit, bătrînul își adună resemnat periuța, pasta și sulul de hîrtie igienică — și-i întinse primului procuror mîna:

— Te rog să mă ierți, Pîrvule dragă! Văd că nu ne putem înțelege! Plec... dar să știi că-mi pare rău! Îmi pare foarte-foarte rău! Abia acu văd că nu-mi ești prieten! Nu te-ai purtat frumos cu mine! De loc! Dar știi: de loc!

Oftă:

— De! Dacă nu-i noroc, nu-i!... Poate altă dată o s-o nimeresc mai bine!

În drum spre țară, Titulescu avusese destul timp să mediteze îndelung asupra situației Europei, asupra situației Romîniei și asupra situației lui personale. Cît a stat la Geneva, reprezentanții presei străine nu l-au lăsat să răsufle cu întrebările lor: Ce este la dumneavoastră în țară, domnule ministru? Război civil? Răscoală? Sat fără cîini? Dar tratatul de la Versailles? Nu mai ține seama nimeni, la dumneavoastră, de tratatul

de la Versailles? Dar Mica Înțelegere? Dar pactele de asistență cu Uniunea Sovietică, cu Franța, cu Cehoslovacia, cu Polonia?...

Și din nefericire, întrebările lor sînt îndreptățite de știrile care-i veneau din țară. Guvernul a anunțat că ia măsuri contra legionarilor, dar, ca de obicei, măsurile au servit poliției și armatei să împiedice, cu bețele de cauciuc și cu patul armei, orice demonstrație pentru pace, să dizolve secțiile blocului democratic și să aresteze pe membrii frontului studentesc democratic, vinovați că au lipit niște afișe împotriva congresului de la Tîrgu-Mureș. De legionari, însă, nu se atinge nimeni. Cu atît mai puțin s-ar fi putut gîndi cineva să se atingă de național-creștinii lui Cață și ai lui Traian Săpunaru. Măsurile anunțate împotriva anarhiei fasciste, parcă fuseseră un îndemn sau, mai curînd, un semnal ca anarhia să se întindă și mai mult și să ia forme și mai grave. Niciodată cămășile albastre și cămășile verzi nu s-au ciomăgit între ele cu atîta sălbăticie — dar niciodată n-au lucrat ele după o tactică atît de apropiată, ca în vara anului 1936. Cămășile albastre și cămășile verzi vîneau ziua în amiaza mare pe trecători și-i băgau — primii, în casa lor albastră de pe strada Izvor — ceilalți, în casa lor verde de pe strada Imprimeriei, unde-i buzunăreau și-i schingiuiau, pentru ca după aceea să-i zvîrle în stradă, ori de-a dreptul în Dîmbovița, sub ochii poliției care privea, rîdea, dar nu vedea nimic. Și la mijloc regele, care făcea politică externă pe cont propriu, fără să-l consulte pe ministrul său de externe... Asta-l rodea pe Titulescu mai mult decît toate: amestecul regelui, nu numai direct, dar din ce în ce mai oficial, în politica externă! Regele asmuțea cămășile verzi și albastre — dar în același timp își poștea musafiri, spre a face declarații pacifice și democratice, în cadrul unor exhibiții ridicole și rușinoase... Pentru că ce alta au fost decît o exhibiție ridicolă și rușinoasă toate serbările organizate săptămîna trecută în cinstea celor doi șefi de stat din Mica Înțelegere: prințul regent al Iugoslaviei și președintele Cehoslovaciei! Și ce alta au fost decît niște flecăreli nerușinate, declarațiile regelui:

— Scumpi aliați, interesul de căpetenie al Micii Înțelegeri este să mențină frontierele actuale și să apere pacea. Politica Micii Înțelegeri este bazată pe respectul obligațiilor internaționale, iar forța ei pe indestructibila ei unitate. Este în interesul Micii Înțelegeri să rămână credincioasă Societății Națiunilor !

Și ca să se facă bine de râs, și-a mai chemat musafirii și la o paradă a străjerilor lui, ca să vadă cum se prăbușesc tribunele. A fost o sărbătoare demnă de regele Carol II ! A început cu surle și fanfare pe câmpul Cotrocenilor și s-a încheiat cu vaiete și ambulante, la Morgă și la spitale. Și toate astea ajung la urechea străinătății, unde se găsesc, slavă Domnului, destui dușmani, care să speculeze, cu voluptate, orice amănunt împotriva țării, tocmai acum, când țara are nevoie de credite mai multe și de mai multe alianțe — și la toate astea trebuie să dea el răspunsuri, el, ministrul de externe al țării, el singurul om politic român în care au încredere puterile apusene. Ce să răspundă ca să dea satisfacție Franței și Angliei și să nu se pună în contradicție cu politica regelui ? Aceasta era întrebarea pe care și-o punea Titulescu în timp ce-și exprima, în termeni extrem de subtili, îngrijorările față de rege, care-l primise în audiență, cu câteva minute înainte de consiliul de miniștri convocat în cinstea ministrului de externe :

— Sire, trecem un moment foarte greu. Toată Europa se uită la noi. Mi-am mai permis să vă avertizez că aliații noștri sînt foarte atenți la felul cum evoluează curente favorabile unei Germanii revizioniste !

— Și eu, domnule Titulescu, ți-am mai spus că lucrurile se cam exagerează în străinătate. Noi continuăm să facem politica de pace a Franței și Angliei.

Vorbea, dar în urechi îi mai răsunau, proaspete și sugestive, cuvintele lui Baldwin, primul ministru al Angliei : « Ar fi bine ca Mussolini să știe că noi, cu sau fără Abisinia, îi păstrăm aceeași stimă de mai înainte, și că sperăm să fim iar prieteni ! » și apelul fostului prim ministru al Franței, Flandin : « Lăsați sancțiunile, sire, și faceți ceva pentru Mussolini ! » Dar ce poate face pentru Mussolini mai mult decît politica de pace a Franței și Angliei ?

— Sire, răspunse Titulescu, Anglia și Franța au toată încrederea în regele României, dar s-ar părea că, dincolo de voința regelui, se petrec unele lucruri destul de grave, care...

Rănit în demnitatea lui, regele se făcu roșu ca focul:

— Dincolo de voința mea? Nimic nu se petrece în țara românească dincolo de voința mea!

Lui Titulescu îi stătea pe limbă să-l întrebe pe Carol: în acest caz, scrisorile de amenințare și sentințele de moarte?... Totuși, se feri să facă cea mai mică aluzie. Dar în sufletul lui bănuiala încolți deodată și se transformă iute în certitudine: regele nu era străin de scrisorile acestea, care au fost expediate oamenilor politici cu știința și cu voința lui — în ce scop? Asta nu mai putea înțelege.

— Sire, zise Titulescu, este o fericire pentru țară că voința regelui stă mai presus de voința oricui!

Și trecură în sala unde se adunaseră miniștrii. Cum își luă locul, regele dădu peste un spectacol care-i cuceri tot interesul: două muște, la fel de puțin curioase ca și el să asculte expozeul lui Titulescu, se urmăreau fără oboseală, pe masa lui de lucru. Dar oricât de mult i-ar fi plăcut jocul muștelor, Carol, fără să vrea, prindea frânturi de fraze, pe care le-a mai auzit de-atâtea ori și care-i dădeau totdeauna o poftă irezistibilă de a-și lua lumea-n cap... România legată de Iugoslavia prin pactul Micii Înțelegeri... de Turcia prin pactul balcanic... de Liga Națiunilor prin pactul celor 52 de națiuni... de Anglia și Franța prin credite... Locarno... sancțiunile... relațiile cu Uniunea Sovietică... pactul austro-german... conferința strîmtorilor de la Montreux... Mussolini!... (Aha Mussolini!... Faceți ceva, sire, pentru Mussolini!)... Ordinea internă... pacea... Aici, regele își aminti că Neață face și el ce poate pentru Mussolini: «Mussolini, zice Neață, nu vrea război. Vrea pace. Și în tot cazul, nu trebuie să confundăm revizuirea unui tratat cu rectificarea frontierelor. Rectificarea frontierelor nu se poate face decît prin război. Iar revizuirea urmărită de ducele Mussolini are ca scop tocmai evitarea războiului»...

Glasul lui Trișcă îl făcu pe rege să tresară de bucurie: Titulescu isprăvise.

— Domnule Titulescu ! zicea Trișcă, solemn, — în numele maiestății sale regelui și al consiliului de miniștri, te felicit din toată inima pentru politica externă pe care o duci.

Regele se ridică:

— Domnilor miniștri, propun să votați o moțiune, prin care eu și guvernul aprobăm în întregime și ne solidarizăm fără nici o rezervă cu politica externă a domnului Titulescu. De asemenea, eu și guvernul exprimăm domnului Titulescu adînca noastră grațitudine pentru opera înfăptuită precum și încrederea noastră nelimitată în îndeplinirea misiunii sale... Iar în numele meu personal, domnule Titulescu, te rog să-ți faci vacanța în liniște, pentru că trebuie să fii sănătos, nu numai spre binele dumitale, ci spre binele nostru al tuturor, spre binele țării.

Era atît de emoționat regele cînd pronunță aceste cuvinte, încît Titulescu se simți și el, tulburat.

— Sire, răspunse Titulescu, emoționat. Cu încrederea maiestății voastre și cea a guvernului, voi putea să lucrez mai departe și să aduc contribuția noastră romînească la politica de pace și împotriva politicii de război pe care o duc țările totalitare !

Regele îi scutură mîna:

— Așa să-ți ajute Dumnezeu !

Întins confortabil pe un chaise-longue pe terasa hotelului, Titulescu sorbea cu nesaț liniștea — liniștea care părea că ar cînta, în peisajul viu colorat, sub soarele dulce al acestui sfîrșit de august. Aici, la Mont-Dore, în Franța, Titulescu venea deseori să prizeze doza de odihnă care-i lipsea în zbuciumata lui activitate politică. Crezuse că-și va putea lua ceva mai devreme vacanța la care-l îndemnase regele, în însuși interesul țării, dar nici n-ajunsese bine la frontiera franceză, cînd dădu în ziare peste o știre care-l stupefie: legionarii iar au

ucis! De data asta, a căzut victimă chiar unul de-ai lor: Mătase!... Și-n ce condițiuni! L-au căutat la spital — unde, unele ziare spuneau, că se internase pentru operație, altele că se ascunsese de frica lor — au tras în el treizeci și opt de gloanțe, i-au ciopârțit cadavrul cu o toporișcă, au îngenunchiat, și-au făcut cruce, s-au îmbrățișat și s-au dus la poliție să se predea... Ziarele erau pline de amănunte care aruncau o lumină specială asupra situației din țară. De pildă, Aureliu Cziucziewicz, în loc să fie arestat, făcea plajă la Carmen-Sylva, unde era găzduit de însuși subsecretarul de stat de la interne, Belciug. Din exces de zel, un judecător de instrucție a lansat împotriva lui Aureliu un mandat de arestare, dar legionarii au rupt mandatul în bucăți și l-au schingiuit atât de rău pe comisarul de poliție, încît acesta a trebuit să fie dus la spital. Ziarele arătau, apoi, că Mătase, înainte cu o săptămînă, a publicat în foaia lui lista celor nouă legionari însărcinați să-l ucidă, și nu s-a înșelat cu nici unul. Toți nouă și-au descărcat revolverele în el. Dar ceea ce-l înfioră pe Titulescu mai mult decît toate fu un detaliu — care pentru el era departe de a fi un detaliu și asupra căruia îi atrăsese atenția secretarul său:

— Nemaipomenit, domnule ministru! Anul trecut, Cziucziewicz i-a trimis vorbă lui Mătase că acceptă să se împace cu el, numai dacă vă împușcă pe dumneavoastră!

Titulescu simți atunci o nevoie imperioasă de destindere, și se pregăti să plece îndată la Mont-Dore să se mai reculeagă puțin, înainte de a transmite la București obişnuitul lui telefon de demisie, dar o veste la fel de dezagreabilă reclama urgent prezența lui la Geneva: în Spania a izbucnit războiul civil. Titulescu plecă la Geneva să asiste la lupta titanică pe care o desfășurară democrațiile apusene să convingă omenirea că ajutorul dat de Hitler și Mussolini ofițerilor fasciști spanioli împotriva guvernului republican spaniol de la Madrid este o chestiune internă a Spaniei în care, oricine are o simțire cu adevărat democratică, n-are vreun drept să se amestece — și numai după cincișase săptămîni, cînd văzu că aceste principii curat

democratice au ieșit triumfătoare, se simți obosit. Astfel că de aseară, Titulescu se găsea la Mont-Dore, în vacanță. Respira larg. Se simțea tânăr. Necazurile se estompaseră mult. Liniștea de aici îl cufunda într-o stare de beatitudine, din care numai pasiunea lui pentru discursuri și conversații l-ar fi putut smulge. Trăia!... Nu făcea nimic!... Stătea întins, acoperit cu o pătură subțire pînă la brîu... și era atît de bine dispus, încît își permise un gînd glumeț: În definitiv, a fi ministru de externe al Romîniei, e ca și cum ai fi...

— Excelență, telefonul!

Îl chema Bucureștii. La telefon îi vorbea secretarul său general de la externe:

— Allo, domnul Titulescu!... Aici Rădulescu!... O lovitură de teatru!... Trișcă a demisionat!

— Da? făcu surprins, Titulescu. Și cine vine în locul lui?

— Trișcă, domnule Titulescu!

— Și de ce a plecat Trișcă? Și de ce în locul lui a venit Trișcă?

— Pentru că socoate că a sosit momentul să se facă în guvern o largă remaniere...

— Remaniere? Ce-i trebuie remaniere?

— Ca să poată parcurge... zice el... ultima etapă a guvernării!

— A, da! Se împlinesc acuși patru ani! Și pe cine a scos din guvern?

— N-a scos pe nimeni, domnule Titulescu... în afară de...

Aici se opri.

— În afară de cine? întrebă Titulescu, care, fără să-și explice de ce, deveni nervos.

— În afară de dumneavoastră!

Titulescu îngheță:

— Cum? Nu mai sînt la externe?

— Nu, domnule Titulescu. De azi dimineață, ministru de externe este Diaconu.

Titulescu se sprijini de perete și țipă cît putu în receptor:

— Carevasăzică m-au concediat ca pe un servitor netrebnic?

— Domnule Titulescu...

Fostul ministru de externe atît a mai putut auzi, pentru că îndată se pr bu i, le inat, pe parchet.

Cu c t opera de restaura ie cre tea, cu at t cre tea  i conștiința regelui Carol, că este primul cetăţean al  r ii.  n zadar a îndrăznit corespondentul unui ziar german să protesteze:

— Vai, sire, vă este interzis să fi i cetăţean, pentru că sînteți rege !

Regele i-a răspuns, blajin, dar fără drept de replică:

— Da ! Dar eu g ndesc, ca  i str mo ul meu Frederic cel Mare, care avea un sentiment profund al îndatoririlor sale, că un rege este primul cetăţean al  r ii.

Cu toate acestea, de i ca prim cetăţean al  r ii avea at tea griji pe cap ; fiul, alea Vulpache, partidul na ional- r nist, Mi a, legionarii, miss Kilometru, filantropia, băncile, democrația, Margot, Didina, fabricile, armata, Eugenia, Francisca, Marcela, comenzile de armament, Veta, Lina, Leonora, Valerica, Cleopatra, Hitler, Riki,  ig ncu a, Anglia, Franța, Fifi, Ani oara  i at tea  i at tea altele, c te poate avea un rege t n r  i energic care lucrează optsprezece ore pe zi — lui Carol  i mai r m nea timp să fie ros de îndoieli: a făcut sau n-a făcut ceva pentru Mussolini ? C teodată i se părea că a făcut, altă dată că n-a făcut, până a ajuns la concluzia că ceva a făcut, dar încă n-a făcut totul spre a putea spune că a făcut ceva. Mai lipsea un gest ! Un semn ! Un act public, care să exprime, în mod sugestiv  i răsunător, admira ia nemărginită a poporului român pentru succesele extraordinare înregistrate de Mussolini în geniala lui operă de reconstruire a imperiului roman, care corespunde at t intereselor italiene, c t  i celor franco-engleze.

Se sfătui regele cu Trișcă. Se sfătui cu Lenuța. Se sfătui cu generalul Spiru Maramă, cu generalul Mateescu, cu Serafim M run elu, cu Beliotis, cu Schnitt  i, bineînțeles, fiecare avu altă părere. Unul propuse

să i se dea lui Mussolini, în dar, o moșie care tot era destinată exproprierii, așa că putea fi ușor sacrificată. Altul, să i se doneze un regiment. Al treilea, să-l numească doctor honoris causa al tuturor facultăților din țară. Al patrulea, să fie puși jidanii să construiască în centrul capitalei o piramidă care să întreacă în măreție piramida lui Keops și care să se numească piramida lui Benito. Ideea aceasta venea de la Schnitt, care se oferea să dea fierăria și betonul armat. Al cincilea... În sfârșit, numai lucruri banale, lipsite de interes și mai cu seamă, lipsite de orice fel de strălucire și rezonanță.

Obosit de atâtea sfaturi absurde, Carol hotărî să rezolve el singur problema. Și o rezolvă. Peste câteva zile, presa fu convocată la mareașalatul palatului:

— Băieți, maiestatea sa regele l-a decorat pe Mussolini !

— Ce fel de decorație? întrebare, înfrigurați, gazetarii.

— « Straja Țării » !

— Straja Țării? se mirară băieții. N-am auzit. Este o decorație nouă?

— Absolut nouă ! Abia azi a ieșit de la turnătorie. Maiestatea sa regele a hotărît s-o acorde numai celor care se disting pe tărîmul educației fizice și morale a tineretului. Primul care primește decorația aceasta este ducele Benito Mussolini.

Seara, Carol se culcă, printre altele, cu telegrama de mulțumire a ducelui și cu conștiința simțitor ușurată:

— În sfârșit, își zise el, am făcut pentru Mussolini ceva !

XXI

După o scenă lungă și furtunoasă cu fratele Nicolae — și cu fratele Nicolae avea în ultimul timp scene tot mai lungi și mai furtunoase — regele îl chemă pe Spiru Maramă care aștepta de peste o oră să fie primit.

— Ce mai nou, Spirule?

— Sire ! răspunse Maramă, întinzînd regelui o hîrtie. V-am adus încă una de-a legionarilor !

Era « încă una » din publicațiile trase la șapirograf, și atît de cunoscute lui Carol. De luni și luni de zile, legionarii făceau, în foițele astea mari cît patru pagini de caiet, o paralelă între cazul lui Eduard al VIII-lea al Angliei, care a renunțat în toamna trecută la tron spre a se putea căsători cu o simplă burgheză, și legătura dintre Carol și « tîrfa » lui din alea

Vulpache. După ce-și aruncă ochii asupra hîrtiei, regele zise:

— Dă-i dracului !

Rostise cuvintele acestea cu atîta dispreț, încît puteai crede că va arunca foița la coș. Dar hîrtia nu merse la coș. După ce o împături frumos, regele o băgă cu grijă în sertar.

— Aici nu se pierde ! făcu el fără nici o intonație în glas.

— N-am isprăvit, sire ! zise prefectul. Mai am ceva ! O epistolă !

Carol desfăcu plicul și-și ridică sprîncenele, mirat. Scrisoarea-i venea de la Aureliu Cziucziewicz, care-i făcea cunoscut că studenții nu-l mai iubesc pe regele țării pentru că duce o politică străină de interesele neamului — și că, dacă este adevărat ceea ce se spune, că ar sprijini pe sovietici, să știe vodă că soldații vor trage în ofițeri. Maramă se uită fix la rege, care citea — și cînd văzu că mustăcioara începe să-i joace, se așteptă la o explozie. Dar în loc de explozie, nu auzi decît un mormăit între dinți:

— Auzi cum încheie ! Cică « să ne vedem sănătoși ! » Parcă am fi păscut porcii împreună !

Și se opri. Un cuvînt să fi scos mai mult ! O înjurătură ! Nimic !... Și plicul parcurse, în tăcere deplină, același drum, spre sertar, ca și foița. Cum întoarse cheia, regele parcă ar fi închis, definitiv, și incidentul. Totuși rămînea indispus. Vedea Spiru Maramă că regele nu este în apele lui. Era distrat, uneori neatent — și mai puțin accesibil la glume, ca de obicei. Îngrijorat, Maramă încercă să-l mai înveselească și-i vorbi de protestele isterice cu care opoziția a primit azi după amiază, în Cameră, noul program al guvernului.

— Ce ne făgăduiește iar guvernul ? a strigat Bagradian. Că se va interzice clerului să participe la campaniile de ură ! Ei și ?... Că uniforme politice vor fi desființate ! Ei și ?... Că societățile secrete vor fi dizolvate ! Ei și ?... Că trusturile și cartelurile industriale vor fi controlate ! Ei și ?... Că universitățile vor înceta de a mai fi focare de agitațiuni anarhice și acțiuni criminale. Ei și ?... Că studenții vor înceta de a mai fi

agenți ai organizațiilor teroriste ! Ei și?... Că vor fi pedepsite profesoarele care impun fetelor de liceu să-și arboreze pe uniforma școlară zvastica ! Ei și?... Că legea pentru încurajarea muncii naționale va fi aplicată cu severitate ! Ei și ?

— Bun ! Și concluzia ? Întrebă regele.

Pentru Spiru Maramă nu mai putea fi nici o îndoială ; dacă regele e grăbit să audă concluzia, înseamnă că argumentația lui Bagradian nu-l amuză. Și dacă argumentația lui Bagradian nu-l amuză, înseamnă că scrisoarea lui Cziucziewicz l-a supărat.

— Sire, zise el. Nici o concluzie ! A început cu « ei și » — și a terminat cu « ei și » ! Dar à propos de « ei și » !... Azi a sosit trupa de balet de la Viena. Ceva extraordinar, sire ! Blonde multe, dar ce blonde ! Dacă...

— Dar ăia din Valea Jiului s-au liniștit ?

Spiru Maramă se întristă. Azi nu mai e chip să te înțelegi cu regele. El îi vorbește despre cele mai frumoase blonde din toată Europa — și el vrea să știe dacă « ăia » din Valea Jiului s-au liniștit. Asta le mai lipsea : să nu se liniștească ! După ce toți bolșevicii ăia din Petroșani, Petrila, Aninoasa, Vulcan, Lupeni, s-au înțeles între ei să lase lucrul, pentru că nu le dă mâna să trăiască — ei și ai lor — cu doi lei și cincizeci de bani pe zi — au cerut să li se trimită o comisie de anchetă. Și regele le-a trimis soldați și jandarmi să-i liniștească.

— Firește că s-au liniștit, sire ! De ce să nu se liniștească ? Cred că așa s-ar liniști și pușcăriașii !

Și-și sublinie ultimele cuvinte cu un suris șiret. Auzise despre cele ce s-au întâmplat azi la consiliul de miniștri, când s-a pus în discuție hrana deținuților. Unii au propus ca alocația de trei lei pe zi de om, să fie scăzută cu un leu, alții cu doi lei, iar Diaconu, ministrul de externe, a cerut ca hrana celor închiși să fie suprimată cu totul.

— Încărcăm bugetul în mod nepermis ! pleda el. După ce că-și bat joc de legile țării, au pretenția să-i mai și hrănim. Eu cred că nu trebuie să sacrificăm nici o para pentru ei. Dacă vor să mănince, să binevoiască să vină cu mâncarea de-acasă.

Singur regele fu de altă părere.

— Domnilor, propun să mărim alocația cu un leu !

Mărinimia regelui smulse aclamațiile consiliului. Cel mai frenetic manifestă Diaconu, care strigă:

— Trăiască regele pușcăriașilor !

Îngrozit, se lovi cu palma peste gură. Cum de i-au putut scăpa asemenea cuvinte ! Dar consiliul, care-l cunoștea pe Diaconu ca pe un bun și devotat slujitor al tronului, rîse. Mai mult decît toți, rîse însuși regele.

Totuși, aluzia lui Maramă la acest episod vesel, smulse regelui doar cîteva cuvinte în silă:

— A fost grozav Diaconu !

Prefectul se uita la regele său și inima i se sfîșia de durere. Să-l vadă pe Carol frămîntat de cine știe ce gînduri apăsătoare din pricina scrisorii lui Aureliu Cziucziewicz și el să nu-l poată ajuta ! Era atît de desperat Spiru Maramă, încît îi venea să-și smulgă părul din cap... Ce să-i mai spună ? Cum să-l amuze ? Cu ce l-ar mai putea ispiti ? Întrebări multe și chinuitoare își mai punea sărmanul prefect care simți că-i vin lacrimi în ochi de mila regelui său, cînd, deodată, auzi un glas tînăr, vioi, optimist, că-l întreabă:

— Ce ziceai, Maramă, de blondele alea ?

Maramă sări în picioare, cu fața luminată de bucurie:

— Sire, bine că vă văd iar vesel, așa cum șade bine regelui meu ! Vi le aduc pe toate ! Acuma ! Într-o jumătate de oră sînt cu ele aici !

— Nu, nu ! îl potoli regele, bine dispus. Să nu exagerăm ! Mai întii, nu acuma, ci după spectacol ! Și-apoi, nu pe toate !...

— Nu pe toate, sire ! Nu pe toate ! Plec chiar acuma să le aleg !

— Pleacă !

Regele se uită după Spiru, dar cînd îl văzu că e gata să pună mîna pe clanța ușii, îl strigă:

— Spirule, stai ! Uitasem să-ți spun ! Știi ! La defilarea de 10 mai, cred că Nicolae nu va participa !

Afară, Maramă, furios, făcu pe Carol, în gînd, de două parale: Porcu ! Mă mir cum nu-i e rușine ! Eu îl credeam amărît de scrisoarea lui Aurică și cînd colo

el își chinuia mintea ce rău să mai facă lu' frate-său ! Trăsni-l-ar Maica Precista să-l trăsnească de găinar ! Dacă s-a mai pomenit așa ceva de când lumea ! Mie, Spiru Maramă, generalul Spiru Maramă, ditai prefect de poliție al Capitalei, să-mi iasă sufletul de grija ca un curvar și un alcoolic ca ăsta să nu fie cumva necăjit, necăji-l-ar boala să-l necăjească ! — și el, cu gândul la ale lui !... Cică-i rege !... Hoț de codru, nu rege, fire-ar mama lui a dracului de vagabond !

Și într-un suflet alergă la hotelul Bulevard unde trăsesse baletul.

Într-o odăiță scundă, plină de țeale pe jos și pe pereți, se găsea Petrache Lupu de la Maglavit la masă, pe un scaun cu sprijinitoare — și se uita drept în gura unui tânăr cu ochelari, care ședea în fața lui pe un scaun fără sprijinitoare și-i vorbea cu ambele mâini. În picioare stăteau câțiva inși — și ei tineri — care, cu o ureche ascultau, respectuoși, ce se vorbește, iar cu cealaltă căutau să prindă orice zgomot suspect care ar veni dinspre ușă.

— Pricepi? zicea tânărul care stătea aplecat spre Petrache. Pe noi ne-a trimis Aurică. Sîntem oamenii lui Aurică — și Aurică e omul lui Dumnezeu ! Nu ți-a zis moșu că Aurică e omul lui Dumnezeu?... A zis?... Ba bine că nu !... Carevasăzică, a zis ! Și-acuma ascultă aici ce ne învață omul lui Dumnezeu. Omul lui Dumnezeu ne învață că dezvoltarea însușirii naturale a omului de a avea o divinitate căreia să se poată închina, dă rezultate hotărîtoare pentru un mediu social. A îndumnezei pe cineva, a adora eternitatea, are asupra societății omenești, efecte practice întinse. Respectul și încrederea omului într-o atotputernicie permanentă și de esență superioară firii omului, această dispoziție sufletească încheagă, solidifică și statornicește o societate omenească. Ai priceput?

Petrache Lupu își șterse fruntea de sudoare și-i răspunse:

— Păi cum să nu... că și moșu a zis !

— Bun ! îl întrerupsese tînărul cu satisfacție. Pe moșu să-l crezi, dacă a zis... Dar ia adă-ți aminte dacă moșu nu cumva ți-a mai zis că ritmul istoric se fixează în neam: uneori firesc, alteori nefiresc. Ți-a zis?... Dar ți-a mai zis el că drumurile unui neam pot fi legate de o prezență firească și trudnică, întîmplătoare?... Eu cred că ți-a zis, pentru că existența nu e reală totdeauna. Temeiurile existenței românești ascund două putințe: trăinicie și păcat. Expresivitatea în etnic prin creșterea organică... inexpressivitatea în lume, prin înstrăinare, folosind izvoare străine. Drumurile aduc adevăr și eroare: cuprins și necuprins... Ei !... Ce spui, a zis asta moșu, ori n-a zis?

Petrache răsufila din greu, parcă ar fi urcat în fugă un deal, dar izbuti să răspundă:

— Păi cam așa a zis moșu !... Ce să zic ! Așa a zis !

— Ai văzut?... Dar încă ceva aș vrea să știu: ți-a zis ceva moșu despre omul românesc?... Gîndește-te bine !... Omul românesc !... Hai? Nu ți-a zis moșu așa? Omul românesc nu va cuprinde sentimentul său față de viață și lume. El va înfățișa mai mult ceea ce vor zămisli vremurile, prin voia Celui-de-sus. Dar va fi și ceea ce vom înlesni noi prin realizarea și creșterea noastră. Adică, creație și trăire: creație prin voia celui ce toate le face. Trăire, prin noi cei de azi, ca recunoscînd această voie creatoare !... A zis moșu, ori n-a zis?

Petrache Lupu îngălbenise. Ochii lui sclipeau — cum sclipesc ochii unui om care n-a dormit de cîteva nopți și care nu vede înaintea lui decît paturi și așternuturi. Totuși, răspunse:

— A zis moșu, cum să nu zică... A zis, că moșu e bun... și zice de toate !... Că dacă nu le-ar zice el, cine ați vrea să le zică?

Entuziast, tînărul cu ochelari izbi cu palma în masă:

— Păi dacă eu zic că a zis, știu eu ce zic... Și acum, numai asta să-mi spui și am plecat: A zis moșu că omul românesc va fi, fără îndoială, de natură verticală?...

Dar era prea tîrziu. Petrache Lupu închisese ochii. De cînd l-a văzut pe moșu, dăduseră toate nenorocirile peste capul lui. Trebuia să se închine lui Dumnezeu

la ore fixe, să-și pună în fiecare zi ițarii de sărbătoare, să se ferească să se mai așeze pe iarbă cu ei, ca să nu le înverzească fundul și să repete o mulțime de lucruri pe care veneau să i le bage în cap tot felul de dascăli, care duhneau a rachiu și-i vorbeau despre țară și Dumnezeu. Dar noroc că i l-a trimis moșu pe vodă. Vodă l-a scăpat de belea. Cum s-a băgat vodă, ailalți parcă au intrat în pământ. Numai cu dascălii lui vodă mai merge! Să zici că vodă e mîntuitorul nostru!... Asta se poate învăța!... Să zici că vodă e omul lui moșu!... Asta-i intra lui Petrache Lupu în cap... Să zici că fără de vodă s-ar prăpădi țara!... Păi, asta o știe și el că i-a spus-o și popa Bohin de mult!... Și treaba a mers bine! N-au mai venit pe la el de-al de ăștia, să-l pună la cazne cu vorbele lor atît de încîlcite, că nici dracu nu le-ar putea descîlci! Și uite că azi au răsărit iar! Cum de-au putut pătrunde în casă, cînd vodă i-a pus la ușă atîția jandarmi, Petrache n-a putut să înțeleagă. Atîta a văzut: cum s-au arătat la poartă, jandarmii s-au dat la o parte: poftim!... Și au intrat și l-au chinuit atîta, pînă n-a mai putut și a adormit.

Tînărul cu ochelari, nemulțumit, îl apucă de braț și-i strigă:

— Ce faci, neică? Dormi tocmai cînd am ajuns la omul romînesc?... Hai?... Tu nu ești romîn vertical?

Degeaba! Petrache Lupu nu mai era un romîn vertical, ci un romîn aproape orizontal, care dormea. Dezgustat, tînărul cu ochelari se ridică:

— Haideți, fraților, că am isprăvit!... Acuma știe ce are de spus!

În curte, oamenii lui Aurică se ciocniră de prefectul de Calafat, cu care se cunoșteau toți:

— Ce s-a întîmplat, coane?

Prefectul trecu pe lîngă ei, ca o furtună:

— Hai, vedeți-vă de treabă!... Secret!

Și se năpusti în casa omului care a vorbit cu « moșu ».

Cu mîna întinsă și înțepenită în salutul cel mai cu puțință roman, regele urmărea defilarea cu o privire

excesiv de dinamică și pieptul i se umfla de mândrie: Armata ! Cine spunea încă acum șapte ani, din prima zi a restaurației că armata e baza ? El !... Și cine a avut dreptate ? Tot el ! Armata e baza ! Baza tuturor bazelor ! Privește-o ! Infanteria ! Ce uniforme !... Cavaleria ! Ce cai !... Artileria ! Ce tunuri și...

— Maramă ! îl lovi el cu cotul pe Spiru Maramă, care stătea în stînga lui. Ia-n te uită colo... Îl vezi?... Țăla din mijloc care era gata să se împiedice !... Acu l-ai văzut ?...

Spiru Maramă privi și ceea ce-i apărură în fața ochilor era atît de irezistibil, încît îl pufni rîsul, care în cîteva clipe molipsi întreaga suită a regelui. Treceau cavalerii ordinului Mihai Viteazul — și printre ei, Ilie Jugănarul, președintele partidului național-țărănist. Șeful opoziției național-țărăniste a maiestății sale și-a pus uniformă și pelerina cea lungă și albă cu cruce și, în rînd cu ceilalți, trecea, îmbrîncit, înghesuit, asudat, cu capul sucit înspre tribuna regală, cu mîna întinsă atît de fleșcăit romanamente și într-un pas de gîscă nemțesc atît de aproximativ, încît îi stimula lui Maramă reflexia :

— Parcă n-ar fi fost în viața lui ofițer, ci dezertor, așa de frumos defilează !

Toți ofițerii din jur rîseră de gluma lui Spiru Maramă. Generalul Mateescu, care stătea în spatele regelui, observă :

— Defilează bine ori prost, dar știu că s-a dat moco-fanul pe brazdă !

Regele întoarse capul spre Mateescu și-i mulțumi cu un zîmbet larg :

— Asta e, Mateescule ! Mi-ai luat cuvîntul din gură ! S-a dat pe brazdă, mîrlanul !

Nemărginită era satisfacția lui Carol. Încercase « mîrlanul », în toamnă, să-l șantajeze cu un marș asupra Bucureștilor. Vor fi o sută de mii, două sute de mii, cinci sute de mii... Milioane !... Regele l-a chemat :

— Domnule Jugănarule, aud că ți-ai convocat partidul pentru 14 noiembrie, ca să faci o acțiune de forță contra guvernului meu !

Intimidat de tonul categoric al regelui, Jugănarul încercă să se explice :

— **Maiestatea voastră se înșală. Eu nu am convocat nimic și pe nimeni împotriva maiestății voastre. Dar consider că acest guvern nu este guvernul maiestății voastre. Dimpotrivă! Guvernul cel mai dușmănos coroanei, n-ar lucra așa cum lucrează acest guvern care se pretinde al maiestății voastre! Guvernul acesta și-a asociat bandele lui Cață și ale lui Traian Săpunaru, ca să lovească în partidul național-țărănist. Merge atât de departe guvernul cu provocarea, încît pe ziua de 14 noiembrie, cînd va trebui să aibă loc demonstrația noastră, a aranjat la București un congres național-creștin, pentru ca doar-doar s-o isca o bătaie din care noi să ieșim compromiși. Asta nu înseamnă a governa în spiritul democratic al maiestății voastre. Noi sîntem credincioși tronului, dinastiei și maiestății voastre!**

— **Da, dar vreți răsturnarea prin violență a guvernului și eu sînt împotriva oricărei violențe.**

— **Cine v-a informat în acest fel, sire, a mințit! Sîntem și noi dușmani ai violenței... și nu vrem răsturnarea guvernului. Dacă el se bucură de încrederea maiestății voastre, noi nu-l vom stingheri. Prin manifestația noastră, am vrut numai să vă atragem atenția, sire, că încrederea voastră este rău plasată. Guvernul actual n-a izbutit să realizeze nimic în domeniul economic și financiar. Deci, trebuie să plece. Nu azi, nici mîine!... Dar trebuie să plece și să ne lase locul, nouă, național-țărăniștilor, singurii care, prin experiența și autoritatea noastră, avem dreptul să venim la putere.**

Ca să evite privirea lui Jugănarul, regele începu să facă ordine pe masă.

— **Da! zise el. Dar ești de acord și dumneata că nu-i nici o grabă?**

— **Prin grabă, înțeleg, sire, că nu-i vorba ca Trișcă să-și dea demisia chiar mîine...**

Regele luă un aer demn:

— **Domnule Jugănarul, am impresia că dumneata uiți că sînt un rege democratic și constituțional și că niciodată nu mi-aș permite să schimb guvernul numai după bunul meu plac. Guvernul nu este al meu, ci al**

țării. Să se pronunțe, deci, țara, nu eu ! Când țara va cere ca liberalii să plece, poți să fii sigur că liberalii nu vor mai rămîne un singur moment.

Jugănaru, amărit că de peste trei ani regele-i vorbește așa, ca unui copil, găsi potrivit să joace cartea cea mare :

— Sire, în acest caz, cred că ar fi tot în interesul țării să plec de la conducerea partidului și să-l rog pe domnul Dacu să vină în locul meu !

Jugănaru era sigur că regele, îngrozit de perspectiva de a-l vedea iar pe Dacu în fruntea național-țărăniștilor, îi va cădea în genunchi : « Jugănarule, te implor, rămîi ! Nu pleca ! Îți dau puterea imediat »... Spre stupefacția lui, însă, regele îi răspunse :

— Mă rog ! Dar atunci, tot interesele țării îmi vor cere să redeschid afacerea Skoda !

Din privirea rătăcită a lui Jugănaru, regele putea să deducă tot ce se petrecea în mintea « mîrlanului ». Iar Skoda ! Iar o diversiune skodistă ! N-avut pînă acum destule nopți de insomnie din pricina Skodei ?

— Ar fi neplăcut, sire ! îngăimă Jugănaru care nu putea găsi un cuvînt mai potrivit situației.

— Foarte neplăcut, Jugănarule ! Așa că mult mai înțelept este să renunți la marșul acela. Ar fi și inutil și costisitor !

Turtit, nenorocit, mai mult mort decît viu, Jugănaru, totuși, n-avea chef să plece cu mîna goală de la palat :

— Sire, și dacă renunț ?

— Ce mai întrebî ? îi răspunse regele cu fermitate. Cum pleacă Trișcă, vii dumneata !

La club, deci, Jugănaru avu ce să raporteze comitetului său, asupra audienței :

— Domnilor, după întrevvedere mea cu regele, pot să declar că partidul nostru și-a atins ținta principală. Am primit asigurări formale din partea regelui că, în eventualitatea unei succesiuni, partidele de dreapta nu intră în combinație. La putere venim noi. Așa că marea demonstrație din 14 noiembrie nu va avea loc. Pentru că, ce am vrut să dovedim regelui prin manifestația aceasta ? Că prea mari sînt forțele populare care stau

în spatele nostru, pentru ca cineva să-și poată permite să se joace cu noi. Or, de îndată ce regele s-a convins că nouă ne revine puterea și fără demonstrația aceasta, putem renunța la ea cu inima ușoară. Aș zice chiar, cu mulțumiri: facem economie de cheltuieli... Și acum, închipuiți-vă ce mutră or să facă național-creștinii lui Cață și ai lui Traian Săpunaru, în ziua de 14 noiembrie, când or să se adune în congres și-or să vadă că n-au cu cine să se ia la bătaie !

Comitetul executiv național-tărănist, care nu era lipsit de imaginație, îi și vedea pe național-creștinii lui Cață și Traian Săpunaru cum se întorc acasă cu coada între picioare, și se înveseli:

— Asta zic și eu farsă !

De atunci, Jugănarul s-a mai dus pe la palat de câteva ori și întotdeauna se întorcea cu câte ceva îmbucurător: dacă nu azi, mâine va primi însărcinarea să formeze guvernul — pînă ce alaltăieri, regele i-a trimis vorbă, cu multe subînțelesuri, că i-ar face o deosebită plăcere să-l vadă la parada de 10 mai, defilînd laolaltă cu ceilalți cavaleri ai ordinului Mihai Viteazul. Și « mirlanul » s-a conformat ! Defilează !... Cot la cot cu Serafim Mărunțelu, alt « cavaler », Jugănarul bate pasul cît îi îngăduie « cavalerii » din spate, care dau peste el — și cu ochii ațintiți spre rege, să-i întîlnească privirea. Dar regele, dinadins, ca să nu-i facă pe plac, se uită înspre dreapta lui, unde stă Trișcă :

— Ce zici de Jugănarul ?

— Caraghios ca de obicei, sire !

— Caraghios ! zise Carol, meditativ. Dar caraghios gratuit !

Un strigăt de uimire, ieșit din miile de gîtlejuri care făceau gard de o parte și de alta a bulevardului pe care se desfășura parada, acoperi în acest moment larma trompetelor și a fanfarelor: după cavalerii ordinului Mihai Viteazul, în picioare, într-o mașină, între doi ofițeri de jandarmi, defila, cu bereta regală pe cap și cu mîna întinsă spre rege, Petrache Lupu de la Maglavit.

— Frumoasă defilare, ce spui ? îl întrebă regele pe Trișcă.

— Măreată, sire ! Dă impresia unei forțe irezistibile !

Tot aparatul domnesc de la palatul din Calea Victoriei era într-o emoție neobișnuită. Cum s-a sfârșit defilarea, regele a poruncit să-i fie adus sfântul de la Maglavit în audiență. Și sfântul i-a fost adus sub paza directă și personală a generalului Spiru Maramă, prefectul de poliție al Capitalei. În cameră se aflau numai ei doi: regele și sfântul. Regele îl privea pe sfânt drept în față și vedea în el încă o cărămidă a restaurației — iar sfântul îl privea pe rege drept în față și nu vedea nimic. Gîndul lui zbura departe. La Maglavit. E adevărat că la Maglavit trag de el toți damblagiii să-i facă să umble, toate femeile sterpe să le facă puioase, toți săracii să-i facă bogați... dar cel puțin acolo e acasă !... Pe cînd aici, în căsoaiele astea... Și-apoi, asta ? Asta care se uită la el, cine o fi ? Vodă ? Ce-i aia vodă ?... Unul mare... Mare de tot... Mai marele peste toate mărimile ! Dar ce folos că vodă-i mare, dacă nu-l poate trimite la Maglavit ! Și se uita la vodă... și nimic nu vedea !...

Numai cînd vodă îl întrebă :

— Ce mai faci ?

I-a răspuns cu « măria ta », așa cum l-au muștruluit de acasă :

— Păi, măria ta... ce să fac ?... Nu fac nimic !... Ce să fac !

Regele îl măsură lung :

— Dar pe moșu l-ai mai văzut ?

Nu-l văzuse, dar l-au învățat ai mari să mintă :

— L-am văzut, măria ta ! Îl văd în fiecare zi.

— Și ce mai spune ?

— Ce să spună, măria ta, decît să-l iubim pe vodă al nostru !

Mai mult decît bine ! își zise regele. E un sfînt excelent. Știe tot ce trebuie să știe un sfînt sub un regim democratic și constituțional ca al meu.

— Dar ia spune-mi: moșu ți-a pomenit ceva de prințul Nicolae ?

Era o întrebare neprevăzută, la care Petrache nu ştia nici să răspundă printr-o minciună.

— N-a zis nimic !

— Ei ! făcu regele cu bunătate. Ai uitat !... Eu zic că ți-a zis !

Pentru întâia oară în viața lui, Petrache deveni curios :

— Și ce mi-a zis, măria ta ?

— Ți-a zis că Nicolae nu face bine ce face... și că un frate mai mic trebuie să asculte pe ăla mai mare ! Asta ți-a zis... Ei, ți-amintești ?

Petrache Lupu era atât de obișnuit cu asemenea întrebări, încît ştia ce să răspundă, numai ca să-l lase lumea-n pace :

— Mi-amintesc, măria ta !

Regele gîndi că acuma nenorocitul ăsta poate să plece acasă. De defilat l-a pus să defileze, în audiență l-a primit ca pe un om însemnat, despre Nicolae i-a strecurat ce avea să-i strecoare — sfîntul nu mai avea ce să încurce lumea pe aici. Dar cînd se mai uită o dată la acest sfînt tînăr, uscat și galben la față, Carol ajunsese, printr-o sprintenă asociație de idei, la baletul vienez — și-l întrebă cu-n zîmbet răutăcios :

— Nevasta te îngrijește bine ?

— N-am nevastă !

— Dar cîți ani ai, flăcăule ?

— Treizeci !

— Și încă nu te-ai însurat ?

— Nu, măria ta !

— Și nici n-ai de gînd să te însori ?

— Nu !

— De ce ?

— Nu-mi place să am de a face cu femeii !

Regele făcu o strîmbătură groaznică, parcă ar fi înghițit o porție de unt de ricină :

— Ce vorbești, mă băiete?... Cum adică ? N-ai cunoscut femeii în viața ta ?

— N-am cunoscut, măria ta !

Dacu ! își zise regele. Ți-a zis Dacu în persoană ! Dacu și Petrache de la Maglavit !... Doi prea fericiți, care nu știu ce-i femeia ! Dacu ! Uită-te la el ! Bucățică

ruptă, Dacu ! Numai gulerul îi lipsește ! Și partidul național-țărănist ! Ptiu !

Și-l apucă pe rege o asemenea greață, încît trebui să-și toarne pe gît un pahar întreg de coniac, înainte de a-l chema la el pe Mateescu :

— Mateescule ! îi strigă el desperat. Ia-l de aici și însoară-l. Să mi-l însori îndată, auzi ? N-am nevoie de sfinți... neînsurați !

Petrache, obișnuit de cîtăva vreme să i se vorbească frumos, cînd îl auzi pe Vodă zbierînd, își apără fața cu brațul :

— Măria ta...

— Nici o vorbă... Ori te însori, ori pun altul în loc ! Mateescule, ia-l de-aici, că-mi vine să vărs !

Petrache, umil și îngrozit, o luă, cu capul în piept, înspre ușă. Dar, pesemne că pășea prea încet, pentru că Mateescu îi dădu un brînci zdravăn în spate :

— Hai, mișcă-te dracului, sfîntule !

Tema ce și-o luase maiorul Bălăuță, comandantul străjerilor, îl sperie pe el însuși. Avea în fața lui sala Ateneului, plină de lumea cea mai aleasă a capitalei : miniștri, oameni politici, ofițeri superiori, cler, înalți magistrați, profesori universitari, cărora trebuia să le vorbească despre cine ? Despre voievodul Mihai, care împlinea azi cincisprezece ani și care, ca fiu al primului cetățean al țării, era primul pe țară în toate domeniile. În afară că era primul din clasa a IV-a de liceu, care era prima din toate clasele de liceu similare, prințul era înzestrat de Dumnezeu din belșug, cu toate darurile imaginabile.

— Prințul, recunoștea regele, e plin de talent pentru toate artele, în special pentru muzică. Îl interesează și se pricepe la tot ce ține de mecanică. Este un sportiv excelent. Călărește minunat. Face ski ca nealtul. Iar ca vînător nu-l întrece nimeni.

Și a avut maiorul Bălăuță curajul să-și ia în spinare sarcina de a vorbi despre un asemenea copil ! Dar este, oare, la mijloc numai curaj ? se întreba maiorul care

tremura de frică. Nu este la mijloc și un act de datorie elementară pe care-l îndeplinesc față de tron?... Și se liniștea cu un răspuns: Da !... Pentru că maiestatea sa m-a pus pe mine să supraveghez educația fiului său !

Cu această circumstanță atenuantă, maiorul își începu poemul despre vlăstarul regal. Un copil, în genere, este un material delicat cu care trebuie să știi să umbli, dar mai ales un copil de rege. Cu toate acestea, să nu-și închipuie cineva că a fi copil de rege, înseamnă a fi ținut în puf. Poate la alți regi se întâmplă, dar nu la regele Carol. Aceasta vroia să sublinieze maiorul Bălăuță în conferința lui: viața aspră, spartană, pe care regele Carol o impune fiului său.

— Măria sa voievodul Mihai n-a cunoscut și nu cunoaște răsfățul vieții. A fost dat la școala primară și a învățat patru ani de-a rîndul, ca oricare din noi...

Zeci de ochi sclipiră de admirație pentru voievodul Mihai, care, deși ar fi putut, ca fiu de rege, să facă toate cele patru clase într-un an sau poate și într-o lună, a înțeles să împărtășească suferințele poporului său și să se chinuiască timp de patru ani în școala primară, ca cel mai sărac elev din țară.

— Măria sa voievodul Mihai, continuă maiorul Bălăuță, n-a crescut înfășurat în blănuri, ori în haine groase de lână. În bluza subțire de cercetaș-străjer, o duce pînă tîrziu, cînd cade zăpada. Sînt zile cînd toți tremură de frig, afară de măria sa !

Aici, soția lui Atanasovici, în colțul gurii cu o cută care prevestea lacrimi de duioșie, se aplecă spre doamna Teianu:

— Din ce pînză o fi bluza aia... că mi-aș lua și mie !

Cînd trebuia să-l descrie pe voievodul Mihai vîntătorul, maiorul Bălăuță dădu frîu liber simțirii lui de poet.

— E un vîntător rar. Îi place să se afunde în desiș de codru verde, să-i asculte freamătul și să vadă cum spintecă desișul cîrdul de căprioare speriate de hăitași. Pentru măria sa, înțelesul pădurii rămîne așa cum a fost de veacuri: codrul frate cu românul !

La amintirea fratelui ei, codrul, selecta adunare vibră în unison cu o tărie care nu scăpă urechii fine a poetului.

— Dar nu e numai atât ! vorbi, încurajat, Bălăuță, care simțea cum la fiecare cuvînt îi cresc tresele pe epoleți. Mîndrul voievod trăiește și viața săteanului nostru pe care învață să-l cunoască și să-l apropie sufletește. Înfățișarea lui robustă face să fie și mai apropiat de cei care lucrează pămîntul țării. În primăvara aceasta a răsturnat voinicește cu plugul de la ferma regală un pogon de țelină, iar cînd, seara, i-a arătat părintelui său bătăturile din palmă, maiestatea sa regele i-a răspuns zîbind: « Așa se cîștigă pîinea, Mihăiță ! »

Un amestec de suspine, de șoapte, de foșnete ciudate agitară sala. Semnalul îl dăduse Aureanu, care-și cercetă palmele cu atenție, apoi vorbi, mîhnit, în urechea lui Beliotis:

— Amice, m-am ars ! N-am nici o bătătură !

— Nici eu ! zise Beliotis, care-și comunică supărarea, tot la ureche, lui Schnitt:

— Nici eu ! făcu sugrumat Schnitt, care se împărțăși la urechea frumoasei Beliotis.

— Nici eu ! mărturisi frumoasa Beliotis, care-și încredință durerea chipeșului maior Țanțu.

Și așa mai departe.

Ca prin farmec, însă, toți își aduseră aminte că regele, care muncește prea mult la propriile lui bătăături, nu obișnuiește să se uite în palma goală a cuiva — așa că n-are cum să știe dacă omul are sau n-are bătăături. Liniștiți, deci, îl ascultară cu un interes reînnoit pe maiorul Bălăuță, cum descrie inima voievodului:

— Bunătatea sufletului său este neîntrecută. Nu e în stare să facă rău nici celui mai neînsemnat gîndăcel. E milostiv și săritor la nevoie. Odată, pe marginea unui cîmp de lîngă Otopeni, unde executa cu ceilalți colegi o temă străjerească, pe cînd se așezaseră la masă, ghemuiți pe foile de cort, vreo cîțiva copii care păzeau vitele în apropiere, priveau la grupul ce se ospăta alături. Măria sa, zărindu-i, se duse la ei și-i întrebă ce au mîncat astăzi. « Ia, niște cartofi copti ! » răspunse unul. Măria sa se întoarse, își desfăcu cele două prăjituri pe care le avea și le împărți copiilor flămînzi !

— Amîndouă prăjiturile ? întrebă în gura mare frumoasa Schnitt, extaziată.

— Amîndouă ! confirmă, cu mîndrie, maiorul Bă-lăuță.

În pragul Atencului, înainte de a se despărți, Arghir îi spuse lui Aureanu:

— Auzi ce aflu de la Teianu: că regele socoate că domnia fiului său în anii regenței nici n-a existat... și că în regență la venirea lui în țară, n-au fost decît doi: patriarhul și Sărățeanu...

— Fără Nicolae?

Fără !

Compătimitor, Aureanu îl întrebă:

— Și cite pagini ocupă în noua dumitale istorie a romînilor pe care o scrii, domnia lui Mihai sub regență ?

— Vreo două mii !

Aureanu răsufală ușurat:

— Două mii ? Păi ăsta-i fleac !... Taie-le și pune altceva în loc.

Cuvîntul căzu ca o rază caldă de soare, din cerul negru și umed al toamnei. Venea din Spania pe aripile crucii încîrligate și suna vesel ca trîmbița morții: Mahadahonda !... Ca să poți emite în chip convenabil aceste cinci silabe: Ma-ha-da-hon-da ! trebuia să iei o poză adecvată: să stai cu picioarele răscrăcărâte, bine înfipte în pămînt, să-ți apuci cu stînga diagonală, să întinzi dreapta înainte și să aspiri mult aer, ca pentru un plonjon, pe care să-l dai afară apoi, în cinci doze egale: Ma-ha-da-hon-da ! Era de un efect binefăcător asupra auditorului, dar în primul rînd asupra ta însuți: grija de lemne, de palton, și de pîne, se topea în flacăra unui nemăsurat sentiment de mîndrie ! Fiindcă mîndri erau cei care pronunțau de cîteva luni, sub semnul crucii încîrligate, acest nume sonor: Mahadahonda — pentru că de cîteva luni se găseau în tabăra fascistă din regiunea Mahadahonda din Spania, șapte legionari de-ai lui Aurică. Dar și mai mîndri erau ei, cînd marea lor dragoste de moarte i-a ajutat să ducă pe doi dintre luptătorii aceștia de la Mahadahonda la groapa de veci, spre reînviere. Cu multă mîndrie au suportat ieri acest

doliu, Ionescu-Ciurcheni, Precup, Leahu, Zamfir Vasilescu, Mihai Teianu și toți ceilalți cîntăreți ai morții — și cu aceeași nemăsurată mîndrie au ridicat ei morții noi imnuri de slavă:

— Cel mai frumos aspect al vieții legionare este moartea... Prin moartea legionară, legionarul se logodește cu eternitatea, prin moartea legionară, legionarul trece dincolo de înfățișarea pămîntească a istoriei. Trece în legendă. Moartea legionară este dorită... Pentru comuniști, moartea este pierderea raiului pămîntean și a desfătărilor făgăduite de-a lungul vieții noastre lumești. Dimpotrivă, în lumea legionară, noi, nu numai că ne mîndrim cu nepăsarea față de moarte, dar ne fălim cu iubirea de moarte.

Asta a fost ieri. Azi dimineată, însă, cîtiva străini de neam și-au permis să pîngărească, în parlament, acest sacru principiu al mîndriei de moarte, cu niște interpelări străine de interesele neamului. Sînt supărați că alături de legionari, au venit la înmormîntare și ambasadorul Germaniei, și ambasadorul Italiei, și fostul ambasador al Spaniei, trecut azi de partea anti-republicanilor, și secretarul legației portugheze, și secretarul legației japoneze! După cîte spun ei, înmormîntarea ar fi fost o manifestație organizată de un partid politic român — astfel că participarea unor reprezentanți străini ar fi un amestec în treburile interne ale țării, nepermis de uzanțele diplomatice normale.

— Noi știam, a spus Robert Cernescu, fruntaș național-țărănist, că spre mîndria acestei țări, epoca în care consulii străini se amestecau în luptele partidelor noastre a dispărut încă de pe vremea divanurilor ad-hoc și credeam că sentimentul de demnitate națională impune oricărui patriot să împiedice reîntoarcerea, sub orice formă, a unei asemenea epoci de tristă amintire.

Din banca lui, Traian Săpunaru se ridică să-l combată pe Robert Cernescu:

— Rog pe domnii național-țărăniști să nu vorbească despre demnitate națională, pînă nu vor lămuri afacerea Skoda!

— Ba să nu vorbești dumneata! îi ripostă doctorul Bratu. Nu mă gîndesc la alea treisprezece milioane.

Dar de trei săptămîni te tot întrebăm cum se face că, după ce ai venit de la Berlin cu toate asigurările că Hitler nici n-are de gînd să se atingă de frontierele noastre, n-a apărut în presa germană nici un cuvînt care să confirme că spui adevărul !

Ca să răspundă, Traian Săpunaru își încrucișă brațele, spre a-și da micul său aer cezarian :

— Tuturor celor care mă sîcîie cu frontierele, le dau un singur răspuns: lagărul de concentrare. Această-i așteaptă cînd voi veni la putere: lagărul de concentrare ! Să și-o bage bine în cap !

— Altă afacere ! strigă Bagradian. Probabil că ai și cerut un deviz pentru lagărele astea de concentrare !

— Ce-i trebuie un deviz ? răspunse Leahu. Lui îi trebuie devize !

— Pot să jur că a și luat un comision de pe acum ! făcu doctorul Bratu.

Necăjit că încă n-a izbutit să-i sperie pe membrii opoziției, Traian Săpunaru își descrușișă brațele și se așază cu multă discreție la loc, ca și cum nu pe el l-ar privi toate astea.

Arghir, care între timp se amuza pe spinarea președintelui național-creștinilor, luă cuvîntul și vorbi, ca-ntotdeauna, îndurerat :

— Eu cred în ordine, eu cred în libertate, eu cred în vechea datină la care au muncit toate popoarele și care ne-au adus cu suferințe fără număr pînă aci. În Spania, un popor se bate de o parte și de alta, fiecare pentru ordinea pe care o înțelege. Doi tineri romîni au căzut eroic acolo pentru o credință. Dar la înmormîntarea lor puteau să lipsească miniștrii străini.

În schimb, Bratu fu, ca-ntotdeauna, vehement :

— Doi tineri au murit eroic pe cîmpul de luptă. Dar ce a căutat ministrul Spaniei la înmormîntare ? Protestez cu toată energia în numele democrației !

Cînd toate atacurile opoziției fură epuizate, luă cuvîntul Vancea, în numele guvernului :

— Toată adunarea, toată țara este de acord că doi tineri au căzut eroic în Spania — precum a spus ilustrul nostru profesor Arghir — pentru o credință a lor. Totuși, guvernul s-a sezisat de cele relatate cu

privire la miniștrii străini care au participat la înmormîntare și ține să vă comunice rezultatul intervențiilor noastre pe lângă guvernele străine respective. Ambasadorii despre care se zice că ar fi participat la înmormîntare, n-au participat la înmormîntare. Ministrul Germaniei a participat cu titlu personal și din proprie inițiativă la ceremonie. El n-a crezut că un asemenea gest de simplă pietate va fi interpretat ca un act politic. Trebuie să știți apoi, că deși a fost invitat la ceremonia de la mormînt, nu s-a mai dus.

— Domnul ministru Vancea glumește ! strigă Bratu. Ba spune că ministrul Germaniei n-a participat la înmormîntare, ba spune că a participat din proprie inițiativă. Și după ce spune că a participat din proprie inițiativă, recunoaște că n-a fost la înmormîntare din proprie inițiativă, ci a fost invitat. Noi vrem să ni se răspundă clar: a participat sau n-a participat — și unde a participat ?

Primul ministru Trișcă se ridică să dea explicații:

— Domnilor, colegul meu Vancea a fost greșit înțeles: ministrul Germaniei a participat la ceremonia religioasă... să ne înțelegem: numai la ceremonia religioasă de la biserică. Și nimic nu demonstrează că faptul de a asista la o ceremonie religioasă...

— ... în uniformă de zile mari ! îl completează, furios, Bratu.

— Asta este o chestie personală a ministrului Germaniei ! răspunde Trișcă. Prin urmare, faptul că a luat parte la ceremonia religioasă nu demonstrează că ministrul Germaniei ar fi avut vreun gînd de imixtiune în treburile lăuntrice ale Romîniei. Am, în această privință, toate asigurările guvernului german care și-a exprimat speranța că, spre a se menține intacte bunele raporturi de prietenie care există între Germania și România, guvernul român va binevoi să considere incidentul închis.

Membrii opoziției se uitară unul la altul ca să-și împărtășească același gînd: Germania amenință. Jugă-naru sări:

— În aceste momente grele, înțelegem să trecem peste neînțelegerile celelalte și să facem zid în jurul

guvernului. Interesele țării cer să nu facem dificultăți guvernului.

Era mai mult decît se aștepta guvernul. După ce aplauzele unanime încetară, Trișcă răspunse în emoția generală:

— Domnilor, vă mulțumesc pentru înaltul vostru patriotism și mă angajez să iau toate măsurile ca ordinea să fie respectată, de indiferent cine o fi, fără nici o considerație și nici o favoare. Nu mai e vremea vorbelor. A venit vremea faptelor. Trebuie să fim mai energici ca pînă acum în conducerea administrativă a țării, mai energici ca pînă acum în păstrarea ordinii în stat.

La interne, peste o jumătate de oră, Vancea începu să fie mai energic ca pînă acum în măsurile ce trebuie luate pentru păstrarea ordinii publice, într-o scurtă conferință cu Belciug, subsecretarul lui de stat.

— Ce se aude pe la Snagov?

— Toate-s în ordine!

— Nicolae?

— Nici nu mișcă!

— A încercat cineva să ajungă la el?

— Nimeni!

— Mă, Belciug! Nu prea-mi vine a crede!

— Domnule ministru, puteți să aveți toată încrederea! Nimeni! Am oameni siguri! Cum se apropie unul, l-au și înhățat... poate fi el și mitropolitul!

Convins, Vancea începu să examineze cealaltă problemă care privește ordinea publică: Frontul democratic. Frontul democratic încheiat între partidul comunist, Frontul plugarilor, Madoszul și Blocul democratic trebuie spart.

— De altfel, zise Vancea, tot sîntem în ajun de 7 noiembrie, așa că tot trebuie să faci arestări! Fă arestări ceva mai substanțiale!

Belciug, care se gîdea mult la problemă, spuse:

— Domnule ministru, știți ce mă întreb de cîtăva vreme? De ce-i arestăm pe comuniști în ajunul zilei de 7 noiembrie?

— Încă nu știi? Pentru că rușii au făcut revoluție la 8 noiembrie!

— Știu, domnule ministru ! Dar dacă rușii au făcut revoluție la 7 noiembrie, unde scrie că și ăștia, ai noștri, vor să facă revoluția lor tot la 7 noiembrie ? Poate au de gînd s-o facă la 6 noiembrie ! Poate la 8 !

Vancea găsi că Belciug nu-i lipsit de bun simț.

— Ai dreptate, Belciug ! îi zise el. Dar ce propui ?

— Să-i arestăm pe toți... și...

Reteză cu mîna un cap ipotetic :

— ... și-i achităm !

Vancea se cutremură de oroare :

— Să-i achităm pe toți ? Și ce o să spunem Franței și Angliei ? Nu te gîndești ?

Cum se întîlneau, se certau. Se întîlneau și se certau. Carol trimisese azi după el, la Snagov, unde-i dăduse domiciliu forțat, să se certe. Și Nicolae veni și cearta începu. Cu aceleași vorbe, cu aceleași gesturi, cu aceleași injurii și amenințări. Amîndoi impulsivi, amîndoi orgolioși, amîndoi irascibili, nu vroiau să cedeze nici măcar în limbaj. Cum îl văzu pe Nicolae că intră pe ușă, Carol se și răsti la el.

— Mă, tot nu ți-a venit mintea la cap, mă ?

Nicolae îi răspunse și mai răstit :

— Ce vrei, domnule ? De ce m-ai chemat ? Să mă sperii cu istericalele tale ?

Carol holbă ochii să-l înghită de viu :

— Ai înnebunit, mă ? Eu sînt rege, mă ! Uiți, pesemne, că sînt regele tău ! Regele tău !...

— Să uit ? Dar cine te-a făcut rege ? Nu eu ? Așa că te rog, mie să nu-mi poruncești. Să poruncești mă-ti, dacă-ți face plăcere !... Cu mine să fii cuviincios !

De furie, Carol nu mai avu putere să fie nici măcar furios. Epuizat, se lăsă să cadă în fotoliu și încercă să-i vorbească lui Nicolae mai dulce :

— De ce nu ești om de înțeles, Niki dragă ? Tu nu vezi că așa nu mai merge ? Nu vii nicăieri, umbli supărat, mă injuri peste tot ! Ce rost are ? Ne facem de rîs ! Să fim doi frați și să nu ne putem împăca !

Pe Nicolae, tonul blînd al lui Carol nu-l putea înșela. Prudent, își păstră atitudinea agresivă, ca să-i răspundă:

— Să mă-mpac? Îmi pui condiții și zici să mă împac !

— Ce condiții îți pun, Niki? N-am pomenit de condiții și nici n-am ce condiții să-ți pun ! Ce condiții aș putea să pun unui frate? Dar oricît aș vrea să închid ochii, nu pot !... Trebuie să te desparți de nevastă-ta. Un prinț al casei de Hohenzollern cu o femeie ca asta...

— Mai bine ți-ai vedea de femeile tale ! îi răspunse Niki, gîfîind sub greutatea insultei. Cel puțin a mea e cinstită ! Am cu ea doi copii !... O iubesc !... Și dacă ție nu-ți place pentru că n-ar fi de neam, să-ți fie de bine ! Noroc că Duduia ta e de neam ! Și dacă ție ți-e rușine să vin în lume cu ea, te privește. Dar pe mine lasă-mă-n pace ! Vreau să fiu liber ! Renunț la toate titlurile mele și-mi vîd de treburi ca oricare altul...

O ! gîndi Carol, care-și trecu mîna peste obraz, ca să-și șteargă un zîmbet răutăcios. Renunți la toate titlurile tale? Ar fi nostim să mai ai și pretenția să te las prinț, ca tu să mai poți trage sforile din umbră, în voie ! O înjuri pe Lenuța ! Nu-ți place ! Așa zici oricui te ascultă: că Lenuța e o tîrfă și că o tîrfă nu trebuie să pîngărească blazonul casei de Hohenzollern ! Și vrei să-i faci pe toți să creadă că asta te doare !... Te doare în coate !... Mult îți mai pasă dacă aia pe care o iubesc e un înger sau o femeie de stradă ! Așa cum îmi pasă și mie dacă nevastă-ta e de viță regală sau nu ! Așa cum îi păsa mamei în urmă cu ani, cu cine trăiesc ! Alta te supără: că eu sînt stăpînul ! Asta o speria și pe mama: că nu ea va rămîne stăpînă după moartea tatii, ci eu. De aia o înjuri de ani de zile pe Lenuța mea: ca să-ți croiești drumul spre tron ! Îți culegi simpatii printre ofițeri. Legionarii îți iau apărarea. Dacu își pune în tine toate speranțele. Naziștii îți fac cu ochiul. Și unii bancheri din apus... Știu tot ! Faceți front comun să mă alungați ! Și mie nu-mi plac fronturile. Este vremea s-o știi ! Așa că, frate dragă, prinț nu mai rămîi ! Zici că renunți la toate titlurile tale !... Doar pentru asta-i și găsesc cusururi nevesti-ti: ca să te împing să renunți la titlurile astea ! Și-o s-o

faci ! Mi-ești doar frate ! Încăpățînat ca și mine !... Dar să nu-ți închipui că dacă-mi ești frate, o să-ți meargă și ție să-ți lași vreo porțiță deschisă ! Am eu grijă !

Și Carol, după ce-și făcuse față de sine datoria de rege să-l silească pe Nicolae să renunțe la titlul de prinț, își făcu datoria de frate să insiste pe lângă Nicolae să-și păstreze acest titlu.

— Niky, zise el tandru, nu se poate să renunți ! Este prestigiul familiei noastre în joc !

— Nu se poate ? Dar tu, cum ai renunțat de trei ori la titlul de prinț moștenitor ! Dar Eduard al VIII-lea cum a renunțat la tron ? Numai eu n-am voie ? Pentru că așa vrei tu ?

— Nu pentru că așa vreau eu, ci pentru că nu permite statutul casei regale !

Era picătura care făcu să se reverse toată fiera adunată în sufletul torturat și scîrbit al fratelui Niky.

— Ascultă, bre, aici ! răcni el la Carol, vîrîndu-i pumnul sub nas. Eu nu sînt o lichea de-a ta, să mă aiurești cu statutul casei regale. Nu mai vreau să știu de nimic ! Șterge-mă din lista familiei regale, dă-mi partea mea din avere și am isprăvit ! Du-te dracului cu statutul casei tale regale cu tot !

Carol se lăsă cuprins iar de furii :

— Mă, ți-ai pierdut capul, mă !... Aici vorbești cu regele tău, nu cu fratele tău ! Auzi sau n-auzi ? Cu regele tău !

— Rege ? Ei fi tu rege la cine ei fi, dar la mine nu ești decît un rahat ! Mă p... pe un rege ca tine ! Un golan și un derbedeu ! Asta ești ! Un golan care nu-și mai încapă în piele de fudulie !

Nicolae îi mai spusese regelui de atîtea ori cuvinte grele, dar niciodată n-a folosit termeni atît de tari ca să-și exprime sentimentele lui fraterne. Amețit, regele rămase pironit în mijlocul camerei, și nu-și reveni decît numai după ce-l auzi pe Nicolae trîntind ușa. În momentul acela se trezi în Carol întreaga lui demnitate regească. Mugind și înjurînd, apucă revolverul de pe birou și se aruncă după Nicolae care se îndrepta cu pași iuți spre scară.

— Măgarule ! urlă Carol.

Și trase un foc după el. Un țipăt de groază îl trezi. Cineva căzu jos. Dar nu era Nicolae, ci o femeie.

— Ai rănit-o pe mama, banditule! strigă Nicolae, care se aplecă asupra maiestății sale Maria.

Scos din minți, Carol agită de departe mîna în care ținea revolverul:

— A, ce noroc ai... Tu...

Dar din pricina valeților care, atrași de zgomot, năvăliseră pe sală, trebui să-și termine ideea în engleză:

— ... sun of a bitch!

— Et ta sœur! îi răcni Nicolae în franceză, din același delicat îndemn la discreție.

Consiliul de coroană fu convocat de urgență. După doisprezece ani, mai toți șefii politici adunați în 1926 sub președinția regelui Ferdinand spre a-l lipsi pe Carol de drepturile lui de prinț moștenitor, pentru că nu vroia să renunțe la femeia pe care o iubea, se adunau acum sub președinția lui Carol, să lipscască pe prințul Nicolae de drepturile lui de alteță regală, pentru că nici el nu vroia să renunțe la aleasa inimii sale.

Ministrul de justiție făcu un scurt raport asupra situației celui în cauză:

— În octombrie 1931, principele Nicolae a contractat în comuna Tohani, județul Buzău, căsătoria sa cu femeia Maria Georgescu. Căsătoria a fost declarată nulă, întrucît a fost făcută împotriva prevederilor art. 13 din statutul casei regale. După șase ani, prințul revine asupra hotărîrii guvernului din 1931 și vrea să-și valabilizeze din nou căsătoria. S-au făcut diferite demersuri pe lângă principe. Dar toate au fost zadarnice. Întrucît hotărîrea prințului este irevocabilă, guvernul se vede obligat să aplice art. 13 din statutul casei regale, prin care principele încetează de a mai face parte din familia domnitoare și decade din toate drepturile sale. Prin aceasta, principele pierde și toate însărcinările pe care le deține în armată. Iată acum și scrisoarea prin care prințul ne face cunoscut că este decis să nu renunțe la soția sa.

Cum începu să citească scrisoarea, pe toți capii politici ai țării îi podidi plînsul. Plîngea mareșalul Neață, plîngea Crai-Voievod, plîngea Arghir, plîngea Aureanu, plîngea Jugănarul... Dar mai sfișietor decît toți, plîngea Carol. De ieri, de cînd s-a certat cu Nicolae, avea o mîncărime, pe cît de chinuitoare, pe atît de bine venită: plîngea într-una. Plînsese deci, în hohote, cînd trebui să ia cuvîntul în consiliu.

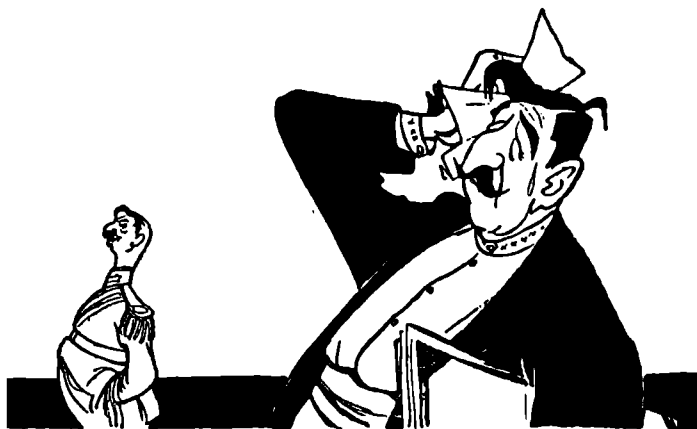
— Este fratele meu, zise el, și-i sînt dator o recunoștință nemărginită pentru dragostea ce mi-a arătat-o, atît în anii mei de pribegie, cît și după restaurație... Ați luat cunoștință de cuprinsul scrisorii lui. Sînt sentimente înalte din punct de vedere omenesc. Ca frate și ca om, mi se frînge inima de durere. Dar ca rege, nu pot, nu-mi este îngăduit să mă arăt slab cînd este vorba de unul dintre ai mei. Ar fi să micșorez autoritatea pe care trebuie s-o aibă tronul. Rog pe scumpul meu frate să mi-o ierte. Dar de aci înainte, trebuie să-l șterg eu însumi, cu mîna mea, din lista familiei regale a țării.

Și nemaiputînd suporta atîta durere, fugi hohotind din camera de consiliu pe culoar, unde se ciocni nas în nas cu Nicolae.

— Uită-te ! îi zise Carol. Plîng ! Mi-s ochii în lacrimi ! Nicolae îl străpunse cu o privire plină de ură și-i strigă :

— Scarpină-te !

Și Carol se scărpină.

XXII

Împins de excesivele lui scrupule constituționale, Carol se uită în calendar și constată că opoziția național-țărănistă are dreptate: se împlinesc exact patru ani de când guvernează național-liberalii. Este limita maximă îngăduită de legi unui partid să stea la putere. Regele este obligat, așadar, să demită pe liberali și să întrebe țara din nou care guvern i-ar face mai multă plăcere. Disciplinat, regele se supuse prevederilor constituționale și, după ce concedie pe liberali, chemă la el pe șeful național-țărăniștilor și-l rugă să-i spună cinstit ce preferă: un nou guvern național-liberal, sau un guvern național-țărănist?

Jugănarul răspunse, pe cât de sincer, pe atât de spontan:

— Din toate punctele de vedere, puterea se cuvine partidului național-țărănist. Mai întâi...

— Dragă Jugănarule, te rog ! îl întrerupse Carol cu o privire directă și caldă. Nu-i nevoie să-mi demonstrezi. Te cred pe cuvânt ! Viitorul guvern va fi național-țărănist. Iată-ne, aşadar, acolo unde am vrut amîndoi să ajungem : la un regim național-țărănist. Acuma, partidul dumitale, refăcut și odihnit, își va putea da întreaga măsură a capacității sale. Vreau o guvernare național-țărănistă lungă, pentru că sînt obosit de atîtea încercări... Prin urmare, Jugănarule, fîi iei toată răspunderea, da ?

— Mi-o iau, sire !

— Splendid ! zise Carol. Îți mărturisesc că este pentru mine o zi mare. Voi avea, în sfîrșit, la guvern, un partid încheiat, puternic, pregătit, cu toate garanțiile posibile de seriozitate și cinste. Va fi o guvernare care va rămîne în istorie, Jugănarule !

Carol sclipea. Vorbind despre istorie, știa că înscrie încă o pagină excepțională în istorie. În fața lui stătea șeful unui partid de parveniți mai vechi și mai noi, băgați în toate trusturile și cartelurile întemeiate în țară după război, de englezi, de americani, de germani, de francezi, de italieni, de suedezi, de olandezi — și împărțiți în trei categorii. Două mai vechi : intransigenții și carolingienii — și una mai nouă : caroberiștii. În categoria caroberiștilor intrau și intransigenții și carolingienii. Toată pătura suprapusă național-țărănistă era caroberistă, pentru că, fiind intransigentă, avea înclinații carolingiene. Acriți de atîția ani de opoziție, furioși pe conducerea partidului, decepționați de atîtea înfrîngerii, sensibili și certăreți, membrii cremei național-țărăniste își trăgeau porecla de « caroberiști », de la vestita berărie « Carul cu bere », unde se adunau la un pahar cu bere, să-și scoată ochii, să se înjure, să se provoace la duel, să se amenințe unul pe altul cu Skoda — numai pentru că regele nu se îndură să le dea puterea măcar pentru un an. Și acest partid de intransigenți, caroberiști și carolingieni își iau răspunderea, prin Jugănarul, să dea țării un guvern menit să rămînă în istorie.

— Sire, îl auzi Carol pe Jugănaru, ne simțim în stare să răspundem speranțelor pe care vi le puneți în noi!

— Jugănarule, să nu uiți că trebuie să păstrăm încrederea țărilor democratice... Libertate și energie... Democrație și severitate... Așa văd eu guvernarea național-țărănistă!

— Așa o văd și eu, sire!... De altfel, am și adus cu mine programul nostru de guvernare.

— Dă-i drumul! făcu entuziasmat Carol, care se așeză să asculte mai bine.

Jugănaru începu:

— Întreaga acțiune de guvernare va fi călăuzită de ideea întăririi statului prin solidarizarea tuturor claselor sociale și a tuturor categoriilor profesionale, muncitoare și producătoare, în aceeași efortare viguroasă de creațiune și producțiune, de propășire generală și de apărare a țării.

— Subscriu cu ambele mâini! făcu regele, care urmărea cu mult interes cele citite de Jugănaru.

— Realizarea grabnică a unei ordine desăvârșite, bazată pe respectul legilor și pe sancționarea exemplară a oricărei abateri, atât din partea cetățenilor cât și a celor însărcinați cu paza legilor!

— Subscriu cu ambele mâini!

— Organizarea rațională a unei justiții care, mai presus de toate, să asigure tuturor împărțirea dreptății, înlăturînd orice abuz și sancționînd repede orice vină.

— Subscriu cu ambele mâini!

Jugănaru, fără să-și ridice ochii, făcu o scurtă pauză — apoi, continuă, silabisind fiecare cuvînt:

— Înzestrarea armatei pînă la limita maximă a resurselor financiare ale țării!

Regele se ridică și întinse mîna lui Jugănaru să-l felicite:

— Jugănarule, dacă am greșit vreodată față de dumneata, te rog să mă ierți! Ești un mare patriot și țara trebuie să fie fericită că de azi înainte destinele ei vor fi în mîna dumitale...

Dar Jugănaru, modest, făcu:

— Sire, încă n-am isprăvit!

— Nici nu trebuie ! Din tot ce mi-ai citit pînă acum, îmi dau perfect seama că restul programului dumitale de guvernare nu poate fi animat decît de același înalt patriotim !

— Sire, insistă Jugănarul, poate ar fi bine să știți cele ce ne propunem în politica externă !

— Ai dreptate ! recunosc regele. Politica externă este o problemă extrem de delicată și merită toată atenția. Spune !

— În raporturile cu celelalte state, citi Jugănarul, se va urmări în primul rînd consolidarea hotarelor țării prin strîngerea legăturilor cu aliații, prin urmărirea acelorași țeluri de pace, întemeiată pe respectul tratatelor în cadrul Societății Națiunilor și a securității colective, prin menținerea de raporturi de bună și sinceră vecinătate cu statele înconjurătoare și prin strîngerea relațiunilor cu toate celelalte state de care ne leagă interesele noastre economice, *fără a ne amesteca în disputele ideologice dintre ele.*

— Splendid ! făcu regele. Fără a ne amesteca în disputele ideologice dintre ele !... Noi avem grijile și nevoile noastre ! De ce să ne mai amestecăm în disputele ideologice ale altora ? Ei se ceartă, ei se împacă... treaba lor ! Este, cu punct și cu virgulă, convingerea mea. Încă o dată, sînt încîntat că am găsit în dumneata un om cu care mă înțeleg atît de bine ! Mai e ceva ?

— Nimic, sire !

— N-ai de pus nici o condiție ?

— Nici una, sire !

— Nici eu ! zise regele. Deși, de fapt aș avea... Precum ți-am spus, vreau un guvern național-țărănist tare. Dar, ca să fie tare cu adevărat, mi-ar place să-i văd din nou pe toți național-țărăniștii adunați sub același drapel național-țărănist. Sînt ?

— Evident că sînt, sire !

— Nu lipsește nimeni ?

— Nimeni, sire !

— De pildă, Crai-Voievod...

Jugănarul păli. Regele vrea să i-l impună pe Crai-Voievod. Pe Crai-Voievod cu care nimeni din partid nu mai vrea să aibă de-a face !

— Nu înțeleg, sire! zise, cu glas stins, Jugă-naru.

— De ce? întrebă regele, mirat. Nu văd întrucît ar fi nefiresc ca național-țărăniștii să colaboreze cu național-țărăniștii! Nu intră în vederile dumatiale? Nu sînt copiii aceluiasi partid? Chemați-l pe Crai-Voievod cu frontul lui românesc, dați-vă mîna și lucrați împreună.

— Dar Crai-Voievod are un program al lui!

— Parcă dumneavoastră n-aveți?

— Sînt incompatibile, sire!

— Ajustați-le!

— Nu există nici un mijloc de înțelegere!

Regele se ridică:

— Trebuie să fie! Crai-Voievod este absolut indispensabil unei guvernări național-țărăniște!

— Indispensabil?

— Așa cum se aude, domnule Jugă-naru: in-dis-pen-sa-bil!

Jugă-naru nu mai avea nevoie de nici o lămurire în plus: regele se ține de farse, cu constituția în mînă. Nici gînd n-are să-i dea sarcina de a alcătui noul guvern. L-a chemat ca să-și bată din nou joc de el! Asta, după ce i-a făcut atîtea servicii nu numai cînd a fost la putere, dar și în toți anii aceștia de opoziție și după ce și-a împins devotamentul pînă acolo încît a acceptat să defileze de 10 mai în pelerină de cavaler, ca să se strice lumea de rîs pe socoteala lui! Și acuma, uite recunoștință! Recunoștința lui Carol II, regele țărănilor!... Dar toate-și au un sfîrșit. De data aceasta, gluma regelui Carol va fi pedepsită. Președinția partidului național-țărănist trebuie să treacă, efectiv, în mîna lui Dacu! Partidul național-țărănist trebuie să fie de aci înainte intransigent! Să-l vedem atunci pe regele țărănilor ce va mai spune!

Încovoiat, cu ochii în jos, cu obrazii aprinși parcă ar fi fost palmuiți, Jugă-naru își smulse, penibil, cuvintele din gură:

— Sire, dați-mi voie ca înainte de a răspunde, să raportez comitetului meu executiv!

— De acord! Dar repede!... Țara nu poate sta fără un guvern!

Într-o cameră de alături, Trișcă, fost pînă aseară prim ministru al țării, aștepta să-i vină rîndul la consultație. Ca să-i treacă vremea, citea rapoartele primite de la Belciug cu privire la activitatea acelui « Verein der Auslandsdeutschen » sau « Asociația germanilor din străinătate », care a început să facă mare agitație, mai cu seamă în Ardeal, în jurul asupririlor la care ar fi supusă minoritatea germană din România. « Asociația » susținea că germanii din România nu sînt lăsați să se cultive în limba lor maternă și că sînt lipsiți de orice publicație germană. Prin aceasta, România calcă tratatul minorităților. Indignarea « Asociației » îl îmboldi pe Trișcă să întindă, rîzînd, hîrtia, lui Traian Săpunaru care-și aștepta și el rîndul:

— Citește !... Cică am călca tratatul minorităților ! Noi îl călcăm și Hitler îi ia apărarea !

Traian Săpunaru citi și-i răspunse lui Trișcă, mirat:

— Și ce ai vrea, domnule Trișcă ? Să polemizezi cu Hitler pe chestia minorităților ?

Trișcă voi să-l asigure pe Traian că nici nu se gîndește să polemizeze cu Hitler, dar un valet deschise ușa:

— Domnul Trișcă !

Regele îl aștepta nerăbdător:

— Trișcă, Dumnezeu mi-e martor că m-am pus în regulă cu constituția ! Am stat de vorbă și cu Jugă-naru... Așa că te-aș ruga să fii atît de bun și să-ți refaci guvernul îndată !

— Cu alegeri ?

— Cu alegeri ! Cum cere constituția !

— Sire, după constituție, sîntem tari ! 88% din scaune vor fi ale noastre !

— Așa să-ți ajute Dumnezeu !

Începuse să-și facă toaleta de pe la patru după amiază și la șapte încă nu isprăvisese. Dulapul era deșertat și costumele se lăfăiau pe divan, pe scrin, pe masă. Colecția de cravate era aruncată, claie peste grămadă, pe jos. Zeci de perechi de pantofi, făceau munte lîngă

radiator. Cămășile împodobeau toate fotoliile și taburetele. Totuși, omul nu se putea hotărî. Pipăia, se îmbrăca, se uita în oglindă — dar astăzi, nici oglinda nu era destul de încăpătoare să-l poată cuprinde. Se apropia, se îndepărta, se întorcea spre dreapta, se întorcea spre stînga... Un adevărat chin! Dar nu s-ar fi putut spune că chinul l-ar fi obosit, pentru că, după ce se văzu îmbrăcat, își mai turnă și parfum. Un pic pe batistă... un pic pe mustață... cîte un pic în ambele palme... astfel că, omul, după ce-și aranjase o ținută amețitoare, începu să și miroase în chip convenabil de amețitor.

Dar de ce ținea să fie el atît de bine îmbrăcat și bine parfumat? Făcea vreo meserie care-i cerea parfum și eleganță? După gulerul lui țepăn și înalt, care-i dădea un aer de severitate rigidă, nu s-ar fi putut spune! Se ducea poate la vreo vedere? Posibil, deși vîrsta pe care i-o trăda fața făcea puțin probabilă această eventualitate. Atunci avea un rendez-vous cu vreo femeie?... Rendez-vous cu o femeie? Pentru cei care nu știau cine e personajul, prezumția își avea un temei. Cei care-l cunoșteau, însă, ar fi rîs. Rendez-vous cu o femeie?... Cine? Țsta? Păi ăsta-i doar Dacu!... Dacu, fostul și de cîteva zile noul președinte al partidului național-țărănist. Dacu intransigentul, pe care național-țărăniștii, în mînia lor oarbă, l-au pus iar în fruntea partidului, pentru ca regele să știe că au devenit și ei intransigenți ireductibili și adepți înverșunați ai politicii de șah la rege!...

În acest caz, însă, de ce s-a îmbrăcat atît de elegant și de ce s-a stropit cu atîta parfum domnul Dacu?

Costumul și parfumul intrau în planul de acțiune a partidului contra lui Carol, care trebuie silit să reintre în limitele permise de constituție. Rendez-vous avea Dacu! Dar nu cu o femeie, ci cu un bărbat! Cu Aureliu Cziucziewicz, conducător de fapt, deși neoficial, al partidului «Totul pentru țară». Amîndoi bărbații de stat își dăduseră întîlnire spre a stabili condițiile unui cartel electoral. Pentru această întîlnire și-a ales șeful partidului național-țărănist cu atîta pedanterie cos-

tumul. Dar nu ca să facă o impresie bună asupra lui Aureliu, pe care-l cunoștea mai de mult și cu care în decursul ultimilor ani avusese nenumărate întrevederi. Ci, ca regele să afle că pentru Dacu, o întâlnire, în aceste împrejurări grele, cu Aureliu Cziucziewicz, este o sărbătoare — care, prin consecințele ei asupra evoluției dictaturii regale, se va înscrie printre marile sărbători naționale... Toate forțele și toate energiile trebuie concentrate împotriva dictaturii regale. Cu regele și cu monarhia, Dacu n-avea nimic:

— Trebuie să știți, zicea el, că nimeni în țara aceasta nu este mai atașat ca mine sistemului monarhic constituțional. Sînt foarte puțini care să cunoască și să aprecieze ca mine imensele calități ale suveranului. Îl iubesc din tot sufletul. Casa mea e plină cu portrete de-ale maiestății sale Carol II... *Atît rău cît doresc maiestății sale regelui Carol II, tot atît să-mi dea mie și membrilor familiei mele, bunul Dumnezeu!*

Ceea ce combătea Dacu era numai dictatura regală.

— Eu sînt democrat, proclama Dacu, adică sînt de părere că toate drepturile vin de la popor și trebuie îndeplinite de popor. La noi, însă, cine e democrat, e declarat bolșevic și comunist. Eu sînt democrat convins, dar sînt contra bolșevicilor. Eu am luptat contra comunismului și o dată, în Ardeal, numai într-o singură zi, am arestat șase sute de comuniști. Adversarii noștri susțin că eu și Jugănarul am fi bolșevici. Dar noi sîntem pentru o democrație națională, sau, cum bine a definit-o Jugănarul, pentru o democrație corijată. Masele nu judecă. Masele simt. Cred că pornind de la acest adevăr, vom putea stîrni un curent pentru democrația corijată. Astăzi stăpînesc curențele. Ele decid. Curente se nasc din anumite sentimente și anumite necesități materiale. Dar necesitățile acestea reale, au mai puțină importanță decît partea sentimentală. Avem două exemple: Mussolini a devenit stăpînul Italiei și Hitler a devenit stăpînul Germaniei, exploataînd această parte sentimentală. Hitler în Germania și Mussolini în Italia, prin voința lor nestrămutată, au reușit să trezească conștiința națiunilor respective, ajungînd la realizări invidiate de întreaga omenire.

Domnul Adolf Hitler în Germania, prin felul cum a știut să-și impună voința dîrză, nu numai că și-a salvat țara de anumite curente care de care mai periculoase, dar a reușit să concentreze asupra-și atenția lumii. Faptele lor le justifică azi cu prisosință existența și noi, ca spectatori obiectivi, trebuie să-i admirăm... Mai mult: sînt de părere că și poporul nostru român trebuie să facă la fel. Nu trebuie să cultivăm numai exigențele materiale, ci să apelăm și la demnitatea națională, ca poporul să nu sufere o umilință națională sau cetățenească. Asta se cheamă democrație corijată. Cînd este democrație, viața de stat poate fi controlată de oricare cetățean. Pe cînd dacă este dictatură, se adună cinci-șase oameni, de obicei venetici, despre care nu știi de unde au venit — cum e la noi, unde nu contează națiunea, ci o camarilă condusă de o femeie străină de neam. Această femeie este apărută cu toate mijloacele statului. Este de datoria noastră să ne adunăm într-o falangă pentru a doborî aceste stări de lucruri, care în alte părți au dus țările la prăpăd.

Spre a combate dictatura aceasta a veneticilor, Dacu vroia o alianță cu Aureliu Cziucziewicz și pentru încheierea acestei alianțe se întîlniră: el, în costumul lui confecționat de vechea croitorie a aristocrației național-țărăniste Șmilovici & Șmilovici și Aureliu, în costum național.

Discuția istorică începuse cu declarația lui Dacu:

— Domnule Cziucziewicz, am putut constata, după atîta vreme de cînd te cunosc, că ai calități care se găsesc rar în viața noastră politică și la conducătorii noștri politici: ești un om sincer în acțiune, onest, consecvent și tenace. Vrei să luptăm amîndoi împotriva regelui, în alegeri?

— Domnule Dacu, și eu am putut constata că ești un om sincer în acțiune, onest, consecvent și tenace. De ce, dar, n-am lupta amîndoi împotriva regelui, în alegeri?

— Deci, luptăm?

— Luptăm!

— Dacă-i așa, să vedem pe baza cărui program! făcu Dacu.

— Așa e ! zise Aureliu. Pe baza cărui program !

— Să începem ! făcu Dacu. Mai întâi politica externă. Eu sînt alături de marile democrații ale occidentului, sînt alături de Mica Înțelegere și de înțelegerea balcanică și sînt atașat față de Societatea Națiunilor.

— Ba eu, replică Aureliu, sînt contra marilor democrații ale Apusului, sînt contra Micii Înțelegeri, sînt contra înțelegerii balcanice și nu am nici un atașament pentru Societatea Națiunilor în care nu cred !

— Atunci e perfect ! exultă Dacu. Văd că ne înțelegem de minune...

— Păi sigur că ne înțelegem ! recunosc Aureliu.

— Mai departe ! continuă Dacu, încurajat. În programul meu cer ca România să nu provoace Germania și să nu aibă o atitudine ostilă față de Italia și Rusia.

— Ba nu, domnule Dacu ! Ce-i aia : România să nu provoace Germania și să nu aibă o atitudine ostilă față de Italia ? Eu sînt categoric pentru o politică externă fățișă și activă alături de Berlin și de Roma — și împotriva Rusiei. În patruzeci și opt de ore după biruința mișcării legionare, România va avea o alianță cu Germania și Italia.

— Admirabil ! strigă Dacu entuziasmat dincolo de limitele obișnuite ale temperamentului său. Văd că ne înțelegem bine și aici.

— Păi sigur că ne înțelegem !

— Apoi, domnule Aureliu, eu sînt împotriva revizuirii tratatelor !

— Chestia cu revizuirea tratatelor este o invenție jidănească ! zise Aureliu. Mișcarea mea n-a auzit încă pînă acum să se fi revizuit tratatele ! Despre ceea ce nu este, nu se poate vorbi. Așadar, eu nu sînt nici pentru, nici contra !...

— Bun ! făcu Dacu, care era atît de încălzit, încît simți nevoia să-și dea cu pămătuful pe nas. Văd că ne înțelegem din ce în ce mai bine !

— Păi sigur că ne înțelegem !

— Eu, domnule Aureliu, sînt pentru democrație și contra dictaturii !

— Și eu, domnule Dacu, sînt contra democrației și pentru un regim de dictatură legionară.

— Atunci e cât se poate de bine, domnule Aureliu ! făcu Dacu, întinerit. Înțelegerea o putem semna de pe acum, mai ales că, după opinia mea, singurul partid care ar putea salva țara de desfrâu și corupție este partidul meu, național-țărănist. Țara, de altfel, este cu mine. Toată țara este cu mine !

— Nici nu încapă discuție că putem semna cartelul imediat. Înțelegerea dintre noi este deplină, mai ales că, după opinia mea, singurul partid care ar putea salva țara de desfrâu și de corupție este partidul meu legionar. Țara, de altfel, este cu mine. Toată țara este cu mine !

Semnară pactul electoral și se despărțiră, amândoi tulburați.

— Domnule Aureliu, zise Dacu, strâng mîna singurului om politic sincer în acțiune, onest, consecvent și tenace, din toată țara romînească.

— Domnule Dacu, făcu la rîndul său Aureliu, strâng mîna singurului om politic sincer în acțiune, onest, consecvent și tenace, din toată țara romînească.

În seara aceea, Dacu nu se culcă pînă nu dădu țării explicații de ce a făcut cartel cu legionarii :

— Pentru că dorim să asigurăm curățenia alegerilor, care ar trebui să însemne și să fie o mare sărbătoare, iar nu un prilej de corupție și umilire sufletească a cetățenilor. Noi sîntem democrați, noi apărăm democrația. Dorim să salvăm țara de pericolul dictaturii care o amenință.

În ziua alegerilor, Carol urmări cu încordare operațiile. De o parte lupta partidul național-țărănist, în cartel cu liberalii lui George și cu legionarii — iar de alta, liberalii de la guvern în cartel cu Crai-Voievod. Celelalte douăzeci și ceva de partide prezentau un interes mult mai mic, pentru că șansele lor în alegeri erau aproape inexistente. În general, era liniște. Lucrul păru foarte ciudat regelui, care-l întrebă pe Trișcă la telefon :

— Ce-i liniștea asta ?

— Sire, opoziția se teme... și se ține prudentă!

— Totuși, nu cumva este prea multă liniște?

— Nu, sire! Este atîta cît trebuie.

Între rapoartele telefonice pe care le primea, Carol își făcu munca cea de toate zilele: citea și semna hîrtii, făcea declarații și consolida restaurația. Azi, o consolida cu Beliotis. Afacerile lui Beliotis erau în plină prosperitate. Firma engleză Wickers-Armstrong, unde mare acționar era Schnitt, a încheiat o convenție cu firma cehoslovacă Skoda: Wickers se retrage de la uzinele Reșița, conduse de Schnitt, și cedează locul uzinelor Skoda. Skoda, în legături de afaceri cu Beliotis, deschide un cîmp larg lui Beliotis la Reșița. Beliotis, prins de vîrtejul imaginației și spiritului său de inițiativă, a venit azi la rege să-i propună o nouă afacere: o uzină de tunuri la Zărnești, lângă Brașov.

— Îmi trebuie un miliard trei sute de milioane, sire!

Carol avea pentru Beliotis o afecțiune care creștea ori de cîte ori acesta venea să-i propună ceva care ar putea contribui la alinarea suferințelor neamului: un miliard trei sute de milioane! Asta înseamnă... Carol își făcu calculul mintal, cu rapiditatea omului obișnuit să primească viața prin prisma procentelor, și afacerea i se păru oarecum acceptabilă:

— Dragă Beliotis, voi căuta să fac tot ce pot, ca să nu las țara fără o fabrică de tunuri. Dar să știi că nu-mi place de loc ce mi se spune în chestia tratamentului pe care-l aplici muncitorilor din uzinele dumitale, așa că mă gîndesc dacă nu fac cumva o greșeală dîndu-ți voie să deschizi încă o fabrică.

Beliotis era obișnuit cu trucul: grija regelui pentru muncitorii lui îl va costa încă un 10%. Totuși, luptă să mai rupă ceva din plusul acesta:

— Sire, dar muncitorii mei sînt foarte bine tratați. Au tot ce le trebuie!... Au...

— Un moment, Beliotis, un moment!... Uite aici cîte memorii ai primit tu de la ei... și uite aici cîte plîngeri a primit ministerul. Nu-i lași să se organizeze în sindicate, le dai salarii că abia au cu ce-și ține sufletul, îi silești să lucreze cîte zece-douăsprezece ore pe zi, îi denunți că ar fi bolșevici, îi concediezi fără

nici un motiv... Nu se poate, dragă Beliotis! Noi trăim într-o țară democratică, avem constituție, avem legi, avem o justiție, trebuie să avem și nițică omenie!... Ce? Vrei să-i faci bolșevici?

— Sire, că ei sînt nemulțumiți, asta nu-i nici o dovadă! Doar n-or fi vrînd să împart averea cu ei!

— Nu se știe, nu se știe! zise Carol cu ochii în gol. Nu vezi și dumneata ce se petrece pe lume? Mergem cu toții spre bolșevism!

Beliotis se dădu bătut: regele era neînduplecat. Nu vroia să facă nici cea mai mică reducere.

— Bine, sire, voi încerca să-i liniștesc!

— Nu încerca să-i liniștești, ci liniștește-i!

Rămas singur, regele citi cu interes comentariile presei franceze în jurul vizitei pe care Delbos, ministrul de externe al Franței, o făcuse în urmă cu o săptămînă, la București. Gazetele franceze erau entuziasmate de primirea făcută lui Delbos de către lumea politică românească și în special de către regele Carol II. De ambele părți, au curs cuvinte istorice. Noi și Franța... Franța și noi... Surori latine... Sora noastră mai mare Franța... Sora noastră mai mică România... Bucureștii, un mic Paris al orientului... Parisul, un mare București al occidentului... și așa mai departe.

La banchetul de adio, Delbos a găsit ceva nou:

— România este o prelungire a Franței!

Dar nici regele nu i-a rămas dator.

— Franța, a zis el, este o prelungire a Romîniei!

Și Delbos a plecat din țară, grăbit să transmită Franței rezultatele muncii lui diplomatice din România. Erau strălucite. Regele i-a dat absolut toate asigurările posibile că orice s-ar întîmpla, România va continua să rămînă alături de Franța.

În toiul lecturii, Mateescu aduse regelui o telegramă din Maglavit: nevasta lui Petrache Lupu a născut un băiat.

— Bun! zise el lui Mateescu. Trimite-i o telegramă nerodului! Vreau ca băiatul lui să se numească Mihai! Și puneți-i la ușă, în loc de zece jandarmi, douăzeci... Și-un telefon!

Mateescu rîse:

— Un telefon?

Carol îi răspunse foarte serios:

— Nu ride!... Îi trebuie!... Poate-l cheamă moșu la telefon!

Mateescu nu mai rîse.

Arghir sosi la palat să protesteze că nimeni nu votează cu el.

— Sire. e o barbarie! De vină-i Trișcă! Cum se poate, sire? Eu...

— Domnule profesor, îi zise regele, aicea-i chestie de cifre! Lasă cifrele pe seama celor care se pricep!

Cuvintele regale îl liniștiră pe deplin pe Arghir care vorbi, deodată calm:

— Sire! Ți-am adus o veste mare! Facultatea de litere a acordat mării tale titlul de «doctor honoris causa» pentru merite oratorice...

— Mulțumesc, domnule profesor!

— Nu, sire! Aici trebuie să mărturisesc că n-am avut noroc. Ideea aceasta genială s-a nimerit s-o aibă un idiot!

— Care?

— Drăgan!

— Ce vorbești?

— Regret din inimă, sire! Și-l invidiez! În schimb, te-am propus la facultatea de istorie, ca «doctor honoris causa» în științele istorice!

— N-am s-o uit niciodată, domnule profesor!... Și pe la Paris ce se aude?

Arghir, care se întorsese cu o zi înainte de alegeri de la Paris, răspunse:

— Le-am vorbit, sire, tare și fără înconjur. Rusia rămîne Rusia. De aceea, noi nu trebuie să facem nici o alianță cu ea. Și dacă Franța încearcă să ne-o impună, rupem cu ea. Nouă ne trebuie relații directe cu Anglia, care va mai avea, timp de cîteva decenii, un rol hotărîtor în lume.

— Dar Franța ne înarmează! zise regele, prevenitor. Englezii ne-ar înarma?

— Poate!

— Aș fi curios s-o văd!

Conversația fu întreruptă de telefon.

— Alo! strigă Carol. Cine e? A, Vancea!... Da!... Cît, cît?... Cum? Numai atîta?... Și ei?... Da!...

Și...? Cuuum?... N-am auzit bine!... Vorbește mai tare!... Nemaipomenit!... Dezastru complet, prin urmare!

Tonul și ochii regelui reflectau o satisfacție atât de intensă încît Arghir credea să aflu și el ce vești bune îi dă Vancea lui Carol.

— Dezastrul cui, sire? îl întrebă el pe rege, cum îl văzu că pune telefonul în furcă.

— Al guvernului!

— Al guvernului? făcu Arghir uluit. O fi vreo greșeală.

— Nici o greșeală! Trișcă n-a întrunit nici măcar cele 40% reglementare. Abia a atins 37,5%.

— Dar e ceva de necrezut, sire! De cînd e țara asta țară romînească și de cînd sînt alegeri la noi, nu s-a mai pomenit ca un guvern să nu întrunească majoritatea de voturi care-i trebuie.

— Totuși, uite!... Liberalii n-au întrunit!

Arghir, însă, nu părea prea dezolat.

— Nu-i nimic! încercă el să-l consoleze pe rege. Dacă n-au întrunit, vor întruni. Pînă mîine dimineață mai e timp... Tot nu știe nimeni!

Regele se încruntă:

— Dar știu eu!

Nu vorbise răstit, totuși destul de apăsător ca să-l facă pe Arghir să priceapă că mai presus de toate există un Dumnezeu și o constituție.

— Sire, făcu Arghir cu capul și mai aplecat pe umăr, n-am crezut nimic rău!

Regele își reluu îndată aerul binevoitor de mai înainte:

— Domnule profesor, aș fi cel din urmă să-ți atribui vreo intenție rea. Cred, însă, că tocmai dumneata, mai mult decît oricare altul, trebuie să știi că în țara romînească alegerile sînt libere și că votul e sfînt. Liberalii au pierdut, pentru că așa a vrut țara. Țara îi trîntește... numai țara... Țara nu-i vrea! Cu 37,5% liberalii nu pot avea pretenția să guverneze.

Arghir își încheștă degetele pe servietă:

— Sire, prin urmare îi înlăturați pe liberali!

— Îți repet, domnule profesor: nu eu, ci țara!

— Și-i înlocuiți... cu cine?

— Cu Cață și Traian Săpunaru !

Un sughiț, greu reprimat în gitlej, umplu de lacrimi ochii ilustrului profesor:

— Dar ei... cîte voturi au căpătat?

— 9% !...

Numai nemărginita lui dragoste pentru acest rege tînăr și vesel, îl ajută pe Arghir să-și înăbușe, decent, amărăciunea. Deșertat de orice vlagă și de orice ambiție. Arghir se ridică, și abia mai avînd puterea să se încline în fața regelui, îi zise, trist și respectuos:

— Să dea Dumnezeu să fie bine !

Cînd domnul profesor Cață Coroiatu, vicepreședinte al noului guvern și ministru de stat fără portofoliu, intră în sala de ședințe a consiliului, toți ceilalți miniștri mai mici se înșirară pe două fronturi și-l salutară cu salutul roman national-creștin:

— Izbîndă !

De două zile de cînd a venit la putere, Cață numai asta aude:

— Izbîndă !

Toți îi strigă:

— Izbîndă !

Pînă și tinichigiul Goldman, vechiul lui prieten tinichigiul Goldman, și rabinul Șapira, marele lui învățător întru cele ebraice, și Finkelștein, furnizorul lui de mobile, și Leibovici și Șmilovici și Herșcovici, chirieșii lui din imobilul de pe strada Ștefan cel Mare, i-au strigat ieri, la Iași, emoționați:

— Ghivolt ! Izbîndă !

Ai dracului harhări ! În toate se bagă ! Pînă și în triumful lui ! Ce șmecherie o mai fi punînd ei la cale cu Cahalul lor, dracu știe !... Dar acu n-are timp de ei. Acu trebuie să se bucure cît poate de acest mare moment național ! Cincizeci de ani de luptă !... Cîtă răbdare, cîte jertfe, cîtă energie și inteligență cheltuite în acești cincizeci de ani, pînă a învins ! Dar încă o dată s-a dovedit că nu-i nimeni profet în țara lui. Mai întîi ideile lui au învins în Germania, prin apostolul

său, Hitler — și numai după cinci ani, țara i-a spus: Ai dreptate! Dacă ideile tale au putut salva de la pieire poporul german, cu atât mai ușor ar putea să mă salveze pe mine! Izbîndă!... Și izbînda a venit! Și încă ce izbîndă! Numai ce a fost ieri la Iași!... Cu tot viscolul, mii de creștini adevărați au venit să-l salute pe mîntuitorul lor, Cață! A fost ceva măreț! S-au speriat toți jidanii! Rapidul, din ordin, a venit cu întîrziere, ca să scoată sufletul celor care se înghe-suiau pe peron. Apoi, cînd s-a apropiat de gară, trenul a început mai mult să se tîrîie și locomotiva să pufăie a lene, ca și cum ar fi spus:

— Răbdați, răbdați, pînă o să-l vedeți pe mîntuitorul vostru, pentru că și el a răbdat destul!

Apoi, deodată s-au aprins două sute de făclii și au izbucnit uralele:

— Izbîndă! Ura! Trăiască Cață al nostru!...

Nu s-a strigat «jos jidanii». Consemnul a fost sever: să nu se spurce această zi mare, cu cea mai mică aluzie la jidani, în numele cărora a venit la putere. Cață, din tren, lăcrima. Dar și mai mare a fost bucuria lui, cînd s-a dat jos din tren și s-a văzut între batalioanele lui de asalt. Ce mulți sînt, doamne! Și ce disciplinați!...

— Tase, îi șopti el fiului său, de unde atîția lăncieri... și cum de știu să stea în front atît de frumos!

— Papă, i-a răspuns Tase, din ordinul regelui, comandantul regimentului 13 mi-a împrumutat soldați... Uniforme am avut!

Mîndru, Cață și-a trecut batalioanele de asalt în revistă, apoi le-a vorbit:

— Toată lumea să aibă încredere în partidul național-creștin de sub conducerea...

Cață se înecă — pesemne de la fumul de țigară al unui șef lăncier, sau din pricina vîntului — dar se liniști, și continuă:

— ...de sub conducerea lui Traian Săpunaru, căci vom merge pe calea cea dreaptă. Situația țării e critică. Dar cît timp...

Se înecă iar Cață din pricina fumului sau vîntului, dar fu peste puterile lui și strigă iute:

— ...cît timp eu... eu voi sta unde sînt, voi realiza programul meu...

Acasă, Cață își regăsi optimismul, cînd doamna Coroiatu îl îmbrățișă și-i spuse cu glas tremurat:

— Alecule, nu-mi pare rău de loc că m-am măritat cu tine! Să fii soție de vicepreședinte de consiliu de miniștri și mamă de ministru, face să aștepți și o mie de ani!

— Izbîndă! i-a răspuns Cață, după care s-a dus, chipurile, să se spele, dar de fapt să-și ascundă lacrimile de necaz și rușine, că, după cincizeci de ani de luptă, el nu-i decît vicepreședinte al programului său — în timp ce președinte este un pungaș ca Traian Săpunaru, o lichea ca Traian Săpunaru, un jidovit ca Traian Săpunaru... Uite-l că a venit și tîlharul de Traian Săpunaru!

Îndată după Cață, intră în sala consiliului de miniștri și Traian Săpunaru. De cînd a fost numit prim ministru, Săpunaru nu mai trăia: visa!... Atît de mult îl amețise izbînda, încît nici astăzi, după două zile, dacă cineva l-ar fi somat, cu revolverul la ureche, să-i spună din cine se compune lista miniștrilor pe care i-a înmînat-o regele în momentul cînd l-a însărcinat să formeze guvernul, n-ar fi putut da nici un răspuns. Numai un nume — unul singur — îi rămăsese agățat de memorie, pentru că era singurul care-i tulbura bucuria: Robert Cernescu. Ce caută în guvern acest Robert Cernescu, vechi național-țărănist, fost mîna dreaptă a lui Jugănarul, cel mai colțos adversar al partidului liberal, nu putea pricepe Traian Săpunaru. Regele nu l-a informat, el nu i-a cerut-o — și lucrurile au rămas nelămurite. De aceea și spunea, în dreapta și în stînga, oamenilor lui de partid:

— N-am de dat nici o explicație. Din înalt ordin! Cernescu este Cernescu!... Respect și atenție! Din înalt ordin!

— Dar generalul Antonescu? Ce caută unul ca ăsta printre noi? Nu-l știe vodă că-i un simpatizant al lui Aurică?

Întrebarea își căpătase răspunsul chiar de la rege:

— Traiane ! Ți-l dau pe Antonescu la ministerul de război, ca un cadou ! Sînt mulțumit că am putut să-l smulg din brațele legionarilor. Poartă-te bine cu el !

Traian Săpunaru era un om prea bine crescut să mai pretindă regelui său și alte explicații. De altfel, ar fi fost de prisos, deoarece pe Traian, componența guvernului îl interesa prea puțin. Pe el, fire dinamică, îl preocupau faptele. Acțiunea ! Iuțea în hotărîre și aplicare !

Salută neglijent pe ceilalți miniștri care-l primiră cu salut roman și urale și se îndreptă iute spre scaunul lui, se așează iute, se uită iute la ceasornic, îl băgă iute în buzunar — își ridică iute ochii, dar își aminti iute că regele încă n-a sosit — și se muie dintr-o dată. N-avea ce face ! Și începu să se uite ceva mai încetșor împrejur, să vadă cam din cine se compune guvernul pe care-l prezidează. A ! Cață !... Caraghiosul ăsta bătrîn i-a ieșit cu totul din minte !... Și ăsta, cine-i ? Parcă e Tase !... Exact !... Tase bețivul, feciorul lui Cață !... Ministru al muncii !... Bun ministru !... Va munci pe la toate cîrciumile din țară, fără parale ! Și celălalt !... Gogu Elefterie !... A intrat și caricatura asta în guvern. La ce ? La justiție ? Dar parcă se lăuda Stănescu că vine el la justiție ! Atunci, cum ?

Curios, îi făcu semn lui Gogu Elefterie să se apropie :

— La ce ai fost numit, dragă ? La justiție ?

— Nu ! La externe !

Traian Săpunaru se liniști ! La externe, da ! Așa se explică ! Pentru că pe Stănescu îl cunoaște de mult ! Știe că nu este un lăudăros...

Pînă aici putură să meargă investigațiile lui Traian Săpunaru asupra identității miniștrilor săi, pentru că în ușa apăru regele. În saluturi romane și urale prelungi, regele fu condus de întreg guvernul pînă la scaun. Grav, regele se așează în capul mesei și dădu cuvîntul lui Traian Săpunaru :

— Domnul prim ministru ne va face raportul asupra situației din ultimele două zile.

Primul ministru începu :

— Sire, domnilor miniștri, n-am obiceiul să-mi pierd vremea cu cuvinte inutile. Acuma nu se mai cer

vorbe, ci fapte. Vă voi comunica, deci, domnilor, ce a făcut guvernul în aceste două zile. Încep!... Am suprimat ziarul *Democratul român*, care otrăvea conștiința română și creștină a neamului... Am anulat o sută douăzeci de permise de liberă circulație pe C.F.R. unui număr de o sută douăzeci de jidani, ziși gazetari și în felul acesta am realizat pentru buget un beneficiu material important și am dat poporului un sentiment de siguranță morală. Am pus în studiu grabnica rezolvare a problemei comisiilor pe care guvernul va trebui să le numească la întreprinderile străine. Am pus în studiu revizuirea cetățeniilor. Am pus în studiu romnizarea întreprinderilor. Am pus în studiu ieftinirea sării. Am pus în studiu ieftinirea gazului. Am pus în studiu ieftinirea motorinei. Am pus în studiu ieftinirea zahărului. Am pus în studiu ieftinirea sticlei... Am pus în studiu ieftinirea pielei. Am pus în studiu repararea șoselelor. Am pus în studiu anularea pedepselor date pentru toate delictele silvice. Am pus în studiu înlesnirea fabricării țuicii. Am pus în studiu...

O jumătate de oră i-a trebuit primului ministru ca să poată epuiza bilanțul a tot ce a făcut guvernul numai în primele lui patruzeci și opt de ore de existență. Miniștrii se uitau unul la altul și se minunau cât de dinamici au putut fi ei sub conducerea lui Traian Săpunaru.

După ce isprăvi cu realizările, Traian Săpunaru își ridică glasul și încheie, patetic, cu un ochi spre Dumnezeu și cu unul la rege:

— Clipa e solemnă pentru mine. Nu mă socotesc biruitor. Sînt cel mai hărțuit om din România, dar voi rămîne în picioare, neclintit și ferm, drept și fără șovăire, susținut de o mare elevație morală la postul meu, fiindcă Dumnezeu, prin rostul regelui Carol al II-lea, a vrut ca eu să pun mîna pe inima acestui popor, să-i ridic greutățile de pe piept și să-i ușurez respirația.

La ultima frază, pe rege îl apucă o asemenea mîncărime, încît începu să se scarpine cu frenezie, fără să-i pese prea mult că se află în consiliu. Toți miniștrii, zguduiți de lacrimile care-i curgeau șiroaie din ochi,

săriră la regele lor, cu respect, dragoste și solici-
tudine:

— Sire, vă putem ajuta cu ceva?

Correspondenții străini băteau scările palatului într-un dute-vino fără oprire. Regele, amabil și neobosit, dicta declarații și se bucura când vedea că jurnaliștii îi interpretează just gândurile. Toți îl întrebau:

— Dictatură?

Regele nu se pripea cu răspunsul. Cugeta câteva clipe, apoi își alegea cuvintele, parcă ar fi fost pus pentru întâia oară în fața acestei întrebări.

— Nu știu ce credeți prin dictatură. Fiindcă acest cuvânt nu poate avea peste tot unul și același înțeles. Într-o țară poate însemna ceva și în altă țară, altceva. Ca și democrația. O aplicare poate avea democrația la noi și cu totul altă aplicare poate avea în Anglia, unde condițiile politice sînt altele.

— Totuși, faptul că ați chemat la putere un partid fascist...

— Vă-nșelați! Prin aceasta, am făcut un act pur democratic. Este incontestabil că la noi, în România, sentimentul public tinde spre naționalism. A fost, prin urmare, mai potrivit cu sentimentul public să chem la putere un partid mai naționalist decît celelalte. În alegerea mea nu m-am călăuzit după ceea ce se va spune în alte părți, ci numai după nevoile naționale... Cum poate fi vorba de un regim fascist, cînd, pentru noile alegeri fixate de guvernul meu pentru începutul lui martie, se pregătesc de pe acum nouăsprezece partide?

— Dar în politica externă va interveni vreo modificare?

— Nici o modificare! S-ar putea cel mult spune că România și-a dobîndit prieteni noi, fără a micșora importanța celor vechi. Cred că n-are nici o rațiune să ni se reproșeze simpatiile pentru Mussolini. Sîntem frați latini!... Eu personal iubesc Italia și-l admir pe Mussolini.

— Dar Hitler? De ce domnul Traian Săpunaru, înainte de a fi numit prim ministru, s-a dus de câteva ori în audiență la Hitler?

— De ce nu? E foarte normal. Prima datorie a unui om politic este să aibă legături cu toată lumea. Și apoi, de ce România și-ar mărgini numărul prietenilor ei? Noi cu Germania sîntem în relații de prietenie, pentru că între noi și Germania există un foarte puternic curent de schimburi economice și la Berlin există multă bunăvoință pentru a le aranja cît mai bine. Asta e tot! Așadar, din acest punct de vedere nu este nici un motiv de îngrijorare. Iar dacă acțiunile mele iau un caracter oarecum dinamic, asta vă rog s-o atribuiți faptului că sînt soldat și că aparțin familiei Hohenzollern-ilor, care au fost toți soldați. Sînt soldat și organizator. Școli, cultură fizică, sport, sănătate, aceasta-mi place să organizez.

— Și dacă n-ați fi rege?

— Cred că aș fi un bun profesor!

Și încheia cu fiu-său:

— Fiu-meu e acuma sublocotenent, dar continuă să-și vadă de liceu. Clasa lui are astăzi șase elevi, care fac parte din toate clasele sociale: unul e fiu de ministru, altul fiu de industriaș, al treilea fiu de ofițer, al patrulea e fiu de sas, al cincilea e fiu de văduvă și al șaselea e din Transilvania... Îl pregătesc să fie rege! E o meserie foarte pasionantă! Pot să vă spun sincer că mă simt fericit că sînt rege!

Nici Traian Săpunaru nu se simțea mai puțin fericit că era prim ministru. Corespondenții străini treceau și pe la el și plecau din cabinetul lui mai tineri decît au intrat — ceea ce se resimțea, de altfel, în tot ce trimiteau ziarelor lor. Astfel, presa italiană spunea că guvernul și-a început viața cu acte de energie bărbătească, sub conducerea bărbătească a marelui bărbat de stat Traian Săpunaru. Presa germană spunea că Germania urmărește cu simpatie evoluția bărbătească a Romîniei, sub conducerea bărbătească a eminentului bărbat de stat Traian Săpunaru. Iar presa anglo-franceză spunea că România face pași bărbătești pe linia unei politici de bună înțelegere cu toată lumea, sub condu-

cerea bărbătească a distinsului bărbat de stat Traian Săpunaru, om de un patriotism fără compromis.

Singurul nefericit în toată afacerea aceasta era Cață Coroiatu, care, cînd citea cele ce spunea presa străină depre președintele său de consiliu, se îngălbenea și făcea spume la gură.

— M-aș fi mirat să fi fost altfel ! striga el cît mai pițigăiat cu puțință, cînd era singur cu fecioru-său Tase. Un jidovit ca el, cum să nu fie bine cu presa jidovită ?

Primele treizeci de zile de guvernare național-creștină fură cheltuite cu mare folos în sărbătorirea triumfului. Erau atît de dese sărbătoririle, încît zilele de sărbătoare luară locul zilelor obișnuite de lucru. Fiecare ministru îl sărbătorea pe altcineva: Cață pe Traian, Traian pe Cață, Gogu pe Cață și pe Traian, Tase pe Gogu, Gogu pe Tase... De prea multe sărbătoriri, angloiații de sta nu mai lucrau, școlile nu mai funcționau, trenurile nu mai circulau, impozitele nu se mai încasau, venituri în casa statului nu mai intrau — și legionarii se bucurau. Favorizați de acest regim de banchete, puteau să-și vadă de propaganda lor, nestîngheriți. Lozinca lor nu mai era: « Omul și pogonul », ci « Sufletul și hectarul ».

— Ei, domnule Săpunaru ! îl luă Arghir, într-o seară, la rost pe Traian Săpunaru, în curtea palatului. Cam ce i-ar putea împiedica pe adversarii dumitale să-și ia o lozincă și mai mărinimoasă ? De pildă : « Viața și moșia » !

— Nația e bolnavă moral ! reflectă, trist, Traian.

— Constatarea asta lasă-ne pe noi s-o facem. Dumneata ai fost chemat să guvernezi pentru că ești grozav. Să te vedem. Așa că mai slăbește-ne cu filozofările astea ieftine și acționează !

— Așa fac, domnule Arghir ! Dar n-am destui jandarmi !

— Jandarmi ? Cu jandarmi poate oricine. Întrebarea e : țara !

— Țara e cu mine, domnule Arghir !

— Cu 9% ?

— Care 9%, domnule Arghir ! Asta a fost în opoziție: 9% !... S-au dus vremurile alea, domnule Arghir ! Azi avem 99% !

Arghir nu mai putea scoate o vorbă. Avea dreptate Traian Săpunaru ! Înainte de sărbătoriri, în cursul sărbătoririlor, după sărbătoriri, venea lumea la el să i se roage în genunchi s-o primească în partid. S-au mai văzut pînă atunci mari migrațiuni de « fripturiști » și « aviatori » de la un partid guvernamental concediat, către un partid opoziționist chemat la putere. A mai trăit însuși Traian Săpunaru, atît în 1920, ca ministru al artelor în primul guvern Neață, cît și în 1926, ca ministru de interne al celui de-al doilea guvern Neață, satisfacția cu adevărat dumnezeiască de a se putea uita de sus, de pe culmile ameteitoare ale scaunului său ministerial, la toată vermina aceasta dezgustătoare care umple celelalte partide de guvernămînt, la toți politicienii aceștia untdelemnosi și la toți trepădușii acestor politicieni, care încă nu și-au rumegat bine fructul hoțiilor lor de la guvern, cum se tîrau la picioarele lui să-i cerșească onoarea și bucuria de a-i primi sub acoperișul lui. Și el, generos, își înfrîngea greața, uita și-i primea. Fenomenul, deci, nu-i era străin lui Traian Săpunaru. Dar nimeni n-a mai văzut pînă azi un asemenea iureș. Guvernul stătea pe la restaurante și închina pahar după pahar în cinstea maiestății sale, a lui Traian, a lui Cață, a lui Tase — și partidul creștea, văzînd cu ochii, ca un cozonac gigantic, în cuptorul încins al credinței național-creștine. Liberali, național-țărăniști, conservatori, toți aveau o singură țintă: să fie primiți în partidul lui Traian Săpunaru. Șefi de organizații, deputați, senatori, ofițeri superiori, înalți magistrați, pavau cu spinarea lor drumul lui Traian Săpunaru:

— Coane Traian, toată viața mea am fost cu dumneata. Poți să mă dai pe ușă afară... că eu tot viu înapoi, să știi, pentru că numai cu dumneata putem salva țara !

Nu se lăuda, prin urmare, Traian Săpunaru în deșert. Avea temeieri puternice să afirme că țara este

cu el și să fie convins că, în alegerile apropiate, își va putea asigura cu ușurință cele 40% din voturi. Ce 40%?... 40% e floare la ureche! Va căpăta cel puțin 60%... 70%... 80%... 90%... atât de destrămată și speriată e opoziția. Uită-te numai ce se întâmplă la național-liberali! De frică să nu i se topească partidul, Dinu Viziru a început să-l implore pe George Viziru să se împace cu el. Și George, scîrbit de felul neconstituțional cum regele a rezolvat criza politică, a acceptat, bineînțeles cu pretenția la un anumit număr de scaune în viitorul parlament. Unchiul, ca să-și satisfacă nepotul, a sacrificat vechi și devotați liberali, care, supărați foc, au hotărît să treacă, toți, cu arme și bagaje, la Traian Săpunaru. Așa că, național-liberalii, în loc să se reîntregească prin înapoierea lui George în partid, mai rău s-au fărîmițat...

La fel și cu național-țărăniștii. Intransigenții dezertează cu duiumul. Degeaba le strigă Dacu și Jugănarul:

— Stați, măi oameni buni, pentru că ce căutați la Traian Săpunaru găsiți și la noi! Nici noi nu sîntem filosemiți. Sîntem și noi pentru oricîte afaceri cu bancherii evrei! Dar nici noi nu admitem la posturile de comandă evrei, pentru că și noi avem aceeași deviză: «Romînia a romînilor»!... Sîntem și noi monarhici și dinastici și naționaliști și anticomuniști. Am fost acuzați de comunism. Acuzații pe cît de nefundate, pe atât de ridicole. De comunism nu pot fi acuzați decît acei care-și alimentează ideologia lor după cum bate vîntul aventurilor de dincolo de graniță. Atunci, ce vreți?... Puterea? O veți avea! După național-creștini venim noi! În cele din urmă, regele va trebui să-și dea seama că singurul partid serios și de încredere, sîntem noi!

Dar hapul cel mai mare a trebuit să-l înghită Crai-Voievod cu valahiștii lui, care, cum au auzit că nu ei vin la putere, ci Traian Săpunaru, au intrat în derută, și după o foarte scurtă criză de conștiință, s-au trezit get-beget național-creștini. Cel mai impresionant dintre toți a fost vestitul Derică. Avocat și vechi om politic, Derică a iubit din tot sufletul pe național-țărăniști, cîtă vreme era la ei ceva de iubit, după care a trecut la valahistul partid al lui Crai-Voievod, unde spera

fierbinte că va avea foarte curînd ceva de iubit. Dar cînd a văzut că, pînă una alta, era ceva mai bun de iubit, nu în viitor, ci imediat, la național-creștini, a alergat la vechiul său coleg și prieten Traian Săpunaru.

— Derică ! s-a bucurat Traian. Ce vînt te-aduce pe la mine, Derică ?

— Un vînt de primăvară, Traiane !

— Bine, Derică ! Ești binevenit ! Dar ce va zice ăla... știi care... șeful tău, Crai-Voievod... ungurul acela prost și îngîmfat ?

— Să zică ? Ce să zică ? Eu dacă vin la tine, nu fac decît să urmez poruncile lui !

Traian Săpunaru deveni foarte atent :

— Nu înțeleg ! Ai venit din ordinul lui ?

— Din ordinul lui !... Ca și din ordinul lui ! Ai răbdare ! Eu, precum știi, sînt un membru disciplinat al frontului românesc valahist !... Și de trei ani de cînd sînt cu valahiștii, numai asta am auzit de la Crai-Voievod : că permanenta noastră preocupare trebuie să fie închegarea într-un singur organism politic a tuturor forțelor naționaliste, conștienți că numai astfel putem constitui dinamismul de dreapta, capabil să creeze o Romînie cu adevărat romînească... Am zis : bravo ! Acum doi ani, Crai-Voievod a declarat la Cluj că între frontul românesc valahist și partidul național-creștin s-a încheiat o logodnă care va duce la căsătorie. Am zis : bravo ! și atunci... Acum patru luni, Crai-Voievod a declarat la Alba Iulia că este indiferent care va fi partidul chemat să înfăptuiască dezi-deratele naționaliste : partidul corporativ, sau frontul românesc, sau cel național-creștin, sau totul pentru țară... pentru că, ceea ce interesează este să vedem pe romîni repuși în drepturile lor firești. Și din nou am zis : bravo !... De ce ? Fiiudcă diu atitudinea lui Crai-Voievod rezulta, în mod logic, că forțele naționa-liste au obligația morală să se adune în jurul partidului chemat să înfăptuiască toate revendicările noastre naționaliste. Prin urmare, eu dacă vin azi la tine, ce fac ? Mă supun imperativelor morale precizate de Crai-Voievod de a te ajuta să realizezi visul nației noastre. Dacă n-aș face-o, ar însemna că pun în contradicție

fapta cu gîndul și că n-am învățat nimic de la marele nostru Crai-Voievod.

— M-ai convins, Derică ! Dar tot nu pot pricepe de ce, cînd regele a binevoit să-mi dea țara pe mîină, Crai-Voievod a uitat tot programul ăsta și a impus valahiştilor lui, faţă de mine, numai « expectativă binevoitoare ! »

— Ştii ce înseamnă asta ? Asta înseamnă că eu sînt mai valahist decît el ! Eu nu mă dezic de programul valahist, pe cînd el se dezice.

— Și dacă se supără că rămii valahist pînă-n pînzele albe ?

— Dacă se supără, să ştii că-i un porc ! Un porc și un mincinos. Asta e părerea mea și a tuturor amicilor mei. Pentru că, Traiane dragă, eu nu vin singur. Vin și cu alții... Dar cu o condiție: să-mi dai măcar ministerul agriculturii și comerțului ! Am o presimțire că la ministerul agriculturii și comerțului aş putea face mult pentru țară.

— Bine, Derică ! Vorbesc chiar azi cu regele și diseară-ți răspund !

Derică era un caz. Dar asemenea cazuri erau multe, nenumărate. Orașe, județe, provincii întregi treceau la Traian. Și Traian, altruist, ca să nu se bucure singur, făcea mereu rapoarte exaltate, regelui său.

— Sire, creștem !... Partidul meu a ajuns o putere. Vom avea în parlament nu majorități, ci unanimități !

Și se uita în ochii lui Carol, să vadă ce spune. Dar, Carol tăcea. Pe măsura în care vremea trecea, Carol devenea mai impenetrabil. Pînă ce, într-o zi, cînd Traian veni iar la el cu un sac de succese și-i vorbi iar despre forțele partidului său și despre alegeri, regele i-o tăie scurt:

— Săpunarule, ce sînt vorbele astea: partid... alegeri... parlament?... Pentru ce te-am pus în fruntea guvernului ? Ca să-ți faci un partid, ori să desființezi celelalte partide ?

Traian Săpunaru se făcu mic de tot:

— Sire, credeam că...

— Să nu crezi nimic ! Și te rog să mă slăbești cu alegerile. Nu mai facem alegeri ! S-a isprăvit cu alege-

rile ! Oprește orice propagandă ! Scurt ! Nu-mi trebuie alegeri, nu-mi trebuie parlament, nu-mi trebuie partid.

Și deodată-și îndulci glasul :

— Îmi pare rău, Săpunarul ! Așa sînt eu cîteodată : supărăcios ! Iartă-mă ! Și-acuma spune-mi, te rog : cum merg treburile prin țară ? Astă-scară pe cine sărbătorești ?

— Pe Derică, sire !

Din cauza banchetului în cinstca lui Derică, primul ministru se culcase în zori, astfel că telefonul îl găsi cu somnul neisprăvit. Răgușit și pe trei sferturi adormit, întrebă :

— Cine-i acolo ?

— Eu ! Te rog vino imediat.

Nu-i trebui nici o jumătate de oră să se spele, să se îmbrace și să ajungă la Cotroceni, unde-l aștepta regele.

— Sire !

Carol nu-i răspunse nici la salut și nici mîna nu i-o întinse.

— Ce-ai făcut cu Butenko ?

Traian avu senzația precisă că-i cade o cărămidă în cap.

— Dar nu știe maiestatea voastră ce am făcut cu Butenko ?

— Eu ? Ce vrei să știu eu ? Eu sînt rege constituțional ! Eu domnesc, nu guvernez. De guvernat, guvernezi dumneata ! Așa că, te rog să-mi spui : ce ai făcut cu Butenko ? Ne-am aprins paie-n cap cu Sovietele ! Sovietele stăruie să facem o anchetă și să aflăm ce s-a făcut cu Butenko ! E clar, domnule prim ministru ? Ce-ai făcut cu Butenko ? Cine l-a asasinat pe Butenko ?

Pe fondul galben al chipului său, ochii bulbucăți ai lui Traian Săpunaru păreau două bile de sticlă albastre. Traian s-ar fi încumetat poate să articuleze o explicație, dar din gîtlejul lui nu ieșea nici un cuvînt.

— Prin urmare, continuă Carol să răcnească, așa ai înțeles dumneata să-mi fi de folos ? Ca să-mi aduci

belele pe cap?... Și afacerile? Cum merg afacerile pe piață?

Traian Săpunaru își violentă fantezia și găsi o formulă:

— Sire, în acest moment, nu v-aș putea spune exact...

— Dar cu încasările cum stai?

— În acest moment nu v-aș putea spune exact!

— Dar cu Cață cum te împaci?

— În acest moment nu v-aș putea spune exact!

— Dar care sînt relațiile noastre diplomatice cu Franța și Anglia?

— În acest moment nu v-aș putea spune exact!

— Dar cu comuniștii care-și ridică nasul ce faci?

— În acest moment nu v-aș putea spune exact!

Scos din fire, Carol bătu cu pumnul în masă:

— Așadar, totul este perfect! La ce te întreb nu poți să-mi dai nici un răspuns! Ruină financiară... ruină politică internă... ruină politică externă... îl asasinezi pe Butenko... ne strici cu Sovietele... ne strici cu bancherii francezi și englezi care sînt alarmați de dezordinea pe care ai introdus-o în țară... ne strici cu Hitler, care n-are încredere în naționalismul dumitale rasist, pentru că ești încurcat cu bancherii jidani... ne strici cu toată lumea... te ții de sărbătoriri... te cerți cu proprii dumitale colaboratori... și mai ai curajul să rămîi prim sfetnic al tronului!... Prim ministru al tronului, un om care nu cunoaște nici măcar datoriile lui elementare față de legile constituționale ale țării! Nu, domnule Traian! Ajunge cu anarhia! Ai stat la putere patruzeci de zile, dar ai făcut rău țării pentru patruzeci de ani. Te rog depune-ți mandatul! Din acest moment, poți să-ți reiei afacerile cu ovreii dumitale! Ești liber!

La aceeași oră, Mateescu îl chema la telefon pe Arghir:

— Domnule profesor, maiestatea sa vă pofteste la palat!

— Pentru ce?

— Să depuneți jurămîntul!

Arghir se zăpăci. Regele-i încredințează iar puterea !... Ca să nu-și trădeze bucuria, întrebă pe un ton cât mai cu puțință indiferent:

— Jurământul !... Dar Săpunaru?

— S-a isprăvit cu Săpunaru, domnule profesor !
Maiestatea sa regele face un guvern de concentrare !

Acum Arghir, decepționat, putu să întrebe, sincer indiferent:

— Și cine-l prezidează ?

— Patriarhul Miron !

— Ahaaa ! exclamă Arghir cu un dispreț subliniat.
Ducele de Likelieu !

Trînti receptorul și, mînios la culme, își puse, în cea mai mare grabă, ținuta de gală.

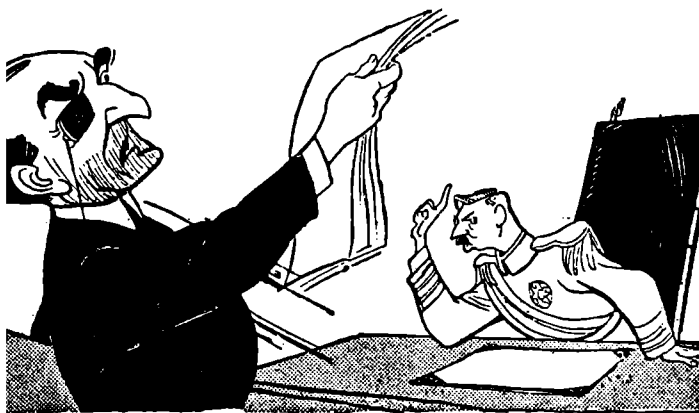
În ceasurile acelea hotărîtoare pentru istoria țării, Cață Coroiatu studia cu multă atenție talmudul care, în tomul III, la capitolul 459, făcea aluzie la toate calamitățile ce se vor abate asupra poporului evreu, dacă profesorul Cață va veni la putere într-o țară numită Romînia Mare. Pînă acum prinsese trei sute cincizeci și două de subtilități — și era gata-gata s-o prindă și pe a trei sute cincizeci și treia, dacă nu l-ar fi simțit pe fiu-său Tase, încă de pe scară, după mirosul lui specific de secărică.

— Tată ! Am căzut ! Traian Săpunaru a fost dat afară.

Credea că tata va profera cîteva înjurături la adresa puterii oculte a Cahalului, dar tata-i rezervă o surpriză. În loc să se apuce de cap, se apucă numai de țacălie, și cu un rînjat satanic, începu să se vaicăre cu obișnuitul lui accent de sîmbătă:

— Oi vei, dija dimisionat !... Traian Săpunaru, prim ministru al țării de-o lună și dija dimisionat !... Oi vei, oi vei !... Ci ninurucire, Rifcă dragă, dija ci ninurucire mare !

Toată fierea jubila în Cață ! Broscoiul a pățit-o ! Foarte bine ! Să se învețe minte să nu mai fie măgar ! Auzi ! El prim ministru și eu numai vice prim ministru !... Asta numai un jidovit ca Traian Săpunaru și-o poate permite !

XXIII

O singură dată în viața lui, Carol s-a mai simțit fericit ca acum: în urmă cu opt ani. Dar atunci a fost cu totul altceva. Atunci a pus numai mâna pe tron. Atunci a fost la facerea lumii. Era începutul. Era haosul. Erau partide politice. Atunci mai avea îndoieli: va izbuti, nu va izbuti?... Astăzi, însă, își vedea visul împlinit: pe lângă tron, avea guvernul lui de concentrare — piatra de mormânt a partidelor. Pe lângă tron avea un instrument orb de execuție, de mâna întâia. Un Neață, un Crai-Voievod, un Marinescu, un Arghir, un Gherlescu, un Trișcă, un Aureanu. Șapte conducători de partide sau șefi de guverne, au fost siliți să admită, în sfârșit, că regele nu se înșală: partidele sînt conduse de o bandă de pungași, partidele seamănă sămînța

anarhiei în țară, partidele țin poporul român departe de civilizație. Șapte conducători de partide au venit pocăiți la picioarele tronului și au început să se bată cu pumnul în piept: da, partidele au fost pînă acum conduse de o bandă de pungași, partidele seamănă sămînța anarhiei în țară, partidele țin poporul român departe de civilizație — și au acceptat să-și înmormînteze propriul partid sub scaunul lor de ministru în guvernul de concentrare al regelui... Apoi, fantezia de a da acestor foști șefi de guvern, ca șef de guvern pe patriarh!... Și l-au acceptat! L-au acceptat toți. Fără nici o obiecție. S-a mirat și el cît de ușor au înghițit hapul! De la naționaliști pînă la democrați, n-a crîcnit unul! Ce a mai rîs regele!

— Spirule, l-a întrebat el pe generalul Maramă, ce zici? Dacă mîine aș numi-o pe miss Kilometru președinte de consiliu, s-ar supăra vreunul din ei?

— Eu nu cred, sire! răspunse, vesel, Spiru. În tot cazul, încercați! Să avem de ce rîde!

Putea să-și bată joc Maramă de toți oamenii aceștia politici, pentru că știa în ce hal i-a adus regele. Timorați de atacurile tot mai îndrăznețe ale gardiștilor, care, la adăpostul unei imunități absolute, continuau să-i amenințe cu moartea — și incapabili să mai reziste politiciii de fărîmițare duse de rege, foștii conducători de partide socoteau ca o favoare faptul că regele lor le dă un adăpost în guvernul de concentrare și că le mai îngăduie să joace un rol, fie el numai decorativ, în politica țării. Scuze aveau toți: ordinea publică... regele... țara...

Neață, care timp de ani a dus o campanie în fabule și aluzii contra lui Carol pentru că nu-i dă puterea pe mînă, zicea:

— Cînd guvernul țării îți cere concursul pentru a restabili ordinea țării, nu știi cum ar putea cineva să facă altceva decît să se pună la dispoziția lui.

Liberalii, care mai bine de șase decenii se socoteau singurul partid în drept să facă fericirea poporului, se explicau și ei:

— Partidul național-liberal, care și-a impus totdeauna o sfîntă datorie de a pune pe primul plan al

preocupărilor sale primatul salvării naționale, a înțeles gândul înalt și grija pe care marele nostru rege o are și i-a dat întreaga adeziune a partidului, pentru ca personalități proeminente liberale și foști președinți de consiliu ai cabinetelor liberale să facă parte din guvernarea pe care maiestatea sa regele o voiește și o consideră ca începutul unei eroice măsuri de salvare a țării noastre.

Cel mai bine sintetiza spiritul vremii Arghir:

— Singura îndatorire pentru oricine este *a asculta*. Ascultarea aceasta nu se poate da unui om politic, cu atât mai puțin unui imitator al unor regimuri care n-au ce căuta la noi. Ea trebuie dată regelui, ca simbol al patriei. Aceasta e datoria de azi!

Mărunțelu, care începea să devină tot mai mult opinia publică a regelui, comenta la Capșa, cu exuberanța lui mediteraniană, marea transformare politică operată de rege:

— Se impunea o lichidare. Spiritul public manifesta semne îngrijorătoare de rătăcire. Țara se înfățișa sub aspectul bolnav al unui apropiat război civil. De aici urgența cu care s-a dat răspuns unei soluții în afară de ruinătoarea idee de partid și împotriva ideii de partid.

Nectarie, mereu neînțelegător, îl sîcîia:

— Dar ce s-a întîmplat, Mărunțelule dragă?

Noul guvern inspiră lui Carol un nou cuvînt istoric:

— Voi governa în pas alergător!

Și începu să alerge. Dădu prefecturile de județ pe mîna comandanților de garnizoană. Întări starea de asediu în toată țara. Dispuse închiderea hotelurilor, restaurantelor, cafenelelor și cluburilor care ar servi în indiferent ce scopuri politice. Anunță pedeapsa cu închisoarea pentru cei constituiți sau care propagă constituirea unor nuclee politice. Interzise funcționării publici, membrilor clerului de toate confesiile, membrilor corpului didactic și în general oricui este plătit din bugetul statului să fie înscris în vreun partid sau grupare politică. Desființă parlamentul și

interzise membrilor noului guvern să se mai considere ca făcînd parte din organizațiile politice ai căror membri au fost pînă acum.

Guvernul, prezidat de patriarh sub președinția lui Carol, ținea ședință după ședință într-o atmosferă dinamică. Regele însărcina, în prealabil, pe fiecare ministru în parte cu anumite sugestii pe care trebuia să le anunțe în consiliu și pe care ceilalți membri ai guvernului erau datori să le aprobe cu însuflețire.

— Orice conferință publică trebuie să înceapă și să se încheie cu imnul regal !

— Se aprobă !

— Toți membrii guvernului trebuie să facă îndată declarații asupra averii pe care o posedă !

— Se aprobă !

— Să se grăbească amenajarea Insulei Șerpilor ca lagăr de concentrare pentru deținuții politici !

— Se aprobă !

— Să se interzică evreilor să treacă la religia creștină ortodoxă, dacă nu sînt cetățeni romîni !

Trișcă se aplecă spre Arghir :

— Nici patriarhul nu-i cetățean romîn !

— Pentru că nici nu-i creștin ortodox, ci anglican !
îi răspunse Arghir, care votă apoi în gura mare :

— Se aprobă !

— Să se reglementeze folosirea automobilelor oficiale !

— Se aprobă !

— Miniștrii să nu aibă voie să facă altceva decît să se ocupe de nevoile poporului.

— Se aprobă !

— Eu, zise Arghir, am hotărît să renunț la salariul meu de ministru.

— Și eu !

— Și eu !

— Să se publice în toată presa !

— Se aprobă !

La ieșirea din consiliu, Robert Cernescu, după ce dădea gazetarilor toate indicațiile utile, încheia, dinamic :

— Vom desființa parazitismul. Poporul trebuie să muncească !

Drapelele începură să filfîie din nou, peste tot. Gardienii publici își puseră din nou mănușile albe. Muncitorii fură din nou arestați și schingiuiți, preventiv. Pentru că din nou se găsea țara în sărbătoare. Azi avea loc plebiscitul pentru constituția regelui Carol II cel curajos. Prin această nouă lege fundamentală a țării, regele, în marea lui bunătate, scutea poporul de toate grijile statului. Poporul are destule necazuri și așa ! Ce-i mai trebuie pe cap încă o belea ! Pentru aceasta există un rege. Să se sacrifice regele ! Prin urmare, de aci înainte, regele își ia în spinare toate grijile statului. Bineînțeles, cu voia poporului. Dacă poporul zice « da ! » — regele se înhamă îndată la jug. Să zică, deci, poporul « da ! » la toate prevederile constituției lui Carol II cel curajos.

— Persoana regelui este inviolabilă !

— Da !

— Miniștrii sînt răspunzători dacă i se întîmplă ceva !

— Da !

— Regele poate numi un președinte de consiliu numai prin simpla lui semnătură !

— Da !

— Regele e liber să nu convoace timp de un an adunările legiuitoare !

— Da !

— Regele își numește și-și revocă miniștrii cînd vrea !

— Da !

— Regele face numirile în funcțiunile publice !... Regele poate să facă în orice privință decrete cu putere de lege !... Regele este capul oștirii !... Regele are dreptul să declare război !... Regele are dreptul să încheie pacea !... Regele conferă gradele militare și decorațiunile. El acreditează ambasadorii și miniștrii plenipotențieri pe lîngă șefii statelor străine. El are dreptul să bată monedă. El are dreptul să încheie tratate politice și militare cu statele străine. El are dreptul să încheie convențiunile necesare pentru comerț și navi-

gațiune. El desființează curtea cu juri, el introduce pedeapsa cu moartea, el interzice tuturor cetățenilor sub vîrsta de treizeci de ani accesul la vot, el își înființează un senat compus din: principele moștenitor, toți principii majori ai familiei regale, patriarhii, mitropoliții, episcopii eparhioți ai bisericilor ortodoxe romîne și greco-catolice, capii confesiunilor recunoscute de stat și actualii senatori de drept...

— Da, da, da, da!...

Răsuna țara de *da!*... pînă se ajunsese la ultimul punct din lista de jertfe pe care era Carol dispus să le facă de bunăvoie, pentru popor:

— Regele e liber să dea țării oricînd o nouă constituție.

— Daaaaaa!

— Ați văzut? comentă Nectarie succesul la Capșa. Regele și-a asigurat votul nu numai pentru noua constituție de astăzi, dar și pentru constituția următoare.

La Palat, Robert Cernescu, ministrul de interne, îl informa pe rege asupra condițiilor în care s-a făcut plebiscitul:

— Totul a decurs într-o ordine exemplară, sire!... În afară de legionari și de cele 5.413 «nu»-uri ale organelor noastre polițienesti, nu s-a înregistrat un singur «nu» în plus... Entuziasmul e general. Lumea aclamă armata pe străzi. Țara e la picioarele maiestății voastre...

— Admirabil! răspunse regele. Și acum, te rog dă ordin să se confiște toate armele. Imediat! Și cine nu se supune, să fie împușcat!

În seara plebiscitului, ambasadorul Marii Britanii stăruia să fie primit de rege îndată. Carol, surprins, se întrebă: ce-o fi vrînd? Constituția mea supără cumva guvernul englez? Am făcut ceva împotriva prietenilor mei de la Londra? Se simțea nevinovat!

De la primele cuvintele, însă, Carol, se liniști. Reprezentantul Angliei venea să-l felicite pentru noua lui constituție.

— Guvernul meu, zise el, m-a însărcinat să vă exprim speranța tuturor cercurilor noastre financiare și economice, că noua constituție a maiestății voastre va permite o mai largă interpretare a rolului pe care trebuie să-l aibă statul în dezvoltarea bogățiilor petrolifere ale țării și va oferi o mai mare atracțiune pentru întrebuintarea capitalului străin în industrie.

— Este tocmai ceea ce mă preocupă în cel mai înalt grad! răspunse regele. Sper că ați înțeles de ce l-am luat pe Aureanu în guvern.

— Aureanu ne place, sire! răspunse diplomatul englez. Prezența lui în guvern este o mare încurajare pentru societățile noastre petrolifere. Domnul Aureanu se bucură la noi de multă considerație pentru capacitatea dumisale în aceste probleme.

Carol abia aștepta să-l vadă pe ambasadorul Marii Britanii dincolo de ușă. Pe ziua de azi, îi ajunge! Pe lista audiențelor mai figura un singur nume: Angelica Pițigoi, o fată distinsă, față de care suveranul avea remușcări. Cu doi ani în urmă, Angelica fusese aleasă miss România — și în tot timpul acesta el nu s-a putut rupe de la treburile statului măcar pentru câteva ceasuri, s-o felicite. În sfârșit, astăzi...

Dar Angelica avea și azi ghinion. După ambasadorul Marii Britanii, ceru și Fabrizious, ministrul Germaniei, o întrevvedere urgentă cu regele. Regele, plictisit și îngrijorat, se întrebă: Fabrizious? Ce caută Fabrizious la mine... și la ora aceasta? Să se fi supărat Hitler? De ce? Nu-i place constituția mea?

Fabrizius intră, sever, fără a fi, totuși, feroce:

— Sire, zise el, excelența sa mareșalul Herman Goering, vice-cancelar al Germaniei, în calitatea sa de maestru de vânătoare al Reichului, mă însărcinează ca, odată cu felicitările sale și ale guvernului german pentru noua constituție, să vă predau și acest pergament.

Regele luă din mîna lui Fabrizious sulul și-l desfăcu: sub propria lui semnătură, Goering atesta că regele Carol II al Romîniei este numit membru de onoare al organizației vînaătorilor celui de al treilea Reich.

— Vă mulțumesc, zise Carol, și vă rog să transmiteți salutările mele cele mai călduroase vînătorilor germani și în primul rînd excelenței sale domnului Goering, care într-o zi atît de hotărîtoare pentru destinele țării mele, s-a gîndit la mine!... Comunicați-i vă rog, domnului Goering, că prin diploma aceasta mă onorează nu numai pe mine, ci întreg poporul român!

Ministrii Marii Britanii și Marii Germanii, dacă au fost primii să-l felicite pe rege pentru noua lui constituție, erau foarte departe de a fi și ultimii. Noua constituție a lui Carol mobiliză interesul tuturor capitaliștilor străini, care vedeau în politica de mîină forte a lui Carol, o serioasă garanție împotriva unei bolșevizări a Romîniei. Mai întîi apăru în țară, spre a lua masa între patru ochi cu regele Carol, conducătorul trustului englez petrolifer «Royal Dutch». În același scop sosi, după el, conducătorul trustului american «Business Machine Corp». Se ivi, apoi, directorul publicației *Financial Times* din Londra, care-l asigură pe Carol că toți bancherii și industriașii englezi se pregătesc să inunde țara cu întreg capitalul lor liber. Și mereu soseau alții: italieni din industria de armament, olandezi din industria petrolului, germani din toate industriile — și fiecare din ei spunea regelui:

— Bogățiile țării dumneavoastră sînt proverbiale în lumea întreagă. De ce le-am lăsa neproductive?

Cuvintele acestea aminteau regelui cifrele recente ale institutului de cercetări zootehnice: 250.000 de gospodării țărănești fără o găină... 1.500.000 de gospodării țărănești fără un porc... 200.000 de gospodării țărănești fără o vacă în bădătură. Și răspundea:

— Într-adevăr! De ce le-am lăsa neproductive?

Singura condiție pe care o puneă era ca bogățiile țării lui să fie făcute productive conform cu principiile noii lui constituții: în pas alergător. Din ce în ce mai alergător. Cît mai alergător cu putință. Avea mîncărimi la picioare. Simțea nevoia să alerge. Deo-

camdată, să alerge pe loc. Astfel, cînd Hitler și-a anexat Austria, Carol n-a scos o vorbă. Își continua, liniștit, restaurația, ca și cum România s-ar fi găsit pîtită, pe undeva, prin insulele Oceanului Pacific. Făcea vizite inopinate prin hale, unde pipăia găinile țărancelor; pe la judecătorii, unde își arăta nemulțumirea că procedura nu merge în pas cu ritmul vremii; pe la percepțiile fiscale unde vroia să știe de ce micii contribuabili, care au de plătit atît de puțin, sînt totuși în urmă cu impozitele. Anunța că va întemeia sate model de la care țăranii să învețe cum trebuie să trăiască; ținea la radio cuvîntări despre dragostea lui de popor și zilnic învăța presa cum să scrie despre viteza nebună în care țara se construiește. Pe lîngă această diversă activitate în pas alergător, regele începuse, de cîtăva vreme, să dea o largă dezvoltare predispozițiilor lui de naș. Nășea cu o frenezie care te îndreptătea să crezi că dacă n-ar fi fost rege, n-ar fi fost nici profesor, cum zicea el, ci naș. Naș prin vocație. Boteza cu grămada copii nou născuți, cununa perechi tinere, legaliza concubinaje. Dar aceste eforturi, care pe un om de rînd, oricît de rezistent ar fi fost, l-ar fi doborît, nu făceau decît să îndîrjească setea de muncă a regelui. După ce făcea atîta bine țării în nebănuিত de variata lui activitate, Carol s-ar fi considerat ca un om nevrednic să poarte coroana de rege, dacă nu și-ar fi împlinit ziua cu cîte un act de filantropie, răsunător: un elev rămas repetent în clasa a III-a de liceu, declarat, prin dispoziție regală, premiant în clasa a VI-a... Un tuberculos, înmormîntat, din caseta personală a regelui, cu muzică militară și cor... O tînără baletistă orfană, luată de rege de la operă ca fiică de suflet... și cîte și mai cîte altele, care mișcau, în ziare, inima țării.

Totuși — ceea ce era cu desăvîrșire de neînchipuit ! — în pofida acestei prodigioase risipe de energie, regele își mai găsea timp să se gîndească și la nevoile lui personale. Cu toate partidele, istorice ori mai puțin istorice, a terminat. Mai rămîneau în picioare legionarii. Oficial nu mai existau nici ei. În preziua plebiscitului, Aureliu se autodizolvase. Regele fu informat, într-o zi, cînd îl avea pe Arghir în audiență.

— Un dobitoc ! zise Arghir. Dacă era mai deștept, se dizolva mai de mult și se prefăcea, pur și simplu, într-o ligă anticomunistă ! Nu s-ar fi supărat nimeni !

Regele, însă, privi lucrurile cu mai multă prudență. Această autodizolvare îi displăcea. Era cam suspectă. Sugestia nu venea de la el. De o bucată de vreme, legionarii nu mai țin seama de sugestiile lui. Ideea autodizolvării, deci, nu putea veni decât de la Berlin. Și, bineînțeles, nu ca să-i ușureze lui plebiscitul. Dacă Hitler ar fi ținut să-l ajute, putea să dea ordin legionarilor să voteze și ei constituția, ca toate celelalte partide. În definitiv, de ce nu ? Cu ce se deosebește, în spiritul ei, legea fundamentală a regelui Carol II, de legea fundamentală a lui Hitler ? Cu nimic ! Unde începe să fie o incompatibilitate între principiile constituției lui Carol II și programul gărzii de fier, care este programul guvernului de la Berlin ? Nicăieri !... Totuși, Hitler, și-a repetat și aici jocul lui dublu : pe de-o parte l-a felicitat pe rege pentru constituția lui, iar pe de altă parte, își ține legionarii în rezervă, sub simulacrul unei autodizolvări. Autodizolvare, cu arme ascunse — și bine ascunse — pentru că perchezițiunile ordonate de rege după plebiscit, n-au dus la nici un rezultat serios. Odată cu dispoziția de autodizolvare, Berlinul a dat legionarilor și toate indicațiile cum și unde să-și dosească armamentul. Pentru o astfel de autodizolvare, Carol nu-i poate spune lui Hitler decât un « mersi ! » cordial... dar de prins nu se prinde. Să nu creadă Hitler că pe el îl poate duce de nas cum l-a dus pe un Schuschnigg. Hitler să nu pretindă regelui Carol al României mai mult decât îi poate oferi un rege : țara !... Țara, da ! Nu, însă, și demnitatea lui de rege — care-i impune să nu plece de aici decât atunci când va socoti el, nu Führerul de la Berlin, că momentul oportun a sosit. De sosit va sosi. Garantează Carol. Garanție este vechea lui admirație față de ducele Italiei. Garanție este admirația lui și mai mare față de succesele guvernului de la Berlin. Garanție este ura lui împotriva Uniunii Sovietice și a comuniștilor. Totul garantează că regele-l socotește pe Hitler moștenitorul de drept al României — la momentul oportun. Numai că, momentul oportun

n-a sosit încă. Restaurația încă nu-i terminată. Armata încă nu și-a încheiat misiunea ei de bază a bazelor. Bogățiile țării încă n-au fost făcute productive pînă la ultima centimă ! Cît timp mai e de făcut o afacere, Carol II rămîne regele țăranilor și nimeni nu-l va putea urni de pe tron. E rege ! E mîndru ! Și încă ceva esențial: nu-i prost ! Nu-i atît de prost să se teamă — cel puțin deocamdată — de șantajele lui Hitler. România nu este Abisinia și el nu este Negusul. Dacă Hitler încearcă ceva înainte de momentul oportun, România va fi apărută de Franța și Anglia. România va fi apărută de Liga Națiunilor. România va fi apărută de Mica Înțelegere. România va fi apărută de înțelegerea balcanică. România, dacă ar vrea, ar putea fi apărută și de Uniunea Sovietică ! Să vedem ! Îi convine lui Hitler să facă război cu toată omenirea aceasta, numai pentru că e nerăbdător să pună mîna pe țară ? Este el măcar pregătit pentru un asemenea război ? ... Că și-a anexat Austria fără nici o dificultate ? Desigur ! Să nu uitate, însă, că România nu este în situația Austriei. Austria e țară germană. Naziștii erau ca și stăpîni în Austria, încă înainte de Anschluss. Iar Franța și Anglia n-au intervenit, pentru că-și au socotelile lor. Austria e prețul evacuării trupelor naziste din Spania. Pe cînd România nu-i nici țară germană, nici condusă nu este de un guvern nazist, dirijat din Germania, și nici ca obiect de schimb nu poate servi Franței și Angliei. Este de prea mare preț România, pentru ca Franța și Anglia să fie dispuse s-o schimbe atît de ușor ! Pentru Franța și Anglia, România, la nevoie e bună și împotriva Germaniei și împotriva Rusiei Sovietice ! Hitler, așadar, să aibă răbdare. Este în propriul său interes să aibă răbdare și să-l lase în pace cu legionarii. Pînă la momentul acela oportun, dreptul de a tolera sau nu existența, fățișă ori subterană, a legionarilor, rămîne un privilegiu al regelui, așa cum al regelui a fost și dreptul de a hotărî de soarta celorlalte partide. Și regele a hotărît: după constituția nouă, rolul legionarilor s-a încheiat ! Nu-i mai trebuie legionari ! Ceea ce mai are el de făcut aici, poate face și singur, fără riscul de a se ciocni la tot pasul de legionarii aceștia, care nu-i

mai vorbesc nici măcar ca de la egal la egal, ci ca de la autoritate superioară de control, la o autoritate în subordine! Deci, nu-i mai trebuie legionari!... Dar cum să se scuture de ei?

Firește, legal! Țara are o constituție și cine calcă această constituție trebuie să sufere toate urmările legale. Pretexte îi ofereau înșiși legionarii, care, deși prin autodizolvare nu existau, continuau să amenințe cu moartea pe oamenii politici. Regelui îi trebuia un început. Alegerea lui căzu pe Arghir. Covârșitoare, arzătoare, obsedantă era ura cu care Arghir îl urmărea pe Aureliu. Ce era la mijloc? Invidia omului care, după decenii de muncă pentru niște vagi succese politice, se vedea întrecut de un ins care, lipsit cu totul de merite, era aproape de vârful celui mai răsunător succes politic posibil? Disprețul învățătorului, considerat învățătorul tuturor învățaților din țară, pentru un agramat care are pretenția de a fi îndrumătorul suprem al românilor, fără să poată scrie ori rosti o frază corect românească? Groaza, lucidă și adâncită, că dacă legionarii nu-l vor asasina înainte, în tot cazul, dacă se instaurează aici un regim legionar, el va fi una din primele victime?... Fapt e, că a fost de-ajuns ca regele să-i încredințeze intenția de a-l înlătura pe Aureliu, pentru ca Arghir, sugrumat de o bucurie furi-bundă, să strige:

— Sire, s-o faci! Pedepsa cu moartea e prea blândă pentru unul ca el!

— Încă n-am ajuns pînă acolo, domnule profesor! îi răspunse Carol, în doi peri. Nu uita că avem o constituție care cere s-o respectăm! Pentru orice am vrea să facem, ne trebuie motive legale!

— Exact, sire! Respect constituția! Totul trebuie să fie legal!

— Numai legal! Aud că ai primit o nouă scrisoare de amenințări și injurii de la Cziucziewicz!

— Nu numai scrisoare, sire, ci și un manifest! S-a supărat că Cernescu i-a închis restaurantele de la Liceul Lazăr și de la Obor și mă atacă pe mine. Zice că sînt un om incorect! Un om necinstit sufletește! De ce, sire? Pentru că nu sînt de acord să-și organizeze în

locul partidului, crîșme în care să se adune și să pună la cale comploturi împotriva coroanei?

— Dă-l în judecată pentru ultragiu ! Ești ministru ! După lege, orice atac împotriva unui ministru în exercițiul funcțiunii este pedepsit cu închisoarea !

Și-l sfătui:

— Referă-te la art. 253 din codul penal regele Carol al II-lea.

Trecură apoi în sala de ședințe, unde îl aștepta consiliul de miniștri în frunte cu patriarhul. Regele vorbi:

— Consider guvernul prezidat de I.P.S.S. patriarhul Miron, demis ! Este un moment solemn. Încheiem azi, după șapte săptămîni de guvernare, un ciclu al istoriei. Am îndeplinit o operă care ne deschide căi noi. A fost pentru mine o plăcere și o mîngîiere sufletească deosebită să văd cum cei încărungiți, în care totuși bate o inimă tînără, au trecut, în ceasurile grele, peste interesele lor personale și și-au dat mîna spre a servi interesele naționale. Domnilor, vremurile cînd existau crize de guvern și cînd țara era lăsată fără nici un guvern au trecut. Desființarea legală a partidelor înlesnește libera alegere a elementelor de conducere în stat. În aceeași clipă în care am demis guvernul prezidat de I.P.S.S. patriarhul Miron, am și instituit un nou guvern prezidat tot de I.P.S.S. patriarhul Miron. Schimbarea aceasta se datorește faptului că I.P.S.S. patriarhul Miron a socotit necesar să se adreseze și elementelor tinere, spre a indica sensul și spiritul în care se va modela noua structură a statului. Dacă noua constituție a fost elaborată de bătrînii patriei, aplicarea ei în noua cadență a statului urmează să fie opera energiilor tinere ! În același timp vă informez că de astăzi am înființat un consiliu de coroană, ai cărui membri vor purta titlul de « consilieri regali » și vor avea rang și salariu de miniștri.

Cu un zîmbet cald, părintesc, ocrotitor și consolator, adăugă:

— În acest consiliu vor intra toți « bătrînii » guvernului demis. Așadar, domnilor, nu ne spunem adio, ci la revedere !

În pragul casei, Aureliu, care era grăbit să plece la legația germană, unde fusese chemat să i se dea instrucțiuni în vederea călătoriei sale în Italia, dădu peste un comisar de poliție.

— Pe cine cauți aici ? îl întreabă Aureliu, răstit.

— Să trăiți ! îl salută respectuos comisarul. Pe dumneavoastră... Aveți o citație !

Aureliu apucă hîrtia în silă. Era poftit să se prezinte chiar azi la cabinetul 5 instrucție.

— Ce-i cu asta ? strigă el la comisar.

— Nu știu, să trăiți ! Mi s-a dat să v-o aduc, v-am adus-o !

Nu știa nici Aureliu. Ce le-a venit să-l citeze și cui i-a venit să-l citeze, nu pricepea. Furios că e deranjat cu prostiile astea, Aureliu porunci comisarului:

— Du-te înapoi și spune judecătorului că azi n-am timp. Nici mîine... Mîine mă duc la o înmormîntare... Vin poimîine... Ai auzit?... Poimîine !

Se ținu de cuvînt și a treia zi se prezintă în fața judecătorului, care-l primi cum nu l-a mai primit nici un judecător pînă acum: cu fruntea încruntată, cu o căutătură fioroasă și cu intonații în glas, ba reci ca gheața, ba tranșante ca o lamă de brici.

— Ce-i asta ? îl întreabă el repezit pe Aureliu, punîndu-i sub ochi scrisoarea adresată profesorului Arghir.

— O scrisoare ! încercă Aureliu să răspundă agresiv.

— Cine a făcut-o ?

— Eu !

— Ești arestat !

Aureliu se uită împrejur și văzu că în toată încăperea, în afară de el, nu se află decît judecătorul și un jandarm cu baioneta la armă. Deschise gura, dar de spaimă, parcă auzi un glas străin, cum protestează automat și în surdina:

— E ilegal !

— Ilegal ? Dar să trimiți asemenea scrisori ți se pare legal ? Jandarm !... Du-l la beci !

De-a doua zi, presa închină pagini întregi celor ce s-au descoperit cu ocazia descinderilor operate pe la organizațiile și domiciliile gardiștilor. Depozite imense de bombe, revolvere, granate, puști, pumnale, mitraliere.

Lumea citea și se crucea:

— Acu s-au trezit?

Se află apoi că garda de fier a organizat o vastă rețea de spionaj în armată, la serviciile de siguranță, la statul major al armatei, la ministere, la prefectura capitalei, la arsenalul aeronautic, la aviația militară, la fabricile de avioane I.A.R. și S.E.T., la C.F.R., la S.T.B. și așa mai departe.

Lumea citea și iar se crucea:

— Acu s-au trezit?

Gazetele informară apoi țara că garda de fier dispunea de fonduri imense și că numai în ultimele alegeri a cheltuit, în mai puțin de o lună, cincizeci de milioane de lei.

Lumea citea și-și făcea cruci și mai mari:

— Acu s-au trezit?

Și-nsfârșit, presa lui Carol venea cu revelația cea mare: Aureliu Cziucziewicz nu-i român ci străin. Că are un bunic polonez, că are o bunică unguroaică și că mama lui e nemțoaică.

Lumea citea, dar nu se mai crucea, ci râdea:

— Acu s-au trezit?

Până ce veștile acestea care, în loc să uimească țara, o amuzau — fură înlocuite cu o știre, de astă dată senzațională: Aureliu a fost judecat pentru ultragiul adus lui Arghir și condamnat la șase luni închisoare.

Lumea nu se mai crucea și nici nu mai râdea. Era uluită:

— Aureliu condamnat? Și condamnat la maximum de pedeapsă? Să știți că-i sfârșitul lumii!

Dar, ca în toate, regele făcea și justiția în pas alergător. Nici nu s-a pronunțat bine sentința de condamnare a lui Aureliu pentru ultragi, că regele l-a și chemat pe ministrul de justiție la el:

— Să mi-l dai, te rog, în judecată pentru trădare! Și repede! Nu-i timp de pierdut!

Astfel, lumea avu încă un prilej să mai uite de necazuri, cînd îl auzi pe procuror făcînd rechizitoriul lui Aureliu:

— Indiferent de originea lui Cziucziewicz, este incontestabil că actele lui și caracterul lui poartă o pecete puțin romînească! Misticismul lui, obscurantismul lui, actele de cruzime pe care le-a săvîrșit personal, sau pe care le-a inspirat, formulele acestea de amenințare cu moartea adversarilor, femeilor și copiilor, toate acestea, numai manifestațiuni romînești nu sînt. Că aceste manifestațiuni sînt ale unui străinism organic, congenital, sau ale unui străinism împrumutat de aiurea, reiese pe deplin din faptul că acel care a introdus în România moravuri și acțiuni străine de sufletul poporului nostru este fiul unui Cziucziewicz și al unei Eva Schwartz, care numai romîni nu sînt.

Foștii șefi politici, care pînă mai ieri se acuzau reciproc prin presă și în cameră de misticism, obscurantism și străinism, pentru că de cîte ori erau la putere, sprijineau ba pe Cață, ba pe Aureliu, dar care acum conviețuiau frățește sub acoperișul guvernului de concentrare, începură să-și facă reproșuri de amor:

— Vezi, Arghire! îi zise Mărguleanu ilustrului profesor. Și cînd eu ți-am spus că ești grecotei, te-ai supărat!

— Dar eu, ții minte cînd ți-am spus că ești jidan? Numai să mă omori!

Drăgăstos, Aureanu îi apucă de cîte un braț pe amîndoi:

— Dar cînd l-a făcut Săpunaru ungur pe Crai-Voevod, vă amintiți?

— Și Bagradian cînd a spus că Săpunaru e slav?

— Da!... Numai că și Săpunaru a astupat gura lui Bagradian, cum i-a amintit că-i armean!

Oftară tustrei, așa cum se oftează la o amintire frumoasă — apoi, Aureanu reflectă, cu ochii departe, departe:

— Cziucziewicz ăsta, este evident că a introdus la noi moravuri și acțiuni străine de sufletul poporului român. De asta, bine a făcut regele că a desființat parlamentul și partidele politice!

Procurorul nu se opri numai asupra străinismului lui Aureliu, ci și asupra pregătirii lui intelectuale.

— Manifestările intelectuale ale lui Cziucziewicz, zicea procurorul, sînt foarte reduse. Cîteva circulări, cîteva scrisori. S-a publicat și o carte. Este adevărat. Aș fi foarte curios să văd manuscrisul ei. Deocamdată, am găsit în aceste dosare cîteva reflexiuni scrise de mîna lui. Se vede că Cziucziewicz era și filozof în orele libere. Iată rezultatul acestor profunde meditațiuni concretizat în cinci maxime: «Ștergete bine pe picioare»... «Șterge-te» într-un cuvînt... «Deschide și închide ușa încet»... «Pe săli și în camere, vorbește cu glasul potrivit»... «Nu pune mîna pe pereți»... «Oriunde vezi o hîrtie ridico»... «Ridic-o», bineînțeles, tot într-un cuvînt...

La Capșa, Tătăroiu observă:

— Mai mare rușinea de Hitler!

Și Aureliu Cziucziewicz fu găsit vinovat de trădare și din nou condamnat, de astă dată la zece ani muncă silnică.

— Și a strigat «trăiască moartea»? întrebă Tătăroiu.

— Nu! îi răspunse Nectarie.

— Cum se face? Tocmai el?

— Nimic mai simplu! Pentru că s-au desființat curțile cu juri și s-a introdus pedeapsa cu moartea. Și el, mistic cum îl știi, e nițeluș superstițios!

La fiecare nume pe care i-l citea Robèrt Cernescu, regele avea un singur răspuns:

— La pușcărie!

— Ionescu Grigore, Vasile Vasile, Stănciulescu Stan, pentru dosire de materiale de propagandă legionară!

— La pușcărie!

— Cziucziewicz Horia pentru insulte aduse unor jandarmi!

— La pușcărie!

— Cucu Andrei, pentru multiplicare de manifeste!

— La pușcărie!

— Mălin Sandu, port ilegal de arme !

— La pușcărie !

Sute și sute de dosare, în care se găseau consemnate fapte petrecute în ultimii cincisprezece ani, fără să fi fost încredințate justiției, fuseseră date jos din pod și vinovații trimiși în fața tribunalelor. La fiecare nume, regele își răcnea sentința, în delir:

— La pușcărie... la pușcărie... la pușcărie !... Pe toți să mi-i arestezi ! Să nu-ți scape unul ! Și pe comuniști odată cu ei... Să nu creadă acești domni comuniști că ar putea profita...

După ce termină cu legionarii de rînd, Robert Cernescu prezintă regelui o listă de intelectuali din publicistica legionară. Pentru ei erau rezervate lagăre la Tismana, Dragomirna, Miercurea Ciucului...

— Ionescu-Ciurcheni !

— Lagăr !

— Precup !

— Lagăr !

— Leahu !

— Lagăr !

— Zamfir Vasilescu !

— Lagăr !

— Naie Naie !

— Lag...

Regele se opri:

— Parcă a mai fost Naie la pușcărie !

— Acum patru ani, sire ! După istoria cu Muică !

— Îi ajunge ! făcu hotărît regele.

Și cu o vagă duioșie în glas:

— Cernescule, nu trebuie să uităm ! Naie e Naie !

Un spirit de elită. N-avem mulți ca el ! Unu-i Naie !

Un savant ! Ş-apoi, nu mai prezintă nici o primejdie !

Lui Aureliu nu-i mai trebuie misiți ! Pompează direct !

De la mîna-ntîia ! Acuma-i dă el bani lui Naie ! Lasă-l

în pace ! Zi-i mai departe !...

Pasul alergător cu care guverna, nu putea fi pentru rege o piedică să audă tot ce se spune despre noul ritm

al restaurației... De spus se spuneau multe, dar cel mai mult se spunea că nu se mai poate spune nimic. Regele nu-ți mai dă voie să suflă un cuvânt nici despre islazurile de care duc lipsă țărani, nici despre revizuirea exproprierilor și a împrumutărilor, nici despre pădurile comunale. Regele nu-ți dă voie să-l întrebi de ce a suprimat statutul funcționarilor, sau inamovibilitatea magistraților! Regele nu-ți dă voie să-l întrebi de ce a mărit impozitele, de ce a scumpit în câteva luni viața cu 30% și de ce bagă toți banii în străjeri și armată! Și în primul rând, regele nu-ți dă voie să-l întrebi ce este cu asigurările sociale pentru muncitori, ce este cu îmbunătățirea condițiilor de muncă și salarizare ale muncitorilor, ce este cu pensionările, ce este cu concedierile, cu șomajul, cu arestările arbitrare, cu teroarea!

Regele auzea dar continua să alerge, în aplauzele apusului. Francezii și englezii se felicitau între ei.

Regele Carol este un rege excelent, care ține mult să apere drepturile poporului român și să protejeze minoritățile din România... Regele Carol a salvat democrația pentru România... Regele Carol este unul din cei mai capabili conducători din lume... Regele Carol s-a dovedit a fi un șef care n-a șovăit să-și ia răspunderea de a duce țara cu o mână sigură și fermă pe calea mântuirii... Regele Carol a realizat o operă de construcție, acolo unde totul era de clădit!...

Cît despre măsurile lui împotriva legionarilor, toți erau mulțumiți: și francezii și englezii și naziștii de la Berlin.

— Reprimarea mișcării legionare este menită să consolideze situația României atît din punctul de vedere intern, cît și din punctul de vedere extern! ziceau francezii.

— Regele Carol merită toată admirația noastră pentru acțiunea pe care a început-o spre a elibera țara de amenințările unei dictaturi brutale! ziceau englezii.

— Aceste măsuri sînt necesare pentru a calma opinia publică indignată de acțiunea subversivă a mișcării legionare! ziceau naziștii de la Berlin.

În tot corul acesta de elogi, cei mai înflăcărați erau fasciștii lui Mussolini.

— Cine intră fără să bată în uşă? strigau ei. Carol II, regele ţăranilor. În călătoriile lui neaşteptate, Carol II se interesează de toate. Se opreşte în cele mai modeste colţuri din ţară, intră în bordeiele ţăranilor, împarte bani celor cu copii mulţi, porunceşte să se construiască piscine şi să se înalţe biblioteci. Stă de vorbă cu lucrătorii, le ascultă nevoile şi dorinţele. În ultimele luni, datorită inspecţiunilor regale, abuzurile şi fraudele au dispărut, starea de spirit a ţării s-a schimbat, veniturile statului au sporit. Ca şi înaintaşul său din « O mie şi una de nopţi », noul Harun-al-Raşid călătoreşte întotdeauna, conducându-şi singur maşina, îmbrăcat în vestimente simple şi pe cap cu un basc care-i ascunde fruntea !

Deşi puţin muşcat de invidie că şi Harun-al-Raşid îşi conducea singur maşina în vizitele lui inopinate, regele, încurajat de aplauzele cu care ţările democratice şi fasciste din centrul şi apusul Europei îi răsplăteau acţiunile, îşi iuţea pasul.

— Să se interzică activitatea ligii antirevizioniste a lui Stănică Popescu !

— Se aprobă !

— Deoarece poporul român nu mai poate rămîne părtaş la cumplita torturare în abatoare a nevinovaţilor vieţuitoare care, cu suflarea lor, au învăluit în iesle pe Domnul nostru Isus Hristos, să se suprimе imediat tăierea rituală a vitelor.

— Se aprobă !

— Să se suspende pe trei zile gazeta *Globul* a lui Stănică Popescu, pentru că nu s-a supus regulamentului privitor la controlul mijloacelor de existenţă a jurnalelor.

— Se aprobă !

— Să se respingă recursul lui Aureliu Cziucziewicz şi condamnarea lui la zece ani să rămînă definitivă !

— Se aprobă !

— Să fie condamnaţi la închisoare, amendă, interdicţie şi despăgubiri către stat, toţi legionarii de pe lista alăturată şi după criteriul indicat în dreptul fiecărui nume !

— Se aprobă !

— Să se pună sechestru pe întreaga avere a fostului partid naţional-liberal, inclusiv tipografia şi redacţiile ziarelor liberale *Viitorul* şi *Independenţa română* !

— Se aprobă !

— Să se acorde cîte o indemnizație fixă de 80.000 lei, plus 50.000 de lei cheltuieli de reprezentare și deplasare, în total 130.000 lei pe lună, mareșalilor armatei, Neață și Prezan !

— Se aprobă !

— Pentru construirea unei mănăstiri la Maglavit, să se creeze la Maglavit o fundație Maglavit, sub controlul patriarhiei, sub președinția stareșului în numele patriarhiei și sub președinția de onoare a lui Petrache Lupu !

— Se aprobă !

Generalul Mateescu intră în acest moment în sala de consiliu, îi înmînă, discret, regelui, o telegramă și ieși în fugă. Regele o citi, apoi transmise consiliului de miniștri conținutul:

— Domnilor, a murit Traian Săpunaru !

Miniștrii și consilierii regali rămaseră muți de durere: moartea neașteptată a lui Traian Săpunaru depășea ordinea de zi prevăzută, așa că nu știau ce să propună. Regele îi salvă. Gîndi scurt și luă o hotărîre energică:

— Să fie îngropat !

Recunoscători că regele le-a luat o piatră de pe inimă, miniștrii răspunseră, veseli:

— Se aprobă !

XXIV

Cel mai trist dintre toți membrii familiei regale era Carol. Înconjurat de-ai săi, nu-și mai lua ochii de pe catafalc și plîngea. De teamă că nu va putea plînge destul, luase aseară toate măsurile de circumstanță: mîncase peste măsură, muștar, murături și piper — și băuse peste măsură din tot ce există spirtoase pe lume de la 60 de grade în sus. Acum putea fi, în cele mai spectaculoase condiții, un orfan amărit și inconsolabil, care, în cumplita lui dezolare, încă nu este în stare să-și dea seama cum poate trăi cineva fără mamă.

Căci ființa de care se despărțea atît de greu regele, era însăși mama lui. O privea și o privea, dar îi venea greu să creadă. A murit mama lui!... Mama lui!... S-a isprăvit, prin urmare, cu toate pretențiile ei la

domnie!... Și cu toate mofturile ei de întemeietoare a României Mari! Și cu toată risipa ei de farduri, care nu-i mai puteau ascunde obrazul gălbejit de boală și vîrstă! Și cu toate călătoriile ei stupide! Și cu reputația ei de amantă internațională! Și cu ridicolele ei interviuri!... S-a isprăvit!... Nu va mai trebui să citească în presa străină acele reportaje plătite în care se vorbea despre toaletele ei, despre «rochia ei bej, cu o fundă bleu în corsaj», sau despre cealaltă rochie a ei «pastel, peste care poartă o jachetică de lamé, bordisit cu blană cafeniu deschis», sau despre perlele ei, care erau tot atîtea moșii atîrnate de gît!... Și n-o va mai auzi cum își laudă ea singură cărțile ei de amintiri, fără să-i fie rușine: «Amintirile mele sînt scrise cu umorul specific englezesc și unele episoade vor amuza pe cititori»... S-au isprăvit toate astea!... Dar în acest caz, Dumnezeu merită toate felicitările. Are bun-simț. Deși cu întîrziere, a înțeles, în sfîrșit, că numai în paradis și-ar putea găsi mama loc potrivit pentru temperamentul ei tineresc, nițeluș fezandat, fără listă civilă și fără să-și supere fiul...

Cît ținu slujba religioasă, Carol putu să-și îndrepte gîndurile aiurea. Acordase azi dimineată audiență scriitorului Ionescu-Ciurcheni, căruia îi dăduse voie să vină sub pază la el, în numele intelectualilor legionari ținuți în lagăre. Numai că n-a îngenunchiat Ionescu-Ciurcheni:

— Sire! Iertare!... Rupem pînă la capătul vieții cu garda de fier! Nu vrem să mai avem de-a face în nici un fel cu legionarii. Vrem să fim cetățeni utili țării și să luăm parte la înflorirea ei sub glorioasa domnie a maiestății voastre!... Iertare!... Dacă nu se poate îndată, sire, vă rugăm, dați ordin, ca noi, intelectualii, să fim izolați de ceilalți... Nu mai putem!... Viața noastră a ajuns imposibilă alături de toți nespălații lui Aureliu... Este o pedeapsă prea cruntă, sire, să fim siliți să trăim în mijlocul unei colectivități cu care nu avem nimic comun! Sire!... Iertați-ne!...

Regele citea atîta sinceră pocăință în ochii lui Ionescu-Ciurcheni, încît își zise că n-are de ce să-i mai țină închiși pe acești intelectuali rătăciți, dar treziți la realitate.

Spaima pe care au tras-o, le va fi învățătură de minte pentru tot restul vieții lor.

— Fie! zise el lui Ionescu-Ciurcheni. Vă iert! Dar să știți că de azi înainte nu mai e pentru voi decît un rege și o lege!

— Jurăm pe onoarea și conștiința noastră de oameni de carte și de condei!

Corul îl sili pe rege să se smulgă pentru un moment din gîndurile lui și să ridice capul. De jur-împrejur numai fețe îndoliate. Erau prezenți toți sfetnicii lui. Numai Trișcă lipsea. Trișcă era departe. Cutreiera Franța, Anglia, Cehoslovacia și-i trimitea rapoarte exaltate. Toată lumea îl crede. Chamberlain, premierul Marii Britanii, este neașteptat de amabil. Și Daladier, șeful guvernului francez, e ca un frate. Și unul și celălalt i-au făgăduit credite, arme, sprijin moral. Totul e bine. Cerul politicii internaționale este imaculat. Doar cîțiva mici nourași pătează orizontul. S-au ivit oarecare neînțelegeri între Hitler și Cehoslovacia. De cînd a făcut Anschlussul cu Austria, Hitler cere Cehoslovaciei țara sudeților... Dar lucrurile se vor aranja... Totul e bine... Skoda lucrează de zor!... Fabrică pentru noi tunuri, mitraliere, facturi!... Totul e bine!...

Printre lacrimi, Carol putu să se minuneze cum trece vremea: ceremonia se terminase și decorul era cu totul schimbat. Capela, clerul, corul, miniștrii, dispăruseră — și în locul lor apăru obișnuita cameră de lucru de la palatul de pe Calea Victoriei, în care, sub privirile curioase ale membrilor familiei regale, un înalt magistrat citea testamentul reginei Maria.

— ... « Binecuvîntez țara, pe copiii și pe nepoții mei! Proprietățile mele din Balcic, Tenka Iuhev și Mavi Dalga, împreună cu castelele, toate celelalte clădiri și biserica Stella Maris, clădite din mijloacele mele proprii, conform concepției mele de artă și frumos, într-un cuvînt tot ce se află la Balcic, fără nici o excepție, le las fiului meu Carol, regele Romîniei».

Regele, scîrbit, își umplu ochii de lacrimi, dar regretă: era în familie. Singurul străin era magistratul. Nu merită osteneala!

— « Hotărăsc ca fiica mea, Elisabeta, regina Greciei, să aibă în partea ei de moștenire castelul și întreaga moșie Copăceni, cu tot ce se află acolo ».

Carol se uită cu coada ochiului la Elisabeta. Se făcuse roșie ca focul. Avea ochii ușați și era furioasă.

— « Las ficei mele Ileana, arhiducesă de Austria, principesă a României, să aibă în partea ei de moștenire castelul Bran, cu tot ce se găsește în el și cu toate terenurile și construcțiile care sînt proprietatea mea la Bran, fără nici o rezervă ».

Ileana aruncă o privire încruntată lui Carol, care-i răspunse cu un rîjet.

— Ai văzut? îi șopti el. Mămițica! Ți-a făcut-o, zgriptoroaica! Și tu ai crezut că e ceva de capul ei!

— « Voiesc, își continuă magistratul lectura, ca părțile rezervatate ce se cuvin ficei mele Maria, regina Jugoslaviei și fiului meu Nicolae, să fie primite în bani ».

Nu erau de față nici Maria, nici Nicolae, așa că dispoziția nu supără pe nimeni.

— « Las iubitului meu nepot Mihai, voievod de Alba Iulia, diamantul cel mare, care mi-a fost dăruit de regele Ferdinand ».

Mihai căută să prindă privirea tatălui său, dar pentru că regele tocmai atunci se uita în tavan, nu știu ce să facă: să se bucure, ori să se supere?

Ajuns la încheiere, magistratul își îndreptă spinarea și citi cu mult patos:

— « Aș fi voit să pot lăsa mult, iubitei mele țări, în semn de dragoste necurmată ce i-am purtat și pe care o las izvor nesecat moștenitorilor mei! »

Lui Carol îi veni să rîdă: Nu! Că o să te întreb pe tine dacă să fie secat sau nesecat izvorul!

— « Dorința mea fierbinte ar fi fost să înalț o biserică mică pe fostul front de la Onești, și să înființez un cămin cu numele meu pentru studențele de la universitatea din Iași, ca amintire a zilelor grele petrecute acolo, în timpul marelui război pentru întregirea neamului... Resimt o vie întristare că modesta mea avere, datorită generozității iubitului meu soț regele Ferdinand, încă și mai redusă prin greutatea din ultimul timp, nu-mi îngăduie să fac binele ce aș dori ».

Carol îl luă pe voievodul Mihai de mână, îl trase de o parte și privind pe fereastră, îi spuse:

— Biata bunică ! După o viață de muncă, a murit femeie săracă. Dacă n-aș fi fost eu, murea de foame !

Afectuos, Mihăiță îi sărută mâna:

— Ce om bun ești, tăticule !

De două zile, Carol se afla la Londra, unde trecea dintr-o surpriză în alta. Fusesse invitat aici, după lunile de încordare care au ținut Europa la marginea războiului. Germania amenința că face război dacă Cehoslovacia nu-i dă țara sudeților — și toată lumea se pregătea de război. În afară de presa lui Hitler și Mussolini, atitudinea cea mai războinică o avea presa lui Carol. Și cel mai războinic dintre toți gazetarii presei lui Carol, era Serafim Mărunțelu,

— Să participe nația la vuietul evenimentelor ! predica Mărunțelu în stilul lui de « Deșteaptă-te române » de modă nouă, dinamică. Să asculte din tumultul lor, glasul aspru, mugetul amenințărilor posibile. Există o terapeutică a somnolenței, o cruntă biciuire a unei indicate intoxicații optimiste, un duș rece necesar unei prompte treziri. Domnii de la externe să binevoiască a nu mai utiliza cloroformul. Totul pentru armată și numai pentru armată. Războiul nu vine azi, dar mîne irumpe cu impetuozitatea fatalității. Și pentru mîne să fie o țară pregătită.

Dar ca să creeze atmosfera războinică, regele nu se mulțumea numai cu presa. Într-o zi, autoritățile trecură la primele demonstrații de apărare pasivă. Se imagină un atac cu bombe incendiare, lacrimogene, fumigene, la Gara de Nord, la Gara de Est, la palatul telefoanelor, la poșta centrală și la fabrica Beliotis. Avioane lansară rachete. Oameni cu măști contra gazelor aruncară petarde fumigene — și echipe de pompieri, de jandarmi și de gardieni publici băgară panică în femei și copii, cu exercițiile și cu urletele lor.

— Cum merge treaba ? întreba regele, din cinci în cinci minute.

— Merge strașnic, sire ! raporta Spiru Maramă. Publicul primește bombardamentul cu mult sînge rece. Parcă numai între bombe a crescut. N-avem să ne temem de nimic !

— Nici dacă s-ar întîmpla să fim bombardați serios ?

— Serios ? Nu !... Doar dacă primim avioanele și tunurile antiaeriene comandate în străinătate !

Între timp, Chamberlain îi trimitea lui Carol mesaje peste mesaje :

— Dacă se întîmplă ceva cu Cehoslovacia, stai liniștit ! Nu te mișca. Și nu lăsa pe sovietici să treacă prin România spre Cehoslovacia.

Pe de altă parte, trimitea și Hitler mesaje peste mesaje lui Carol.

— Dacă se întîmplă ceva cu Chamberlain, stai liniștit ! Nu te mișca ! Și nu lăsa pe sovietici să treacă prin România spre Cehoslovacia !

Dar la sfîrșitul lui Septembrie, alarma încetă brusc. Cehoslovacia fu ciopîrțită. Hitler ocupă țara sudeților, pacea fu restabilită și regele Carol primi vizita ambasadurului englez care-i transmitea, din partea guvernului său, invitația de a veni la Londra în vizită oficială.

— Ce să fac la Londra ? întrebă Carol care, în principiu, n-avea nimic de obiectat.

— Sire, răspunse ambasadurul, poporul englez vrea să cunoască pe cel care a salvat România !

Așa au ajuns, la mijlocul lui noiembrie, Carol II și fiu-său la Londra. Aici, regele se aștepta la o primire cu cortegii, cu banchete, cu declarații publice, cu întrevederi politice și financiare, intime, după ritualul banal al recepțiilor oficiale. Dar ceea ce i se rezervă în capitala Marii Britanii depășea orice închipuire și dezmințea tot ce s-a spus pînă atunci despre temperamentul flegmatic, sobru, echilibrat al națiunii engleze. Tonul, firește, îl dădea presa, care nu știa ce accente mai sugestive să împrumute spre a sublinia importanța istorică a vizitei lui Carol II. Să-și aducă aminte poporul englez că înaltul oaspete, înainte de a fi regele Romîniei, este un englez. Regele Romîniei nu este romîn ci un strănepot al reginei Victoria. Modesta lui cameră de lucru de la palatul din București, cu pereții îmbrăcați în lemn, amintește

stilul caselor engleze. Grădinile regale, sînt îngrijite de un grădinar englez. În bucătăria regală, mîncarea este gătită după rețete engleze. Curajul și simțul politic al regelui, sînt englezești. Regele și voievodul Mihai iubesc marea pentru că sînt de sînge englez. Pînă și instituția regală a străjeriei este inspirată din «boy-scouts»-urile engleze. Totul poartă un specific englez la regele Carol II, care, în mai puțin de nouă ani, a construit o Romînie nouă, pe temelii excepțional de solide, pentru un popor de nouăsprezece milioane de coborîtori ai coloniștilor romani stabiliți în Dacia și azi stăpîni peste avuții imense în grîne, lemn și petrol.

Dar entuziasmul absolut neenglezesc al presei britanice, nu era decît prologul abstract al dovezilor de entuziasm concret, la fel de neenglezesc, care aveau să urmeze. De la ieșirea din gară, îl izbi pe Carol generozitatea cu care englezii au pavoazat, în cinstea lui, Londra. Avusese destule ocazii, în timpul exilului, să vadă orașul acesta gătit pentru diferite serbări, sărbătoriri și solemnități, dar ceea ce vedea astăzi era atît de frumos, de neașteptat, de tulburător, încît îi învioră sentimentul de mîndrie că este englez !:.. Jos, nisip presărat cu grijă pe tot lungul parcursului; sus, în dreapta și în stînga, ferestrele și balcoanele împodobite cu covoare romînești și peste tot, fluturînd vesel, mii de drapele romînești, roș-galben-albastru... Ca la București de Bobotează, de 24 ianuarie, ori de 10 mai... Ceva extraordinar !... Guvernul englez, ca să-l facă pe acest oaspete englez, strănepot al reginei Victoria, să se simtă în Anglia ca la el acasă, îl punea în decorul și atmosfera din Romînia.

— Sînt uluit ! zise el către regele Angliei, care stătea în stînga lui, în landoul regal. Este fără precedent în istoria Angliei !

— Absolut fără precedent ! îi confirmă, cu sinceritate, regele Angliei.

Cortegiul abia se puse în mișcare, cînd, deodată, izbucni de pretutindeni, un tunet prelung de aclamații:

— Trăiască regele Carol !

În emoția lui, regele crezu că profunziunea de drapele tricolore l-a tulburat atîta, încît i-a diformat pînă și

auzul — și se aplecă să prindă mai bine ce strigă mulțimea. Dar mulțimea striga ceea ce el auzise de la început: « Trăiască regele Carol! » — în cea mai curată limbă românească.

— Romîni? întrebă el pe regele Angliei.

— Nu! Englezi! răspunse regele Angliei. I-am pus să învețe pentru sărbătoarea de astăzi cuvintele acestea românești.

Lui Carol nu-i mai rămînea decît să-și repete că ceea ce se petrece cu el este ceva nou în istoria Angliei. Londra se romînizase și-l aclama pe regele ei, Carol II... Guvernul englez, în gingășia lui, nu-i mai oferea o Bobotează, ori o paradă de 10 mai, ci făcea pentru el ceva mult mai important: îi reconstitua restaurația!

Era o atenție la care suveranul Romîniei se arătă foarte sensibil:

— Îți mulțumesc din inimă, vere! îi zise el regelui Angliei, strîngîndu-i mîna cu o caldă și semnificativă apăsare în palmă.

Dar cîte asemenea șocuri psihologice nu i-a aplicat guvenul englez lui Carol numai în ziua cînd a sosit!

La prînzul regal, cel dintîi lucru care i se servi, fu o farfurie cu icre negre.

— De unde vin icrele? întrebă el.

— Le-am adus special din Romînia pentru a-ți face plăcere! îi răspunse, gentilă, regina.

Seara, la dineu i se așeză în față un castron uriaș de cristal plin cu ardei umpluți cu varză acră.

— De unde vă vin murăturile?

— Le-am adus din Romînia, de la Bianovici, de pe calea Văcărești!

Pentru Carol, Bianovici era o firmă de încredere: obișnuia să pună în murături mult piper. Lăcrimînd cu anticipație, Carol, în timp ce se servi, întrebă:

— Dar cum de-ați aflat că Bianovici de pe Văcărești are cele mai bune murături din toată Europa?

— Prin ambasadorul nostru de la București! răspunse regele Angliei.

După ce se mai servi o dată, Carol zise:

— Nu pot decît să te felicit, vere! Ai un ambasador foarte bine informat!

În salonul de recepție, pe rege îl așteptau cele mai frumoase fiice ale Albionului: fete și femei care auziseră minuni despre el și care erau dornice să-l cunoască mai îndeaproape. Nici Carol nu era într-o dispoziție care l-ar fi îndemnat să se dea înlături. Dinamic, procedă în pas alergător, astfel că dintr-o singură privire se și înțelese cu câteva din ele, dar contactul cu poporul englez fu întrerupt de intervenția lui Chamberlain, premierul Marii Britanii, care-i dădu o nouă lovitură:

— Sire, spre a eterniza memoria vizitei pe care ne-o faceți, guvernul meu a hotărît ca doamnele și domnișoarele engleze să poarte, în apropiatul sezon de primăvară, bereta vânătorilor de munte, după modelul beretei pe care o poartă voievodul Mihai... Am dat și ambasadorului nostru de la Berlin dispoziția să transmită domnului Hitler dorința mea personală ca, în interesul păcii, să impună și femeilor germane portul acestei berete. Sper că pînă în douăzeci și patru de ore să am un răspuns favorabil.

După ce premierul britanic își termină comunicarea, regele, măgulit, îi răspunse:

— Mulțumesc, dar la dumneavoastră nu se dansează?

— Nu, sire! îi răspunse Chamberlain, trist.

— Dar ce s-a întîmplat? se întunecă regele.

— Sire! îl informă Chamberlain. A murit mama maiestății voastre... și Curtea a hotărît să țină doliu timp de șase luni!

— A! exclamă regele, decepționat. Pentru asta?

Părea distrus Carol. Mama!... Unde te învîrți, mama! În mormînt... și tot nu-l lasă în pace!... Mama!...

După două zile, în care trebui să recurgă la cele mai inimaginabile trucuri spre a-și aranja și fără dans treburile, Carol află pentru ce guvernul englez l-a poftit și l-a primit cu atîta dragoste frățească la Londra. Erau de față numai el, regele Angliei și domnul Chamberlain.

Premierul britanic își trecu limba peste buzele uscate și-l atacă frontal pe Carol:

— Sire, sînteți englez, nu?

Carol mai-mai să se supere:

— Ce întrebare e asta? Dacă n-aș fi englez, ce-aș căuta aici?

Răspunsul regelui Carol scaldă chipul lui Chamberlain în apele multicolore ale unei inefabile încîntări patriotice. Carol era un englez conștient, ca și marea lui mamă.

— Sire, zise el, dacă este așa, puteți aduce un serviciu de neuitat Marii Britanii.

Carol se aștepta la asta. Drapelele, murăturile, recepțiile, discreția cu care i s-au facilitat rendez-vous-urile, nu erau gratuite. Pe nimic, Anglia nu dă nimic.

— Ce serviciu? întrebă Carol, pe care începu să-l mănînce palma stîngă.

— Sire, iată ce serviciu! Europa, adică Marea Britanie, are nevoie de pace și domnul Hitler are nevoie de spațiu vital. Este de la sine înțeles că una cu alta nu se împacă, dacă noi nu sîntem mai elastici în politica noastră. Hitler stăruie să aranjeze cu noi problemele spațiului vital al Reichului. După cum știe maiestatea voastră, noi am căzut cu el oarecum de acord: îi dăm Răsăritul. Răsăritul e al lui, numai să ne lase pe noi în pace să răsuflăm. Și-a refăcut armata și noi l-am lăsat. Și-a anexat Austria și noi l-am lăsat. Și-a luat țara sudeților și noi l-am lăsat! Îl lăsăm, pentru că Marea Britanie are un singur cuvînt de onoare! I-am făgăduit să nu-l supărăm, dacă ne lasă și el în pace cu coloniile. Dar din nenorocire, Hitler are o concepție cu totul diferită despre sfînțenia angajamentelor. Mereu ne înșeală. De fiecare dată uită și începe să ne scoată iar sufletul cu coloniile astea. Și iată ce am vrea, sire! Sînteți englez și ne veți înțelege! Duceți-vă la Hitler și stați de vorbă cu el. Pe noi nu ne crede, pentru că sîntem englezi. Dar pe maiestatea voastră vă va crede, pentru că sînteți german. Spuneți-i o dată pentru totdeauna că Răsăritul e al lui. Să facă ce vrea! Cuvîntu-i cuvînt! Pacea e în joc! Marea Britanie e în joc!... Duceți-vă la Hitler și spuneți-i că are tot sprijinul nostru, numai să nu ne silească să facem război în Apus!

Carol nu părea de loc mulțumit de expunerea lui Chamberlain.

— Dar dacă Hitler vrea să ocupe România?

Regele Angliei își simți inima de văr inundată de solitudine la observația pesimistă a lui Carol.

— Fii pe pace ! îi zise el. Ești englez și vei fi totdeauna bine primit printre noi !

— Foarte frumos din partea ta, vere ! îi răspunse Carol, repezit atît cît permitea calitatea lui de văr. Dar eu mai am treabă pe acolo !

— Cît, sire ? întrebă Chamberlain.

— Cît mai mult !

— Doi ani... să zicem ?

— Poate !...

— Pentru doi ani v-am putea garanta, sire !... Cu o condiție: dacă se întîmplă ceva cu Cehoslovacia, România să stea liniștită.

— Ce să se întîmple cu Cehoslovacia ? Abia s-a întîmplat !

— Sire, sîntem englezi și nu trebuie să ne risipim cuvintele în zadar. Dacă se întîmplă ceva cu Cehoslovacia, România să nu facă o mișcare ! Și să nu calce *picioar de soldat rus* în România. Nici chiar în tranzit ! Așadar, sire, vă duceți la Hitler ?

— Bine ! Mă duc ! Numai să-l previn și să fixez cu el o întîlnire.

— Nu-i nevoie, sire ! îi răspunse Chamberlain, cu un zîmbet subtil. A fost prevenit și vă așteaptă.

Cei doi dictatori, Carol și Hitler, își strînseseră mîinile, dar și le retraseră repede. N-aveau un pic de încredere unul în celălalt. Totuși, deasupra tuturor suspiciunilor, simțeau că-i leagă ceva indestructibil: rasa.

— Sire, încep Hitler, în Germania nu sînteți un străin, ci german. Strănepotul lui Frederic al II-lea cel Mare, nu poate fi decît acasă la el în cel de-al treilea Reich... Știu ce v-a îndemnat să veniți aici... Sîngele vostru german ! Dar pentru că sînteți german, sire, puteți să aduceți un serviciu de neuitat Germaniei

noastre ! Sînteți german și ne puteți înțelege ! Vorbiți pentru noi cu premierul englez. Pe noi nu ne crede pentru că sîntem germani. Dar pe maiestatea voastră vă va crede, pentru că sînteți englez. Spuneți-i premierului englez că spațiul vital pe care Anglia ni-l oferă la răsărit, pot să mi-l iau și singur, fără consimțămîntul ei. Ea să-mi dea coloniile. Asta-i cer !... Altminteri, îi fac război...

— Pentru ce, război ?

— Pentru Cehoslovacia !

Carol făcu un semn înspre ușă :

— Ușa e bine închisă, domnule Hitler ?

— De ce ?

— Să nu ne audă nimeni !... Îți vînd un secret.

Ce-mi dai pentru el ?

Se tocmiră și cînd căzură de acord, Hitler, nu-i mai spunea lui Carol nici « sire », nici « maiestate », ci « tu ».

— Ne-am înțeles !... Îți mai dau doi ani !...

— Doi ani, dar să mă lași în aști doi ani să-mi pun treburile în ordine fără să fiu deranjat !

— Nu te va deranja nimeni !

— Nici legionarii ?

— Parcă ți-am mai făgăduit-o o dată !

— Tocmai pentru că mi-ai mai făgăduit-o o dată !

— De astă dată, ți-o făgăduiesc serios. N-ai decît să faci ce vrei cu legionarii. Chestie internă !...

Carol se bucură :

— Internă ?

— Internă !

Carol îl puse să jure :

— Sîntem germani ?

— Germani !

— Pe măreția celui de-al treilea Reich ?

— Pe măreția celui de-al treilea Reich ! făcu, înfiorat, Führrerul. Doar e chestie de bun simț ! În cine să am mai multă încredere că o să-mi apere interesele, în aști doi ani, pînă o să fiu pregătit să ocup România : într-un polonez suspect ca Aureliu Cziucziewicz, sau în strănepotul lui Frederic al II-lea ?

— Atunci, ascultă aici ! îi răspunse regele Carol. Dacă ocupi și restul Cehoslovaciei, Anglia se va face că nici n-a auzit !...

Pînă ce Fühlerul își recăpătă graiul, trecură mai multe secunde. Iar cînd dechise gura îl întrebă pe Carol:

— Cum stai cu Skoda?

— Prost!... Nu-mi efectuează comenzile!

— Mai așteaptă puțin... foarte puțin... și Skoda îți va trimite oricîte facturi îți trebuie!

În Gara Mogoșoaia după ce împărți, zeci de strîngeri de mîna înalților demnitari, militari și civili, veniți să-l aclame pentru glorioasa lui călătorie în străinătate, Carol se urcă în mașină cu Robert Cernescu:

— Spune!

— Sire! Generalul Antonescu nu-și vede de treabă.

— Ce, ce? făcu regele, nervos.

— Da, sire! S-a opus unor măsuri pe care le-am luat împotriva legionarilor și mi-a cerut să îndulcim regimul lui Aureliu.

— Așa? zise Carol. Bine! Îl vom îndulci! Deocamdată Antonescu să fie destituit imediat. Să-mi aduci chiar azi decretul. Cît despre regimul lui Aureliu, aranjez eu cu noul comandant. Altceva?

Cernescu se codi atît cît trebuia regelui să observe că se codește.

— Sire! făcu el vag și se opri.

— Ei, hai, vorbește o dată! strigă la el regele, care simțea că nu mai e stăpîn pe volan. Ce-mi ascunzi?

— Duduia a fost în lipsa maiestății voastre în Elveția!

Regele, galben ca ceara, ca să nu urle, își înfipse dinții în buza de jos, și-și încordă puterile să reziste ispitei de a intra cu mașina în trecători. Dar pînă la palat se liniști.

— Să vină generalul Gherasie!

O oră mai tîrziu, generalul Gherasie se prezentă.

— Domnule general, de azi înainte, vei fi dumneata comandantul corpului III armată în locul lui Ion Antonescu... Uite aici lista... Aureliu Cziuciewicz care l-a ucis acum doisprezece ani pe prefectul Stanciu de la Iași...ăștia l-au ucis pe Muică... șiăștia l-au ucis

pe Mătase... Te rog să mi-i faci astănoapte, pe toți, eva-
dați de sub escortă. Să nu scape unul. Dumneata personal
să faci identificarea cadavrelor! Aștept raportul!

Pînă noaptea târziu, Carol bău cu Mateescu și cu
Spiru Maramă, dar parcă ar fi băut de unul singur, atît
de surd era la tot ce-i spuneau prietenii lui. Se uita
mereu la ceasornic, înjura groaznic — și nu auzea nici
anecdotele lui Mateescu, nici cele ce-i spunea Spiru
Maramă despre probabil viitoarea miss Romînie.

— Va face fala țării, sire! căută să-l convingă pre-
fectul. N-are decît optsprezece anișori și e crescută la
călugărițe, sire!... O dată în o mie de ani!... Ce fac?

Necăjit de insucces, Spiru Maramă căută să schimbe
subiectul: a dat peste un om foarte bine. Cam între
două vîrste, destul de înstărit, cu multă carte și multă
ambiție: vrea să fie numit profesor universitar — și
anume la filozofie.

— Sire, merită întreaga atenție. S-a însurat de curînd
cu o fetișcană... îți stă mintea-n loc... Parcă ar avea
o mie de draci în ea! Omul mi-a vorbit: Dacă maiestatea
sa ar vrea să-și arunce ochii pe mine... aș fi om făcut!
Sire!... Ce fac?...

Ar mai fi avut și Spiru Maramă și Mateescu destule
comunicări de făcut pe tărîmul descoperirilor — pen-
tru că în lipsa regelui s-au adunat multe — dar regele
nici nu se mai găsea la masă cu ei, ci stătea la fereastră
în prada unei agitații cumplite și bătea darabana
în geam.

— Ce-o fi cu el? îl întrebă în șoaptă Maramă
pe Mateescu.

— Probabil chestia cu legionarii! îi răspunse
Mateescu.

— Crezi? făcu, sceptic, Spiru Maramă.

În acel moment, se anunță generalul Gherasie:

— Sire, s-a făcut!

— L-ai văzut dumneata?

— Pe toți!

Carol, fără să mai spună un cuvînt, alergă spre ușă,
o deschise și numai din prag îi strigă, peste umăr, gene-
ralului Gherasie:

— Mai vorbim mîine!...

Spiru Maramă îl trase de mîneacă pe Mateescu:

— Ei, nici acuma nu bănuiești de ce a stat ca pe ghimpi toată seara?

Ea-i ieși înainte cu brațele deschise, dar el o și luă la palme:

— Ce-ai căutat în Elveția?

Ea, amețită, se clătină, dar mai avu prezența de spirit să se ascundă îndărătul biroului.

— Dar ce ai cu mine, mămicule? Ce ți-am făcut?

Din doi pași, regele vînătorilor se afla lângă ea.

— Te întreb: ce-ai căutat în Elveția? zbieră el, apucînd-o de păr.

— Cine ți-a spus, mămicule, că am fost în Elveția? N-am fost nici o zi în Elveția.

— N-ai fost?

Și începu să dea în ea cu palmele, cu pumnii, cu picioarele, surd la toate vaietele și rugămințile ei.

— N-ai fost? continuă el să urle. N-ai fost?... Uite... pentru că n-ai fost!

— N-am fost, mămicule!... Să-mi sară ochii dacă am fost!

— Te mai și juri, tîrfă nerușinată!... Na, ca să ru te mai juri!

Ea se jura și el o bătea — și amîndoi se mirau: el că ea mai rezistă — ea, că el nu obosește.

— Te omor!... Auzi?... Te omor!... Mie să-mi spui ce-ai căutat în Elveția!

Însfîrșit, un nou rînd de palme o convinse:

— Am fost să depun niște bani!

— Niște bani?

Și iar începu să tragă în ea:

— Bani? Pentru bani ai fost în Elveția, tîrîtură ce ești? Pentru bani?

Ea începu să se sperie. Carol exagera. Prea o lovea unde n-ar trebui: pe obraji, pe brațe. Alarmată, strigă:

— Ce faci, mămicule!... Mîine am musafiri!

— Musafiri? Lasă că-ți arăt eu ție musafiri! Pe toți îi astîmpăr! Șefi de partide... bancheri... ofițeri...

legionari... toți tremură în fața mea!... Numai cu tine nu-i nimic de făcut!

Și-i trase un ghiont între coaste atât de eficace, încît ea începu să se moaie:

— Ce vrei de la mine, mămicule? Nu știu ce vrei!

— Să-mi spui cine e englezul care te-a așteptat la Geneva și care ți-a propus să te ia de nevastă?

— N-a fost englez, mămicule! A fost olandez! Să n-am parte de ziua de mîine dacă te mint!... Aaaa!... Nu trage că-ți spun tot!

N-o mai lovi, dar de păr tot o ținea.

— Spune!... Și nu încerca să mă minți că-ți suceso gîtul! Cum arată?

— Frumos, înalt, blond... ca tine... Cu ochi albaștri, ca tine...

— Și cît ai stat cu el?

— Trei zile!...

— Și...? Hai, spune, ... spune tot... tot... tot...

Nu mai țipa. O ruga. Și-n măsura în care ea-i povestea tot, slăbea și mîna cu care el îi ținea părul, pînă ce, deodată, o strînse puternic în brațe și, aiurit, începu să-i bolborosească drăgăstos la ureche:

— Și cum a fost?... Spune!... Cum a fost?

Cu noul său prim ministru Robert Cernescu și cu ambasadorul Germaniei regele Carol studia textul acordului romîno-german, pe care Hitler ținea să-l vadă semnat cît mai degrabă. Era o cerere justă și, examinată prin prisma evenimentelor internaționale care se precipitau în vara anului 1939, destul de modestă. După țara sudeților, Hitler ocupase acum și tot restul Cehoslovaciei — și-și luase, în plus, portul lituanian Memel. Pe de altă parte, Mussolini, ca să nu rămînă în urmă, ocupase micul regat albanez. Iar războiul din Spania era pe sfîrșite, prin capitularea Madridului republican. Forțele dinamice deveneau din ce în ce mai irezistibile. Ce era, așadar, un biet acord economic, în comparație cu ceea ce Hitler ar fi putut face Romîniei, dacă i-ar fi vrut răul, într-adevăr? Nimic! Dimpotrivă,

România trebuie să se simtă fericită, pentru că prin această convenție Hitler nu-și manifestă decît intențiile pacifice pe care le nutrește față de România. Asta o și spunea ministrul de externe al Romîniei:

— Acordul romîno-german este o etapă pacifică în raporturile noastre cu Germania. Economia germană și cea romînească sînt complementare, într-un strîns raport de interdependență, așa că relațiunile economice dintre ambele țări se pot dezvolta în deplină echitate.

Explicația era puțin cam obscură, dar nu din pricină că ministrul de externe vroia să ascundă ceva, ci pentru că acesta era stilul vremii: dinamic, deci obscur. În esență — ziceau comentatorii din presa lui Carol — ce vroia guvernul german să stabilească prin acordul acesta? Că producția romînească are mari posibilități să se dezvolte. Dat fiind, însă, că e o țară înapoiată, Hitler, dornic să facă bine acolo unde poate, se oferă s-o ajute. România, de pildă, este o țară agricolă. Germania nazistă o va ajuta să-și dezvolte agricultura — și-i va cumpăra toate grînele. România are păduri. Germania o va ajuta să-și dezvolte economia silvică — și în acest scop, va crea îndată o bogată rețea de exploatare și industrii forestiere. România are petrol. Germania... în sfîrșit, Germania va face tot ce se poate spre a asigura Romîniei o existență de țară agricolă, prietenă cu Germania, care este țară industrială. Aceasta înțelegea ministrul de externe cînd spunea că economia germană și cea romînească sînt complementare: Germania va rămîne țară industrială, care n-are grîne. România va rămîne țară agricolă, care n-are industrie. România va da Germaniei grînele ei — Germania va da Romîniei produsele ei industriale. Așa a fost și sub regele Carol I și așa trebuie să fie și sub regele Carol II și așa va rămîne în vecii vecilor: fiecare să nu facă decît ceea ce este vădit că-i cere destinul. Poate supăra pe cineva un asemenea acord? Are un asemenea acord ceva agresiv? De unde agresiv, cînd acordul nu urmărește decît scopuri pașnice! Absolut pașnice. Pentru că, să presupunem că România n-ar vrea să semneze acest acord, sub pretextul că prin aceasta ar sili-o să rămînă pînă la sfîrșitul lumii țară agricolă și să nu depindă decît de consumul german — pe scurt,

să nu fie decît o provincie agricolă a Germaniei ! Ce ar trebui să facă Germania, care, dornică de pace, vine să ceară pe cale pașnică, romînilor, să-i cedeze pașnic țara pe care s-o exploateze, pașnic, după nevoile Germaniei ? Nu este decît un singur răspuns : să-i declare război. Numai război. Așa este logic : dacă eu îți vorbesc frumos, ești și tu dator să-mi răspunzi frumos. Și dacă tu nu-mi răspunzi frumos, eu ce să fac ? Să înghit ? Dar demnitatea mea națională ? Unde-i demnitatea mea națională ? ... Și iată că iese război. Vrea Germania război ? Vrea Germania să facă Romîniei război ? Asta o pot susține numai cei care vor să bage intrigă între Germania și Romînia. Cum ar vrea Germania să facă Romîniei război, dacă guvernul german, de cînd a anexat Cehoslovacia, trimite Romîniei arme peste arme, de la uzinele Skoda... În cîteva săptămîni, toate comenzile care zăceau la Skoda de ani, erau efectuate mulțumită lui Hitler... O dată șaizeci de vagoane... a doua oară treizeci... a treia oară, patruzeci... Mult peste ceea ce a comandat țara... De ce trimite Germania atîta armament Romîniei ? Ca să-i facă război ? Păi cum ? Eu vreau să-ți fac război — și tot eu te îndop cu armament ? Este o prostie. Dacă Germania ne trimite atîtea tunuri, tancuri, mitraliere — fie chiar, cum zic unii, cu scopul de a face aici un mare depozit de arme pentru Germania — înseamnă că are în noi o încredere oarbă și că sub nici un cuvînt nu se pregătește să ne facă război !

Este drept că toată pledoaria aceasta în favoarea acordului era bună pentru marele public, dar nu-l consola pe regele Carol II, care, după un minut de la anexarea Cehoslovaciei, și-a scos carnetul din buzunar, l-a deschis la litera S și a șters cu inima frîntă și aproape cu ochii închiși, ca să nu vadă, numele unei instituții dragi, de care nu și-a închipuit că va trebui să se despartă atît de curînd : Skoda... I-a venit rău, totuși l-a șters !... Ce să fi făcut ? Să se certe cu Hitler ? Ca și cu chestia acestui acord !... Să-l discute ? Să se tocmească ? Să-l îndârjească pe Hitler ? Tocmai acum, la spartul tîrgului, să se mai certe cu el ?

Iute în hotărîri, ca de obicei, Carol înșfăcă tocul și-și depuse iscălitura.

— Poftim ! zise el lui Fabrizious. Am semnat !

Ambasadorul Germaniei luă documentul și se înclină adânc în fața lui Carol:

— Sire, sînt însărcinat să vă comunic că Führerul meu a acordat alteței sale regale, voievodul Mihai, marea cruce a ordinului Vulturul German.

— Și eu vă rog, răspunse Carol, să transmiteți Führerului că-i mulțumesc pentru atenție în numele fiului meu... și în particular vă informez că peste o săptămînă voi trimite în Germania o delegație sub conducerea domnului Crai-Voievod, să-l felicite pe Führer de ziua nașterii sale !

Europa trosnea din toate încheieturile, ceea ce, cu atît mai mult, îl îndrituia pe Carol să nu slăbească un moment ritmul guvernării lui în pas alergător. Consiliul de miniștri ținea ședință după ședință și deciziile regale se revărsau, ca o ploaie binecuvîntată, peste capul țării.

— Propun o organizație politică unică, denumită « Frontul Renașterii Naționale » ! Frontul renașterii naționale va avea ca scop mobilizarea conștiinței naționale, în vederea întreprinderii unei acțiuni solidare și unitare romînești de apărare și propășire a patriei și de consolidare a statului !

— Se aprobă !

— Propun ca toți membrii frontului renașterii naționale să poarte în mod obligatoriu o uniformă, spre a-i distinge de ceilalți care nu vor fi membri ai acestui partid unic.

— Se aprobă !

— Propun ca uniforme să fie confecționate de stat și nu de croitorii particulare și ca prețurile să fie stabilite după un tarif special !

— Se aprobă !

— Propun o nouă lege electorală, care să prevadă că nu pot fi candidați decît numai membrii frontului renașterii naționale !

— Se aprobă !

— Propun ca dreptul de vot să fie condiționat de știința de carte.

— Se aprobă !

— Propun să se introducă de azi înainte salutul roman, prin ridicarea brațului drept în sus și prin rostirea cuvîntului străjeresc « Sănătate ! », obligatoriu pentru toți membrii frontului renașterii naționale.

— Se aprobă !

— Propun ca germanii să nu fie obligați să se încadreze individual în frontul renașterii naționale, ci corporativ. Propun să se înființeze secții separat germane, care-și vor avea reprezentanți în consiliul superior german. Propun ca în afară de aceasta, germanii să-și poată constitui o organizație proprie pentru scopuri culturale și economice și pentru opere sociale.

— Se aprobă !

— Propun ca toți foștii legionari care se mai află în lagăre și care au cerut grațierea pentru că se declară credincioși tronului, țării și ideii de totală solidaritate cu destinele neamului, să fie eliberați !

— Se aprobă !

— Propun ca toți foștii legionari eliberați să fie înscriși ca membri în frontul renașterii naționale !

— Se aprobă !

După una din aceste ședințe, Carol îl muștră aspru pe primul său ministru :

— Parcă ți-am spus să propui ca stofa pentru uniformă să nu se vîndă în rate !

Lui Cernescu îi veni să intre în pămînt de rușine.

— Sire, am uitat !

— Foarte rău ! . . . Vezi, te rog, să nu uiți și în ședința de mîine. Nu vînd stofe în rate ! N-au decît instituțiile să se descurce cum or putea. Eu nu dau stofe în rate ! . . .

★

Cînd ridică ochii, Carol rămase cu gura căscată : în fața lui stătea o făptură uriașă, cu o barbă de dimensiuni adecvate — și-n uniformă.

— Dumneata ?

— Eu, sire ! Am luat cunoștință de dorința măriei tale de a-i vedea pe toți consilierii regali în uniformă și m-am conformat.

Și cu un glăscior alintat, de copil, care contrasta oarecum cu statura și vârsta lui, gigantul întrebă :

— Am făcut rău ?

Carol, care abia-și putea stăpîni rîsul, îi răspunse inimos :

— Rău ? Dumneata să faci rău ? Uîți probabil că dumneata ești profesorul Arghir care nu poate face rău niciodată !

Arghir oftă, melancolic.

— Sire, zise el, dacă ai fi gîndit așa acum opt ani, cînd am avut cîntea să-ți fiu prim sfetnic, ce domnie glorioasă am fi făcut amîndoi !

— Nu-i niciodată prea tîrziu, domnule profesor ! Niciodată !...

— Așa gîndesc și eu, deși maiestatea ta preferă pe cei tineri.

Îl durea. Îl durea grozav. Un șoltic, un neisprăvit, un papă-lapte ca Robert Cernescu să se fi putut folosi de moartea patriarhului spre a ajunge prim ministru — și el, profesorul Arghir, să fie dat uitării.

Regele, ca să evite o discuție obositoare, trecu repede la alt subiect :

— Ce zici de pățania lui Imredy, domnule profesor ?

Era o istorie de care făcea haz întreaga presă internațională. Acest Imredy, ca șef al guvernului maghiar, se ilustrase prin o serie de legi antisemito-rasiale, care trebuiau să pună la pas Ungaria cu Germania lui Hitler. Dar ieri, cînd trebuiau să aibă loc în camera ungară dezbaterile în jurul unor măsuri rasiale și mai severe, Imredy luă cuvîntul spre a mărturisi că presa care îl atacă are dreptate : este evreu după mamă — și că în consecință se consideră nedemn spre a mai fi prim ministru al țării. Partea interesantă era că partidul guvernamental, în loc să se scuture de el, i-a făcut spontan o demonstrație entuziastă de simpatie — și drept omagiu adus patriotismului său, a votat o moțiune prin care legiuirile lui rasiale vor fi valabile încă șase ani.

— Ce să zic, sire! făcu Arghir, indignat. Nu vezi cine sînt ungurii ăştia? Primesc lecţii de rasism de la un jidan şi nouă ne pretind să le dăm Ardealul pe mîină! Ne-au asurzit cu campania lor de minciuni, sire!

— Da! recunosc regele. Situaţia e gravă! Au trecut la ameninţări pe faţă. Va trebui să ne apărăm! Dumneata ce propui?

— După opinia mea, camera şi senatul ar trebui să dea diurna pe o zi pentru înzestrarea armatei. Ar fi un bun exemplu pentru ţară — şi ar vedea ungurii că nu ne intimidăm!

— De acord! Propune-o în consiliul de miniştri. Trebuie să ne concentrăm energiile... A propos! Ce spui? Să-l numesc pe Caţă membru în consiliul de coroană?

Dacă regele l-ar fi palmuit, i-ar fi sărutat mîna, atît de dulce i s-ar fi părut o asemenea insultă faţă de ideea de a-l numi şi pe Caţă consilier regal. Azi, cînd se cere să se grupeze în jurul tronului numai oameni de adevărată răspundere, să vină un Caţă, care e frate de cruce cu revizionişti unguri! Ce ruşine! Ce umilinţă!

— Fireşte, sire! Alegerea este excelentă. Caţă este un mare patriot şi numirea lui ar fi o lovitură mortală pentru revizionişti unguri. Să-l numeşti, sire!... Neapărat să-l numeşti!

— L-am şi numit azi dimineaţă.

— Sire! zise Arghir cu entuziasm. Avem un rege şi o lege... Te felicit! Şi ca să revin la uniforme: în calitatea mea de preşedinte al senatului, trebuie să aplic legea regală cu privire la obligativitatea portului uniformei. Văd, însă, că anumiţi membri ai opoziţiei nu vor să se supună. Cer, deci, maiestăţii tale autorizaţia să somez pe Dacu, pe Bratu şi pe Jugănaru să-şi pună îndată uniforma, altminteri vor pierde imediat mandatul de senator.

— Fă-o! Te autoriz s-o faci!

Sună telefonul.

— Alo! răspunse regele. Cum? Refuză? Preferă să-şi dea demisia?... Bine!... Să şi-o dea!

Puse receptorul la loc şi-i spuse lui Arghir, furios:

— Schnitt!... Îndrăznește acest jidan obraznic să stea împotriva intereselor noastre naționale...

Arghir cunoștea conflictul dintre Carol și Schnitt, așa cum îl cunoștea toată lumea. Regele cerea amicului său Schnitt să-i cedeze, fără nici o despăgubire, toate acțiunile de la Reșița, ca recunoștință că l-a lăsat să-și facă toate afacerile în liniște. Dorința lui Carol era să-i facă lui Schnitt ceea ce Hitler a făcut Rothschildzilor de la Viena, după anexarea Austriei: să-i ia tot ce n-a mai apucat să transfere în Anglia și să-i mai fie și recunoscător dacă-i dă voie să plece din țară. Dar Schnitt are ordin de la englezi să reziste, și rezistă.

— Sire! făcu Arghir, care nu știa ce să spună. Eram sigur că așa o să se întâmple, dar n-am îndrăznit să ți-o spun!

Îl scăpă din încurcătură Robert Cernescu, care intră precipitat:

— Sire, război!... Hitler a invadat Polonia.

Carol încremeni de groază. Așadar, totul e pe sfârșite. După invadarea Poloniei, ce l-ar mai putea împiedica pe Hitler să năvălească și în România, înainte de termenul fixat între ei? Și el, care mai are atâtea proiecte!... Atâtea proiecte!... Și deodată să le lase baltă pe toate!...

Dezorientat, revoltat, mînios, un singur lucru îi mai rămînea să facă în momentele acestea de panică: să-l cheme pe Spiru Maramă la telefon. Cînd auzi glasul prefectului, Carol începu să zbiere, punctîndu-și fiecare cuvînt cu cîte un pumn zdravăn în masă:

— Spirule, ascultă aici! Să mi-l arestezi îndată pe Max! Și să mi-l trimiți îndată la Văcărești!... Printre borfași! Acolo-i locul lui!... Aștept să-mi spui ce-ai făcut.

După ce-l văzu pe rege că a isprăvit cu Spiru Maramă, primul ministru îi spuse, îngrijorat:

— Sire, să nu-i supărăm pe englezi! Schnitt e omul lor!... Poate am găsi o cale ceva mai discretă!

— Să nu se supere englezii? zbieră Carol. Ți-e frică de ei? Așa? Bine!...

Ridică receptorul și-l chemă din nou pe prefect:

— ... și să mi-l tunzi, Spirule!... Să mi-l tunzi pînă la piele!... Mama lui de jidan! Să ne sperie el cu englezii!

XXV

De trei luni, Europa era sub stare de alarmă. După cinci săptămîni de la invadarea teritoriului ei, Polonia fusese lichidată. Din mîndrele ei regimente nu mai rămăsese decît o tristă amintire. Totuși, noua victorie a naziștilor era adumbrită de o neașteptată lipsă de înțelegere a democrațiilor apusene pentru nevoia imperioasă a Reichului de a-și asigura un spațiu vital demn de misiunea lui pe pămînt. Democrațiile apusene, care acceptaseră, cu resemnare sau complezență, invadarea Abisinie, invadarea Spaniei, invadarea Austriei, Cehoslovaciei, Albaniei, își amintiră deodată, că pe baza statutului Societății Națiunilor, invadarea Poloniei este un act de agresiune, și — spre uimirea nemărginită a lui Hitler — declară Germaniei război. Astăzi, armatele franco-engleze

stăteau față-n față cu cele germane. Era, deci, război — deși nu s-ar fi putut spune că ar fi, pentru că nu prea se trăgeau focuri de armă. Dar faptul că trupele franco-anglo-germane, în loc să se războiască între ele, jucau pocher sau belotă în cazematele de pe linia Siegfried sau Maginot, nu putea fi pentru Europa un motiv să doarmă în liniște. Și nici nu dormea. Toată Europa mobilizase, toată Europa își întărea apărarea împotriva avioanelor, toată Europa săpa adăposturi, toată Europa făcea exerciții de camuflaj, pentru că toată Europa, inclusiv România, era speriată...

Cu toate acestea, într-un colț al acestui continent îngrozit de perspectiva măcelului, se găsea o încăpere în care doi inși, în fața cîte unui păhărel de coniac, discutau, liniștit, prețul fasolei: regele Carol II al Romîniei și Aureanu, primul ministru al celui de al douăzeci și unulea guvern de la restaurație — și al celui de al treilea guvern din ultimele două luni. Cu opt săptămîni în urmă, președinte al consiliului mai fusese Robert Cernescu, dar l-au ucis legionarii. După Cernescu regele a numit șef de guvern pe generalul Mureșeanu, cu mandat fix: să-i pedepsească pe legionari. Represiunea a ținut șapte zile, în care timp cîteva sute de foști membri ai gărzii de fier au fost împușcați. Regele i-a mulțumit lui Mureșeanu și a pus în locul lui pe Aureanu, ca prim sfetnic al său. Pînă acum, sub guvernarea lui Aureanu s-au și înfăptuit două acte istorice. Primul: voievodul Mihai a intrat în clasa a VIII-a de liceu, unde nu mai erau decît încă doi elevi. Iar al doilea: s-a votat proiectul de organizare a baroului, pe baza principiului etnic. Astăzi, probabil, se va realiza și al treilea act istoric, pentru că astăzi Carol l-a chemat pe Aureanu să discute cu el despre chestiunea extrem de interesantă a speculei. Lumea era îngrozită de speculă — și regele nu putea pricepe de ce.

— Să vedem, de pildă, ce-i cu fasolea! propuse Carol, lui Aureanu.

— Cu fasolea, sire, lucrurile stau așa cum arată raportul acesta, pe ziua de ieri: Botoșani, 16 lei kilogramul... Pitești, 18 lei... Alba Iulia, 14 lei... Buzău,

24... Cluj, 20... Bîrlad, 16... Piatra Neamţ, 20...
Tîrgu Mureş, 18... şi Bucureşti, 25...

— Dar de ce variaţia aceasta, domnule Aureanu?

— După calitate, sire ! Numai după calitate.

— Pardon, domnule Aureanu ! rîse regele. Eu nu
sînt client şi nu-ţi cer să-mi vinzi fasole. Am şi eu de
vînzare !...

Şi-i puse mîna, amical, pe genunchi:

— Dumneata cu cît le dai?

— Sire, răspunse Aureanu sentenţios, eu urmez cu
sfînţenie tradiţia noastră strămoşască: vînd fasolea,
după cum e şi muşteriu !

Mulţumit de răspuns, regele puse mîna pe sticlă
şi-l întrebă pe Aureanu:

— Mai iei un coniac?

— Pe regele meu nu voi îndrăzni să-l refuz.

Regele aplecă sticla şi, în timp ce umplea păhărelele,
zise, încîntat că şi-a adus aminte:

— A ! Tocmai că aveam de gînd să te informez:
de azi înainte nu mai eşti prim ministru ! Îl pun pe
Trişcă !

Aureanu nici nu-l întrebă pe rege de ce-l concede-
diază. Senin, îşi bău păhărelul şi răspunse, plin de
evlavie:

— Domnul a dat, Domnul a luat ! Fie numele
Domnului binecuvîntat ! Urez urmaşului meu mai mult
succes !

— Aşa să-ţi ajute Dumnezeu, domnule Aureanu !

De cînd l-au închis la Văcăreşti, Schnitt a fost tuns
de cîteva ori, dar părul îi creştea la loc şi odată cu el
şi încăpăţînarea. Se simţea tare. Cu sila, regele nu-i
putea lua nimic. Tot ce-l putea ispiti pe rege, se afla
tocmai la Londra, închis în safeuri sigure, de care nu
se putea nimeni atinge. Carol l-ar fi schingiuit, cu dragă
inimă, pe Schnitt, dar asta nu mai îndrăznea s-o facă.
Schnitt era omul firmei Wickers. Şi Wickers e Wickers. La
Wickers au şi naziştii interese. Direct sau indirect, pe
Schnitt îl apărau nu numai englezii, dar şi fîhrerul

Hitler. Afacerea era complicată. Și timpul presa. Dacă vroia să nu piardă trenul, Carol nu mai avea voie să guverneze doar în pas alergător, ci trebuie s-o ia la galop, pentru că Hitler se vîra tot mai mult în sufletul lui. În fiecare zi, von Fabrizius venea la el sub un pretext oarecare, și încheia cu același refren:

— Legionarii, sire !... Führerul meu e de părere că o împăcare completă cu legionarii ar netezi cu totul relațiile dintre Germania și România. Oamenii vor să-și servească patria lor. Ar trebui ajutați, sire !... Neapărat ajutați, sire !

Pe de altă parte, Mussolini își disputa cu prietenul Hitler drepturile asupra petrolului și grînelor românești și invoca, în sprijinul său, originea latină a poporului român :

— România a aparținut, de fapt, imperiului roman. Românii sînt romani. Petrolul românesc, deci este petrolul roman.

Regele, ca să nu se strice cu Hitler, de care, cel puțin din punctul de vedere geografic, se simțea mult mai aproape decît de ducele Italiei, se folosea de tot ce a învățat de la fostul său amic Naie Naie în arta silogismelor, și-i spunea lui Fabrizius :

— Mussolini are pretenții asupra petrolului nostru pentru că petrolul ar fi, ca și poporul român, de origine romană. Dar petrolul acesta a existat în ținuturile acestea cu multe mii de ani înainte de dominația romană, deci nu este de origine romană. Or, dacă nu este de origine romană, el nu poate fi decît de origine germană.

Adevăr științific de care Hitler părea foarte convins, pentru că, zilnic, lungi garnituri de cisterne pline de petrol și cu derivatele lui, părăseau țara și luau drumul Germaniei. Sub ochii triști ai lui Carol ! Cu aprobarea jalnic de răgușită a lui Carol !... Era un spectacol sfîșietor ! Fiecare cisternă însemna o bucată din inima regelui ! Să plece petrolul și el să nu poată pretinde un sfanț ! Ce rușine ! Ce umilință ! Ce decădere pentru strănepotul reginei Victoria și al lui Frederic cel Mare !

Noroc că în aceste tragice clipe îi mai rămînea regelui o consolare : apărarea țării. Patria trebuia apărată și regele cerea patriei concursul s-o poată apăra. Armata

are nevoie de arme și granițele de fortificații !... Tot ce e suflare românească trebuie să pună umărul la opera de salvare a țării...

— Și Petrache Lupu, sire ! îi sugeră Spiru Maramă, de curînd ministru de interne al regelui.

Regele se uită la Spiru Maramă cu recunoștință. Mai e vorbă ! Și Petrache Lupu !... Nu și... ci în primul rînd Petrache Lupu. Un cuvînt al sfîntului de la Maglavit, în ceasurile acestea grele, cînd Hitler îi umblă prin buzunare și-i șterpelește tot petrolul fără să-i ofere despăgubiri, i-ar putea acoperi paguba, măcar în parte.

— Propune-o tu, Spirule ! Arde-i un apel și dă-i o citanie în consiliu.

Douăzeci și patru de ore mai tîrziu, țara asculta apelul pe care Petrache Lupu îl adresa țării, prin intermediul ministrului de finanțe:

— Pentru credința mare pe care o aveți domnia voastră alături de maiestatea sa regele Carol al II-lea, în calitate de ministru al țării românești, noi ne bucurăm cu toții, iar eu, Petrache Lupu, am dus și duc o luptă mare pentru a duce lumea la credință prin poruncile ce mi-au fost date de moșu, care m-a trimis la cel mai mare și cel mai credincios om din țară, care este maiestatea sa regele Carol II. Eu, Petrache Lupu, prin poruncile lui moșu am avut marea bucurie să se întoarcă lumea la credință și să fie toți strîns uniți în jurul maiestății sale regelui Carol II și al oamenilor mari ai țării. Văzînd frămîntările în țară, am căutat de am îndrumat toată lumea să contribuie de la mic la mare pentru înzestrarea țării... Aceasta am făcut-o ca să se întărească credința poporului, iar ostașii să apere cu drag granițele țării alături de maiestatea sa regele Carol II... Eu, Petrache Lupu, personal am lucrat douăsprezece perechi ciorapi de lînă de la oițele mele, pe care îi donez pentru ostașii de la graniță și care să fie binecuvîntați de moșu și cu crucea în mînă ostașii să meargă voioși pentru apărarea țării alături de maiestatea sa regele... Domnule ministru, de la începutul minunii de la Maglavit, nu am greșit cu nimic și nu am făcut decît cum mi-a spus moșu și am ținut cuvîntul maiestății sale Regelui și al domnilor prim miniștri...

— Ce înseamnă să fii sfânt! reflectă Aureanu în plin consiliu de miniștri, unde-și reluase, modest, locul de consilier regal. E doar un om simplu, Petrache Lupu al nostru! Dar dacă s-a coborît asupra lui harul divin, uite ce gânduri sublime pot ieși din capul lui!

Mîndră a fost țara în ziua cînd a aflat că nu mai are să se teamă de nimeni: pămîntul ei este apărat de linia Carol II. Asta i-a spus-o însuși Serafim Mărunțelu, care o știa direct de la regele Carol.

De cînd l-a însoțit pe Carol în vizita lui de la Londra, Mărunțelu devenise a doua putere în stat: mai întîi regele — apoi el. Cînd ziarul lui, *Drumul nostru*, a împlinit unsprezece ani de apariție, lumea politică l-a sărbătorit cu banchete, în care, personalități calificate prin înalta lor distincție morală și intelectuală, i-au scos în relief patriotismul și i-au lăudat ctitoriile. Mult îi mai plăcea lui Serafim Mărunțelu să audă cum se vorbea despre ctitoriile lui. Ctitoriile lui Mărunțelu!... Lista era lungă, nesfîrșit de lungă!... În capul ctitoriilor erau înșirate cele patru mii de articole pe care le-a scris în acești unsprezece ani. Prin ideile pe care le cuprindea și prin citatele în franceză, engleză, italiană, spaniolă, greacă, indiană, japoneză și malaeză, care nu trebuiau traduse, pentru că înțelesul lor ieșea clar din cele ce spunea Mărunțelu pe romînește, fiecare articol constituia prin el însuși, dacă nu o fundație, cel puțin o cărămidă. Cu aceste patru mii de articole, Serafim Mărunțelu a clădit, alături de marele său îndrumător, regele Carol II, noul spirit al Romîniei. Era aceasta o ctitorie, sau nu?... Altă ctitorie era dispensarul lui de la Gîrla Mică. Dispensarul de pe moșia Gîrla Mică era loc sfințit de însuși regele Carol II. Într-o zi, la o masă a cavalerilor ordinului Mihai Viteazul, regele îi spuse lui Serafim:

— Serafime, aș vrea să-ți văd moșia!

— Cînd, sire? întrebă Mărunțelu, tulburat și iuțit.

— Cînd vrei!

A fost un miracol cum de a putut Mărunțelu să-și scrie în zilele acelea articolele lui în limba latină, birmană și tătară și în același timp să organizeze recepția regelui. Dar fantezia și entuziasmul pe care și le punea în tot ce făcea, îl ajutară și acum să ducă ambele munci la un rezultat de care n-avea de ce să roșească. Mai mult decât toate, Serafim era încântat că vizita suveranului său l-a silit să-și realizeze un gând care-l sîcîia de ani: dispensarul. Regele trebuia să vadă că Serafim Mărunțelu are grijă de sănătatea argaților și sătenilor lui. Pentru dispensar, directorul *Drumului nostru* rezervase, de cîțiva ani, două odăițe care, în afară de geamurile sparte, nu cuprindeau decât găuri de șoareci și urme de păsări. În trei-patru zile, odăițele sclipiră: pereți zugrăviți în alb, dușumele drese, geamuri întregi, lămpi în tavan, perdeluțe, sonerie, masă, canapeluță, scaune și rafturi — rafturi multe, noi, lăcuite. Mai lipseau doar utilajul și medicamentele. Dar chestiunea nu era alarmantă, cîtă vreme exista firma fraților Leib și Moise Haimovici, drogherie și obiecte sanitare en-gros. Serafim Mărunțelu era bun prieten cu amîndoi. Dar mai bun era cu Moise.

— Scumpule ! îi vorbi el la telefon. Poimîine am pe maiestatea sa regele la mine, la Gîrla Mică... Și-aș vrea să-mi inaugurez dispensarul ! Vii și tu !... Regelui o să-i facă plăcere !

— Și ce-ți trebuie ?

— Totul !

Regele a venit, a văzut, a plecat și a lăsat în urma lui pe Serafim Mărunțelu, să-l apuce de nasturele hainei pe Moise Haimovici :

— Moise, tu vezi toate astea ?

Și-i arată dispensarul.

— Văd ! răspunse Moise.

— Poți să ți le iei înapoi ! Mie nu-mi mai trebuie. Cît îmi dai ?

— O sută de mii ! zise Moise.

— Trei sute de mii ! ceru Mărunțelu.

— Două sute de mii ! făcu, tranșant, Moise.

La două sute de mii, căzură de acord. Cîștigau amîndoi. O singură rugămintă avea Mărunțelu :

— Moişe dragă, nu uita ! Aici e dispensar. Nu ridică totul. Mai lasă un pachetel de tifon, două sticlute de tinctură de iod şi un borcan cu alifie de păr ! Nu-i pentru mine... e pentru popor !

Sensibil, Moişe acceptă şi iată a doua ctitorie a lui Serafim Mărunţelu, o realitate vie, palpabilă, cu care omul se putea prezenta, fără teamă, în faţa istoriei.

O altă ctitorie a lui Serafim Mărunţelu era monumentul Victoriei de la Mărăşeşti !... Cu câtă bătaie de cap !... Cu câte telefoane !... Cu câte articolaşe subtile, prevestitoare de rele, la adresa cutăruia ori cutăruia dacă nu dă... Tot pentru ţară, nu pentru el !... Şi ctitoria cealaltă : bustul ridicat notarului Popescu-Popeşti de la Popeasca din judeţul Teleorman, fost timp de şapte ani corespondent al ziarului *Drumul nostru* şi mort la datorie, la crîsmă, în timpul alegerilor din '33, cu capul spart şi cu numele maiestăţii sale regele Carol II pe buze. Tot pentru ţară !... Şi mai avea ctitorii Mărunţelu, mai avea multe, cum multe şi mari erau meritele lui politice şi culturale. Şi nu numai în ţară, dar şi în străinătate. În primul rînd, Ducele !... Ducele i-a dat ordinul Coroana Italiei, în graul de mare ofiţer ! Şi cînd Serafim Mărunţelu, care ţinea să se ştie că are despre sine o destul de proastă părere, a întrebat : pentru ce ? — ministrul Italiei la Bucureşti i-a răspuns :

— Pentru perspicacitatea dumitale politică, domnule Mărunţelu...

Lămurit, Mărunţelu făcu :

— Aşa ! Prin urmare, pentru liniara mea evoluţie... şi pentru capacitatea mea de a discerne realitatea politică din noianul de evenimente contradictorii.

Acuma putea primi decoraţia. Ştia pentru ce !

Acelaşi lucru s-a întîmplat după cîteva zile, cînd ministrul Spaniei naţionaliste l-a chemat la legăţie să-i înmîneze medalia comemorativă « Glorios aleamiento Nacional — 18 iulio 1936 y Victoria 1 April 1939 ».

— Pentru ce ?

— Pentru sprijinul pe care l-ai dat guvernului nostru să elibereze Spania de bolşevici.

Acestui ctitor-erou pe frontul intern şi extern, i-a încredinţat, deci, Carol soarta unei popularizări cît

mai largi a liniei de fortificații Carol II, construită la granița de vest, împotriva ungarilor revizionişti.

— Să se convingă țara, Serafime, că nu-și dă banii de pomană ! i-a spus regele Carol.

Mărunțelu se înhămă la treabă și scoase din linia Carol II, o linie care putea face față tuturor forțelor militare din lume.

— A colaborat, striga el în cele patru vînturi, însăși providența, ca să facă din ea un sistem de apărare absolut infailibil. De la rețelele de sîrmă ghimpată pusă pe suporti de fier fixați pe beton, care străjuiesc trecerile probabile... de la imensele șanțuri, cu profile speciale, care se pot transforma instantaneu în canale adînci cu apă, în care tancurile de orice dimensiune vor fi silite să se bălăcească, paralizate, sub focurile armelor automate, care vor fulgera din toate părțile... de la cursele perfide semănate pe toate direcțiile de penetrații... de la vastele și diabolicele cîmpuri tănuite de mine care explodează la comandă sau la lovire... de la zidurile monstruoase de beton, care într-o clipă înghit șosele... totul concură ca inamicul să nu poată înainta nici cu un pas.

Poporul, simplu și insensibil la poezie, asculta, dar mai avea o îndoială:

— Măi, lăptoasă o mai fi și linia asta, că-și pierde vodă vremea cu ea !

Pînă veni și Spiru Maramă care dădu poporului un răspuns în numele regelui:

— Anul ăsta nu vom construi decît cazemate și tranșee betonate !

— Măi, măi, măi, își zise poporul, ros de invidie. Care vasăzică așa: numai cazemate și tranșee betonate !... Oare cît i-o fi ieșind lu' vodă din afacerea asta ?

Pe frontul de vest, comunicatele — și cele germane și cele franco-engleze — nu făceau decît să repete aceleași cuvinte banale: N-au fost evenimente importante ! Activitatea artileriei, redusă ! Nimic de semnalat !...

Toate acestea, însă, nu-l puteau liniști pe Carol. Ceea ce se petrece pe frontul de vest e una, și ceea ce Hitler i-ar putea face lui, pe nepusă masă, e cu totul alta. Mai ales că cei doi ani pe care i-a smuls de la Hitler, aproape s-au scurs... Și Schnitt care tot nu vrea să înțeleagă! Rezistă!... Osîndit la șase ani pușcărie pentru gestiune frauduloasă, pentru instigare la fals, pentru contravenție la legea devizelor... și totuși, rezistă! Nu vor englezii! Sînt supărați!... Tot ei, supărați! Ca și cum nu ei l-ar fi învățat în toți anii ăștia să fie prudent și să nu-l întărească pe Hitler. Și nemții! Cu trei ani în urmă, cînd cu Mahadahonda, Fabrizious a încercat cel puțin să se scuze — dar acum, nimic! Săptămîna trecută, cînd Naie Naie a murit, a cui a fost coroana cea mai bogată și pusă la loc cît mai vizibil? A lui von Fabrizious, ambasadorul celui de al treilea Reich! Fără nici o jenă, fără nici o rezervă, fără nici cea mai mică grijă de a salva aparențele! Ce să mai salveze, cînd țara a și început să fie de fapt ocupată de Hitler, înainte de termen, cu armata lui de propagandiști, de diplomați, de agenți economici!

Era dezolat Carol! Mîncă din ce în ce mai puțin și se scărpină tot mai mult. Timp de zece ani a luptat pentru un guvern de concentrare, care să-i asigure întreaga putere — și azi, mai mult ca oricînd, avea nevoie de concentrarea aceasta, spre a putea părăsi, în mod onorabil, această putere. Carol trebuia să-și apere, prin toate mijloacele, autoritatea regală, pentru ca îndărătul ei să-și poate face bagajele, nestîngerit. Pentru această concentrare, dăduse ordin să fie arestat Bagradian. Se întîmplă îndată ceea ce Carol era sigur că se va întîmpla: Jugănarul i se prezintă în audiență.

— Sire, aflu că Bagradian a fost arestat!

— Da! Mă bîrfește!

— Sire! Bagradian...

— Lasă-l pe Bagradian! Vrei să fii consilier regal, ca să întărim frontul patriotic, sau nu?

— Vreau, sire!

— Dar ce va spune Dacu al dumitale?

— Dacu e de acord! răspunse Jugănarul.

Carol, satisfăcut că Jugănarul venise la el pregătit, apucă receptorul și-l sună pe Spiru Maramă:

— Spirule, dă drumul îndată lui Bagradian! A fost la mijloc o mică neînțelegere. Acum s-a lămurit!

Tot pentru concentrare, Carol, după ce a eliberat pe ultimii legionari care se mai aflau închiși prin lagăre și temnițe, a dat curs sugestiei lui von Fabrizius de a primi pe șefii lor în audiență.

— Țara, le-a spus el, își pune mari speranțe în patriotismul și înțelepciunea voastră. Știu că veți face tot ce se poate spre a-i asigura fericirea și prosperitatea!

— Jurăm!

— Așa să vă ajute Dumnezeu!

— Sănătate! i-au răspuns la urare, legionarii, cu salutul roman prevăzut de legile lui Carol II.

Subit, evenimentele începură să se precipite. Frontul de vest devenea, în sfârșit, front. În câteva săptămîni, Germania a ocupat Norvegia, Belgia, Olanda și a invadat teritoriul francez. Carol era năucit. Nu mai pricepea nimic. Ca să-și adune gîndurile, făcu ceea ce făcea de obicei, în momentele de dezorientare: schimbă guvernul.

— Trișcă, dă-ți demisia!

Trișcă scoase din buzunar demisia, pe care o purta totdeauna la el, pentru orice eventualitate. Regele luă hîrtia, o puse de-o parte și spuse lui Trișcă:

— Trișcă, formează noul guvern!

Trișcă se ridică în picioare, depuse jurămîntul și se așeză iar.

— Acum ce facem, Trișcă? îl întrebă regele.

— Pe ce plan, sire? Pe planul extern?

— Ce să mai faci pe planul extern?

— Pe planul intern, sire?

— Ce să mai faci pe planul intern?

— Pe plan economic, sire?

Regelui îi sclipiră ochii.

— Ai zis-o: pe plan economic! De pildă, alte uni-

forme!

Și încep să discute cu primul său sfetnic cam ce fel de uniforme s-ar potrivi cu nevoile neamului, care devin cu atât mai urgente, cu cât armata germană se apropie de Paris. După o aprofundată analiză a condițiilor în care interesele neamului s-ar putea împleti cu bucuria regelui Carol de a vedea țara într-o nouă uniformă, proiectul luă contururi precise.

— Rămîne, deci, stabilit ! conchise regele Carol. Majoritatea funcționarilor și a membrilor frontului renașterii naționale, cere ca uniforme să fie modificate în așa fel, încît să poată fi folosite și ca haine civile. Eu, regele, trebuie să satisfac această dorință a poporului. Noua uniformă se va confecționa din stofă de culoare albastru-marinar, sau albastru închis. Vestonul va fi croit la două rînduri. Decretul îl publicăm mîine. Legea intră în vigoare îndată ! Și cînd zic îndată, înțeleg *îndată* !

Ceva mai însuflețit, regele-și recăpătă dinamismul și făcu tot ce-i mai îngăduia Hitler să facă, spre a fi la înălțimea momentului războinic: concentrează trupe, intensifică exercițiile de tir antiaerian, dădu lui Șerafim Mărunțelu noi detalii senzaționale cu privire la linia de foc regele Carol II, refuză, în mod public, să fie sărbătorit pentru cei zece ani de restaurație, iar în zilele cînd Parisul trecea din mîna francezilor în cea a naziștilor și Hitler dansa, la Compiègne, pe ruinele republicii franceze, făcu țării un dar: Partidul Națiunii. Prin decret regal, frontul renașterii naționale se transforma în partidul națiunii, partid unic și totalitar al regelui. Pentru ca poporul să nu-și piardă vremea cu întrebări, guvernul îi explică din proprie inițiativă, ce rost are acest partid:

— Anterioritatea și primatul statului în raporturile sale cu cetățenii singulari ale căror interese le personifică, reprezintă și apără, fiind o evidență impusă de experiența politică a omenirii întregi din ultima vreme, socotim că este de supremă necesitate ca națiunea romînă, în totalitatea ei, să se integreze în ritmul ideilor și faptelor pentru a putea merge pe linia destinului ei istoric... Credem că pentru a putea realiza pe deplin poruncile constituției, este necesar ca instrumentul politic făurit pentru îndeplinirea lor să ofere struc-

tural optima posibilitate pentru această împlinire. Credem, de aceea, necesar, ca frontul renașterii naționale să devină un partid unic de caracter totalitar, în care unitatea și continuitatea conducerii să fie pe deplin asigurată, iar posibilitățile de încadrare politică a tuturor fiilor țării, cât mai desăvârșite.

«Cetățenii singulari» ascultau lămuririle și-și spuneau unul, altuia:

— Sînt cuvinte de-ale lui vodă! Nu-i de nasul nostru să le pricepem!

Dar le sări în ajutor Serafim Mărunțelu să le deschidă capul.

— Partidul națiunii? strigă el, în delir, către popor. Partidul națiunii este sinteza de voință politică a națiunii, interpretul fidel al gândurilor și sentimentelor națiunii, totalitar în metode, în soluții, în intransigență. Fascizanți, rasiști, exaltați ai gândului românesc, iată cine ne poate salva, nu cîrpacii ideilor de împrumut, nu pelticii credințelor și promptii tuturor renegărilor. Merită nația sacrificiul nemernicilor. Merită nația un iureș de tinerețe fanatică în militarea românismului. Ce splendid aude regele bătăile de inimă ale țării!

Stilul dinamic sufla vijelios peste țară și-i dădea niște splendide palpitații de inimă, pe care le prindea splendid regele Carol II.

Se încheiase anul școlar și voievodul Mihai își luase cu succes princiar diploma de bacalaureat.

— Tocmai la țanc! zise Carol, Lenuței. Cu diploma de bacalaureat poate fi rege.

După ce-l lăsă pe voievod să se odihnească o zi, îl trimise la muncă.

— Mihăiță dragă, acum cînd nu mai ai grija școlii pe cap, ești dator să te ocupi de treburile obștești. Te rog, să începi chiar de azi să vizitezi instituțiile esențiale ale patriei.

Așa că Mihai începu să ia la rînd băncile mari: Banca Națională, Banca Romînească, Banca de Scont, Banca de Credit Român. Pretutindeni dădu peste membrii

consiliilor de coroană, care, în orele acelea, erau membri ai consiliilor de administrație. Și toți îl întâmpină cu salutul roman:

— Sănătate, măria ta !

După ce isprăvi cu băncile, voievodul vizită prefectura, siguranța, tribunalul, ministerul de interne, Văcăreștii, Jilava și peste tot, agenții, gardienii, comisarii, soldații, ofițerii, îl întâmpină cu salutul roman:

— Sănătate, măria ta !

După ce isprăvi cu ordinea publică și cu pușcăriile, voievodul trecu în revistă ministerul de finanțe, administrațiile financiare și percepțiile fiscale — unde-l aștepta același salut roman, entuziast și unanim:

— Sănătate, măria ta !

Și, în sfârșit, după ce luă cunoștință de poziția birnicilor față de biruri, voievodul avu o întrevedere lungă și intimă, ca de la egal la egal, cu Petrache Lupu de la Maglavit, care și la sosire și la plecare îi făcu destul de abil salutul roman:

— Sănătate, măria ta !

«Cetățenii singulari» urmăreau cu admirație evoluțiile odraslei regale prin labirintul acestor gingașe așezăminte de stat din care izvora toată fericirea poporului, și-și spuneau:

— Mihai ia țara în primire !

De astă dată, von Fabrizius nu mai păstră decît o vagă notă de politeță, spre a transmite regelui ordinul lui Hitler:

— Sire, trebuie ! Și fără cea mai mică întârziere !... Führerul meu vrea să aibă azi după masă răspunsul !... Doi !... Indiferent la care departamente !

Regele, care nu mai avea curajul să se opună fatalității, răspunse:

— Comunică Führerului că nu are nici un motiv de îngrijorare !

Pînă după amiază, guvernul era remaniat: la învăță-mînt era numit Leahu, și la Sănătate, Ionescu-Ciur-cheni. Doi a cerut Hitler — doi a numit regele.

Peste o săptămână, von Fabrizius veni cu un nou ordin:

— Sire, Führerul cere să înlăturați acest guvern și să numiți un guvern Constantin Sofian... Führerul cere ca Mihail Teianu să fie pus la externe... Führerul cere să nu mai prezidați consiliile de miniștri!

— Comunicați Führerului că nu are nici un motiv de îngrijorare!

După ce depuse jurământul, noul președinte de consiliu, Costică Sofian, vorbi poporului la radio:

— Rostul guvernului nostru este în primul rînd să ridice agricultura. România este o țară agricolă și agricolă trebuie să rămână. Pe planul extern, guvernul nostru înțelege să facă o politică de integrare sinceră în sistemul creat de axa Berlin-Roma, aceasta nu numai ca o expresie de realism politic, ci și ca o consecință logică a concepțiilor politice și ideologice ale membrilor săi, interpreți exacti ai sentimentelor națiunii.

Noul ministru de externe anunță:

— România se retrage din Societatea Națiunilor. Prin retragerea României din Societatea Națiunilor, se încheie definitiv o iluzie politică în care s-a stăruit prea multă vreme. Avem ferma voință să consolidăm raporturile noastre politice cu Marele Reich german și să creăm între poporul german și cel român raporturi de colaborare prietenească de o valoare nepieritoare. Renunțăm la garanția anglo-franceză. Avem alte garanții mai solide și mai apropiate.

Regele Carol II nu mai asculta decît ceea ce era sfătuit să asculte și nu mai iscălea decît ceea ce i se cerea să iscălească. Carol II cel curajos, regele țăranilor, regele culturii, regele vînătorilor, căruia nu-i mai ajungeau nici optsprezece ore pe zi să prezideze consiliu, să iscălească decrete, să facă vizite inopinate, să mărite fete, să boteze copii, să dea declarații, să restaureze țara, să-și laude fiul, să bage lumea în răcori, acuma umbla prin palatul lui și culegea de pe jos fiecare nasture sau ac rătăcit.

— Tot ce mai poate fi al meu, e al meu! zicea el Lenuței, furios că va trebui să lase în urma lui o țară întreagă, pentru că n-o poate băga în valiză.

Mihail Teianu luă loc la masă primul și-și ordonă frumos teancul de documente cu care venise încărcat de la București, numai cu două ceasuri în urmă. Deși obosit de drum, Teianu se simțea în stare să susțină lupta cu Csaki, ministrul de externe al Ungariei, care-și adusese și el o cantitate impresionantă de documente. Într-un colț al salonului în care trebuia să se desfășoare conferința, Ribbentrop și Ciano mai întârziiau puțin, într-o discuție calmă, deși foarte confidențială. Teianu era tulburat. Toată lumea e cu ochii spre el. Regele, guvernul, țara... Țara!... Adevărul e că mare lucru nu știe țara. I s-a spus numai că cearta dintre România și Ungaria în jurul Ardealului a ajuns la un punct culminant, dar că dragostea axei Berlin-Roma pentru poporul român este atât de mare, încât nu va trebui să i se întâmple nici cel mai mic neajuns. Tocmai pentru a evita României orice neajuns, Teianu a fost poftit, acum două săptămîni, împreună cu Sofian, primul ministru al țării, să stea de vorbă cu Hitler. Teianu ar fi vrut să-și comande un costum special, dar nu mai era timp, Hitler era chiar mai grăbit decît el să facă țării un bine. S-au urcat, așadar, Sofian și Teianu în tren și au pornit-o spre Salzburg. La Salzburg, din ordinul Fűhrerului... să se rețină: din ordinul Fűhrerului... îi aștepta o mașină. Atîta onoare-i depășea pe amîndoi: o mașină, din ordinul Fűhrerului. Numai să nu uite presa din București s-o consemneze... În mașină, Sofian și Teianu tremurau de frig, cu tot soarele de iulie. Erau bolnavi de emoție. Aveau să-l vadă pe Hitler. Se duc la Hitler ca la un prieten. Pentru el au luptat ei în toți anii ăștia. Pentru ideile lui. Pentru alianța cu el! Gîndeau și se înecau. Hitler!... Simțeau că în clipa în care el le va ieși înaintea și-i va îmbrățișa, ei vor cădea jos leșinați...

La Berghof le ieși înaintea Ribbentrop, ministrul de externe al Reichului, care, după ce le ură bun sosit, le comunică:

— Fűhrerul meu vă așteaptă cu nerăbdare!

Într-adevăr, Hitler îi aștepta îndărătul biroului, drept, nemișcat, și cu privirea înspre ușa din spatele lor.

— Heil ! strigară cei doi.

— Heil ! răspunse Hitler.

Dar mîna nu le-o întinse — și nici privirea nu și-o deplasă de la ușa. Deschise numai larg gura:

— V-am chemat să vă comunic că între dumneavoastră și unguri există un conflict. În interesul păcii, vreau ca acest conflict să fie rezolvat în cel mai scurt timp. Ribbentrop vă va spune condițiile !

Și întorcîndu-le spatele, fără să le dea bună ziua, ieși.

Dacă în clipa aceea Teianu și Sofian ar fi fost întrebați cum se simt, ar fi răspuns — presupunînd că ar fi fost în stare să audă și să vorbească — că nu simt nimic. Cu urechile încinse, cu genunchii tăiați, se țineau în picioare, în cancelaria Fűhrerului, dar habar n-aveau unde se află, cum de au ajuns ei aici, cine e domnul care a ieșit... și de ce, cînd a ieșit, a trîntit după el ușa... și dacă e noapte sau zi... dacă e rece sau cald... dacă sînt vii sau morți... Numai după un minut, ori o zi, ori un veac, un glas stăruitor, îi trezi:

— Domnilor, vă rog... să trecem dincolo, să discutăm !

Discutară. Adică, Ribbentrop vorbi și ei trebuiră să asculte:

— Cunoașteți convenția dintre noi și Italia, în chestia Adigelui de sus. Am căzut de acord asupra unui schimb de populații. Cam aceasta ar fi și soluția în litigiul dintre dumneavoastră și unguri. Un schimb de populații... Este dorința Fűhrerului. În felul acesta se va realiza o omogenizare etnică a celor două țări. Ungurii cu ungurii, romîni cu romîni. Ungurii din Ardeal vor trece în Ungaria, romîni din Ungaria vor trece în România. Evident că asemenea operații implică uneori anumite mici sacrificii... Așa că s-ar putea... nu sînt sigur... dar poate... poate... va fi nevoie de o mică, foarte mică rectificare de frontieră. Poate ! Dar, în ansamblu, totul se reduce la un schimb de populații. Noi vă stăm cu plăcere la dispoziție pentru a vă ajuta, în cazul cînd tratativele cu ungurii ar merge mai greu. Dar pentru aceasta ar trebui să vă puneți și dumneavoastră la pas cu legiuirile rasiale. Și-n sfîrșit, comuniștii...

Teianu reînvie. Schimb de populații... legiuiri rasiale!... Comuniștii... Prin urmare, Hitler tot Hitler rămîne. Puțin cam nervos, dar prieten. Același bun prieten de pînă acum. Schimb de populații, numai ca guvernul român să adopte legiuirile lui rasiale și anticomuniste. Ce idee! Să pună asemenea condiții! Ca și cum legiuirile lui n-au fost în bună parte aplicate de mult. Este o adevărată insultă! Probabil că Hitler nu este bine informat. Legiuirile naziste! Firește! Chestiunea va fi cercetată cu de-amănuntul și ceea ce n-a fost adoptat pînă acum, va fi adoptat fără cea mai mică întârziere! Cît despre comuniști...

— Numai atît? întrebă el, uimit, pe ministrul de externe al Reichului.

— Numai atît!

Teianu aruncă o privire scurtă spre Sofian, care se ridică și răspunse ministrului de externe nazist, cu formula învățată de la regele Carol II:

— Comunicați domnului Adolf Hitler, fîhrerul celui de al treilea Reich, că nu are nici un motiv de îngrijorare!

La București, Teianu și Sofian fură luați de la gară și purtați în triumf.

— Sîntem optimiști! declarau oamenii din jurul noului guvern. Reichul apără interesele noastre, pentru că numai așa apără interesele păcii!

Și povesteau țării cum a primit Hitler pe Sofian și pe Teianu, cum a stat de vorbă cu ei două ceasuri și jumătate, cum nu-i mai venea Fîhrerului să se despartă de ei și cum i-a pus să jure că în curînd o să vină iar să-l vadă. Hitler, prietenul poporului român... Hitler, singurul om în care țara romînească poate avea toată încrederea... Hitler...

— Cine îndrăznește să spună că Hitler vrea să ne acapareze țara din punct de vedere politic și economic, este un dușman al nostru. Nu-i adevărat! Hitler este cel mai bun client al produselor noastre și numai în calitatea lui de client vrea să aibă relațiuni comerciale cu noi. Se găsesc unii să spună că vrea să ne trimită ingineri și specialiști de-ai lui, care să preia conducerea industriilor noastre. Minciuni! Hitler n-are destui ingineri

nici pentru el, atîta are de lucru din cauza războiului. Iar dacă ne-ar trimite ingineri, ar trebui să-i mulțumim, pentru că ar fi din partea lui un adevărat sacrificiu. Să se știe: Germania face atîtea pentru noi, numai pentru că vrea să apere pacea și să ne ferească de război.

După care se trecu îndată la arestări masive de muncitori, la confiscări, la schingiuri, la condamnări, fără a se decreta legi noi: vechile legi de pe vremea democrației erau prea desăvîrșite, spre a mai fi fost nevoie să li se adauge ceva. Numai statutul existent al evreilor nu era destul de mulțumitor. Carol expuse Lenuței cazul și semnă pe colțul noptierei, toate decretule-legi, care porneau de la o singură lege: legea sîngelui. Legea Führerului !... Führerul, singurul prieten al țării... Schimb de populație... Ajutorul Germaniei... Germania nu vrea decît pace... Numai atît.... Suprimarea comuniștilor, legile rasiale și pace...

Acuma guvernul aștepta rezultatele. Nu așteptă mult. După cîteva zile, Teianu și Sofian fură chemați de urgență la Viena. La plecarea din București, Teianu nu-și mai puse problema unui costum nou, așa că la Viena sosise cu ce avea în garderobă, dar plin de optimism. Nu un Csaki ar fi putut să-l sperie, mai cu seamă cînd avea alături de el întreaga Germanie a lui Hitler. Sigur de sine își pregăti, deci, creionul — și numai cînd văzu că Ciano și Ribbentrop se apropie de masă și se așază, simți cum inima începe să-și întetească bătăile.

— Domnilor, încep Ribbentrop, trebuie să vă atrag atenția că ne găsim în război și n-avem timp de pierdut. Ungaria și România ne-au dat sarcina să facem arbitrajul între ele. Am studiat chestiunea cu prietenul meu Ciano, ministrul de externe al Italiei, și am stabilit următoarele: România trebuie să cedeze Ungariei Ardealul... Este vorba de o întindere de patruzeci și cinci de mii de kilometri pătrați...

Lui Teianu îi scăpă creionul din mînă:

— Cum, cum?

— N-avem timp de dat explicații ! îi răspunse, încrunțat, ministrul de externe al Germaniei. Vi se vor da toate amănuntele după ce veți semna !

— Dar...

— Nu poate fi nici un « dar » ! Ne-ați dat mînă liberă să facem arbitrajul. Și l-am făcut ! Mai mult decît atît nu ne puteți cere. V-am mai spus-o : ne găsim în stare de război cu Franța și Anglia, așa că n-avem timp de tocmeli și discuții. Acceptați ? Bine !... Dacă, nu, răspunderea va cădea asupra dumneavoastră. Noi vrem pace ! Orice refuz ar putea provoca un război. Și noi ne vom dezice cu totul. Sîntem împotriva războiului și nu putem încuraja pe cei care vor să facă război.

— Ne-ați asigurat că totul se va reduce la un schimb de populații ! încercă să bîuguiască Teianu o pledoarie. Parcă așa am înțeles !

— N-ați înțeles bine ! îi replică Ribbentrop. Și cu asta am isprăvit. Rolul nostru de arbitri se oprește aici. Restul vă privește. Aveți timp de gîndire pînă mîine la prînz !

Își strînse hîrțiile de pe masă și, înainte de a se ridica, adăugă :

— Am uitat să vă spun : după ce veți ceda Ungariei Ardealul, noi și Italia vă garantăm frontierele !... Garanțiile noastre sînt garanții... Puteți, prin urmare, da ordin de demobilizare a armatei. Vă și rugăm să demobilizați. Führrerul vă cere să demobilizați. Führrerul insistă să demobilizați. Führrerul vrea pace. Sper că și dumneavoastră, românii, vreți pace. Și cine vrea pace, n-are nevoie de armată. Demobilizați imediat. Vă sfătuim ! Este în propriul dumneavoastră interes ! Demobilizați !

O locomotivă uriașă, cu roțile albe, se îndrepta, în mare viteză, înspre frontiera de apus, trăgînd după ea cîteva zeci de vagoane de marfă — pline cu lăzi și valize — și două pat-vagoane sclipitoare, cu perdelele trase, în care călătoreau trei pasageri : Carol, Lenuța și Mateescu. Carol nu mai era rege. Lenuța nu mai era Duduia și Mateescu nu mai era general. Cu o zi înainte, Carol s-a trezit în camera lui de lucru cu generalul Antonescu, care intrase fără să-i bată în ușă :

— Sire, abdicăți !

Deși de câteva luni Carol nu-și mai făcea nici o iluzie și se aștepta din moment în moment la acest deznodământ, totuși, realitatea îl izbi cu atîta brutalitate, încît își adună toată rămășița lui de conștiință regală, ca să-l repeadă pe Antonescu:

— Să abdic?... Eu?... Și cine mi-o spune? Dumneata?... Dar cine ești dumneata?

— Eu sînt țara, sire!

— Țara?

Și, împins de obiceiul lui de stăpîn care nu poate tolera obrăznicii, Carol întinse mîna spre sonerie și apăsă prelung, o dată, de două ori, de trei ori! Respectuos, Antonescu îi atrase atenția:

— Sire, n-are nici un rost. Nu vă va răspunde nimeni, Garda a fost înlocuită. Palatul e păzit acum numai de legionari. Orice rezistență este inutilă.

Rezistență? Își zise regele. Dar ce-și închipuie acest general imbecil? Că a întins mîna spre sonerie cu intenția de a rezista? Să reziste — cui? Și în ce scop?... Dacă a sunat, a făcut-o numai ca să verifice dacă, și în ce măsură, mai poate speria pe cineva. Acuma s-a convins. Totul e pierdut. Și pe veci pierdut! Nu mai poate speria pe nimeni.

Plictisit, regele își retrase mîna, moale, de pe buton și fără nici cea mai mică urmă de agresivitate, întrebă:

— Și ce dorești dumneata?

— Să mă însărcinați cu formarea guvernului și să-mi primiți jurămîntul de credință.

Ca să-l necăjească pe general, Carol începu să rîdă:

— Asta-i culmea! Pe de o parte, îmi ceri abdicarea, iar pe de alta, vrei să-mi depui jurămîntul de credință!

— Dar e de la sine înțeles, sire! Cineva trebuie să primească abdicarea. Și nu guvernul actual, care a semnat convenția de la Viena, ar avea autoritatea morală s-o facă. Este nevoie de un altul! Dar ce fel de guvern poate fi acela care nu este investit, legal, cu puterea, de către regele țării?

Regele, cu o resemnare amuzantă, iscăli decretul de numire a lui Antonescu în funcția de șef al noului guvern. Antonescu luă poziția reglementară și rosti jurămîntul pe constituția regelui Carol II:

— Jur credință regelui Carol II, șeful statului și națiunii române.

— Așa să-ți ajute Dumnezeu! îi răspunse regele, reglementar.

După aceasta, Antonescu întinse regelui actul de abdicare:

— Și acuma, sire, vă rog să semnați!

— Un moment, domnule general! zise Carol, înainte de a pune mîna pe toc. Rămîne așa cum m-am înțeles cu Hitler, nu?...

— Evident, sire!

— Iau cu mine tot ce e al meu!

— Tot!

— Și pe doamna Lupescu!

— Și!

— Și pe generalul Mateescu!

— Ce ați convenit cu Führerul e sfînt, sire!

— Pe cuvîntul dumitale de onoare?

— Pe cuvîntul meu de onoare!

Asta a fost tot. Și acuma, cînd se afla în tren, era el însuși mirat, că numai atîta i-a mai rămas viu în minte, din întreaga lui carieră de rege. Ca să-i treacă vremea, încerca de ceasuri întregi să-și re trăiască amintirile legate de epoca restaurației, dar zadarnice-i erau străduințele. N-avea nici o amintire! Își aducea aminte numai atît: că a trăit, că a zbierat, că a plîns, că a făgăduit, că s-a dragostit, că a urît, că a tăiat și a spînzurat și la figurat și la propriu — dar cînd, cum, cui, cu cine, de ce și în care împrejurări, asta nu-și mai amintea de loc. Nici un glas nu-i răsuna în urechi, nici o imagine nu-i juca în retină, nici o emoție nu palpita în inima lui. Cei zece ani de guvernare n-au imprimat în memoria și conștiința lui decît vagi siluete de ceață și fum și o rumoare surdă de răcnete, vaiete, rîsete din care să nu poată desprinde nimic — în afară de un singur cuvînt: România! Ce-i asta, România?... O țară?... Ei aș!... O vastă plantație de «palaelibus» de toate mărimile: palaelibus baroc sau ultra-baroc, palaelibus baby sau arhi-baby, peste care el a fost stăpîn absolut. Este singurul lucru pe care nu-l poate uita: cu un deceniu în urmă s-a proclamat prin aceste ținuturi străine

ca rege al oricărui palaelibus — și martor îi este Dumnezeu și Lenuța, că și-a câștigat cu cinste titlul de « Palaelibus II cel curajos » !... Regele Palaelibus II cel curajos !... Afacerea i-a luat zece ani și l-a îmbătrânit cu zece ani, dar nu-i pare rău: l-a întinerit cu atâtea și atâtea miliarde !

Tandru, Carol se aplecă spre Lenuța care stătea întinsă, cu mâinile sub cap și-o întrebă:

— Ce spui, Lenuțo ? Ne ajunge ?

Ca să-i răspundă Lenuța se ridică într-un cot, dar căzu la loc, speriată de niște detunături asurzitoare care veneau dinspre o pădurice pe lângă care treceau.

— Ce-i asta ? strigă îngrozit fostul rege Carol II cel curajos, către fostul general Mateescu.

— Se trag focuri de armă asupra trenului ! răspunse Mateescu.

Trenul își mări viteza, dar cei din vagon putură să audă cum se mai trage din urmă. Înțepeniți așa cum au fost surprinși de atac, cei trei așteptară pînă să treacă primejdia. Cînd totul se potoli, Mateescu se aplecă și culese niște cioburi de sticlă.

— Cel puțin au cu ce să se laude ! zise el, morocănos.

Tremurînd încă de spaima prin care a trecut, Lenuța se înghemui în Carol:

— Noroc că sîntem aproape de graniță !

Carol, alb ca varul, nu scoase un cuvînt și, cu multă prudență, mișcă nițel perdeaua să se uite afară. Într-adevăr, pînă la frontieră mai erau doar cîteva minute. Mai liniștit, Carol lăsă perdeaua, se așeză confortabil lângă Lenuța și-o mîngîie cu gingășie pe frunte:

— Ei, ce spui, Lenuțo ? glumi el. Și să-ți mai iubești meseria de rege !

Între timp, Mateescu ridică de pe jos gazeta care-i căzuse mai adineauri din mînă și după ce se uită cîteva secunde prin ea, făcu indignat:

— Ce mizerabil !...

— Cine ? întrebă Carol.

— Mărunțelu ! Se bucură că ați abdicat și că a venit Antonescu.

— Mărunțelu? se miră Lenuța.

— Mărunțelu, doamnă!... Ascultați-l ce spune: «Un regim care-și soldează conducerea țării cu o serie de dezastre nu putea fi menținut»...

— Mărunțelu! strigă Lenuța roșie ca focul.

— Mărunțelu, doamnă! Și mai spune ceva: «Spectacolul neputinței, al prostiei, al nemerniciei a fost peste măsura răbdărilor celei mai răbdătoare nații»...

— Mărunțelu?

Lenuța se sufoca. Mateescu se simțea îngrețșat. Carol, însă, nu pricepea de ce este atât de mînioasă Lenuța și de ce este atât de scîrbit Mateescu.

— Ce ți-a venit, Mateescule, s-o superi pe Lenuța? N-ai altă treabă? Las-o în pace!

Se priviră tustrei unul la altul și începură să rîdă cu atîta poftă încît aproape că nici nu simțiră că trenul se oprise. Cînd să-și dea seama, trenul se pusese din nou în mișcare. Curioasă, Elena mișcă perdeaua ușor — dar se dădu îngrijorată îndărăt:

— Am ajuns! Sîntem la frontieră. Gara e plină de trupe germane!...

— Și ce te sperii așa, Lenuțo dragă? întrebă Carol, care în loc să-i împărtășească îngrijorarea, zîmbea.

— Nemții!

— Ce ai cu nemții? întrebă Carol. Nu vezi că ne dau voie să ne vedem de drum? Greu ne-a fost pe teritoriul român. Dar acum...

Și cu îndrăzneală, Carol dădu la o parte perdelele.

— Acuma poți să te uiți afară cît vrei. Nu mai e nici o primejdie!

Lenuța, însă, era curioasă:

— Dar de ce s-au îngămădit tocmai aici?

— Ba nu s-au îngămădit *tocmai* aici... S-au îngămădit la toate punctele de *frontieră*...

— De ce?

— Trupele lui Hitler așteaptă să plec eu mai întîi, pentru ca după aceea să poată intra ele.

Mateescu rîse:

— Politicos... Hitler!

Regele sări în picioare și-l fulgeră pe fostul său general cu o privire ucigătoare:

— Să nu rîzi ! îi răcni el. Nu-ți dau voie să rîzi !... Politicos sau nepoliticos, Hitler, oricît de mare ar fi el, nu poate uita că eu sînt *totuși* un Hohenzollern !

Cît îi trebui să-și încovoaie spinarea în fața fostului rege, în același unghi ascuțit ca în urmă cu douăzeci și patru de ore, Mateescu avu răgazul să-și zică: Hohenzollern, hai ? De aia ai venit acu zece ani în țară pe ascuns ? Pentru că ești un Hohenzollern ! Ca și marele tău străbun Carol I, care tot pe ascuns a putut ajunge aici, pentru că și el, tot un Hohenzollern era, ca și tine... Și de aia o ștergi azi din țară, iar pe ascuns ! Pentru că, de ! Ești *totuși* un Hohenzollern !... Și rîios și cu coada în sus... totuși !

Și rușinat, își ceru scuze :

— N-am rîs ! Nici prin minte nu mi-a trecut Am fost greșit înțeles ! Dimpotrivă... Ziceam că Hitler știe *totuși* că ceea ce-și poate permite cu indiferent care altul, nu-și poate permite cu un Hohenzollern.

Redactor responsabil: Zarafu Gheorghe
Tehnoredactor: Gheorghiu Ionel

Dat la cules 20.10.1962. Bun de tipar 16.11.1962. Apărut 1962.
Tiraj 25190 ex. Broșate 22100 ex. 1/1 legate 3090 ex. Hirtie semi-
velină satinată de 65 g/m². Format 540×840/16. Coll ed. 35.59.
Coll tipar 40,5. A. nr. 1449/1962. C.Z. pentru bibliotecile mari 8R
C.Z. pentru bibliotecile mici 8R—31.

Întreprinderea Poligrafică nr. 4. Calea Șerban Vodă 133—135,
București—R.P.R., comanda nr. 1223

